

כּתֵר שְׁלֹמֹה

ובו שלושה ספרים נפתוזים:

• שִׁיר הַשִּׁירִים

• מִשְׁלֵי

• קִהְלָת

כל הזכויות שמורות למחבר

אליהו בן חיים חלפון

מותר להעתיק ולהוריד למדיה אלקטרונית שלא לצרכים עסקיים

יצא לאור במהדורה דיגיטלית נוף איילון תמוז תש"פ

החיבור שלפניכם הינו קיבוץ ג' ספרים שיצאו לאור חלקם בדפוס וחלקם דיגיטליים. מטרת החיבור להתפעל מ"חכמת שלמה" בידיעת העולמות.

עמל רב וטורח היו מנת חלקי בהם יגעתי ללקט זעיר כאן וזעיר שם, צו לצו קו לקו עד אשר התכנסו העדרים ונראית לנו תמונה בהדרה.

אין לי ספק שכל זה בעולם הזה. בעולם הבא מה שנכתב כאן יהיה הפשט לעומת סודות התורה שם. כל חידוש שנראה כאן סודי, פשטי הוא למעלה. חדר לפנים מחדר ועליה על גבי עליה כל דברי התורה הנחמדים מזהב ומפז רב.

אשרינו שזכינו לחיות בארץ ישראל בדור התקומה, כד הקמח לא חסר, כחות הבטחון עוטפים אותנו, רופאים שוקדים על בריאותינו ובמיוחד בתקופת מגפת הקורונה רח"ל. ואת עלית על כולנה אלו האמצעים הדיגיטליים כמו "אוצר החכמה" התקליטור התורני DBS ועוד, שעומדים זמינים ובכל רגע ניתן לדפדף בעשרות אלפי ספרים בחלקיק שניה. בדורות הקודמים עשו זאת במחשבתם ואנו דור חלוש וקלוש במחשב.

מאחר וזכיתי במאמץ לא פשוט להשלים את הביאור על ספר "משלי" חשבתי לכרוך את ג' ספרי שלמה המלך לאחד ונקרא שמו בישראל "כתר שלמה" כי פירוש זה כתר על ראש שלמה המלך והוא הביאור הסודי העמוק והנכון והראוי בהבנת דברי התורה הקדושה. גם, "כתר שלמה" גימ' 995 כמו "חלפון אליהו בן חיים ופנינה, גר בנוף אילון". כל דברי שלמה המלך הם ברוח הקודש ולכן הביאור הראוי הוא הביאור הפנימי. כל מי שנכנס אל הקודש פנימה יודע שיש קודש ויש קודש קדשים וכן עד אין סוף כמ"ש "הביאני המלך חדריו" חדר לפנים מחדר.

סדר הספרים לפי מ"ש בילקו"ש (מל"א ה, קעט) "רבי יונתן אומר שיר השירים אמר תחלה ואח"כ משלי ואח"כ קהלת, ומייתי לה ר' יונתן מדרך ארץ, כשאדם נער אומר מיני זמר, הגדיל אומר מיני משל, הזקין אומר דברי הבלים. אב חוניא חמוהי דרב אמי הכל מודים קהלת בסוף אמרו" ע"כ. לכן סדרנו שיה"ש תחילה, משלי לבסוף קהלת.

יה"ר שזכות שלמה העמלך ע"ה תעמוד לנו לראות בניין בית המקדש השלישי עומד ומשוכלל בתפארתו ויקויים בנו (ישעיה נו, ז) "כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים".

כּתּר שלמה

מבוא

לוח ראשי תיבות

המילה	ביאור	הרחבה
א"א	אריך אנפין	פרצוף הכתר
אד"ז	אדרא זוטא	חיבור הנמצא בזוהר פרשת האזינו
אד"ר	אדרא רבא	חיבור הנמצא בזוהר פרשת נשא
או"א	אבא ואמא	פרצופי חכמה ובינה
אי"ס	אין סוף	
ב"ן	שם קדוש שבמלכות	שם ה' במילוי ההין כזה: יוד הוּהּ גימ' ב"ן
ב"פ, י"פ, ג"פ וכו'	ב' פעמים י' פעמים וכו'	
גימ'	גימטריא	ערך מספרי של מילה, ביטוי, ראשי תיבות או סופי תיבות וכו'
ג"ר	ג' ראשונות	הם ספירות כתר חכמה ובינה
ה"ג	ה' גבורות	
ה"ח	ה' חסדים	
הקסה"ז	הקדמת ספר הזוהר	חיבור הכלול בספר הזוהר ומובא בהתחלה
ו"ק	ו' קצוות	הם ספירות חג"ת נה"י
ז"ת	ז' תחתונות	הם ספירות חג"ת נה"ס
זו"ן	זעיר אנפין ונוקבא	פרצופי תפארת ומלכות
זו"ח	זוהר חדש	חלק מספר הזוהר
חג"ת	חסד גבורה תפארת	
חו"ב	חכמה ובינה	
חו"ג	חסדים וגבורות	
י"ס	י' ספירות	
י"פ	י' פעמים	
כח"ב	כתר חכמה בינה	
מ"ד	מדין דכורין	שפע הבא מפרצוף עליון לפרצוף תחתון
מ"ה	שם קדוש שבתפארת	שם ה' במילוי אלפין כזה: יוד הא ואו הא

כתר שלמה

מבוא

ממ"ה	מלך מלכי המלכים	
מ"ן	מיין נוקבין	התעוררות פרצוף תחתון לקבל שפע מהעליון
מנצפ"ך	ה"ג	אותיות כפולות המורות על דין
נה"י	נצח הוד יסוד	
ס"ג	שם קדוש שבבינה	שם ה' במילוי כזה: יוד הי ואו הי גימ' ס"ג
ס"ת	סופי תיבות	
ס"ה	ס"פר ה'זוהר	
ע"א	עם אותיות	חשוב גימ' ובנוסף לכך מוסיפים את מספר האותיות לגימ'
ע"ב	שם קדוש שבחכמה	שם ה' במילוי יודין כזה: יוד הי ויו הי גימ' ע"ב
ע"ב	גימ' חסד	
ע"ה	עם הכולל	הוספת מספר אחד לגימ'.
ע"י	עתיק יומין	פרצוף עליון שבכתר. פרצוף א"א פרצוף תחתון בכתר.
פע"ח	פרי עץ חיים	ספר שחיבר רבי חיים ויטאל זצל מתוך דברי רבו האר"י הקדוש.
קמ"ג	שם אהיה במילוי אלפין	נראה כך: אלף הא יוד הא מספרו קמ"ג
קנ"א	שם אהיה במילוי ההין	נראה כך: אלף הה יוד הה ומספרו קנ"א
קס"א	שם אהיה במילוי יודין	נראה כך: אלף הי יוד הי ומספרו קס"א
ר"ת	ראשי תיבות	
רי"ן	גימ' גבורה	
תיקו"ז	תיקוני זוהר	
תיקו"ח	תיקוני זוהר חדש	
תיקו"ד	תיקוני דיקנא	

הקדמה לבגילת שיר השירים

הביאור שלפניכם בנוי על ספר עץ חיים. (שער כ"ט פרק ב' מ"ב) שם דיבר הרב על ענין הזיווגים שהרי ידוע שיש זיווגים בין ז"א לנוק' וכן בין או"א והם נחלקים לשנים שהם ארבע, כלומר זיווג חיצון ופנימי, זיווג דג"ר ודישסו"ת.

והנה לשון הרש"ש הכותב שיש שמונה דרגות בזיווגים: הנה בספר נהר שלום (דף יד עמוד ב) כתב וז"ל: "והנה נודע כי שני מיני זיווגים יש באו"א וכן בכל הפרצופים והם זיווג דחיצוניותם וזיווג דפנימיותם. וזיווג דחיצוניותם להמשיך שפע ומזון וחיות לכל העולמות וממנו נמשכים מוחין דעיבור ויניקה לזו"ן בערך הכולל וזיווג דפנימיותם הוא להוציא נשמות חדשות ולחדש הנשמות הישנות וכללות שניהם נקרא זיווגא שלים. וזיווגא דלא שלים כי זיווג דפנים נקרא שלים והוא זיווג דג"ר שהוא פרצוף הפנימי והוא נק' זיווג דאו"א כי או"א נקרא ג"ר בערך ישסו"ת. וזיווג דחיצוניות נקרא דלא שלים והוא זיווג דו"ק שהוא פרצוף החיצון והוא זיווג דישסו"ת כי ישסו"ת נק' ו"ק בערך או"א הנקראים ג"ר וכל זיווג כלול משניהם שלים ולא שלים כי או"א עילאין הנקראים בכללות שלים כלולים משניהם כי זיווג דג"ר שלהם נקרא שלים וזיווג דו"ק שלהם נקרא דלא שלים ושניהם נקרא שלים דפנימיות. וכן הוא בישסו"ת הנק' בכללות דלא שלים כלולים משניהם זיווג דג"ר שלהם נקרא שלים וזיווג דו"ק שלהם נקרא דלא שלים ושניהם נקראים בכללות דלא שלים."

והנה מזווג שלים דג"ר דאו"א נמשכי' מוחין דגדלות לג"ר דזו"ן ומזדווגים זיווג שלים להוציא נשמות חדשות דצדיקים ומזווג דלא שלים דו"ק דאו"א נמשכים מוחין דגדלות לו"ק דזו"ן ומזדווגים לחדש הנשמות הישנות. והנה זיווג שלים דאו"א נפסק מהחרבן ומזווג דלא שלים דאו"א נמשכים מוחין דגדלות לזו"ן ומשני מיני הזיווגים דישסו"ת נמשכים מוחין דעיבור ויניקה לזו"ן וכל אלו הזיווגים הם באבי"ע דחיצוניות ובאבי"ע דפנימיות. גם כל זיווג מארבעה זיווגים הנז"ל נחלק לב' זיווגים זיווג דג"ר וזיווג דו"ק שלים ודלא שלים והרי הם ח' זיווגים:

והנה הזווג העליון דג"ר דאו"א הוא שנפסק מהחרבן ומזווג דו"ק דג"ר נמשך מוחין דגדלות לו"ק דג"ר דזו"ן להוציא נשמות חדשות אותם אשר כבר נבראו ועדיין לא יצאו לעולם ומזווג דג"ר דו"ק דאו"א נמשך מוחין דגדלות לג"ר דו"ק דג"ר (דנ"ר) דזו"ן לחדש הנשמות הישנות ומזווג דו"ק דאו"א נמשך מוחין דגדלות לו"ק דו"ק דג"ר (דנ"ר) דזו"ן ומזווגם נמשך הארה ושפע וחיות ומזון והם בחי' שאר וכסות לאו"א דיצירה להזדוג לתת מוחין דיניקה לזו"ן דיצירה והם מוחין שלמים אלא שנק' דיניקה יען מוחין דיצירה נקראים כן. ומשני זיווגים דג"ר דישסו"ת נמשך מוחין דעיבור ויניקה לג"ר וו"ק דג"ר דזו"ן ומזווג זה דו"ק דזו"ן נמשך הארה ושפע וחיות והוא בחי' כסות לאו"א דעשיה להזדוג להמשיך מוחין דעיבור לזו"ן דעשיה והם מוחין שלמים אלא שמוחין דעשיה נק' כן ומשני זיווגים דו"ק דישסו"ת והוא בהתלבשם בזו"ן נמשך מוחין לג"ר וו"ק דו"ק דזו"ן והוא נק' זיווג דמקרה ומהם עצמם ולא ע"י זו"ן נמשכים מוחין והם שאר כסות ועונה לאו"א דבריאה להזדוג לתת מוחין לזו"ן דבריאה להזדוג להוליד נשמות מלאכים ליצירה כי עד מקום שמגיע התפשטות עצמות אור המוחין דג"ר דאצילות שהם או"א וישסו"ת עד שם יש יכולת להוציא נשמות ולפיכך היה יכולת בזו"ן דבריאה להוציא נשמות אלא שהם דמלאכים לבד לפי שהמוחין שקבלו הם מישסו"ת עצמם הנק' ו"ק דג"ר ולא ע"י או"א הנקרא ו"ק גמורים דאצילות:

עוד כתב הרב (דף טו ע"א) "והנה הזווג העליון דג"ר דאו"א הוא שנפסק מהחרבן ומזווג דו"ק דג"ר נמשך מוחין דגדלות לו"ק דג"ר דזו"ן להוציא נשמות חדשות אותם אשר כבר נבראו ועדיין לא יצאו לעולם ומזווג דג"ר דו"ק דאו"א נמשך מוחין דגדלות לג"ר דו"ק דג"ר (דנ"ר) דזו"ן לחדש הנשמות הישנות ומזווג דו"ק דו"ק

דא"א נמשך מוחין דגדלו' לו"ק דו"ק דג"ר (דנ"ר) דזו"ן ומזווגם נמשך הארה ושפע וחיות ומזון והם בחי' שאר וכסות לאו"א דיצירה להזדוג לתת מוחין דיניקה לזו"ן דיצירה והם מוחין שלימים אלא שנק' דיניקה יען מוחין דיצירה נקראים כן. ומשני זווגים דג"ר דישסו"ת נמשך מוחין דעיבור ויניקה לג"ר וו"ק דג"ר דו"ק דזו"ן ומזווג זה דו"ק דזו"ן נמשך הארה ושפע וחיות והוא בחי' כסות לאו"א דעשיה להזדוג להמשיך מוחין דעיבור לזו"ן דעשיה והם מוחין שלמים אלא שמוחין דעשיה נק' כן ומשני זווגים דו"ק דישסו"ת והוא בהתלבשם בזו"ן נמשך מוחין לג"ר וו"ק דו"ק דזו"ן והוא נק' זוג דמקרה ומהם עצמם ולא ע"י זו"ן נמשכים מוחין והם שאר כסות ועונה לאו"א דבריאה לזדוג לתת מוחין לזו"ן דבריאה להזדוג להוליד נשמות מלאכים ליצירה כי עד מקום שמגיע התפשטות עצמות אור המוחין דג"ר דאצילות שהם או"א וישסו"ת עד שם יש יכולת להוציא נשמות ולפיכך היה יכולת בזו"ן דבריאה להוציא נשמות אלא שהם דמלאכים לבד לפי שהמוחין שקבלו הם מישסו"ת עצמם הנק' ו"ק דג"ר ולא ע"י או"א הנקרא ו"ק גמורים דאצילות:

לפני כל זיווג יש עליית מ"ן מהתחתון אל העליון, מהבנים אל האבות. כתב הרב בספר עץ חיים - שער כט פרק ג מ"ב "הנה כל עליית מ"ן צריך שתעלה מלמטה למעלה ממדרגה למדרגה וזה יעורר לזה וזה לזה עד רום המעלות. דע כי נשמות הצדיקים מעלות מ"ן בכל לילה אל יסוד נוק' ומעוררות הזיווג שם. והנה לך לשון הרב: (עץ חיים - שער כט פרק ג מ"ב) "והנה הצדיקים מעלים בנשמותיהן מ"ן אל המלכות והם בניה. והטעם כי סתם נשמה הוא מהבריאה והנה עולם הבריאה הם בני מלכים דאצילות לכן שמת הצדיקים הבאים מבריאה הם מעלין מ"ן אל המלכות דאצילות אמנם זו"ן שהם בני או"א הם מעלין מ"ן ז"א לאבא ונקבה לאמא כנודע וכמו שנשמת הצדיקים מעלין מ"ן בכל לילה בעת השינה אל המל' והיא מחדשת אותן בסוד חדשים לבקרים". ע"כ.

לפי ב' הקדמות אלו של סוגי הזיווגים ועליית מ"ן הקודמת להם נבנה בס"ד את הביאור הנפלא על מגילת שיר השירים קדש קדשים ועי"ז תתעורר חבצלת השרון להתייחד עם דודה ויתעוררו או"א למעלה ועוד יתייחדו חיד וגרון דא"א ועוד יתייחדו מו"ס ואורא דע"י עד רום המעלות ומשם יושפע לנו בני חיי ומזוני רוויחי עד בלי די.

(ידים פרק ג, ה) "אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא...אֵין כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ פְּדָאֵי פְיוֹם שְׁנֵתָן בּוֹ שִׁיר הַשִּׁירִים לְיִשְׂרָאֵל, שְׁכָל הַכְּתוּבִים קִדָּשׁ, וְשִׁיר הַשִּׁירִים קִדָּשׁ קִדָּשִׁים. לפי מימרא זו של רבי עקיבא נבאר את שיר השירים לפי זיווג שלים דשלים שהוא ג"ר עם ג"ר מצד הפנימיות שבו ואנו נחלק אותו לד' רמות טנת"א דהיינו זיווג ראשון יהיה מצד אותיות דאותיות והשני תגין בתגין והשלישי נקודות בנקודות והרביעי טעמים עם טעמים.

תפלה לפני הלימוד כפי שכתב מהר"א פירירה - מעיל קודש - על עץ חיים:

רצון העולמים ואלוני האלונים. אב הרחמים והסליחות. מודים אנחנו לך ה' או"א בקידה ובהסתחווה שקרבתנו לעבודתך עבודת הקדש ונתת לנו חלק בסודות תורתך הקדושה והטהורה. מה אנחנו ומה חיינו אשר עשית עמנו חסד גדול כזה. ע"כ אנחנו מפילים תחנונינו לפניך שתמחול ותסלח לכל חטאתינו ועונותינו ופשעינו. ואל יהיו עונותינו מזדילים בינינו לביניך:

ובכן יהי רצון מלפניך ה' אלהינו וא"ל שתכין ליבנו ליראתיך ואהבתיך ותקשיב אזניך לדברינו אלה ותפתח לבבנו בסודות תורתך ויהיה לימודינו זה נ"ר לפני כסא כבודך כריח ניחות. ותאלל עלינו אור ממקורות נשמותינו בכל נשמותיהם ובכל בחינותיהם. ושיתנוכלו ניזונות עבדיך הקדושים אשר ע"י גלית דבריך אלה בעולם וזכות תורתם ותמימותם וקדושתם יעמוד לנו ולזרעינו ולז"ז עד סוף כל הדורות לכל נכשל בדברינו אלה וזכותם תאיר עינינו במה שאנו לומדים במאמר נעים זמירות ישראל. גל עיני ואזיטה נפלאות מתורתך. יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' אורי וגואלי:

פרק א

(א) **שיר** שיר זו ספירת המלכות של עולם האצילות לאחר שנאצלה מז"א הנקרא שלמה, מלך שהשלים שלו. המלכות נקראת בשם אלקים כאשר פועלת דין בעולם. בשם אלקים יש פנים ואחור. פנים זה שם אלקים כזה: אלף למד הי יוד מס והוא גימ' ש'. אחור נראה כך: א אל אלה אלהי אלהים והוא גימ' ר'. בשני שמות אלו יש י אותיות וזו מילת "שיר". והיא בכח המוחין עולה ליסוד שבו ואז היא נקראת **השירים** כי כעת היסוד שלו ביסוד שלה וכעת כשהיא ביחוד עם ז"א היא מקבלת

מוחין מן הבינה הנקראת **אשר** ואז הם נשפעים לז"א וזה הוא **לשלמה**: (ב)

מבקשת השכינה להיות ביחוד תדיר עם ז"א ולקבל מהחכמה שבו וזה הוא **ישקני** גימ' י"פ א"ל הו"ה ששם זה מאיר בחכמה שה"ס הנקודות כי הטעמים בכתר (כמ"ש הרמ"ז בחומש ויקרא והפנה לעיין בספר פע"ח פ"ב ובשה"כ דרוש ב לא, א)

בנשיקות פיהו וכבר ידעת שהפה רומז לאותיות וזו בחינה ראשונה של ייחוד שהד' בחינות הן: נישוק חיבוק ייחוד התבטלות. שאלו המפרשים או תשקני מנשיקות פיך או ישקני מנשיקות פיו אבל פיהו לא מובן ותרצו שמילת "פיהו" מרכבת ממילת פיו וממילת פיה וכאשר תשליך פיו על פיה תקבל פיהו וכאילו אמרה אני חפצה

בנשיקה תדירית **כי טובים דדיך מיין** כי טובים דדיך מיין ר"ת כדט"ס וע"ה אכדט"ס והוא שם קדוש חילוף אלקים ונרמז כאן להורות שהמלכות עדיין אינה פ"פ עם ז"א ויש כאן רק חיבור אותיות באותיות שהם מצד המלכות הנקראת אלקים. ידוע שיש ק"כ צירופים לשם אלקים ונרמז כאן כי טובים דדיך מיין ס"ת גימ' ק"כ. עוד, ידוע שאין ז"א מתייחד עם הנוק' אא"כ קיבל מוחין מאימא וזה הוא "מיין" אלו מוחי אימא (זו"ח חקת דף ס"ד ע"א) והנה "מיין" גימ' 110 ועם ב' אותיות י' גימ' יב"ק הידוע. גם "כי טובים דדיך מיין" גימ' 245 כמו "זה הוא ייחוד י"ה ב"ה ז"א

נוק' ע"ה. כעת הנוק' רוצה להתייחד עם ז"א והיא משבחת אותו ואומרת: (ג) **לריז** "ריח" טבעו לעלות מלמטה למעלה ואלו מ"ן שמעלה נוק' לז"א וז"א לאימא וזו לאבא. אי נמי, לריח גימ' רמ"ח ואלו רמ"ח איברים שבו. **שמיין** שמן זו החכמה.

אמרה לו כעת יש בדך ג"ר ואתה ראוי לייחוד **טובים** טובים גימ' בינה **שמן** גימ' י"פ ט"ל וזה ט"ל שמיים ושמיים גימ' שמן. טל זה הוא שם יהו מלא כזה: יוד הא ואו וזה רומז לכתר. גם ירמוז לט"ל אותיות עסמ"ב. אמרה לו כשאתה כעת מעלה מ"ן זה מוריד מ"ד משובח וזה הוא **הנורק** שמן המורק ממדרגה למדרגה. אי נמי, תורק גימ'

"רל"ב ותנ"ה אחד" להורות על ייחוד והתלהטות המוחין **שִׁמְךָ** גימ' ש"ס שהוא גימ' ש"ן שהוא גימ' אלהים מלא כזה: "אלף למד הי יוד מס" וזו מלכות דאצילות בעת שיורדת לכתר דבריהא היא נקראת אלקיים והיא משפיעה מוחין ושפע טוב ל"ס דבריהא ואלו ליצירה וכו' וזה הוא **על כן** על כן גימ' י"פ טוב. עוד השפע כאן זה אור נשמה הבא מן הבינה הנקראת נעמי. נעמי גימ' "על כן". **עֲלָבוֹת** מי הן העלמות? פירש הרשב"י שהם עולמות ב"י"ע (זוהר אחרי נ"ט ע"א) המקבלים שפע מהמלכות דאצילות. פירוש אחר (שם) אלו מלאכים משבע היכלות הבריהא הנקראים "נערות אסתר". **אֶהְבֹּךְ** אהבוך כי הם מקבלים שפע מ"ד: (ד) **בְּשִׁכְנִי** אני, אומרת השכינה, נקראת "משכן" וכעת נקראת "משכני" כמ"ש (ויקרא כו, יא) "ונתתי משכני בתוכם" וזה כאשר מקבל י"ס מן היסוד הקדוש כי "קדוש" גימ' "משכן" והוא משווה צורה אליה בעת הייחוד הגם שזה ייחוד לא שלים בחינת **אֲזַרְיָה** אחוריים ייחוד של כלי בכלי וזה הוא **נְרוּצָה** נרוצה ע"א גימ' ספירה ע"ה ובכל זאת יש למלי עליה אל ז"א וזה הוא **הֵבִיאֲנִי הַמֶּלֶךְ** ז"א הַדָּרְיוֹ חו"ב שלו ואז **נָגִילָה** מצד החכמה כי אברהם יגל **וְנִשְׁמְנוּזָה** מצד הבינה כי א'ים הבנים שמחה וכן היא מקבלת שפע ממנו של **בֶּן** כ"ב אותיות בסוד וישכ"ב יש כ"ב (עיין זוהר ויצא קנ"ו ע"ב) והשפע מגיע דרך **נִזְכִּירָה** היסוד הנקרא זכר אליה היא הנקראת ארץ. ארץ ע"ה גימ' נזכירה ועוד עם השפע הבא מן היסוד נמשך לה שפע מחגיגת כמ"ש (שיהש"ר א, יט) כי טובים דודיך אלו האבות וזה הוא **דָּרְיָה** ועוד מקבלת שפע מן הבינה הנקראת יין דרך תבונה שניה שבה הרמוזה כאן באות מ' של מיין **בְּיִין** **מִיִּשְׂרָאֵל** מי הם המישרים? אלו נז"ה דאבא הבונים את נז"ה דאימא הבונה את יסוד אימא שמספרו 600 כמו "מישרים" וממנו יוצא שם **אֶהְבֹּךְ** והוא גימ' בוכי¹ כאמור עדיין אינה פב"פ עימו: (ה) אומרת השכינה הנקראת בכל מקום אני **שִׁזְזֹרָה** **אֲנִי** כלומר אין לי אור עצמי ולכן אני נקראת "אספקלריא שאינה מאירה" אולם יש בי הארת הבינה משם בוכי שהוא חילוף אהיה ולכן אני נקראת **וְנִאֲוָה** נאוה גימ' ע"ה ס"ג, כך אומרת השכינה ל- **בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם** אלו נשמות הצדיקים העולים אליה. עוד אומרת להם דעו שיש לי ג' כלים: חיצון, תיכון ופנימי מצד החיצון אני **כְּאֶהְלִי קָדָר** ואף על פי שכלפי חוץ אני נראית דלה וחשוכה עם כל זאת יש בי ש"ע נהורין דא"א כי

¹ כתב בספר "קהלת יעקב" על שם בוכי: השם הזה הוא אותיות שאחר אה"ה והוא בבינה (פרי עץ חיים שער הקדישים פרק ו' ועוד), וכולל חסד גבורה תפארת מלכות הכלולים בה, שכן בוכי ראשי תיבות: ב'רכה ו'חסד כ'ח ו'משפט. ברכה מלכות, חסד כפשוטו, כח גבורה, משפט תפארת (זוהר פקודי דף רס"א ע"א וכמו שכתב במקדש מלך שם). ושם זה הוא אחוריים דבינה, ושם זה מאיר במלכות כשהיא אחורי זעיר, ולכך אנו מכוונים בו בעת נתינת צדקה דויברך דוד (פרי עץ חיים שער הזמירות פרק ו'), כדי להעלות מיין נוקבין, ושתבוא פנים בפנים (רמ"ז פרשת נשא).

"כאהלי קדר" גימ' ש"ע ועוד מצד הכלים הפנימיים אני נקראת **כִּירְיָעוֹת שְׁלֹמֹה** וזו תפארת ש'אני לבוש לז"א מלך שהשלום שלו ולכן "כיריעות שלמה" גימ' "תפארתי": (ו) **אֶל תִּרְאוּנִי שְׂאֵנִי שְׂוֹרְזוֹרֶת** נכון שאין לי אור עצמי אבל יש לי בעל הוא ז"א הנקרא שמש **שִׁשְׁזֹפֶתְנִי** ת'ראוני ש'אני ש'חרחרת ש'שזפתני ר"ת גימ' נ' פעמים שם כ"ו וזה רומז על היסוד הנקרא כ"ל (50) המתיוחד עמה והיא ז"א נקרא **הַשְּׁמִיט** כמ"ש ביעקב "ויזרח לו השמש" וכבר ידעת ששמש זו מידת ז"א. אומרת השכינה **בְּנִי אָבִי** אלו ספירות הבינה הנקראת אמי ו"בני" ע"ה גימ' ס"ג **נִזְזָרוּ** הם מעוררים עלי את הדין **בִּי** בכל י"ב פרצופים שבי ובכל פרצוף כ"ב אותיות. ראה כ"ב פעמים י"ב עולה "נחרו". ומה זה "נחרו" **שְׂמִנִי נִטְרָה** שמו אותי שומרת בסוף כל הפרצופים (פירוש הרמחל על הכתובים) כי השמירה בנקבה. ראה נחרו=נטרה. עוד, נחרו היינו שמו אותי בסוף כל הספירות במלכות דמלכות שם הדין גובר ויש חרון אף והנה "חרן" גימ' ג"פ אלקים (ליקוטי תורה פ' ויצא) **אֶת הַכְּרֹמִים** אבל **כְּרֹמִי שְׁלִי** הקרוב ביותר לקלי הנקרא ש'ם גימ' שלי **לֹא נִטְרָה־נִי**: (ז) כעת מבקשת השכינה מוחין דפנים וזה הוא **הַגִּידָה** אנא המשך לי מלשון נגיד ונפיק, **לִי** אני הספירה העשירית כלומר ל' **שְׂאֵה־בָה נִפְשִׁי** אלו מוחין דפנים, איני יכולה להמשיך לקבל מוחין דאחוריים כי יש בהם דין וזה הוא **אִיכָה** גימ' לאה שורש הדינים והם נמשכים לי במלואי וזה הוא **תִּרְעָה** גימ' אלף דלת נון יוד עם ד' אותיות אדנ-י. לא אוכל להמשיך עוד לקבל מוחין אלו של **אִיכָה** לא'ה **תִּרְבִּיץ** ולהקרא ב"ן גימ' 702 כמו תרביץ כי **בְּצִהָרִים** אלו דיני לא'ה המגיעים אלי דרך היסוד הנקרא **שְׁלֹמֹה** שלום. שלמה ע"ה גימ' שלום. והם באים מהבינה שיש בה שם **אֶהְיָה** וכך נוצר חיבור בין הבינה התפארת ואני המלכות ואלו ג' שמות: אה"ה הו"ה ואדנות שהם גימ' יב"ק וזה הוא **פְּעֻטִיה** גימ' ביב"ק והמוחין האלו מעלים אותי **עַל עֲדָרִי** עדר גימ' רחל+לאה והן **זֹבִרֶיהָ**: כאמור השכינה מתרעמת שאין לה ייחוד פב"פ עם ז"א והוא משיב לה (ח) **אִם לֹא תִדְעִי** זה שאין ייחוד פב"פ זה בגלל שאין הדעת מתוקנת ולכן לא נשפעים מוחין כראוי אל היסוד הנקרא **לָךְ** כל ועכ"ז יש בד' י"ס ובכל אחד מהם י"ס סה"כ 100 ספירות כמנין **הַיָּפָה** ואת מלכות דאצילות המעולה **שֶׁנִּשְׁמָה** יותר ממלכות דבי"ע. עכ"ז כיון שאת רוצה להתייחד עימי פב"פ עליך לקבל כח מהבינה שיש בה שם קנ"א כמנין **צִאִי לָךְ** ושם זה הוא **בְּעֶקְבֵי הַצֹּאן** הנמוך מג' שמות קמ"ג קנ"א קס"א ולכן נקרא עקב. עוד אמר לה עליך ליחד הו"ה אדנות העולים למנין צ"א וכך עליך ליחד זאת בכל ד' עולמות אבי"ע וזה הוא "בעקבי" ב' פעמים עקבי העולים ד"פ צ"א **וְרַעֲי אֶת גְּדִיתֶךָ עַל מִשְׁכְּנוֹת הָרָעִים**: הרועים אלו האבות ו"על משכנות הרועים"

אלו נה"י דבינה ואז שלושת עדרי הצאן יהיו ממתוקים ותוכלי להתייחד עימי פב"פ. אבל בנתיים (ט) **לִסְסָתִי** יש בד' גבורות המונעות את הייחוד וזה הוא "לססתי" גימ' ב' פעמים מנצפ"ך וזה **בְּרַכְבִּי** קרי ביה ב' רכבי כלומר כל מנצפ"ך שמספרו פ"ר היה ברכב אחד וכבר ידעת שרכב רומז למוחין קטנות² **פָּרַעָה** וזה הוא פ"ר העולה מנצפ"ך ע"ה ר"ת ע'ולמות ה'דין **דְּבִיִּתִּי** אז באותה עת הייתי דומם כי הסתלקו ממני אותיות י"ה ונותרתי עם אותיות אלם כי אמר ז"א לנוק' **רַעֲיָתִי**: גימ' "עיר קודש" שאלו מוחי אבא הנמשכים למל' וכעת גם נמשכים לה גם מוחי אימא וזה הוא (ו) **נָאוּ** גימ' ס"ג שהם גימ' ג"פ אהיה והם נמשכים לג' הוויות שבד' וזה הוא **לְאִיִּךְ** גימ' ג"פ הויה **בְּהַתְרִים** ואז היא נקראת ב"ית ויש בה י' שמות אדנות וזה הוא ב' תריס' ב' היינו ב"ית ותריס' גימ' י"פ אדנות וגם דעת דנוק' הנקרא **צִוְאֶרְךָ** צואר נבנה מחסדים וגבורות **בְּזִרְוִים** בחרוזים גימ' רי"ו א"ל הויה שהם חו"ג: (יא) וגם הב' עיטרין בחו"ג נבנים וזה הוא **תֹּרִי זָהָב** עיטרא דגבורה **נַעֲשֶׂה לָךְ עִם נְקֻדּוֹת הַכֶּסֶף**: עיטרא דחסד (יב) **עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ ז"א בְּמִסְבּוֹ נִרְדִּי** זה יסוד הנוק' הנקרא ירדן וכן נרד ע"ה גימ' "זה יסוד דנוקבא" **נָתַן רִיזוֹן**: העלה מ"ן לז"א. כעת כשיש במלכות דעת והיא מעלה לו מ"ן היא נקראת (יג) **צָרֹר** גימ' מלכות וגם ז"א נקרא "צרור **הַמֶּר**" גימ' "ישראל יעקב חי" והוא מתייחד עם הנוק' וזה הוא **דֹּדִי ז"א לִי** לנוק' **בֵּין שְׁדֵי** בין שני בדי הארון שהם נו"ה דנוק' והם שני בתי המקדש הנקראים שדיים ואז המלכות נבנית לז"ס וזה הוא **יָלִין**: גימ' ק' שהם י"ס דיי"ס (יד) **אֲשַׁכֵּל הַכֶּפֶר דֹּדִי לִי** בדודי שהוא ז"א יש ט' ספירות ודרשו אשכל איש

² כתב בספר "קהלת יעקב" ערך רכב: רכב רומז על מוחין דקטנות, כשאוחזין בהם החיצונים נסתלק אותיות י"ה מאלהים ונשאר אל"ם, והנה ג' מוחין הן אזי נשאר ג' פעמים אלם גימטריא רי"ג ועם ט' אותיותיהן גימטריא רכב, וזה סוד רכ"ב אלהים, שמבחינת אלהים נעשה רכב, כאשר "רבותים" סוד ג' יודין שרומזים על חכמה, והן נמנים בבחינת רבבות כמו שכתבתי בערך חשבון, "אלפי" סוד ג' אלפין שהם סוד ההין שבבינה שהן בחינת אלף כמו שכתבתי שם, "שנאן" דרשו רז"ל (עבודה זרה ג' ע"ב) שאינן. כך נדרוש לפי ענינו: "רכב אלהים" שמבחינת ג' אלהים דמוחין דקטנות נעשה חשבון, כאשר "רבותים אלפי שאינן" כאשר נסתלקו היודין וההין דאלהים אז הוא גימטריא רכב, וזה שאמר "ויקח שש מאות רכב בחור", העניין כי פרעה מאחורי העורף יונק ממוחין דקטנות, כאשר אסר את רכבו מרכבתו הטמאה ורצה לינק ממוחין, אז ויקח הוא יתברך שמו שש מאות רכב בחור, רצה לומר שש אותיות מג' מוחין מאותיות אלהים ואז תשאר רכב, מאות ראשי תיבות מאותיות אלהים ואז תשאר רכב כי הוא גימטריא אלם וט' אותיות, וכאשר לא תחשוב ט' אותיות רק תחשוב ג' פעמים אלם וג' כוללים הוא גימטריא בחור, וזה שאמר ויקח שש כאשר לקח ששה אותיות דהיינו מג' אלהים ג' י"ה:

שהכל בו והוא מכפר לי על עוון העגל בְּכַרְמִי עֵין גְּדִי: (טו) וכעת כשהיא נקיה מחטא אומר לה ז"א הֶנָּה יָפָה רַעֲיָתִי הֶנָּה יָפָה עֵינֶיהָ יוֹנִים: (טז) הֶנָּה יָפָה דוֹדִי אֶף נָעִים אֶף עֲרִשְׁנוּ זֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ רַעֲנָנָה: יש בו ש"ע נהורין כמנין רענן והם ב' א"ל מלאים: אלף למד העולים קפ"ה וב' קפ"ה הם ש"ע ואות ה' רומז על בית המקדש שהיא בחינת ה' תתאה וכעת יש יחוד יסוד ז"א ביסוד נוק' ונרמז כאן ב' פעמים אב"ר (יז) קָרוֹת מִלֵּת קָרוֹת גִּימ' 706 כמו "זה יסוד ז"א חזק יחד עם אבר ציון" והנה רמז לב' פעמים אב"ר: בְּתֵינוּ אֲרָזִים רַהֲיִטְנוּ בִּיתֵנוּ אֲרָזִים רַהֲיִטְנוּ בְּרוֹתֵינוּ: אֲרָזִים רַהֲיִטְנוּ בִּירוֹתֵינוּ ר"ת אב"ר.

פרק ב

(א) אָנִי כִּד נִקְרָאת הַשְׂכִּינָה, מִקְבֵּלַת מֵהִיסוּד חוּ"ג וְהֵם וְזֶבֶצְלָת הַשָּׁרוֹן חֲסִדִּים שִׁבְעִים לִבָּן שׁוֹשְׁנֵת הָעֲמֻקִּים: וגבורות שצבעם אדום(ב) והקב"ה משבח אותה ואומר כְּשׁוֹשְׁנָה בֵּין הַזֹּזוֹזִים שהיא נדקרת מהקוצים ריחה נודף, כלומר הצרות מעוררים את העם לתשובה ואז הם מעלים מ"ן כֵּן רַעֲיָתִי הַשְׂכִּינָה היא מעולה בֵּין הַבָּנוֹת: יחסית להיכלות(ג) וגם השכינה משבחת להקב"ה ואומרת כְּתַפּוּזָא בְּעֵצֵי הַיָּעַר שהוא מקדים פירותיו לעליו, נאה בגווני אדום זהוב ולבן וריחו נודף כֵּן דוֹדִי הַקֶּבֶ"ה, ז"א בֵּין הַבָּנִים יחסי לשרי אומות העולם שאינם כלום כלפיו בְּצִלּוֹ זִמְרָתִי וְיִשְׁבְּתִי אני משתוקקת לצלו, כלומר צל ו' זה צל ז"א, וממנו ק"כ צירופי שם אלקים שהם גימ' צ"ל. ב'צלו ח'מדתי וישבתי ר"ת שם קדוש חב"ו ופָּרִי' אלו ה"ג שהמלי' מקבלת מז"א והם שמות אלקים הרמוזים במילה "ופריו" קרי ביה ו"פ רי"ו באופן שפ"ו גימ' אלקים רי"ו גימ' גבורה וכך כתוב בזוהר (בראשית פה עא) ופריו מתוק לחכי דא יצח"ק. בְּתוֹק לְזֹכֵר: פרי ז"א הוא היסוד וכך כתוב שם "דא יוסף" ורמוז כאן ופריו מ'תוק ל'חכי ר"ת גימ' יוסף (ד) הֵבִיאֲנִי אֶל בֵּית הַיָּין אמרו חכמים (במדב"ר ב, ג) זה הר סיני שם קבלנו את התורה ושם שמענו זכור ושמור בדיבור אחד ועל זה אמרו "אחת דיבר אלקים שנים זו שמעתי" ורמוז במילה אהב"ה, א'חת ה' ב' ה'עם, ואלו ר"ת ה'ביאני א"ל ב'ית ה'יין וזה היה מ"ט יום אחרי יציאת מצרים. מ"ט גימ' ודגלו וְדָגְלוּ עָלַי אַהֲבָה: עוד, לפני מעמד הר סיני התורה פותחת ואומרת (שמות כ, ב) "וידבר אלקים" דיבור זה גבורה כי דיבר גימ' גבורה, אלקים זה גבורה וב' אלקים אלו גימ' קע"ב כמנין "ודגלו עלי אהבה". אי נמי, ידוע שהקב"ה ירד על הר סיני באש שאלו שבעה רקיעים שירדו לראש הר סיני והרמז וידבר אלקים כלומר ו פעמים ידבר אלו ו' גבורות כי ידבר גימ' גבורה ועוד אלקים אחד זה המידה השביעית. כעת מבקשת השכינה המלאה גבורות מיתוק מצד החסדים וזה הוא (ה) סִמְכוּנִי תנו לי סמיכה מצד אות ס' הרומזת לתבונה שהיא א'ש חלשה והיא תתחבר בי שאני א'ש חזקה ואז נהיה ביחד בְּאִשִּׁישׁוֹת ב' אש. ועוד מבקשת המשכה מצד החג"ת שהם גווני לבן אדום זהוב ואלו גווני התפוח והיא אומרת: רַפְּדוּנִי יש בי ה"ג מנצפ"ך העולים פ"ר ועוד יש בי שם אדנ"י שהוא גימ' ס"ה ועם ד'

אותיות והכולל עולה ע' כמנין "דוני". כיון שיש בי הרבה גבורות מבקשת אני מיתוק מצד **בְּתַפְּאוֹתֶיךָ** התפארת שיש בה את החגיות וזה הוא ב' תפוחים כי ב' פעמים "תפוחים" עולה תפארת ע"ה ועם ו"ק ואז כשאקבל שפע מן התפארת אקרא "כנסת ישראל" שזה גימ' ע"א וע"ה "תפארת" וזה הוא כ"י ר"ת כינסת ישראל. גם אני זקוקה לשפע הבינה שיש בה שם אהיה ושם יש ד' אלפין העולים מד'ת והם גימ' **זוֹלָת וכן אֶהְיֶה אֲנִי**: גימ' ס"ג עם י' אותיות וע"ה (ו) כעת לאחר כל הבקשות הללו מתעורר החשק העליון להוריד שפע והנה התהליך **שִׁמְאֵלוֹ תִּזְוֹת לְרֹאשִׁי** שִׁמְאֵלוֹ תִּזְוֹת לְרֹאשִׁי ר"ת גימ' י"פ חכמה וכן הם י"פ ס"ג עם י' שמות ס"ג. האר"י הקדוש (דרושי התפילין דרוש ה) מדייק כאן שלא נאמר "שמאלו תחת ראשי" אלא "לראשי" באותו מקום שנמצא ראשי אך גופי עדיין במלכות כי יש כאן הגדלת הראש למקום החזה אך הגוף עדיין לא נתקן. עוד, השפע נמשך לה מן התפארת הנקרא ישראל וזה הוא "לראשי" אותיות ישראל וכך כתוב בספר רזיאל המלאך "דא יעקב". ועדיין חסרים לה החסדים והנה באה ההשלמה של החסדים **וַיְבִינֵנוּ** ואז גוף המלכות נתקן ועולה אל התפארת ויש **תִּזְוֹתֶיךָ**: חיבוק בינו לבינה. כבר ידעת שחיבוק זה חגית שלו עם חגית שלה וזה הוא "תחבקני" שעולה בגימ' י"פ הוי"ה וי"פ א"ל, כי היא נקראת א"ל הכבוד והוא הוי"ה. כעת מגיע יחוד דיסודות אולם צריך להרחיק את היניקה וזה הוא (ז) **הַשִּׁבְעָתִי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם** אלו נשמות הצדיקים שזוכות להיות בגן עדן התחתון והן מעלות מ"ן לייחוד השכינה עם בעלה **בְּצַבָּאוֹת** בנו"ה או **בְּאֵילֹת הַשָּׁדָה** יסוד **אִם תִּעֲרִירוּ וְאִם תִּעֲוֲרוּ אֶת הָאֵהָבָה** שלא תעלו מ"ן טרם הזמן הראוי **עַד שֶׁתִּזְוֹפֵץ**: עד שיתעורר החפץ מאליו. והנה הוא מתעורר (ח) **קוֹל דְּוָדִי דוּדִי** שהוא ז"א ונקרא "קול" **הִנֵּה זֶה** מקבל שפע ומוחין מהבינה. "הנה זה" גימ' י' בינה, כלומר מוחין דאבא הנכנסין לבינה ונשפעים לז"א **בָּא מִדְּלָג עַל הָהָרִים חֲגִית מִקַּפֵּץ עַל הַגְּבְעוֹת**: נה"י (ט) **דְּוָמָה דְּוָדִי** וכעת ז"א מקבל שפע מיסוד אימא ולכן "דומה דודי" גימ' "ז"ה בינה" גם "דומה דודי" ע"ה גימ' יסוד **לְצַבִּי** ליסוד אימא כי צבי הוא ביסוד כמ"ש בזוהר אחרי מות (דף סח) או **לְעֶפֶר הָאֵלִים** מלכות כי לעפר ע"א והכולל גימ' שכינה וגם היא נקראת אילה **הִנֵּה זֶה** הנה היסוד דז"א הנקרא ז"ה **עוֹמֵד אֲזֹר כְּתִלְנוּ** עומד סמוך למלכות ורוצה להתייחד עימה "כותלנו" אותיות כו תל נ כלומר נ' זו הבינה הנותנת מוחין לכ"ו זה ז"א ו"תל" זו המל' הבנויה מה"ג שיש בכ"א מהם שם אלקים סה"כ ת"ל. והוא **מִשְׁגִּיזוֹ** לתת לה כל צרכיה **בֵּין דְּרֹךְ הַזִּכְלוֹת** היכתר חיכמה ל' בינה שבה. "נות" אלו תנ"ה אורות וכללותם שלו שנותנם ל"ס שלה וזה הוא **מִצִּיץ** מאיר לה דרך הציץ שלו (חכמה דז"א) ונותן לה מוחין דעסמ"ב העולים רל"ב כמנין מציץ ע"ה וכד"כ **בֵּין הַזִּזְרָכִים**: הם היכתר חיכמה ר' זו הבינה כי ר' מתחלפת בא"ת ב"ש בג' שזו הבינה ספירה ג', כיים גימ' ע' אלו הז"ת שלה (י) **עָנָה דְּוָדִי וְאָמַר לִי** בקול רם כי כל מקום שנאמר "וענו ואמרו" היינו בקול רם. והענין

קול זה ז"א ואומר לה (רס) להאמיר אליו **קוֹמִי לָךְ רַעִיּוֹתִי יִפְתִּי מִמַּצֵּב יְשׁוּסִית וְלִכִּי לָךְ**: למצב ג"ר (יא) **כִּי הִנֵּה הִסְתָּו וְ{הִסְתָּוִי} עָבַר** הקרי והכתיב רומזים על ב' מיני הזיווג כי תוספת אות י' מורה על זיווג ג"ר ב' ספירות פב"פ. הנה הכתיב "הסתו" רומז על המל' שיש בה שם אדנות כמנין ה"ס. "תו" רומז על ז"א הנקרא ת'ורה שבכתב וסודו אות ו' שבשם. אם תמלא "תו" כזה: תיו וו ותוסיף לו את היסוד הנקרא "כל" שהוא המחבר בין ז"א לנוק' תקבל תכ"ח כמנין "זעיר אנפין". נמצא שמילת "הסתו" מורה על ייחוד זו"ן דיסוסו"ת ומילת "הסתיו" מורה על ייחוד דג"ר וכל זה בחיצוניות העולמות כי **הַנְּשִׁים** שהוא יסוד אבא הנקרא שביל והוא גימ' ע"ה גש'ם **זֹכֶלְךָ הֶלֶךְ לֹא** ועדיין לא נכנס ליסוד אימא. עוד, ח'לף ה'לך ל'ו ר"ת גימ' גים כמנין אמא ע"ה. אי נמי, יש כאן רמז על שבעת מלכי אדום שמתו: בלע, יבב, חשם, הדד, שמלה, שאול, בעל חנן ששםם גימ' ע"ה 1400 כמנין הפסוק "כי הנה הסתיו עבר הגשם חלף הלך לוי" וכעת יש עולם התיקון בו הו"ק נכללים בו"ק והם מחוברים למלכות וזה הוא (יב) **הַנְּצִנִּים** אלו הו"ק **נִרְאוּ בְּאֶרֶץ בְּמַלְכוּת עֵת הַזְּמִיר הַגִּיעַ** ועת זמיר עריצים הגיע ואלו בירורי הרפ"ח הנעשים על ידי **יְקוֹל הַתּוֹר** קול התורה ש- **נִשְׁמָע בְּאֶרְצָנוּ**: בבית המדרש. (יג) מלבד התכללות הו"ק גם הבינה משפעת אורותיה לזו"ן וזה הוא **הַתְּאֵנָה** אלו אורות "קמ"ג קנ"א וקס"א" העולים גימ' "התאנה" ואלו אורות חו"ג, כנגד החסדים אמר **זֹנְטָה** גימ' חסד והם נשפעים דרך יסוד אימא וזה הוא **פְּלִיָּה** גימ' ח'ץ שזה היסוד. אורות החסדים נמשכים לז"א ואורות הגבורות ממשיכות לרדת לנוק' רחל ולאה שהם נמשלו **וְהַנְּפִנִים** לגפן כמ"ש אשתך כגפן פוריה וכו' וכן יש בהם ה' מראות דמים הדומים ליון והם ב' נקבות רחל ולאה וכבר ידעת שכתר רחל הוא עקב לאה ולכן **סְבִדָּר** גימ' "רחל ללאה" **נִתְּנוּ רִיזֹן** והן העלו מ"ן לז"א אל היסוד שבו הנקרא יוסף **קוֹמִי** קומי גימ' יוסף לָכִי וְ{לָךְ} והוא הנקרא "כל" אותיות לך. לפי הכתיב גם יש רמז ליסוד כי הוא ששי בו"ק ומנין כולם ס' כמנין "לכ"י". גם ס"ת רעיתי יפתי ולכי לך גימ' "כל" שהוא היסוד **רַעִיּוֹתִי יִפְתִּי וְלִכִּי לָךְ**: עוד, כאן רמז ז"א לנוק' להעלות לו את הגבורות שלה במילים רעיתי יפתי ולכי ר"ת גימ' רי"ו. (יד) **יִזְנֶתִי** יונה זו הנוק' כמ"ש בספר "פרדס רימונים" בשם הרשב"י והיא מבקשת לעלות אל התפארת וכעת היא **בְּזִנְיוֹ הַסֵּלַע** ביסוד ז"א הנקרא חגוי (קהלת יעקב) ויסוד ז"א מסתתר ביסוד נוק' וזה הוא **בְּסִתֵּר הַמִּדְרָגָה** אולם זה רק זיווג יסודות כעת מבקש ז"א זיווג בכל הקומה וזה הוא **הַרְאִינִי אֶת בִּרְאִיךָ** יחוד חכמה דז"א בחכמה דנוק' וכן **הַשְּׁמִיעֵנִי** זיווג בינה דז"א עם בינה דנוק' וכן **אֶת קוֹלְךָ** זיווג תפארת דז"א עם תפארת דנוק' **כִּי קוֹלְךָ עָרַב** לי כמ"ש טובים השנים מן האחד, כלומר כאשר יש קול אחד אין הוא ערב כמו שני קולות שהיו בסיני זכור ושמור וב"פ קול גימ' ערב. גם רמז יש כאן "קול" של קולך ועוד ערב שהוא ב"פ קול גימ' 408 כמנין "זאת" שזו הנוק' ו**בִּרְאִיךָ** זו חכמה שבך נאה היא עם הבינה שיש בה שם ס"ג וזה הוא **נְאֻה**: נאווה

ע"ה גימ' ס"ג (טו) וכעת ז"א מקבל תנ"ה מוחין דאימא והם אָזְזוּ נשפעים לחו"ב שבו כי אחזו עניינו ראה וזו החכמה לָנוּ זו הבינה הנק' אלקים גימ' לנו שְׁוֹעָלִים גימ' תנ"ה ע"ה והם ג' שמות אהיה מוחי אימא הנשפעים לגי"ר דז"א והם נקראים שְׁוֹעָלִים קְטָנִים יחסית לתנ"ה דאימא ומוחין אלו מוֹזְבָּלִים מולידים לשון "חבלתך אימך" קְרָבִים י"ס בז"א והם י' הויות כמנין כר"ם וּכְרָבִינוּ סְמִדָּר : והם מתאספים ביסוד שיש בו שם שדי וכן "סמדר" ע"א גימ' מטטרן וכשהוא נכתב מלא ו' גימ' שדי. כעת כשז"א מלא מוחין מאימא יש ייחוד(טז) דוֹדִי ז"א נותן לי שפע לי ספירות שבי וזה הוא לִי וכן וְאֲנִי אני עולה ונכללת בו וזה הוא "ואני" ו' הוא ז"א אני זו המל' ואני מלאה אורות וחשובה כמו לאה וזה הוא לִי גימ' לאה. אני חזקה ותקיפה כי כעת יש בי ה' גבורות מנצפ"ך הָרַעָה גימ' מנצפ"ך והם קבועים בי כמו תושבים וזה הוא בְּשׁוֹשָׁנִים : גימ' תושב (יז) עַד שִׁפְפוֹז עוד בטרם שיתחמם היום מלשון פחים ומריבוי החום של הַיּוֹם וזה סילוק הדעת וזה "עד שיפוח" גימ' דע' ע"א וע"ה וְנָסוּ הַעֲלָלִים יסתלקו מוחין דצל"ם יש לשוב ולהתחזק ממוחי אימא שיש בה שם ס"ג וזה הוא סָב ע"ה גימ' ס"ג ואז כל הז"ת יתכללו זב"ז ויהיו מ"ט ספירות כמנין דְּבִיָּה גימ' מ"ט ויהיה יחוד זו"ן ע"י היסוד הנקרא לָךְ כ"ל דוֹדִי ויתחבר דודי שהוא ז"א לְצִבְיָ ע"י היסוד אֵו עם המלכות לְעֹפָר הָאֵילִים הנקראת אילה במקום הקבוע בעולם האצילות שהוא עַל הָרִי בָּתָר על עולמות ביי"ע הרמוזים במילת בת'ר שהם מבותרים עלמא דפירודא והרמז : ב'ריאה ת'פארת ראשית כלומר ספירת הת'פארת רומזת לעולם היצירה ועולם העשיה נקרא ראשית לעולמות מלמטה למעלה.

פרק ג

(א) יושבת השכינה וחושבת עַל מְשַׁכְּבִי בְּלִילוֹת על יחודה עם זעיר דהיינו בְּקִשְׁתִּי אֵת המלכות הנקראת אֵת מבקשת את דודה האהוב וזה הוא שְׂאֵהָבָה נִפְשִׁי בְּקִשְׁתִּי וְלֹא מִצְאָתִי : (ב) ולכן אֶקְוֶה זָא מעולם הבריאה וְאֶסֹבְבָה בְּעִיר ואלך לי לעולם האצילות הנקרא עיר בְּשׁוֹקִים ואחפש את דודי בו"ק. שו"ק ר"ת ש"ם ו' קצוות. וּבְרֹזְבוֹת וכן בבינה הנקראת רחובות הנהר. אי נמי, ב'שווקים הם ב' שווקים ו"ק דידה וו"ק דידה, ב'רחובות בינה דבינה ובינה דחכמה אֶבְקֶשָׁה אֵת שְׂאֵהָבָה נִפְשִׁי בכתר בְּקִשְׁתִּי וְלֹא מִצְאָתִי : (ג) מִצְאוֹנִי הַשְׂמֹרִים אלו כחות דין הַסְבָּבִים בְּעִיר הסובבים את מלכות דאצילות והם ששים גבורים וקרי ביה הסובבים הס=אדניי ובבים גימ' 60 (מותר לדרוש מילת סובבים עם ו' לפי הקריאה כמ"ש יש אם למקרא) והם שומרים את המל'

הנקראת את אית שְׁאֶהְבָּה נִפְשִׁי רְאִיתָם: (ד) כְּמַעַט שְׁעַבְרָתִי מִוְּהָם
 עַד שְׁמִצָּאתִי אֶת שְׁאֶהְבָּה נִפְשִׁי מִצָּאתִי בַּחֲסִיחַ הַדַּעַת אֲזֻזְתִּיו וְלֹא
 אֲרַפְנוּ עַד שֶׁהִבִּיאתִיו אֶל בֵּית אֲמִי בִּינָה דְּמַלְכוּת הַנִּקְרָאת אִים וְאֶל
 זֹזְדָר הַזֹּרְתִּי: תפארת דמלכות שממנו נאצלה המלכות(ה) וכעת המלי מבקשת
 להתייחד עם דודה אבל כבר למדנו שיש להרחיק את האחיזה ולהסתיר את הייחוד
 ולכן אומרת הַשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם לנשמות הצדיקים המעלים
 מ"ן לייחוד קוב"ה ושכינתיה ללא הרף ואומרת להם אני משביעה אתכם לא להפעיל
 את כלי הייחוד בְּצַבֹּאות נו"ה שהם הרגלים (זוהר שמות רנ"ח ע"א. עד דמטו רגליו
 ברגליו) או בְּאֵילֹת הַשָּׂדֶה המלי אם תַּעֲרִירוּ וְאִם תַּעֲזֹרוּ אֶת
 הָאֶהְבָּה עַד שִׁתְּזַזְפִּין: עד שיתעורר החפץ מאיליו. והנה הוא מתעורר ומתחיל
 לרדת מן הבינה הנקראת (ו) בְּמִי ומתפשט אל המלכות הנקראת זֹאת ואז היא עֹלָה
 בִּין הַמִּדְבָּר ממקומה הנקרא דיבור כְּתִימָרוֹת עֵשֶׂן המיתמר ועולה לו ואלו
 המ"ן שהעלו הצדיקים. והמ"ן עולה מן המלי אל בְּמִקְטָרֶת בּוֹר החסד, מור ע"א
 גימ' 249 כמו אברהם ע"ה וְלִבְנָהּ והגבורה, לבנה גימ' אלקיים ע"ה בּוֹכֵל
 אֲבָקֶת רוֹכֵל: והיסוד הנקרא כל ונקרא רוכל(ז) כעת המלכות מוקפת 60 גיבורים
 כמנין הַגֵּה והיא נקראת בְּמִטָּתוֹ שְׁלֹשְׁלֹמָה מטת שלמה כי שלמה שהוא ז"א
 שוכב עליה עֲשִׂים גְּבָרִים סָבִיב לָהּ והם מקבלים גבורתם בְּגִבּוֹרֵי
 יִשְׂרָאֵל: מגבורת ישראל שזו ספירת הגבורה. כי ידעת שישראל הוא ז"א(ח) כָּלָם
 אחוזים בשם הו"ה שהוא גימ' אֲזֻזִּי וכן מקבלים גבורתם מהבינה שהיא שורש
 הגבורות ויש בה שם אהיה וי"פ אהיה גימ' חריב זֹזְרֵב מְלֻמְדִי מְלֻזְמָה אִישׁ
 זֹזְרֵבוֹ עַל יָרְכוֹ מִפְּזֹז בְּלִילוֹת: מחשש לאחיות הקל"י (ט) את המלכות
 הנקראת אֲפָרִיוֹן עֲשֵׂה לֹו הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמָה ז"א מְעַצִּי הַלְבָּנוֹן: מהו"ק
 שבאו מחו"ב לב נון ל"ב נתיבות חכמה ונו"ן שערי בינה (י) עֲבוּדִיו את תפארת
 דמלכות הנקרא קול גימ' עמודיו עֲשֵׂה כֶסֶף חֶסֶד רְפִידָתוֹ מלכות דמלכות עשה
 זָהָב מה' גבורות רפידתו גימ' פ"ר ש"כ דין לא'ה שאלו ג' סוגי הגבורות: כנגד
 הבינה=לאה, כנגד הגבורה=דין וכנגד המלי פ"ר ש"ך בְּמִרְכָּבוֹ נו"ה רגלי המלי

אֶרְצָמֶן כל מיני גווני אדום **תּוֹכּוֹ רְצוֹף אֶהְבָּה** אלו אורות נרנח"י שאותם בנו **מִבְּנוֹת יְרוּשָׁלַם**: נשמות הצדיקים בתפלתם ולימוד תורתם תוך מילת תוכו גימ' ב' פעמים אהבה(יא) **צִאִינָה וְרֵאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן** נשמות הצדיקים הנסתרים **בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה ז"א בַּעֲטָרָה שְׁעָטָרָה לֹא אִמּוֹ הַבִּינָה בַּיּוֹם וְזִתְּנָתוֹ** מעמד הר סיני **וּבַיּוֹם שְׁמוֹנֶה עָשָׂר לְבָבוֹ**: יום הקמת המשכן. (זוהר ויחי רט"ו ע"א) והענין שבמעמד הר סיני התבסס העולם (מלכות) והיא קבלה ה"ח מז"א שבכ"א מהם הו"ה וה"פ הו"ה גימ' סיני. "ביום שמחת לבו" זה הקמת המשכן שהוא מכוון נגד המשכן העליון (בינה) ששם יש את המוחין והשמחה (תיקו"ז תיקון כ"א דף נ"ו ע"ב) וביום גימ' עם ג' אותיות יו"ם – גימ' בינה שהיא מקור השמחה כמ"ש א"ס הבנים שמחה, והיא משמחת את המל' הנקראת לב כמ"ש ויתעצב יי' אל לבו שזו השכינה. לאחר קבלת התורה והקמת המשכן היה העולם בשמחה והמלכות נבנתה ל"י ספירות אולם לא עמדה פב"פ עם ז"א כי עדיין בני"י לא נכנסו לארץ. עדיין הזיווגים בחיצוניות העולמות. כאן המקום להזכיר שהאר"י הקדוש מבאר את חטא הכאת הסלע וחטא בני נדב ואביהו בכך שהם רצו לזווג את זו"ן בזיווג פנימי לפי הזמן. והנה ז"א משבח את הנוק' ואומר:

פרק ד

חכמים למדו אותנו שלפני זיווג יש פיוס ונטילת רשות. והנה הפיוס (א) **הִנֵּךְ יָפָה רַעֲיָתִי** מילת "הנך" מורה על ייחוד היסוד הנקרא "כל" עם המלכות הנקראת "כה". כל=נ של הנך ושאר האותיות הן "כה". **הִנֵּךְ יָפָה** כאשר את מחוברת ליסוד הנקרא כל את יפה, כי יפה נוט' י"פ ה' שהם "כל" **עֵינֶיךָ** השבח של הנוקבא הוא מלמעלה למטה והיא משבחת אותו ג"כ מלמעלה למטה. וז"א מתחיל מחו"ב ואומר חו"ב שבך יונקים מאו"א "ענינך" ע"ה גימ' קס"א שם זה הוא בחו"ב דבינה ובהם גנוזים חו"ב דאבא וזה רמוז במילת **יֹנִיִם** אותיות יונים הן אותיות מ"ו ויין מ"ו זה מילוי ע"ב דאבא ויין אלו ה"ג דאימא והן נשפעות לז"א שלוקח לעצמו את ה' החסדים ומעביר את ה' הגבורות למלכ' וכן נרמז הענין במילת **מִבְּעַר** מבעד אותיות ע"ב מ"ד ע"ב גימ' חסד דאבא ומ"ד אלו גבורות אימא שהרי "א אה אהי אהי-ה" גימ' מ"ד וכן זה רמוז במילת **לְצַמִּיתֶךָ** לצמתך יש כאן רמז לה' חסדים שכל אחת היא הו"ה והן בסך הכל גימ' ק"ל ואלו אותיות צ"מ וכן ה' גבורות שכל אחת היא שם אלהים ובסך הכל ת"ל. נותרה אות כ' הרומז ליסוד הנקרא כ"ל והוא מחבר בין החסדים והגבורות. אי נמי, יש כאן במילה זו מבנה שלם של כ"ל צמ"א³ כי לצמתך אלו ר"ת: ליבושים

³ כ'ל צמ"א הן ר"ת: כלים לבושין צלמים מוחזין אורות והבאור בזה: כל דבר בעולם בנוי ממלכות שעליה יש תפארת ועליה בינה ועליה חכמה ועליה כתר והם ה' פרצופים המזכירים לנו: נוקבא, ז"א, או"א וא"א.

צ'למים מ'וחין אורו'ת כ'לים, רק שהאורות רמוזים בסוף התיבה כי עדיין אינם מתוקנים דיים. חכמים במדרש שיה"ש רבה דרשו זאת על הסנהדרין שבלשכת הגזית שישבו מצומתים והענין שהם ע"א (וכללותם ע"ב גימ' חסד) והם דנים דין (גבורה). בנוסף לאורות א"א מקבלת המל' אורות הכתר הנקרא אריך אנפין ויש בו ש"ע אורות וזה הוא **שֵׁעָרָה**: ש"ע אר"ך ואלו אורות רחמים כמנין **כְּעֶדְרָה** כעד"ר ע"א והם נשפעים לא"א הרמוזים באותיות י"ה ומשם לז"א הנקרא **הָעֵינָם** קול שהוא גימ' העזיים עם ד' אותיות עזיים. כאמור יש באורות הללו ה' חסדים וה' גבורות וזה נרמז במילת **שֶׁנֶּלְשׁוּ** שגלשו ע"ה גימ' 640 כמו "חסד גבורה דין רחמים" וכל אורות הללו היו **בְּהֶרֶלְעָד** מהר גלעד גימ' "אצל אריך" (ב) כעת ז"א משבח את ל"ב נתיבות החכמה שבנוקבא המגיעים אליה מן החכמה העליונה וזה הוא **שֶׁנִּיךְ** יש ל"ב שיניים לאדם וכאשר יש במלכות ל"ב אורות אלו היא נקראת שכינה כי שניך ע"ה וע"א גימ' שכינה. אורות אלו של ל"ב נתיבות חכמה, שהם כ"ב אותיות התורה וי' מאמרות בהם נברא העולם, נמשכים מיסוד אבא שהוא רחמים וזה **כְּעֶדְרָה** גימ' ע"א רחמים ומשם לבינה שהיא נותנת קצבה לאורות הנמשכים ממנה לז"א ונוק' וזה הוא **הַקְּצוּבוֹת** רמז כאן לה' קצוות והיסוד הכוללס ורמז במילת הקצובות למלכות הנקראת אלהיים שיש בה ק"כ צירופים כי במילת הקצובות יש אותיות תצ"ו שהם גימ' מלכות ושאר האותיות ע"א גימ' ק"כ. כל אורות אלו לבנים מהחסדים של אבא **שֶׁעָלוּ בֵּין הָרִזְזָה** מילת הרחצה רומזת לאבא שהוא רחמים. האר"י הקדוש בשער הפסוקים אומר שיעלו מ'ין ה'רחצה ר"ת משה ומשה הוא אחורי אבא ופני אימא שהם קפ"ד וקס"א וביחד הם משה וזה מה שאמרנו שיש כאן רמז לאבא שהוא אות י' שבשם הוי"ה ולכן רחיצ גימ' רחמים וב' ההין הן י' והן נמשכים מאבא עד המלכות הנקראת שם **שֶׁכָּלָם** וזה הוא שכלים אותיות ש"ם כ"ל כלומר מיסוד אבא הנקרא כ"ל עד המלכות הנקראת ש"ם וזה הוא מ"ש אבא יסד ברתא. אמר על השיניים שהם כחות הדין שבמלכות שהן **בְּתֵאִימוֹת** שוות ואין אחת מתנשאת על חבירתה. והענין כבר ידעת שהמלכות נקראת "את" והיא נבנית מן הגבורות הבאות מאו"א דרך התפארת הנקרא "אמת" אליה. וכל זה רמז במילת "מתאימות" יש כאן מילת "את" ומילת "אם". אותיות "תי" גימ' קודש שהוא כינוי לאבא. התפארת רמז באותיות "אמת" הנה לך הרמז כיצד ל"ב נתיבי החכמה נשפעים מן החכמה אל הבינה ומשם אל הת"ת עד המל' ולכן המל' נקראת "עבוד" שהוא גימ' ל"ב וכן המל' נק' חכמה תתאה מהסיבה הזו. עוד משבח ז"א את הנוק' ואומר שכל אחד מן הל"ב נתיבות שלם ולא חסר מן השפע והאורות הנחוצים לו ועל זה אמר **וְשֶׁכְּלָה** גם במילה "ושכלה" נרמז ענין השתלשלות מן החכמה אל המל' וכיצד? אות ו' מורה על יסוד אבא שממנו נמשכים ל"ב הנתיבות, ש' זו הבינה שהיא ספירה שילישית, כ"ל זה היסוד וה' זו המל'.

אֵין בָּהֶם (ג) מכאן עובר ז"א לשבח את נו"ה שבמל' ואומר **כְּזוֹט הַשְּׁנִי**

שִׁפְתֵי תִי: בדרך כלל נו"ה הם הרגליים אולם גם בראש יש נו"ה והם שורש לנו"ה דגוף ואמר שהשפתיים הם לוחטות כחוט השני מריבוי הדין שבהם (דע שהלשון יסוד החוטם תפארת עיניים חכמה. יש גם חו"ב במוחין שהם מח ימין ושמאל שבראש שהוא הכתר) **וּמִדְבָּרֶיךָ נְאוּה** והדיבור שלך נאה. וכבר ידעת שדיבור הוא במלכות, קול בתפארת והבל בבינה. ואמר כאן שהמלכות הנקראת דיבור בנויה מגבורות הבינה כי "נאוה" ע"ה גימ' ס"ג. **כְּפָלְזוּ הָרְמוֹן** שצבעו אדום **רָקֵתְךָ** כלים חיצוניים דחו"ב ומשם נמשך שפע מוחין דע"ב ודס"ג שהם בחו"ב **מִבְעַד לְצִמְתֶּךָ**: צמה גימ' ע"ב ס"ג ומילת מבעד אותיות ע"ב מ"ד שאלו פנים דאדא ואחוריים דאימא כי שם אה"ה דאחוריים הנראה כזה: א אה אהי אהי-ה עולה מ"ד (ד) **כְּמַגְדֵּל דָּוִיד צֹנְאֶרְךָ** מה הוא צוואר? הנה האר"י הקדוש (ליקוטי תורה פי' עקב) אומר שצוואר אינו ספירה אלא מחבר בין הג"ר והז"ת וזה בעצם בית המקדש שמחבר את הארץ עם השמים וכבר ידעת שסוד בית המקדש זו השכינה כמ"ש ושכנתי בתוכם ואמר שהשכינה נקראת "מגדל דויד"⁴ **בְּנוֹי לְתַלְפִּיזוֹת** ואת בנויה יפה מה' גבורות שכל אחת היא שם אלקים ביחד גימ' ת"ל ואת נקראת "פה". פיות גימ' מלכות. **אֶלֶף הַמִּזָּן** וגם חסדי אבא יש בך כמו (תענית ט עב) "ברזא סומקא לסוסיא חיורא" והענין שכבר ידעת סוד מילת סוס שזו המלכות לפני הזיווג שהיא דין ואחוריים כזה: א אד אדנ אדנ-י ורמזו לנו חכמים מושכות אדומים וסוס לבן היינו חו"ג וזה רמוז כאן כי מילת מגין גימ' ג"פ שם א"ל שהוא חסדים. מספר אלף רומז לאבא כי יחידות במל' וכו'. ואמר שגם הגבורות נמשכות מאבא וזה **תַּלְכֵּי גִימִי** ה"פ אלקים וה"פ א"ב ע"ה גימ' תלוי והם מתנוצצים מאבא ורק זיום נמשך למלכות וזה הוא מילת **עָלִיו** שהאור שורה על המלכות מלמעלה והרמז עליו גימ' ה"פ זיו

⁴ הנה הפליא כאן האמ"ז בדבריו הנפלאים בפירושו לזוהר בראשית: "מזל"ן שידוע (פע"ח שער הברכות פ"א) שירושלים הוא מלכות רחל. והנה כלי האמצעי שלה הוא אדנ"י והפנימי הוא א"ד מלא, והנה ס"ה עם י"ב אותיות המילוי הוא מגד"ל, והרי שרומז לשני כלים שלה. ועוד מ"ס גימ' דל"ת למ"ד הוא תרע"א והוא ממש כלי הפנימי שבו דש ורץ הצדיק שהוא יסוד ז"א, ובזה נשגב מגדל זה, כי אין לו שום אחיזה בז"א כשאר מדות המלכות אבל עכשיו היא מקבלת ה' החסדים. וידוע שסוד ע"ב דמ"ה הוא ע"א דהיינו מ"ה וכ"ו, וה' פעמים ע"א הרי נשג"ב. ונודע שכל יסוד הוא סוד (זוהר ויצא קנט ע"ב) מז"ל, ומגד"ל גי' מז"ל. וכן עז, דהיינו שהמגדל הנזכר יש לו כח ביסוד דזעיר והיינו מגד"ל ע"ז. וגם ס"ת מגדל עז שם הם אותיות מז"ל. והרי ג' פעמים מז"ל רל"א, ואולי שהוא סוד (ע"ח שער ט"ז פ"ב ושער ט"ל דרוש יד) אין טפה יורדת מלמעלה שאין טפיים עולות מלמטה, ולכן מז"ל מלא מ"ס זי"ן למ"ד הוא רל"א, וכן ג' פעמים מז"ל. והנה ש"ס בגי' ה' שד"י, וכן ה' ב"ו ירו"ק עולה גם כן בסוד חיבור שני היסודות, ועיין לעיל דף ל"ז ב' וצ"ו ב'. ועוד מגד"ל דו"ד גי' יאהדונה"י שהוא (ע"ח שער מ"ו פרק ו) הפנימי דיסוד ז"א ותרע"א הנ"ל הוא פנימי דיסוד דידה:

ע"ה. שפע זה יוצא מיסוד אבא הנקרא **כָּל** כ"ל ומשם אלא הבינה והווי"ק שהם שבע ספירות וזה הוא **שְׁלֵטִי** שלטי ע"ה גימ' ה"פ ע' ומשם אל המלכות גבורה תתאה **הַגְּבוּרִים**: ויש בד' ה' גבורות וזה הוא ה' גבורים. יס של הגבורים אומר לנו שבכל גבורה יש י' ספירות פרטיות. (ה) מכאן עובר ז"א לשבח את נצח והוד שבגוף **שְׁנֵי שְׁדֵיךְ** כאן המקום לבאר שנצח והוד בגוף האדם הם הרבה פרטים כגון: כליות, אשכים, ריסים וכו'. כן הענין כאן השדיים הן נצח והוד שבגוף והשבח שלהם שהם בנויים מנח והוד של התפארת הנקרא תורה **כְּשֵׁנִי עֶפְרַיִם** מי הם העופרים? י"א שהם אברהם ויצחק (תרין עוזאלין) וי"א שהם לוחות הברית הראשונות (שיהש"ר שהם נשברו בעפר) והכל אחד שתפארת כולל חו"ג ואמר שנצח והוד דת"ת נבנה מנו"ה דבינה וזה הוא **תְּאוֹמִי** והם תאומים כלומר לא נצח גובר על הוד וההפך **צְבִיָּה** זו הבינה כי צביה ע"ה גימ' 108 כמנין "בינה אם" ואמר שנצח והוד דבינה **הָרוּעִים** מנהיגים את זו"ן **בְּשִׁשְׁשִׁים** בחו"ג כי יש ב' שושנים אדומה ולבנה: (ו) ז"א מזרז את הנוק' להתייחד עימו ואומר **עַד שִׁיפּוּזֵי הַיּוֹם וְנָסוּ הַצִּלְלִים** מוחין דצלים **אֶלֶף לִי אֵל הַר הַבּוֹר חֶסֶד שֶׁבַד וְאֵל גְּבֻעַת הַלְבוּנָה**: גבורה שבד' דהיינו חיבוק ויש כאן בקשה לחיבוק ועדיין אין חיבוק(ז) ממשיך ז"א לעורר את הנוק' ומשבח אותה ואומר לה **כָּלֵךְ** יסוד שבד' הנקרא כ"ל מקבל שפע מיסוד דכתר כל'ך: כ"ל כ'תר **יָפָה** ואני רוצה להתייחד איתך וכך יהיה שם הוי"ה אדנות מלא וזה יפ"ה גימ' צ"א עם ד' אותיות של השמות **רַעֲיָתִי** וגם מוחין דבינה ודכתר גוברים בי כי כ'תר כ' דכתר גימ' 20 וי"פ בינה גימ' "רעיתי" ואני רוצה שתקראי "עיר קודש" גימ' רעיתי וגם הרי את מקודשת לי **וּבּוֹם אֵין בָּךְ**: וגם כעת אין בד' אחיזה מצד הקלי' הנקרא בעל מוס(ח) אומר ז"א לנוק' הנקראת "את" בואי ותהיי איתי בקומה שלמה בכל י' ספירות וזה הוא **אֶתִּי** ויאירו בנו אבא ואימא הרמוזים במילת **מְלִבְנוֹן** לבנון שהם ל"ב נתיבות חכמה ונון שערי בינה. היכן הכתר? יסוד הכתר רמוז באות "מ" של מלבנון כי "מם" גימ' 80 כמו "יסוד" ואז תהיי **כָּלָה** כלה שלי. כבר ידעת שמילת כלה מורה על ה' אחרונה שבשם ויסוד ז"א הנקרא "כל" הנמצא אתה ותקראי "בית" שהוא גימ' **אֶתִּי** ע"ה. אי נמי, את נקראת "את" וכשיש לך י' ספירות⁵ את

⁵ בזה יובנו היטב דברי המדרש: אמר רבי שמואל בר נחמני, בעשרה מקומות נקראו ישראל כלה, שש בשיר השירים, אתי מלבנון כלה, לבבתני אחותי כלה, מה יפו דודיך אחותי כלה, נפת תטופנה שפתותיך כלה. גן נעול אחותי כלה, באתי לגני אחותי כלה, וארבעה בנביאים, קול

נקראת "אתי" וזה רמוז במילים **מִלְכָּנוֹן** שאלו יסוד כתר, חו"ב **תְּבוּאֵי** נוט' ת'פארת ושאר אותיות "בואי" גימ' חוה שזו המלכות. כידוע חוה זו המלכות בקטנות במצב אח' באח' ולכן אומר ז"א שהמצב כעת שונה, יש בד' עשר ספירות ואת **תְּשׁוּרֵי מֵרָאשִׁי אֶמְנֶה** מתבוננת ומקושרת לראש המאמינים הוא אאע"ה וזו ספירת החסד והיא מייצגת את כל השש קצוות בסוד "יומם יצווה" וכן **מֵרָאשִׁי שְׁנִיר** מקושרת לבניה שורש ה' גבורות וב"פ מנצפ"ך גימ' שניר. כמו כן את מקושרת לחכמה שיש בה פרצוף אבא וזה **וְזֶרְבָבוֹן** וחרמון גימ' ש"י שאלו חצי מאורות הכתר. שהרי בכתר יש 620 אורות כמנין כתר ורק מחציתם נשפעים לחכמה. כמו כן את מקושרת לב' פרצופי הכתר אריך ועתיק והם **מִמְעֵנוֹת אֶרֶיוֹת** פרצוף אריך אנפין שהוא חסדים מרובים ומעט גבורות ולכן "ממענות אריות" ע"ה גימ' גבורה וי"ד פעמים חסד **מִהֲרֵרִי נְמֹרִים**: זה פרצוף עתיק יומין כי הוא חומר ראשון שנוצר בעולם התיקון וכן "מהררי נמרים" ע"ה גימ' "חמר ראשון". (ט) ועדיין ז"א ממשיך לשבח את הנוק' ואומר לה כל מעייני בד' **לִבְּהִינִי** וזה הוא "לבבתני" גימ' "כל לבי בת" ואומר לה שהוא זוכר את הרגע שהם נאצלו בראשית עולם התיקון וזה הוא "לבבתני אחתי" גימ' בראשית, והיא היתה דבוקה ומאוחדת בו וזה הוא **אֶזְזֹתִי** ואת משלימה אותי לעשר ספירות וזה הוא אחת י'. ואז את בקטנות נקודה אחת בסוף ט' ספירות שלי. אולם מאז תגדלת לי ספירות פרטיות ואת נקראת **כָּלָה** כלומר ה' אחרונה המקבלת את היסוד שבי הנקרא "כל" וזה הוא **לִבְּהִינִי** והפעם עם י' לאחר אות ת' להורות שיש בד' כעת י' ספירות ואת עומד מולי עם ל"ב נתיבות חכמה, אולם עדיין לא בקומה שלימה של כתר בכתר אלא כתר שלך בחכמה שלי וזה הוא **בְּאֶזְרִי \{בְּאֶזְזֹתִי\}** **מֵעֵינִיךָ** עין זה כינוי לספירת החכמה וכתב בספר "אמת ליעקב" שקודם הזיווג יש לה רק עין אחת שהם ה' גבורות דכל אחת היא שם הויה בסך הכל גימ' עיין **בְּאֶזְרִי עֵינִי מֵצִירְנִיךָ**: הצוואר מסמל את הדעת המחברת בין הג"ר והז"ת ואינו ספירה וכעת לפני הזיווג מתעורר הדעת שבה וכבר ידעת שנשים דעתן קליה כלומר יש להן ה' גבורות הנ"ל שעולים עיין כאמור שמספרן ק"ל ועם ה' הגבורות עצמן זה קליה. ענק

חתן וקול כלה (ירמיה ל"ג) <ק"ז> וככלה תעדה כליה (ישעיה ס"א) ותקשרים ככלה (שם מ"ט) ומשוש חתן על כלה (שם ס"ב) וכנגדן לבש הקב"ה עשרה לבושין, גאות לבש, לבש ה' עוז התאזר <ק"ח> (תהלים צ"ג), וילבש צדקה, וילבש בגדי נקם, תלבשת, ויעט כמעיל קנאה (ישעיה נ"ט), הדור בלבשו, אדום ללבשו (שם ס"ג) הוד והדר לבשת (תהלים ק"ד), (וכל כך למה), כדי להפרע מאוה"ע שבטלו מישראל עשרת הדברות שהיו מצמצמים עליהם ככלה <ק"ט> [שם]:

אלו המוחין שהם עסמ"ב שעולים ע"ה רל"ג כמנין עניק ע"א (י) וכעת הנוקבא מתחילה להעלות מ"ן לז"א ועל זה הוא משבח אותה על ג' סוגי מ"ן שהיא מעלה מג' כלים שבה **בַּמָּה יָפּוּ דִדְיָךְ אֲזוּזֹתַי כָּלָה** אלו מ"ן העולים מהנה"י שבה מצב עיבור ולכן דדיך ב' פעמים חוה והן עולים עד הכלים החיצוניים של אבא והרמז בס"ת מ"ה יפיו דדיך אחתי כליה ס"ת גימ' מ"ו שאלו המוחין של מילוי ע"ב שהוא באבא **בַּמָּה טָבוּ דִדְיָךְ בְּיָיִן** ועוד מעלה לו מ"ן מהחג"ת והן עולים לאימא והרמז באמצעי תיבות מ"ה ט"ביו ד'דיך מ"יין גימ' א"ם **וְרִיזוּ שְׂמִינִיךְ** ועוד מעלה מ"ן מכלים פנימיים והן עולים לז"א שיש בו שם הו"יה הרמז בראשי תיבות וסופי תיבות של "ויריח שמניך" **בְּכָל בְּשָׂמִים**: (יא) וכעת ז"א משבח את המ"ן שעלו אליו **נִפְתַּח תַּטְפָּנָה שְׂפָתוֹתַי כָּלָה** אלו המ"ן שעלו מן החג"ת **דְּבַשׁ וְזָלָב תַּזוֹת לְשׁוֹנִיךְ** אלו המ"ן מהכח"ב **וְרִיזוּ שְׁלֹמֹתַי כְּרִיזוּ לְבָנוֹן**: אלו המ"ן דנה"י (יב) ועד משבח ז"א את נוק' שאינה נותנת יניקה לקלי' וזה הוא **גֵּן** את נקראת ג'ן ואת שומרת פתחך רק ליסוד **נְעוּל** הנקרא יוס'ף כמנין נעו"ל ואת שומרת עצמך להיות רק אתי בבחינת "אהל מועד" את נקראת אוהל ואני מתוועד איתך ולכן "נעול" גימ' "אהל מועד" **אֲזוּזֹתַי כָּלָה גֵּל נְעוּל בְּמַעֲיָן זֹתוֹם**: וגם אני שומר את מעיני רק לך והוא שמור מצד הבינה לבל תקרב אליו שפחה בישא וזה הוא "חתום" גימ' ע"ה תנ"ה כמנין "קמ"ג, קנ"א קס"א" (יג) ועוד מרבה לשבח אותה שאפילו **שְׁלֹזִיךְ** הכלים החיצוניים שבה **פְּרִדָּס רְמוֹנִים** נאים כפרדס רימונים **עִם פְּרִי בְּמִגְדִּים** והם מעלים מ"ן ומייחדים זו"ן כי מגדים גימ' צ"א כמנין הו"יה אדנות ובכח השפע הבא מחו"ב הם מתרקמים לה' פרצופים בכל שבע ספירות חגתנה"ס וזה הוא **כְּפָרִים** גימ' 350 שאלו ה' פרצופין שבכל אחד מהם יש י' ספירות וזה בכל הז"ת **עִם נְרָדִים** וכן ביסוד דנוק' הנקרא נרד: (יד) והנה מתחיל לרדת שפע מן הדיקנא (עי' זוהר תרומה קלב ע"א) וזה הוא: **נְרָדִי אֶל וְכַרְכָּם רְחוּם קָנָה** וחננו **וְקִנְמוֹן** ארך אפים **עִם** ורב **כָּל חֶסֶד עֲצִי** ואמת **לְבוֹנָה** נוצר חסד **בּוֹר** לאלפים **וְאַהֲלוֹת** נושא עון **עִם** ופשע **כָּל** וחטאה **רָאשֵׁי בְּשָׂמִים** ונקה: (טו) והנה יש התעוררות מצד ז"א שבו נמצא **בְּמַעֲיָן** המעין והנוק' מתעוררת אליו והיא הנקראת **גִּזְיִם** גן וגם אימא משפעת מוחין **בְּאֵר מַיִם זָרִים** הנקראים באר מים חיים וזאת יחד עם אבא **וְנִזְלִים מִן לְבָנוֹן**: שיש בו ל"ב נתיבות חכמה והוא בחיבור עם

אימא שיש בה נ' שערי בינה וזה הוא ל'ב נו"ן (טז) **עוֹרִי צָפוֹן** זו הושטת יד שמאל תחת לראש המלכות ו**בֹּאֲלִי תִיבֹן** זו הושטת יד ימין בחיבוק וכבר ידעת שיש זיווג של חג"ת בחג"ת והוא הנק' חיבוק ואז **הַפִּיזוֹנִי גָנִי** הנוק' הנקראת גן מעלה מ"ן ממנה לז"א ולבינה ואלו ספירות אדניי הוי"ה אהייה שהם גימ' ע"ה קי"ג כמנ"ן "הפיחתי" ומ"ן אלו עולים עוד לאו"א ולא"א ועי"י ומשם נמשך מ"ד וזה הוא **יָלְכוּ יֵשׁ** כאן רמז לירידת שפע מז"ת דע"י באות ז' של יז'לו וכן מי' ספירות של א"א באות י', מילוי ע"ב דאבא שהם מ"ו אלו יל"ו, מילוי ס"ג דאימא שהם ל"ז והמ"ד נקראים **בְּשִׁמְיִי** בשמים והם נשפעים דרך היסוד הנקרא אב"ר ונקרא יוסיף למלכות. והנה נתינת רשות **יָבֹא דוֹדִי לָגֵנוּ** הנוק' בהשתוקקות גדולה לז"א מתייחדת עם ז"א וכבר ידעת שהייחוד נקרא אכילה וזה הוא **וַיֹּאכֵל** והייחוד נעשה בין הנוק' הנקראת **פָּרִי** והיא מעלה אליו את המ"ן (זוהר בא לו עב) הנקרא כאן **בְּמִנְדִּי** : אי נמי, יש כאן ב' זיווגים בו זמנית : יעקב ורחל ישראל ולאה ומילת "מגדיו" עוררה אותי כי היא גימ' ס"ג והנה מצאתי זאת מפורש בספר הזוהר (ויקרא ג ע"ב). הייחוד עם הבינה רמוז גם בהמשך במילת "גני" העולה ג"כ ס"ג. לאחר הייחוד אומר ז"א :

פרק ה

(א) **בְּאֵתִי לָגֵנִי** את הנקראת גני ומקום גינוני (שיהש"ר ה, א) מקום שהייתי רגיל להיות שם וזו מלכות דעשיה ואלו ב' בתי מקדש **אֶזְזֹתִי** אחתי ע"ה גימ' ת"כ ו"אחת" ע"ה גימ' ת"י והוא הנקרא "ערשנו" והיסוד שלי הנקרא כ"ל התחברת איתך שאת ה' אחרונה וזה **כָּלָה** כלה כ"ל ה ועוד כל הו"ק שבי התחברו בעת הייחוד לאחד כמ"ש ויכלו השמיים שכל הו"ק השתכללו והתחברו עם היסוד הנק' כ"ל והנה פירוט הו"ק : (לפי זוהר ויקרא עמוד ג' ע"ב) **אֶרֶצְתִּי בּוֹרִי** חסד (זוהר ויקרא ד' ע"א) **עִם בְּשִׁמְיִי** נצח שהם קו ימין **אֶכְלֹתִי יַעֲרִי** גבורה **עִם דְּבִשִּׁי** הוד שהם קו שמאל **שְׂתִיתִי יַיִנִי** תפארת **עִם זֶלְבִי** יסוד וכאשר כל הו"ק באחדות אז גם **אֶכְלֹ רַעִים** או"א (כפי שפסק הרשב"י זוהר פנחס רכ"ו ע"ב) מתייחדים עם **שִׁתּוֹ וְשִׁכְרוֹ דוֹדִים** : זו"ן. עד כאן זיווג דישוסו"ת בכלים חיצוניים (ז"ת) ופנימיים (ג"ר). וכעת מתחיל ענין חדש והוא ייחוד ג"ר בג"ר בכלים חיצוניים ופנימיים. (ב) כבר ידעת שהמל' זו השכינה הקדושה פרצוף נוק' נקראת **אֲנִי יִשְׁנָה** אין בי מוחין ואני נקודה קטנה מתחת ז"א אבל כל זה בכלים חיצוניים ברם הכלים הפנימיים שבי הנקראים לבי (זוהר אמור צה עא) **וְלִבִּי יַעֲרֵ** בהם יש מוחין. ולבי גימ' מ"ח. **קוֹל דוֹדִי** דודי שהוא ז"א נקרא קול כמ"ש (בראשית כז, כב) "הקל קול יעקב" **דוֹפֵק** בי ומעורר אותי (כי אני עדיין לא בשלה לייחוד העליון הפנימי. ראה שמילת דופק היא י"פ חוה הרומזת לקנות. כמו כן דופק הם ב' פעמים ב"ן + אלקים וכל רומז לדן

וקטנות) אל הייחוד הפנימי העליון ומבקש **פְּתוּזִי לִי** את הנקראת פתח ואני רוצה שתהיי **אֲזוּזָתִי** מאוחה איתי כתר שלי בכתר שלך, וזה הוא אחת יי **רַעֲיָתִי** כבר ידעת מי הם תרין רעין דלא מתפרשן והכוונה (זוהר ויחי רמ ע"ב) שנתייחד או"א שבי עם או"א שבך וכן **יִזְנָתִי** נתייחד גם ו"ק שבי עם ו"ק שבך (זוהר בשלח מו עא) **תַּמְנָתִי** וכן מל' שבי שזו עטרת היסוד עם מלכות שבך (זוהר שם). תמתי הם י"פ פ"ה. וכל זה בגלל **שִׁיר אֲשֵׁי** כתר ז"א **נִמְלָא טָל** מלא שפע ומוחין של ג"ר והוא הטל העליון הנמשך ממנו"ס ומהתיקון השני דע"י והוא הנק' טלא דבדולחא (זוהר אמור צ"ה ע"א) ואת הנמצאת למרגלותיי **קְוֻצוֹתִי** ממש בקצה התחתון שלי (זוהר שם) מעלה לי מ"ן והם נקראים **רְסִיִּסִי לַיְלָה**: (ג) עוד אומר ז"א לנוק' **פְּשֻׁטָּתִי אֶת כְּתָנִיתִי** פשטתי את הכתנת כדי להתייחד איתך והכוונה לכינויים (זו"ח בראשית ו ע"א) שהם לבוש לספירות שהם לבוש לאותיות הוי"ה **אֵיכָכָה אֶלְבָּשְׁנָה** כיצד אלבשנה שוב? **רְוֹצָתִי אֶת רִגְלִי** מן הטינוף וזו אחיזת הקלי' (זוהר שם) **אֵיכָכָה אֶטְנַפֵּם**: (ד) **דֹּדִי** ז"א מתקרב אל הנוק' ו **שִׁלּוֹז יָדוֹ** חסד לאחר שכפה מידת הדין כמ"ש עורי צפון ובאי תימין **בֶּן הַזֹּרֶר** מן הגבורה, כי החר ע"א גימ' גבורה, ומיד כל קומת הנוק' עמדה לנגד ז"א **וּבְמַעֲי** מעי אלו ג' שלבים שבנו את הנוק' לקומה שלימה ואלו עיבור יניקה מ'וחין וכן שם ב"ן מקנן בה וזה הוא **הַבּוֹ**

⁶ פירוש נוסף הובא בספר "קהלת יעקב" להרב יעקב צבי יאליש זצל – ערך קו – "קוצותי הן נצח הוד דבהן שש קצוות בסוד שוקיו עמודי שש, תיקונים (תיקון ס"ט ק"ו), וביארו הפרדס בסוד נצח נצחים הוד הודות דבכל אחד ג' פרקין, כמו שכתב הרב ז"ל גם כן, ולענ"ד נראה לפרש דנודע דנצח הוד יסוד דזעיר הוא המעמיד שש קצוות דמלכות, חסד דמלכות מעמיד ב' פרקין אמצע דנצח ידיה, נצח דמלכות ב' פרקין תתאין דנצח ידיה, וכן חכמה דמלכות מעמיד ב' פרקין עלאין דנצח ידיה, וכן על דרך זה בהוד, נמצא לפי זה מתפרש הפסוק בפשיטות שוקיו דזעיר הן עמודי שש ספירות דמלכות חסד תפארת נצח בינה גבורה הוד, שכל שש אלו הן עומדים על נצח הוד דזעיר, ונודע שנצח הוד הן השחקים המשפיעים אל המלכות בסוד ושחקים יזלו צדק, שבנצח הוד הוא כינוס כל השפע להשפיע למלכות, קוצותי קצוות הגוף שלי שהוא נצח הוד, דהן כנישו דברכאין והוא הנקרא רסיסי לילה, הרסיסי והרביבי מטרות השפע אל המלכות הנקרא לילה, וזה שאמר קוצותי רסיסי לילה, מבואר קוצותי הוא נצח הוד דזעיר:

⁷ ספר שערי אורה – השער העשירי – הספירה הראשונה "וצריך אתה להתבונן על כל שער ושער ולהעמיד הדברים על בורין ולדעת כיצד התורה נארגת על הכיניין, והכיניין על שלושה שמות הקודש, ושמות הקודש כולן נארגים על שם יהו"ה יתברך שהוא המייחד את כולן למעלה ולמטה ולצדדין, ומה שתצטרך לשמור בעניין הכיניין, לדעת מאיזה שם הוא אותו הכיני, ולדעת על איזו ספירה רומז אותו השם, ולדעת כיצד הספירות מתאחדות עם שמות הקודש באותיות שם יהו"ה יתברך.

ע"ה גימ' ב"ן עָלָיו: והנוק' עומדת מול ז"א בנויה בכל י"ס במלכות יש שם אדני בת"ת הוי"ה בבינה אהיה והם גימ' יב"ק ועם ג' שמות והכולל גימ' "עליו" (ה) קָבַלְתִּי אומרת המלכות הנקראת אֲנִי לַפְתָּנוּ ואני נקראת ג"כ פתח ונקראת א'ית כי יש כ"ב אותיות ונקראת מלכות. מלכות+כ"ב= לפתח לְדוּרִי ז"א הנקרא ישראל. דודי+לפתח= ישראל ע"ה. וְדוּרִי והנה חו"ג שבי קבלו שפע מחו"ג דז"א וזהו הנפת הנז' המגיע לפני הזיווג נָטַפוּ בִּמְזֶלְךָ אלו חסדי ז"א וְאֶצְבְּעֹתַי והבינה שלי התמלאה בִּמְזֶלְךָ שפע מן החכמה של ז"א כמ"ש בספר פע"ח - שער ר"ח חנוכה ופורים - פרק ה: "וזה סוד "ואצבעותי מור עובר", והמבין יבין בסוד אצבעות שהוא מר עובר, (שהם חב"ד דאבא ואמא, אח"כ מתלבשים בנה"י שלהם בנוקבא) כי הם עוברים ויוצאים לחוץ". ע"כ. הם יוצאים לחוץ אל ספירות תפארת נה"י עַל כַּפּוֹת כפות אלו נוו"ה הנק' צבאות וע"א וע"ה גימ' "כפות". "על" זו הת"ת שעליהם ומשם מגיע השפע אל הַמְנַעוּל: זה היסוד המשפיע לנוק' ג' אורות נה"י שכ"א מהן שם אדנות וע"ה הם גימ' "מנעול". אי נמי, היסוד נק' מנעול כי אומר למ"ן דנוק' עול כלומר קורא למ"ן דנוק' לעלות אליו. (ו) לאחר שהמל' נבנתה בכלים לבושין צלמים מוחין ואורות היא פְּתוּחָתִי אֲנִי לְדוּרִי פותחת פתחה לז"א אולם וְדוּרִי זֶמֶק עָבַר נַפְשִׁי יֵצֵאָה בְּדַבָּרוֹ בְּקִשְׁתִּיהוּ וְלֹא מִצְאָתִיהוּ קָרָאתִיו וְלֹא עָנָנִי: דודי דפק על פתחי אולם התמהמתי והוא נעלם. כאשר אין ייחוד בקדושה יש אחיזה לקלי וזה (ז) מִצְאָתִי הַשְּׂמֵרִים הַסְּבָבִים בְּעִיר אלו ששים גבורי שלמה והם סביב המטה זו המלכות הנקראת עֵינִי הַכּוֹנֵנִי הפרידו מעלי את החשק להתייחד עם דודי וזה מילת "הכונני" כו+הני שהם הוי"ה אדני וגם סלקו מעלי אור אימא הנקראת אלקים וזה "הכונני" גימ' אלקים ע"א פָּצְעוּנִי פגמו ברגשותי שהם החג"ת שבכל אחד מהם יש ו"ק וזה הוא "פצעוני" ע"ה גימ' זה חסד וגבורה נְשִׂאוּ אֶת רִדְיִי מֵעָלַי אלו הלבושין בחינת הנ"י. אי נמי, אורות שקבלתי ממילת "ברוך" גימ' רדידי הסירו מעלי שְׂמֵרִי הַזּוֹמָנוֹת: שומרי החומות אלו התבונות המלבישות על הבינה שיש בה ג' שמות קמ"ג קנ"א קס"א גימ' חמות ע"ה (ח) הַשִּׁבְעָתִי אֶתְכֶם אומרת השכינה הנקראת שבועה ל- בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם נשמות הצדיקים המעלים לה מ"ן ללא הרף ומקשים בכל עת ליחדה עם דודה אִם תִּמְצְאוּ אֶת דוּרִי מִה תִּגִּידוּ לוֹ שְׂזוּלָתָה אֶהְבֶּה אָנִי: תאמרו לדודי ששבתי בתשובה והרמז אהבה+ חולה ע"ה=ס"ג שזו הבינה הנקראת תשובה (ט) מִה דוּרְךָ מִדוּד הִיפָּה בְּנָשִׁים מִה דוּרְךָ מִדוּד שְׂכָכָה הַשִּׁבְעָתִינוּ: (י) כעת מתארת השכינה את דודה והשבח מהכתר עד המלכות הנקראת אדני-י פ"ז והיא מתחילה דוּרִי צוּז מצד החסדים ויש בו שם הוי"ה והרמז: כ"ו+חסד=צח. וְאֶדּוּם מצד הגבורות והא מקור חיים ולכן "א אד אדו אדום" גימ' חיים דְּגוּל מצד אורות

אמא. רמז: אמא ע"ה גימ' דגול. **מִרְבָּבָה**: מצד הכתר כי כבר ידעת שהיחידות במל', עשרות ת"ת, מאות בינה, אלפים חכמה וריבוא כתר. (יא) **רֹאשׁוֹ** כתר ז"א מקבל את שפע דיקנא דאריך המסתיים במזלות "נוצר+נקח" שהם גימ' ראש ונקרא ישראל וזה הוא **כֶּתֶם פָּז** "כתם פז" גימ' ישראל ע"א וע"ה **קִוְצוֹתָיו** קוצי הכתר (שהם לפחות ב') שזו בחינת מלכות דכתר דז"א. הרמז קוצותיו +ב=גימ' כתר **תַּלְתְּלִים** מלאות ב"י שמות אלקים שהרי תלתל גימ' י"פ פ"ו **שְׁזוֹרוֹת** בניגוד לשיער אריך הלבן כעמר נקא וזה בגלל הנהגת המשפט הנקראת הנהגת הרחמים **כְּעוֹרֵב**: כעורב גימ' רחמים(יב) **עֵינָיו** חו"ב דז"א מיוחדים ומאוחדים כזוג **כְּיוֹנִים** שאינם עוזבים בן זוגן והם **עַל אֶפְיָקִי בָּיִם** ח"ווג חכמה משפיע לחסד ובינה לגבורה מים זו ספירת החסד ומילת "אפיקי" ע"א גימ' גבורה **רִזְצוֹת בְּזֹלָב** והשפע הנשפע לחו"ג מגיע דרך יסוד אימא בחלב היינו ב' פעמים חלב שהוא פ' גימ' יסוד ומילת "רחצות" רומז על אימא הרוחצת בנה. אי נמי, רחצות גימ' "מלכות יצחק" כלומר יצחק שהוא הגבורה מקבל שפעו מהבינה דרך מלכות שבה. אי נמי, רחצות אלו אותיות הגרון אהח"ע שהם ד"פ אה"ה+כתר וזה מורה על בינה דאריך הנמצאת בגרון אריך והיא כתר הבינה כמ"ש אימא אחידא ותליא בגבורה. אורות אלו **יִשְׁבוֹת עַל מִלֵּאת**: ממלאים כל י"ס של חו"ג (יג) **לְזִיזוֹ** אלו תרין פרקין עליונים דנו"ה דספירות ראש דז"א **כְּעֶרְוַת הַבָּשִׁם מִגְדְּלוֹת מְרֻקְזִים שִׁפְתוֹתָיו** אלו פרקין תתאין דנו"ה דספירות ראש דז"א **שׁוֹשְׁנִים נְטִפּוֹת מוֹר עֶבֶר**: (יד) **יָדָיו** חו"ג דז"א **גְּלִילִי זָהָב מִמְּקָאִים בְּתִרְשִׁישׁ מִעֵי** נו"ה דגוף הפנימיים **עֲשִׂית שֵׁן מִעֲלָפֹת סְפִירִים**: (טו) **שׁוֹקִיו** נו"ה החיצוניים דז"א **עֲמוּדֵי יֶשַׁע מִיִּסְדִּים** זה היסוד דז"א הנמצא **עַל אֲדָנִי** המלכות שיש בה שם אדנות והיא נקראת אלקים- **פָּז** גימ' אלקים ע"ה ויש בה רנ"ב איברים כמנין **מִרְאֵהוּ** מראהו גימ' רנ"ב. והמלכות מחוברת אל היסוד **כָּלִבְנוֹן** כלבנון גימ' "ביוסף" וכן אל **בְּזֹזוֹר** הגבורה כי בחור גימ' גבורה היונקת מן הבינה וזה הוא **כְּאֶרְזִים**: כארזים קרי ביה כא רז ים שהם אור אה"ה נ' (טז) כעת עוברת לתאר את אורותיו **זֶכֶּר** חכמה ויבינה שהם אורות חיה ונשמה **בְּמִתְקִים** גימ' י"פ ס"ג הנשפעים מהבינה שיש בה שם **וְכָלִי** וכלו ע"ה גימ' ס"ג וכן יש בה **בְּזִמְדִּים** שם אה"ה במילוי אלפין העולה קמ"ג ומילת מחמדים ע"ה גימ' קמ"ג **זֶה דוּדִי וְזֶה רֵעִי** כבר הבאנו לעיל את פסק הרשב"י בענין דודים ורעים שאלו זו"ן ואו"א וכאן אומרת הנוק' "זה דודי" ז"ה הוא היסוד ודודי זה זו"ן שבו הבונים את המלכות שיש בה שם אדנות ובו כ"ד צירופים כמנין דודי. וכן או"א שבז"א בונים אותי להקרא ע"ר שאלו אותיות רעי. כך אומרת השכינה ל **בָּנוֹת יְרוּשָׁלָּם**: נשמות הצדיקים.

פרק ו

המלכות נקראת עיר כי אלו ה"ג מנצפ"ך וכאשר נחלק פ"ר לה' חלקים נקבל נ"ו כמנן אניה. אומרות נשמות הצדיקים למלכות, אנו רואים שיש בד' דין כי דודך ז"א לא

מיוחד איתך וזה הוא (א) **אָנָה הֶלֶךְ דְּדֹדְךָ הֵיפָה בַּנְּשִׁים אָנָה פָּנָה דְּדֹדְךָ**

וּנְבַקְשֶׁנוּ עִמָּךְ: (ב) והם מעלים מ"ן מג' כלים של המלכות חיצון תיכון ופנימי.

וכאן הם ג' לשונות: אנה הלך אלו כלים חיצוניים בהם ז"א עזב את הכלה וזהו "הלך".

"אנה פנה" אלו כלים תיכוניים שהם ר"ת וס"ת צ"א כמנן הויה אדנות. "נבקשנו

עמך" אלו כלים פנימיים נ'בקשנו ע"מך הם ה' שמות הויה שיש בה' פרצופים. והנה

מתעורר היחוד לאחר שנשמות הצדיקים העלו מ"ן לזו"ן וזה הוא **דְּדֹדְךָ ז"א יָרַד**

ממקומו הקבוע בתפארת **לָנָנוּ** זו המלכות **לְעֲרוּגוֹת הַבָּשִׁים** אלו בתי כנסיות

ובתי מדרשות בהם מעלים מ"ן לזו"ן וכן לומדי הסוד מעלים מ"ן לאו"א. "ערוגות

הבשם" גימ' "מקרא משנה פוסקים". לערוגות השבים ס"ת גימ' י"פ אבא אמא.

והמ"ן עולים לז"א שיש בו שם הויה **לְרַעוֹת** לרעות קרי ביה ל "רעות" שהם כ"ו

פעמים כ"ו **בַּנְּשִׁים** הם ב' גנים המלכות והתפארת. המלכות נקראת ג'ן מפסוק

"להשקות את הגן" וז"א נקרא ג'ן כי יש ג'ן פרשיות בתורה שבכתב **וְלִלְכָט**

שׁוֹשָׁנִים: אלו ייחודים העולים מהמיוחדים והמכוונים והם מעלים מ"ן לאו"א (ג)

אֲנִי לְדֹדְךָ וְדֹדְךָ לִי איני ל'דודי ו'דודי ל'י ר"ת אלול שהוא גימ' בינה הבונה

אותי כאמור להקרא עיר וזה הוא **הָרָעָה** גימ' עיר **בַּשׁוֹשָׁנִים**: ב' שושנים. ב'

פעמים "ששן" גימ' כ' פעמים אדנות. וז"א משבח את הנוק' ואלו דברי פיוס בג'

לשונות כנגד כלים פנימיים תיכוניים וחיצוניים והשבח נקרא מ"ד. ומתחיל בכלים

הפנימיים ואומר **יָפָה אֶת רַעֲיָתִי כְּתָרְצָה** ר"ת אר"ך דהיינו שיש בהם אור

היחידה **נְאוֹת כִּירוּשָׁלַם** כנגד הכלים האמצעיים אמר "נאוה" שהוא ע"ה גימ'

ע"ה ס"ג שהוא בבינה ואור דנשמה **אֵימָה כְּנִדְגָלוֹת**: כנגד הכלים החיצוניים ו-

"אימה כנדגלות" גימ' ע"ה ב' פעמים מנצפ"ך עם י' גבורות שבהם. המורס מכל השבח

הזה הוא שהנוק' כעת בנויה עם י' ספירות ועם ה' אורות (ה) וכעת מתעורר ז"א

באהבה לנוק' ואומר לה **הַסְבֵּי עֵינַיךְ** עיניך שהם חכמה שבך יונקים מן החכמה

העליונה שמספרה ע"ג ועם ד' אותיות הם גימ' "הסבי" והחכמה שבך כעת עומדת

בְּמִנְגְדֵי לנגדי כלומר הביטי אלי (זוהר קדושים פד עא. ויחי רמז עא) והבטה זו

מלהטת אותי. והענין שכעת ז"א מבקש מהנוק' שתעלה אליו מ"ן מכלים פנימיים

שהם החו"ב שבה ורמוזים כאן במילת עיניים ולכן נדרוש כאן מילת מנגדי מ"ן גדי

גימ' טוב כלומר תעלי אלי מ"ן מיסוד אבא שלך הנק' טו"ב אל יסוד אבא שבי כדי

שיעלה המ"ן הזה ליסודות או"א והם יעלו אותו ליסוד א"א וליסוד ע"י וכו' **שִׁיהֶם**

הָרַהֲיִבְנִי שהמ"ן העולה מכלים פנימיים מעורר ייחוד עליון של או"א פב"פ ביי"ס.

"שהם הרהיבני" ע"א והניקוד גימ' 766 כמו "כתר חכמה ובינה". עוד מבקש ז"א מ"ן

גם מכלים חיצוניים וזה הוא **שִׁיעָרְךָ כְּעֵדֶר הָעֵזִים** שערך אלו כלים חיצוניים

ובהם חיות מועטת אבל המ"ן העולה מהן עולה לכלים חיצוניים דז"א ומהם נמשך

מזון וחיות לעולם. השבח כאן לנוק' שהשער שבה שאלו הגבורות מנצפ"ך שבה והרמז ב"פ מנצפ"ך עם י' אותיות גימ' "שער" ואמר שהם "כעדר העזים" כלומר מקבלות את הגבורות מן הגבורה. הרמז: "שערך כעדר העזים" עם הניקוד גימ' 1202 כמו: גבורה+שם אלקים (86) וג' שמות אלקים מלא אלפין (291) ההין (295) ויודין (301) ועוד י"ג אותיות שיש בשם אלקים מלא כזה: אלף למד הא יוד מס ומזכיר לה ז"א הנקרא שמי' שה"ג אלו באו לה ממנו וזה הוא **שֵׁשׁ־לְשׁוֹ** גימ' שמי' וזו מידת יעקב

שנא' ויזרח לו השמי' (ספר הליקוטים פ' וזאת הברכה) וה"ג אלו באו לז"א **בֶּן** זו הבינה כי מן גימ' "אהיה וס"ג" שהם בבינה וה"ג אלו באו לבינה מיסוד אבא כי יסוד אבא גימ' פ"ד וכך נדרוש מילת **הַגִּלְגָּלִי**: ה"ג לעד כלומר ה"ג דאבא "לעד" ע"ה הם ה"פ אהיה שהם ה' שורשים של ה"ג והם נמשכים לאימא שיש בה שם אהיה ומשם לז"א שיש בו שם הויה ומשם לנוק' שיש בה שם אדני-והם גימ' יב"ק ומילת "הגלעד" גימ' יב"ק(ו) כעת מתאר את הה"ג שבמלכות ואמר **שֵׁשֶׁן־יָדוּעַ** שיש ט"ז שיניים בלסת התחתונה וכנגדן ט"ז שיניים בלסת העליונה והם ל"ב והרמז בה לל"ב נתיבות החכמה הנמשכים מהחכמה העליונה שזו הלכה למשה מסיני אל המלכות התחתונה הנקראת תורה שבעל פה והם ל"ב מידות שהתורה נדרשת בהן כמו שמסר לנו רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי. ל"ב נתיבות החכמה מוקפות בגבורות כדי להרחיק את האחיזה ובזמן שבית המקדש היה קים העלו ט"ז קרבנות תמיד בכל שבוע כמ"ש את הכבש האחד תעשה בבקר וכו' והם י"ב בששת ימי המעשה ובשבת הקריבו ב' כבשים בבקר וב' כבשים בערב הרי ט"ז ובוזה מתקרבת הנוק' אל ז"א (מתוך השלה הקדוש פ' נשא). גם ידוע שבמלכות מקנן שם אלקים כשהיא מלאה גבורות וכשהיא פועלת דין בעולם. הרה"ג יצחק גינצבורג שליטא אומר שכאשר המלכות דאצילות יורדת לבריאה היא נקראת בשם אלקים. ונרמז ענין זה במילת שניך שזו אות ש' שבך ואות שין תרמוז לשם אלקים כזה: אלף למד הי יוד מס גימ' ש' וש' נכתבת כך: "שין" הרי לך רמז נוסף במילת שניך. ואומר ז"א שכחות דין אלו באו לך מן הכתר ולמטה

וזה הוא **פְּעֵדֶר** כעדר כ'תר "עדר" = רחל+לאה שבכתר ומשם נמשכו לאבא וליסוד אבא ששם שורש מרדכי היהודי וכבר ידעת ש"מרדכי" גימ' "עדר" ומשם נמשכו ל **הַרְוֹזִים** ה"ר "חלים" גימ' אהיה בינה. **שֵׁעֲלוּ מִן הָרְוֹזָה** מסביר הרשב"י באד"ר נשא קל"ז ע"א שה"ג אלו באו ממקום גבוה מאד והוא עיני עתיק יומין ואנו נדרוש מילת "שעלו מן הרחצה" ועוד ל"ב נתיבות גימ' 836 כמנין "עיני עתיק יומין" **שִׁכְלָם מִתְאַיְמוֹת** ואומר שכל ל"ב הנתיבות כלולות זב"ז (אד"ר קלו ע"א).

פירוש נוסף שכולן תאומות. מכל מקום גם כאן ניתן לראות את ירידת ממקום גבוה רם ונישא מעין עתיק יומין שהרי ב' עיניו אתחזרו לחד ונראה כיצד הן יורדות: ש' של מילת שכלם תרמוז לנה"י דע"י המקנן ביסוד א"א הנקרא "כל" ונמשך ליסוד אבא ויסוד גימ' פ' ורמוז כאן באות ס של שכלם וכאשר נכתוב אותה מס תעלה יסוד. משם נמשך השפע לאימא שיש בה שם אהיה וכשהוא כלול אהיה פעמים אהיה נקבל אמת ואלו אותיות אמית' שבמילת מתאימות. משם יורדות הל"ב נתיבות אל התפארת הנקרא אמית' ומשם למלכות הנקראת מוית'. ראה מילת "מתאימות" שיש בה מילת "אמת" מכאן (ז"א) ומילת מות מכאן (נוק') וי' של יסוד מחברת ביניהם. ואמר

וְשִׁכְלָה אֵין בָּהֶם: כלומר כל הל"ב נתיבות הן מלאות ותמימות(ז) כעת משבח ז"א את הנוק' ואומר שה"ג שבה נמשו לה מה"ג דאימא ויש בכל פלח רימון שכ"ה

רגגרים (זוהר בלק רט ע"א) והרמז כאן **כְּפֻלּוֹ הָרְמוֹן רִקְתָּהּ** כ'פלח ה'רמון

רקיתך ר"ת גימ' שכ"ה והם נמשכים **מִבְּעֵד לְצַמֶּתֶךָ**: דרך התבונה (שזו מלכות דבינה) שזו היא בית דין של לשכת הגזית. רמז: כ'פלח הרמון רקתך גימ' ע"א ועם ג'

תיבות 1175 כמו "לשכת הגזית". כבר ידעת שיש בבית המקדש ג' בתי דינים והם כנגד ג' שמות אלקיים: מלכות, גבורה, בינה. (ח) עדיין ז"א משבח את גבורות הנוק' ואומר **עֲשִׂים הַבָּמָה** ששים כחות דין נמצאים בך את הנקראת **בְּמַלְכוּת** מלכות והם וי"ק דמלכות (תיקוני זו"ח דף קי"ז ע"ב) ו**יְשַׁבְּנִים פִּילֶגְשִׁים** אלו הכלים של הסי' גבורים (זוהר שמות יד ע"ב) ואלו הם הצדיקים לומדי התלמוד שיש בו סי' מסכתות **וְעֵלְמוֹת אֵין בְּסֻפֵּר**: אלו הן ההלכות היוצאות מהתלמוד. רמז: עלמות גימ' "זה התלמוד הבבלי". (ט) אומר ז"א **אַזְזַת הִיא יִזְנֶתִי** זו המלכות. רמז: "היא יונתני" עם ד' אותיות יונה גימ' מלכות **תַּבְּמֹתִי** תאומתי (אד"ז רצ"ו ע"א) שכעת את עומדת מולי ביי"ס וקומתך כקומתי **אַזְזַת הִיא לְאִמָּה** לבינה הנקראת אמא (זוהר שמות יד ע"ב) כלומר את המלכות נאצלת מהבינה מנקודה אחת שבה וכעת את נקראת אהל ובית וזה הוא איחת היא ליאמא ר"ת אהל ואחת גימ' ע"א בית **בְּרָה הִיא לְיוֹלֶדֶתָהּ** כלומר ברורה היא לבינה שילדה אותה והרמז: ב'רה היא ליולדתה ר"ת גימ' ל"ז שהוא מילוי סי'ג והוא השפע הבונה את ז"א ומילוי שם מ"ה הוא י"ט שהוא גימ' חוה שזו המל'. **רְאוּהָ בְנוֹת** אלו הן ההיכלות **וַיֵּאֱשְׁרוּהָ** והן מעידות שאת נבנית מהיבנה הנקראת אשיר וכן **בְּמַלְכוּת** ספירות מלכות של עולמות ביי"ע וכן **וּפִילֶגְשִׁים** נשמות מלמדי הגמרא כאמור לעיל **וַיְהִלְלוּהָ**: והם בלימוד הגמרא גורמים למלכות הנקראת "הלל" גימ' אדנ"י לעלות לז"א הנקרא ו' ומשם לבינה שהיא ה' ראשונה ומשם ליסוד אבא ומשם לז"ק דא"א שאלו אותיות "וי" של מילת ויהללוה. (י) עוד אומר ז"א שכאשר הבינה הנקראת **בִּי** מתחברת עם המלכות הנקראת **זֹאת** אז יש חיבור בין הבינה שיש בה שם אהיה ובמילוי ההין הוא קנ"ה והמלכות היא הנקראת שכינה גימ' שפ"ה וזה הוא **הַנְּשִׁקָּפָה** אותיות שפ"ה קנ"ה אז המלכות שאין לה אור עצמי והיא שחרורית **כְּבוֹ שִׁזְזֹר** הנקרא כך מפני שבא מן השחור של הלילה וכאשר היא מקבלת אורות אימא היא נקראת **יָפָה** כלומר היא נדמית לבינה וזה הוא יפה י"פ ה' כלומר נשאלו נש"ב אבל עדיין היא במלכות וזה הוא **כְּלָבָנָה** אבל היא עולה בכח המוחין שקבלה מאימא אל ז"א הנקרא שמש וזה הוא **בְּרָה כְּזֹמָה** ועוד עולה עד הבינה וזה הוא **אֵימָה כְּנִדְגָלוֹת**: וזה כאשר יסוד אבא שבו שם שדי נמצא בבינה. כבר ידעת שמילוי שדי' כזה: ין לית ו'ד עולה ת"ק והוא נשפע לבינה. והרמז: אימה כנדגלות גימ' 569 כמו ת"ק בבינה. (יא) לאחר שהנוק' קבלה שבח מרובה מז"א וקבלה מ"ד דאבא והיא בנויה בכל י"ס והיא עומדת מול ז"א בשווה אליו אומר ז"א **אֶל גִּנֶּת אֲגֹז יִרְדֶּתִי** זו המלכות הנקראת "גנת אגוז" כי היא תורה שבעל פה ויש בה גיימטריות ניוטריקון ות'מורה והיא נקראת גנת אגוז (היכלות בראשית מד עב) והוא מתחברת עמה בזיווג עליון הנקרא ראהיה שהוא גבוה יותר מזיווג דנשיקין **לְרֵאוֹת בְּאֵבִי הַנְּזֹל** אלו כלים אמצעיים כי נחל זו הבינה ואבי הנחל תפארת **לְרֵאוֹת הַפְּרוּזָה הַנֶּפֶן** אלו כלים חיצוניים **הַרְבֵּנִים**: אלו כלים פנימיים ואמר בהם הנצו כי הם צפוניים (יב) אולם לאחר כל

ההכנות אומר ז"א **לֹא יִדְעֵתִי** התחברתי עם המלכות שהיא **נִפְשִׁי** והיא **שְׁמוֹתַי** שמה **בְּמִרְכְּבוֹת** את מרכבתה **עַמִּי נְדִיב**: אלו חיות הקודש הנושאים אותה נִשְׂר אד'ים ארייה כרוב'. מיד פונה ז"א ומחזר אחרי הנוק' ואומר:

פרק ז

(א) **שׁוּבִי שׁוּבִי הַשּׁוֹלֵמִית** את ה' אחרונה ואת הכלי בו אני מפקיד את היסוד הקדוש הנקרא שלום וזה הוא ה שולמ ית ה=הא אחרונה שולמ=שלום תי=קדוש **שׁוּבִי שׁוּבִי** זכר כאן ד"פ שובי לרמוז על רצון ז"א להתייחד עם המלכות הנקראת כסא. בתיקו"ז (קמד ע"א) אמר שד"פ שובי הם כנגד ד' אותיות אדנות. הנה כאשר נחשב ד"פ שובי יהיה 1272 כמנין "יסוד תפארת לכסא" שזה ייחוד זו"ן. **וְנִזְוֶה**

ונחזה מורה על יחוד ז"א הנקרא חזון עם המל' הנק' ה' אחרונה ורצוני להתייחד **בָּךְ** עימד. פירוש נוסף (תיקו"ז שם) ד"פ שובי הם קריאה של הקב"ה לכנסת ישראל לחזור בתשובה ובכך יעוררו את הבינה שתשרה עליהם. ואכן בני ישראל המושרשים בשכינה שבים לאביהם שבשמים והבינה מוחלת להם והופכת זדונות לשגגות או לזכויות הכל לפי גודל התשובה וכך אומרת השכינה לאחר עשיית התשובה. אתה ז"א הנקרא אדם **בְּמִה** גימ' אדם וגימ' שם מ"ה **תִּזְוֶהוּ בַּשּׁוֹלֵמִית** יכול להתייחד עימי כי אני

כְּמוֹזֹלֶת מחולת חטאים ודרה במלכות ובבינה כאחת וזה הוא **הַמִּזְוֶה**: שהן ב' מחנות(ב) מיד שב ז"א לפייס את המלכות מתוך רצון לפקוד אותה. השבח כאן הוא מתתא לעילא ומן החיצון אל הפנימי **בְּמִה יָפוּ פָעַמִּיךְ** מה יפה מלכות שבך כאשר היא נשפעת מעטרת היסוד שבי הנשפעת מהתבונה הנקראת **בְּנִעְלִים** ב' נעלים.

כבר ידעת ש"נעל" ע"ה גימ' קנ"א. **בֵּית נְדִיב** את היושבת על כסא של ד' חיות

הקודש שסימנם נדיב: נִשְׂר אד'ים ארייה יעקב' **זִמְמוּקִי יִרְכֶּיךָ** נו"ה שבך נשפעים מנו"ה שלי הנשפעים מנו"ה דבינה שיש בה שם קס"א עם ד' אותיות אהיה כמנין חמוקי ע"ה. מילת חמוקי באה לכלול נו"ה הפנימיים תרי ביעין. אמר על נו"ה שהן **כְּמוֹ זֹלָאִים** תכשיטין והן **בְּעֵשִׂיה יְדֵי אָמֵן**: מעשה ידי היסוד הנקרא אמין,

כי הוא מייחד הו"ה עם אדנות שהם גימ' צ"א כמנין אמון(ג) **שִׁירְךָ** יסוד שבך (תיקו"ז לו עב) משפיע אל המלכות שבך הנקראת **אֵגֶן הַסֶּהַר** והשפע הינו חו"ג

אֶל יְזוֹסֵר הַמְּזֹג לא פוסק והגבורות כפויות ואת עומדת כעת מחזה שלי ולמטה כי מן החזה ולמטה מתחילה הבטן ועד שם מאירה הבינה (תיקו"ז שם) ולכן את נקראת **בְּטִינָךְ** בטן ויש בך שם ב"ן שעם ט' אותיותיו עולה למנין בטין (מאורי אור)

עֲרֵמֹת זֹטִים ויש בך כ"ב אותיות התורה כמנין חטה וסביבך ששים גבורי שלמה והם השושנים המקבלים גבורתם מהבינה שיש בה שם ס"ג ומן הגבורה הרמוזה כאן באות ו' וממך שאת גבורה תתאה והרמוזה כאן באות ה' וזה הוא **סִיגָה** ס"ג ו' ה'

בְּשׁוֹשָׁנִים: בשושנים גימ' ע"ה 699 כמנין "ואלו ס' גבורי שלמה" (ד) **שִׁנִּי שִׁדְיָךְ**

חוי"ג שבך (תיקו"ז קמ"ו ע"א) **כְּשֵׁנִי עֶפְרַיִם** זהים זל"ז כשתי לחות הברית והם כמו **תְּאֵמִי** תאומים של **צְבִיָּה**: (ה) **צוּאֲרָךְ** הדעת שבך נשפעת **כְּמִגְדֵּל הַשָּׁן** מדעת דאימא שהרי צוואר זו ההשקה בין הגוף והראש בין התפארת והבינה ולכן צואר ע"ה גימ' רחמים וצוואר גימ' "נצח הוד יסוד דאמא" ע"א. (קהלת יעקב) **עֵינֶיךָ** חוי"ב שבך נשפעות **בִּירוֹשָׁלַיִם** מחכמה העליונה שם סוד העיבורים ומשם **עַל שֵׁעַר בֵּית רַבִּים** נמשך השפע לבינה ומשם לחג"ת (תיקו"ז חדש דף קכ ע"א) **אֶפֶר** חוטמא דילך שסודו תפארת דראש **כְּמִגְדֵּל הַלְבָנוֹן** נשפעת ונבנית מחוטמא דא"א שמשם נמשך שפע לל"ב נתיבות חכמה ונון שערי בינה וזה הוא מגדל הלב נון **צוֹפֶה** שהם צופים לקבל שפעם מ- **פְּנֵי דְּמוּשֶׁק** : מלכות דע"י כי דמשק הם ר"ת ד' מ'חנות ש'כינה ק'דושה (ו) **רֹאשֶׁךָ** כתר שבך נבנה מכתר שלי רישא דז"א שהוא **עֲלִיךָ** נמצא עליך וממנו את מקבלת ה' חסדים ויש בהם ה' הויות כמנין "עליך" והם נכנסים לתוך ה"ג מנצפ"ך וממתקים אותם וזה הוא **כְּכֶרְמֶל** גימ' למנצפ"ך. כל אלו ה' חסדים באים ממני אני יעקב איש תם **וְדִלְתָּ** ודלת גימ' תם והשפע ממני בא אליך מן היסוד שבי לכתר שלך הנקרא **רֹאשֶׁךָ** והוא מלא דין ולכן צבעו **כְּאַרְגָּמָן** וכל זה גורם לי להשתוקק אליך ודעי לך שהמוחין שלי באים לי מאימא וזה הוא **מֶלֶךְ** אני ז"א הנק' מלך **אֶסּוּר** קשור **בְּרֶהֱטִים** : הם נהי"ם דאימא (הקדמת ספר הזוהר יד ע"א) (ז) **בֵּית יִפִּית** מצד החסדים שבך **וּבֵית זַעֲמֹת** מצד הגבורות שבך וחשקי בך להיות **אֶהְיֶה** אחד איתך כי אהבה גימ' אחיד וזה הוא חיבור שלי איתך ורמוז במילת **בֵּית עֲנוּגִים** : ב' תענוגים. הנה אם תיקח ב' פעמים "תענוגים" יעלה למנין 1158 שהוא גימ' תפארת עז וכבר ידעת שהמלכות נקראת עז ממ"ש מגדל עז ש"ם הו"ה (ח) עוד משבח ז"א את המלכות ואומר לה **זֹאת** את נקראת זאת כמ"ש לזאת יקרא אישה ואת מקבלת שפע ממני ומן הבינה כי **קוֹמֶתְךָ** קומה גימ' קנ"א שהוא שם אהייה במילוי ההין והוא בבינה. אות ד תרמוז לכתר הנעלם וכן אני הנקרא שמש רמוז כאן **דְּמוּתָהּ לְתִמְרָה** תמר גימ' שמש **וְשִׁדְיָךְ** וחוי"ג שבך **לְאַשְׁכְּלוֹת** : נשפעות מחוי"ג שבי הנשפעים מחוי"ג שבבינה. אשכל איש שהכל בו היינו ז"א הנקרא שמים זה אש מים אלו חוי"ג. פונה ז"א למלכות ואומר לה את הנקראת (ט) **אֲמַרְהִי** אמרה, ואת אמרה שלי, ולכן את אמרתי אנה **אֶעֱלֶה** עלי אלי למקומי **בְּתִמְרָה** ביסוד שלי הנקרא צדיק והוא כתמר יפרח עוד עלי לחג"ת שלי וזה הוא **אֲזֻזָּה בְּסִסְגָּיו** אלו זכויות מעשה אבותינו שהם חג"ת והעלי לי מ"ן **וַיְהִי נָא שִׁדְיָךְ כְּאַשְׁכְּלוֹת הַגָּפֶן** המלאים עסיס יין ואלו הם המ"ן הבאים מצד הגבורות ואלו הכלים החיצוניים **וַיְרִיזוּ אֶפֶר**

כְּתוּבוֹתָיִם: וכן מ"ן מצד החג"ת שזה התפוח ואלו כלים תיכונים (וְזָכַרְתָּ כִּי־
הַטּוֹב וכן מ"ן מצד הכלים הפנימים שהם חיד וגרון כל אלו הוֹלֵךְ לְדוֹדִי ז"א
לְמִי־שָׁרִים לנו"ה של ז"א ואלו יעלו עוד למ"ן לגי"ר דו"ב גימ' דוד זו המלכות
שְׁפָתַי אלו נו"ה יְשָׁנִים: רומז לעתיק כמ"ש ואכלתם ישן ותרגם אונקלוס ותיכלון
עתיק(יא) כעת מתעוררת המלכות ואומרת אֲנִי העלתי מ"ן לְדוֹדִי ז"א והוא הוריד
לי מ"ד וזה הוא וְעָלִי תִשְׁוֹקְתוּ: תשוקת ו' (יב) לָכֵה דוֹדִי יֵצֵא הַשָּׂדֶה
אנה בא אלי למקומי, בחינת גחין ולחיש, כי שדה זו המלכות נְלִינָה בַּכְּפָרִים:
שלא במקומנו הרגיל במלכות דאצילות הנקראת בית המקדש, אלא בעולם הבריאה
הנקרא כפר (מדרש הנעלם פ' חיי שרה). י"א שזה זיווג נה"י בנה"י (ליקוטי תורה פ'
וזאת הברכה פרק ז') ומזיווג זה נמשך לזיווג עליון יותר והוא (יג) נִשְׁכִּימָה
לְכַרְמִים זיווג חג"ת בחג"ת ומשם נעלה לזיווג נִרְאָה אִם פְּרוּזָה הֶגְפֵּן כח"ב
בכח"ב ומשם נעלה עוד פִּתּוֹז הַסְּמֶדֶר לכתר דא"א ומשם עוד הִנְצוּ
הַרְמוּזִים נקבל הארת מצחא דע"ק למצחא דז"א ונוקי' שָׁם אֶתֵּן אֶת דְּרִי
לָךְ: בזיווג עליון זה של יחידה ביחידה עינוגי דעינוגין מתיקין מדבש ונופת צופים
(יד) והנה היחוד הַדּוֹדָאִים זה חיבור של מילת "דודי" ומילת "דודה" ועוד נוספה
כאן "אם" הנותנת מוחין ואות "י" של אבא המחזק את האם נִתְּנוּ רִיזוֹ העלו מ"ן
מדברי תורה וחינושי תורה (זוהר בראשית דף רמ"ג ע"א) הנאמרים וְעַל פִּתּוּזֵינוּ
בבית מדרש של בני הישיבות כָּל מְנַדִּים אלו חידושי התורה. מגדים: מ'דרש,
גימטריות, דינים, ייחודים, מ'סורה. וכן יורד מ"ד מברכותינו של עתיק יומין השמח
בחידושי התורה וזה הוא "מגדים" גימ' מ"ד גין כל זה בזכות דברי תורה וְזֶדְשִׁים
גַּם יְשָׁנִים שעלו מבתי המדרש של בני הישיבות. והנה דוֹדִי שהוא ז"א מקבל את
דברי התורה ושמח בהם ודבריהם נכתבים בספר הזכרון וזה הוא צִפְנִתִּי לָךְ:
לעתיד לבא.

פרק ח

בִּי זו הבינה כשהיא מאירה עלינו היא מגביהה קומתי ואני שווה אליך בגובה ואז
אני אומרת יִתְנֶךָ כְּאֶזֶז לִי ואנו כמו אחים (רקאנטי פ' בחוקותי) ובמצב זה אני
יכולה לקבל מהבינה הנקראת "אם" וזה הוא יוֹנֵק שִׁדִּי אֲבִי אקבל ממנה רוח
אלקים חיים אֲמַצְאָה בְּזוּזִין בגלות (זוהר וישב קפד עא) דהיינו בעולם הבריאה
אֲשֶׁקֶה גַם לֹא יָבוּזוּ לִי: (ב) וכאשר אנו בבריאה אֲנִיהֶךָ נעלה ליסוד דאצילות
כמש נוהג כצאן יוסף ומשם נעלה עוד אֲבִיָּאךְ אֶל בֵּית אֲבִי לבינה תִּלְמִדֵינוּ
אֲשֶׁקֶה מִיָּין הָרֶקֶז שם יש יין המשומר וכן מַעֲסִיס רְמוֹנִי: הארת נו"ה דבינה

תמשך לנו"ה ומשם לחו"ב דנוק' (ג) וכאשר יש מוחין לזו"ן יש זיווג וכאן זה זיווג חג"ת
 בחג"ת דכלים תיכוניים **שְׂמֹאלוֹ תְּנוֹזֶת רֵאשִׁי וְיָמִינוֹ תְּנוֹזְבָּקָנִי**: (ד) לפני זיווג
 יש להזהיר את נשמות הצדיקים הרוצות יחודים בכל עת ולפעמים יש מצב שנאמר
 עליו ואל יבא בכל עת אל הקדש ולכן אומרת השכינה **הַשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת**
יְרוּשָׁלַם נשמות הצדיקים העולות למלכות דאצילות שהוא גן עדן התחתון **בְּמֶה**
תַּעֲרִירוּ וכי ברצונכם להעיר את מ"ה שהוא ז"א כמ"ש עורה למה תישן? **וּבְמֶה**
תַּעֲרִירוּ וכי ברצונכם לייחד אותנו טרם הזמן? לא כן בנותיי לכה שובנה והרי זה
 חטאו (לפי האר"י הקדוש) של מרע"ה בהכאת הסלע וחטא בני אהרן נדב ואביהו למה
 לכן?! אלא אני מייעצת לכן המתינו עם **אֶת הָאֱהָבָה** הייחודים **עַד שֶׁתִּזְוָּן**:
 עד שיתעורר החפץ מאליו(ה) והנה החפץ מתעורר. אמא מעוררת את ביתה השכינה
 להתייחד עם דודה: **בְּמִי** זו הבינה⁸ **זֹאת** זו המלכות (הקסה"ז י ע"ב. תיקו"ז עד ע"א)
 וכאשר אימא מאירה לבת היא **עֲלָה** ממקומה הקבוע שהוא **בֵּין הַמְּדָבָר** הדיבור
 (תיקו"ז תיקון כא דף מה עא. ולפירוש הרמ"ז עולה מעולם הבריאה) לחג"ת דז"א
 והוא מקבלת בין זרועותיו וזהו **מִתְרַפֶּקֶת עַל דּוּדָה** בין פרקי החג"ת וכשהיא
 בין זרועותיו בחזה שלו היא אומרת כשהייתי **תְּנוֹזֶת הַתְּפוּזָה** תחת החג"ת שלך
 כלומר אחוזה בנה"י הנקראים "צבאות" שהוא גימ' "התפוח" (יונת אלם פרק סז)
 במלכות דאצילות או בעולם הבריאה **עוֹרֶרְתִּיךָ** על ידי מ"ן שהעלתי אליך ואתה
 העלית אותם ליסוד אימא וזה הוא **שְׁבִינָה זֹבְלָתָהּ אִמָּךְ** אמך זו הבינה כמ"ש
 כי אם לבנה תקרא. "שמה חבלתך" גימ' י"פ יסוד ע"ה וע"א. כאשר אימא מקבלת
 את המ"ן של ז"א היא מעלה אותו לאבא וזה לא"א וזה לע"י עד רום המעלות ומשם
 נמשך מ"ד כסדר שעלה עד הבינה וזו מורידה אותו לתבונה **שְׁבִינָה זֹבְלָהּ**
יְלֶדְתָּךְ: זו התבונה שילדה את ז"א(נו) כעת המלכות מבקשת לקבל את המ"ד (זוהר
 ויחי רמד ע"ב) שירדו מהתבונה ואומרת **שְׁיִמְנִי כְּזוֹתָם** "חותם" זה שם אהיה
 בגי' מילויים אלפין ההין ויודין שהם קמ"ג קנ"א קס"א שהם גימ' חותם ע"ה והם

⁸ כתב הרמ"ז בפירושו על זוהר דברים: "ועוד יש לפרש "מי זאת עולה" על נקודת רחל
 העולה מלמטה באור הבקר מן הבריאה (שער הכוונות ענין תפילין דרוש ה ט, ד), שודאי היא
 מְדָבָר לגבי אצילות. "מתרפקת על דודה" שכוונתה להתחבר אליו. והיא אומרת "תחת
 התפוח" וגו', דהיינו שהיא מושכת אליו אותו הרשימו שלה שנכנס בלילה בלבו, ואז הוא
 מתעורר ומושך רשימו שלו שריה מקיף על ראשו ומושכו למוחין שלו, וה"ס (שירה"ש ח, ו)
 "שימני כחותם על לבך" וכמבואר אצלנו בכוונת התפילין (סהכ"י עמ' לד. פע"ח פ"ז כא, ג.
 שה"כ דרוש ה ט, ג). ועוד, "מתרפקת על דודה" וזהו בזקיפה שאז מתחברת אל ת"ת שלו
 שהוא דודה האמיתי. ואז היא משיבה "תחת התפוח עוררתך", שכן אחרי היותה שם בין
 חדוהי מיד באים לו מוחין דראשו שה"ס (פרי ע"ח שער העמידה פי"א. שער הכוונות דרוש ב
 ג, ג) אלקי אברהם וכו'.

חומ'ת אש ומהם תחומ'ם שבת כל זה כשאני **עַל לִבִּי** מקום החזה ולקבל אותם כאשר אני **כְּזֹזוֹתָם עַל זְרוּעֶיךָ** במקום החג'ית **כִּי עֲזָה כַּמּוֹת אֶהְבָּה** אומרת השכינה להקב"ה איני יכולה להפרד ממך ולכן מבקשת אני את החותם שלך שאלו המוחין. עוד, אומרת השכינה להקב"ה דע לך שכל המ"ד שלך באו ממ"ן שהעלו הצדיקים מאהבתם אותך אהבה עזה. לכן אני מבקשת ממך את הארת המוחין של הבינה וכאשר אני רואה את אומות העולם יושבים בשלוח **קָשָׁה כְּשֶׁאוֹל קִנְיָה** אני מתקנאת בהם כיצד יש להם שפע ואני רחוקה מן השלוח. לכן תן לי את הארת המוחין של הבינה הנקראים **רִשְׁפִּיָּה** שהם רשפים של ה' ראשונה ובי הם יהיו **רִשְׁפִּי אֵשׁ** כי בי הגבורות חזקות יותר **שִׁלְהַבְתִּיהָ**: ואלו המוחין הבאים מאו"א בונים את הכתר שלי הנקרא "ראשי" ואלו ר"ת ר'שפי א'ש ש'להבת י'ה (עמק המלך שער י"ד פרק קי"ד). מילת "שלהבתיה" נדרשת (עמק המלך תיקוני השבת פ"ב) י"ה של הבת כלומר מוחין דאו"א הם שלי שהרי אני נקראת "בת". (ז) **בַּיּוֹם רַבִּים** אלו אומות העולם **לֹא יוֹכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאֶהְבָּה** שלנו **וְנִהְרֹת לֹא יִשְׁטַפוּהָ אִם יִתֵּן אִישׁ** הוא הס"מ **אֶת כָּל הַזֶּן בֵּיתוֹ בָּאֶהְבָּה** כדי לבטל את אהבתנו **בְּזֶז יִבְיוּ לֹא**: (ח) אומר ז"א לנוק' יש לך שאיפות עצומות להגיע לחזה שלי ולהקרא **אֶזְזוֹת** כלומר שווה לי שאני נקרא "אח" ואני אות ו' שבשם ואני נקרא ת'פארת וזה הוא אחו'ת. אבל את עדיין בקטנות ויש בך דינים ושמות אלקים וזה הוא **לָנוּ** גימ' אלקים **קִטְנָה** ואת במצב עיבור כלומר יש לך רק כלים חיצוניים שהם נה"י ואילו **וְשִׁדִּים אֵין לָהּ** כלומר כלים תיכוניים שהם חג'ית אין בך **בִּיה** **נַעֲשֶׂה** ואת כבר רוצה להגיע לקומתי שאני נקרא אדם גימ' מה ויש בי שם מ"ה: **לְאֶזְזוֹתֵנוּ** לא אחתנו, לא הגיע הזמן איני חפץ לגאול עם בטלנים מן התור'ה. צריך להמתין עד המצב בו תקבלי לפחות כלים אמצעיים הנקראים "יום" וזה הוא **בַּיּוֹם שִׁידְבָר בָּהּ**: (ט) אומר ז"א **אִם זֹזוּמָה הִיא** כלומר בנויה בג' כלים ויש בה שם ב"ן שעם ט' אותיותיו והכולל גימ' חומה ע"א (הגר"א בביאורו לשיר השירים וכפי שהפנה אליו בעל הלשם) **נִבְנָה עָלֶיהָ טִירַת כֶּסֶף** ניתן לה חסדים המשולים לכסף בכתר שלה כי טירת ע"ה גימ' כתר **וְאִם דָּלָת הִיא** אבל אם היא דלה ויש לה רק כלים חיצוניים **נִצּוֹר עָלֶיהָ לִוְזָז** ניתן לה אורות הקטנות של אימא תחילה שהם אחורי אהיה שהם נראים כך: א אה אהי אהי-ה והם גימ' "לוח" וכן מוצפנים בהם מוחי אבא הנקרא **אָרִז**: כי כבר ידעת שהארז בלב נון ישגא שהם ל"ב נתיבות חכמה הנמשכים לנון שערי בינה והם נכנסים להיות מוחין בז"א והוא נותנם לנוק' ומגדילה (י) טועה אתה בי אומרת הנוק' לז"א. דע לך שכעת אני נקראת **אֲנִי** כלומר יש שם ב"ן כזה: יוד ה' ו' ה' ו' יש בו ט' אותיות. ב"ן + ט' = אני ולכן אני נקראת **זֹזוּמָה** מילת חומה עם ד' אותיות גימ' אני ע"ה וכל זה בזכות לומדי התורה בבתי המדרשות ולכן **וְשִׁדִּי כַּמְגִדְלוֹת** אני יכולה להשפיע לעולמות ב"ע (אד"ז רצו

ע"א) מספירות חו"ג שבי שהם מקום הדדים והם נשפעות שפע רב מחו"ג הנמצאים בבניה הנקראת אשיר ולכן "כמגדלות" גימ' באשיר. עוד, השפע הרב שבי בא מלימוד התורה למטה ולכן "ושדי כמגדלות" גימ' "המקרא והמשנה וההלכה" וכאשר יש בי את כל אלה אָז אני בנויה כראוי ומוכנה לזיווג כי כעת יש בי כל ח"ג שלמים והם ח"פ שם אלקים+ה' השמות עצמם וזה גימ' הָיִיתִי תל"ה ולכן כיוון המשורר הרב אלקבץ זצל ונבנתה עיר על תל"ה וכעת נושאת חן אני בְּעֵינָיו חו"ב דז"א כְּמוֹצֵאת שְׁלֹם: והוא מושיט לי את יסוד שלו הנקרא שלום והוא משים שלום בבית(יא) ואז אני מתמתקת מן הגבורות החזקות והן הופכות לשמות הוי"ה בניקוד אלקים וכן מקבל ה' חסדים שהם ה' הויות ובסך הכל יש בי כָּרֶם אורות שהם י"פ שם הוי"ה ב"ה. אורות אלו הבאים אלי הִיא לְשִׁלְמָה היו בתחילה בז"א הנק' שלמה והם ניתנו לו כי העליתי לו מ"ן וזה הוא בְּבַעַל הַבּוֹן מילת המון נדרשת כאן מ"ן העולה מה' לוי ונכפל כאן שם ב"ן במילת בבע"ל להורות כי המ"ן שלה עולים משם ב"ן לעטרת היסוד שלו שגם שם יש ב"ן דמ"ה נָתַן ז"א אֶת הַכָּרֶם אלו ח"ח וה"ג לְנִטְרִים הם ל"ב שבילים היורדים מאבא (הגר"א שם) אֵישׁ יִבֵּא בְּפָרִיו זה השפע של ח"ח וה"ג אֶלֶף כָּסֶף: ר"ל שכל ח"ח וה"ג הפכו לחסדים ובהם אלף ספירות (יב) אומר ז"א כָּרְמִי שְׁלִי לְפָנַי את הנוק' מוכנה ומזומנת לפני. אומרת הנוק' לז"א הָאֶלֶף לָךְ שְׁלֹמָה אלף אורות של ח"ח וה"ג לך הם וּמֵאֲתָיִם אורות לְנִטְרִים הם מקורות ח"ח וה"ג בתרי עיטרין דדעת אֶת פָּרִיו: (יג) אומר ז"א לנוק' את הַיּוֹשֵׁבֶת בַּגִּנִּים יושבת במקומך הקבוע באצילות ואת נקראת גן וכן את עולה ליסוד שהוא נקרא גן וְזִבְרִים נשמות הצדיקים ולומדי התורה בישיבות מְקַשִּׁיבִים לְקוֹלָךְ למ"ן שאת מעלה הַשְׁמִיעֵנִי: (יד) מבקשת הנוק' בְּרוּז דוֹרֵי וְדָמָה לָךְ לְעַבְדִּי אוּ לְעַפְרָה הָאֵלִילִים אל תיטוש אותי אלא היה כצבי ששומר קשר עין עם ביתו הנמצא עַל הָרִי בְּשָׂמִים בירושלים והרמוז (בשם הרוקח) "הרי בשמים" ע"ה גימ' "זה ירושלים".

בריך רחמנא דסייענא עד כען

משלי

©

כל הזכויות שמורות למחבר

אליהו בן חיים חלפון

מותר להעתיק ולהוריד למדיה אלקטרונית שלא לצרכים עסקיים

יצא לאור במהדורה דיגיטלית נוף איילון תמוז תש"פ

משלי

הקדמה לספר משלי

דברי מוסר שאמר שלמה המלך. הספר מחולק לג' חלקים לפי מילת המפתח "משלי": פרקים א-י מראים את עליית ז' עד סיום גדלות ב'. פרקים י' עד כ"ד מצב בו ז' במקומם ומתמודדים בין ההפכים. פרקים כ"ה- ל"א אלו עוד משלים שנוספו ע"י אנשי חזקיהו ואינם שונים מהותית לקבוצה שקדמה לה.

המפתח לביאור הספר הינו כלל שקבע הרמח"ל שבחיבור זה מעלה שלמה המלך את הנוק' אל הז"א (אוצרות רמח"ל דף קע"ה). אומר הרמח"ל ששלמה כאביו מבקש לתקן את השכינה ובחברו את ספר קהלת המשיך לה אורות מאימא (רמח"ל שם) אבל לא עלתה לאימא ולא לז"א. בספר משלי העלה אותה לז"א. ובשיר השירים ירדה אימא אליה כאשר המלכות עומדת בקומת בז"א והרמז "אשר (בינה) לשלמה (ז"א)". כלומר סדר כתיבת הספרים היה: קהלת, משלי ושיר השירים. דעה זו חולקת על המדרש (שיהש"ר א, י) שם נאמרו מספר דיעות: ג' ספרים כתב: משלי, קהלת ושיר השירים. אי זה מהן כתב תחלה? ר' חייא רבה ורבי יונתן. רבי חייא רבה אמר משלי כתב תחלה ואח"כ שיר השירים ואח"כ קהלת ומייתי לה מהאי קרא וידבר ג' אלפים משל משל זה ספר משלי ויהי שירו חמשה ואלף זה שיר השירים וקהלת בסוף אמר. מתנייתא דרבי חייא רבה פליגא על הדין שמעתא מתניתא אמרה שלשתן כתב כאחת ושמעתא אמרה כל חד וחד בפני עצמו. תני רבי חייא רבה רק לעת זקנת שלמה שרתה עליו רוה"ק ואמר ג' ספרים משלי וקהלת ושיר השירים. ר' יונתן אמר שה"ש כתב תחלה ואח"כ משלי ואח"כ קהלת ומייתי לה ר' יונתן מדרך ארץ כשאדם נער אומר דברי זמר הגדיל אומר דברי משלות הזקין אומר דברי הבלים. ר' ינאי חמוי דר' אמי אמר הכל מודים שקהלת בסוף אמרה.

המלכות נקראת "שם" כמ"ש "ויעש דוד ש"ם" שביקש דהע"ה להקים את סוכת דו"ד. ובנו שלמה הע"ה המשיך ג"כ בתיקון השכינה. כתוב במדרש (שיהש"ר א, ו) ששרתה עליו רוח הקדש כשחיבר את משלי, שיר השירים וקהלת. נזכיר שאת היסודות לתיקון השכינה הכינו אבותינו הקדושים אברהם, יצחק ויעקב ויוסף כגון: "האלקים יענה את שלום פרעה" ועוד רבות. גם שלמה המלך ממשיך בתיקון השכינה ובונה את בית המקדש ובימיו סיהר'א היתה בשלמות פב"פ בקומה ששית כאשר קומה שביעית היא הגבוהה ביותר.

דרך כתיבת הביאור: הביאור הינו משולב עם מילות הפסוק ויש לקוראם ברצף. תחילה אני מבאר את הפשט, כאן המקום להזכיר שהתבססתי בעיקר על הגר"א, בעל המצודות, ומעט מהמלבי"ם ותרגום יונתן. המעבר לסוד מתחיל במילה "והענין". כאשר אני כותב "כבר ידעת" אני מתכוין למושג קבלי. כאשר מילה מסומנת עם מתג כז'ה הכוונה בכתיבה למושג הקבלי. כל מושג קבלי מבואר בהרחבה באתר "ויקיקבלה". לעתים אני מביא גם כן רמזים של גימ' או נוטריקון וכיו"ב לפאר ולתמוך בביאור.

אם כן איפה אנו נבאר את ספר משלי באופן בו המלכות עולה לתפארת. ובכן אבא אל המלך ועם תפילה גדולה להצליח ונתחיל בביאור.

תפילה לפני הלימוד

רבון העולמים ואדוני האדונים. אב הרזומים והסליחות. מודים אנחנו לך ה' או"א בקידה ובהשתחויה שִׁקְרַבְתָּנוּ לַעֲבוֹדָתְךָ עֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ וְנָתַתָּ לָנוּ זוֹלָה בְּסוּדוֹת תּוֹרַתְךָ הַקְּדוּשָׁה וְהַטְהוֹרָה. מִה אֲנֻזְנוּ וּמִה זִיזְנוּ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמָּנוּ זֶסֶד גָּדוֹל כֹּזֶה. ע"כ אֲנֻזְנוּ מִפִּילִים תּוֹזְזֻנֵּנוּ לִפְנֵיךָ שֶׁתִּמְזוּזוּ וְתִסְלֹז לְכָל זִמְטֵאֵינוּ וְעוֹזֵתֵנוּ וּפְשָׁעֵנוּ. וְאֵל יִהְיֶה עֲוֹנֵתֵנוּ מִבְּדִילִים בִּינֵנוּ לְבִינֶיךָ:

וּבִכֵּן יִהְיֶה רִצּוֹן מִלִּפְנֵיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וְא"א שֶׁתִּכַּן לִיבֵנוּ לִירֵאָתְךָ וְאֶהְבְּתִיךָ וְתִקְשֵׁיב אֲזִינֶיךָ לְדַבְרֵינוּ אֱלֹהִים וְתִפְתּוֹז לִבֵּבֵנוּ בְּסוּדוֹת תּוֹרַתְךָ וִיהִיָּה לִימּוּדֵינוּ זֶה גִּזְרֵנוּ לִפְנֵי כִסֵּא כְבוֹדְךָ כְּרִיז נִיזוּזוּ. וְתִאֲצִיל עֲלֵינוּ אֹר מִמִּקּוּרוֹת זְשִׁמוֹתֵנוּ בְּכָל זְשִׁמוֹתֵהֶם וּבְכָל בּוֹזִיזוֹתֵהֶם. וְשִׁיתְנוּצֵצוּ נִיִּצְצוֹת עֲבָדֶיךָ הַקְּדוּשִׁים אֲשֶׁר ע"י גְּלִית דְּבָרֶיךָ אֱלֹהִים בְּעוֹלָם וְזִכּוֹת תּוֹרָתָם וְתִמְיָמוֹתָם וְקְדוּשָׁתָם יַעֲמוּד לָנוּ וְלֹאֲרַעֲנוּ וְלֹא עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת לְכָל נִכְשֵׁל בְּדַבְרֵינוּ אֱלֹהִים וּבִזְכוֹתָם תֵּאִיר עֵינֵינוּ בְּמִה שֶׁאֲנוּ לּוֹמְדִים בְּמֵאמֶר זַעֲמִים זְמִירוֹת יִשְׂרָאֵל. גָּל עֵינֵינוּ וְאֶבִּיטָה נְפִלְאוֹת מִתּוֹרַתְךָ. יִהְיֶה לְרִצּוֹן אֲמֹרֵי פִי וְהִגִּיוֹן לְבִי לִפְנֵיךָ ה' צוּרִי וְגֹאֲלִי:

פרק א

(א) **בְּיִשְׁלֵי שְׁלֹמֹה** "משלי" שזו המלכות הנק' "שם" והיא מקבלת אורות מן המלך שהוא ז"א הנק' שלמה שקיבל אורות או"א והן אותיות ל"י. ל' אלו אורות אימא הנקראת מגדל הפורח באויר, ואות י' רומזת לאבא והן בונות את המלכות. שם אדנ-י המקנן במלכות מורה על בנין זה שאת אות א' קבלה המל' מהבינה שיש בה שם אהי"ה. אות י' מאבא ואותיות ד"ן באות ממילוי אותיות "ל"י למד יוד המילוי "מד וד" שהם גימ' ד"ן. במלכות יש שם ב"ן כזה: יוד הה וו הה וזה **בְּיִן** וכן היא נקראת **בְּיִן** כי דוד מושרש במלכות מהרבה טעמים ונזכיר קצתם. כמו שהמל' אין לה אור עצמי כך דוד לא היו לו חיים אלא קבלם מאדם הראשון וחי שבעים שנה וכן המלכות הנקראת ירושלים יש לה שבעים שמות. שבעה מיני זהב היו בשיער דוד וזה רומז באצבע על היותו מושרש במלכות שהיא הספירה השביעית מהחסד. ועוד רבות ואין אני כאן בא להוכיח אלא לבאר. רמז: דוד מלך ישראל חי וקים גימ' ע"א ועם התיבות ועם הכולל "קרתא לעילא" שזו המלכות. כאמור בספר משלי מבקש שלמה המלך להעלות את המלכות לתפארת והוא מצליח וזה הוא **בְּיִן** שהמלכות עלתה לז"א

הנקרא **יִשְׂרָאֵל** (ב) כעת מתוארת הדרך בה עלתה המלכות אל התפארת. תחילה היתה המשכת מוחין למלכות כשהיא במקומה. וכבר ידעת שהמוחין באים למלי מנה"י דז"א לכח"ב דנוק' וזה הוא **לְדַעַת** זו הדעת המחברת **זְכָכְמָה וּמוֹסָר** חכמה כפשוטו ומוסר אביך אלו המוחין היורדים מג"ר דאבא לישראל סבא וניתן אחר כך לתבונה **לְהַבִּין אֲמָרֵי בִינָה**: בינה כפשוטו. יש כאן חיבור בין חכמה לבינה וחילוף בין חכמה לבינה. כשאמר חכמה ומוסר הרי שהחכמה היא באבא והמוסר נמצא גם בבינה זו האם המייסרת. אומר כאן הגר"א שחכמה בינה ודעת הנזכרים הם כנגד האבות וי"ב הפרטים לקמן הם י"ב השבטים ונראה שהכוונה שהאבות הם ג"ר והבנים הם י"ב גבולי אלכסון המושרשים במלכות ואמר (ג) **לְקַוֹּת** שהמלכות לוקחת **מוֹסָר** אורות מאבא שהוא מוסר אביך וכבר ידעת שבאבא יש שם ע"ב וממנו נשפע רק המילוי שהוא "מו" וממנו נמשכים ה' חסדים וה' גבורות והם י' הויות כמנין "סר" וזה הוא מוסר **הַשִּׁכָּל** אלו אורות אימא היא הכלה העליונה ונשפע מנה"י שלה הרמוז באות "ש" וכל זה נמשך למלי הנקראת **צָדֵק** וזה דרך **וּבִשְׁפָט** משפט זו התפארת היא הנק' עמודא דאמצעייתא **וּבִמְשָׁרִים**: מישרים הם נצח והוד (ד) **לָתֵת לַפִּתְאִים** שהם ס"מ ונוק' בישא דיליה (הרמח"ל ביאור הכתובים על ספר משלי) וכן **עֲרֻמָּה חֲכָמָה לְנֶעַר** מלאך מטט' הנמצא ביצירה **דַּעַת דַּעַת וּבִזְמָה**: כדי להנצל מן האחיזה (ה) **יִשְׁמַע זֶכֶם** זה הבן בחכמה, כי השמיעה בבינה **וְיוֹסֵף לְקַוֹּת יוֹסִיף דַּעַת** על דעתו **וְנִבּוֹן הַנִּזְכָּלוֹת יִקְנֶה**: זה חכם בבינה כי הנבון בבינה והתחבולה בחכמה. כבר ידעת שהבינה שורש הגבורות ובתחבולות תעשה מלחמה(ו) ידוע שהאורות כדי שירדו לתחתונים צריכים מלבושים שהם ספירת המלכות הפרטית שלהם והיא הנקראת כסא להם ולכן **לְהַבִּין מִשָּׁל** אלו כלים דז"ת חגתנהי"ם **וּמְלִיצָה** אלו אורות דז"ת נפש ורוח **דְּבָרֵי זְכָכִים** אלו אורות דג"ר שהם נח"י **וְזִידְתָּם**: אלו כלים דג"ר כח"ב (ז) המלי נקראת **יִרְאֵת יְהוָה** כי היא יראה מז"א והיא **רֵאשִׁית** השער הראשון לכנס בו אל החב"ד שהם **דַּעַת זְכָכְמָה וּמוֹסָר** ואותם החב"ד **אֱוִילִים** זו"ן דקלי' שהם ס"מ ולילי' **בָּזוּ**: ועל זה אמר הנביא לאדום "בזוי אתה באדם"(ירמיה מט, טו) (ח) כאמור בחיבור זה שלמה המלך שם מטרה להעלות את המלכות אל התפארת. כדי שיהיה למלי כח לעלות לתפארת היא צריכה חיזוק מהבינה הנקראת תשובה וזה הוא **שְׁמוֹעַ** כל שמיעה זה בבינה כי אוזן גימ' ס"ג ע"ה **בְּנִי** זו המלכות שיש בה שם ב"ן ע"א וע"ה גימ' בני, ונקראת כאן בני ולא בתי כי כעת ז"א מחובר אליה ולכן נקראת בלשון זכר.

מכאן תבין מ"ש "מנחה הוא" כתיב וקרינן "מנחה היא". כעת ז"א ממשיך לה אורות מהבינה שאלו אורות דנשמה, גם "בני" ע"ה גימ' ס"ג שכעת המל' מקבלת אורות או"א **מוסר אביך** אלו אורות אבא. מילת מוסר התבארה לעיל. **ואל תטש**

תורת אמן: אורות הבינה היא התשובה והיא הא' המייסרת. רמז: רמז כאן על עצמו ואמו שהיא בת שבע. המילים "בא ושמע בני מוסר אביך ואל תטש תורת אמן" גימ' ע"א 2663 בדיוק כמו "בת שבע, שלמה קהלת ידידה, למואל, בן יקה, אגור איתאלי" שהם שבע שמותיו. (במד"ר י, ד). (ט)אומר ז"א לנוק' את הנקראת **כ'י** כ'נסת ישראל ברגע שתקבלי אורות או"א הם יאירו את ג"ר וז"ת שבך. אורות ג"ר שהם נח"י יאירו **ל'ית זון הם לראשך** את ראשך ואורות נ"ר יאירו את הז"ת שהם **וענקים לגרזתך**: (י) פונה ז"א לנוק' ואומר **בני** התבאר לעיל **אם**

יפתוך זטאים הם זו"ן דקלי' שהם ס"מ ולילי' ורמוזים במילת יפתוך כי לילי' גימ' פ"ת ובזה תבין למה מרים לקחה את התף בידה כדי להכניע אותה והס"מ הוא בחינת ז"א ורמוז כאן באותיות כ"ו ואות י' מורה שיש בהם י"ס **אל תבא**: אל תתפתי כי תאבדי כל השפע הקדוש שיש לך כי את נקראת עייר ועליך נאמר ונבנתה עייר על תליה. כבר ידעת ש"תלה" הם ה"ג שבכל אחד מהם יש שם אלקים וה"פ אלקים הם ת"ל ואות ה' אלו הה"ג וכאן "אל תבא" ע"ה גימ' "תלה". (יא) **אם**

יאמרו לך החטאים את הנקראת **לכה** כלה בואי **אתנו** רדי ממקומך באצילות הרי שם את זנב לאריות ובואי היי לנו לראש אל תשמעי להם כי תאבדי את הה"ג שלך וכן את ל"ב נתיבות החכמה שבך והרמז: "לכה אתנו" = ל"ב+תל"ה **נארכה**

לדם הם מבקשים לפתות אותך לרווח קל אבל יש בו דינים קשים כי נארבה גימ' ג"פ אלקים ודם אלו אחורי אהיה כזה: א אה אהי אהיה וכבר ידעת שאחוריים ושמות אלקים הם גבורות וכן אם יפתו אותך שתקבלי רווח קל **נצפנה לנקי**

זנבם: אל תשמעי כי בעצתם יש גבורות והנה "נצפנה לדם" גימ' 349 שהוא גימ' שם אלקים במספר קדמי⁹ ועוד כ"ח המורה על גבורה. גם ידעת שהיצר הרע נקרא צפוני (גמ' סוכה פ' החליל) וכן מילת חנם מורה עליו כמ"ש "זכרנו את הדגה...חנם". וכבר ידעת שהס"מ נקרא "קץ כל בשר" ומילת "לנקי" גימ' קיץ (יב) **נבלעם כשאול**

זי"ם שאול הוא מדור ששי מתוך שבעה מדורי גיהנם ו**תבוימים פיורדי בור**: בור הוא הקבר (ישעיה לח, יח) והענין שהנוק' דס"א נקר' נוקבא דתהו"ר והיא בולעת כל הקדושה הנקראת "חילך" כמ"ש יהי שלום בחיל והוא גימ' חיים ו"תמימה" ע"ה גימ' מלכות. נבלעם גימ' בקץ. בור גימ' הבאר. יורדי רייו דו"ד שכל אלו מורים על רצון

⁹ מספר קדמי הוא ערך מספרי לכל אות באופן שהוא סוכם את הערך מא עד אותה אות ולכן

א=1 ב=3 ג=6 ד=15 ה=25 ו=36 ז=49 ח=64 ט=81 י=100

השפחה לבלוע את אשת חייל (יג) **כָּל הוֹן יִקָּר נִמְצָא** טיפת השפע היורדת מן היסוד הנקרא כ"ל למלכות בונה אותה להקרא אדני-וזה הוא "הון" גימ' ע"ה וע"א ס"ה כמנין אדני-והוא יקר כשהוא ממלא את המלכות כמ"ש "מה יקר חסדך" וכשהוא הולך לבורות נשברים נקרא קרי. אמר "נמצא" ורמז בזה למלאך ס"מ ששמו המלא גימ' צמ"א ואות דנמצא מורה על לילי רבתא החורשת בשויר וחמור **נִמְלָא בְּתֵינוּ שְׁלָל**: מבטיחים החטאים למלא ביתם שלל שאלו גבורות חזקות הנקראות בשם אלקים וכשהוא מלא יודין עולה שיין גימ' שלל. גם ידעת שמספר י"א מורה על הקלי בסוד י"א סמני הקטרת וי"א יריעות עזים והנה י"א פעמים י"א עולה "נמלא". (יד) **גֹּרֶלֶךָ תִּפִּיל בְּתוֹכְנוּ** כאמור רצון הקלי להפיל את הקדושה ממדרגתה. הנה המלכות התחתונה נקראת רחל והעליונה לאה וזה הוא "גורלך" הוא גימ' רנ"ט ועוד מ"ק שלו שהוא ט"ז הוא גימ' "רחל לאה" ע"ה ולכן אמרו "תפיל בתוכנו" שרוצים לעקור את השכינה הקדושה לרשתם ולעקור ה"תורה" מישראל בחושבם כיון ששמו גימ' קל"א ושמה גימ' ת"פ ביחד עולה תור"ה יעלה בידם לעקור את התורה ח"ו **כִּיס אֶזְזֹד יִהְיֶה לְכָלְנוּ**: וכן מבטיחים זו"ן דקלי שהם ישלטו על זו"ן הקדושים שבהם שם הוי"ה ואדנות גימ' צ"א שהוא כ"ס + אחד וזה הוא כ"ס אחד ובזו"ן הקדושים יש ה"ח ובהם ה' היות שהם גימ' ק'ל וזה הוא "לכלנו" גימ' ק"ל (טו) **בְּנִי פוֹנֵה זֶ"א הַקְדוּשׁ אֶל הַנוֹקִי אֶל תִּלְךָ בְּדָרְךָ אֲתָם** אל תתפתי להשמע לנוק' בישא וכן **מִנֵּעַ רִגְלְךָ מִנְּתִיבָתָם**: דרך שייכת לו"ק ונתיב שייכת לג"ר. כבר ידעת שכאשר הנוק' יורדת לבריאה הכתר שלה נשאר באצילות ונקט כאן ט' לשונות כנגד ט"ס שירדו לבריאה:

לכה אתנו –

נארבה לדם –

נצפנה לדם נקי –

נבלעם כשאול חיים – שאול מדור ששי בחינת יסוד

ותמימים כיורדי בור –

כל הון יקר נמצא –

נמלא בתינו שלל –

גורלך תפיל בתוכנו –

כיס אחד לכולנו –

(טז) **כִּי רִגְלֵיהֶם לָרַע יָרוּצוּ** הכלים של הס"א נוצרו מסיגי הגבורות שהם רוע

בעצם ולכן אין בהם טוב **וַיִּמָּהְרוּ לְשִׁפְךָ דָּם**: (יז) **כִּי זֶזְנָם** אל תתפתי לקבל

דברים בחינם הם צרי עין ובעלי עין רעה **מוֹזְרָה הָרָשָׁת בְּעֵינַי כָּל בַּעַל כָּנָף** :
 ואמרו, (ילקו"ש משלי א' תתקכט) אפילו בעלי כנף מכירים בצרי עין. והענין הוא
 שהיסוד הוא צדיק חונן ונותן והוא הנקרא עוף גימ' יוסף ומכיר בהפכו (יח) **וְהֵם
 לְדָמָם יֵאָרְבוּ יִצְפְּנוּ לְנַפְשֵׁתָם** : (יט) **כֵּן אַרְזוֹת כָּל בָּצַע בָּצַע אֶת
 נַפְשׁ בְּעַלְיוֹ יִקְוֹז** : (כ) לעומת זאת השכינה הנקראת חכמה תתאה כאשר עולה
 לחכמה העליונה (זוהר תולדות קמ"א ע"ב) נקראות הן יחדו **זֹכְמוֹת** חכמה תתאה
 וחכמה עליונה כאחד. אבל הן לא ניכרות במקומן ועליהן לצאת **בְּזוּזִין** אל הבינה
דְּתַרְגְּמָה תשפיע את גבורותיה **בְּרִזְזוּבוֹת** בעולם הבריאה שהיא בחינת בינה **דְּתַתָּן
 קוֹלָהּ** : (כא) וכן **בְּרֵאשׁ** ברישא דז"א הנקרא **הַבְּיּוֹת** הומה אדם **הַתְּקָרָא** וכן
 במלכות הנקראת **בְּפִתְזוּי** פתח בכתר שלה כי **שְׁעָרִים** גימ' כת'ר והיא הנקראת
בְּעִיר עיר גימ' מנצפ"ך והמלכות היא סוד האמירה **אֲמַרְיָה תֹאמַר** : (כב) **עַד
 מָתִי פִתִּים תֵּאָהָבוּ פִתִּי** כנגד לילי' שהיא גימ' פ'ת **וְלִצִּים לָצוֹן זֹמְרוֹ
 לָהֶם** אלו נו"ה של ס"מ שאין להם יסוד להשפיע בו כי אל אחר אסתריס ולא עביד
 פירי ולכן נקראים לצים **וְכִסְיָלִים** זה ס"מ אינו חפץ בייחוד עם הנוק' (שהרי ידעת
 שהיא מעליו) וכן אינו חפץ בדעת כי אין לו דעת כמ"ש משפטיים ב'ל ידעוים ולכן
יִשְׁנָאוּ דַּעַת : הוא שונא דעת (כג) פונה ז"א אל הכסיל הידוע ובת זוגו **תִּשְׁוֹבוּ
 לְתוֹכְזוֹתִי** עשו תשובה וקבלו עול התורה. ומה שקרא לתורה תוכחה כי להם היא
 תוכחה וליראי אל אורה והוראה. כאן פנה אל הג"ר שלהם, כלפי החג"ת שזו בחינת
 הרוח אמר **הִנֵּה אֲבִיעָה לָכֶם רוּזִי** וכלפי נהי"ס אמר **אֲוִדִיעָה דְּבָרִי
 אֲתֶכֶם** : כי עיקרם מלכות והיא נקראת דיבור (כד) **יַעַן קָרָאתִי וְתִמְאֲנוּ
 נְטִיתִי יָדִי וְאִין מִקְשִׁיב** : אינכם שומעים לדברי הקב"ה (כה) **וְהַפְרָעוּ מִלְשוֹן
 הָרֶס**. הרסתם את היסוד הנקרא **כָּל** וכן את נצח והוד שמהם **עֲצָתִי הֵעִיצָה וְכֵן
 פִּרְעַתֶם** את התורה הנקראת **וְתוֹכְזוֹתִי** תוכחה וזו ספירת התפארת **לֹא
 אֲבִיתֶם** : (כו) **גַּם אֲנִי בְּאִידְכֶם בַּצַּעְרֶכֶם אֲשִׁיזֹק** ולא אצחק אלא אשחק
 וזה שחוק הכסיל וזה כנגד הכסילים **אֲלַעַג בָּבֶא פּוֹזְדְּכֶם** : ביום שתשברו (כז)
בָּבֶא כְּשִׂאוֹהַ \{כְּשִׂאוֹהַ\} פּוֹזְדְּכֶם מאחר ואתם שווא וכל רצונכם לכבוש
 את המלכה עמי בבית לכן פחדכם היינו כאשר מידת הדין תעשה בכם דין והיא תבוא
 עליכם כשואה הבט וראה כיצד מילת שוא מצופה מבית ומחוץ במילת כ"ה שאותה

רצו לבלע וְאִי־דַכְכֶם וְצַעֲרֶכֶם כְּסוּפָה. זו מידת הדין וגם כאן אותיות פ"ו במרכז מילת סופה ואותיות ס"ה מבית ומחוץ וכל זה מורה על דין חזק וְאֵתָה יבא עליכם וזה כאשר בָּבֹא עֲלֵיכֶם צָרָה וְצוּקָה: פרי מעלליהם יאכלו. והענין יתבאר מפסוק נוסף בספר משלי (כג, כז) "כִּי שׁוּחָה עֲמָקָה זֹנָה וּבָאָר צָרָה נִכְרְיָה" הנה באר צרה זו לילי "שוחה עמוקה" אלו חילותיה. מילת באר גימ' 203 וכן "צוקה" ע"ה גימ' 203 אם כן צרה וצוקה הם פירות הס"א שהם דיני דינים. גם ידעת שהמן עשה עצמו ע"ז והרמז כאן צרה וצוקה גימ' המן ע"ה. (כח) וכאשר תגבר עליהם מידת הדין הקשה שאין עימה מיתוק יתעוררו לתשובה הרמוז במילת אָז אולם הם יִקְרָאֲנִי קריאה אחר קריאה וְלֹא אֶעֱנֶה וְשׁוֹרְנִי שחר אחרי שחר יפנו אלי וְלֹא יִמְצְאֲנִי: כי תשובתם מן השפה ולחוץ ועדיין קליפת התאות יוקדת בליבם והרמז במילת "ימצאנני" מצא גימ' שמו של מלאך ס"מ ושאר האותיות גימ' ק"כ שהם ק"כ צירופי שמות אלקים (כט) תַּנּוֹזֹת כִּי שָׁנְאוּ דָעַת זו תורת בחינת תורה שבכתב וְיִרְאֵת יְהוָה לֹא בִזְזָרוּ: זו תורה שבעל פה (ל) לֹא אָבוּ לַעֲצָתִי נצח והוד שהם תמכי אורייתא גם בזה מאסו ועוד שהם נֶאֱצָו ביזו כָּל תּוֹכְזוֹתַי: את התורה כאשר הצעתי להם את התורה במעמד הר סיני שאלו מה כתוב בה ולא רצו לקבלה (לא) וְיֹאכְלוּ מִפְּרִי דָרְכָם העדיפו לבחור בדרך שלהם וּבְמַוְעֲצֵיתֵיהֶם יִשְׁבְּעוּ: וכעת הם שבעים מתבוננת עצמם (לב) כִּי מִשׁוּבַת פְּתִיבִים זו לילי וחילותיה ונקט בה לשון משובה כי היא שובבה ומנאפת עם זרים ומשיירת לבעלה שאריות אהבה והתנהגות כזו תַּהֲרִגֶם וְשִׁלּוֹת כְּסִילִים זה ס"מ הנקרא מלך זקן וכסיל ואינו מבקר דרכיו, חי בשלוה ובוטח באשתו היצאנית שהיא שומרת לו אמונים, חיים כאלו תֵּאֱבָדֶם: מבטיחים אבדן דרך (לג) וְשִׁמְעֵ לִי אומר הקב"ה, מי ששב אלי ולתורתי יִשְׁכֵּן בְּטוֹז ללא פחד וְיִשְׁאֲנֵן מִפּוֹדֵד רָעָה:

פרק ב

כאמור בפתיחת הספר שלמה המלך מבקש להעלות את השכינה אל ז"א. בביאורי "אור הפרשה" על חומש בראשית הראיתי כיצד יוסף (יסוד ז"א) מנסה ללא הרף להעלות את אחיו (שהם במלכות) אל התפארת. כדי שהמלכות תעלה אל התפארת היא צריכה לקבל כח מהבינה. כדי שתקבל כח מהבינה היא צריכה להעלות אליה מ"ן וזה על ידי עשיית תשובה ובזה נבא אל באור הפרק (א) כאמור הקב"ה קורא לשכינה בְּנִי כי יש בה שם ב"ן ועם ט' אותיות והכולל נקבל בני. אומר ז"א לנוק' עליך לעשות

תשובה ולהעלות את התשובה עד **אם** הבינה הנקראת אים ואז **תִּקְוֹז אֲמֹרִי** תעלי אל התפארת שבתפארת ליסוד שבו כי תקח ע"ה גימ' מילוי שדי העולה ת"ק וט' אותיות שלו כזה: שין דלית יו"ד. כבר ידעת שהמלכות נקראת אמירה היא הפורפירא היא במלכות כי נ"ר מצוה וזה יחוד הנ"ר הידוע מחנוכה. דהיינו נ"ר הוא גימ' הוי"ה אדנות, הוי"ה אלקים, הוי"ה אהיה והענין שכשהמלכות עולה לת"ת אז מלכות דמלכות שבה עולה לעטרת היסוד, תפארת שבה לתפארת דז"א והבינה שבה לבינה דז"א. כאשר המלכות עולה לת"ת דז"א **תִּצְפֹּן** המצוה בחלקה העליון עולה לבינה

דז"א הנקראת "צפון" **אֶתֶר**: ובינה דז"א נמצאת בייחוד תדירי עם חכמה דז"א

מחד ומשפיעה לתבונה שבה מאידך ולזה אמר (ב) **לְהִקְשִׁיב לְזִכְמוֹת אֲזִנָּה** כבר ידעת שהאזן בבינה. "להקשיב לחכמה אזנך" הפירוש הוא שהמלכות שעלתה לבינה דז"א שווה בקומתה לחכמה דז"א **תִּטָּה לְבָךְ לְתַבּוּנָה**: לב זו המלכות ומלכות שעלתה לבינה דז"א המלכות שבה נמצאת בתבונה. ענין התבונה התבאר

בקל"ח פתחי חכמה פתחים קכ"ח – קכ"ט קחנו משם (ג) **כִּי אִם לְבִינָה תִּקְרָא** אמרו חכמי הקבלה אל תקרי אם בחירק אלא אם בצירי וכאן בנין אב שבכל מקום הבינה נקראת אם ואמרו חז"ל (ברכות נ"ז ע"א) הבא על אמו בחלום יצפה לבינה. באדרא זוטא (דף ר"ץ ע"א) אומר הרשב"י בשם רב יבא סבא שהמילה בינה מורה על ייה שהם חו"ב המתייחדים והבינה מתעברת ומולידה בן וזו היא הוראת המילה בינה

בעוד שמילת תבונה מורה על בן בת ויה עיי"ש. **לְתַבּוּנָה תִּתֵּן קוֹלְךָ**: והענין שכאשר המלכות עולה לתפארת לבינה שבו נקרא "כי אם לבינה תקרא" כבר ידעת שהמלכות נקראת כ"נסת ישראל והיא עולה לבינה דז"א ותפארת שבמלכות הנקרא

"קולי" עולה לתבונה (ד) **אִם תִּבְקֶשֶׁנָּה כִּכְסָף** כאמור הבינה נקראת אם ויש בה שם אהיה ויש לו ג' מילויים שסימנם יה"א והם קמ"ג קנ"א וקס"א. כסף רומז לשם קס"א כי קס"א גימ' כסף ע"ה. **וְכַמִּטְמוֹנִים תִּזְפְּשֶׁנָּה**: מטמון רומז לשם

קמ"ג כי מטמון ע"א גימ' קמ"ג וכנגד ב' אורות אלו אז (ה) **אִז תִּבִּין יִרְאֵת יְהוָה** כבר ידעת שהמל' נק' יראת הוי"ה וכאן אמר אז תבין כלומר כעת המל' משיגה את אורות הבינה דז"א. נקט אז כי הבינה ספירה שמינית מלמטה למעלה. מילת תבין רומזת למל' הנק' בית העולה לבינה שיש בה נש"ב וזו אות ן של תבין. **וְדַעַת**

אֱלֹהִים זו הדעת של הנוק' הנק' אלקים העולה לדעת דז"א **תִּבְּצֵא**: כבר ידעת שז"א נקראת אמת ובו ט' ספירות וזהו תמצא אותיות אמת ואות צ' אלו ט"ס שבו שכי"א יש בו י"ס. אי נמי, בא לומר שהמל' עולה לדעת דז"א אבל רק ליסוד שבו הנקרא צ'דיק (ו) כעת יש ייחוד זו"ן וזה **כִּי יְהוָה** כי זו כ"נסת ישראל ושם הוי"ה הוא ז"א

יִתֵּן זִכְמוֹת והוא מחכמה שבו משפיע לחכמה דנוק' **מִפְּי** וממלכות שבו משפיע

ל **דַּעַת וְתַבּוּנָה**: של המלכות (ז) **וְצִפֹּן \{ וְצִפֹּן \}** **לְיִשְׂרָאֵל תּוֹשִׁיָה** ישרים

אלו נצח והוד של המלכות המקבלים שפע מנצח והוד הפנימיים של ז"א הנקראים תרין ביעין. כתיב וצפן וקרי יצפן. כבר ידעת שאות ו' רומזת לז"א ואות י' למלכות ובא לרמוז שנו"ה דז"א משפיעים לנו"ה דמל'. **מִן לְהַלְכֵי תָם**: מגן אלו החג"ת שהם האבות ובעולם המלאכים הם מ"כאל (חסד / אברהם) גיבראל (גבורה / יצחק) נוראל (תפארת / יעקב) והענין שחג"ת דז"א משפיעים לחג"ת דילה כי היא עלתה לז"א הנקרא איש תם (ח) **לְנָצַר אֲרוּזוֹת מִשְׁפָּט** כבר ידעת שמשפט הוא עמודא דאמצעיתא והמלכות עולה לכתר שלו הנקרא רצון וזה הוא "לנצור" אותיות "לרצון" **וְדָרַךְ זִסְדִּיו \{זִסְדִּיו\} יִשְׁמֹר**: כבר ידעת שהמלכות נקראת דרך כמ"ש "ודרך גבר בעלמה" (משלי ל, יט) וזה ייחוד יב"ק ב"פ גימ' דרך כנגד יחוד מתתא לעילא ומעילא לתתא ורמוז בקרי וכתוב של מילת חסידו (ז"א כי אות ו' רומזת אליו וזה מעילא לתתא) ומילת חסידו (מל' כי אות י' רומזת אליה וזה מתתא לעילא). כבר ידעת שהמלכות נקראת שמירה והבאור במילים דרך חסידו ישמור שז"א נקרא חסד יחסית לנוק' שהיא דין ובא לומר שהמל' מקבלת שפע מכל י"ס דז"א לכל י"ס שבה וזה ייחוד בקומה שווה וזה אומרו (ט) **אֵז** זו הבינה דז"א כאמור לעיל והיא **תִּבְיָן צִדִּיק** משפיעה מהבינה שבה דרך הת'בונה שבה, וזה הוא ת'בין, וכן משפיעה לנוק' **וּמִשְׁפָּט** משפט זו תפארת דז"א המשפיעה לת"ת דנוק' **וּמִיִּשְׁרִיִם** נו"ה דז"א המשפיעים לנו"ה דנוק' כנ"ל וכן היסוד הנקרא **כָּל** משפיע ליסוד דנוק' הנקרא ציון שעם ד' אותיות ציון הוא ק"ס כמנין **מִעֲנַל טוֹב**: מעגל 143 טוב 17 ביחד 160. אי נמי, יש כאן רמז לב' אורות הנז' קמ"ג וקס"א כי מעגל גימ' קמ"ג ומעגל טוב ע"ה גימ' קס"א. ומעתה שזכינו להבין כך נבא אל ביאור הברכה הראשונה בתפילה:

בְּרוּךְ זה יסוד אבא שמשם ההמשכה והוא הנקרא **אֵתָה** כמ"ש כי אתה אבינו והוא הנקרא כאן בשם **הָהוּא**, ומשם השפע נמשך לאימא הנקראת **אֱלֵהִינוּ** והיא סוככת על האבות ולכן נקראת **וְאֱלֵהֵי אֲבוֹתֵינוּ**, ומשפיעה לחג"ת דז"א **אֱלֵהֵי אֲבִרָהֶם**. **אֱלֵהֵי יִצְחָק וְאֱלֵהֵי יַעֲקֹב**. וז"א משפיע לחג"ת דנוק' והם המידות **הָאֵל הַגָּדוֹל הַגְּבוּרִי הַנּוֹרָא**. **אֵל עֲלִיוֹן**. **גּוֹמֵל חֲסָדִים** הם נצח והוד דז"א והם נשפעים לנו"ה דנוק' ואז נקראים **טוֹבִים** מלשון הטבת הנרות כי נו"ה שלה עולים אליו **קוֹנֵה הַכֹּל** זה יסוד ז"א והוא משפיע ליסוד דנוק' הנקרא **זִכְרוֹן** ולשם נמשכת ההשפעה של החג"ת שהם **חֲסִדֵי אֲבוֹת**. **וּמִבֵּיא גּוֹאֵל** זה היסוד הוא הנמשך **לְבָנֵי** למלכות דמלכות שיש בה שם ב"ן והיא משפיעה את השפע למל' דבי"ע **לְבָנֵיהֶם לְמַעַן שְׂמוּ לְבָהֶה**.

נחזור, עוד אומר ז"א לנוק' לאחר שקבלת שפע הבינה את עולה גם לחכמה שבי וזה (ו) **כִּי** כ'נסת ישראל **תָּבוֹא** באה אל **זִכְמוֹה** דז"א ואז את המל' הנקראת **בְּלִבָּהּ** לב זוכה להמשיך שפע מן ה-**וְדַעַת** הדעת דז"א אליך שהרי את נקראת **לְנַפְשֶׁךָ** נפש וגם כשהשפע יורד מן החכמה הוא עובר דרך הבינה הנקראת עלמא

דאתי ובה נועם וזה **יָנַעַם** : וכעת יש בדך נרנ"ח והגעת לגדלות וזה הוא ינעם יניקה עיבור מ'וחין (יא) במצב זה של מ'וחין דגדלות ברור שהקלי' לא יכולה להזיק כי יש בדך אורות או"א הדוחים אותה וזה הוא **בְּזִמְנָהּ** זו לילי' עד זומם והיא חושבת להכות את המל' כי זמה גימ' ב"ן ואינה יודעת שאשת חיל כבר "זממה שדה" כלומר מחוברת ליסוד ז"א הנקרא זיה וזה הוא זממ'ה גימ' זיה יסוד **הַתְּשִׁיבֹר עֲלֶיךָ** וכנגד אור

הנשמה אמר **הַתְּבוֹנָה תִּנְצֹרְכָהּ** : ויש לדייק כאן שכתוב תנצרכה ולא כתוב תנצרך להורות על המל' הנק' כה וכמ"ש וחסידיך יברכוכה דייק גם נרמז כאן שכשהיסוד הנקרא צדיק משפיע למל' היא נבנית ל"ס והם י"פ אדנות והיא נקראת כ"ה וכל זה במילת "תנצרכה" כי תנר גימ' י"פ אדנות, צ' זה היסוד כה זו המל' וכך המל' איומה כנדגלות לבושה שריון קשקשים שמורה מכל פגע ומזיק וכל אבן נגף לא תוכל לה וזה הוא (יב) **לְהַצִּילְךָ מִדֶּרֶךְ רָע** זו לילי' חייבתא כי דר"ך רומז אליה והיא נקראת

"רע" כי היא אשתו של "רע עין" גימ' 400 כמ"ש וארבע מאות איש עמו. מ'דרך ר"ע ר"ת גימ' עמליק. ל'הצילך מ'דרך ר"ע ר"ת גימ' ר"ע. היום יום הילולא של הרב הצדיק ארי במסתרם פרשנתא דאורייתא נהורא שרי עימה הלא הוא כבוד הרב הצדיק החסיד המקובל מו"ר עט"ר הרב חיים סנואני זצוק"ל זללה"ה שהיה דורש גם אמצעי תיבות ומעתה נדרוש אמצע תיבות "להצילך מ'דרך רע" ואלו אותיות "צי דר" שהם גימ' עמליק ב'ל ב'ל. וכבר ידעת זממו של בלק שבייקש לק'לל ובלעם שרצה לבלוע עם קדוש ובכן משני שמות אלו "בלק בלעם" יוצא עמליק ונותרו ב'ל בבלעם וב'ל בבלק (ל' דבלק משמש גם ל' דעמלק) וזה הוא להצילך מ'דרך רע. אגב אורחא נזכיר רמז מסוחרי ארבעת המינים שהיו מוכרים הדסים של צפ"ת היו אומרים ענף עץ עב"ת ס"ת צפ"ת מכאן להדסי צפת שהם המשובחים. באו הדסי נב ואמרו שגם הם רמוזים באמצעי תיבות של ענף עץ עב"ת באו מוכרי הדסים של קיבוץ שעלבים ואמרו שהם רמוזים בראשי תיבות ענף עץ עב"ת שיש בו שילוש עיינים וזה הוא **שַׁעֲלָבִים** אותיות "לבים" גימ' ע"ה ז"ה הד'ס עד כאן. נחזור לענין שכאשר המל' לבושה באור נרנ"ח הוא מוגנת **בְּמַיִשׁ בְּדֶבֶר הַתְּהַפְּכוֹת** : זה

הס"מ (יג) ועל המלך הזקן והכסיל ועל המרשעת שלו נאמר **הַעֲזָבִים אֲרוֹזוֹת יֵשֶׁר לָלֶכֶת בְּדַרְכֵי זֹשֶׁף** : כי שם ביתם (יד) הם הופכים מתוק למר וזה **הַשְּׂמֹזִים לַעֲשׂוֹת רָע יִגִּילוּ בַּתְּהַפְּכוֹת רָע** : (טו) **אֲשֶׁר אֲרוֹזוּתֵיהֶם עֲקָשִׁים וְנָלוּזִים בְּמַעְגְּלֹתָם** : (טז) אורות אלו באים **לְהַצִּילְךָ מִמָּוֶה זָרָה** לילי' **בְּנִצְרָהּ** אלו שמרי לילי' היינו הגבורות הקשות שלה נכריה גימ' פרה ומכאן תבין שנכרי רומז לגבורות של הס"מ כי הוא גימ' פ'ר או עי"ר פרא ותבין פרא מסוד פרה ואפר **אֲמַרְיָה הַזִּזְלִיקָה** : היא טוענת שגם לה יש חק'ל תפוחין וזה הוא החליקה ואינה יודעת שמילת החליקה גימ' כחק'ל ולא חקל כי זה לעומת זה עשה האלקים (יז) **הַעֲזֹבֶת אֶלֶף זַעֲרִיָּה** זו לילי' שאינה מכירה טובה למי

שבראה יצרה אף עשאה וכן **וְאֵת בְּרִית אֱלֹהֶיהָ שְׁכֹזָה**: וזה ידוע שהשכחה נמצאת בחשכה וזו תרבות יוון שרצו לשכחם תורתך ורמזו לנו חכמים בגמ' בהוריות (יג עב) "תנו רבנן חמשה דברים משכחים את הלימוד: האוכל ממה שאוכל עכבר, וממה שאוכל חתול, והאוכל לב של בהמה, והרגיל בזיתים, והשותה מים של שירי רחיצה, והרוחץ רגליו זו על גבי זו, ויש אומרים אף המניח כליו תחת מראשותיו" ע"כ. עכבר רומז לעמלק הנז' כמ"ש בגמ' (פסחים י עב) "עכבר נכנס וכבר בפיו" כבר גימ' עמלק וזה בפיו ב' פיו שהם ר"ת וס"ת של עכבר ואלו אותיות רע. וכבר אמרו עכברים מאיסי. על החתול אמרו בפרק שירה שהוא אומר "ארדוף אויבי אשיגם" הרי שהוא מזיק והוא בלשון אמרית שונרא וזה שינוי רע. ועוד הגמ' (ב"ק פ עב) מספרת שחתול קטע יד תינוק הרי שהוא מצד הס"א למרות שהוא צנוע (עירובין ק עב). בלב בהמה יש את הנפש הבהמית וזיק לאוכל (פרי הארץ פ' בהעלותך). הזית היינו כשהוא ירוק ומר (מפי מו"ר הרב הגאון דב ליאור שליטא) וכבר ידעת ש"מר" גימ' עמלק. מים משיירי רחצה מכילים זוהמא ופשוט. (יח) **כִּי שְׁכֹזָה אֵל בְּנוֹת בֵּיתָה** ביתה בית אפל וצלמות **וְאֵל רַפָּאִים** האלילים שמה **בַּעֲגֻלָּתֶיהָ**: פעמיה וכל תשוקתה לקבל מעט תהו ושוא מאלילים שאין בהם ממש (יט) **כָּל בָּאִיָּה לֹא יִשׁוּבוֹן** כי תקלוט אותם נוקבא דתהומא רבה ועוד לא יכלו לעשות תשובה כי ישקעו בקלי' ולכן **וְלֹא יִשְׁיִגּוּ אַרְזוֹת זֵזִיִּים**: (כ) **לְבַמְעַן תִּלְכֶּךָ בְּדֶרֶךְ טוֹבִים וְאַרְזוֹת צַדִּיקִים תִּשְׁמֹר**: כבר ידעת את ההבדל בין ואורח. דרך פתוחה לרבים ואלו הז"ת ואורח רק למטיבי לכת ואלו הג"ר אומר ז"א לנוק' אם תלכי בדרך טובים תוכלי להגיע גם לאורחות צדיקים (כא) **כִּי יִשְׁרִים** אלו האבות שנקראו ישרים כלומר החג"ת משפיעים ל **יִשְׁכְּנוּ אֶרֶץ** מל' הנקראת ארץ והם שוכנים בה ואז היא נקראת שכינה וזה הוא "ישכנו" גימ' שכינה ע"ה **וְהַתְּמִימִים יִתְּרוּ בָהּ**: תמימים אלו הצדיקים כמ"ש התהלך לפני והיה תמים הם אחוזים במלכות ולכן נאמר "ועמד כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ" (כב) וכן ההפך **וְרִשְׁעִים מֵאֶרֶץ יִכְרֹתוּ** הם חייבים כרת כי הפכו כתר לכרת **וּבִזְרִים** אלו שבגדו במל' הנקרא בגד הם **יִסְזֹזוּ בַּמִּזְנֶה**: יסחו כמו יסעו בלשון בני ארץ ישראל שהיו מחליפין ח' בע' ואין להם חלק בארץ החיים.

פרק ג

פרק זה עוסק בחיזוק הקשר בין ז"א ונוק' (א) פונה ז"א לנוק' ואומר לה **בְּנִי** אל תשכחי אותי שאני **תּוֹרָתִי** נקרא תורה ולכן **אֵל תִּשְׁכָּחוּ** אל תדבקי בקלי' הנקרא

שכחה וּבְמוֹצוֹתַי מצוה היא נר כלפי התורה וזו עטרת היסוד לכן יִצַר לִבִּי: שמרי על המצוה בלבך שהרי את נקראת "לב" ובכך יהיה לך קשר עם או"א וא"א מהם השפע וזה הוא (ב) כִּי אַרְךָ יָמִים מצד א"א וְשָׁנוֹת זָמַיִם מצד או"א וְשָׁלוֹם מצד הדעת יוֹסִיפוּ לָךְ: והם יגדילו את החו"ב והדעת שלך וכן (ג) זֶזְסֵד וְאַמֶּת שהם חסד ותפארת אֵל יַעֲזֹבְךָ קִשְׁרָם עַל גְּרוֹתֶיךָ גרון כאן זו בינה דמלכות. כבר ידעת שהבינה נקראת "מיי" שאלו אותיות "ים" כי היא אוספת השפע הבא מן הכתר והחכמה אליה. נמצא איפה שבבינה יש שפע של כתר חכמה ובינה וכל אחד הוא שם אלקים וג"פ אלקים עולים גרון. רמז: גרגרותיך גימ' "אלו הם כתר חכמה בינה". כְּתִבָּם עַל לוֹזֶן לִבִּי: "לב" כאמור זו המלכות ונראה שהכוונה כאן לתבונה שהיא מלכות דבינה. רמז: "לוח" ח' לאה כלומר לאה השמינית מלמטה למעלה וזו תבונה. וכן (ד) וּבִמְצָא זֶזֶן יסוד וְשִׁכָּל טוֹב יסוד אבא בְּעֵינַי אֱלֹהִים בינה וְאָדָם: ז"א (ה) בְּטוֹז אֵל יְהוָה בְּכָל לִבִּי הבטחון ביסוד אומר לה ז"א לנוק' שעליה לחבר יסוד שלה ליסוד שלו וְאֵל בִּינְתָךְ וכן לחבר בינה שלך לבינה שלי. ואל גימ' לא"ה ע"ה. אֵל תִּשְׁעֵן: ולא להשאיר את הבינה ללא חיבור (ו) בְּכָל דְּרָכֶיךָ דַּעְהוּ עליך בכל עת לחבר (דע) אותך עימי (הו) וְהוּא הבינה יִישַׁר אַרְוֹתֶיךָ: תאיר לך אור ישר עד היסוד שלך הנקרא אורח בזמנו בא (ז) אֵל תְּהִי זֶזְכָּם בְּעֵינֶיךָ גם חכמה שלך תדביקי עם חכמה שלי יֵרָא אֶת יְהוָה אחזי היטב במדת היראה ובכך תהיי יראת שמים וְסוֹר מִרָע: מהקל"י (ח) ובכך רַפָּאוֹת תְּהִי לְשִׁיךָ תתחזק תפארת שבך מתפארת שלי כי כבר ידעת שהרפואה בתפארת וְשִׁקּוֹי לְעַצְמוֹתֶיךָ: עצם בספירות עובי זו הבינה, והבינה שלך מתמלאת שפע מן הבינה העליונה(ט) כִּכֵּד אֶת יְהוָה העלי אלי מ"ן דרך היסוד הנקרא חן וכמ"ש ממה שחננד וזה הוא בְּהוֹנֶךָ וּבִמְרֵאשִׁית וכן את הנקראת ראשית העלי לי מ"ן מן כָּל היסוד תִּבּוּאָתְךָ: שהרי את נקראת תבואה (י) המ"ן הזה מוריד שפע וזה הוא וְיִמְלֵאוּ אֶסְבִּיךָ ואז תתמלא המלכות הנקראת אסם שְׁבַע שפע מפני אור מלך חיים שהם ב' שמות הוי"ה אלקים באופן הבא: יוד הי ויו הי=ע"ב, אלף למד הי יוד מס=ש וזו מילת שביע (ליקוטי תורה פרשת חיי שרה) וְתִירוֹשִׁי זה שפע הבינה ירד בשפע אליך שאת נקראת יְקַבֶּיךָ יקב וכמ"ש בזהר לך לך צו ע"ב "דא תרעא דצדק" יְפָרְצוּ: (יא) בּוֹסֵר מוסר זה שפע נצח והוד שם

מקום הכליות ומכאן הביטוי מוסר כליות וכאן מדבר על נו"ה של יְהוָה ז"א בְּנִי
 נוקי אֶל תִּמְאָס וְאֶל תִּקְיָן תקצצי בְּתוֹכָהֶנּוּ : בשפע התפארת שלי (יב) כִּי
 אֶת אֲשֶׁר יֶאֱהָב יְהוָה יוֹכִיזוּ אני ז"א נותן לך את השפע הבא לי מן הבינה
 הנקי אשר וגם רמוז כאן שם ס"ג שבבינה אשר יאהב י"הו-ה יוכיח שאלו אותיות
 מילוי ס"ג הנראה כך : יוד הי ואו הי וְכָאֵב וכמו שאבא אֶת בֶּן יִרְצָה : רוצה
 את בנו ז"א כן אני רוצה אותך (יג) אֲשֶׁרִי אָדָם אדם זה ז"א ומילת אשרי מורה
 על הבינה המשפעת לו שפע וכן מִצָּא זֹכְמָה החכמה שזה פרצוף אבא משפיע לו
 וְאָדָם ואדם היינו ז"א עם ו"ק שבו יָפִיק ימשיך תְּבוּנָה : תבונה זו מלכות דבינה
 וכאשר הבינה משפעת לז"א דרך התבונה עובר השפע (יד) כִּי טוֹב סִזְזָרָה של
 החכמה והיינו יסוד אבא הנקרא טוב מִסִּזְזָר כֶּסֶף אלו ה' חסדים הנמשכים מאבא
 וּמִזִּזְרוּיָן כלומר מזהב חרוץ ואלו ה"ג הנמשכים מאבא כי בחכמה יש אור חיה והיא
 תחיה בעליה ובה"ח ובה"ג הם לבנין זו"ן תְּבוּאָתָה : תבואת החכמה זה השפע
 הנמשך ממנה לאימא וזו"ן ובפשט זו חכמת התורה שלא ניתן לגנוב אותה או
 להפסידה (טו) יִקְרָה הִיא החכמה בִּמְפָנִים \מִפְּנֵינִים\ כבר ידעת שיש
 חכמה עליונה ויש חכמה תתאה אות נ' יתרה במילת פנינים מורה על חכמה עליונה
 הנשפעת לבינה הרמוזה באות נ' כי יש בה נש"ב ומילת פנינים זו חכמה תתאה וְכָל
 זֹפְפִיָּה לֹא יִשּׁוּ בָּהּ : כי חפצי המלכות נובעים מן הנפש ואילו שפע החכמה גבוה
 ביותר ומאיר באור החיה (טז) כאמור מן החכמה נמשכים חסדים וגבורות. יש
 הממשיכים את החכמה מצד ימין כלומר על מנת לעשות נחת רוח בלבד וללא פניות
 ושכרם אַרְךְ יָמִים בִּימִינָה ואילו אלו הממשיכים חכמה אבל מוסיפים כוונת
 של הנאה ופניה וזה הוא בְּשִׁמְאוּלָה יזכו רק ללבוש החיצון של החכמה והוא
 עֶשֶׂר וְכָבוֹד : (יז) דְּרָכֶיהָ של החכמה וזו המלי של החכמה כי דרך זו המלי
 ומלכות דחכמה נמשכת ל דְּרָכֶי נַעַם מלי של הבינה הנקראת נועם כמ"ש מאן
 נועם? דא עלמא דאתי (בינה) וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ של החכמה ואלו ב"פ רל"א גימ'
 נתיב נמשכים ליסוד אבא הנקי שְׁלֹם : (יח) עֵץ זַיִים הִיא לְמוֹזִיקִים בָּהּ
 בחכמה. עץ חיים היינו תפארת של החכמה הנקראת חיים וְתַמְכִּיָּה של החכמה
 והם נצח והוד של החכמה בְּמֵאֶשֶׁר : נמשכים לנצח והוד של הבינה (יט) כיון שנוכרה
 החכמה משבח אותה שבה נברא העולם ואמר יְהוָה עֲתִיק יוֹמִין, על ידי בְּזֹכְמָה

ספירת החכמה שהיא פרצוף אבא דרך יסוד היסוד שבו, תיקן ובנה את המלי הנקראת ארץ וכן כוון שמים והתפארת שזה פרצוף ז"א השתכללה על ידי בתבונה: שהיא מלכות של הבינה. וכן כתוב "לעושה השמים בתבונה" (תהלים קלו) (כ) בדרעתו¹⁰ ועיי הדעת של אבא שהיא מיצוע בין חו"ב שבו תהומוות אלו יסודות או"א (תיקו"ז נ"ז ע"ב) נבקעו נבקעים להשפיע לזו"ן. אי נמי, עבור בנין דעת ז"א נבקעו יסודות או"א (אד"ז רפ"ט ע"ב) וישווקים נוי"ה דאבא ירעפו טל: ישפיעו ליסוד שפע מאותיות יהיו כשהם מלאים כך: יוד ואו הא גימ' טל (כא) כעת אומר ז"א לנוק' בני אל ילכו מעיניך אל תפסיקי את הייחוד ממני כמ"ש עיניך ברכות בחשבון שחו"ב שבך יהיו מחוברות תדיר לחו"ב הכלליים נצר תשיה זו תורה היינו ז"א ובכך תהיי שמורה מן ובזמנה: הקלי (כב) ויהיו זויים לנפשך ובכך לא יפסק השפע ממך ותוכלי להעלות לי מ"ן ולקבל מ"ד ורמוז במילת ויהיו שנקראת ויהיו למפרע וזון לגרירתך: וכן תבונה שלך תהיה מקור לעליית מ"ן לג"ר והורדת מ"ד משם וכבר ידעת שהחן ביסוד והגרגרת זו הדעת (כג) אז כל אז רומז על "לעתיד לבא" וזו הבינה ורצה לומר שכאשר התבונה תהיה חזקה להעלות מ"ן ולהוריד מ"ד הבינה תאיר בכל זו"ן תלך לבטון דרךך דרך זו הנוק'

¹⁰ כתב בספר "גנזי מרומים": "כתיב בדעתו וכו'. מפרש סוד הדעת כידוע שהוא ברא בוכרא פטר רחם דאימא ועל ידו נבקעו שני תהומות, תהומא עילאה ותתאה, והוא הנחל היוצא מבית קה"ק, והיה פרו למאכל ועליהו לתרופה להתיר פה של מעלה ופה של מטה שלמעלה הוא בסוד לישן דממלל רברבן, ולמטה בסוד והאדם ידע וכו', והוא הנהר היוצא מן העדן של מעלה להשקות את הגן למטה, והאי רידיא דמייא לעגלא לתהומא עילאה אמר חשור מימך לתהומא תתאה אמר אבע מימך (עיין תענית כה ע"ב), ותהומות הם ג"כ בסוד ים העליון נ' שע"ב הכלולים וסתומים בה' עילאה וע"י הדעת נבקעים בסוד ה' אותיות מנצפ"ך שהם מישרים עד הוד דעד שם אימא מתפשטת, ונ"ה הם אפיקי מים שהם יונקים מן התהום והם נקראים שחקים, ועליהם נאמר (משלי ג, כ) "ושחקים ירעפו ט"ל" שהם סוד יה"ו בגילופין, וע"ז מביא ראה מפס' "מבטן מי יצא הקרח" וכו' (איוב לח, כט), שמ"י הוא אימא ע"ש נ' שע"ב שבה שהם התהומות הנובעים ממבועי ים חכמה העליונה ומשם ולמטה אגלידו מיא ונעשו בסוד הקרח הנורא. ומפרש סוף הפס' "ושחקים ירעפו טל", ששחקים הם נ"ה שהם אפיקי מים ערבי נחל ושם מתבשל הזרע בסוד יה"ו הידועים שהם בסוד ט"ל ומשם נשפע לצדיק בסוד כל שהוא מסוד נש"ב דאימא נהר דנפיק בסוד יובל כמ"ש (ירמיהו, ח) "והיה כעץ שתול וכו' ועל יובל ישלח שורשיו" וכו', ועל הזה הוא ג' אתון יה"ו בגילופין והוא טיפה דג' מוחין שביסוד ג' חיצים דיהונתן ובו מתקיים העולם שא"א לעולם בלא טל:

וּרְגֵלְךָ לֹא תִגְזֹף: ורגל היינו נו"ה שהם תמכי אוריית'א שהוא ז"א (כד) אִם
 תִּשְׁכַּב לֹא תִפְזֹז מאותו הנקרא פחד בלילות וְשָׁכַבְתָּ וְעָרַבְתָּ שְׁנָתְךָ:
 (כה) אֶל תִּירָא מִפְּזֹז פְּתָאם זו"ן דקלי' הוא פחד ונוק' דיליה פ'תאם
 וּמִשְׁאֵת רִשְׁעִים כִּי תֵבֹא: (כו) כִּי יִהְיֶה ז"א יְהִיָּה בְּכִסְלֶךָ יאיר בנו"ה
 של הנוק' וְשָׁמַר רֵגְלְךָ נו"ה של הנוק' מִלְכָּד: לא ילכדו באבן נגף (כז) עיצה
 שנותן ז"א לנוק' כדי לקבל שפע אורות מוחין ושמירה לכלים היא הכלל "במידה
 שאדם מודד בה מודדים לו" (מגילה יג) ולכן כדי לקבל שפע יסוד דז"א אֶל תִּמְנַע
 טוֹב מִבְּעָלָיו עשה טו"ב למי שראוי וכבר ידעת שהטו"ב יסוד והדל אחוז במל'
 בְּהִיּוֹת לֹאֵל יָדִיךָ \וְיָדֶךָ\ לַעֲשׂוֹת: כאשר המל' פועלת מכוחה זה ידך
 וכאשר פועלת מכח י"ס זה ידיך (כח) אחזי במידת האמית' אֶל תֹּאמַר לַרְעִיף
 \וְלַרְעָף\ לָךְ וְשׁוּב וּמִזֹּזֶר אֲתֵן וַיֵּשׁ אֹתָךְ: וכבר ידעת שאיש אמית' ייי
 עימו ולכן (כט) אֶל תִּזְזַרְשׁ עַל רֵעֶךָ רָעָה וְהוּא יוֹשֵׁב לִבְטֹז אֹתָךְ: (ל)
 אֶל תִּרְוֹב \וְתָרִיב\ עִם אָדָם זֶזֶם אִם לֹא גִמְלָךָ רָעָה: וכן ריב הוא
 בין הקדושה לקלי' וכך ביאור מילת "מצה" בפסח שהיא עושה מצה ומריבה עם
 הקלי'. וכאשר אדם עושה מריבה נאחזת בו הקלי'. (לא) אֶל תִּקְנֵא בְּאִישׁ זֶזֶם
 וְאֶל תִּבְזֹזֶר בְּכָל דָּרָכָיו: כי איש חמת אחוז בתהו וחי בדמיון שווא (לב) כִּי
 תִּעֲבֹת יְהוָה נָלוּז הוא עיקש ופתלתול ומלזי אביו שבשמים וְאֵת יִשְׂרָאֵל
 סֹדְדוּ: (לג) מֵאֶרֶת יְהוָה בְּבֵית רָשָׁע מארת היינו חסרון ודלות כמ"ש יהי
 מארת ברקיע השמים וְנִזָּה צַדִּיקִים השומרים ברית אלהיהם נקראים צדיקים
 וכן אלו השבים אליו תדיר והרמז "ונוה" גימ' בינה ואז ימשך להם שפע גדול וְיִבְרָךְ:
 גימ' ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן (לד) אִם לִלְצִים אלו האחוזים בקלי' הליצנות הוּא יִלְיָץ
 ילך עמם בליצנות וְלַעֲנִיִּים \וְלַעֲנֻיִּם\ יִתֵּן זֶזֶן: כבר ידעת ש"ענוה" בכתר
 והיא מפילה את מלאך ס"מ ממקומו שהרי שמו גימ' קל'א כמנין ענוה. הענוים יורשים
 ארץ זו המל' ונשפעים מהיסוד הנקרא חין (לה) כָּבוֹד אלו ל"ב נתיבות של החכמה
 שמספר ל"ב הוא כבוד ואותם נוחלים ה' וְזִכְרֵיהֶם יִנָּזְלוּ כי בחרו בחכמה
 וְכִסְיֵיהֶם הם זו"ן דקלי' כי הוא מלך זקן וכסיל והנוק' שלו כסילה כמותו מִרִּים

קָלוֹן: בזוהר ואתחנן דף רס"ח ע"א מסביר שהכסיל (וכסילים) חוטא ובורא מקטרג שעולה למעלה (מרים) ומקטרג עליו ומגלה קלונו (קלון) של החוטא.

פרק ד

פרק זה עוסק בחיזוק הקשר בין או"א לזו"ן (א) **שְׁמָעוּ בָּנִים זֹוּ"ן מוֹסֵר אָב** לתורת אבא כי מוסר זו תורה שבכתב ובפרצוף אבא היא התורה הקדומה שעליה נאמר תורה נובלות חכמה והיא הלכה למשה מסיני **וְהִקְשִׁיבוּ לְדַעַת בִּינָה:** זו אימא ונקט בה דעת והקשבה שהם בינה ודעת שבבינה הנשפעים ליסוד אימא ומשם לרישא דז"א ומשם לנוק'. כדי לקבל שפע חו"ב צריך להכין כלים של חו"ב ואלו התשובה והחכמה ולכן אמר שמעו כנגד הבינה ולדעת כנגד החכמה. כאמור השפע נמשך לזו"ן דרך יסוד אימא וזה הוא (ב) **כִּי** זו התבונה הנקראת כינסת ישראל וכאן היא כונסת אורות ישראל סבא שבחכמה והתבונה נקראת **לְקוֹז** חקל והיא מקבלת השפע מן היסוד הנקרא **טוֹב** והיא משפיעה ה"ח וה"ג לזו"ן וכשיוצאים ממנה הם לוחטים מחמת ריבוי הגבורות שבבינה שהיא שורש הגבורות **נִתְתִּי** ולכן "נתתי" י"פ אלקים והשפע נמשך לזעיר שהוא **לָכֶם** מלך והוא **תּוֹרָתִי** תורה שבכתב ומשם נמשך השפע למל' שהיא ספירה עשירית וזו אות י' של תורת'י ואמר **אֵל תַּעֲזֹבוּ:** אל תמנעו מן הייחוד התדירי (ג) כאן מתאר את עיבור יניקה וגדלות של זו"ן ואמר **כִּי** זו הנוק' הכלולה בזעיר כי היא המלך השביעי והוא מתקן שש מלכים ראשונים של מלכי אדום ואמר **בֶּן** גימ' אדום ע"ה ואלו ז' מלכי אדום שהיו ה' גבורות לא ממותקות ולכן אמר **הִיִּיתִי** גימ' ה"פ אלקים **לְאָבִי** פרצוף אבא דנקודים **רָךְ וַיִּזְוֶיד לְפָנַי אָמִי:** אימא דנקודים (ד) מצב זה לא התקיים והמלכים מתו והיה צריך לתקנם וזה הוא העיבור **וַיִּרְנֵי** ולומד כל התורה (גמ' נדה ל ע"ב) **וַיֹּאמֶר לִי יִתְמָךְ דְּבָרִי לְבָרְךָ** התורה שלומד ז"א בעיבור בונה נצח והוד שהרי עיבור בחינת נה"י ולכן אמר "יתמך דבריי" אותיות "תמכ"י דבריי" הם תמכ"י דאורייתא. כבר ידעת שהתורה נקראת א"ש וזו הגבורה וכמ"ש משה רבנו היה מדבר מפי הגבורה ומילת "דבריי" כאן רומזת לתורה והיא גימ' גבורה **שְׂבוֹר מִצֹּתִי** אלו מל"ת שבן השמירה ומ"ע שבהן המצווה וזו בחינת "לעובדה ולשומרה" ואז **וַיִּזְיֶה:** ימשכו לך חיים מן החו"ב וכל זה בג' חודשים ראשונים של העיבור שזו בחינת עיבור דעיבור וזה בניין נפש דנפש, בנין כלים חיצוניים, בחינת המעשה שבכל מצווה (ה) כעת נבנים חג"ת

דעיבור וכבר ידעת שהחסד ענף החכמה ולכן אמר **קִנְיָה זֹכְמָה** והגבורה ענף הבינה ולכן אמר **קִנְיָה בִּינָה** וכנגד התפארת שהיא ענף הדעת אמר **אֵל תִּשְׁכֹּז** אלא היה זוכר להיות מחובר לדעת תמיד כי כך דרך הקדושה לקיים מ"ש "וידעת היום" וכבר ידעת שבדעת יש תרין עיטרין שהם חו"ג דדעת ולכן "אל תשכח" ע"ה והתיבות גימ' "דעת חסד גבורה". וכנגד התפארת והיסוד אמר **וְאֵל תֵּט** תט ירמוז שלא ליטות מקו האמצעי והרי דעת תפארת ויסוד הם בקו אמצעי. והרמז: ת"ט ת'פארת ט' יסוד שהוא ט' בספירות **בְּאֵמֶרֶי פִּי**: אלו אורות היוצאים מן התבונה ובונים את ז"א בעיבור כאמור(ו) **אֵל תַּעֲזֹבָה** אל תניח את מצוות לא תעשה והשכר **וְתִשְׁמֹרֶךָ** שמירה כי השמירה זו מל"ת **אֶהְיֶה** אל תניח מצוות עשה והשכר **וְתִצְרָךְ**: שמירה מעולה (ז) כעת בשלושה חודשים אחרונים של העיבור נבנה גדלות דעיבור בחינת כח"ב דז"א בעיבור. כנגד הכתר אמר **רִאשִׁית** כי הכתר הוא ראשית לכל הספירות וכנגד ספירת החכמה אמר **זֹכְמָה** ומה פירוש קנה חכמה. אמרו חכמי הקבלה שבכתר יש כת'ר אורות והוא נותן חצי לחכמה והחכמה נותן חצי לבינה נמצא שביד החכמה קניה אורות וביד הבינה קניה אורות וביחד הם ש"י אורות שהוא מחצית כת'ר האורות ולכן אמר **קִנְיָה זֹכְמָה** מספירת החכמה נאצלת הבינה מיסוד אבא הנקרא **וּבְכָל כֹּל קִנְיָנָה** והוא נותן לה קניה אורות וזה הוא **קִנְיָה בִּינָה**: (ח) כעת נבנים עתיק יומין וא"א דעיבור ושיער הראש של ע"י ועליהם אמר **סִלְסִלָה** לשון מסלסל בשערו, והענין הוא שם א"ל שהוא תיקון ראשון מ"יג תי"ד "מי א"ל כמוך" שאמר מיכה ו"א"ל רחום וחנון" שאמר משה כשהוא מלא כזה: "אלף למד" גימ' "סלסלה" ואז **וְתִרְוַמְךָ** תזכה לקבל אורות יחידה דעיבור שהם רום המעלות. כנגד א"א אמר **תִּכְבֹּדְךָ** כי פרצוף אריך הוא המכובד בפרצופים והוא ההנהגה העיקרית והרמז: "תכבדך" גימ' "זה הוא אריך אנפין" **כִּי תִזְכְּקָנָה**: נקט לשון חיבוק באריך כי חו"ג שלו שבהם החיבוק בונים את או"א (ט) ואמר שאורות אריך בונים את רישא דז"א דעיבור וזה הוא **תִּתֵּן לְרִאשָׁךְ** זה רישא דז"א המקבל שפע **לִוִּית זֶזֶן** מיסוד אימא הנקרא לויתן וכן בינה הנקראת **עֲטָרָת** בונה את ז"א הנקרא **תִּפְאָרֶת** וכבר ידעת שכעת הוא מקופל כפנקס תלת כלילן בתלת ורמז כאן לחג"ת אבל גם נה"י וכח"ב בכלל זה ואמר **תִּבְמִנֶנְךָ**: מגין אלו מלאכים מיכאל גבריאל נוריא"ל שהם חג"ת נותרו אותיות ת"כ שהם כ' פעמים שם אה"יה שהוא בבינה (י) כעת מתקרב רגע הלידה וז"א שהוא בעיבור מקבל ברכות

כמתאור בגמ' נידה (דף ל ע"ב) **שְׂבִיעַ בְּנֵי** מצד אימא שהשמיעה תלויה בה **וְקִזְזוּ אֲבוֹרֵי** מצד אבא. הנה יש לידה וזו"ן מקבלים ברכה **וְיִרְבּוּ כֶּךָ שְׁנוֹת זֵזִים**: החיים הם מצד או"א כי חיי זו"ן מהם (יא) כעת מתחיל שלב היניקה ואימא מגדלת את זו"ן בחלב שלה שהוא ח'כמה עם ל"ב נתיבות שבו **בְּדֶרֶךְ זֹכְמוֹה הִרְתִּיךָ** זו דרך חכמת התורה עם כל כ"ד ספריה והרמז: הרתיך גימ' תורה + כ"ד וזו הדרכה לז"א ואילו לנוק' יש הדרכה אחרת וזו **הַדֶּרֶךְ כִּתִּיךָ בְּמַעְגְלֵי יֵשֶׁר**: זו דרך ארץ שקדמה לתורה והישרות במלכות והתורה בתפארת (יב) והנה ז"א מסיים כ"ד חודש יניקה. היניקה מסתיימת בגיל י"ג אך גם כאן יש ג' שלבים: כ"ד חודש, תשע שנים ויום אחד וי"ג שנים. לאחר כ"ד חודש נבנים נצח והוד שנפגמו במיתת המלכים וזה הוא **בְּלִכְתֶּךָ לֹא יֵצֵר** לא ישלוט צר **צַעֲדֶךָ** בצעדך כלומר לא תהיה אחיזה של הקל"י הנקרא איש צר ואויב בנו"ה דקדושה. לאחר מכן מתחזק הכח ברגליים שהם נצח והוד החיצוניים וזה הוא **וְאִם תֵּרוּץ לֹא תִכְשַׁל**: (יג) אמרו חכמים בן חמש למקרא ולכן אומר אבא לז"א **הַזֹּזֶק בְּמוֹסֵר** זו התורה **אֶל תֵּתֶרְךָ נִצְרָה כִּי הִיא זֵזִיךָ**: (יד) **בְּאַרְזוֹ רְשָׁעִים** הקל"י **אֶל תָּבֵא וְאֶל תֵּאֱשֶׁר** אשורך שהם רגליך לא ילכו **בְּדֶרֶךְ רָעִים**: (טו) וכאשר יש נסיונות חזקים מצד הקל"י זה מראה שיש עליה בצד הקדושה **פָּרַעְהוּ אֶל תַּעֲבֹר בּוֹ שְׂטֵה מַעְלֵיו וַעֲבֹר**: (טז) כבר ידעת שכן עשר למשנה וכאשר ז"א לומד משנה משיג רוח מעולם היצירה והקל"י כנגד המשנה מפריעה וזה הוא **כִּי לֹא יִשְׁנוּ אִם לֹא יָרְעוּ וְנִגְזְלָה שְׁנָתָם אִם לֹא יִכְשׁוּלוּ \{יִכְשִׁילוּ\}**: (יז) **כִּי לִזְמוּ לָזֶם רָשָׁע וַיֵּין זֹמְסִים יִשְׁתּוּ**: (יח) והנה בן שלוש עשרה למצוות וזה סיום היניקה והתחלת גדלות ראשונה וזה הוא **וְאַרְזוֹ צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹנֶה הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד זָכוֹן הַיּוֹם**: (יט) הנה הרשעים כבר התחזקו ברשעם **דֶּרֶךְ רְשָׁעִים כְּאִפְלָה לֹא יָדְעוּ בַּמָּוֶה יִכְשָׁלוּ**: (כ) והנה ז"א מגיע לגיל ט"ו גיל הכניסה לתלמוד ולזה אומר אבא **בְּנֵי לֶךְ בְּרִי הִקְשִׁיבָה** תלמוד נקנה מתוך הקשבה כי התלמוד נקנה בשמיעת האוזן וזה הוא **לְאֲמָרִי הֵט אָזְנְךָ**: (כא) וכן יש צורך בשינון וחזרות **אֶל יִלְיוּ מַעֲיִנֶיךָ שְׂמִירָם בְּתוֹךְ לִבְבְּךָ**: (כב) וכן יש ללמוד תורה בקול כדי לעשות הבלים טהורים **כִּי זֵזִים הֵם לְבַמְצִיָּהֶם** אמרו חכמים "למוציאיהם" (עירובין נד ע"א) וכן יש בהם סגולה ש- **וּלְכָל בְּשָׂרוֹ מִרְפָּא**:

מכאן אמרו חכמים "חש בכל גופו יעסוק בתורה" (עירובין שם) (כג) **בְּכָל בְּשִׁמּוֹר**
נִצָּר לִבָּךְ זו השכינה והיא תורה שבעל פה **כִּי בְּמִנּוּ תוֹצֵאֹת זֵימִים**: (כד)
 תנאי נוסף בקנין תורה זו עבודת המידות ולכן **הָסֵר בְּמִנְךָ עֲקָשׁוֹת פֶּה וּלְזוֹת**
שְׁפָתֶיךָ הֲרֹזֶק בְּמִנְךָ: (כה) וכן התחזקות במידות טובות והטובה ביותר זו
 הענוה **עֵינֶיךָ לִנְכֹּז יִבִּיטוּ וְעַפְעָפִיךָ יִיֻּשְׁרוּ נִגְדָּךְ**: (כו) כמו כן לגדול בתורה
 צריך להיות מארי דחושבנא וזה **כָּלִס בְּעֵגֶל רִגְלָךְ** כמ"ש הווי מחשב שכר
 מצווה כנגדה הפסדה ואם תעשה כך אז **וְכָל דְּרָכֶיךָ יִכְנֹוּ**: (כז) **אֶל תֵּט יָמֶיךָ**
וּשְׂמֹאל כמו שכתב הרמב"ם בהל' דעות שהחכם אינו נוטה ימין ושמאל אבל
 בהרחקה מן הרוע אין סייג **הָסֵר רִגְלָךְ בְּמָרְעָה**: ראינו איפה בפרק זה את שלבי
 עיבור יניקה וגדלות שיש לזו"ן והתמיכה והליווי של או"א.

פרק ה

כעת אנו בגדלות ז"א. נזכיר כי לז"א ולנוק' הדבוקה בו יש ג' גדלויות והן נחלקות לבי'
 חלקים כלומר בסך הכל 6 שלבי טיפוס: א. זו"ן עולים לו"ק דישסו"ת אח"כ לג"ר
 שלהם. ב. זו"ן עולים לו"ק דחוי"ב ואח"כ לג"ר שלהם. ג. זו"ן עולים לו"ק דא"א
 ואח"כ לג"ר שלו. כאן מתוארת גדלות ראשונה. כשיש גדלות בקדושה מתגדלים
 הנסיונות והתקלות ולזה בא אריך ומזהיר את זו"ן (א) **בְּנִי** אלו זו"ן כי "בני" מורה
 על הנוק' שיש בה שם ב"ן ואות י' מורה על ז"א בגדלות ראשונה יש לו י' ספירות
לְזִכְמוֹתֶיךָ לחכמת אריך שהוא אות י' של שם הוי"ה **הַקְשִׁיבָה לְתַבּוּנָתִי** וכן
 בינה של אריך **הֵט אָזְנְךָ**: (ב) **לְשִׁמּוֹר בְּזִמּוֹת** עליכם להשמר מזו"ן דקלי' כי
 מילת "מזמות" נדרשת ממת גימ' לילי' נותרו "זו" נוט' ז"ה וי' שהוא הס"מ וכדי
 להשמר מהם יש להיות קשורים לאו"א המשפיעים לכם דרך **וְדַעַת** הדעת שלהם
 לגופא דז"א ולנוק' העומדת בחזה שלו ואמר **שְׁפָתֶיךָ** אלו נצח והוד העליונים וכאן
 ירמזו לאו"א דז"א שלתוכם נשפע שפע נה"י דאימא וכנגד רישא דז"א הנקרא רצון
 אמר **יִנְצְרוּ**: אותיות רצון ואות י' מורה על הכתר שהוא עשירי מלמטה למעלה. אמר
 "ודעת" לרמוז על השפע הדוחה את לילי' ששמה גימ' ת"פ כמו "ודעת". וכבר ידעת
 שבקלי' הנוק' חזקה מן הזכר ולכן הוא רמוז במספר קטן של "שפתיך" באופן הבא:
 שפתיך מ"ק 20 וכן מ"ק של "וס"מ" עולה 20. (ג) **כִּי נָפֶת תִּטְפֶּנָּה שְׁפָתֶי זָרָה**
 אלו נו"ה דספירות הראש שלה בהם היא מפתה ולוכדת את טרפה וזה ברוחני ובגשמי.
 ראה מילת נפת נ' תפ שבא לרמוז על לילי' ששמה תפ ואות נ' מורה שאלו ספירות
 השורש בחינת ג"ר כי נ' מורה על בינה כידוע. כנגד החכמה אמר **וְזָלְךָ בְּשִׁמּוֹן**

זֹכֶה: כי שמן מורה על אבא אך כאן זה שמן של ס"א לכן אמר "וחלק" גימ' "אבי ס"מ". עוד, "משמן חכה" אותיות שמן חכמה לרמוז על כך שהשמן בחכמה. (ד) **וְאַזְרִיתָהּ:** זו ספירת המל' של זו"ן דקל' **מָרָה** כמ"ש "ואחריתה כיום מר" (עמוס ח, י). שש פעמים נזכרה בנ"ך המילה "ואחריתה" פעם אחת בעמוס וחמש פעמים במשלי וכולן מדברים על הס"א. מרה גימ' עמלק ע"א וע"ה **כִּלְעָנָה** שהמרירות שבה מעיבה על כל מתוק. כתוב בזוהר (פקודי דף רס"ז ע"א) שהנפתים אחרי המתיקות המדומה של הס"א נפטרים בצער רב וייסורים עיי"ש ונוטלת נשמה בחרבה שהיא **זֹרָה כְּזֹרֵב פִּיּוֹת:** (ה) **רְגֵלֶיהָ** של לילי שהם נו"ה שבה הם החמוקים **יְרֻדוֹת בְּנוֹת** זה גיהנם ובו שבעה מדורים והששי נקרא **שְׂאוֹל צַעֲדִיָּה** **יְתַמְכוּ:** (ו) וכדי לא להמשך אחריה יש לאחוז **אֲרוֹז זִיִּים** בעץ חיים היא למחזיקים בה ולסגל אורחות חיים שמהם תוצאות חיים וזה שמירה של מצוות לא תעשה (מלכות) ומצוות עשה (תפארת) שאם לא כן תהיה אחיזה שלה **פֶּן תִּפְלֹס** פֶּן תִּפְלֹס ר"ת גימ' של שמה שאר האותיות גימ' של שמו קלי' פעמיים ע"ה ואז במקום מצוות יהיה **נָעוֹ** אותיות עון **מַעֲלָתֶיהָ לֹא תִדַּע:** הדרך בה תלך ללא תורה זו דרך ללא דעת "לא תדע". רמז: מעגלותיה גימ' "הן זו היא לילי" ויש רשות להוסיף אות ו' במילת מעגלותיה כי יש אם למקרא (ז) כדי להחלץ מידי לילי הרשעה יש לשוב בתשובה וכבר ידעת שכל מקום שנאמר **וְעָתָה** זו תשובה כמו שלמדו ממ"ש ועתה ישראל מה יי' אלהיך שואל מעמד **בָּנִים** זו"ן שהרי אתם בנים ליי' (אבא) אלהיכם (אמא) **שְׂבִיעוּ לִי** ועשו תשובה הנקראת שמיעה כי אוזן גימ' ס"ג ע"ה **וְאַל תִּסְוֶרוּ** **בְּאִמְרֵי פִי:** והיו דבוקים בתורה הנקראת תורת אמית וזה הוא א"ל תִּסְוֶרוּ מִאִמְרֵי ר"ת אמית (ח) **הֲרֹזֶק מַעֲלֶיהָ דֶּרֶכָּךְ** על ידי התשובה יש עליה לעולמות ואז זו"ן עולים למקום או"א שהוא רחוק ממנה **וְאַל תִּקְרַב אֶל פֶּתִיז בֵּיתָהּ:** ענין קריבה נזכר באיסור גילוי עריות (ויקרא יח) ובכללות זה קריבה אסורה כגון איש זר שאינו כהן הבא לעבוד במקדש וכו' ואמר לנו כאן שעצם הקריבה לפתח ביתה חומר כמו גילוי עריות. חטא דומה לזה נאמר באהרן כשלקח מיד הערב רב את הזהב לעשיית העגל שם כותב הזוהר דברים חמורים על שלא נזהר מלקרב אליהם "וי חסיד וי חסיד" (ט) שאם תלך תעמוד, ואם תעמוד תשב וזה הוא **פֶּן תִּהְיֶה לְאִזְזָרִים** הם זו"ן דקל' **הוֹדֶךְ** היינו הארת הפנים שלך שאובדת כאשר אתה חוטא (הגר"א) **וּשְׁנִיתֶיךָ לְאִכְזָרִי:** הוא מלאך דומה האכזרי שמקבל שנות חיים של מי שנספה בלא משפט (עיין חגיגה ד ע"ב) (הגר"א) (י) **פֶּן יִשְׂבְּעוּ זָרִים כֹּזֶן** כלומר השפע

הרוחני שבך ילך לקלי' ותפרנס אותם **וְעֶצְבֶּיךָ** ומה שאספת במאמץ רב ובעצב
בְּבֵית נָכְרִי: ילך לנכרי. נכרי חיצוני ופחות מזר (מלבי"ם) (יא) **וְנִהְיֶינָה**
בְּאַזְרוֹרֵיתֶךָ בסוף ימך תקלוט שטעית **בְּכָלוֹת בְּשָׂרֶךָ וּשְׂאֲרֶךָ**: (יב)
וְאָמַרְתָּ אִיךָ שִׁנְאַתִּי מוֹסֵר תּוֹרָה שבכתב **וְתוֹכְזוֹת תּוֹרָה** שבעל פה והם זווין
דקדושה **נָאֵץ לְבִי**: (יג) **וְלֹא שָׁמַעְתִּי בְּקוֹל מוֹרִי גִיר דְּאוֹיָא** וְלִמְלַמְדִּי
וְיִק דְּאוֹיָא **לֹא הִטִּיתִי אָזְנִי**: (יד) **כְּמַעַט הִיִּיתִי בְּכָל רָע** בכל אסיפה של
רעים שהם הקלי' **בְּתוֹךְ קָהָל וְעַדָּה**: (טו) בני היקר לא זו הדרך ולא זו העיר אני
ממליץ לך **שִׁתֵּה מַיִם מִבּוֹרֶךָ** זו אשתך המלי' **וְנִזְכִּים מִתּוֹךְ בְּאֶרֶץ**: זו
המלי' (זוהר נח ס עב) ווההבדל בין בור לבאר הוא שבור זו מלכות לפני שקבלה שפע
ובאר זו המלכות לאחר שקבלה שפע. פירוש אחר מובא בזוהר (ויחי רלה ע"א) שבור
זו המלכות ללא שיש בה נשמת צדיק שנפטר והיא עולה אל המלכות ומסייעת בידה
להעלות מ"ן לז"א ובאר זה כשיש בה נשמת צדיק כנ"ל (טז) **יִפּוּצוּ מִעֵינֵינִיךָ**
זוֹצָה המעין הוא ביסוד אבא וכשהוא פורץ הוא נשפע ליסוד הבינה הנקראת
בְּרוֹזָבוֹת רחובות ושם היא מלאה (זוהר תולדות קמא ע"ב) **פִּלְגֵי מַיִם**: (יז) שפע
התורה והמצוות **יְהִי לָךְ לְבַדָּךָ וְאֵין לְאִרִּים אֶתְךָ**: ולא יהיה חלק לס"א
איתך (הלכות הכסא לרבי אליעזר מגרמיזא) (יח) **יְהִי מִקּוֹרֶךָ בְּרוּךְ** היסוד
שבז"א (תיקוני' חדש קלז ע"א) יהיה ברוך כלומר מקושר ליסוד אבא העליון המתברך
מהכתר וכל השפע שביסוד נשפע למלי' וזה הוא **וּשְׁמוֹז מֵאִשֶׁת זַעֲוִרָךְ**: (עין
תהלים מו, ה) (יט) המלכות היא **אֵילַת אֲהָבִים** כך ביארו בזוהר (ויקרא כא ע"ב)
והנה רמז: אילת אהבים גימ' מלכות עם ג' אותיות מלך שהם השורשיות בה. רמז
נוסף: גימ' אהבים וגימ' חן שוות (ספר ברית כהונת עולם) ביניהן והם גימטרית
הניקוד¹¹ של "אילת אהבים". עוד, המילה אילת גימ' אמת וזה מראה לנו שהיא
משווה צורה לז"א מגודל האהבה. גם ידוע שללא מוחין לזו"ן לא יהיה זיווג וכאן
רואים את אימא שיש בה שם אהיה במילת אילת שהיא אהיה פעמים אהיה.
וַיַּעֲלֵת זֶזֶן מְרֹב אהבה המלכות דבוקה בז"א ונקראת כעת "מלכותך" וזה גימ'
"ויעלת" שהיא עולה אליו. כאמור הבינה משפעת אורותיה כדי שיהיה ייחוד וזה הוא
דְּדִיָּה יִרְוֶךָ גימ' אמא גבורה ע"ה וזה הוא חיבור יסוד ז"א הנקרא **בְּכָל** כ"ל עם
המלכות הנקראת **עֵת** וכך מבואר בזוהר (ויצא קנג ע"א) **בְּאֶהְבֶּתָה תִּשְׁעָה**

¹¹ להלן הסבר על גימטריה של הניקוד: נקודה מזכירה לנו אות י' ולכן ערכה 10. פתח מזכיר צורת ו' ולכן ערכו 6. במילים אילת אהבים כללתי גם את הדגש כעשר.

תְּבוֹמִיר : וכך ראוי לך להיות שוגה באהבתה. רמז : באהבתה תשגה תמיד גימ' ע"א

"אחותי רעיתי יונתני" (כ) וְלִפְנֵי תִשְׁעָה בְּנֵי בִזְרָה וְהַזֹּזֵבֶק זֶזֶק נִכְרִיָּה :

כאמור המלבים מפרש שנכרי רחוק יותר מזר ובא לרמוז שאם תשגה בזרה אפשר שתגיע לנכריה. והענין שבא לומר שלא ישפיע יסוד ז"א הנקרא טו"ב לקלי' שזה כמו הוצאת זק"ל. הרמז : זרה+נכריה= טו"ב לילי'. כבר ידעת שכל תשוקתה לקבל טיפות ז"ק והיא באה בחלום לבני אדם וכו'. (כא) **כִּי נִכְזַז עֵינַי יְהוָה א"א ואו"א** שהם ג"ר הם מביטים בז"א הנקרא אי"ש. רמז : כי נכח עיני יהו-ה גימ' עם ד' תיבות : "אריך אבא אמא". גם מילת דרכי ע"ה גימ' אבא אריך **דְּרָכֵי אִישׁ ז"א וְכָל מַעֲגַלְתִּיו**

מִפֶּלֶס : מפלס היינו מיישר דרכי איש כמו הכלי הנקרא בימינו "פלס". והענין שכבר ידעת שא"א מונהג מעתיק יומין והוא מנהיג את או"א והנה "וכל מעגלתי מפלס" גימ' "עתיק יומין" חכמה בינה" עם י"א אותיות של מעגלתי מפלס. (כב) ולכן בני התרחק מן הרע והקלי' כי **עוֹנוֹתַי יִלְכְּדֵנוּ אֶת הָרָשָׁע** כתוב בזוהר (בראשית כג עב) שעון הוא ס"מ. גם עון ר"ת למפרע ניופל ויגלוי עייניים שהם המלאכים שנפלו והפילו את העולם כמ"ש הנפלים היו בארץ. כתב הרב בסידור שעון הוא חכמה דקלי'. עוונותיו ילכדנו את הרשע ר"ת גימ' אלקים וס"ת גימ' בלילי' להורות על תוקף הדין **וּבִזְבָּלִי זִטְאָתוֹ** חטאת זו לילי' כמ"ש לפתח חטאת רובץ (עיין זוהר בראשית לו ע"א) והיא הנוק' של מלאך המות ולכן **יִתְבַּר :** גימ' למת (כג) וזה הוא **הוא יָמוּת**

בְּאֵין בּוֹסֵר כי לא למד תורה ו**בָּרַב אֲוִלָּתוֹ יִשְׁעָה :**

פרק ו

אבא ממשיך להזהיר ולהורות את ז"א מאחיזת הקלי' ומה העיצה היעוצה להנצל מן האחיזה המרה (א) **בְּנֵי** כאמור בני הם זו"ן כי הנוק' יש בה שם ב"ן וז"א יש בו י"ס שזו אות י' **אם עֲרֵבָת לְרַעָךְ** ענין הערבות הוא שפלוני נכנס תחת עול אלמוני ולוקח עליו את גורלו של הזולת ולעתים קרובות יש נזק לערב וכן **תִּקְעֵת לִזְרָא כְּפִיךְ :** נתינת הבטחה בתקיעת כף שזה כמו ערבות ואתה רואה שטעית והעול קשה מנשוא (ב) **נִזְקֶשֶׁת בְּאִמְרֵי פִיךְ** או שהסכמת בפיד להיות ערב או קבלן ובכך **נִלְכְּדֵת בְּאִמְרֵי פִיךְ :** אתה רואה שטעית (ג) **עֲשֵׂה זֹאת אִפּוֹא בְּנֵי וְהִנָּצַל** **כִּי בָאתָ בְּכַף רַעָךְ לֶךְ הַתִּרְפָּס** שלם ממון כדי להנצל וחכמים דרשו בזה (יומא פז ע"א) נוט' התר פיסת יד כמו "מתרפס ברצי כסף" והגר"א פירש שתבטל דעתך בפני הדיינים כדי שיגמר הדין מהר וכן תחזק את עצמך ברעים וזה הוא **וְיִרְהַב** מלשון הרבה **רַעֲיָךְ :** והענין שכאשר אתה רואה את התגברות הקלי' והיא חושבת

עצמה לאלוה והיא גוזרת גזרות על עם עני ואביון הרי שבעת כזו יש לך להתחזק ולפזר ממון לחיזוק התורה והרמת קרנה כי כאשר כל קרני רשעים תגדע מיד תרוממנה קרנות צדיק (ד) וכאן מקום מידת הזריזות **אַל תִּתֵּן שְׁנָה לְעֵינֶיךָ וְתִנוּמָה לְעַפְעָפֶיךָ**: (ה) **הִנָּצַל בְּצַבִּי מִיָּד וּבְצַפּוֹר מִיָּד יִקְוֶשׁ**: (ו) כדי ללמוד זריזות **לֹךְ אֶל נִמְלָה עָצַל רֹאֵה דְרָכֶיהָ וַיִּזְכֹּם**: ראה שאין בה עצלות (ז) **אֲשֶׁר אֵין לָהּ קָצִין שִׁטֹּר וּמִשֵּׁל**: (ח) **תִּכְיִן בִּבְקִיץ לִזְנוּמָה אֲגָרָה בִּבְקָצִיר מִאֲכָלָהּ**: (ט) עושה כל דבר בעיתו וגם דרך ארץ יש בה כך למדנו מרבי שמעון בן חלפתא (חולין נז עב) שהיה עסקן בדברים **עַד מָוֶתִי עָצַל תִּשְׁכָּב מָוֶתִי תִקְוֹם מִשְׁנֶתָּה**: מכאן למדנו שהעצל שוכב ער במטתו ולכן אמר לו לקום. מדת העצלות באה מיסוד העפר והזריזות מיסוד האש (י) **מִעַט שִׁנּוֹת מִעַט תִּנוּמוֹת מִעַט זִזְבֵּק יָדַיִם לְשֹׁכֵב**: נקט ג' לשונות כנגד ג"ר חג"ת ונה"י. שינה קשורה לעין כמ"ש אם אתן שנה לעיני וזה ג"ר, תנומה ממוצע בין ער וישן כמ"ש נים ולא נים תיר ולא תיר וכו' וידיים אלו כלי המעשה בחינת נה"י וכנגדם הכהן נותן למצורע דם ושמן על תנוך האזן, בהן יד ימין ובהן רגל ימין וכנגדם אנו רוחצים בחמין ערב שבת פניו ידיו ורגליו (יא) **וּבֹא כְמוֹתֶךָ רֹאשֶׁךָ וּבְמוֹזְסֶרְךָ פְּאִישׁ בִּזְנִין**: (יב) **אָדָם בְּלִיעַל זֶה הַסֵּם אִישׁ אָוֶן** הוא אל אחר והוא סריס **הוֹלֵךְ עֲקֻשׁוֹת פֹּה**: מרמז הוא בשפתיו (יג) **קָרַץ בְּעֵינָיו מוֹלֵל בְּרִגְלֹו מִוְרָה בְּאַצְבָּעֵתָיו**: (יד) **תִּתְּפַכּוֹת בְּלִבּוֹ זֹרֶשׁ רָע בְּכָל יַעַת מְדָנִים \ מְדָנִים \ יִשְׁלֹז**: כל קומתו הרוחנית היא רעה כנגד הכתר אמר "כמהלך ראשך" וכנגד החכמה הזכיר "קורץ בעיניו" וכנגד הבינה אמר "עקשות פה" כי היא הפה העליון, כנגד חג"ת אמר "מורה באצבעותיו" וכנגד נה"י אמר "מולל ברגליו" וכנגד המל' אמר "חורש רע בכל עת" וכיון שכולו רע (טו) **עַל כֵּן פֶּתָאם יָבוֹא אִידֹו** כיון שכולו רע יקבל מכתו פתאם אלו ב' הנוקבין דיליה שהם לילי ולילי רבתא והרמז בהן כאן: פת גימ' לילי אים זו הבינה דס"א וכן **פֶּתַע יִשְׁבֵּר** פתע זו לילי שמספרה פת וע' רומזת עליה שהיא כולה מלאה עיינין **וְאֵין מִרְפָּא**: הפשט ברור והסוד רק אין הוא מרפא כלומר אין דרך אחרת אלא חזרה בתשובה (טז) והנה פירוט **שֵׁשׁ הֵנָּה שְׁנָא יְהוָה וְשִׁבְעַת תּוֹעֲבוֹת \ תּוֹעֲבוֹת \ נִפְשׁוּ**: כאן מונה את ט' ספירות דזו"ן דקל' (יז) **עֵינַיִם רְבוּזֹת** אלו עיני זו"ן שהן רמאיות וקרי ביה רמ מות ר"מ גימ' עמלק ובהן תמורה וכבר ידעת שבני תמורה ה' שונא וזו החכמה הנתונה ברישא דז"א דקל' **לְשׁוֹן שִׁקָּר** לשון זה היסוד וכאן זו הדעת שהיא לשון מאזנים בין חו"ב וי"ד

שִׁפְכוֹת דָּם נָקִי : אלו חו"ג (יח) לֵב זֹרֵשׁ מוֹזְשִׁבוֹת אָן זו הבינה רַגְלִים
 מִמֶּהָרוֹת לָרוֹץ לָרָעָה : נו"ה דיליה (יט) יִפְיוֹז פְּזָבִים בפיו וזו המלי עד
 שֶׁקָּרַע עד זה היסוד שלו הוא משקר כי הוא סריס ולא עביד פירי וּמִשְׁלֹז מְדָנִים
 בֵּין אֲזִיזִים : מגביר את הדין בין תפארת שלו לתפארת שלה ומילת מדנים גימ' י"ב
 פעמים י"ב וכבר ידעת שהיסוד נקרא ז"ה גימ' י"ב וכן אלו י"ב הבקר שבו ובה (כ) ולכן
 מייעץ אריך את ז"א נֶצֶר בְּנֵי מִצּוֹת אָבִיךָ אבא וְאֵל תִּטֵּשׁ תּוֹרַת אֲבִיךָ :
 אמא (כא) קָשִׁירָם עַל לִבְךָ תָּמִיד זו הבינה שלך וראה שמילוי מילת "לב" אלו
 אותיות תמיד כזה ל'מד בית (מרן הבן איש חי זללה"ה) עֲנֵדָם עַל גְּרִזְתֶּךָ :
 כבר התבאר שגרגרת זה הגרון וזו אמא שיש בה שם קס"א ועם ג' אותיות קס"א גימ'
 ענדים (כב) כעת מדבר על אורות אימא בְּהִתְהַלֵּכְךָ כאשר אתה עובר מיניקה
 לגדלות היא נותנת לך ג' שמות קמ"ג קנ"א קס"א שהם גימ' תניה ואות ח' תרמוז
 עליה שהיא שמינית ממטה למעלה וזה הוא תַּנְזוּזָה אֶתְךָ היא תביא אותך לגדלות
 בְּשִׁכְבְּךָ כאשר אתה ישן ואז נשמתך מעלה מ"ן אליה היא תִּשְׁמֹר עֲלֶיךָ היא
 מעליך וסוככת עליך בכנפיה וְהִקְיֹצוֹת הִיא תִּשְׁיֹזֶךָ : היא מחזירה לך את
 הנשמה בנאמנות (כג) כִּי יָרַ מִצּוֹת המצוות מאירות את הנפש שלך וְתוֹרָה אֹר
 והתורה מאירה את הרוח שלך וְדָרְךָ וְזִיִּים ולימוד הסוד את נשמתך וכולם באים
 תוֹכְזוֹת מוֹסֵר : להסיר אותך מהרע (כד) לִשְׁמֹרְךָ מֵאִשֶׁת רָע זו לילי
 מוֹזְלֶקֶת לְשׁוֹן לשון זה היסוד של ס"מ שהוא אכזרי נְכָרִיָּה : (כה) אֵל תִּנְזַמֹּד
 יִפְיָה בִּלְבָבְךָ כלומר אל תתפעל מן החיצוניות שבה שזו ספירת המלכות שלה
 וכבר ידעת שהמלי היא ספירה י' ויש בה י"ס ולכן יפיה נוט' י' פעמים י' והיא הא
 אחרונה וְאֵל תִּקְוֶזְךָ בְּעַפְעָפִיָּה : אלו נו"ה שבה שהם רגליה המהלכות טפוף
 (כו) כִּי בָּעַר אִשָּׁה זִנָּה היא דבוקה בהעדר והבא עליה יגיע לו חסרון גדול עַד
 שיחסר לו כֶּכֶר לָזֶם כי פגם באשת נעוריו הנקראת "הלחם אשר הוא אוכל" והיא
 הנקראת פ'ת נקיה והחליף אותה בפת כעורה כי לילי גימ' פת וְאִשֶׁת אִישׁ הבא
 עליה חייב כרת נָפֶשׁ יִקְרָה תַּצּוּד : היא הנקראת נוקבא דתהומא רבה תהום
 אותיות המות והיא צדה נפשות אלו בנכלוליה והרמז : תצוד ע"ה גימ' מלכות ע"א
 (כז) והמשל לאשת איש זו אש זרה הַיִּזְזָתָה אִישׁ אִשׁ בּוֹזִיקוֹ וּבִגְדָיו לֹא
 תִשְׁרָפָנָה : (כח) אִם יִהְיֶה אִישׁ עַל הַזִּזְזָלִים וְרַגְלָיו לֹא תִכּוּנָה :

(כט) כֵּן הָבָא אֶל אִשֶּׁת רֵעֵהוּ לֹא יִנָּקָה כָּל הַנֶּגַע בָּהּ : (ל) הַנוֹאף גָּרוּעַ מִן הַגֵּנֵב לֹא יִבּוֹזוּ לַגֵּנֵב כִּי יִגְנוֹב לְמוֹלָא נַפְשׁוֹ כִּי יִרְעֵב : (לא) וְנִמְצָא יִשְׁלֹם שְׂבָעֶתַיִם אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ יֵתֵן : (לב) נָאֵף אִשָּׁה זֹסֵר לֵב מִשְׁזֻזִּית נַפְשׁוֹ הוּא יַעֲשֶׂנָה : (לג) נָגַע וְקָלוֹן יִמָּצֵא וְזִרְפָּתוֹ לֹא תִמְוָזָה : (לד) כִּי קִנְיָה זֹמַת גָּבֵר וְלֹא יִזְמוּל בְּיוֹם נָקָם : (לה) לֹא יֵשֶׁא פָנָי כָּל כֹּפֵר וְלֹא יֵאָבֶה כִּי תִרְבֶּה שִׁזְזָד :

פרק ז

כעת פונה אבא לזו"ן הניצב לפני גדלות שניה, שזו עליה לזו"ק דחו"ב, והנסיגות שם חזקים יותר ואומר לו (א) בְּנִי זו"ן שְׁמוֹר אֲמָרִי אלו אמרות של אבא שאלו אורות היוצאים מפרצוף ישראל סבא לחדש דז"א וכבר ידעת שאמרא זה כינוי למלי' וכאן זה ישראל סבא וּבִמְצוֹתַי שהם זו"ן דאבא (תיקו"ז תיקון ל') (ה) תִּצְפֹּן והם בונים את זו"ן דאמא הנקראת "צפון" והם בונים אֶתָּה : אותך (ב) שְׁמוֹר בִּמְצוֹתַי וְזִזִּיהָ המצוה במלכות כי מצוה גימ' קמ"א כמו מלכות בא"ת ב"ש שאלו אותיות יכלפ"א גימ' קמ"א (קהלת יעקב) וכשאבא אומר מצותי אלו מצוות שהם יונקים מפרצוף אבא שאלו הלכה למשה מסיני והרמז משה ע"ה גימ' ר"ת שימור מ'צוותי ויחיה. וכשהוא אומר "מצוותי" לשון רבים אלו מ"ע ומל"ת ובכך יזכה למוחין של אבא שהם חיה ולכן אמר וחיה וְתוֹרָתִי התורה מושרשת בתפארת של אבא הנקרא קודש וזה הוא "תורת" תור תי, תי גימ' קודש. וזה בעצם לימוד ספר הזוהר ותורת הקבלה שמור אותם כְּאִישׁוֹן עֵינֶיךָ : כלומר תורה זו היא הליכה של התורה. והענין, ידוע שעין רומזת לחכמה וכן אבא הוא בחכמה, אישון זו המלכות של העין. גם נרמז כאן שאבא מקבל שפעו מהכתר וזה כ'אישון עיניך ר"ת כ'תר עיליון (ג) קְשִׁירָם עַל אֶצְבְּעֶתְיךָ בא לרמוז על דקדוקי המצוות כְּתִבָּם עַל לוֹז לִבֶּךָ : וכאן מזהיר על השינון והחזרה. (ד) כאשר ז"א מקבל תורת אבא בכל הקומה הרי שהוא מקבל את אור החיה ומשווה קומה לאו"א וזה הוא אֲמֹר לִזְכָּמָה אֲזוֹתִי אֵת וז"א יכול לומר לחכמה שהיא אחות לו וּבִמְדַע לְבִינָה תִקְרָא : וכן עומד בקומת הבינה. מילת מודע תרמוז לדעת. (ה) וכאשר ז"א בנוי ב"יס ובד' אורות נרנ"ח הוא שמור לְשִׁמְרָה מֵאִשָּׁה זָרָה מִנְּכָרִיָּה אֲמָרִיָּה הַזֹּלִיקָה : הנכריה קשה מהזרה (התבאר לעיל ב, טז) והיא מסתרת כוונותיה (ו) וכך אומר אבא לז"א כִּי בּוֹזְלוֹן בֵּיתִי ביתו של אבא זו אימא ושם יש חלון כמ"ש בשער ההקדמות

(ט ע"ב) וזה הוא כי בחלון ביתי **בְּעֵד אֲשַׁנְבִּי נִשְׁקָפְתִּי**: הבטתי להיכל ששי¹² של הקלי' שם מדור תאוות הניאוף. עוד, כבר כתוב בעד החלון נשקפה ותיבב וכו' שם מדור הקלי'. נשקפה חיבור אימא והמלי שפיה גימ' שכינה ק'נ גימ' ע"ה קנ"א שם שהוא בבינה. (ז) **וְאָרָא בַּפִּתָּאִים** אלו הנפתים אחר הנפש הבהמית **אֲבִינָה בַּבָּנִים זַעַר זֹזֵר לֵב**: אין הוא שם השכינה הנקראת לב נגד עיניו. והרמז: כאשר תסיר ל'ב מנעיר תקבל רפ"ח אלו ניצוצי המלכין קדמאין שמתחזקים עליו להמיתו (ח) **עֵבֶר בַּשּׁוּק אֶצֶל פֶּנֶה וְדֶרֶךְ בֵּיתָה יִצְעֵד**: (ט) **בַּנֶּשֶׁף בְּעֶרְבַּיּוֹם בְּאִישׁוֹן לִילָה וְאֶפְלָה**: (י) **וְהֵנָּה אִשָּׁה לִקְרָאתוֹ שִׁית זֹנָה** מגלה ערותה ואין לה בושה כי היא **וְנִצְרַת לֵב**: חסומה לרגשות לבה והענין שלילי היא זונה עיין בהרחבה בסתרי תורה פרשת ויצא קמח ע"א המתאר את השלבים בהם מוליכה הקלי' את הפתי אל החטא מתקנת שערותיה וכו' (יא) **הַבִּינָה**

¹² ספר פרדס רמונים – שער כו פרק ו: "בהיכל ששי ההיכל הזה עליון על כל ההיכלות כמו צד הקדושה כי גם את לעומת זה עשה האלהים כדפי'. בהיכל הזה ד' פתחים ובה ד' כחות טמאים א' מות וא' רע וא' צלמות וא' אופל. אלו עומדים לעולם להרע ולהשטין. וארבעתם מתייחדים כא' כמו הד' של צד הקדושה ועל היחוד הנז' נקראת בי"ת חב"ד כדכתיב (משלי כא ט. כה כד) מאש"ת מדיני"ם ובי"ת חב"ד. וזהו וחובר חבר (דברים יח יא). על ההיכל הזה נאמר (משלי כז ו) ונעתרות נשיקות שונא. כאן עומדים כל אותם נשיקות ופתויים ותאות גופניות דזנותא וניאוף שעל ידם מתגרש האדם מהנה"ז והנה"ב. וכל אותם הכתובים במשלי (פרק ז) בפרשת כי בחלון ביתי בעד אשנבי וגו' (ו) כל אותם הפתויים הם מצד רוח ההיכל הזה. ועליו נאמר בביתה לא ישכנו רגליה שהיא הולכת לפתות בני אדם ואחר שפיתה אותו תטעימהו מרורות פתנים אכזר. ומוציאה נשמתו בחרבה ובה ג' טיפות. בא' נשמתו מתבלבלת ואינה מוצאה מקום לשבת, ובשנית נפשו מתעקרת ויוצאה, בג' פניו מוריקות ויוצאה נשמתו כפיטורי וכו'. כל זה תחת אשר נמשך אחריה וזהו שאמר הכתוב (שם ה ד) ואחריתה מרה כלענה וכו'. בהיכל הזה עומדים כל אותם המקטרגים המפתים לאדם במלבושיו ובבגדיו ועושים שיסלסל וימשמש בשערו וירחוץ גופו וייתב גהה כדי שיסתכלו בו הנשים. ועל הענין הזה ממונה אחד סקטופ"א שמו. בתוך ההיכל (נ"א ותחת הממונה) הזה עומד ממונה אחר (ושמו מראה) אשר בו וע"י רואה האדם א"ע ומתייפה ומסתלסל ואח"כ רואה במראה ומתלבש בו גאה וגאון וגסות הרוח. ואז מתעורר כח אחר אשר בהיכל ושמו עסירט"א אשר הוא ממונה על כל החלומות להראות לאדם דמות אשר ימשך אחריו לאבד נשמתו. והממונה הזה מעורר ממונה אחר אשר תחת ידי ויורד ומעורר בהיכל התחתון שבו אסכר"ה ושם מעורר לנקבה [אחת] והיא לילית אמם של שדים. וכאשר מעורר האדם בגסותו הממונה עסירט"א אז מתקשרת עמו לילית ואז בכל ראש חדש וראש חדש מתעורר המראה אשר אמרנו עמה דלילית ולפעמים ניזוק האדם מהם והוא נופל ארצה ונכפה וניזוק. וכל זה גרם לו המראה וכפי רוב גאותו שנתגאה כן רוב רעתו ונזקו וטומאתו עד יפלח חץ כבדו וכו' (משלי ז) הרחמן יצילנו".

היא וסִרְתָּ בְּבֵיתָהּ לֹא יִשְׁכְּנוּ רִגְלֶיהָ: (יב) פַּעַם בַּזּוּזִין פַּעַם
 בְּרוֹזְבוֹת וְאַעֲלֵ כָּל פֶּנֶה תֵּאָרֵב: (יג) וְהִזְזִיקָה בּוֹ וְנִשְׁקָה לוֹ הַעֲזוּ
 פָּנֶיהָ וְתֹאמַר לוֹ: (יד) זְבוּזִי שְׁלָמִים עָלֵי הַיּוֹם שְׁלָמֹתַי נְדָרִי: (טו)
 עַל כֵּן יֵצְאֵתִי לְקִרְאָתָךְ לְשִׁזּוֹר פָּנֶיךָ וְאַמְצֶאֲךָ: (טז) מִרְבָּדִים
 רִבְדֵּתִי עֲרִשִׁי זֹטְבוֹת אֶטוֹן מִצָּרִים: שֶׁהוּא אֲרִיג מְשׁוּבָח. וְהַעֲנִין שֶׁאֵלֹ
 כַּחוֹת רוּחָנִים הַמִּפְתִּים לְשִׁמוּעַ שִׁירֵי עֲגִבִים הַמְבִיאִים לַזֹּנוֹת (יז) נִפְתִּי מִשְׁכָּבִי
 מִרְ גִּמִּי עַמְלָק אֶהְלִים גְּבוּרָה אֶהְלִים גִּמִּי פִּי וְקִנְמוֹן: גִּמִּי עִיָּא גִּיפ פִּי שֶׁהוּא
 חֶרֶן לִשְׁם יִרְדַּע יַעֲקֹב אַעֲיָה וְנִלְחַם בְּנוֹק' דְּקִלִּי וְאַחֲכִי נֶאֱבַק בְּשָׂרוֹ שֶׁל עֲשִׂיו שֶׁהוּא הַזִּכָּר
 שֶׁל הַקִּלִּי (זוהר ויצא קמח ע"א) (יח) לִכְתּוֹת נִרְוָה דְרָדִים עַד הַבִּקָּר
 נִתְעַלְסָה בְּאַהֲבִים: (יט) כִּי אֵין הָאִישׁ בְּבֵיתוֹ הֵלֵךְ בְּדֶרֶךְ מִרְזוּק
 (כ) צָרוּר הַכֶּסֶף לָקוּז בִּידוֹ לְיוֹם הַכֶּסֶף יָבֵא בֵּיתוֹ: (כא) הִטָּתוֹ
 בָּרֵב לְקִזְזָה בְּזוּלָה שִׁפְתֶּיהָ תִּדְיִזְנוּ: (כב) הוֹלֵךְ אֲזִירָה פֶּתָאם
 כְּשׁוֹר אֶל טָבוֹז יָבוֹא וְכַעֲכָס אֶל מוֹסֵר אֹיִל: (כג) עַד יִפְלֹז זִזָּן
 כְּבִדּוֹ כְּמִהָרָה צָפוּר אֶל פֹּזוֹ וְלֹא יֵדַע כִּי בְּנִפְשׁוֹ הוּא: זֶה הַסּוּף שֶׁל
 הַפֶּתִי ה' יִצִּילֵנוּ (כד) וְכַדִּי לֹא לִיפּוֹל בְּרֶשֶׁת הַקִּלִּי זֶה לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה כַּמִּישׁ וְעֵתָהּ אֵין
 וְעֵתָהּ אֵלֹא תְּשׁוּבָה בָּנִים שִׁמְעוּ לִי וְהִקְשִׁיבוּ לְאִמְרֵי פִּי: (כה) אֵל יִשְׁטֹ
 אֶל דְּרָכֶיהָ לִבָּךְ אֵל תִּתֵּעַ בְּנִתִּיבוֹתֶיהָ: (כו) כִּי רַבִּים זֻלְכִּים
 הַפִּילָה וְעֲצָמִים כָּל הָרָגִיהָ: (כז) דְּרָכֵי שְׂאוּל בֵּיתָהּ יִרְדּוּת אֶל
 זֹדְרֵי מוֹת:

פרק זז

בגדלות שניה בה עולים זי"ן לגי"ר דחוי"ב מקבל זי"א מוחין דחוי"ב ולכן אומר (א)
 הֵלֵא זֹכְמָה תִּקְרָא וְתִבּוֹנָה תִּתֵּן קוֹלָהּ: אֵלֹ חוּי"ב (ב) הַחֲכָמָה נִיצַבֶּת גְּבוּהָ
 בְּרֹאשׁ מִרְבָּמִים בְּרֹאשׁ הַסִּפִּירוֹת וְהַכֶּתֶר חוֹפֵף עֲלֵיהֶם מַכְתִּיר אוֹתָהּ לִכֵּן אָמַר ב'
 רֹאשׁ שֶׁהַכֶּתֶר וְהַחֲכָמָה הֵם רֹאשִׁיּוֹת כִּמוֹ ב' רֹאשִׁית עָלֵי דֶרֶךְ בֵּית נִתִּיבוֹת
 נִצָּבָה: וּמִן הַחֲכָמָה מִתְפַּשְׁטִים ל"ב נִתִּיבוֹת הַחֲכָמָה (ג) לֵיד שְׁעָרִים לְפִי קָרַת
 מִבּוֹא פִתּוּזִים תִּרְנָה: (ד) אֲלֵיכֶם אִישִׁים אֶקְרָא אִישׁ כִּינוּי לַזַּעִיר אֲנִפִּין

טרם קיבל מוחין גמורים שהם נח"י וקולי אל בני אדם: בן אדם זו המלי' כי אדם זו הת"ת והיא בן אדם כלומר הנאצלת מן הת"ת הנק' אדם וגם יש בה שם ב"ן. כעת שזו"ן עולים לחו"ב הם מקבלים מוחין של ע"ב וס"ג שהם גימ' ע"ה "קולי" ולכן אמר וקולי אל בני אדם כנז' (ה) **הִבֵּינוּ פִּתְאִים עֲרָמָה** עליכם להבין את ערמת הפתאים שזו לילי' גימ' פית ו**כְּסִילִים הִבֵּינוּ לֵב**: זה מלך זקן וכסיל הוא הסי"מ הוא השטן הוא היצר הרע (ו) **שִׁמְעוּ כִּי נְגִידִים אֲדַבֵּר** זו תורת אבא (ז"א דאבא) הנקראת "נגיד" שהיא נשפעת לבינה ו"נגיד" גימ' בינה, שהיא התורה הקדומה שהיתה כתובה אש שחורה על גבי אש לבנה ו**מִפְתָּוֹ שִׁפְתִּי** כאשר אני פותח שפתי שהם נצח והוד נשפע שפע רב ליסוד ומשם למלכות הנקראת **בְּיִשְׁרִים** (ז) **כִּי אֲמַת** זו תורת אמת של אבא (ז"א דאבא) שעליה נאמר "נובלות חכמה של מעלה – תורה" (בר"ר מד, יז). **יְהִיָּה זֹכִי** נקט חיד' שהוא חכמה דאבא שהוא שורש של תורת אמת **וְתוֹעֵבַת שִׁפְתִּי רָשָׁע**: (ח) והנה שבחי תורת אבא: **בְּצִדֶּךָ כָּל אֲמָרֵי פִי** תורת אבא נשפעת ליסוד הנקרא כל ומשם למלי' הנקראת פה ונקראת אימרה. עוד, אמרי ע"ה גימ' רנ"ב מספר איברי הנוק' **אֵין בָּהֶם אַחִיזָה שֶׁל נִפְתָּל וְעֵקֶשׁ**: (ט) **כֻּלָּם נִכְזָּזִים לִמְבִּין** דברי נמשכים ביושר לבינה **וְיִשְׁרִים לְמִצְאֵי דַעַת**: ומן הבינה נמשכים אל הדעת (י) **קִזְזוּ מוֹסְרֵי זֶה הַתּוֹרָה וְאַל כֶּסֶף וְדַעַת מוֹזְרוּיָן** מזהב חרוץ **נִבְזָר**: (יא) **כִּי טוֹבָה זִכְמוֹת מִפְּנִינִים** כי כאשר יש חכמה יש הכל **וְכָל זֹנְפָצִים לֹא יִשְׁווּ בָּהּ**: (יב) כעת אומר שזו"ן שעלו לאו"א (עיין זוהר תולדות קמ"ה ע"ב) **אֲנִי** זו המלי' הני' אני נמצאת כעת בספירת ה- **זִכְמוֹת** וכן אני הנקראת שכינה **שִׁכְנָתִי** וזה הוא שכנתי אני שוכנת במלי' דאבא הנקרא קודש גימ' "תי" וזה הוא 66 דחקו וכן זעיר אנפין עלה עוד יותר גבוה לתפארת דאבא הנקרא בטן כמ"ש **עֲרָמָה** בטנך ערמת חטים ממש כמו רות (מלכות) ששכבה בקצה הערמה **וְדַעַת מוֹמְמוֹת** והדעת שלנו עלה גם הוא לבינה דאבא שהיא הקול הנעלם ובה הנשמה וזה הוא **אֲמִצָּא**: גימ' קו"ל ע"א (יג) השכינה שהיא נוק' דז"א והיא הנק' **יְרֵאת יְהוָה** לפי שהיא יראה מז"א הנק' הוי-ה וגם היא בנויה מהגבורות ומילת "יראה" גימ' גבורה וכאשר קבלה אורות דאו"א יש בה חוסן וגבורה והיא איומה כנדגלות והיא מרחיקה כל חמש קלי' הקשות שהם ה' פרצופים של הקלי' וכנגדם יש משחית אף חימה שצף וקצף והם כאן **שִׁנְאֵת רָע** כתר והרמז: שנאת

רע גימ' "איש בו זד יהיר לץ שמו" **יָאֵה** חכמה והרמוז: ג'א'ה ג' כפול א' כפול ה=י"ה שהוא בחכמה **יָאֵה** בינה, וגאון גימ' א'ב ס"ג **וְדָרְךָ רָע** מלי הנקראת דרך וזו לילי' והיא קודמת לבעלה כי היא חזקה ממנו ונמצאת מעליו **וּפִי תִהְפְּכוֹת** זה איש תהפוכות הס"מ זעיר דקלי' **שִׁנְאֵתִי** (יד) ממשיכה המלכות ואומרת אני עולה כעת לנו"ה דאבא **לִי עֵצָה** שם מקום העיצה כי כליות (נו"ה) יועצות וכן אני מקבלת הארה מתפארת דאבא הנקרא **וְתוֹשִׁיָהּ** אמרו חכמים זו תורה המתשת כחו של אדם וכאן זה תורת אבא. עוד מתפארת המל' שהיא מקבלת שפע קו שמאל אלו גבורות דאבא שהם ממותקות מאד וזה **אֲנִי בִינָה לִי גְבוּרָה**: אני זו המל' בינה דהיינו מקבלת מהבינה של אבא ולי נשפעת הגבורה שלו (טו) וכן אני מקבלת שפע והארה מן הכתר של אבא וזה **בִּי מַלְכִּים יִמְלְכוּ** כי הכתר הוא מלכות דאור חוזר (על פי הלי' הכסא לר"א מגרמיזא) וכן אני המלכות נותנת מלכות למלכים **וְרִנָּים** אלו נצח והוד דאבא **יִזְקְקוּ צָדֵק**: הם משפיעים ליסוד (וסימן ורוזנים נוסדיו) הנקרא חק ומחוקק ומהיסוד אל המל' הנק' צד'ק (טז) **בִּי** אני הנק' שיר **שָׁרִים יִשְׁרוּ** וממני מל' דאצילות נשפע שפע רב לעולמות בי"ע וכאן מזכירה את הז"ת שלהם **וְנִדְיָבִים** חג"ת **כָּל יסוד שִׁפְטִי תפארת צָדֵק** מל': (יז) עוד אומרת השכינה הנקראת **אֲנִי אֶהְיֶה \{אֶהְיֶה\} אֶהְבֵּה** אלו המרחמים על העניים והדלים **וּמִשְׁוֹרִי** מבקשי פני בתפילת שחרית וכן המשחירים פניהם עליה הם **יִמְצְאֵנִי** (יח) כעת עלינו לזכור שזו"ן עלו לאו"א ולכן אומרת המל' **עֲשֹׂר וְכָבוֹד אֶתִּי** העושר בא מהבינה כמ"ש מצפון זהב יאתה והכבוד מהחכמה שם יש ל"ב נתיבות חכמה ול"ב גימ' כבוד **הוֹן עֲתֵקָה** כשאני מקבל שפע מעתיק נהפכת אני להקרא "הון" גימ' אני **וְצָדֵקָה**: זה שפע הבא למל' מאריך שהוא ע"ה גימ' רל"ב שהם ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן אלו המוחין שמהם החיים. "וצדקה" נזכר בספר משלי ג' פעמים ויגיד עליו רעו "וצדקה תציל ממות" כלומר בעת שהמל' הנקראת צדקה דבוקה בג"ר היא מצילה מאחיזה הקלי' הנקראת מות כמ"ש ורגליה יורדות מות (יט) **טוֹב פְּרִי מִזֹּרוֹן** אני המלכות בחינת תורה שבעל פה ונקראת טוב כמ"ש כי לקח טוב נתתי לכם ו"פרי"י אלו ש"י עולמות גימ' פריי והם טובים מזהב חרוץ שהוא גשמי וכן טוב אני **וּמִפֶּה מזהב מופז** כי ידעת ששבע סוגי זהב הם **וְתִבְּוֹאֵתִי** תבואת התורה לא נפסדת ולא נגזלת ולכן טובה **מִכֶּסֶף נְבוֹזָר** (כ) **בְּאֵרוֹ צָדֵקָה**

אֱהָלָךְ אני התורה שבעל פה מחברת אלי גם את התורה שבכתב הנקרא אורח ואני כעת **בְּתוֹךְ לִיב נְתִיבוֹת** של התפארת הנקרא **בּוֹשֶׁפֶט** : כי ל"ב נתיבות באות מהחכמה לבינה ומשם אל המשפט ומשם אל המלכות של אבא הנקרא ישראל סבא (כא) וזה הוא **לְהַנְזִיל אֱהָבִי יֵשׁ** יש זו החכמה והיא באה מן הכתר הנקרא אין וזה הוא "יש מאין" **וְאַצְרֵתֵיהֶם** דהיינו אוהבי השכינה ממלאים אוצרותיהם ממנה ומי הם? "ואצרותיהם" ע"א גימ' "כתר חכמה בינה" **אֲמִלָּא** : אמלא גימ' חסד כלומר ג"ר שלהם יתמלאו שפע מג"ר עליון שאלו אורות חסדים טובים (כב) **יְהוָה קִנְנִי רֵאשִׁית דְּרָכֹו** משבחת השכינה (מלכות דאצילות) שעלתה לחכמה (דאצילות) ואומרת: ה' שהוא ז"א דחכמה "קנני" הוא קנה אותי ואני אחד מהקניינים שהיו טרם נברא העולם כי אני התורה הקדומה שהיה משתעשע בי אלפיים שנה קודם שנברא העולם שנא' ואהיה אצלו אמון ויש לי הארה מעתיק יומין **קֶדֶם מִפְעָלֹו מֵאֵז** : הנקרא קדם מפעליו כי פרצוף ע"י הוא קדום לכל קדומים (כג) אני המל' הנק' **מֵעוֹלָם עוֹלָם נִסְכָּתִי בִּרְאֵשׁ** אני כעת בחכמה הנקראת ראש ואני כעת **מִקְדָּמִי אֶרֶץ** : הארץ הקדומה ואני כעת בחינת הארץ שהיתה טרם נברא העולם כמ"ש "והארץ היתה" שהיתה כבר ואלו י"ס דנקודים שכולם יצאו רק עם ספירת המל' (כד) ואני קדמתי לעולם התיקון ולפני שהיו **בְּאֵין תְּהִבּוֹת** כבר אז **זוֹלָלָתִי נוצרתי. בְּאֵין מַעֲיָנוֹת נִכְבְּדִי מַיִם** : מעין נכבדי מים ותהום אלו י"ס דתיקון בהם יש חסדים המשולים למים ובעולם הנקודים היה דין בלבד (כה) **בְּטָרָם הָרִים חֲגִית הִטְבְּעוּ לִפְנֵי גְבָעוֹת נְהִי זוֹלָלָתִי** : (כו) **עַד לֹא עָשִׂה אֶרֶץ מַלְכוּת דְּתִיקוֹן וְזוֹיְצוֹת** היכלות העומדות בחוץ **וְרֵאשׁ עִפְרוֹת תִּבֵּל** : עפר תבל אלו מלכויות דבי"ע וראש להם זו מל' דאצילות (כז) כאשר המאציל בנה **בְּהִכְיָנוּ** כונניות של ה **שָׁמַיִם** תפארת שהם הו"ק שבו **שָׁם אָנִי** כבר נאצלתי ד"פ (דו פרצופין אח' באח') עם השמים ואני קרויה שם **בְּזוֹקֶן** יסוד שבי דבוק ביסוד שבו ב' חוק ו' **זוֹלָג** נחקקתי ונבדלתי (פירוש הראב"ד לספר יצירה ב, ב) להיות עולם התיקון ופרושה מעולם התהו **עַל פְּנֵי תְהוֹם** : (כח) **בְּאֲמִצּוֹ שְׁזוֹקִים מִמֶּעַל** מעל היסוד שלי התחזקו נצח והוד הנקראים שחקים חיזוק זה הבדיל אותם מזו"ן דקל"י כי שמו גימ' צמ"א והיא מ"ק ח' וזה הוא באמצו אותיות בו=ח צמ"א **בְּעוֹז עֵינֹת תְהוֹם** : גם ידעת יקוו המים אל מקום אחד שזה היסוד

ובכך ניתן להם עוז (כט) **בְּשׁוּבוֹ לָיִם זִקְוֹ** חוק של הים זה יסוד ז"א והים זו המלכות שלו **וּבַיָּמִים לֹא יַעֲבֹרוּ פִּיּוֹ** המים דהיינו החסדים, לא יעברו את המלכות הנקראת פה אלא יחזרו באור חוזר אל מאצילם וזה בגלל ש **בְּזִזְקוֹ** היסוד וה- **מוֹסְדֵי** יסוד מ' הנקראת **אָרֶץ** : מונעים אור החסד לרדת לבי"ע (ל) אומרת השכינה היא המלכות נוק' דז"א **וְאֶהְיָ אֶצְלוֹ אֲמוֹן** הייתי מונחת בחיקו כלומר בג"ר שלו לפני שנברא העולם והוא התבונן בי וברא את העולם. נזכר כאן ואהיה פעמיים כלומר ו אהיה + ו אהיה והם י"ב פעמים אהיה הם רנ"ב כמנן אברי הנוק' **וְאֶהְיָ שְׁעֵשְׁעִים יוֹם יוֹם** יום שלו זה אלף שנה מכאן אמרו חכמים (שיהש"ר ה, י) שאלפיים שנה קודם שנברא העולם התורה היתה **בְּשִׁזְזֻקָּתָ לְפָנָיו** והיתה מייחדת תדיר את היסוד הנקרא **בְּכָל** כל עם המל' הנק' **עַתָּה** : (לא) **בְּשִׁזְזֻקָּתָ בְּתֵבֶל** שזו הארץ העליונה משבע ארצות וזו היא **אֶרֶצוֹ** ואמר משחקת כיון שלא היתה ממש ארץ רק בתכניות **וַיַּעֲשֵׂה אֶת בְּנֵי אָדָם** : (לב) לאחר שגמרה התורה של אבא לשבח את עצמה אומרת היא לזו"ן שעלו אליה **וְעַתָּה בָּנִים** בנים אלו זו"ן כדי להיות תמיד בגובה של חו"ב עליכם לעשות תשובה תדיר כי אין ועתה אלא תשובה וזה הוא **שְׁמוֹעוֹ לִי** כי השמיעה בבינה ושם התשובה **וְאֲשִׁירִי דְרָכִי יִשְׁמְרוּ** : כבר ידעת שמילת אשר תרמוז לבינה והיא השמירה העליונה והיא הדרך העליונה (לג) כנגד אבא אמרה התורה של אבא **שְׁמוֹעוֹ מוֹסֵר וּזְכָמוֹ** זה הוא מוסר אביך שהוא החכמה העליונה **וְאֵל תִּפְרָעוּ** : ואל תסטו מדרך האבות והאמאות שהם חו"ב (לד) וכדי שלא נטעה בין חו"ב לזו"ן מדגישה התורה ואומרת **אֲשִׁירִי אָדָם שְׁמוֹעַ לִי לְשִׁקֹּד עַל דְּלִתֹתַי** דלת ראשונה זו המל' והשניה זו הבינה **יוֹם לְשִׁמּוֹר מוֹזוֹת פְּתוּזִי** : (לה) **כִּי מִצְּאִי מִצְּאִי \{מִצְּאִי\}** **זִזִּיִּים** מחו"ב נמשכים החיים **וַיִּפֹּק רִצּוֹן מִיְהוָה** : רצון זה הכתר כי מי שדר בין חו"ב מקבל שפע הכתר (לו) **וּזְזִטְאִי** ומי שחוטא **זִזִּים נִפְשׁוֹ** פוגם נפשו ומוריד אותה לקל' **כָּל מִשְׁנֵאִי אֶהְיָ בְּמוֹת** : מות זה הקל' כמ"ש ורגליה יורדות מות.

פרק ט

פרק זה מסיים את גדלות ב' דזו"ן בבחינה השניה שזו עלייה לג"ר דחו"ב (א) ולכן אמר **זֹכְמוֹת** שזו חכמה תחתונה שעלתה לחכמה עליונה (פירוש הרמ"ז על ויקרא) **בְּנִתָּה בֵּיתָה** כלומר החכמה העליונה בנתה את החכמה התחתונה הנקרא בית ונקראת ה' אחרונה של שם. וכן אמר **זֹצְבָה עֲמוּדֶיהָ שִׁבְעָה**: אלו שבע ספירות ז"ת דאו"א הבונים את ז"ת דזו"ן ואת שבע היכלות (ב) ומהם נמשכים מוחין דחב"ד ולכן אמר **טְבוּזָה טְבוּזָה** כנגד הדעת הנקרא יוסף שנאמר בו "וטבח טבח והכין" **מִסְכָּה יֵינָה** כנגד החכמה כי "חמרא וריחני פקחין" **אֵף עֲרָכָה שְׁלֹזָנָה**: כנגד הבינה כי "שלחן בצפון" (ג) כעת מדבר על ההיכלות **שְׁלֹזָנָה נְעִרְתִּיהָ תִקְרָא עַל גַּפִּי מְרֹמֵי קִרְתִּי**: הן נמצאות מהבינה ועד המלכות כי מרומי קרת זו הבינה (קהלת יעקב) ורמז כאן גיפי מ'רומי ק'רת ר"ת גימ' קמ"ג שהוא שם אהיה במילוי אלפין כזה: אלף הא יוד הא (ד) והבינה היא הנקראת **בִּי** והיא הנקראת אם וממנה מוסר אמך והיא האם המייסרת את **פְּתִי** הפתאים הנפתים אחר יצרם ונאחזים בלילי ששמה גימ' פ'ת והיא מפתה נגד דעת התורה והיא אומרת לו **יִסֵּר הִנֵּה** סור ולמד ששים מסכתות גימ' הנה **זֹזֵר לֵב אֲמָרָה לוֹ**: (ה) **לָכוּ לְזֻמּוֹ בְּלִזְמוֹי לָכוּ** ולמדו תורה שנמשלה ללחם וישתו **בֵּינָן מִסְכָּתִי**: ולמדו סודות התורה כי יין גימ' סוד (ו) **עֲזְבוּ פְתָאִים** את דרך הפתיות וזו"י נכון ו**אֲשֵׁרוּ בְּדֶרֶךְ בֵּינָה**: וחזקו עצמכם בתשובה (ז) אך לעתים אין המקום להוכיח אם החוטא הוא לץ **יִסֵּר לֵץ לִקְזֹז לוֹ** לעצמו **קָלֹן וּמוֹכִיזֹן לְרָשָׁע מוֹבּוֹ**: (ח) **אֵל תּוֹכֹז לֵץ פֶּן יִשְׁנֹאךָ הוֹכֹז לְזֹכֶם** המקבל תוכחת ו**יֵאָהֲבָךְ**: (ט) **תֵּן לְזֹכֶם וְיִזְכְּבוּ עוֹד הוֹדַע לְצַדִּיק וְיִוָּסֵף לְקֹז**: (י) **תִּזְזַלְתָּ זֹכְמוֹת** תתאה זו **יִרְאֵת יְהוָה** אח"כ עולים לחבד וזהו **וְדַעַת דַּעַת קִדְשִׁים** חכמה **בֵּינָה**: (יא) **כִּי בִי** בתורה של אבא **יִרְבוּ יִמְיָהּ וְיִוָּסִיפוּ לָךְ שְׁנוֹת זֵאִים**: (יב) **אִם זֹכְמוֹת זֹכְמוֹת לָךְ וְלִצְתָּ לְבַדְךָ תֵּשָׂא**: (יג) **אִשְׁתִּי כְּסִילוֹת** זו לילי והיא סוררה **הַמִּיָּה פְתִיּוֹת וּבֹל יִדְעָה מָה**: (יד) **וְיִשְׁבָּה לְפָתוֹז בֵּיתָה** ורוצה להדמות לקדושה **עַל כֶּסֶּא מְרֹמֵי קִרְתִּי**: (טו) **לִקְרָא לְעֲבָרֵי דְרָךְ הַמִּיִּשְׁרִים אֲרוֹזוֹתָם**: (טז) **בִּי פְתִי יִסֵּר הִנֵּה וּזֹזֵר לֵב**

וְאָמְרָה לֹא: (יז) מִיָּם גָּנוּבִים יִמְתְּקוּ וְלֹאֲזִם סִתְּרִים יִנָּעַם: (יח) וְלֹא יֵדַע כִּי רַפָּאִים שָׁם בְּעַמִּיקֵי שְׁאוֹל קָרְאִיהָ: בכך מסיים אבא את דברי המוסר לז"א לאחר שהגיע לגדלות ב'. כעת ז"א יורד למקומו עשיר ומלא באורות וכלים יחד עם המלכות שעלתה עימו. מכאן ועד פרק כה יהיו אלה התמודדויות בין הטוב והרע בין האור והחושך בין הקדושה והפכה.

פרק י'

(א) כעת המלכות הנקראת "שם" עומדת פנים בפנים עם התפארת הנקרא שלמה וזה הוא **בְּיָשִׁילִי** ש"ס זו הנוק' היא לי כמ"ש הרי א'ת מקודשת ל'י אני הנקרא **שְׁלֹמֹה** מלך שהשלום שלו. עלינו לבחור את הקשר עם עולם הקדושה ולהיות בנים לאו"א להיות בנים לאבא שהוא החכמה **בֶּן זֶכֶם** ובנים לאמא שבה השמחה כמ"ש אם הבנים שמחה וזה הוא **יְשִׁמּוּז אָב** לעומת זאת **וּבֶן כָּסִיל** בן הבוחר בדרך של מלך זקן וכסיל הרי שיקבל סם מות מהנוק' שלו **הַתִּנִּינָה** וכבר ידעת ש"יגון" שהוא גימ' "אביון" הוא ההבדל בין כתנות אור וכתנות עור (בן איש חי שנה ראשונה פ' בראשית) **אָמוּ: (ב) לֹא יוֹעִילוּ אוֹצְרוֹת רָשָׁע** אוצרות כסף לשם כסף לא מועילים ואובדים בין לילה בגלל סיבה כזו או אחרת (זוהר מקץ קצט ע"א) **וְצִדְקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת:** לעומת זאת הלומד תורה מביא ברכה וחיים לעולם. והענין הוא שכבר ידעת שכאשר השכינה ללא יחוד עם הצדיק היא נקראת צדק וכאשר מקבלת שפעה מהצדיק היא נקראת צדקה. כאשר לומדים תורה שבכתב (תפארת) עם תורה שבעל פה (מלכות) הופכת המלכות מצדק לצדקה ויש לה כח לעלות לתפארת ולהתרחק מאחיזת הקלי' הנקרא מות. הרמז כאן בולט באות ו' של ו'צדקה שאות זו מורה באצבע על התפארת כי התפארת רמוזה באות ו' של שם הו"ה ב"ה (ג) **לֹא יִרְעִיב יְהוָה נֶפֶשׁ צַדִּיק** כתוב במדרש משלי (פרשה י') שכאשר אדם נפטר לבית עולמו שוכח תלמודו והקב"ה מחזיר לו לימודו וזה הוא לא ירעיב יי' נפש צדיק. רמז: ר"ת גימ' ק'ץ וס"ת גימ' זא"ת כלומר בעת קיצו של האדם באה השכינה לתמוכו ולסעדו. (עוד כתוב במדרש שם שהצדיק הלומד תורה לא יזדקק לבריות ולא ירעב ועוד כתוב שם על חובת לימוד תורת הקבלה בנוסף לידיעת הש"ס ומדרש והלכות וכן הדרישה לקיים עיי"ש. מדרש זה צוטט בספר עמק המלך (הקדמה שניה פרק ו') ובספר עץ חיים בהקדמת המהרר"י ועוד בו גודל החיוב ללמוד קבלה).

וְהָיוּ רִשְׁעִים

יְהִדָּף: ותשוקת הרשע, שאלו ריק און ורעות רוח, ימנעו ממנו. והענין כי הרשע דבק בהעדר ולכן תוחלתו נכזבה. והסוד נעוץ בכלל שאל אחר אסתריס ולא עבד פירי ולכן פתחה התורה באות ב' במילת בראשית שזו ברכה וזה סם מות לקלי' כי שם אין ברכה. רמז: ו'הו'ת ר'שעים י'הדוף ר"ת גימ' גבורה כלומר דרך הרשע הינה דרך של גבורות והתנהגות זו חוזרת אליו כפי שבימינו רואים כיצד כל מדינות ערב שבנו חייהם על השמדה ולא על עזרה כיום אין להם כלים להתמודד עם מחלת הקורונה אין בתי

חולים אין רופאים ואין מחקר מתאים (ד) **רֹאשׁ עֲשֵׂה כֶּף רְמִיָּה** מי שהוא רש ומבקש להיות ראש תתגלה רמאותו לעין כל. פסוק זה נדרש ללימוד תורה, הוראת התורה, מתן צדקה מועטה ועוד וזה הוא שבאותה מידה שאדם מודד בה מודדין לו וכן ההפך **וַיֵּד זָרוּצִים תַּעֲשִׂיר** השכינה נקראת יד והיא מעשירה את העמלים בתורה: (ה) **אֲגֵר** במילת אוגר רבו הפירושים והנראה בדרך סוד שהוא מלשון יראה כמ"ש בספר הזוהר על פסוק וישב יעקב בארץ מגורי אביו ובא לומר שהבן הלומד תורה בעוד כחו בו שהוא **בֶּקִּיץ** בעודו בתקופת הקיץ כשהשמש (הנשמה) בתקפה הרי הוא **בֵּן מִשְׁכִּיל** כי מנצל הוא את זמנו. והענין שהלומד תורה מייחד קוב"ה ושכינתיה וזה רמוז כאן ב'ן משכיל ש"בן" היינו המלי שיש בה שם ב'ן ומשכיל זה היסוד המחבר תורה שבעל פה עם תורה שבכתב וזה הוא ממש אוגר בקיץ כי המלי נקראת יראה וקיץ היינו שמש. מאידך **נִרְדָּם בֶּקֶצִיר** כאשר אינו לומד לעת זקנה (תורה אור אות עט) **בֵּן מִבִּישׁ** : כיצד יהיה עם צדיקים שעטרותיהם בראשם? (ו) **בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק** השפע הבא מלמעלה נמשך ליסוד ומשם לפי האמה הנקרא ראש צדיק (רשב"י ויצא קסב ע"א) **וּפִי רִשְׁעִים יִכָּסֶה זֶזְמָס** וההפך. ובא לומר שבצד הקלי יש סתימת אורות. רמז: גם כאן רואים את הגבורות בצד הקלי ופי רישעים יכסה ר"ת רי"ו: (ז) **יִזְכָּר צַדִּיק** כלומר היסוד הנקרא זכר משפיע **לְבָרָכָה** למלכות הנקראת כוס של ברכה **וְשֵׁם רִשְׁעִים יִרָקֵב** : והנוק' של הקלי עתידה לחלוף מן העולם כמ"ש והארץ כבגד תבלה (ח) **וְזִכָּם לֵב** זה היסוד (ספר הפליאה) **יִקְוֹז בִּיצוֹת** יקח אליו את שפע התפארת **וְאִוִּיל שְׁפָתַיִם** זה היסוד הפגום של ס"א. ואויל אותיות אוי לו. **יִלְבֹּט נוֹט' בְּלִי טִיֹּב** : (ט) **הוֹלֵךְ בֵּיתָם** ההולך בדרך התורה של יעקב איש ת"ם **יִלְךָ בְּטוֹז** יגיע לצדיק יסוד עולם שם הבטחון **וּבְמַעֲקֵשׁ דִּרְכֵּיו** זה הס"מ שאינו נוהג כבוד באשתו לילי הנקראת דרך **יִדְעֶה** : (י) **קִרְץ עֵין יִתֵּן עֲצָבָת** דרך הרשע לקרוץ בעיניו אולם הוא מגביר את העצב וכמ"ש באדה"ר בעצבון תאכלנה **וְאִוִּיל שְׁפָתַיִם יִלְבֹּט** : ויסוד ז"א כדלעיל אין לו שפע והרמז: ילבט בלי טיוב (יא) **מִקּוֹר זִזִּיִּם פִּי צַדִּיק** הצדיק שהוא היסוד הינו משפיע חיים למלכות **וּפִי רִשְׁעִים** ויסוד ס"מ שהוא פגום אינו מניב כלל אלא אדרבא **יִכָּסֶה זֶזְמָס** : הקלקול שוא ותהו מכסים את היסוד שבו. רמז: חמס ח'בל על ס"מ (יב) **שִׁנְאָה תַעֲזֹרֵר מְדַנִּים** התלהטות הדין בקלי

מעוררת את אשת מדנים לחרחר ריב ומדון **וְעַל כָּל פְּשָׁעִים** קילקולי הקלי
תִּכְסֶּה אֱהָבָה : אלו החסדים של הקדושה (פינות המרכבה, פינה ראשונה) (יג)

בְּשִׁפְתֵי נָבוֹן תִּמְצָא חֲכָמָה הנבון הוא איש המחובר לחכמה והבינה ומנצל
 זמנו ללימוד תורה לכן בשפתיו תמצא חכמת התורה והענין הוא שכאשר לז"א יש
 מוחין דאז"א נמצאים בו חו"ב הכללים בתוך חו"ב שלו ואם נדייק בפסוק נראה
 ששפתי נבון אלו נצח והוד של הבינה תמצא חכמה אלו נצח והוד של אבא שהם
 פנימיים לנצח והוד של אימא. רמז : כאשר תמצא בז"א חכמה שאלו אורות אבא מיד
 נדחים זו"ן דקלי כי אינם מסוגלים להיות בקרבת אורות גבוהים אלו שהם אורות
 הנשמה והחיה ובמילה "תמצא" יש להם רמז כי מצא גימ' קל"א שזה שמו ואות ת'
 זו האות שמסיימת את שמה וכבר ידעת שהיא מכה כמו נחש בזנבה **וְשִׁבְט לָלוֹ**

וְזֶסֶר לָב : אדם חסר לב הוא אדם שלא שם ליבו לזמן הפנוי שלו והשנים חולפות
 והוא נשאר באותה רמה רוחנית ורמה מידותית אין הוא נותן ליבו להשתפר לכן יש
 לשפר אותו על ידי שבט המכה בגבו. והרמז כאן שמילת שבט גימ' איש כלומר יכולת
 להיות איש ואתה לא ממצא את היכולות שבך. והענין הפנימי הוא שהס"מ אינו
 מתייחד עם הנוק' שלו כי הוא סריס ולכן הוא חסר ליב שזה כינוי של הנוק' ולכן מכים
 אותו בשבט כי אינו שומע לדברי מוסר (יד) לעומת זאת ה **וְזֶסֶר לָב** יצפנו דעת
 ובכך בונים בעצמם את החב"ד הפרטי שלהם כי הם בעצמם חכמים והבינה נקראת
 צפון והכל מכונס לדעת שלהם אולם **וְכִי אֵיךְ** כשאויל פותח פיו מגלה את מהותו

ומיד **מִזִּזְתָּה קִרְבָּה** : הכל בורחים ממנו (טו) **הוֹן עֲשִׂיר 73 דְּזִזְקוּ**
תִּבְעוּהוּ 73 העושר נותן עוז לבעליו והוא בוטח בממונו אולם זו טעות וכן **מִזִּזְתָּה**

דְּלִים רִישָׁם : הדל חסר בטחון כלכלי ולכן הוא כלי שבור וגם זה לא נכון כי
 האושר אינו תלוי בעושר (רבנו יונה) (טז) אלא **פְּעֻלַּת צְדִיק לְזִיּוּם** כל מגמת
 הצדיק זו תורה ומצוות ואלו נותנים חיים לבעליהם בעולם שכולו ארוך ואלו החיים
 האמיתיים **תְּבוֹאֵת רָשָׁע לְזִטָּאת** : ופרי הרשע הוא חסרון. והענין הוא לא די
 באור הבינה שמשם העושר או באור המלכות ששם העוני החשוב הוא הקישור בין כל
 הספירות שזה נותן חיים ומאידך בקלי אין קישור כמ"ש יתפרדו כל פועלי און
 והתוצאה חסרון (יז) **אֶרֶז לְזִיּוּם שׁוֹמֵר מוֹסֵר** כאשר אדם לומד תורה ומוסר

ממשיך לעצמו חיים **וְעוֹב תּוֹכְזוֹת מִתְּעָה** : ומי שמנתק עצמו מתורה תועה
 והענין אורח זה היסוד חיים אלו חו"ב מוסר זו התורה וזה ז"א שומר זו המלכות כי
 השמירה בה (יח) **מִכֶּסֶה שִׁנְאָה שִׁפְתֵי שֶׁקֶר** שפתי שקר אלו שפתיים
 הרחוקות מהלב כלומר האדם בליבו שונא את רעהו ומחליק לו לשונו (מצודת דוד)
 ויש מבארים שכדאי לכסות ולהסתיר איבה כדי לקרב את השונא (הגרא) והענין
 ששפתי שקר זה ההפוך משפת אמת והם נצח והוד של הס"מ והוא מכסה ומסתיר את

לילי' השנואה והיא המגבירה את השנאה **וּבּוֹצֵא דָבָהּ** ומי שמוציא דיבת הזולת ומפרסם גנותו **הוא כָּסִיל** : רשע. רמז : דבה גימ' י"א ומספר זה רומז לס"א (יט) **בְּרַב דְּבָרִים** אין להרבות דיבורים **לֹא יוֹזֵל פֶּשַׁע** כי בוודאי ימצא בהם לשון הרע ורכילות **וְזוֹשֵׁן שִׁפְתָיו מִשְׁכִּיל** : המשכיל ידוע שלגוף הכי טוב זו השתיקה. (כ) **כֶּסֶף נְבוֹזָר לְשׁוֹן צְדִיק** דברי הצדיק נחוצים כמו כסף שהוא נצרך לכל (הגר"א) **לֵב רָשָׁעִים כְּמוֹעֵט** : הרשע אינו מדקדק במעשיו וכששואלים אותו עשית פעולה פלונית הוא עונה כמעט עשיתי (על פי המלבי"ם) והענין שצדיק ולשון זו ספירת היסוד והוא ממשיך חסדים למלכות ול'ב זו המלכות והיא אינה מקבלת את הראוי לה ולכן היא מנאפת (כא) **שִׁפְתֵי צְדִיק יִרְעוּ רָבִים** דברי התורה של הצדיק מנהיגים את הציבור והסוד נו"ה דיסוד נמשכים למל' הנק' רשות הרבים **וְאֱוִילִים בּוֹזְסֵר לֵב יְמוּתוֹ** : האויל אינו רועה את המל' (לא מתענין בה ואינו יודע היכן היא) ולכן רגליה יורדות מות (כב) **בְּרַכַּת יְהוָה הִיא תַעֲשִׂיר בְּרַכַּת יִי** זו ברכה שלמה **וְלֹא יוֹסֵף עֶצֶב עֲמָה** : ואין עימה עצבות הבאה מן הקלי'. והענין כי המל' נקראת ברכה וכשהיא מיוחדת עם ז"א היא נקראת "ברכת יי"י" והבינה נקראת היא וממנה העושר כמ"ש מצפון זהב יאתה ואז אורות אימא מרחיקות את אחיזה הנוק' דקלי' היא הנקראת עצבון. העמקה : לא יוסיף עצב עמה כלומר היסוד הנקרא יוסיף אינו עמה (כג) **כְּשִׁזְזוֹק לְכָסִיל עֲשׂוֹת זָמָה** הכסיל הוא הרשע ותאוותיו מושלות בו וחפץ לעשות זימה כמ"ש לעיל רומז בעיניו וקורץ והוא איש תהפוכות **וְזֹכְמָה לְאִישׁ תְּבוּנָה** : אולם איש שקנה תבונה יכול לקבל חכמה כמ"ש ובלב כל חכם לב נתתי חכמה (כד) **בְּזוֹרֵת רָשָׁע הִיא תְּבוּאָנוּ** הרשע ירא מעבירות שבידו ולבסוף הוא נשבר אולם **וְתֵאוֹת צְדִיקִים יֵתֵן** : הצדיק מתאוה לדברים רוחניים וממעט בדברים גשמיים ויי"י ממלא תאוותו (כה) **כַּעֲבוֹר סוּפָה יֵאֵין רָשָׁע** הרשע נעלם במהירות כמו סופה (אבן עזרא) **וְצְדִיק יִסּוֹד עוֹלָם** : קבוע במקומו (כו) **כּוֹזֵמִין לְשֵׁנִים וְכַעֲשָׁן לְעֵינַיִם כֵּן הָעֵצֶל לְשִׁלְזוֹיו** : העצלות באה מן הקלי' והטומאה ואילו הכהנים זריזים (כז) **יְהוָה תּוֹסִיף יָמִים** היראה הכללית אינה טובה לאורך זמן כי היא מחלישה את המערכת החיסונית של האדם אולם ירא יי"י מאריך ימים כי יראתו הופכת להרגל וחייו קבועים וזה מחזק אותו ולכן מאריך ימים **וְשָׁנוֹת רָשָׁעִים תִּקְצְרָנָה** : (כח) **תּוֹזוֹלֹת צְדִיקִים שְׂמִינָה** הצדיק נתון בתוך מסגרות של תורה ומצוות כעול

אולם דוקא זה נותן לו בטחון ושמחה וְתִקְּוֹת רְשָׁעִים תֵּאֲבֹד : הרשע שמקווה למלא תאוותיו לעולם לא ימלאם והוא חש אבוד (כט) מַעֲזֹז לָתֵם דָּרָךְ יְהוָה התמים מקבל כחות מאת יי' וּמִזֹּזְתָּהּ לִפְעָלִי אֶן : ופועלי און רק נשברים (ל) צַדִּיק הצדיק ההולך בצדקו ותמימותו לְעוֹלָם בֶּל יִמוּט וְרְשָׁעִים לֹא יִשְׁכְּנוּ אָרֶץ : לא יאריכו ימים על הארץ. והענין, היסוד משפיע תמיד למלכות הנקראת עולם והרשע שהוא ס"מ לא משפיע לנוק' שלו הנקראת ארץ (לא) פִּי צַדִּיק יָנוּב וְזָכָמָה וכן היסוד ממשיך את השפע מאבא אל הנוק' ואז מתקיים אבא יסד בריתא וּלְשׁוֹן תִּהְפֹּכּוֹת זה לשון הרשע ובאופן פנימי יסוד ס"מ אינו מתחבר לנוק' שלו וכאילו הוא תִּפְּרֹת : כרות. במדרש (אוצר המדרשים מגילת אסתר) מסופר על דניאל, חנניה, מישאל ועזריה שחתכו זכרותם ונבוכדנאצר שמח על כך (לב) שִׁפְתֵי צַדִּיק יִדְעוּן רָצוֹן וּפִי רְשָׁעִים תִּהְפֹּכּוֹת :

פרק יא

(א) מֵאֲנִי מִרְמָה תוֹעֵבֶת יְהוָה זו הטיקלא (סבא דמשפטים צ"ה ע"ב) הנמצאת בקל"י נוגה והיא עושקת את הנשמות וְאֶבֶן שְׁלֵמָה רָצוֹנוֹ : רצונו במלכות הנקראת אבין וכשיש בה י"ס היא נק' אבן שלמה (ב) בָּא זָדוֹן רשע מזיד וַיָּבֹא עִמּוֹ קָלֹן וְאֵת צְנוּעִים וְזָכָמָה : (ג) תִּבְּמוֹת יִשְׂרָאֵל תמימות הישרים תִּנְיָזוֹם מנחה אותם לחיים טובים של יושר והגינות ואילו וְסִלְף סילוף האמת של ה בִּגְדִים וְשָׂדֵם \ וְשָׂדֵם \ : שודד נפשם (מצודת ציון). והענין, תם זו התפארת וישר זו המלכות נמצא איפה שתומת ישרים זה זו"ן והמחבר ביניהם הוא היסוד נקרא מנחים. לעומת זאת הבוגדים שהם זו"ן דקל"י הבאים בעלילות (שבת פח ע"א) וכן במעשיהם כמ"ש "ויתעללו בה כל הלילה" הרי שאינם יכולים לייחד והם מפרידים אלוף (בן יהוידע). הסלף הוא היפוך של התם המפלס דרכיו. בדרך סוד מילת "וסלף" מראה כיצד לילי גוברת על הס"מ אותיות פ' מכאן וו' מכאן רומזים אליה שהיא דין וכן אותיות "וס" רומזים שוב אליה כי היא דינא קשיא וטמאה כנדיה (בגדים גימ' נדה). ישדם ע"א וע"ה גימ' שטין. (ד) הקל"י מפתה את האדם לכנוס ממון וכאן האזהרה לֹא יוֹעִיל הוֹן בְּיוֹם עֲבָרָה ההון אינו יכול להושיע את האדם ממות (הגר"א) ואילו וְצַדִּיקָה תִּצְלֵל מַמּוֹת : וכפי שדרש רבי עקיבא (שבת קנו עב). והעניין מוסבר בספר תיקון"ז (תיקון סט דף קיט עא) שהיצר הרע מביא את האדם לעוני וביטול תורה וזה הוא "יום עברה" יום של ביטול תורה וזה נחשב כמוות בעיני הקב"ה. מספרים על עיר אחת (שמעתי מפי מרן פאר הדור זצוק"ל הגרע"י בלויין) בה

רשמו על מצבות הנפטרים את ימי חייהם וחישבו רק את זמן לימוד התורה כשנות חייהם. והענין "הון" גימ' ס"א הוא האומר לאדם לכונוס ממון בשביל העתיד ובוזה מבטל אותו מלימוד התורה. כך ראינו שהמון הרשע היה מתהלל בעושרו והרמז ס"ת הון ביום עברה המן. "לא יועיל הון ביום עברה" גימ' "זה ס"א לילי-ת". הון ביום ר"ת "הב" זו בת העלוקה. ואילו הצדיק המייחד זמנו והופך אותה מצדק לצדקה מרים את השכינה מקלי נוגה אל מקומה הקבוע באצילות ובוזה מביא חיים לעולם (ה) וכן **צִדְקַת תָּמִים תִּישֶׁר דְּרָכּוֹ** התמים ההולך בצדקותו הולך בדרך ישרה וההפך **וּבִרְשָׁעָתוֹ יִפְלֹךְ רָשָׁע**: והענין הוא שהתמים זה היסוד, כי כל מי שנאמר בו תמים נולד מהול (תנחומא נח פרק ה), וצדקת זו המלי בעת התייחדותם הדר'ך נעשית דרכו כלומר מחוברת ליסוד שהוא סוד אות ו' של שם הוי"ה והרשע נופל ברשעתו זו הקלי הנקראת מכשול (סוכה נב ע"א) (ו) וכן **צִדְקַת יִשְׂרָאֵל תַּצִּילֶם וּבִהְיוֹת בְּגֵדֵיכֶם יִלְכְּדוּ**: (ז) **בְּמוֹת אָדָם רָשָׁע תֵּאבֵד תִּקְוָה** התקוה כאן זו התקוה הפרטית של הרשע שהוא מקווה להתעשר עוד (הגר"א) **וְתוֹזֹלֹת אוֹנִים** אלו בניו המייחלים לקבל ממנו און **אָבְדָה**: הגר"א מפרש כאן שתקוה לזמן קצר ותוחלת לזמן ממושך. (ח) **צִדִּיק הִיסוּד מִצָּרָה** מאחיזת לילי הרשע **נִזְזָלִין** **וַיָּבֵא רָשָׁע סִימָתוֹתָיו**: (ט) הרשע **בִּפְהֵי זֶנֶף** זו לילי הנקראת חנופה כמ"ש בגמ' (קידושין מט ע"ב) **יִשְׁוֹזֹת רַעְיָהּ וּבִדְעָתָהּ** זה היסוד העליון **צִדִּיקִים יִזְזָלְצוּ**: (י) **בְּטוֹב צִדִּיקִים תִּעֲלֶין קָרְיָהּ** זו המלי הנקראת "קריה נאמנה" כי המלי מקבלת שפע דרך היסוד של הצדיק. רמז: בטוב קרי ביה ב' טוב דהיינו ד'ל שזו המלי. **וּבִאֲבֹד רָשָׁעִים רָנָה**: דהיינו המלי מרננת כל אימת (יא) **בְּבִרְכַּת יִשְׂרָאֵל תָּרוּם קָרַת** זו המלי הנק' קרתא **וּבִפִּי דִּיקָא** דהיינו הרשע מסמל את הס"מ והוא אינו יורה כחץ וזה הוא "ובפי" גימ' חץ כי ההשפעה מן היסוד אליה **רָשָׁעִים תִּתְהַרְסוּ**: (יב) **בֹּז לְרַעְיָהּ יִזְסֵר לֵב** כבר ידעת שעל הס"מ נאמר "אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבזו לו" ונאמר "בבוא רשע בא גם בוז" אם כן הרשע הוא הבז והוא הבזוי. ונאמר "חסר לב" כי המלי נקראת "לב". והענין כי הוא חפץ בפירוד בין ו' לה' וזה הוא "בז לרעהו" **וְאִישׁ תְּבוּנוֹת** זה ז"א בעת יניקתו מהתבונה **יִזְרִישׁ**: דהיינו יתן שפעו למלכות כמו החורש בשדה ונותן שם זרע. רמז: ג' יחריש בתנ"ך הכא ואידך "ואם החרש יחריש לה אישה מיום אל יום" (במדבר ל, טו) ואידך "יִהְיֶה אֶלְהִיךָ בְּקִרְבְּךָ גִבּוֹר יוֹשִׁיעַ נְשִׁיעַ עֲלֶיךָ בְּשִׁמְחָה יִחְרִישׁ בְּאַהֲבָתוֹ יְגִיל עֲלֶיךָ בְּרָנָה" (צפניה ג, יז) הנה הראת לדעת שכולם עוסקים במלי. (יג) **הוֹלֵךְ רֶכֶּיל מִנְּכָלָה סוֹר** באד"ר (קכ"ח ע"א) שואל הרשב"י מה פירוש הולך רכיל? היה לו לומר איש רכיל? ומשיב שהאיש הרכיל אינו מסוגל לשמור סוד והסוד מתגלגל במעיו עד

שמקיאז לזולתו ואילו **וְנֶאֱמַן רוּחוֹ מִכֶּסֶה דָּבָר** : דבר זו המלי' והנאמן מכסה עליה ולא מגלה סודה (יד) **בְּאֵין תִּזְבָּלוֹת יָפֹל עִם וְתִשׁוּעָה בָּרַב יוֹעֵץ** : כאשר אדם מקיף עצמו בצדיקים הם יעזרו לו להשלים את עצמו (מסילת ישרים פרק כג) (טו) אדם **רַע יְרוּעַ** ישבר **כִּי עָרַב זֶר** כי ערב לאדם זר בתקיעת כף ללא בדיקה מוקדמת **וְשִׁנְא תוֹקְעִים** והצדיק הזהיר בדרכיו **בּוֹטֵחוֹ** : יחיה בבטחה כלכלית. והענין כי כבר ידעת מספר קרניים שדוד המלך הוא סוד הערב ולכן אמר "ערב עבדך לטוב" וכבר ידעת שדוד הוא סוד המלכות והיא נקראת נפש דוד. הסביר בספר "קהלת יעקב" שהמלי' מקבלת רל"ב אורות של עסמ"ב ובהם ט"ל אותיות וביחד הם עריב. לעומת זאת יש ערב של הקלי' הנקרא "ערב רב". זר זו הקלי' ומכאן ממזר אכזר וכו' וסימנך "וכל זר לא יאכל קודש" (ויקרא כב, י). (טז) **אִשֶּׁת זֶזֶן תִּתְבַּחַר כְּבוֹד** השכינה נקראת אשת ח'ן כי חן זה היסוד כי נח מצא ח'ן וכן ז"א נקרא ח'ן כי יש בו שם הוי"ה כזה : יוד הי ואו הה גימ' ח'ן (מחשוף הלבן פ' תולדות. מגיד מישרים פ' פקודי) היא נותנת כבוד כפי שתורה נותנת כבוד לעושיה **וְעֲרִיצִים יִתְמָכוּ עֲשֵׂר** : לעומת זאת הרשע והעריץ (תהלים לז, לה) מעריך את העושר שהוא חיצוני לאדם כפי שהוא הרשע חיצוני בחברה. (יז) **גִּמְלָ נִפְשׁוֹ אִישׁ זֹסֵד** הצדיק המתפלל אל השכינה הנקראת נפש הוא איש חסד כי הוא ממשיך לה חסדים **וְעֵכָר שְׂאָרוֹ אֲכֹרִי** : השאר כינוי אליה והס"מ ממשיך אליה את העכירות שבו (יח) **רָשָׁע עֹשֶׂה פְעֻלַּת שֶׁקֶר תּוֹצֵאת פְּעוּלַת הַרְשַׁע שֶׁקֶר וְזֶרַע צִדְקָה שֶׁקֶר אֲמוֹת** : ופעולת הצדיק אמית וצדקיה (יט) **כֵּן צִדְקָה לְזֹזִיִּים** צדקה מביאה חיים לעושיה ומצילה ממות **וּבְמִרְדֶּף רָעָה לְמוֹתוֹ** : ורודף רעה ימצא אותה וימות ברשעו (כ) **תוֹעֵבֶת יִהְיֶה עֶקְשִׁי לֵב** עקש הוא הפך התמים ואינו מקבל מוסר ולא מיישר דרכיו ולכן הוא מרוחק מן הקדושה שכל רצונה הוא **וּרְצוֹנוֹ תְּבִיבִי דָרָךְ** : דרך שלמות. רמז : תמימה ע"ה גימ' מלכות. (כא) **יָד לֵיָד לֹא יִנָּקָה רָע** יד ה' תעניש כל עושה רע. והעניין י"ד זו השכינה. רמז : י"ד פעמים י"ד גימ' "לא ינקה". **וְזֶרַע צִדִּיקִים גִּמְלָט** : ניצול. והענין זרע הצדיק כלומר שפע היסוד נמשך לעיר מקלט שזו המלי'. (כב) **נֹזֵם זָהָב בְּאֵף זֹזִיר** כתוב בזוהר (וירא קי עא) שעל תלמיד חכם המשתכר נאמר נזם זהב וכו' כי הוא נופל ברשת הס"א. בספר נהר שלום (דף כ"ג עא) כתב שלפני לימוד תורת הסוד עליו להסיר כל רבב שדבק במידותיו כדי להכנס בהיכל המלך ואז יהיה לו כח לעמוד בהיכל מלך שאם לא כן יהיה כמו **אִשָּׁה יָפָה**

וְסִרְתָּ טָעַם: הצד החיצוני סותר את הצד הפנימי (כג) **הַתָּאוֹת צַדִּיקִים אֵף:**

טוֹב הצדיק מחפש את הטוב. והענין, היסוד הנקרא צדיק נקרא ג"כ טו"ב. הסביר זאת מרן הבן איש חי זללה"ה בספרו "לשון חכמים" שהיסוד ט' הוא מן הכתר, ו' הוא מן החסד ב' הוא מן המל' ולכן נקרא טו"ב על שם מקומו ביי"ס. יוסף הצדיק היה עמוד לספירת היסוד והיה לו גביע כסף. מסבירים המפרשים שהיסוד נקרא כ"ל כי הוא מלקט כל שפע ה"ס חגתני"ה שבהם יש י"ס פרטיות ולכן נקרא כ"ל. כאן היסוד מלקט כל טו"ב שיש בה"ק חגתני"ה ובהם ה"פ טו"ב וזה הוא "גביע". **הַתָּקוֹת רְשָׁעִים**

עֲבָרָה: תקוה מלשון חוט כלומר הרשע טווה חיוו על עברה (כד) **יֵשׁ מִפֶּזֶר** צדקה

וְנוֹסֵף לוֹ עוֹד כֶּסֶף וְזֹזֶשׁ: ממונו ולא נותן צדקה **בְּיַשָּׁר** למי שראוי לתת **אֵף:**

לְמוֹזָסוֹר: לכן כספו נפסד. והענין שהיסוד הוא מפזר עו"ד (גימ' יסוד) וזה גורם לו

לקבל עוד שפע מהבינה וההפך. (כה) **נֶפֶשׁ אָדָם הַחֹפֵץ בְּרָכָה** להטיב לזולת

תִּדְרֹשׁ מתברך גם הוא **וּמִרְוָה** צמא זולתו **גַּם הוּא יוֹרָא:** כלומר יתרווה מעצם פעילותו. בשפה אחרת הפעולה חוזרת לפועל והענין שיש כלל קבלי בסיסי והוא שנפש

צדיק המעלה מ"ן, כאשר יורד מ"ד היא מקבלת ראשונה מן השפע (כו) וההפך **בִּינָה**

בָּר תבואה **יִקְבְּהוּ לְאֹם** תקוב אותו אותה אומה החסרה מן הבר. ואילו

וּבִרְכָה לְרֹאשׁ מִשְׁבִּיר: הפותח שעריו בעת מחסור הכל מברכים אותו. (כז)

עֵיזֹר המשכים בשחר ומבקש לעשות **טוֹב** כאשר הוא **יִבְקֶשׁ** דבר מאת ה' הוא

מקבלו ב **רְצוֹן** וההפך **וְדִרְשׁ רָעָה תִּבְוֹאָנוּ:** והענין טוב הוא היסוד והשחר במלכות הצדיק המיוחד יסוד ומלכות יגיע אל הכתר הנקרא רצון וההפך פשוט (כח)

בוֹטְחוֹ בְּעֲשָׂרוֹ הוּא יִפֹּל מי שמחזיק את העושר כעיקר הוא יפול כי אינו עיקר

והבוטח בו שמו כעיקר **וְכַעֲלָה צַדִּיקִים יִפְרֹזּוּ:** והצדיק שאינו שם את הכסף

עיקר אלא תורה ומצוות עיקר הכסף מתחדש לו כעלים שנובלים ופורחים. והענין הצדיק אחוז ביסוד והעשיר בקו שמאל המתחיל בבניה משם העושר דרך הגבורה הוד ומלכות. אם כן מדוע יפול? כי יש עושר שמור לבעליו לרעתו וזה מי שאין לו קורת רוח

בעשרו (זוהר בשלח סה עב) (כט) **עֹכֵר בֵּיתוֹ** משחית ביתו **יִנָּזֵל רוּחוֹ** ישיג כעס

וְעָבַד אֱוִיל יִמְסֵר בִּיד לְזֹכֶם לֵב: והמליצה בזה מבאר המלבים ואומר

שהמרגיל עצמו בתענוגות וחי יותר מכפי הראוי לו לסוף מוכר ביתו ורע יבואנו. והדרש פירש רש"י שמי שאינו עמל בתורה לסוף לא ידע להנהיג ביתו בהלכות. והענין הפנימי שהצדיק בונה את הבית ומי שאינו משפיע לה ילך כל אונו לרוח שטות. והעבד ליצריו

לסוף ימסר ביד חכם לב הוא המשפיע חכמה למל' הנק' ל"ב (ל) **פָּרִי צַדִּיק** בנים

של אדם צדיק **עֵץ חַיִּים** הם צדיקים כמותו **וְלִקְחוּ נַפְשׁוֹת זָכָם** : צדיק המטה בני אדם לדרך האמת חכם. והענין שפרי היסוד הם נשמות כמו למעלה שהיסוד הוא עושה פרי. (זוהר שלח לך קסח ע"א) (לא) **הֵן צַדִּיק בְּאֶרֶץ יִשְׁלָם** הצדיק יקבל שכרו גם בעולם הזה כמ"ש פירותיהם בעולם הזה **אֵף כִּי רָשָׁע וְזוּזָא**: וכן הרשע יקבל גמולו בראשו.

פרק יב

(א) אדם שהוא **אֱהָב מוֹסֵר** דברי תוכחות למעשה יגיע ללמוד **אֱהָב דָּעַת** תורה. אך מי **יְשׁוּנָא תוֹכְזוֹת** ששונא את המוסר ישאר **בְּעָר** (הגר"א): והענין כי המוסר בא מאבא כמ"ש "שמע בני מוסר אביך" וכאשר מקבל מוסר אב זה יטהר אותו ויכשיר אותו לקבל את התורה (ב) אדם **טוֹב** המקיים תורה ומצוות **יָפִיק רָצוֹן מִיְהוָה** ממשך את רצון ד' בעולם **וְאִישׁ בְּזִמּוֹת** הנמשך אחר התאוה והזימה **יִרְשִׁיעַ** : את העולם ויכריע אותו לכף חובה. והענין טו"ב היינו היסוד הוא ימשיך ויוצא את שפע התפארת הנק' הו"ה ורצון היינו שפע הכתר הנמשך בקו ישר דרך הדעת אל הת"ת. ואילו הס"א הנק' איש מזימות הוא מגביר את הדין בעולם כמ"ש יורד ומסטין וכו' (ג) **לֹא יִכּוֹן אָדָם בְּרָשָׁע** לא תתמיד הצלחת הרשע **וְיִשְׁרָשׁ צַדִּיקִים בְּלִי מוֹט** : ואילו הצדיק גזעו מחליף ויש לו המשכיות. והענין כבר ידעת שמילת כנה רומז לשכינה (תורה אור פ' ויחי) כמ"ש "וכנה אשר נטעה ימינך" נמצא שהכל ממנה וצדיק נקרא מי שגומל נפשו (לעיל יא, יז) דייקא כי הנפש בה. לאדם רשע אין בית כמ"ש (לעיל ז, יא) בביתה לא ישכנו רגליה" ולכן אין לו בטחון בהצלחה. הצדיק גומל נפשו ומשם שורש הצלחתו. רמז: ימוט גימ' אדנ"י. בל אלו ל"ב נתיבות חכמה ומשם הכבוד. הנשמה נקראת כבוד כמ"ש למען יזמר כבוד ומוסבר בהיכלות בראשית (לט עב) שהמלכות נקראת כבוד בעת שהו"ק דז"א משפיעים אליה. אם כן הצדיק שם מגמתו לייחד זו"ן ולכן הם גומלים עמו חסד לפי מעשיו. (ד) **אִשֶּׁת זָזִיל אֲשֶׁה חֲרוּצָה וְזִרְיָה עֲטָרַת בַּעֲלָהּ** היא כמו כתר לראש בעלה כי מתפאר בחריצותה ואילו **וְכִרְקָב בְּעֲצָמוֹתָיו מִבִּישָׁה** : אשה עצלה ונרגנת מחלישה את בעלה. והענין כי כבר ידעת שאשת חיל זו השכינה (היכלות בראשית דף לח עב. זוהר פינחס ר"ל ע"א). והאר"י הקדוש מסביר ענין זה (שער ההקדמות דף מז ע"ב, אוצרות חיים שער המוחין) שבז"א יש ה"ח וכאשר נחלק אותו לג' חלקים ונחלק חסיד (72) לג' חלקים כנ"ל יהיה בכל חלק 24. והנה המלכות מלבישה את ז"א מחזה שלו ולמטה כלומר מלבישה על 48 חלקי חסד ולכן נקראת אשת חיל כי חיל גימ' מ"ח. הגר"א מבאר כאן שאלו מ"ח דרכי קנין התורה. ועל זה אמר הנביא "ושמתי כדכד שמשותיך" כדכד גימ' חיל. נחזור, אשת חיל לעתים עולה

לבינה ואז היא אבין הראשה ואז נקראת "עטרת בעלה" כי משפיעה לו מוחין דאימא. ואילו אשת זנונים כמו תולעת בעמות היא מחלישה, מחלה ומכלה כח בעלה. רמז: וכרב גימ' חליש. בעצמותיו אותיות "בי מות בעצמות". (ה) **מוֹזְשִׁבוֹת צְדִיקִים**

מִשְׁפָּט הצדיק מפלס דרכיו לעשות יושר ומשפט **תּוֹזְבוֹלוֹת רְשָׁעִים מְרֻמָּה**: ואילו מחשבות הרשע רק מרמה. והענין הצדיק כמו שאמרנו מיוחד זו"ן ועליו הוא אומר "אשרי עושה צדקה בכיל עית" ולכן המשפט שהוא עמודא דאמצעיתא שהוא הקב"ה יהיה בעזרו. והרשע שבונה עולמו על שקר ושחיתות מהם יחיה ויקבל שוא ותהו (ו) **דְּבָרֵי רְשָׁעִים אָרֶב דָּם** הרשע מוכן לשקר כדי לרצוח אדם נקי ופִי

יִשְׂרָאֵל יִצִּילָם: והצדיק זה השופט החוקר את האמת מציל הוא את הצדיק ממזימת הרשע כי מוצא הכחשות בדברי עדי השקר. (מצודת דוד). והענין כבר התבאר לעיל (א, יא) שהרשע מצפין את עצמו לדם נקי וכל מעשיו מגבירים את מדת הדין בעולם כמ"ש "כי תצא אש". וזה הוא "דבריי גימ' גבורה. גם ר"ת של ד'ברי ר'שעים א'רב ד'ים גימ' יצחיק ע"ה. דם צבעו אדום ואלו הגבורות וזה חלק האם (נידה לא עא) והנה ד'ם אלו אחורי אהיה כזה: א אה אהי אהי-ה. לעומת זאת הצדיק המבקש לייחד זו"ן וזה הוא "ופיי" כי המל' נקר' פה ואות ו' מורה על ז"א ענין זה יצילם כמ"ש

והיה יי' מבטחו (ז) **הַפּוֹךְ רְשָׁעִים וְאִינָם** וכאשר יי' הופך מחשבתם הם כלים ברעתם כמו שהיה להמן שנתלה על העץ שהכין למרדכי וכפרעה שהטביע ילדי ישראל בנילוס ולבסוף טבעו חילותיו בים סוף. ועל זה נאמר "ויחד יתרו כי בדבר אשר זדו עליהם" וכמו שאמרו בקדרה שבשלו בה התבשלו. **וּבֵית צְדִיקִים יַעֲמֹד**: הצדיק

השם מגמתו לטוב לבסוף הטוב עומד לו. בימינו מגיפת הקורונה משתוללת ומרימה ראש רח"ל. מדינות ששמו כל מגמת להרע ולהשחית אינן יכולות לטפל בנגיף וההפך. רמז: הפוך מילת רשים תקבל "מי עשר" כלומר העושר לא נחשב ואין לכבד אותו כמו שאין לכבד עכבר הרובץ על ערימת דינרי זהב. ובית צדיקים הולך ונבנה לאט לאט וזה הוא יעמד ר"ת עיבור יניקה מ'וחין גדילות. והענין כי הרשע בונה עולם שוא וכל חמודיהם בל יועילו ולא יועיל הון ביום עברה. עוד, ראינו שהרשע אינו בונה את הנוק' כי אין לו נוק' ולכן אין לו עמידה. והענין רמוז במילים "הפוך" רומז לנוק' הנק' כ'ה ויש בה שם אלקים וזה הוא הפוך כה + פ"ו גימ' אלקים. גם מילת "ואינם" רומזת אליה כי היא גימ' מ"ב אדנ"י. לעומת זאת הצדיק הוא הגומל נפשו כדלעיל הוא בונה את השכינה ולכן נקראת על שמו "בית צדיקים". אות ו' של ובית תרמוז על ז"א

כדלעיל. ולכן הצדיק יעמוד לעד כי השכינה תסייע לו. (ח) **לְפִי שִׁכְלוֹ יִהְיֶה אִישׁ** לפי גודל חכמתו יהללו בני אדם את החכם. פירוש נוסף יהלל כתיב והיינו לפי ההלל שהאדם נותן יודע אתה על מעלת המהלל. **וְנַעֲוָה לֵב יִהְיֶה לָבוֹז**: והרשע שלבו בל עמו יהיה לבוז כמ"ש "בוז יבוזו לו". והענין כי כבר ידעת שמילת משכיל קאי על היסוד וכפי שהצדיק מיוחד זו"ן כך ממשיך שפע מהבינה הנקר' תהלה. ואילו הרשע שאינו חפץ בייחוד הוא משחית את המל' הנק' ל'ב לבסוף יהיה לבוז. והבוז הרוחני הוא שאין לו יניקה מהשפע של ז"א (זוהר מצורע נ"ד ע"ב). רמז: נעוה גימ' סמא-ל. (ט) **טוֹב נִקְלָה וְעָבָד לוֹ** כדי לפרנס את המשפחה ולצאת לעבודה ניתן לעבוד

גם במלאכה בזויה מאשר להיות **מְבִית־כֶּבֶד וְזֹסֶר לָזֶם** : אדם מכובד אולם חסר לחם. ויש שביארו את הפסוק על אדם הלומד תורה שאינו מקבל את הכבוד הראוי מהחברה ופניו שחורות כעורב כי אין לו די מחייתו, אולם "עבד לו" הוא בונה את השכינה העליונה הנקראת לא"ה גימ' לו. ויש מי שלא לומד תורה ועמל רוב היממה הרי שבני אדם מכבדים אותו אולם השכינה הנקראת לחם חסרה לו. והענין הוא שהצדיק מייחד זו"ן תדיר והוא הנקרא טו"ב והוא מחבר את הוי"ה עם אדנו"ת והוי"ה בריבוע הוא מילת מקוים והוא גימ' נקל"ה עי"ה והוא בונה את המל' וזה ועבד מלשון עשיה בארמית שהוא בונה אותה כמו "ועביד לה". הרשע שאין לו ייחוד זו"ן הוא מתכבד כלומר מת כבוד המל' שלו זו לילי' היא מתה והוא חסר לחם והוא כסריס שאין לו ייחוד. (י) **יֹדַע צְדִיק נֶפֶשׁ בְּהַמָּתוֹ** הוא יודע כחה ואינו מעמיס עליה

יותר מכפי כחה וגם נותן לה מאכל לפי רעבונה **וְרִזְמוֹ רִשְׁעִים אֲכֹרִי** : אבל הרשע מראה עצמו כרחמן אולם באמת מתאכזר על בהמתו. והבאור : כי ידעת שלאדם יש נפש בהמית ואסור לאדם לומר אין לי נפש בהמית. עליו לדעת שהיא קיימת, עליו לספק מחסורה דהיינו שיאכל וישן ויתעמל כראוי. והרשע אינו שם ליבו על נפשו הבהמית והיא אך זרה לו. והענין כי כבר ידעת שהמל' נקראת נפש ויש בה שם ב"ן גימ' בהמ"ה והצדיק הוא היסוד משפיע לה בעת הייחוד וזה הוא "יודע" כי הקישוי הוא לדעת. זה הוא וידע (דעת) אדם (ז"א) א"ת חו"ה אשתו (מלכות). הרשע שאינו מייחד זו"ן חי בחשכה וזה הוא "אכזרי" אך זר נחשב בביתו. רמז : אכזרי גימ' "לא אור". (יא) חוזר לשבח את העמל **עֲבֹד אֲדָמָתוֹ יִשְׁבַּע לָזֶם** כי האדמה מקור

למחייתו **וּמִרְדֵּף רִיקִים** והבטלן המתחבר לריקים ופוחזים **זֹסֶר לֵב** : כי ימות ברעב. והענין כי כבר ידעת שהמל' נקראת אדמה והצדיק עובד ה' מייחד זו"ן והופך את האדמה ל"אדמתו" כלומר מחוברת עם ו' הרי כאשר יצטרך את שפע המל' היא תשביע אותו כפי שהשביע אותה וזה הוא "ישבע לחם" כי היא נקרא' לחם. לעומת זאת הרשע רודף אחר הבל וריק ואין לו ייחוד עם המל' הנק' ל"ב. (יב) **זֹמֶד רִשָּׁע**

מִצּוֹר רָעִים הרשע חומד יגיע כפיים של אחרים ואילו **וְשָׂרֵשׁ צְדִיקִים יֵתֵן** : יסוד העבודה של הצדיק זו הנתינה. והענין כי הרצון לקבל הוא המקרב את האדם לבוראו או מרחיקו. הצדיק יש לו רצון לתת ואין לו רצון לקבל והרשע ההיפך (יג) **בְּפִשֵּׁעַ שִׁפְתָּיִם מוֹקֵשׁ רָע** הרשע לא שומר שפתיו ונופל ברשת אותה הכין

לזולתו **וַיֵּצֵא מִצָּרָה צְדִיק** : הצדיק מדבר בנחת גם עם שונאו (מתוך דרשת הרב מאיר מזוז שליט"א מוצאי שב"ק פ' צו המעיד שכך נהג אביו זללה"ה בתוניס). והענין שכבר ידעת שהשפתיים הם ספירות נצח והוד והם משפיעים ליסוד המשפיע למל'. הצדיק בתפילתו ובלימוד התורה זן ומפרנס את השכינה ומוציא בשפתיו את לימוד התורה וזה הוא "ויצא מצרה" שהוא מוציא את השכינה מאחיזת הקלי' הם השרצים היונקים מדדי הפרה. לעומת זאת כאשר הרשע פוער פיו מדבר לשון הרע שקר רכילות והלבנת פנים ומגלגל על עצמו את כל הדינים שיצר במו פיו. וזה גם ההמשך (יד)

מִפְּרִי פִי אִישׁ יִשְׁבַּע טוֹב הצדיק בלשון רכה משיג את שחפץ. רמז : איש ר"ת א"דם י"רא ש"מים. הצדיק מזכה את כולם ומחובר לכולם ופונה לכל אזרח באשר הוא

וצדי"ק ר"ת צ'פונה ד'רומה י'מה ק'דמה (מפי ר' עזרא מרום נ"י) וְגִבּוֹל יְדֵי אָדָם
 יָשׁוּב \ וְיָשִׁיב \ לֹ: והצדיק מקבל את היחס שהוא נותן לחברה. פתח באיש
 וסיים באדם לומר לך שהוא הדין באדם שהוא יותר חשוב מאיש נוהגים מדה כנגד
 מדה. והענין מבואר בספר הבהיר שא"ש זו התפארת והוא משפיע למל' דרך היסוד
 הנקרא טוב. ידי אדם היינו חו"ג וגמולם היינו תפארת הוא עמוד האמצעי בו עולים
 המ"ן ובו יורד המ"ד ולכן הת"ת נק' בס"ה עמוד אחד (טו) דֶּרֶךְ אֱוִיל יִשָּׁר
 בְּעֵינָיו האויל הוא הרשע וכל העולם בעיניו כמישור ואינו זקוק לביקורת ולכן הולך
 מדחי אל דחי. וההפך יְשִׁמְעַ לַעֲצָה זֹכָם : והענין אויל הוא הס"מ והחכם הוא
 ז"א הוא שומע לעצה שאלו נו"ה דאימא הנעשים לו חו"ב ולכן הוא נק' חכם (טז)
 אֱוִיל בַּיּוֹם יִוָּדַע כְּעֵסוֹ האויל נבהל להשיב ואיש חימה ואילו החכם וְכִסְה
 קָלֹן עָרוֹם : אינו ממהר לכעוס ואינו ממהר לדבר סרה בזולתו (יז) יִפְיֹז אַמוֹנָה
 יָגִיד צָדִיק הצדיק מזכיר הרבה פעמים בלשונו את המילה אמונה כגון : בעזרת
 השם, אם ירצה השם וכו'. אדם כזה אין צורך לבדוק מהימנות דבריו כי הם אמת
 וְעַד שִׁקְרִים מְרֻמָּה : מי שהעיד עדות שקר לחברו, כל דבריו מרמה. והבאור
 בזה שהכעס הוא מצד הס"א ושם תמצא את שכניו שהם : שצף, קצף, חימה, עוון
 ומשחית. ואילו הצדיק נמצא בחלק הטוב של הדיבור. והענין שהאויל הוא הס"מ והוא
 מגביר הדינים והצדיק הוא ז"א הממשיך חיים למל' הנק' אמונה ונק' צדק (יח) יֵשׁ
 בּוֹטָה כלומר מבטא בשפתיו כְּמִדְּקָרוֹת זֹרֵב מילים חדות כחרב וזו לשונו
 של הכסיל וּלְשׁוֹן זֹכָמִים מְרֻפָּא : ולשון הצדיק מעודדת ובונה (יט) שְׁפֹת שְׁפָה
 אלו דיבורים של רשות כלומר לא דברים נחוצים או דברי תורה אלא מן השפה ולחוץ
 (הגר"א) ואלו דברי אנשי אֲמִת תִּכּוֹן לֵעַד גם דיבורי חול שלהם קיימים לעד
 וְעַד אֲרֻעָה ותוך רגע מתפוגגת לְשׁוֹן שִׁקָּר : וכאילו אינה קיימת כלל. והענין
 שהלשון זו ספירת היסוד וכבר אמרנו שלס"א אין יסוד. שפת אמת היינו שפע
 התפארת הנק' אמת נמשכת ליסוד הנק' ע"ד והיא מכוננת את המל' (כ) מְרֻמָּה
 בְּלִבּ זֹרְשֵׁי רָע הרשע דואג פן תתגלה מרמתו ואילו הצדיקים שהם וּלְיַעֲצִי
 שְׁלֹם שְׂמוֹזָה : אין דאגות ויש להם שמחה (כא) לֹא יֵאָנֶה לַצַּדִּיק כָּל אֶן
 לא תקרה לצדיק כל תקלה וְרָשָׁעִים מְלֵאוּ רָע : ואילו הרשע כל הזמן יש תקלות
 עונשים וכו' (כב) תוֹעֵבֶת יְהוָה שְׁפֹתֵי שִׁקָּר זה הדיבור של הרשע וְעֵשִׁי
 אַמוֹנָה רְצוֹנוֹ : ורצונו בצדיק שכל מעשיו באמונה. והענין שהשפתיים הם נצח והוד
 ונו"ה של הס"א אינם פועלים דבר כי אין להם את כלי היסוד, משא"כ היסוד הוא

עושה אמונה כלומר הוא בונה את המלי' הנק' אמונה וכמ"ש וכל מעשהו באמונה ורצון המאציל באיש אמונות רב ברכות (כג) **אָדָם עָרוֹם** היינו צדיק המסתיר צדקתו (אבן עזרא, רש"י, רבנו יונה) **כִּסֵּה דַעַת** מסתיר מעשיו הטובים **וְלֵב כְּסִילִים יִקְרָא אִוֶּלֶת**: לעומת זאת הרשע מגלה את כל מעשיו ואפילו העוולות שעושה הוא מפרסם. והענין הוא שמעשי הצדיק מעלים את המלכות אל היסוד ומשם אל התפארת ומשם אל הדעת עד שכל הדעת מתכסה. ואילו הכסיל שהוא הס"מ המלי' שלו נקר' ל'ב היא מראה את האולת שבו. ויש כאן רמז: הוא נקרא עוולה והיא אולת וההפרש בין ע' לא' הוא יגון ואביון וזה בא מכנות אור שהפכו לכתנות עור בחטא אדה"ר (בן איש חי בראשית שנה ראשונה) (כד) **יָד זָרוּצִים תִּמְשֹׁל** חרוץ הוא הישר והעמל וידו לבסוף תמשול **וְרַמְיָה תִּהְיֶה לָמָס**: ואילו לשון רמיה תאבד חשיבותה הקיימת. והענין תהיה למס כמו באיכה היתה למס שאבדה מ' וס' של מילת אפרסמון יעו"ש. (כה) **דֹּאגָה בָּלֵב אִישׁ יִשְׁוֹזָנָה** כאשר יש לאדם דאגות הן מפילות את פניו **וְדָבָר טוֹב יִשְׁוֹזָנָה**: וכאשר אומרים לו דבר טוב זה משמח אותו ומאיר פניו. והענין הוא שלילי נק' דאגה והוא נקרא דואג והיא נק' שוחה עמוקה. ובצד הקדושה המלי' נקרא דבר והיסוד טוב והשמחה בבינה ויש כאן חיבור בינה, ת"ת ומלי' שזו שלימות נפלאה (כו) **יָתֵר מִרְעֵהוּ צִדִּיק** הצדיק סבור שהוא בינוני ולכן חותר לעלות **וְדָרָךְ רִשְׁעִים תִּתְּעֶם**: הרשע בטוח שהגיע לשיא השלמות ולכן הוא תועה (כז) **לֹא יִזְוֹרֶךְ רַמְיָה צִידוֹ** הציד שאינו חורץ כנפי העוף שצד לבל יעוף הרי שרמיה צידו כי העוף בורח ממנו ופורח **וְהוֹן אָדָם יָקָר זָרוּץ**: והון אדם שהופרש ממנו מעשר כספים הוא יקר. והגר"א ביאר סוד הפסוק על התורה שהיא נקראת הוין שאלו ה' חומשי תורה, ו' סדרי משנה ונ' שערי בינה. והמקובלים הלכו בעקבות ספר הזוהר ואמרו שהון יקר מצד אבא וחרוץ מצד אימא כי היא ירקרוקת כי דינין מתערין מינה. רמז: חרוץ ע"א גימ' פחד גבורה. (כח) **בְּאֵרוֹז צִדְקָה זִיִּים** הצדיק עושה צדקה בסתר ונותן חיים לעני וזה נותן לו חיים כי צדקה מצילה ממות וזה הוא **וְדָרָךְ נְתִיבָה אֶל מוֹת**: והענין, "אורח צדקה" זה יסוד ז"א הממשיך למלי' שפע חסדים והיא הופכת מצדק לצדקה והם נקראים "חיים" עבודה. גם חיים ע"א גימ' חסד. נתיב זו התבונה והיא הנקראת חיים ולכן היסוד שממשיך שפע חיים למלי' זוכה גם הוא לחיים מן הבינה וזה הוא "אל מות" וכן "דעת" ע"א גימ' "אל מות" כאמור.

פרק יג

אם ראית (א) **בֵּן זֹכֶם** הלומד תורה זה בגלל **מוֹסֵר אָב** שקיבל בילדותו. ואם ראית בן **וְלֵץ** שזה הפך החכם זה בגלל **לֹא שָׁמַע זְעָרָה** ואביו הניחו לנפשו ולבסוף יצא לץ. והענין, בן חכם רומז לזו"ן המקבלים מחו"ב ואילו זו"ן דקלי"הם נקראים מושב לצים (תיקוני זוהר דף כ"ז ע"ב). רמז: ולץ לא שמע גערה גימ' 845 כמו "לילית-ושטן". גם "ולץ" גימ' אלמנה הרומז אליה שהרי באמת אין לה בעל. (ב) **מִפְּרִי פִי אִישׁ** אלו דברי התורה שלו הוא **יֹאכֵל** פירותיהם בעולם הזה בתנאי שהוא **טוֹב לבריות וְנֶפֶשׁ בְּגִדִים זֹמָם**: ואיש חמס חומס וחומסים אותו. והענין שכבר ידעת שאיש זה ז"א והמל' נקראת פה והפרי של האיש זה היסוד הנקרא טוב והייחוד נקרא אכילה אם כן לפנינו יחוד זו"ן. לעומת זאת לילי"האמן דערב רב נקראת נפש בוגדים כי היא מזנה ומנאפת תחת בעלה והקשר ביניהם הוא חמס שהם ג' עבירות החמורות ג"ע ע"ז וש"ד ועל קשר זה נאמר כי מלאה הארץ חמס. חמס נוטי' ח'מדת ס"מ. (ג) **נִצֵּר פִּי מדיבור רע שִׁמְרֵן נֶפְשׁוֹ** ואילו **פִּי שֶׁקֶר שִׁפְתָּיו** פותח פיו שלא לצורך **מִזְזָתָה לֹא**: שבר הוא לו. והענין כי כבר ידעת שהמל' נקראת נפש ונקראת פה והפכה שברון לב (ד) **מִתְאַוֶּה וְאֵין נֶפְשׁוֹ עֹצֵל** העצל מתאוה' אבל אפילו תאוה אין לו **וְנֶפֶשׁ זֹרְצִים תִּדְשֵׁן**: ונפש העמל תשבע דשן. והענין מובן שהצדיק חרוץ וכל תאוותיו להשביע את המל' והרשע עצל ואין לו מה להשפיע. ראה רמז קבלי: "ונפש" מורה על ייחוד זו"ן כי ז"א הוא אות ו' ונפש זו הנוק'. "זרצים" ח'ר=יצחק צים ע"א =קמ"ג שזו הבינה המשפעת לגבורה. תדשן זה השפע כמ"ש דשנת בשמין (חכמה) ראשי (רישא דז"א). תדשן=נ' שיערים ד=הוד ת=מלכות. (ה) **דְּבַר שֶׁקֶר יִשְׁנָא צַדִּיק** הצדיק שונא אפילו דיבור של שקר **וְרִשָׁע יִבְאִישׁ** במעשיו **וְיִזְכֹּר**: עד כדי שיבוש ממעשיו. הצדיק אוהב רק אמת והרשע חי בעולם שקרים. והענין כבר ידעת שדיבור זו המל' שקר זה הס"מ ואמת זה ז"א צדיק זה היסוד הקדוש ורשע זה היסוד ההפוך ולכן ייחוד זו"ן דקלי"ה שנוא על הצדיק כמו שהיה בבריאת העולם שבא ס"מ ורכב על הנחש (וזה ייחוד זו"ן דקלי"ה) ופיתה את חוה והביא מות לעולם (ו) **צַדִּיקָה תִּנְצֵר תָּם דָּרָךְ** אדם ההולך בתמימות יכול להכשל מחסרון ידיעה אולם כאשר עושה צדקה היא תשמור עליו לבל יכשל **וְרִשָׁעָה** ואם אדם הרשע זה יכול להביאו לחטא נוסף כי הרשעה **תִּסְכֹּף** דרכו ויגיע לידי **זֹטָאֵת**: חטאים נוספים. והענין כי כבר ידעת שמי שנאמר בו תם נולד מהול ולכן התם הוא הצדיק המשפיע למל' הנק' צדקה והיא נק' דרך והיא השמירה. לעומת זאת לילי"הנק' כאן רשעה והיא מושלת על הרשע ומטה דרכו מדחי אל דחי. (ז) **יֵשׁ**

מִתְעַשֵּׂר וְאֵין כָּל יש מראה עצמו עשיר אולם הוא רש. כבר ידעת שפועל התפעל הוא כלפי חוץ כמו מתחכם וכן וכל עמי הארץ מתייהדים וכו'. **בְּתֵרוֹשִׁישׁ** ויש מראה עצמו רש אולם **וְהוֹן רָב**: עמו. והענין שהס"א מראה א"ע עשיר ואין לו יסוד להשפיע וזה הוא "ואין כל". לעומתו הצדיק שפל ועניו בעיני עצמו והוֹן רב עמו שזה השפע שקיבל מאו"א. הגר"א אומר שזה תלמיד חכם צנוע שהוֹן רב בתורה עמו. מילת הוֹן נדרשת כך: ה' = ה' חומשי תורה. ו= ששה סדרי משנה. ן= נ' שערי בינה וזה כולל כל ידיעת הסוד. (ח) **כִּפֹּר נַפְשׁוֹ אִישׁ עֲשָׂרוֹ** ממון האדם כאשר נותן ממנו צדקה מהווה כופר נפש וצדקה תציל ממות **וְרֵשׁ לֹא שָׁמַע זְעָרָה**: ועל הרש לא מביא הקב"ה ייסורין כי אין לו במה לפדות את עצמו. והענין שהצדיק הוא עשיר בשפע שקיבל מאו"א והוא משפיעו למל' הנק' נפש ובזה ממתק דיניה ומכפר אותה מבית ומחוץ בכופר. לעומתו הס"מ הוא רש ורשע ואינו שומע מוסר או גערה (ט) **אֹרֶז צְדִיקִים יִשְׁמְרוּ** הצדיק עוסק בתורה הנקראת אור וזה ישמח אותו בעולם הבא המשול לאור **וְנֹר רָשָׁעִים יִדְעָה**: והרשע שכל עניינו הוא העולם הזה המשול ללילה ועסקיו רק בגוף, ידעך כי חוטא הוא בגופו ונרו שזו הנשמה אינה מאירה בו. והענין שהצדיק מביא שפע למל' מהבינה ששם השמחה ולרשע אין מה לתת לנוק' שלו והיא מלאה דינים. רמז: ידעך ב"פ ב"ן. (י) **רַק בְּדֹרוֹן יֵתֵן מִצָּה** הלומד תורה כדי להתגאות יתן מצה ומריבה **וְאֵת נֹעָצִים זֹכְמָה**: והלומד תורה ומתייעץ עם חבריו ורבותיו יחכים. והענין שיש כאן רמז למלכין הקדמאין שלא רצו להתייעץ ולבסוף נשברו ומתו. בעוד שבעולם התיקון (בו נאמר "ויכלו השמים והארץ" ות"א ואשתכללו) יש התייעצות וקישוריות בין הפרצופים ובזה רבה החכמה שזה אור חיה. (יא) אדם שצבר **הוֹן מְהֵבֵל** כגון גניבה וגזילה לבסוף ההוֹן **יִמָּעַט** יכלה **וְקִבֵּץ עַל יָד** והמקבץ ממון ביושר אף אם הוא מועט, לבסוף ההוֹן **יִרְבֶּה**: והענין שכבר ידעת שסתירת זקנים בנין וכו' כי בנין הקדושה נעשה מכח חו"ב שהם זקנים באים בימים וההפך (יב) אדם **תּוֹזְזָלֶת** המייחל לדבר **מִבִּישָׁה** תדיר לבסוף **מִזִּזְלָה לֵב** יחלה בלבו **וְעֵץ זַיִים** ואילו העוסק בתורה הנקראת עץ חיים היא למחזיקים בה **תְּאֵוָה בָּאָה**: תוחלתו מתממשת. והענין מוסבר בספר הזוהר (מקץ רב עב) שהמבקש דבר מסוים מאת ה' יתברך ולא מרפה מבקשתו הרי שמלאכים חוקרי דין מקטרגים על הבקשה. הרוצה שבקשתו תתקיים יעסוק בתורה ובכך יעלה את המל' אל מקום הת"ת ומיד בקשתו נעשית (יג) אדם שהוא **בֶּן לְדָבָר** למצוה אחת מתוך תריג מצוות **יִזְכֹּכַל לוֹ** יענש על כך באחד מאבריו כי רמח מ"ע מכוונות כנגד רמח איברים **וְיִרָא מִצָּה** ואילו אדם הירא את ה' ואינו יודע רק מצוה אחת

מתוך התריג ומקיימה ביראה **הוא יִשְׁלָם**: יבוא על שכרו (יד) **תּוֹרַת זֶכֶם** תורה של אדם חכם היא **בְּמִקְוֵר זִיּוּם** כי לומדים ממנה **לָסוּר** להמנע **בְּמִוְקָשֵׁי** מטעויות המביאות ל**בְּמוֹת**: והענין הוא שהחכמה העליונה היא שורש תורה שבכתב כמ"ש "תורה נובלות חכמה" והיא הנקראת עץ חיים והאחוזים זה אוחזים בחיים (תיקוני דף פח ע"א) (טו) אדם בעל **יִשְׁכַּל טוֹב** שלמד תורה ורכש מידות טובות **יִתֵּן זֵן** דבריו נשמעים מיד ומוצאים חן. לא כן **וְדַרְךְ בְּגֵדִים** הבוגד נאלץ להתאמץ **אֵיתָן**: מאד כדי לשכנע. והענין שכבר ידעת שהיסוד נקרא משכיל ונקרא טוב והוא יתן למל' חן ומשם יש לה נחת ומנוחה כמ"ש אין לאשה מנוחה אלא בבית בעלה. אולם הבוגד שהוא הס"מ משפיע דינים כי ירח האיתנים הוא תשרי הוא דין (מגלה עמוקות עה"ת פ' וזאת הברכה) (טז) **כָּל עֲרוֹם** הערום הוא אדם חכם המסתיר כוונותיו. ולכן **יַעֲשֶׂה בְּדַעַת** הוא פועל בזהירות ולא לוקח סיכונים ו**כִּסִּיל** ואילו הרשע **יִפְרֹשׁ אֹנֶלֶת**: יפרש את הנאמר לו בצורה מסולפת רק כדי להמשיך בדרך תאוותיו. והענין שהצדיק לעתים נדרש לערמה כדי להתמודד עם רמאי כגון יעקב עם לבן אולם מעשיו שקולים ובדעת. לעומתו הרשע דבוק באוולתו. והענין הוא שז"א דבוק בחו"ב ובדעת ולכן יש לו שפע טוב למל' הנקראת עולם העשיה. הכסיל הוא הס"מ פרוש מהדעת כמ"ש משפטים בל ידעוים ולכן אין לו מה לתת לנוק'. (יז) **בִּמְלָאךְ שְׁלִיחַ רָשָׁע** שאינו שומר סוד משלחו **יִפֹּל בְּרַע** ולא יסיים שליחותו **וְצִיר וְשְׁלִיחַ אֱמוּנִים** נאמן **בִּמְרָא**: יכול לתקן את קילקול הרשע. והענין נ"ל בס"ד שמדבר על המלאכים שקטגרו על אדה"ר והם הנפילים שהיו בארץ שנפלו והפילו את העולם. ושליח נאמן הוא מרע"ה שהביא תורה מאירת עיניים. אי נמי, מלאך רשע הוא הס"מ יפל ברע זו הנוק' שלו. וציר נאמן הוא ז"א נותן רפואה (כבר ידעת שהרפואה בתפארת) למלכות הנקראת אמונה. (יח) **רִישׁ עוֹנֵי וְקִלְוִן** ואי כבוד יהיו מנת חלקו של **פּוֹרֵעַ** המבטל דברי **מוֹסֵר** שאלו דיבורים הפונים אל הרגש. ואילו **וְשׁוֹמֵר תּוֹכְחוֹת** המקבל דברים הבאים בהוכחות **יִכְבֹּד**: יקבל כבוד. והענין שהס"מ פורע מוסר איב והנוק' שלו עניה וזוללה והפכו ז"א שומר על דברי הבינה ולכן יש לו שפע לנוק' הנקראת כבוד. (יט) **תִּנְאֻה נְהִיָּה** שבורה **תַּעֲרֹב לְנֶפֶשׁ** הצדיק שהרי הוא נהנה משבירת המידות הרעות ואילו **וְתוֹעֵבֹת כְּסִילִים** הרשעים מתעבים דרך שהיא **סוֹר בְּמַרְעַ**: מסירה את עצם הרע. אמרו חכמים (פסחים מב עב) שלא נבנית ירושלים אלא מחרבנה של רומי וכאן כאשר התאוה מתרועעת ונשברת וכבודה יורד ואינה בפי כל, הרי מתרוממת קרן הצדיק. וההפך אצל הכסיל ההולך חשכים אומר למר מתוק אתה. והענין הוא שהתאוה נמצאת בנפש הבהמית וכאשר הנפש המשכלת שולטת היא מתרועעת ואומרת מפני

שרי גבירתי אנכי בורחת וזה הוא "תערב לנפש" כי הנפש במל'. הכסיל הוא הס"מ הוא רע ואשתו רעה ואינו חפץ להפרד מרעתו. (כ) הַלֹּךְ \ הַלֹּכָה \ אֶת זֻזְכָּמִים וְזֻזְכָּם \ {זֻזְכָּם} הצדיק המתחבר עם החכמים לבסוף יחכם, כי האדם נמשך אחר החברה בה הוא נמצא וְרָעָה כְּסִילִים והנעשה רע וחבר לרשע יִרָעֶה: ימוט. והענין, ז"א הולך הוא ומקבל עיצה מן הזקנים שהם אבא ואימא ורמוזים "את חכמים" את זו הבינה וחכמים זה אבא לבסוף הוא "יחכם" כלומר יתן חכמתו למלכות הנקראת חכמה תתאה. ואילו הס"מ המחפש רשעים לחברתו יעבור מן העולם כמ"ש בסוף מסכת סוכה. (כא) את האנשים זֻזְכָּאִים החוטאים תִּרְדֹּף אחריהם רָעָה כדי להמשיך ולהחטיאם כמ"ש שכר עבירה עבירה. ואילו וְאֶת צַדִּיקִים יִשְׁלֵם הקב"ה שכר טוֹב: והענין שכר ידעת שלילי נקראת רעה והיא רודפת אחר מאהביה ואילו הקב"ה חפץ בצדיקים לתת להם שכר טוב על מעשיהם הטובים (כב) את השכר הטוֹב של הצדיק יִנְזוֹל נוחלים בְּנֵי בָנִים של הצדיק וכן וְצָפוֹן שְׁמוֹר לְצַדִּיק זֵיט הוֹן הַזּוֹטָא: והענין, טוב הוא היסוד והוא המשפיע למל' וכן משפיע לבי"ע שהם בני בנים. ברמז: במלכות יש שם ב"ן וראה מה שפירשו על "אנכי טוב לך מעשרה בנים". וכן הצדיק נוחל חיל החוטא זה העושר שלקח מן הקדושה חוזר לצדיק כמו שפירשו על "ושבית שביו". (כג) רַב הרבה אָכַל בא לעולם והוא בא מ- זֵיר שדה שחרשו רָאשִׁים החקלאים העניים ומריבוי האוכל מתעשרים העשירים. וכיוצא בו וַיֵּשׁ נִסְפָּה מן העולם בָּלָא מִשְׁפָּט: בעוון אחרים. והענין שכר ידע שעשן המערכה היה מזין את כל העולמות וזה מעבודת הכהנים ונהנים מהשפע גם הס"א. והפוך מצד הס"א ששם אין משפט כלומר אין ייחוד זו"ן וזה מביא לדין קשה בעולם (כד) אדם וְזוֹשֶׁךְ המונע מלהכות את בנו ב- שִׁבְטוֹ סופו שיהיה עוֹנָא בְּנֹו כשיראהו בפחזותו. לעומת זאת וְאֶהְיֶה האוהב את בנו שְׁזָזְרוּ כבר משחר ילדותו נותן לו מוֹסָר: והענין שהיסוד נקרא שבט והמונע שבטו מהמלכות שם בה שם ב"ן מראה שהוא הופך פניו ממנה. הצדיק האוהב את המל' לומד תורה ומתפלל מעלות השחר (כה) צַדִּיק אָכַל לְשִׁבְעַ נֶפֶשׁוֹ ואינו חפץ כי אם להיות שבע ולא אוכל לתאוה וּבֶטֶן רָשָׁעִים האוכלים למלא תאותם תִּזְזָסֵר: כי זה מגדיל תאותם ולכן בטנם תמיד חסרה. והענין שהצדיק הוא היסוד, אוכל היינו מתייחד עם המל' כדי להשביע נפשו כדי לעשות לה נח"ר ואילו בטן הרשע שזה הס"מ כי בטן זו הת"ת, תחסר כלומר אין לו מה לתת כי הרי הוא סריס. ענין זה רמוז בדברי חכמים (ברכות נא עב) "אין פרי בטנה של אשה מתברך אלא מפרי בטנו של איש".

פרק יד

(א) **זִכְמוֹת נָשִׁים אֵשֶׁת חֲכָמָה בְּנֵתָה בֵּיתָהּ וְאִוֶּלֶת** ואשה מרשעת **בְּיָדֶיהָ תִּתְּרֶסֶנּוּ** : האשה היא עיקר הבית ובידיה לבנותו וההיפך. הגר"א ביאר כאן שהאשה זו הנשמה הבונה ביתה בעולם הבא. והענין שבא לומר שהחכמה שהיא פרצוף אבא הוא מייסד את הבת שזה הבית. ומה שנקט "חכמות נשים" רומז על או"א שאבא הוא חכמה והבינה אישה בערך אבא. אולת זו לילי ההורסת ביתה כי אין רגליה בביתה וכו'. (ב) **אִדָּם הַהוּלֵךְ בִּישָׁרוֹ הוּא אָדָם יֵרָא יְהוָה שְׁזֵה הַיּוֹשֵׁר** האמיתי ונל"ו והמעקל **דְּרָכָיו הֵרִי הוּא בּוֹזֵהוּ** : מבזה את ה'. והענין כי כבר ידעת שהמל' נק' יראת יי' וההולך בישרו משפיע לה. והרשע שדרכו עקושה בזוה ומפריד את הייחוד בין ו' לה' וזה הוא "בוז הו"י". (ג) **בְּפִי אִוִּיל זֹטֵר גְּאוּה** האויל נגוע בגאוה והביטוי לה אלו דבריו הנאורים **וְשִׁפְתָּי זִכְמוֹת תִּשְׁמוּרָם** : שפתי חכמים נשמרים מלדבר כלל כמ"ש סייג לחכמה שתיקה. כבר ידעת שארבע אבות נזיקין הן ובהם האש שזו הגאוה והשמירה היא העונה שזו מכת מות לס"א שמספרו קל"א כמספר ענוה. והענין שהאויל הוא הס"מ וסכלותו מביאתו לגאוה והצדיק החפץ בייחוד משפיע לה בשפתיו שהם נצח והוד (ד) **בְּאֵין כֹּאשֶׁר אֵין אֲלָפִים** שוורים המאולפים לחרוש כמ"ש אלופינו מסובלים **אֲבוֹס בָּר** התבואה מועטה ועל כן היא ברה ונקיה **וְרֵב תְּבוּאוֹת וְהִרְבֵּה תְּבוּאָה תִּמְצָא בְּכֹזֵז שׁוֹר** : כאשר יש שור חורש שכוחו רב. המצודת דוד ביאר כאן שכאשר אין רב ומורה הוראה במקום מסוים יש מעט הלכות ומעט מקיימים התורה, משא"כ כשיש מורה הוראה שנותן שכמו לסבול עול התורה כשור. והענין שכבר ידעת שהאלפים בחכמה ובאין חכמה אין בינה ודעת והשפע המגיע לאבוס שהוא מקום מאכל הבהמ' מועט. אולם תבואה רבה תגיע כאשר יש חב"ד הרמוזים במילת שו"ר כי ר' זו החכמה כמ"ש ר'אשית חכמה, ו' זו הדעת ושי' זו הבינה שהיא הספירה השלישית ומכח הדעת יש שפע רב בזו"ן. (ה) **עַד אֲמוֹנִים עַד נֶאֱמַן לֹא יִכְזֹּב** לא יכזיב דבריו כלומר לא יכחישם **וְיִפְיֹז כֹּזְבִים** והמפיץ שקרים בסופו יהיה גם **עַד שֶׁקֶר** : הביאור הוא שהיהודי המעיד פעמים ביום שמע ישראל הוא עד נאמן כי סופו לקיים דבריו ואילו המדבר מן השפה ולחוץ ואינו חושב לקיים דבריו הרי שהוא מעיד עדות שקר. והענין שהיסוד נקרא עד נאמן כי הוא מתוועד עם המל' הנק' נאמן כפוף ועם הבינה הנק' נאמן פשוט והוא לא יכזב כי מימיו נאמנים. ואילו הס"מ הוא עד שקר ואין לו רגליים כמו שרמוז במילים וטובל בשמן רגלו ולכן הוא מפיח כזבים. רמז : ויפיח כזבים גימ' אבר כלומר אין לו אבר להשפיע לבאר (ו) **בִּקְשֵׁי לֵץ זִכְמוֹת וְאֵין** ולא מצאה בלבו כי התלוצץ על כל מיני חכמות מלבד חכמת התורה **וְדַעַת לִנְבוֹן נִקְלָה** : ואילו לנבון קל לומר דברי טעם. והענין, ביקש לץ זה הס"מ את ספירת החכמה

ואין כי לא מחובר אליה ואילו ז"א ביקש תבונה ודעת ומצאם בנקל. (ז) **כֹּל מְנַגֵּד** התרחק **לְאִישׁ כְּסִיל** מאיש כסיל השטוף תאוה וכן התרחק מאיש **וּבֹל יָדָעַת** שאינך יודע אם הוא בעל **שִׁפְתֵי דָעַת**: כבר הסברנו שהאדם הוא חברתי ונמשך אחר החברה בה הוא נמצא לכן חשוב שלא לפגוש כסילים ועוברי עבירה לתיאבון. והענין שבצד הקלי אין חיבור לחו"ב ולכן אין בהם דעת ואין להם את הקו האמצעי וההכרעה (ח) **זֹכְמֹת עָרוֹם** חכמת האדם החכם היא **הַבֵּין דְּרָכָו** להשיג מטרתו **וְאֹכֶלֶת כְּסִילִים מִרְמָה**: ומטרת הכסיל להמשיך לעשות מרמה. והענין שהצדיק הוא ערום ביראה ומטרתו להמשיך הבינה אל המלכות הנקראת דרך ובכל הופך אותה לדרכו דרך ו'. הכסיל רוצה להיות בתוך מרמה. רמז: מרמה גימ' אדם עמלק. (ט) הקשר בין ה- **אֹכֶלִים יִלְיִין אָשִׁם** זו מריבה על חטא ואילו השיח **וּבֵין יִשְׂרָאֵל רָצוֹן**: כלומר שאחד מרצה את חברו. ונראה שבא לתאר את חברת הכסילים שכל היום שיחתם על ניאוף ובגידה בעוד שהישרים שיחתם משיבת נפש של ריצוי ופיוס אהבה תמיכה עידוד וחום. (י) **כֹּל תַּלְמִיד חָכַם יוֹדֵעַ מִרְתֵּי נַפְשׁוֹ** חי חיי צער 89 דחקו תבעוה"ז **וּבְשִׁמוּזָתוֹ** לעתיד לבא **לֹא יִתְעַרֵּב זָר**: כמ"ש עין לא ראתה וכו'. הגר"א ביאר שהלב יודע צער כל אבר בגוף ולכן כשיש שמחה הוא שמח יותר מכל האיברים. והענין שהמל' נק' לב ונק' נפש וכשאיין לה ייחוד היא מרת נפש וכאשר יש לה ייחוד ובעלה משמחה בל יתערב איש צר ואויב לינק מן השפע ונרמז בנדה (יז ע"א) "אביי באלי דיבדי" שהיה מגרש הזבובים קודם הייחוד. וכבר ידעת שיצר הרע דומה לזבוב (ברכות סא עא) (יא) **בֵּית רְשָׁעִים יִשְׁמֹד** כי יבא רשע גדול ממנו ויכריתו **וְאֵהֶל יִשְׂרָאֵל יִפְרִיזוּ**: כי יבוא צדיק גדול ויוסיף לו צדקות. והענין שהרשע כל ימין זה רצון לקבל והצדיק רצון לתת ולכן הנתינה ממשיכה לצדיק חוט של חסד וההפך. (יב) **יֵשׁ דֶּרֶךְ הַנְּרָאִית יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי אִישׁ אֹלָם וְאַזְזִרִיתָהּ** לבסוף הוא מגלה שהיא **דֶּרֶכִּי מוֹת**: ולכן אל לו לאדם להשען על שכלו אלא לעשות לו רב. והענין הוא שהמל' נק' דרך ונק' ישרה והיא לפני איש הוא ז"א ויש דרך אחרת (אלו הפיתויים של לילי) של הס"א שמביאה לריק תהו והבל. ואם תשאל הרי יש שם גם שחוק? (יג) **גַּם בְּשִׁזּוֹק** גם כאשר יש שמחה לבסוף **יָכָאב לֵב** יבא צער וכאב לב **וְאַזְזִרִיתָהּ** וסופה של **שִׁמוּזָה תוֹגָה**: יגון. והענין הוא שלבסוף הנקודה הפנימית גוברת. (יד) **בְּדֶרֶכִּי יִשְׁבַּע סוֹג לֵב** מי שליבו מלא סיגים או מי שנסוג מדרך הישר. כלומר מי שדרכו עקלקלה יקבל שכרו בהתאם משל העממי אומר "כל אחד אוכל מה שבישלה לו קדרתו". **וּבִמְעָלָיו** ומי שנטה מדרכו של הקלוקל הוא **אִישׁ טוֹב**: ששכרו טוב. והענין שהמ"ד חוזרים תחילה

למי שהעלה מ"ן. איש טוב שהעלה מ"ן של מצוות ומע"ט יקבל מ"ד בהתאם וההפך מי שהעלה מ"ן שלילי של יצרים ופיתויים יקבל זפת רותחת (טו) **פְּתִי הַקֵּל** להתפתות **יֶאֱמִין לְכָל דְּבָר** של הסתה ויהיה ניסת בנקל **וְעָרוֹם** והחכם **יִבִּין** את דברי הרשע **לֹאֲשֶׁרוֹ**: כי דרך הישר ולא כפי שרצו לפתותו. והענין שהפיתוי נמצא בצד הקלי כי שמה עולה גימ' פ'ת והנאחז בה נקרא פתי והוא נקשר בה כי היא בחינת אמונה ומשם משתרש בעבירות ועולה ליסוד הנקרא כל ומשפיע לה (היא הנקראת דבר) שפע רב של עבירות. ערום הוא החכם והישר וכל ימיו בתשובה ומעשים טובים ולכן יש לו חיבור לאו"א כי יבין היינו בינה וזו אימא, לאשורו זו שוב הבינה הנקראת בכל מקום אש"ר ואותיות ל'ו גימ' לאה שזו בחינתה ובתוכה גנוז אבא הרמוז באות ר' כי הוא ר'אשית חכמה. (טז) אדם **זֹזָכָם** למרות חכמתו הוא **יָרָא** מטעות **וְסָר מִרָע** ומתרחק מן העברה **וְכָסִיל** והרשע למרות חוסר ידיעותיו **מִתְעַבֵּר** מרבה הוא לכעוס **וּבּוֹטֵז**: ובטוח הוא בצדקת דרכו. והענין שהחכם אחוז בז"א והוא מתרחק מהאחיזה ואילו ס"מ הכסיל דרכו כעס ואשתו אשת מדנים ואינו חושש לעונש. (יז) אדם שהוא **קָצָר אָפִים** ממחר להשיב ולהגיב ללא שיקול דעת מספיק **יַעֲשֶׂה אֹכֶלֶת** יגיע לטעויות קשות **וְאִישׁ מְזֻמּוֹת** תככים **יִשְׁנָא**: והענין כי חמישה כחות דין קשה יש בצד הקלי ואחד מהם הוא "אף" ועליו אנו אומרים בתפלת ערבית "והרבה להשיב אפו". נראה ש"אף" זו בחינת התפארת שבהם, אם כך "קצר אפים" אלו נה"י ד"אף" בחינת עיבור שבו שזה דין של הדין של הקלי והוא יעשה אולת כלומר ממשיך גבורותיו לבחינה שכנגדו בנוק' דקלי. איש מזימות זו הנוק' שיש בה זימה היא הפך של אשה אהובה והיא אשת זנונים והיא נמאסת. רמז: מזמות גימ' "זו לילית" וכן "מות באדם" (יח) **נִזְזָלוּ פִּתְאִים אֹכֶלֶת** הפתאים אינם מדקדקים על דרכם ומגיעים לטעויות **וְעָרוֹמִים** והחכמים **יִכְתְּרוּ דַּעַת**: מחוברים אל הדעת ולכן לא טועים. והענין מי שקשור בנוק' דקלי המפתה יקבל דינה וזו"ן דקדושה מחוברים לג"ר כי יכתירו זה הדכתר ודעת זו הדעת הכוללת בתוכה חו"ב. מאחר שהרעים חסרים דעת לבסוף הם (יט) **שִׁזְזוּ רָעִים נִכְנָעִים לִפְנֵי הַטּוֹבִים** המקושרים לדעת **וְרָשָׁעִים** צובאים **עַל שַׁעֲרֵי צְדִיק**: לקבל את עזרתו (כ) **גַּם לְרַעְהוּ יִשְׁנָא רֵשׁ** הגם שהם רשים אינם באהבה זל"ז **וְאֶהְיֶה עֹשִׁיר רַבִּים**: המשחרים לפתחו. והענין שז"א הוא עשיר וס"מ רש והנוק' דיליה רשה. רמז: ההבדל בין עשיר לרש גימ' יסוד. וכבר ידעת שהיסוד בקדושה וחסר הוא בקלי. (כא) כל אדם ש **בָּז** לאחרים זו מדה רעה, כל שכן שבז **לְרַעְהוּ** הרי שהוא **זוֹטָא וּמְזוֹזָן** ואילו זה הנותן לעניים מטובו **עֲנִיִּים \{עֲנִיִּים\} אֲשֶׁרֵיוֹ**: והענין שכבר ידעת שצדיק חונן ונותן למל', וכאשר מיוחד עמה מחד ומאידך עם הבינה זה

"אשריו" כי הבינה נקראת "אשר" אבא רמוז באות י' וז"א באות ו'. ואילו הס"מ בז' לנוקי' שלו זו לילי' כמ"ש "בבא רשע בא גם בוז". (כב) **הָלֹא יִתְּנוּ זֹרְשֵׁי רָע** הרשעים מתכננים לעשות רע בסתר וזה נקרא חורש רע כי זה הוא מעשה חרישי. ואילו אנשי **וְזֹסֵד וְאִמָּת** הצדיקים **זֹרְשֵׁי טוֹב**: מסתירים צדקתם. והענין שכבר ידעת שחרישה כינוי לייחוד (מאורי אור ע' חרישה) כמו "לולא חרשתם בעגלתי" והצדיק חורש אדמתו (מלי') ע"י המחרשה שלו (יסוד) הנקראת טו"ב. גם "חרישה" גימ' שור טו"ב (יאיר נתיב שם). אולם לחורשי רע אלו זור"ן דקלי' אין ייחוד כי אל אחר אסתרס ולא עביד פירין (כג) **בְּכָל עֵצָב** מלאכה כמ"ש "בעצבון תאכלנה" **יְהִיָּה מוֹתֵר** רוח כלשהו **וְדָבָר שִׁפְתָּיִם** שיחה בטלה (רש"י) **אֶךְ לְמוֹזָסוֹר**: והענין כי החסדים המכוסים נקראים "עצב" (ישרש יעקב – כללים) ובהם יש יתרון על המגולים כי אין הקלי' נאחזת בהם. אך "דבר שפתיים" אלו החסדים המגולים כי שפתיים אלו נו"ה ושם התפשטות המגולים, "למחסור" יש בהם אחיזה. אולם דע שכל זה נכון במצב קטנות המוחין אבל בגדלות אין אחיזה לקלי' בחסדים המגולים וזה רמוז במילים "אך למחסור" באופן שא"ך זו אימא שיש בה שם אהיה גימ' א'ך ו"למחסור" קרי ביה "לא מחסור" שאין הקלי' מחסרת מהן דבר. (כד) **עֲטָרַת זֹזְכָמִים עֲשֶׂרָם** עושר בתורה ובכסף נותן לחכם כבוד בעיני העם ואילו **אֵוֹלֶת כְּסִילִים** טפשות הרשעים **אֵוֹלֶת**: זו טפשות כי כספם לא יתנו לזולת וחכמתם דלה. והענין הוא שהחכם הוא ז"א והוא מחובר תדיר לאו"א ואימא נקי' עטרה כמ"ש "בעטרה שעטרה לו אמו" וממנה העושר כמ"ש "מצפון זהב יאתה" וצריך לומר שאבא מחובר לאימא והרמוז "יאתה" גימ' "קדש וה'א" כלומר אבא הנקרא קדש מחובר לה'א ראשונה. ואילו הכסיל שהוא הס"מ במקום חכמה יש לו אולת כמ"ש בספר יצירה (פרק ד') "תמורת חכמה אולת" ועליו נאמר "אולת אדם תסלף דרכו". ומה שנקט כאן ב' פעמים אולת הכוונה בזה שאולת הראשונה זו תמורה החכמה העליונה והאולת השניה כנגד החכמה התחתונה שגם היא נקראת אולת וכמ"ש "חכמת נשים בנתה ביתה ואולת בידה תהרסנה". רמז: אולת רומז לב' נשים שבקלי' לא"ה ומל' כי אולת אותיות א'ת ל'ו שהכוונה בזה למל' הני' א'ת ול'ו גימ' לא"ה. (כה) **מִצִּיל נַפְשׁוֹת עַד אִמָּת** עד אמת מציל נפש העשוק בעוה"ז והעושק בעוה"ב שיהיה ניצול מדין גיהנם (הגר"א) **וְיִפְּזוּ כֹזְבִים** איש **מִרְמָה**: והענין כי כבר ידעת שז"א נקרא "עד" כי "סתם עד בתפארת" (מאורי אור. זוהר ויחי דף רמח ע"א. זוהר שמות כב עא) ולכן נקרא "עד אמת" והוא מציל את הנפש שזו המל' מאחיזת הקלי' בזה שהוא מתייחד עמה. ואילו אל אחר שהוא הס"מ הוא נחל אכזב שאין לו שפע. רמז: מלת מרמה רומז אליה כי יש בה ה"ג מנצפ"ך ולכן נקראת פרי'ה גימ' מרמ"ה. (כו) **בִּירְאֵת יְהוָה** אדם שיש בו יראת שמים **מִבְּטוֹז עֵז** זה מבטיח לו שחכמתו תתקיים כמ"ש "החכמה תעז לחכם" (קהלת ז, יט). **וּלְבָנָיו** והוא עצמו לבניו **יְהִיָּה מוֹזָסָה**: והענין כי כבר ידעת שהמל' נקראת יראת שמים ושם הו"ה זו בחינת שמים.

ונקט כאן "ביראת יי"י כי יש ב' יראות: יראת חטא ויראת הרוממות שהן רחל ולאה והן האוצר של אבא וז"א והוא מחסה להן ונמז במילת "ולבניו" כי "ול" גימ' לאה "בנ" זו רחל שיש בה שם ב"ן, ואותיות "יו" אלו אבא וז"א. וכן "יהיה מחסה" גימ' יה ס'ג אדנ-י המורה על יחוד או"א וז"ן באופן שאות י' = אבא ס'ג = בינה ה' = ז"א אדנ-י = מלכות. רמז מהגר"א: ידוע (סוטה כא ע"א) שהתורה אגוני מגנא ואצולי מצלא ומצות בעידנא דעסיק בהון והרמז "ביראת" גימ' תרי"ג אלו המצוות ובפסוק הבא אמר "יראת" גימ' תורה. (כז) אדם שיש בו **יִרְאָת יְהוָה** הרי קשור עם התורה שהיא

מְקוֹר זַיִים ובזה ינצל **לְסוֹר מִבּוֹקֵשֵׁי בָנוֹת**: והענין כי כבר ידעת שהמלי נקראת יראת יי"י והיא מקבלת שפעה מיסוד ז"א שהוא מקור לה והשפע נקרא חיים ובזה היא נשמרת מנוק' דקלי הנק' "מוקש" ונק' "מות". כתיב "את קשתי נתתי" דבר המוקש לי וזו השכינה הקדושה וכנגדה השפחה נקראת מוקש (כח) **בָּרַב עַם**

ריבוי העם זה כבוד הַדֶּרֶת והדר **לְמַלְךְ וּבְאֶפֶס לְאֵם** ובמיעוט עם סביבו

מִזֹּתֶת רִוּוֹן: שבר לו כמ"ש בשלמה המלך שלבסוף "לא מלך אלא מקלוי" (סנהדרין כ ע"ב). והענין מבואר בספר הזוהר (תרומה קס"ד ע"א) שריבוי עם ישראל כבוד להקב"ה. עוד, העם אחוז במלי וריבוי המלי כמ"ש ותרב חכמת שלמה בא לה מהיסוד הנקרא הדר שמקבל שפעו מז"א הנק' מלך. המלכות נקראת "לאם" (זוהר בלק קצא ע"ב מאמר הינוקא) וכאשר אין לה שפע היא נשברת ורזה וזיו אורו של הקב"ה חלוש (זוהר השמטות רסה ע"א) (כט) מי שהוא **אָרֶךְ אַפִּים** ואינו ממחר לכעוס הוא

רַב תְּבוּנָה וְקֶצֶר רוּחַ ממחר לכעוס הרי שהוא **בְּרִים** נותן כח ל**אֲוִלָּת**: והענין שמידת ארך אפים באה מאריך אנפין לאבא ומשם לאמא ומשם לתבונה והיא משתלשלת עד בינה דז"א וזה הוא "רב תבונה" וההפך מגביר את הקלי הנק' אולת (ל) אדם שליבו אינו קשה כאבן אלא מוחל על עלבונו ולב רך כבשר **זַיִי בְּשָׂרִים**

לֵב מִרְפָּא הרי שרפואה היא לו ו**רֶקֶב עֲצָמוֹת קִנְיָה**: אך מי שמקנא בכל עת בחברו ליבו קשה כאבן ואין תעלה למכתו. והענין כבר ידעת מ"ש "ויאמר האדם זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי" וכו' שהיו לו שתי נשים אחת קשה כעצם ואחת רכה כבשר ואלו לילי וחיה. על חיה אומר חיי בשרים ועל לילי אומר רקב עצמות. רמז: "לב מרפא" במספר קטן הוא כ' כמנין חיה ע"ה. וכן "רקב עצמות" במספר קטן ל"ה כמו "לילי-ת הרשעה" שהיא מ"ק ל"ד וע"ה ל"ה. עוד, "חיי בשרים לב מרפא" ס"ת גימ' ג"ן הרומז לנוק'. "וקנאה רקב לעצמות" גימ' 1060 כמו "לילי-ת הרשעה". (לא) אדם המנצל ועֵשֶׂק דָּל הרי שבזה הוא **זֹרֶף עֲשֵׂהוּ** מגדף את הבורא שברא

את הדל, סבור הוא בלבו שאין איש רואהו. ואילו **וּמִכְבֹּדוֹ** המכבד את הדל **זֹנֵן**

אֲבִיּוֹן: וכן הנותן מתנת חנם לאביון מכבד את הבורא. דל יכול להיות בממון, בדעה וכו'. והענין כבר ידעת ש"דל" כינוי לשכינה ומי שמונע ממנה את השפע על ידי שחוטא ומפריד אלופ מבזה הוא להקב"ה. וההפך מי שמכבד את השכינה הנקראת כבוד מכבד הוא את ז"א. (לב) **בְּרַעְתּוֹ יִדְוָה רָשָׁע** הרשע הדבק ברעתו נדחה מאת

פני ה' ואילו וְזֹסֶה בְּמוֹתוֹ צָדִיק: הצדיק בבא לו נסיון של עבירה מזכיר ליצר הרע את יום המיתה ובוזה לא מסיר דבקותו מאת פני ה'. והענין שהרשע הוא ס"מ ודבק בנוק' שלו הנק' רעה והצדיק הוא ז"א. (לג) בָּלֵב נָבוֹן תִּנּוּן זֹכְמָה ואינו מספרה למי שאינו ראוי, והוא מספרה לראוי בעיניו. לעומת זאת וּבִקְרֵב כְּסִילִים

תִּנְדֵּעַ: מעט חכמה שיש בלב כסיל ממהר להוציא אותה לכל מאן דבעי. והענין כבר ידעת שהנבון זו הבינה והיא משכן לחכמה והיא נחה על ראש ז"א ועל המל' הנק' ל"ב. ואילו הכסיל אינו חפץ בחכמה ובבינה ולכן גם דעת אין בו וזה הוא ובקרוב כסילים תודע. רמז: תודע גימ' לילי-ת. (לד) צָדִיקָה תִּרְוִימָה צדקה מרוממת גוי כל קיבוץ

בני אדם וְזֹסֶד לְאֲמִים זֹטָאֵת: כלומר לאום שהוא קיבוץ בני דת אחת (מלבי"ם) החוטא לאמת במתן הצדק יחשב להם לחסד, כלומר לחרפה כמ"ש "חסד הוא" (ויקרא כ, יז). והענין הוא שכבר ידעת את ההבדל בין צדק לצדקה, שצדק זו המל' ללא ייחוד עם הצדיק וצדקה לאחר שהתייחדה עמו, ובכן צדקה היינו מל' לאחר הייחוד עולה היא אל ז"א הנק' גוי כי יש לו ג' שלבי התפתחות והם: עיבור יניקה וגדלות ואלו אותיות גוי. בהיותו בעיבור הוא מקופל כפנקס ונה"י שלו מלבישים על החג"ת המלבישים על כח"ב וזו אות ג' לרמוז על ג' כלילן בג'. ביניקה יש לו ו"ק וזו אות ו' של גוי. בגדלות יש לו י' ספירות יחד עם הנוק' וזו אות י' של מילת גוי. (הרב משה זכותא בספרו ערכי הכינויים) והנה כאשר הצדיק מייחד את המל' עם ז"א הוא מרומם אותה והיא עולה אליו להיות עמו פב"פ ולכן מילת גוי תרמוז אליה כי גוי גימ' חוה. אולם בצד השני כל צדקה שעושים לגרמיה אינון דעבדין ואין הצדקה עושה פירות ולכן נחשבת לחטאת. אי נמי, מדבר על העלאת מ"ן הפועלת מצד הקדושה ומחריבה עולמות כאשר הקלי' מעלה מ"ן. (לה) רִצּוֹן מֶלֶךְ לְעֶבֶד מִשְׁכִּיל כל

מלך רוצה עבד חכם וזריו וְעֶבְרָתוֹ תִּהְיֶה מִבִּישׁ: והמלך כועס על עבד שאינו עושה מלאכתו. והענין הוא שהמלך הוא ז"א רוצה הוא בבן צדיק הנקרא משכיל אל ד"ל שכאשר מיפה הוא את המל' במעשיו הטובים ומביא אותה מקושטת אליו שמח הוא לקראתה כידוע מתיקון ליל השבועות. ואילו עבד המפריד בין ו' לה' כגון שבא על הערוה והכניס רע בין ו' לה' מעורר את קנאת המלך עליו.

פרק טו

(א) מַעֲנֶה רֶךְ אדם שלשנו רכה ומדבר בנחת עם הבריות יָשִׁיב זִמְמָה ישיב את החימה לאחר וְדָבָר עֲצֵב אך אם ישיב בחימה וחרון אף יַעֲלֶה אָף: זה יגביר את הכעס. והענין שכבר ידעת שהלשון הוא סוד הצדיק העליון והוא מזדווג עם הנוק' בזיווג דנשיקין והצדיק בתפלתו משיב את החימה לאחר כמ"ש לקמן (טז, יד) "איש חכם יכפרנה" ואילו לילי' נקראת "דבר עצב" והיא נרגנת ומעוררת אף. כבר ידעת שארבעה פתחו ב"אף" בגלל קנא' וסימנם קנא' ונעקרו מן העולם והם:

ק'ורח נ'חש א'ופים ה'מן. ובדרך הסוד קנאה גימ' יוסף וזה היסוד ולכן מנחת סוטה נקראת מנחה קנאת וחמת הבעל נקראת קנאה כי קנאתו על הייחוד והיסוד הוא המייחד. (ב) **לְשׁוֹן זִכְרֹנִים** לשונו של החכם **יְיָטִיב דַּעַת** מוסיפה לשומעים

דעת **וּפִי כְסִילִים** ולשון הרשע **יִבִּיעַ אֲנֹכֶלֶת**: יוסיף רשעה. והענין כפי שהתבאר לעיל שהלשון זו ספירת היסוד העליון וכאשר החכם לומד תורה הוא מייחד תורה שבכתב עם תורה שבעל פה בלשונו ובזה ממשיך את הדעת אל היסוד הנק' טוב. ואילו פי הכסיל מעורר מדנים כי אין לו את כלי ההשפעה שהוא היסוד כי הוא סריס ולכן מגביר חרון אף בעולם (ג) **בְּכָל מָקוֹם עֵינַי יְהוָה צְפוֹת** מביטות על דיבורי

בני אדם, הן על **רָעִים** הגם שנראה שהם מצליחים והן על אנשים **יְטוֹבִים**: ועל הכל יביא במשפט על כל נעלם. והענין כפי שנאמר בפסוק הקודם הצדיק ממשיך שפע למלכות והפכו הרשע. הנביא זכריה אומר "כי שבעה עיני ה' המה המשוטטות בכל הארץ" ובספר הזוהר הסבירו שהם שבעה מלאכים המעידים על מעשי בני אדם והרמ"ק ביאר שמותם. ועוד אמרו (זוהר פקודי רכ"ה ע"א בגליון) שאלו מוחי או"א המאירים בפני ז"א וכל עין גימ' ה' הויות ואלו ה"ח וה"ג ואולי (אני אומר אולי כי לא ראיתי כך במפרשים) קורה לגבורות רעים ולחסדים טובים. רמז: הבט במילת "צפות" שהוא מורה באצבע על יחוד יסוד ומלכות כי אות פ גימ' יסוד ושאר האותיות "צות" גימ' מלכות. (ד) אדם שנכשל בלשון הרע **מִרְפָּא רְפוּאָת לְשׁוֹן** לשונו תהיה בלימוד

התורה הנקראת **עֵץ זַיִים וְסִלְף בָּהּ** ואילו השוקע בלשון הרע ומסלף דברי התורה יביא **שִׁפְר בְּרוֹן**: והענין כי כבר ידעת שהרפואה בספירת התפארת ולשון גימ' שכינה ע"ה וייחוד זו"ן יקרא "מרפא לשון" ואז המל' מקבלת שפע מאו"א שבהם החיים ואילו הס"א יפריד אלוף ומגביר הדין בעולם וזה הוא "ברוח" גימ' גבורה. (ה) **אֵוִל יִנָּאץ מוֹסֵר אָבִיו** הרשע מואס מחרף ומגדף בתורה **וְשִׁמֹּר תוֹכְחוֹת**

יָעֶרם: ואילו החכם שומר דברי התורה והתוכחות שבתורה ובכך מחכים. והענין שז"א הוא הבן החכם והוא שומר מ"ע (תוכחת) ומל"ת (ושומר) ובכך יקבל ל"ב נתיבות החכמה העליונה והרמז במילת "יערם" גימ' י"פ ל"ב. (ו) **בֵּית צַדִּיק זֶסֶן**

רַב בית הצדיק חזק **וּבִתְבוּאָת רָשָׁע נַעֲכָרֶת**: ואילו כאשר מגיעה תבואת רשע מתבלבל כל הבית. רש"י מבאר שהמדובר כאן על בית המקדש ודוד המלך הביא חוסן לישראל ומנשה שהעמיד צלם בהיכל בלבל יצועי אביו. והענין שהצדיק מייחד זו"ן וזה הוא "בית צדיק" ובזה ממשיך אחסנתא דאו"א ודא"א. ואילו נוק' דקלי נקראת "תבואה" שהיא גימ' ב"פ ז'ר והיא נקראת עקרב ודרשו לשון עקרב עוקרת בית. רמז: נעכרת ע"ה גימ' "סמא-ל כרת". (ז) **שִׁפְתַי זִכְרֹנִים יִזְרוּ דַּעַת** החכם

האוהב חכמה מפיץ סביבו דברי חכמה **וְלֵב כְּסִילִים** הנמשך אחר תאוות העולם **לֹא כֵן**: מפזר סביבו דברי שוא. והענין שפתי חכמים אלו ספירות נצח והוד של ז"א כשהן בתוך נצח והוד של הנוק' ובשעה שמקבלים שפע או"א שאז נקראים "חכמים"

ואז הם ממשיכים את החכמה לבי"ע. ואילו זו"ן דקלי נפרדים וזה הוא "לא כן" כלומר אין ייחוד ויש רק גבורות. רמז: לא כן גימ' מיכאל המורה על החסד. (ח) **וְיָבוֹז רָשָׁעִים תוֹעֵבֶת יְהוָה** רשע שאינו שב מדרכו הרעה ומקריב זבח לפני ה' הרי הוא תועבה ודומה לטובל ושרץ בידו **וּתְפִלַּת יִשְׂרָאֵל רָצוֹנוֹ**: אולם ה' חפץ בתפלת הישר, המיישר דרכיו, שפיו ולבו שוין. והענין שכבר ידעת שזבח ותפלה ענין אחד הם, והם העלאת מ"ן. כאשר המל' מתוקנת ממעשי בני אדם ישרים (עין קלח פתחי חכמה פתח קל"ח) היא מעלה מ"ן ומעוררת חסדים ושפע מ"ד טובים. ואילו כאשר גובר הרשע המ"ן עכורים ומעוררים הדין. (ט) **תוֹעֵבֶת יְהוָה דֶּרֶךְ רָשָׁע** רשע ההולך לעשות רעה, אע"פ שלא עשה מתועב הוא בעיני ה' **וּבְמִרְדָּף צִדְקָה יֵאָהֵב**: וצדיק ההולך לעשות צדקה אע"פ שלא עשה צדקה אהוב הוא בעיני ה'. אמרו חכמים (ברכות ו' ע"א. שבת סג עא ועוד) "חשב אדם לעשות מצוה ולא עשאה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה" ומכאן למדו גם עבירה. והענין שהצדיק רודף אחר המל' כדי שתקרא צדקה ועצם הרצון הזה הופך אותו לאהוב בעיניו ה' וההפך. (י) **בּוֹסֵר יִיסוּרִים רָע רַעִים יִהְיוּ לְעֹזֵב אֲרוֹז** התורה. וכן ייסורים רעים יהיו לאדם ה-**שׁוֹנֵא דְבָרֵי תוֹכְחוֹת** נכוחים מוכחים בסברה ישרה ולכן בסופו של דבר **יָמוּת**: בדרכו הרעה. והענין הוא שהאורח הוא היסוד והרחוק ממנו הוא הרשע המפריד בין הדבקים. (יא) גם **שִׂאוֹל וְאַבְדּוֹן** שהם מדורים תחתוניים בגיהנם, גם הם **נִגְדֵי יְהוָה** והוא משגיח גם שם **אֵף כִּי** ובודאי שגם משגיח על **לְבוֹת** מחשבות **בְּנֵי אָדָם**: והענין שכבר ידעת ששבע שמות יש לו ליצר הרע וכן שבע מדורים יש בגיהנם ושאוול ואבדון הם בחינת יסוד ועטרה ושם נענשים הפוגמים באות ברית קודש (זוהר פקודי דף רסו עב) והנה הפוגם באות ברית פוגם הוא ביסוד העליון ומפריד בין ז"א לנוק' וכן יש פגם כבוה יותר שהוא במחשבה וזה פוגם בברית העליון שהוא הדעת. (יב) **לֹא יֵאָהֵב לֵץ הוֹכֵחַ לֹו** הלץ אינו אוהב את מוכיחו ולכן **אֶל זֹכְכֵימִים לֹא יֵלֵךְ**: כי גם את החכמים ואת החכמה מתעב. והענין כי כבר התבאר שהלץ הוא הס"מ, ימיו כצל עובר, ואינו מחובר לחו"ב ולכן לא אוהב את ז"א שהוא חכם כלומר מחובר לאו"א. (יג) אדם ש- **לֵב שִׁמּוֹז** לבו שמח, ניכר הדבר בפניו ולכן **יִיטֵב פְּנִים** פניו מאירות וטובות וההפך **וּבְעֵצָבֶת לֵב רוֹיֵז נִכְאָה**: והענין שכבר ידעת שפני ה' זו השכינה והשמחה לה באה מאימא ואילו עצבות לב זו לילי שאין לה ייחוד עם ס"מ שהוא בחינת רוח. (יד) **לֵב** האדם החכם וה- **נָבוֹן** זה **יִבְקֶשׁ דַּעַת** להשיג וללמוד עוד דעת **וּפְנֵי \{וּפִי\} כְּסִילִים** ורצון הרשע זה **יִרְעָה** להתרועע

עם ה- **אֱלֹהִים**: הרשעה. והענין שכבר התבאר שז"א מיוחד עם או"א ולכן נקרא נבון כי מקבל את שיקוי התבונה. ומאחר שכך הוא, משתוקק הוא אל הדעת כי משם יקבל גם את החכמה. אולם הס"מ אינו מיוחד עם או"א והוא מחזר אחר הנוק' שלו שהיא מרדפת אחר מאהביה. פני ופי ענין אחד ושניהם רומזים לנוק' של הס"מ. היא נק' "ופני" ביחס אליו ונקראת "פני" ביחס לכל קומת הס"א. (טו) **כָּל יְמֵי חַיָּיו** של ה- **עֲנִי** זה המתבונן על העשירים ממנו **רָעִים** כי תמיד הוא חסר **טוֹב לֵב** ואדם

שהוא טוב לב ואין עינו צרה בשל אחרים, הוא תמיד שמח **בְּיִשְׁתָּהּ תַּבְמִיד**: כאילו שתה יין, ויש לו קורת רוח במצבו הכלכלי. והענין כי כבר ידעת שהעני זו המל' והיא הנקראת לחם עוני. והנה נוק' דקל'י אין לה שפע והיא מלאה דינים וזה הוא רעים גימ' ש"ך הם ש"ך דינים. לעומת זאת הנוק' שבקדושה יש לה חיבור עם היסוד הנקרא טוב והיא נקראת לב וזה הוא "טוב לב" שאז יש לה חיבור לחו"ב ששם נמצא יין המשומר והם בחיבור תמידי. (טז) **טוֹב** להתקדם **בְּמַעַט** בלימוד תורה שהיא עם **בִּירָאתָ**

יְהוָה מאשר **מְאוּצָר רַב** שיש לאדם אוצר תורה בלום ו**מְהוּבָה בּוֹ**: ויש לו פניות בלימוד. כגון: לימוד כדי להקרא רבי או לימוד לשם קינתור וכו'. (הגר"א). והענין שכבר ידעת שהמל' נק' "יראת שמים" וכן "יראת הויה" והייחוד עם בעלה הוא על ידי היסוד הנקרא טוב ולכן אמר "טוב מעט ביראת יי"י" כי אע"פ שהייחוד כעת אינו תדירי עכ"ז הוא טוב כי היא מקבלת שפע ז"א ואו"א. אולם ליל'י והמל' שלה הנק' "זמה" אין להן שפע מס"מ ויש בהן מהומה רבה. רמז: "מאוצר רב" גימ' "זמה וליל-ת". (יז) **טוֹב אֲרוֹזֹת יֶרֶק** פשוטה אולם מלאה היא **וְאֶהְבָּה שָׁם**

מאשר ארוחה של **מִשּׁוֹר אָבוּס** אולם **וְשִׁנְאָה בּוֹ**: אמרו ששלמה המלך אמר פסוק זה על עצמו. וכך כתוב במדרש משלי – פרשה טו – "אמר רבי לוי, כנגד מי אמרו שלמה למקרא הזה? כנגד שני בני אדם שפגעוהו בשעה שירד ממלכותו (גיטין ס"ח ע"א) והיה מחזיר על הפתחים בשביל פרנסה, פגעו בו שני בני אדם שמכירין אותו. בא אחד מהם, נשתטח לפניו ואמר לו, אדוני המלך, רצונך תשגיח עלי כל היום. מיד הלך עמו, והעלהו לעלייה, וזבח לו שור, והביא לפניו הרבה מטעמים, התחיל משמיע לו דברי מלכותו ואמר לו, זכור אתה שעשית כך וכך ביום פלוני כשהיית מלך. כיון שהזכיר לו ימי מלכותו געה ובכה. וכן כל אותה סעודה, עד שעמד משם שבע מבכייתו. למחר פגע בו חברו. התחיל משתטח לפניו ואומר לו, אדוני המלך, רצונך שתשגיח עלי היום. אמר לו מה אתה מבקש לעשות לי כשם שעשה לי חברך. אמר לו, אדוני המלך, איש עני אני, אלא אם תשגיח עלי היום מעט ירק יש לי, אני מניח לפניך, אם רצונך בא עמי לביתי. באותה שעה בא עמו לביתו. כיון שהגיע לביתו רחץ ידיו ורגליו והביא לפניו מעט ירק, והתחיל אותו האיש לנחמו, ואמר לפניו, אדוני המלך, שבועה נשמע הקב"ה לאביך, שאינו פוסק לעולם מלוכה מזרעו. שנאמר (תהלים קלב, יא) נשבע ה' לדוד אמת לא ישוב ממנה מפני בטנך אשית לכסא לך. אלא כן הוא דרכו של הקב"ה, מוכיח, וחוזר ומרצה. שנאמר (משלי ג, יב) כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה. אבל הקב"ה מחזירך למלכותך. כיון ששמע שלמה כן, מיד נתקררה דעתו עליו ושמח מאותה סעודה של ירק, ועמד משם שבע. רבי חייא בר רבא ורבי אבין בשם רבי יוסי אמרו, כיון שחזר למלכותו, כתב בחכמתו, טוב ארוחת ירק וגוי. טוב ארוחת ירק

שאכלתי אצל העני משור אבוס שהאכילני אותו עשיר שהזכירני צער. ע"כ. והענין שכבר ידעת שהייחוד נקרא אכילה (יח) **אִישׁ** שאינו שולט ברוחו והוא **זִמְזִמָּה** כעסן **יָצָרָה** הוא מעורר **מָדוֹן** את ראשית הריב כמ"ש "פּוֹטֵר מִים רִאשִׁית מְדוֹן" (הגר"א) ואילו **וְאָרְךָ אַפִּים** יכול גם **יִשְׁקִיט** להרגיע **רִיב**: בהתהוותו. והענין שהס"א הוא בעל חימה כמ"ש "והרבה להשיב אפו ולא יעיר כל חמתו" והוא מעורר דין בעולם כמ"ש "יורד ומקטרג". רמז: מדון גימ' ס"מ. לעומתו ז"א הקדוש כדרכו מחובר לאו"א ולא"א ששם יש י"ג תי"ד ובהם ארך אפים ומשם יש את מיתוק הדינים. הדינים הם ה"ג ובהם ה' פעמים שם אלקים שהם ת"ל וכן "ישקיט" גימ' ע"ה ת"ל. (יט) **דָּרְךָ עֵצֶל** העצל אינו חפץ להתאמץ ובוחר דרך נוחה. אולם נוחה היא בתחילתה וסופה **כְּמִשְׁכַּת זֹדֶק** דרך צרה ומלאה קוצים. כלומר העצל דוחה את המאמץ ולבסוף דרכו סוגה בחוחים. לעומת זאת **וְאֲרוֹז יִשְׂרָיִם** דרך הישר למרות שקשה בתחילה, לבסוף היא דרך **סִלְלָה**: כבר ידעת שארבע אבות נזיקין הן: שור בור מבעה והבער ומהם מידות רעות (בהתאמה) תאוה, עצלות ועצבות, שיחה בטלה וגאוה. הרי שהבור הוא שורש לעצלות ומשם היאוש והחדלון. וההפך בקדושה שם זריזות ושמחה. והענין שהשמחה היא בבינה כמ"ש "אם הבנים שמחה" וז"א הקדוש מחובר אליה ואילו הס"מ לא חפץ בה ולכן תמצא כבדות בכל מקום שיש טומאה. (כ) **בֵּן** הגם שהוא קטן אולם הוא **זֹכֶם** זה **יְשִׁמוּז אָב** משמח את האבא. לעומתו **וְכִסִּיל** הגם שהוא גדול ונקרא **אָדָם בּוֹזֵה אָבוֹ**: יש לאמו בזיון שילדה אותו. והענין שז"א הקדוש נקרא בן לאבא ואימא שהם חו"ב והוא מחובר אליהם וכבר ידעת שהשמחה נמצאת באימא. אולם לס"מ הרשע אין קשר לבינה והוא מבזה אותה. רמז: "וכסיל אדם בוז"ה" גימ' "אדנ-י אלמנה" לרמוז על לילי שאין לה בעל. (כא) **אִוְלָתָה** חטא בשוגג **שִׁמוּזָה לְזֹסֶר לָב** זה שאינו מושל ביצרו ולעיתים עובר עבירות לתיאבון, אין הוא מצטער מכך כי לא לבו גם לזאת. אולם **וְאִישׁ תְּבוּנָה** האדם המשכיל **יִישֵׁר לָכֶת**: מחפש כיצד לישר דרכו. והענין שכבר ידעת שהמל' נקראת ל"ב מפסוק ויתעצב ייי' אל לבו והס"מ לא מחובר לנוק' שלו ולכן הוא נקרא "חסר לב" והוא שמח לכל איד ולכל תקלה כי שם מוצא דרך לקטרג. לעומתו ז"א הקדוש הוא מחובר לתבונה מחד ולמל' מאידך והיא הנקראת "דרך ישרה". רמז: ישרה גימ' חוה מלכות. (כב) **הָפֵר מִזִּשְׁבוֹת** מחשבתו של אדם תופר **בְּאֵין סוֹד** כאשר אינו שומר סודו **וְיָבֵרֵב יוֹעֲצִים** שומרי סוד **תִּקְוִים**: עצתו תקום. והענין שכבר ידעת שהמחשבה היא בחכמה שהוא אבא ולס"מ אין קשר לאבא או אמא אולם לז"א הקדוש יש קשר לנצח והוד של אימא ולנצח והוד של אבא הגנוזים בהם והם הנקראים יועצים וכמ"ש בספר יצירה "כליות יועצות" וזה הוא "וברב יועצים" כי נצח והוד של או"א מתפשטים ברוב גופו של ז"א וזה מעמיד אותו. (כג) **שִׁמוּזָה**

לְאִישׁ כֹּאשֶׁר יֵשׁ לוֹ בְּמִעֲנֵה מַעֲנָה בִּפְיוֹ כְּלוֹמֵר יוֹדַע כִּיצַד לִבְקֹשׁ וְגַם יוֹדַע וְדָבָר

בְּעֵתוֹ מִזֶּה טוֹב : מתי לבקש כי לא כל העתים שוות. והענין שכבר ידעת שז"א נקרא איש וכאשר מחובר לבינה יש לו שמחה ואת השפע שמקבל מהבינה נותן למלכות הנקראת פה. וכאשר משפיע לה זה נקרא "ודבר בעתו" כי היא נקראת דבר ואות ו' ירמוז אליה וכן היא נקראת ע"ת וכאשר היא איתו תקרא "עתו" והוא משפיע לה בקומה שלימה וזה הוא מ"ה טו"ב באופן שהוא נקרא אדם ויש בו שם מ"ה וכן יש לו את כלי ההשפעה שהוא היסוד הנקרא טו"ב. (כד) **אֲרִיזוֹ זִיזִים לְמַעַלָּה**

לְמִשְׁכִּיל המשכיל עוסק תדיר למנוחת נפשו למעלה בעולם הנשמות וכל זה כדי **לְמַעַן סוּר מִשְׁאֹל מָטָה :** לא לירד לשאול. והענין שכבר ידעת שהמשכיל הוא היסוד והוא נקרא אורח ודרכו להוריד שפע טללי חיים מאו"א אל המל' שאם לא ישפיע לה היא תרד מטה למדור תחתון בקל"י. (כה) **בֵּית גָּאִים בֵּית שֶׁל אֲנָשִׁים**

גאים יסוז יחרוס אותו יהודה לעומת זאת ויצב יבנה גבול בית של אלמנה: שהיא חלשה ואין מי שיריב ריבה. רמז מהגר"א: גאים גימ' דין וזה המן הרשע הנזכר דין פעמים במגילה וכן י' בניו שיש בשם ע"ה דין אותיות שהיו גאים ורשעים וזה יסח ה' שניתנו ביד מרדכי. והענין שהגאה הוא ס"מ שיש לו י"ב כנפים משא"כ שאר המלאכים וביתו זו לילי הרשעה שאותה ד' ישפיל. אלמנה זו המל' כשהיא ללא בעלה ואז היא בדינים ואחוריים ושם אדנות כשהוא באחוריים נראה כך: א אד טדנ אדנ-י גימ' אלמנה. בית כזה יבנה ה'. רמז: ויצב גבול ע"ה גימ' קין כמ"ש דרור קין לה. מה שנקט גבול לרמוז שהבנין בא מהאים גימ' גבול. (כו) **תוֹעֵבֹת יְהוָה מִזִּשְׁבוֹת**

רַע מחשבות הרשע, הגם שלא דיבר אותם וכל שכן לא עשה אותם, מתועבים הם

בעיני ה'. לעומת זאת וטהרים אמרי נעם: אמרות הצדיק הם דברים נעימים וראויים בעיני ה'. והענין כי ז"א נקראת טהור והוא מקבל מאו"א. הבינה נקראת "נועם". "אמרי נועם" זו התבונה. אי נמי, אמרי נועם זו המל' הנקראת אמירה ומקבלת מהבינה שאז נקראת כך. הטהרה מצד החסדים של אבא כמ"ש בספר (הזוהר פ' עקב רעג עב) ובזה נבא לבאר את הפסוק שז"א שהוא טהור ממשיך שפע חו"ג מאו"א אל המל' שבמצב זה נקראת "אמרי נועם". וההפך בס"א שהס"מ חורש רע וזו תועבה בעיני יי"י. רמז: מחשבות אותיות חושיב מ'ת הס"מ נקרא מת והוא מלאך המות. (כז)

עֵכָר בֵּיתוֹ בּוֹצֵעַ בָּצֵעַ המאסף ממון באיסור סופו לאבד גם ממון עצמו

וְשׁוֹנֵא מִתְּנַת יוֹזֵיהַ : והשונא ממון אחרים סופו לעזור לאחרים ונחשב שנותן להם חיים. הנה השל"ה הקדוש מפנה אותנו למסכת מגילה (כח עא) שאלו את רבי נחוניא הגדול במה הארכת ימים? וענה להם: "מימי לא קבלתי מתנות". והענין שהמתנה אינה גזל ואינה רכוש המקבל אלא היא ממוצע וזו קליפת נוגה. כאשר המלכות יורדת לקל"י נוגה היא נקראת מתנה. הרמז זה "מתנה" ע"ה גימ' מלכות. הצדיק מעלה בתפילותיו את המל' מקל"י נוגה כי שונא את המל' במצב ירוד כזה. הנה כעת בעת כתיבת הבאור מתפשטת מגיפת קורונה בארץ ובעולם רח"ל וזה בגלל שהמל' נחלשה

ממעשי בני האדם וירדה לקלי' נוגה. מצב כזה קורה כאשר יש מת והנוגעים בו טמאים וכדי לטהרם מזים עליהם מי חטאת אז גם כן המלי' יורדת לקלי' נוגה לטהר הטמאים. אמירת הקטרת בכוונה מעלה את המלי' מקלי' נוגה אל מקומה ובוזה המגפה נעצרת. הס"מ נקרא עכר ביתו כי אין לו מה להשפיע לה וכשארין קמח תיגרה באה ותבין מילת "עכר" מעמק עכור. (כח) **לֵב צַדִּיק יִהְיֶה לְעֹנֹת אִמֶּת וּפִי רְשָׁעִים יִבִּיעַ**

דברי שקר ו-**רָעוֹת**: הצדיק שכל הגיגיו תורה ויראת שמים ופיו ולבו שוין ולכן יהגה לענות תורה מוסר ואמת. לא כן הרשע שאין פיו ולבו שוין וכל דבריו שקר. והענין, שכבר התבאר שהצדיק שהוא היסוד משפיע למלי' הנקי לב וכל עניינו למתק את ה"ג בה"ח שלו ונרמז במילה "לענות" שבמילה זו עם ה' אותיות יש ה"פ אלקיים וה"פ הוי"ה ע"ה וזה ענין המיתוק וזה שם יב"ק שהוא גימ' הוי"ה אלקים ודוד המלך רמז ענין זה במילים "קול יי"י בכח קול יי"י בהדר קול יי"י" וכשתדקדק תמצא כאן ז' פעמים יב"ק שהם ה"ג והיסוד והמלכות כי היסוד הוא כללות המשפיע והמלי' כללות המקבל. עוד נראה לבאר בס"ד והוא כי הנה המיתוק בא מכח הבינה שיש בה שם אהיה וכשהוא מלא אלפין ההין ויודין הוא קמ"ג קנ"א קס"א והם תניה והם רמוזים באותיות "נות" של מילת לענות. נותר 1 ממילת נות וכשנוסיף אותו לאותיות "לע" נקבל גימ' מיכאל שהוא בחסד וכל זה מראה על המשכת השפע מהבינה לחסד דז"א ומשם אל הצדיק ומשם אל המלכות. לא כן הרשעים כי אם כמוץ שפיהם יביע רע דין וגבורות. רמז: ויפי ר'שעים יביע ר"ת גימ' גבורה. (כט) **רְזוֹק יִהְיֶה מִתְפִּילַת**

מִרְשָׁעִים כי הם רחוקים ממנו ובהפכיות הצורה ממנו **וּתְפִלַּת צַדִּיקִים יִשְׁמָע**: והענין שהרשע משתרש ברשעו ורחוק מאד מאור פני יי"י. לא כן הצדיק

שמייחד מלי' עם תפארת ומייחד אות ה' עם אות ו' ולכן תפלתו נשמעת. (ל) **מְאֹרַ**

עֵינַיִם כלומר באור נכון לענין מסוים **יִשְׁמָע לֵב** השומע שהיה נבון באותו ענין

שְׂמוּעָה טוֹבָה תִּדְרֹשׁ עֶצֶם: ממלאת את הלב שמחה כאילו אכל שומן. והענין

כי עינים כאן הם עיני ז"א שהם חו"ב שלו בעת הגדלות והאור שניתן בהם מגיע מנח והוד של הבינה ולכן הם משמחים (דייקא כי השמחה בבינה כמ"ש אם הבנים שמחה) את המלכות הנקי לב. וכן השמיעה בבינה ומשם השפע נמשך ליסוד הנקרא טוב וכשהוא ביסוד המלי' נקראת טובה כלומר טוב+ה' אחרונה והשפע הוא הדשן הנמסך

לתוך המלי' שהיא מצד עצמה קשה כעצם כידוע. (לא) **אֵין של החכם שְׂמוּעָה**

תּוֹכְזוֹת זִיּוּם ואינם משים ממנו וזה הוא **בְּקָרֵב זִכְרֵי תִלְיָן**: והענין

שהאוזן בבינה כי אוזן גימ' ס"ג ע"ה וממנה הבחינה כמ"ש אוזן מילים תבחן וכן השמיעה בבינה והשומע לדברי הבינה שומע דא"ח ומשם נמשך לו חיים ארוכים והחכמה של או"א נמסכת בקרבו וישב שקט בטח ושאנן. (לב) **פֹּרַע מוֹסֵר מִי**

שמבטל את המוסר בעצם הוא **מוֹאֵס נַפְשׁוֹ** אין הנפש שלמה בלתי המוסר המייסר

וְשׁוֹמֵעַ תּוֹכְזוֹת קוֹנֶה לֵב: יקנה לב חדש. והענין שהמלכות נקראת נפש ונקראת

לב והרמז מלכות גימ' "כח לב ונפש" ובא לומר שהמוסר בא מאבא כמ"ש שמע בני

מוסר אביך ומי שמבטל את הקשר עם אבא מונע מנפשו את השלמות וההפך שקונה לו לב חדש וזה חידוש הלבנה. (לג) **יִרְאֵת יְהוָה זֶה מוֹסֵר זֹכְמָה וּלְפָנַי כְּבוֹד עֲנוּה**: שהענוה תנאי לכבוד (רש"י). והענין שכבר ידעת שהמל' נקראת יראת ה' והיא נבנית משפע של אבא כמ"ש אבא יסד ברתא וזה מוסר חכמה שזה בא מאבא. ולפני כבוד כלומר לפני החכמה שיש בה ל"ב נתיבות חכמה שהם גימ' כבוד יש את הכתר ששם הענוה. (תומר דבורה פרק שני).

פרק טז

(א) **לְאָדָם הָאָדָם בְּמַעֲרָכֵי לֵב עוֹרֵךְ אֶת שִׁיחָתוֹ, אוֹלָם מֵאֵת וּבִמְיֹהָה בְּמַעֲנָה לְשׁוֹן**: לשונו תדבר בעזרת השם. והענין שז"א נק' אדם והוא בונה עורך ומכונן את המל' הנק' לב וכל זה הוא עושה בעזרת היסוד. יסוד ז"א נשפע מאו"א וזה הוא ומה' היינו מאו"א, כי כבר ידעת שמילוי ע"ב הנמשך לבינה הוא מ"ו והיא נקראת הוי"ה (בניקוד אלקים) אם כן "ומימי" ירמוז לאו"א. (ב) **כָּל דַּרְכֵי אִישׁ וְהָ בְּעֵינָיו** כי אדם אינו רואה חובה לעצמו אולם רק הנמצא **וְתִכֵּן** בתוך ריוזות של האדם כלומר מחשבותיו יודע האמת לאמיתה וזה הוא **יְהוָה**: והענין שז"א הנקרא איש מתייחד עם המל' הנקראת דרך על ידי היסוד הנקרא כל והוא נותן בה כ"ז אותיות שבו וכן י"ס שבו ובהם י' הויות וזה הוא ב' עיניו כי ב"פ עין גימ' ס"ר שהם י' הויות והם ממתקים י' ספירות גבורות שבה, וכל זה נעשה בכלים חיצוניים. אולם ייחוד תיכון של כלים אמצעיים נעשה על ידי ייחוד של רוחא ברוחא (ג) **גָּל גִּלְגַּל, כלומר תכוין אֶל יְהוָה בְּמַעֲשֵׂיךָ** שיהיו מעשיך לש"ש ובזה **וְיִכְנֹו** ותתקיים **בְּמוֹשְׁבֹתֶיךָ**: כי הוא יסייע לך. והענין שז"א מבריש מן הקצה אל הקצה והא יעקב המחבר בין רחל במל' ובין לאה בבינה. וכבר ידעת שהמלכות היא בחינת עולם העשיה ולכן ז"א הנקרא כאן הוי"ה מכוין להשפיע לה כל הזמן את השפע הבא לו מאו"א שהם מחשבה (אבא) ואמא המכוננת כי היא מכוננת שמיים בתבונה. (ד) **כָּל פֶּעַל יְהוָה** כל מה שברא ה' בעולם זה **לְמַעֲנָהוּ** לגילוי אלוקותו בעולם **וְגַם רָשָׁע בֵּרָא** להתכבד בו **לְיוֹם רָעָה**: כי בהעניש ה' הרשע מתגדל כבודו. והענין הוי"ה הוא ז"א והוא פועל במל' ע"י היסוד הנקרא כ"ל והוא המייחד בין המל' שהיא ה' אחרונה והתפארת שהוא אות ו' וזה הוא "למנעהו" למען ייחוד ה' עם ו'. וגם הרשע שהוא ס"מ שאינו חפץ בייחוד ייענש ביום רעה לעתיד לבא לעת תמוט רגלו. (ה) **הַתְּעֵבֶת יְהוָה כָּל גְּבַה לֵב** דהיינו שהוא גבה רק בלבו ואין איש יודע על כך, אפילו הכי הוא משוקץ בעיני ה' **יָד לֵיד לֹא יִנָּקָה**: וכאשר ה' מעניש הוא מנכה מעט מן העונש אולם לגבה לב אינו מנכה (הגר"א). והענין הוא שהס"א הוא גבה לב ורוצה

לכבוש כסותו של ז"א שנאמר "י"י מלך גאות לבש" והוא מתועב בעיני ה' וכן הס"מ שולח ידו אל השכינה הנקראת י"ד ולא ינקה לו מדין גיהנם. רמז: יד כפול יד = לא ינקה. (ו) **בְּזֹסֶד וְאֶמֶת יִכָּפֵר עֲוֹן** זו תשובה על חטאי העבר כמ"ש דניאל שאת

החטאים של נ"נ יכפר בצדקה. ועל מניעת חטאי העתיד יש **וּבִירְאָת יְהוָה סוּר**

בְּמָרָע: להרבות ביראת שמים שמסירה מדרך הרע. והענין שהעון נרשם במל' וכאשר ממשיכים אליה מן החסיד והת"ת הנק' אמית זה ממתק דיניה ואז היא הנק' "יראת יי"י" מתחזקת והאחיזה ממנה סרה (ז) **בְּרִצּוֹת יְהוָה דְּרָכֵי אִישׁ** כאשר איש

שב אל יי"י יתברך **גַּם אוֹיְבָיו יִשְׁלַם אֹתוֹ**: זוכה לעזרה מאיתו להתגבר על יצריו מדותיו והרגליו. את הענין הסביר הרשב"י (תולדות קמ"ד ע"ב) שלאדם יש ב' יצרים: יצר טוב ויצר רע וכאשר בוחר האדם בדרך הטובה גם יצר הרע נעשה אוהבו ועוזרו.

(ח) **טוֹב לָאָדָם לָאֲסוֹף מוֹעֵט מִמּוֹן בְּצַדִּיקָה בְּיוֹשֵׁר מִרַב תְּבוּאוֹת** מהרבה

ממון שהגיע **בְּלֹא מִשְׁפָּט**: שלא ביושר. והענין שכבר ידעת שז"א נקרא משפט והיסוד נקרא טוב. ושיעור הפסוק: המלכות נקראת צדקה כאשר מיוחדת עם היסוד הנקרא טוב ואז מקבלת שפעה כראוי אפילו הוא מועט. זה עדיף מאשר לקבל שפע רב שלא באמצעות התפארת כי השפע אינו מתוקן וגורם דינים בעולם. (ט) **לֵב אָדָם**

יִזְשֵׁב דְּרָכָו האדם רוצה ללכת למקום פלוני אולם **וַיְהִי יָכִין צַעְדּוֹ**: לבסוף האדם ילך כפי רצון יי"י. והענין הוא שכבר ידעת שהמל' נקראת לב והתפארת אדם, אם כך לב אדם היינו ייחוד זו"ן הבא מכח או"א וזה "יחשב" כי אות י' זה אבא והוא נקרא מחשבה ודרכו זו הבינה הנקראת "דרך" והיא משפעת לתפארת הרמוז באות ו'. וכאשר אות ו' מלא שפע נותנו למל' כי "ויי"י בכל מקום הוא ובית דינו. מילת יכין מורה על ייחוד זו"ן כי יכין ע"ה גימ' צ"א שילוב הוי"ה אדנות. מילת "צעדו" תרמוז ליסוד הנקרא צ' ונקרא יסוד שזה גימ' "עדו". (י) **קָסָם עַל שִׁפְתֵי מֶלֶךְ** דברי

המלך בבית המשפט שאז הוא פוסק יחיד הם כמו קסם וכישוף, אולם **בְּבוֹשֶׁט**

לֹא יִמְעַל פִּיו: לבסוף הוא מוציא את האמת לאור אף על פי שנראה בתחילה שטעה. והענין שכבר ידעת שקסם זו נוק' דנוגה (קהלת יעקב) והפעולה מעוררת אותה כי המלכות בחינת העשיה. לעתים, מחמת פגם התחתונים, נוק' זו מלבישה על "שפתי מלך" שהם נצח והוד של המלכות (עיי' זוהר בלק סז ע"א). כדי לסלק את אחיזת קלי' זו מתערב ז"א הנקרא משפט ומאיר שפע רב במלכות ואז בפה שזו המל' אין מעילה

כלומר אין אחיזה והיא לא נהנית מן הקדש. (יא) **פָּלַס וּבִמְאֲזֵנִי מִשְׁפָּט לַיהוָה**

ה' דן דין אמת ואת כל המעשים שוקל במאזניים ובפלס **מַעֲשֵׂהוּ כָּל אֲבֵנֵי כִּיס**: והוא מוציא לפועל את הדין על ידי האבנים בהם שוקלים. והענין כבר ידעת מה שאמר הנביא (ישעיה מ, יב) "ושקל בפלס הרים וגבעות במאזניים" והסביר הרשב"י (זוהר תרומה קע"ו ע"א) שפלס אלו נצח והוד דאימא השוקלת את הרי האפרסמון וכן מאזניים הם נצח והוד דז"א. שיעור הכתוב כך הוא, כאשר נצח והוד דאימא מאירות

לחוי"ג דז"א יש לו כח להאיר לנוק', הנקראת מעשה כמ"ש וכל מעשהו באמוניה, על ידי היסוד הנק' כל ומתייחד עמה "מעשה ה' ו" שזה ייחוד ו' עם ה' והיא כידוע נק' אבן וכעת בעת הייחוד כיס שהוא גימ' ע"ה צ"א כמנין הוי"ה אדנות. (יב) **הַתְּעַבְתָּ מְלָכִים** המלך מתעב **עֲשׂוֹת רָשָׁע** את כל עושי הרשעה **כִּי רַק בַּצְדָּקָה** על ידי הצדיקים **יָכוֹן כִּסֵּא**: המלך. והענין שהמלך הוא ז"א וכסאו נוק' והרשע הם זו"ן דקל' וכבר ידעת שצדקה נקראת המל' כשהיא עם הצדיק ואז היא מתכוננת כלומר מתמלאת בעשר ספירותיה. (יג) **רָצוֹן מְלָכִים** באנשים **שִׁפְתֵי** ששפתותיהם דוברות **צֶדֶק** על בני אדם וכן מי שהוא **יְדִבֵּר** דובר **יִשְׂרָיִם** יושר ומלמד זכות אותו **יֵאָהֵב**: המלך. והענין שהמלך הוא ז"א וחפצו בנצח והוד של צדק כלומר של המלכות כי בכך מתייחד עמה. ישרים הם נצח והוד של היצירה הם מלאכים מטט' וסנדל' והבאור הוא שכאשר נז"ה דז"א מיוחדים עם נז"ה דנוק' הרי שהיא משפיע לנז"ה דבי"ע (יד) כאשר המלך **זֹמַת מֶלֶךְ** כועס הוא שולח את **מַלְאֲכֵי בָּיִת** מלאך המות והוא לוקח נשמות בני אדם, אולם **וְאִישׁ זֹכֶם יִכְפֹּרְנָה**: ואיש חכם מפייס את מידת הדין. והענין שכאשר ז"א מתרחק מהנוק' דין וחרוף אף בעולם והצדיק מרים אותה מהאחיזה על ידי תפילותיו ולימוד תורתו. (טו) **בָּאוּר פָּנֵי מֶלֶךְ זֵאִיִּם** כאשר המלך מאיר פנים לאדם, חיים הם לו **וְרָצוֹנוֹ** וכאשר המלך מרוצה מאדם שמחה היא לו **כָּעֵב מֶלֶךְ הוֹשֵׁה**: הממלא תבואה בקשיה. והענין מוסבר באד"ר (נשא קלא ע"א) שכאשר א"א מאיר לז"א, אזי ז"א נקרא "מלך חיים" כי מקבל חיים והמתקה מא"א. רצון זו הארת הכתר הבאה מזמן לזמן כמו המלקוש. (טז) אדם הלומד חכמה **קִנָּה זֹכְמָה** עד שנעשית קניינו **מֵה טוֹב טוֹבָה** היא מזהב **מִזְוָרוֹן** משובח וכן **וְקִנְיֹת** החכם הקונה **בִּינָה** קנין זה **נְבוֹזָר** עדיף **מִכֶּסֶף**: כי הזהב והכסף כלים והחכמה והבינה לנצח קיימים. והענין שכבר ידעת שבכתר יש כת"ר אורות ומחציתם שהם ש"י נותנן לחכמה והחכמה נותנת מחציתם שהם קנ"ה לבינה וזה הוא "קנה חכמה קנה בינה" ואמר שז"א הנקרא אד"ם ויש בו שם מ"ה, שכאשר מקבל שפע חו"ב שהם חוי"ג הנמשלים כאן לזהב וכסף, הוא מתמלא בשפע רב ומעבירו ליסוד הנקרא טו"ב כדי להעבירו למלכות והשפע הוא עשר הויות כמנין נבחר. (יז) **מִסְכֶּלֶת** דרך האנשים **הַיִּשְׂרָיִם** היא **לסוֹר מִרָע** וכן איש **הַשִּׁמֹּר נִפְשׁוֹ נִצֵּר דֶּרֶכּוֹ**: בוחן דרכו ולא פועל לפי ההזדמן. והענין שהמלכות נקראת ישרה והמסילה שלה זו ספירת יסוד דז"א ובזה סרה מאחיזת הרע. כמו כן המלכות נקראת נפש ונקראת דרך והיא צריכה שמירה בכל עת. (יח) **לִפְנֵי שִׁבָּר** כאשר יש נפילה לאדם **גָּאוֹן** יבדוק בעצמו אם לא

התגאה יותר מהראוי לו (המאירי) וכן **וְלִפְנֵי כְשָׁלוֹן גִּבָּה רִוּוֹז** : גבהות רוח באדם מביאתו לכשלון כי לא מבקר את עצמו. והענין שכאשר הקלי' מתאחזת ועולה יותר מדאי ואין צדיק בארץ להורידה מתערב הקב"ה ומורידה בכחו כמו שכתב "ואם בין כוכבים שים קנך משם אורידך נאם יי"י" (יט) יותר **טוֹב** לאדם להיות **שְׁפָל רִוּוֹז** **אֶת** ולהתפרנס עם **עֲנָיִים** {עֲנָיִים} ובכך ילמד מהם להיות עניו, מאשר **מִיִּזְלָק שְׁפָל** להרויח טוב אבל לחיות **אֶת** עם **גֵּאִים** : כי בכך ילמד להיות גאה כמותם. והענין כי ידעת (תומר דבורה פרק שני) שהענוה היא בכתר וכדאי להיות שפל אבל אחוז בכתר מאשר להיות גאה אבל בקלי'. (כ) אדם **הַמִּשְׁכִּיל** ומתבונן בסוף כל **עַל דָּבָר** דבר לפני שעושהו **יִמָּצָא טוֹב** בסופו של דבר ימצא טוב כי עושה הוא דברים טובים. ואם אחר שעשה והצליח **וּבִטְוִיָּה בִיהוֹת** תולה הצלחתו ביי"י **אֲשֶׁרֵי** : והענין הוא שהמלי' נקראת דבר והצדיק נקרא משכיל כמ"ש משכיל אל דל' והוא משפיע למלי' דרך היסוד הנקי טוב. והצדיק יודע שכל שפעו מז"א ומהבינה וזה הוא "בוטח ביי"י" הוא ז"א, אשריו=בינה. (כא) אדם שהוא **לְזַכֶּם לֵב** כלומר לבו חכם ואינו חכם בלבד שהוא יודע הרבה, אלא הוא חכם לב בטבעו, לאדם כזה **יִקְרָא נְבוֹן** ואדם **וּמִתֵּק שִׁפְתָּיִם** שחן נסוד על שפתיו וממתיק דבריו לתלמידים **יִסִּיף לְקוֹז** : הרי אדם כזה יעשיר את שומעי לקחו. והענין הצדיק משפיע חכמה שבו למלכות הנקראת לב ואת שפעו מקבל מהתבונה ולכן נקרא נבון. וכן הצדיק שבשפתיו (נצח והוד) משפיע למלי' על ידי היסוד הנקרא יוסף בכך הוא בונה אותה לקומה של עשר ספירות והיא נקראת חק'ל תפוחין קדישין וזה הוא "לקח". רמז : לקח גימ' אדנ- י חכמה. (כב) **מִקּוֹר זַיִּים** של אדם הוא **שִׁכְל בְּעַלְיוֹ** והמשכיל ימצא חיים ו**מוֹסֵר אֲוֵלִים** המורשת של הרשעים **אֲוֵלֵת** : בה ימותו. והענין שכבר ידעת שהיסוד נקרא משכיל ובחלקו העליון הוא הדעת הממשיכה חיים מחו"ב ואילו האויל שאינו חפץ בדעת נדחה אל הקלי' והדינים. (כג) **לֵב זֶזְכֶּם** מחשבותיו של החכם **יִשְׁכִּיל בִּיהוֹ** נמשכות לפיו דרך השכל **וְעַל שִׁפְתָּיו** ומבין שפתיו **יִסִּיף** ללמד את הבריות **לְקוֹז** חכמה ותורה. והענין הוא שהמלכות כאשר מחוברת לז"א המחובר לאו"א נקראת "לב חכם" והיא דרך יסודה (ישכיל) ממשיכה שפע לבי"ע ונרמז במילת "פיהו" שאות פ' גימ' יסוד ואותיות יהו' הן בי"ע. ואם תשאל הרי יהו' הם ח"טב ות"ת ואלו אצילות בראיה ויצירה? אומר לך שאבי"ע אלו בי"ע שחזרו לאבי"ע והאצילות עצמה טרם התגלתה. וכל זה ברמז עד אשר יאיר לנו. "ועל שפתיו" זו ספירת התפארת שהיא מעל נו"ה הנקי שפתיים משם נמשכת, דרך היסוד הפרטי (יסיף), התורה שהיא לקיח טוב והיא חליק לעולם הבא. אי נמי, "לב חכם" זו המלכות של החכמה ודרך יסוד אבא (ישכיל) נמשך השפע לבינה שהיא היכל של החכמה והיא פה שלו. משם

נמשך השפע דרך נצח והוד ויסוד של הבינה (שפתיו יסיף) אל התפארת היא תורה שכתב ועליה נאמר "כי לקח טוב וכו'" ואחרון עיקר. (כד) דרשן המושך לב ההמון

צוֹף דְּבִשׁ אֱמָרִי נָעַם בדרשותיו הרי שהם מתוקים וערבים לאוזן **מִתּוֹק לִנְפֶשׁ** והדרשה שלו פועלת בנפש השומעים ומשמחת אותם **וּמִרְפָּא לְעַצְמָם**: וכן בכחה לרפא עוותים קשים כעצם כלומר לנקות משקעי העבר. והענין שכבר ידעת שהבינה נק' נועם והיא מקבלת שפע מהכתר (צוף) ומהחכמה (דבש) והיא נותנת גם את חלקה (אמרי) לתפארת והמלכות. וזו התורה שיש בה מ"ע ומל"ת שהם בחינת זו"ן וכנגד מ"ע אמר "מתוק לנפש" וכנגד מל"ת אמר "ומרפא לעצם". רמז: מרפא לעצם גימ' "מלכות כלה". מתוק גימ' ישראל ע"א. (כה) **יֵשׁ דֶּרֶךְ יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי אִישׁ וְאַזְרוּרִיתָהּ דֶּרֶכִּי מוֹת**: פסוק זה בשלמות נזכר כבר (יד, יב) ואנו נדרוש בו בפן נוסף: יש דרך מעוותת הנראית לאדם ישרה אולם היא מצפינה את הרוע שבה ולבסוף הוא מבצבץ. והענין שדרך לילי לפתות בני אדם ומראה עצמה כשרה וחסודה וישרה ולבסוף רואים שאין דרכה דרך ישרה אלא דרך מות זו נוקבא דתהומא רבה. (כו) **נֶפֶשׁ עֹמֵל נֶפֶשׁ שֶׁל אָדָם עֹמֵל עִמָּכָה לֹא** היא מניבה לו תועלת לפי עמלו בה **כִּי אָכַף עָלָיו פִּיהוּ**: כי ריסן תאוותיו והדריך את נפשו להיות עמלה. והענין כי הנפש זו המלכות והצדיק עמל וטורח בה לנקותה מאחיזת הקוצים ומיניקת הקיפוד את עטיני הפרה ולבסוף היא עמלה לו כלומר כי מעלה לו מ"ן והוא מעלה אותו ליסוד דבינה וזה רמוז בתיבת "אכף" פ' גימ' יסוד א"ך = אהיה = בינה. (כז) **אִישׁ בְּלִיעֵל** איש ללא עול מלכות שמים **כָּרָה רָעָה** דרכו לחפור בור לרעהו **וְעַל שִׁפְתָּיו \{שִׁפְתָּיו\} וּדִבּוּרָיו צוּרִים כָּאֵשׁ צָרָבָת**: והענין שכבר ידעת שהס"מ נקרא איש בליעל ודרכו לפתות כמ"ש (ב"ב ט"ז ע"א) יורד ומשטין וכאשר מחטיא את בני האדם הוא עולה ומקטרג וכמ"ש (שם) "עולה ומקטרג וכאש צרבת לשונו, נוטל רשות ונוטל נשמה". (כח) **אִישׁ תִּהְפֹּכּוֹת** איש הדובר שקרים ומהפך דבריו **יִשְׁלֹז מְדוֹן** לבסוף יעוררו דבריו ריב כי יתרעמו עליו סובביו **וְנִרְצָן** איש שאומנותו להטיל דופי בכל דבר **מִפְרִיד אֱלֹהִים**: מפריד הוא את אלופו של עולם שזה הקב"ה שאינו יכול להיות במחיצתו. והענין שהס"מ הוא איש תהפכות ומעורר דין בנוכחותו והוא מפריד את הקב"ה מהשכינה. (כט) **אִישׁ זָזָמָס** איש שכל עניינו לגזול ולחמוס ממון רעהו, בתחילה **יִפְתֶּה רָעָהוּ** כדי שישמע לו ואח"כ **וְהוֹלִיכוֹ בְּדֶרֶךְ לֹא טוֹב**: והענין שאיש חמס הוא נקרא "רע" (תהלים קמ, יב) והוא הס"מ המפתה בני אדם לחטאים ולבסוף גוזל נפשם. ועומק הענין איש זה איש בליעל ואישתו לילי גימ' פ'ת והם מפרידים בין הדרך (נוקבא קדישא) והטוב (יסוד ז"א הקדוש). (ל) איש החמס מרמה את הבריות ומראה כאילו הוא שקוע בדברים עמוקים **עֵצָה עֵינָיו** אך באמת הוא **לֹאִישׁ חוֹשֵׁב תִּהְפֹּכּוֹת** מחשבות רוע וכן **קָרַץ**

שִׁפְתָיו מרמוז בשפתיו וכל זה כדי **כָּלָה רָעָה**: לעשות את הרעה. והענין כי כבר ידעת שהס"א מדמה עצמו לקדושה כמו לוט, אחשורוש ועוד אולם האמת שאינם יכולים להדמות כלל לקדושה. (לא) לא כן ההולך בתמימות וקדושה **עֲטֹרַת תְּפָאֶרֶת שִׁיבָה** יזכה להאריך ימים **בְּדֶרֶךְ צִדְקָה תִּמְצָא**: ועושה צדקה בממונו. והענין שלז"א יש גדלות וזקנה כאשר משיג מוחין דאז"א מחד ומאידך הוא מיוחד עם נוק' דיליה הנקראת "דרך צדקה". רמז: כאשר המלכות מיוחדת עם ז"א היא ניצולת מאחיזת הס"מ ונרמז במילת "תמצא" ת' רומז למלכות שהיא סוף הספירות ומצא גימ' של שמו של מלאך ס"מ. (לב) **טוֹב אֶרֶץ אֲפִים** טוב הכובש את כעסו **מִגְבוֹר** שהוא מנצח בגופו, כי הגיבור רק בגוף והכובש גם ברוח ו**מִשְׁכֵּל בְּרוּחוֹ** מלכעוס עדיף **מִלֵּכָד עִיר**: והענין שכבר ידעת שפרצוף אריך אנפין הוא בספירת הכתר ואילו זעיר אנפין הוא בתפארת והוא נקרא גבור כמ"ש בים נגלה להם כגיבור. טוב הנהגת א"א שהיא רחמים גדולים מז"א שהוא רחמים. וכן תפארת נקרא רוח והמלכות עיר ומי שהוא מושל ברוחו זו הבינה היא רחמים יותר מז"א. (לג) לעתים מדמה האדם לעצמו שזכה בפיס וזו לא היתה יד ה' ואין הדבר כך אלא גם אם **בְּזִיקָה יוֹטֵל אֶת הַגּוֹרֵל** אדם זכה לכסף בגורל זו היתה יד ה' ו**מִיִּהוָה כָּל מִשְׁפָּטוֹ**: והענין כי הגורל זו השכינה הקדושה הנקראת רחל, רחל ע"ה גימ' גורל (קהלת יעקב), והיא בחיקו של הקב"ה ז"א והוא הנקרא משפ"ט נותן בה שפעו ע"י היסוד הנק' כ"ל.

פרק יז

(א) **טוֹב לוֹ לָאָדָם לֹאכֹל פֶּת זֵרֶבָה וְשִׁלּוֹה בָּהּ** מאשר לאכול בשר **מִבֵּית מֶלֶךְ זִבְזִי רִיב**: בבית מלא קטטות וכו'. והענין שהמלכות נקרא פת בסוד הלחם אשר הוא אוכל והיא נקראת תורה שבעל פה וזה התלמוד שהוא גימ' פ'ת והיא נבנית מה"ג וזה הוא חרבה ע"ה גימ' גבורה ושלוה בה כלומר מנוחת הדעת תקרא שלוה וזו הארת אז"א בדעת וזו נמשכת לז"א ויורדת ליסוד ומשם אל המלכות ולכן נקט "בה" במלכות. רמז: שלוה+יסוד+גן=דעת. בית מלא זבחי ריב זה ביתו של ס"מ שהוא מלא שקרים בגידות וכבר ידעת שאין לו יסוד והוא סריס ולכן אין בו שלוה. (ב) אם יש לאדם **עֶבֶד מִשְׁכִּיל** כמו אליעזר עבד אברהם שהכתוב מתארו כ"זקן ביתו" שהיה חכם, הוא **יִמְשַׁל בְּבֶן מִבֵּישׁ** ימשול וידריך את בן האדון חסר הנסיון. מעמד עבד זה כבן ולכן **וּבִתּוֹךְ אֲזִיזִים יִזְלַק נְזִלָּה**: מסביר כאן הגר"א שיש ג' מדרגות בעם ישראל: "עבדים הם העוסקין בתפלה ומצות כרבי חנניה בן דוסא וחביריו והם כעבדים לפני המלך. בן הוא העוסק בגנזי אוצרות המלך. אחים הם

המשיגין בחכמה. וזהו "עבד משכיל" אף מי שהוא בדרגא דעבד שעסקו בתפלה הוא "ימשול" אף במי שעוסק בתורה כשהוא "מביש" וגם יבא לידי ש"בתוך אחים יחלוק נחלה". והענין שיש ג' מדרגות בישראל בעלי נפש ואלו רוב העם, בעלי רוח אלו לומדי התורה ובעלי הנשמה אלו לומדי הסוד. וגם בהם יש ג' מדרגות כלומר בנפש יש נפש רוח ונשמה וברוח יש נפש רוח ונשמה ובנשמה יש נפש רוח ונשמה. יתכן שיש אדם שהוא עבד ובעל נפש והוא עדיף על בן מביש זה שיש לו רוח, כי העבד יש לו נשמה דנפש ולבן יש נפש דרוח. ובתוך אחים היינו אלו לומדי הסוד בעלי הנשמה יחלוק נחלה כי יש לו נשמה דנפש וממנה משיג הסוד כאילו היה בעל נשמה. בספר זוהר חדש שיר השירים דף פ"ט ע"א דרש פסוק זה ואמר "עבד משכיל" זה אליעזר עבד אברהם, "ימשול בבן מביש" ימשול בישמעאל. (ג) מי שרוצה לדעת טיב הכסף הרי שהוא צורך

אותו ב**מִצְרָף לְכֶסֶף** וכך ידע כמה סיגים יש בו וכן **וְכֹרֶה** שהוא כבשן של זהבים

שם בוחנים את טיב **לְזָהָב** הזהב והנמשל **וּבִזְיוֹן לְבָבוֹת יְהוָה**: ה' שהוא בוחן כליות ולב יודע מחשבות האדם במסתרים. והענין התבאר בספר תיקוני זוהר תיקון סט' דף ק"ב ע"ב שה' בחן את אברהם אע"ה שהיה עמוד החסד בעולם שזו בחינת כסף וכן בחן את יצחק אע"ה שהיה עמוד הגבורה בעולם וזו בחינת הזהב וכן בחן את יעקב אע"ה שהיה עמוד התפארת בעולם ומצא אותם נאמנים לפניו. ולבי אומר לי שנרמז כאן ענין עולם התיקון שנקרא "ברודים" שכבר ידעת ענין שבעת מלכי אדום שמתו והם בחינת זהב ודין, וכן אחורי או"א שנפלו ואלו בחינות הכסף ואחורי נה"י דכתר נפגמו וזה "לבוות" שהכתר הוא לב הספירות. וכאשר רצה המאציל לתקן העולם הוציא אור חדש מן המצח של אדם קדמון ובו י' ספירות מ"ה שהם בסך הכל ת"ן ספירות, והרמז כאן בחין לבוית ס"ת ת"ן (ד) **בִּמְרֵעַ** אדם רע **בְּמִקְשֵׁיב** מקבל **עַל**

עֵינֵי אֵוֶן דברי שוא. **שִׁקָּר** שקרן **בִּזְיוֹן** מאזין **עַל לְשׁוֹן הָהוּא**: ללשון המצערת ושוברת את הלב. והענין שכבר ידעת שה"ס נקרא אדם רע והנוק' שלו רעה וכאשר רוצה להשפיע לה הוא משפיע דרך נצח והוד שלו הנקראים שפתיים והיסוד שלו נקרא "כהן און" (זוהר יתרו סז ע"ב) ואינו יכול להשפיע כי כלי ההשפעה שלו בטלים וזה הוא גם "לשון הוות" שהיסוד נקרא לשון אולם הלשון שלו משפיעה צער ושברון לב. (ה) אדם **הַלְעֵג לָרֵשׁ** על מצבו הכלכלי ואומר שהוא דל כי אין לו כשרונות וכו'

למעשה בכך **זֶרֶף עֲשֵׂהוּ** הוא מתעלם מהשגחת הקב"ה שעשה את הדל כך. אדם

הַשְׂמִיזוֹ לְאִיד לתקלת חברו **לֹא יִנְקָה**: תגיע לו תקלה דומה. והענין ידעת שלרש אין כל, כלומר הס"מ הוא רש ואין לו יסוד ואין ללעוג על כך כי זה רצון הבורא.

(ו) **עֲטָרַת זִקְנִים** הזקנים מקבלים כבוד כמו כתר לראשם בזכות **בְּנֵי בָנִים**

כאשר יש להם התנהגות טובה וחכמת התורה. **וְתַפְאֶרֶת בָּנִים** והבנים מתפארים

אֲבוֹתָם באבותם הצדיקים. והענין (עיי' זוהר שמיני ל"ו ע"ב) שכבר ידעת ממה

שבארו "ומביא גואל לבני בניהם" שאלו נה"י אם כן זקנים אלו או"א והבנים הם חג"ת ובני בניהם נה"י והם מעטירים את או"א על העלאת מ"ן. "ותפארת בנים אבותם" היינו הבנים שהם חג"ת מתפארים במוחין שקבלו מאבותם שהם חב"ד. (ז)

לֹא נֶאֱוָה לְנֶבֶל שִׁפְתַּי יִתֵּר דיבור עילי אינו תואם לפחות. וי"א הבטחת תרומה שאין עמה מעשים אינה מקובלת גם אם מדובר באדם פחות המעלה **אֵף כִּי** ואין צריך לומר אם הוא **לְנֶדִיב שִׁפְתַּי שֶׁקֶר**: שאם הבטיח לתרום והתברר שהוא אומר ואינו מקיים ששקר יחשב לו. והענין שהנבל הוא הס"מ כמ"ש אם פגע בך מנוול זה והנוק' שלו ש'מה פ'ת (גימ' לילי-ת) ואין נאה לשפחה כי תירש גבירתה. לעומת זאת הנדיב שהוא הפך הנבל (עיין ישעיה לב, ה) רומז לז"א כמ"ש "כרוה נדיבי העם אילן אבהן"¹³ (זוהר בהעלותך ק"נ ע"א) שפת שקר זו השפחה היא נחש עקלתון בוודאי שאינה ראויה לז"א ח"ו. (ח) כמו **אֶבֶן הַנוּשָׂאֵת זֶזַן** בעיני בעליה כן **הַשִּׁזְזֹד בְּעֵינֵי בְּעָלָיו** מקבלו. לאחר שהורגלו בכך הרי שנותן השוחד **אֵל כָּל אִשָּׁר יִפְנֶה יִשְׁכִּיל**: והענין שאנו נותנים שוחד ביום הכיפורים לס"מ בצורת השעיר המשתלח ומיד לאחריו נחתמים לטובה. (ט) אדם **בִּכְסֵּה הַמַּסְתִּיר פִּשְׁעֵי חַטָּאִים מִבִּקֵּשׁ אֱהָבָה** יוצר חברה טובה סביבו, ואילו **יִשְׁנֶה חוֹזֵר וְחוֹטֵא בְּדָבָר עֲבִירָה מִסּוּיִמַת בּוֹפְרִיד מֵרְחִיק הַשְּׂגָחַת אֱלֹהִים**: הקב"ה מעל בניו. והענין שיש מידה הנק' "עובר על פשע" וכתוב לקמן "ותפארתו עובר על פשע" שזו מדתו של ז"א והוא מעביר ראשון ראשון וכל זאת בתנאי שהאדם אינו משתרש בחטא שאם שילש זוקפים לו את ב' הפעמים הראשונות (רמב"ם הל' תשובה פ' ג, ה) והוא מפריד אלופו של עולם ממנו. (י) **תַּזְזוּת גְּעֵרָה בַּמִּבִּין** שיחת מוסר אחת לחכם מניבה פרי יותר **מִהֶכָּחוֹת כָּסִיל מֵאָה**: ממאה מכות פיזיות לרשע וכמ"ש (ברכות ז עא) טובה מרדות אחת בלבו של אדם ממאה מלקיות. והענין כשהגבורות מתרבות מפאת חטאי התחתונים ויש דינים בעולם, הצדיק שבדור ממתיק את הדין בשורשו שזו הבינה על ידי שמעורר את העם לתשובה, וזה הוא "גערה במבין" שהבינה ממתיקה את הגבורות וזה הוא "תחת" ר"ת ת'כניס ח'יסדים ת'חתיהם (קהלת יעקב) וזו עבודת הצדיק. אולם הכסיל שהוא ס"מ שאינו מתעורר לוקה מכה אחר מכה. כתב בספר מגלה עמוקות (פ' בשלח) "כתב בספר ר"א מגרמיזא על פסוק (תהלים עח) נגד אבותיו מתחיל בני וסיים בני. תחת גערה במבין מהכחות כסיל מאה. לכן אמר במדרש משל לדג מבאיש וכו' ונזכר שם מאה מלקויות. הנמשל שם זה פרעה והוא מייצג את התנן הגדול הרובץ בתוך יאוריו והוא הס"מ. (יא) **אֵף בְּרִי יִבְקֵשׁ רָע** הרשע מבקש תדיר להמרות פי ה' וזו רעה לו בעולם הזה **וּמִלֵּאף אֶכְזָרִי** זה דומה שר של גיהנם **יִשְׁלָזוּ בּוֹ**: בעולם הבא. והענין שהס"מ מבקש בכל עת רעת בני אדם וכך יעשה לו שלעתיד לבא תעבור ממשלתו כמ"ש במסכת סוכה נב ע"א. (יב) מוטב **פָּגוּשׁ** לפגוש

¹³ אליך קורא מתחיל ויקר אגלה אונך שמילת אבהן אינה מתכוונת לאברהם, יצחק ויעקב אלא לחג"ת. החג"ת הם חצי העליון של הר"ק שהוא פרצוף ז"א.

דב שכול באיש שהוא מסוכן וממית, מאשר לפגוש **ואל כסיל באולתו**: רשע הפורס את משנתו הנאורה. כי הדב פוגע לכל היותר בגוף והכסיל בנפש (מלבי"ם). והענין הוא שלילי נק' "דב שכול" כמ"ש ואני שכולה וגלמודה, כלומר גמולה זו מבעלה. ונאמר "כן תשכל מנשים אמך" וזו לילי חייבתא והיא קשה ורעה אולם כאשר ז"א הכסיל נוסף עליה, כי הוא קשור באולתו דייקא, קשה הדבר שבעתיים.

רמז: באולתו רומז לנוק' דקלי כיון שזו גימ' מת'ה. (יג) אדם **בשיב רעה תזות**

טובה שעשו לו **לא תבייש** \ {תמוש\} **רעה מביתו**: כיון שלא יעזרו לו שוב. והענין מוסבר בספר הזוהר (מקץ ר"א ע"א) שכך דרך החיצוניים להשיב רעה תחת טובה ולכן האדם הנוהג כך נדבק בהם ולא תמוש רעה (לילי) מביתו. לכן אומר שם בזוהר שיש להזהר ואין להרע אפילו למי שגורם רע. (יד) **פוטיר בים ראשית**

מדון ראשית המריבה כזרזיף מים מבעד לחומה (סנהדרין ז' ע"א), אולם יכולה

להיות נחל שוטף אם לא תופסק ולכן **ולפני התגלע הריב נטוש**: אל תחזיק במחלוקת שאם לא כן לא תוכל להסתלק ממנה. והענין שהוא (הס"מ) ריב ואשתו מריבה והוא מקטרג על האדם. אמרו חכמים (קידושין מ' ע"ב. סנהדרין שם) שתחילת דינו של האדם על ענין לימוד התורה. והוא מקטרג על האדם שלא עסק בתורה והופך כל עשר הספירות לדין וזה הוא "מדון" גימ' מאה להראות שכל י"ס עם י"ס פרטיות שלהם כולם מלמדים עליו חובה. ולכן יעסוק אדם בתורה כדי שלא יגיע לשלב הבא והוא ה"ריב" שנידון על שלא לימד תורה כי מלמדי התורה עושים זאת בשפתותיהם (נצח והוד) ובלשונם (יסוד) ואלו ספירות נצח הוד יסוד ומלכות וריב ר"ת ר'חל יוסף בינימין (קהלת יעקב). רמז: אין לך יום בו אתה פטור מלימוד תורה ולכן "נטוש" גימ'

365 כמנין ימות החמה. (טו) **ביצדיק רשע** המחניף לרשע ו**מרשיע צדיק**

ומגנה את הצדיק, הרי הוא **תועבת יהוה** מרוחק מה' שהוא ישר **גם שניהם**: כלומר גם אם הצדיק רשע בלבד עשה ב' עבירות וכן אם הרשיע צדיק כי בכל פעולה עשה ב' עבירות הגביר הקליפה והחליש הקדושה (הרב משה דוד וואלי) וכמו שהסביר הגר"א מילים "דין וחשבון" דין על מה שעשה וחשבון על מה שהיה יכול לעשות בזמן החטא. והענין כי כבר ידעת שצדיק הוא ייי' ורשע הוא הס"מ והאומר לרע טוב אוי לו (ישעיה ה, כ) והוא מרוחק מאת פני ייי'. (טז) **למה זה בוזיר ביד כסיל**

לקנות זכמה למה הרשע מתעניין בשכר לימוד בישיבה? הרי **ולב אין**: אין בו דעת ללמוד. והענין ש"מחיר" זו תורה שבעל פה כמ"ש "ובלא מחיר יין וחלב" שהיין זו תורה שבעל פה וחלב זו תורה שבכתב (ספר הבהיר) ושואל מה לו לס"מ בשכינה והרי אין לו שייכות אליה. רמז: מחיר אלו הדינים שבתורה והם ג' סוגים: תרי"ג מצוות וז' מצוות מדרבנן ותקנות הכוללות סייגים וכו' והרמז מחיר גימ' ג"פ אלקים. עוד, ראינו לעיל ש"מדון" כינוי לס"מ הנקרא איש מדון וכאן הוא נרמז "ולב אין" גימ'

ע"ה מדון. (יז) **בכל עת אהב הרע** אהבת הרעים תמידית **ואזל לצרה**

יולד: ואילו אהבת האח מתעוררת כאשר יש צרה. והענין מוסבר בספר הזוהר

(בשלח נ"ה ע"ב) שהקב"ה אוהב את ישראל תדיר וגם כאשר ישראל חוטאים קורא אותם אחים כמ"ש למען אחי. יולד היינו החטאים שלא היו וכעת נוצרו ושיעור הכתוב שהקב"ה אוהב את בניו בכל עת ואם לפעמים חוטאים ונולד חטא גם אז אינו עוזבם. עוד נראה להוסיף שהצדיק עושה צדקה בכל עת ועושה זאת מאהבת יי' הנקרא רע כמ"ש רעך ורע אביך אל תעזוב. ואח לצרה הם זו"ן כי המלכות נקראת אלקים כאשר יורדת לבריאה ואלקים מלא ההין גימ' צ"ה כזה: אלף למד הה יוד מס ואח מוסר בזו"ח רות שאלו ט"ס עליונות כי א' זה הכתר וח' אלו ספירות חכמה עד יסוד. יולד היינו שהצדיק מייחד אותם בכל יום ונחשב כמולידם. אי נמי, הבינה ילדה אותם ורמוזה במילת "יולד" שהוא גימ' נ' כמנין נש"ב. (יח) **אָדָם זֶזֶסר לֵב** עצל בטלן

(לקמן כד, ל) ואינו מברר מעשיו ובקלות דעת **תִּקַּע כָּף עֵרֶב** נעשה ערב לרעהו

בסוג ערבות **עֵרְבָה לִפְנֵי רֵעֵהוּ**: שאפשר לגשת אליו לפני שניגשים אל הלווה (הגר"א) וזה הוא "לפני רעהו". והענין שהס"מ נקרא חסר לב כמ"ש "ולב אין" כי הוא סריס וליב היינו נוק' אין לו והוא חומד אשת רעהו. כי כבר ידעת פירוש "ואת ערובתם תקח" (שמו"א יז, יח) ואמרו חכמים (כתובות ט עב. שבת נו עא) היינו דברים המעורבים בינו לבינה וזו הכתובה והיא בחינת היסוד המחבר בין שמים וארץ וכמ"ש צופה רשע לצדיק. (יט) אדם ש- **אֱהָב פִּשֵׁעַ** לפשוע בחבירו, הרי שהוא **אֱהָב**

מִצָּה ומריבה, כדי הרגליו הרעים יעוררו בוודאי מריבות **בִּמְגִבִּיהַ פִּתְיוֹזוֹ** וכן

המגביה פתחי פיו ומדבר סרה באחרים **בְּמִבְקֵי שִׁפְרָה**: הרי שהוא מבקש נפילה, כי גאותו תפילנו. והענין שהס"מ נקרא פושע כמ"ש לקמן (כט, טז) ברבות רשעים ירבה פשע" והנוק' שלו נק' מצה ומריבה. המדבר לשון הרע, מגביר את הרשע בעולם ואת ממשלת הקלי' ולמדנו (י, יט) "ברב דברים לא יחדל פשע" וסופו שבר ותוגה. (כ) **עֵקֶשׁ לֵב** אדם שמחשבתו עקומה (מלבי"ם) **לֹא יִמָּצֵא טוֹב וְנִהְפָּךְ בְּלִשְׁוֹנוֹ**

המדבר אחד בפה ואחד בלב לבסוף **יִפּוֹל בְּרָעָה**: אותה חרש על זולתו. והענין שהס"מ הוא העיקש ואינו מצא את היסוד הנק' טוב להתחבר עמו עם הנוק' כי כבר ידעת שהוא סריס. וכן לשון זה היסוד וכאשר בני אדם פוגמים ביסוד ממילא נדמים הם לס"מ שאין לו יסוד וסופם להדבק בקלי' הנקראת רעה כמ"ש ברעה הוציאם. (כא) **יִלְד בֶּן כָּסִיל רֹשַׁע וּבִעַל תַּאוּוֹת לְתוֹגָה לֹא** כי התפתחות הילד מצערת

אותו **וְלֹא יִשְׁמְזוּ אָבִי נָבָל**: וכן יחיה בצער אבא של בטלן, ריקא וי"א קמצן. והענין שכבר ידעת שכסיל בספר זה ובקהלת הוא הרשע והוא חדל אישים נבזה ומצער יולדיו תדיר. נבל זה שאין לומד תורה או חכמה כי על ידי הלימוד יכול להגיע למחוזות טובים וזו הבינה הרמוזה במילה שמחה. (כב) **לֵב שִׁמְזוֹ** השמחה הגם שהיא

רוחנית **יִיטֵב טוֹבָה יִהְיֶה לְבִרְיָאוֹת הַגּוֹף וְרוּחוֹ נִכְאָה וְהַעֲצָבוֹן תִּלְכֹּשׁ גָּרָם**: מביא מחלות. והענין כי שמחה זו הבינה והיא משפיעה לז"א שתמציתו ביסוד הנקרא טוב ושפע היסוד משפיע לגוף שזו המלכות. רוח נכאה זה הס"מ שבהופעתו הכל מתייבש. בעת כתיבת הפירוש יש מגיפת קורונה בחוץ וזו הופעת הס"מ כי קורונה גימ'

"השטן בא". ואנו עדים ליובש בלימוד התורה, תפילה ברחובות. עסקים סגורים וכו'.

(כג) **שִׁזְזֹר מִזִּיק רָשָׁע** הרשע רוצה להטות את המשפט לטובתו ולכן **יִקְזֹז** לוקח שוחד בחיקו כדי **לְהַטֹּת אֲרוּזֹת מִשְׁפָּט**: והענין שהס"מ נקרא רשע והוא מקטרג על האדם ומטה דינו לחובה. השוחד הרוחני הוא הפרזה בתיאור העבירה כמו שאמר המן "לא המלך לבדו עותה ושתי המלכה וכו'". (כד) **אֶת פָּנֵי מִבִּין זֹכְמָה** החכם לומד במתינות ובעיון ולכן מבין את הנלמד היטב **וְעֵינָי כְּסִיל בְּקִצָּה אֶרֶץ**: והכסיל אינו רוצה לעמול ומיד רוצה לסיים ועיניו יגביהו עוף. והענין שהחכם הוא הלומד תורה כמ"ש (כח, ז) "נוצר תורה בן מבין". בן חכם זה ז"א שהוא בן לאו"א והוא מקשר תורה שבעל פה הנקראת "את" עם תורה שבכתב הנקראת "פני מבין" כי היא הפנים של התבונה וכן עם החכמה העליונה. לעומתו הכסיל הוא הס"מ חו"ב שלו בנוק' שלו האבודה ממנו הנקראת "קצה הארץ" כי שם אחיזתה. (כה) **כַּעַס לְאָבִיו בֶּן כְּסִיל** הכסיל מכעיס אביו בהתנהגותו הנלוזה ו**מְמוֹר לְיוֹלָדָתוֹ**: ומצער לב אמו. והענין שהס"מ בן הוא להקב"ה שהרי הוא מלאך ככל המלאכים אולם הוא נוצר משמרי הגבורות ומהסיגים שבהם ולכן מעורר מדנים וחרון אף בעולם וכן מצער את השכינה שממנה השתלשל. כך ראינו בגמרא (סוכה נב עב) שהקב"ה מצטער שברא את הכשדים. (כו) **גַּם עֲנוּשׁ לַצַּדִּיק לֹא טוֹב** אדם שאינו טוב כלומר מעוות סבור שיש לענוש את הצדיק וכן **לְהַכּוֹת נְדִיבִים עַל יֵשֶׁר**: סבור הוא שלפי שורת הדין יש להכות את הנדיב. כגון זה האומר שאסור לעזור לעניים כי אם הקב"ה העני אותם למה לעשות פעולה נגד רצונו. והענין שהס"מ החפץ להחטיא בני אדם שש ושמח בעונש הצדיקים ובמכת הנדיבים. עומק הענין במ"ש כל נדיב לבו יביאה כלומר הנדיב פועל צדק והוא דבק בשכינה והצדיק דבק ביסוד ושניהם פועלים לייחד זו"ן וזה הפך רצון ס"מ שחפץ להפריד אלוף. (כז) **זֹזִישׁ אֲמָרָיו יוֹדַע דָּעַת** סימן לחכם זה אדם הממעט בדיבורו **וְקָר \{יִקָּר רִוּוּ\} אִישׁ תְּבוּנָה**: וכן אדם מרומם מעם הוא איש חזון. וכך אמרו חכמים (מגילה יח עא) מילה בסלע שתיקה בתרין. וכן אמרו (אבות א, יז) שמעון בנו של רבן גמליאל אומר "כל ימי גדלתי בין חכמים ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה". וכן (לעיל י, יט) "חושך שפתיו משכיל". והענין הוא שהלשון היא הברית העליונה והיא נמשכת מן הדעת והמדקדק באמרותיו סימן הוא שהוא שומר הברית התחתונה. (כח) **גַּם אֹיִל מִזִּזְרִישׁ זֹכָם יוֹזֵב** האדם המצליח להשתיק את הרשע מדיבוריו יחשב חכם וכן המצליח **אִטָּם** לאטום **שִׁפְתָּיו** שפתי רשע בטענות נכוחות הרי שהוא **נָבוֹן**:. והענין הוא שהצדיקים האמיתיים שאינם קובלים על הרעה אלא מוסיפים טובה וכו' במעשיו משתיק הוא את הס"מ האויל ואוטם שפתותיו מללמד קטגוריא על הבריות.

פרק יז

(א) **לְתַאֲוָה יִבְקֶשׁ** אדם המבקש למלא תאוותו **נִפְרָד** מפסיק מללמוד תורה,

כי התורה מתשת כח התאוה ולכן **בְּכָל תּוֹשִׁיָּה** בכל עת שיש דיון תורני **יִתְנַלֵּעַ**:

מגלה את בורותו. והענין שכבר ידעת פירוש "ומשם יפרד" שבצד שהוא הפך הקדושה זה עלמא דפירודא והס"מ הנמשך והממשיך אחר התאוות בהכרח עוזב את התורה הנקראת תושיה (סנהדרין כו ע"ב) שהיא מקור מים חיים והולך לו לחצוב בארות נשברים. רמז: התורה היא תורת חסד ותושיה גימ' י"פ חסד ע"ה (קהלת יעקב) ולומדי התורה אחוזים בעץ החיים ולכן תושיה גימ' "כל בני ישראל חיים". לומדי התורה

זוכים לכתר תורה וחכמה ולכן תושיה גימ' "כתר וחכמה יחדו" (ב) **לֹא יִזְפֹּץ**

כְּסִיל בְּתַבּוּנָה גם כאשר הרשע לומד תורה, אין הוא מתקשר לחכמה והמוסר

שבסוגיה אלא בא לפרסם **כִּי אִם בְּהִתְנַלּוֹת לָבוֹ**: את היד"ע הרב שלו והוא

מהפך הסוגיה לפי רמתו הרוחנית הירודה. והענין שהכסיל הוא הס"מ ואין לו קשר לאו"א הנק' תבונה, כל ענינו לגלות את לבו שזו הנוק' שלו כמ"ש "להביא את ושותי

המלכה". (מגילה יב ע"ב) (ג) **בָּבוֹא רָשָׁע** כאשר מגיע רשע למקום כלשהו **בָּא**

עמו **גַּם בּוֹז** הבוז הוא בלב כמ"ש "ותבז לו בלבה" (שמו"ב ו, טז) **וְעַם** וכן בא עמו

קָלוֹן דהיינו שהוא בעצמו נקלה שזה הפך הכבוד וכן באה עמו **זִרְפָּה**: שהיא

פחותה מן הקלון. והענין שבוז חרפה וקלון הם ג' מדרגות בס"א. כתוב "בוז יבוזו לו" זה כאשר איש שהוא הס"מ נותן כל הון ביתו באהבה כדי להביא בין זעיר לנוק' הרי שבוז יבוזו לו כי בא להפריד בין הדבקים וזה בו"ז ר"ת ב'חינת ו'ז זעירא שזה היסוד (קהלת יעקב) החרפה היא במלכות כשהיא בקטנות אחוריים ודין והרמז בזה חרפה קרי ביה חר פ"ה באופן שח"ר גימ' יצחק שהוא הגבורה ו"פה" זו המלכות. חרפה רומז לאחוריים כמ"ש חרפת רעב ורעב אלו אחוריים של ב' שמות: הו"ה ואלקים. קלון זה הפך הכבוד כמ"ש חכמים כבוד ינחלו וכסילים מרים קלון. וזה הקטרוג הבא לו מלמעלה על שאינו עוסק בתורה. רמז: קלון קרי ביה קל לון וק"ל ע"ה הוא שמו של

המלאך ו"לון" גימ' אלקים שאלו הדינים השורים עליו. (ד) **מִיָּם עֲמוּקִים דְּבָרֵי**

כִּי אִישׁ דְּבָרֵי הַחֲכָמִים הֵם עֲמוּקִים נִזְזָל נִבֵּעַ והם כנחל מים חיים **מִקּוֹר**

זִכְמוֹהִי: ובהם חכמה. והענין שאיש הוא ז"א והוא מחובר לאו"א שהם חו"ב

וביניהם הדעת שהיא חיבור חו"ב הנקראת "מים עמוקים" כי הדעת הוא ייחוד של חכמה ובינה שהם בעצמם עמוקים (והכתר עמוק עמוק) נחל זו הבינה כמ"ש ונהר

יוצא מעדן וחכמה זו החכמה כפשוטו. (הגר"א) (ה) **שִׁאת פָּנָי רָשָׁע לֹא טוֹב**

לא טוב לשאת פנים לרשע במשפט כי בכך בא **לְהַטּוֹת צַדִּיק בַּמִּשְׁפָּט**: והענין

כי שאת זה נגע כמ"ש "והנה שאת לבנה" (ויקרא יג, י) והנגעים באים מחמת העדר אורות אבא וכאשר ז"א ממשיך אורות מאימא בלבד ללאה מופיעה ה"שאת" (עץ חיים שער לאה ורחל פ"ז) והנגע הוא הפך ענג ושאת הפך אשת וזו לילי שהיא הופכת

משכבה ומנאפת והיא "פני רשע" ומסלקת צדיק של עולם וזה הוא "לא טוב" וזה הוא "להטות צדיק" ומפרידה אותו מהעמוד האמצעי הנקרא משפט. שיעור הכתוב איפה: "שאת" זו לילי היא "פני רשע" פניו של הס"מ והיא מפרידה בין ז"א (משפט) ובין היסוד (צדיק). המשל הגשמי בזה שכח הקלי מתחזק ויש הפרדה בין לומדי התורה (יסוד) והתורה ((תפארת, ז"א) הם נרדפים על היותם לומדי תורה (תפארת) ולא נוטלים עליהם עול דרך ארץ. (מלכות) והרודפים אינם מבינים שהם מעל דרך ארץ והם מפרנסים את הדרך ארץ ולא ההפך. והמסקנה שעליה במספר תלמידי חכמים המצב הכלכלי משתפר ולא ההפך. (ו) **שִׁפְתַי כְּסִיל יָבֹאוּ בְּרִיב** סגנון הדיבור

של הרשע יבוא בדרך של ריב הרמת קול חירופים וכו'. **וּפִיו לְמַהֲלָמוֹת יִקְרָא**: וכן קורא תיגר למהלומות גופניות. והעניין כי שפתי כסיל שהוא הס"מ אלו נצח והוד שבו שהם מבקשים להשפיע וכיון שאין לו את כלי היסוד ולכן ישארו בריב שזה הס"מ. והנוק' שלו הנקראת פיו קוראת למהלומה. רמז: כל מקום שנוכח "הלום" אינו אלא מלכות (בר"ר נה, ו) והנוק' דס"מ אין לה מלכות וזה הוא למהלומה אותיות למה הלום. עוד, רגליה יורדות מות והיא שואלת "למהלומות" אותיות למה למות כלומר למה המאציל יצר אותי כך שאני קשורה למות. (ז) **כִּי כְּסִיל בְּזוֹתָה לֹו**

דיבור הרשע שבר לו **וּשְׁפָתָיו מוֹקֵשׁ נִפְשֵׁוֹ**: ושיח שפתותיו שוברים כל גופו. והענין שהכסיל הוא הס"מ פיו זו הנוק' שלו והיא נקראת אנחה והיא שוברת חצי גופו של אדם (ברכות נח ע"ב. כתובות סב ע"א) זה אדם בליעל. ושפתיו אלו נו"ה שלו לא משפיעים לנוק' הנק' נפש אלא מוקש לה כי היא נקראת מות גימ' מוקש. רמז: יש אשת חיל שהיא הפך האשה הנזכרת כאן והיא סרח בת אשר והיא קוראת לעצמה "שלמי אמוני ישראל" (שמו"ב כ, יט) והיא לא מתה (אוצר המדרשים חופת אליהו) והיא החיתה בדבריה את ישראל סבה הוא יעקב אבינו והנה "שלמי אמוני ישראל" גימ' 1028 והיא הפך הס"מ המבקש להמית והוא נקרא "יצר הרע, המות" שהוא גימ' 1028 עם ב' שמותיו. (ח) **דְּבָרֵי נִרְצָן** הנרגן הוא אדם המוצא פגם בכל דבר. העולם

אומרים שאם אמרת לו "בקר טוב" הסתבכת. דבריו **כְּבִמְתֵּלֵהֶבִים** כמו מהלומות

החובטות את כל הגוף אך יש הבדל אחד שכאן החבטה היא **וְהֵם יִרְדּוּ וְזִדְרֵי**

בָּטָן: בלב, דבריו מדכאים כל יזמה. והענין שהנרגן הוא איש המדנים והוא איש מדון וכבר ידעת ש"דבריי" גימ' גבורה ואלו הדברים שלו מעוררים את מדת הדין שהיא הנוק' שלו וחודרים לחדרי בטנה שאלו נו"ה דבינה שלה ומכח זה היא מפליאה מכותיה בבני אדם למטה. (ט) **גַּם מִתְרַפָּה** מתעצל **בְּמִלְאֲכָתוֹ** בלימוד התורה

אָזוּ הוּא לְבַעַל מִשְׁזוּזִית: כי לבסוף יפסיק לגמרי ויחבור לאיש משחית ועל זה נאמר (לקמן כד, י) התרפית ביום צרה צר כחך. והענין כי בעל משחית זה הס"מ והנוק' שלו נקראת משחית כמ"ש ולא יתן המשחית לבא (שמות יב, כג) והמתרפה במלאכתו זה שאינו עוסק בכל כחו בתורה ואינו מתפלל בכל כוונתו וכו'. כי המלכות נקראת "מלאכה" כי בה נשלמת מלאכה הספירות (הגר"א ובאר לחי רואי) וכן יש בה שם "אל אדני" שהוא גימ' צ"ו כמנין "מלאכה" ומלאכתו הוא ייחוד זו"ן מלאכת ו' אם כן

חבר הוא לאיש משחית שזה כל רצונו להפריד בין הדבקים. (י) **מִגְדֹּל עֹז שֵׁם יְהוָה**: שם ה' נותן בטחון ושקט נפשי לאדם **בּוֹ יְרוּץ לֹא עֵיכּוּבִים הֶעֱזִיק וְנִשְׁעָב**: והענין שכבר ידעת שהמל' נק' שם ה' ונקראת מגדל עז (זוהר בראשית לו ע"ב) והצדיק זה היסוד הרץ כח"ץ אל המטריה. (זוהר לך לך צ"ו עב) (יא) **הֵן עֲשִׂיר קָרִית עֹזוֹ** השכל בוטח בהונו **וְכוֹזֶזְמָה נִשְׁעָבָה בְּמִשְׁכָּתוֹ**: ואוצרותיו החבויות לו בכספת מהוות בטחון כלכלי ביום סגריר. והענין שהעשיר הוא ז"א והוא שמח ומאושר במלכות הנקראת קרית עזו והיא נקראת חומה (יבמות סג) ובה סוכין כל בעלי רוח הקדש. (יב) **לִפְנֵי שֹׁכֵר יִגְבָּה לֵב אִישׁ** לפני שה' מכה באדם מגביהו תחילה כדי שהמכה תכאב **וְלִפְנֵי כָבוֹד עֲנוּה**: והכבוד לאדם הוא שכר הענוה. והענין שהגאווה היא מצד הס"א החפץ ללבוש בגדי הקב"ה שנאמר יי' מלך גאות לבש וה' שובר אותו אולם לפני כן מגביהו כמ"ש בהמן "וישם את כסאו מעל כל השרים" (אסתר ג, א) ואמרו על זה "לפני שבר גאון". אולם שכינת עוזנו נק' כבוד לפי שהיא נשפעת מל"ב נתיבות החכמה העליונה והיא משפעת לכתר של הבריאה וכבר ידעת שהכתר נקרא ענוה (תומר דבורה פרק ב) אי נמי, לפני החכמה יש את הכתר הנקרא ענוה. (יג) **בְּיֹשִׁיב דָּבָר אָדָם הָעוֹנָה בְּטָרָם יִשְׁמָע** לפני שהבין את השאלה **אֹכֶלֶת הִיא לוֹ** זו שטות עבירו **וְכִלְכְּמָה**: והתנהגות כזו תביאו לבושה כי יתכן ויענה על מה שלא נשאל. בפרקי אבות נקרא גולם מי שנבהל להשיב. והענין נמשך מהפסוק הקודם שהס"מ בעל גאווה ומתוך כך משיב דבר בטרם ישמע. והביאור בזה כי כבר ידעת מה שאמרו חכמים (יבמות נג עב) "אין קישוי אלא לדעת" והביאור העמוק בזה שהקישוי נמשך מן הדעת הבא מאו"א והס"מ מתוך שאין לו חיבור עם או"א אין לו קישוי ושם השמיעה כי השמיעה בבניה, אם כן כיצד יתייחד עם הנוק' הנקראת דב'ר ונרמז במילים "ראה מדברת" (כתובות יג ע"א דעת רב אסי בגמרא) הרי רק כלימה תהיה לו שאינו יכול להשפיע לה. (יד) **רוּחוֹ אִישׁ מוֹרֵל טוֹב יְכַלְכֵּל מוֹזְלָהוּ** ישא את המחלה של הגוף **וְרוּחוֹ נִכְאָה** אולם אם המחלה היא נפשית **בִּי יִשְׁאַנָּה**: כיצד יתרפא וכי הגוף נושא את הרוח? והענין שז"א נקרא רוח והוא יבריא את הנוק' הנקראת חולה כמ"ש "יתבקש ד'ג לחול'ה" (סנהדרין צח ע"א) דג זה משיח בן יוסף שנאמר בו וידגו לרב בקרב הארץ וחולה זו השכינה. הס"מ נקרא רוח נכאה "מי ישאנה" כלומר הרפואה נמצאת בבניה הנקראת מי אולם מאחר ולס"מ אין קישור לבניה אין תרופה למכתו. רמז: הפירוש הזה נכתב בזמן מגיפת הקורונה ותרגום יונתן על מילת "מחלה" כתב "כרהנה" ורצו לומר שרוח איש תישא את מחלת הקורונה. ואם ברמז עסקינן נראה שהתרופה נמצאת בתורה הנקראת רוח ונקראת איש. (טו) **לֵב נָבוֹן יִקְנֶה דַּעַת** הנבון לאחר שלמד מעט מתקדם לבד ולא צריך ללמדו מחדש **וְאֵין זִכְרֵי תִבְקֶשׁ דַּעַת**: אולם החכם קולט דעת ואין לו כלים להתקדם לבד ולכן מבקש דעת. והענין לב נבון זה לב שומע וזה החיבור בין המלכות

הנקראת לב ובין הבינה וכיון שיש חיבור הרי שיש קנין הדעת. אוזן חכמים זה חסד ונצח היונקים מן החכמה הם מבקשים דעת ובכך משלימים את צד הגבורות. (טז)

בִּמְתֵּן אָדָם אֶדָּם שְׁנוֹתָן צְדָקָה יִרְוִיבָה לֹא יִרְחִיב לוֹ הַקִּבְיָה פִּרְנָסָתוֹ וְלִפְנֵי גְדֻלָּה וְחִשּׁוּבִים מִמֶּנּוּ יִנְזָזוּ: יעמוד לפניהם ויעריכוהו כמ"ש (לעיל יד, לד) צדקה תרומם גוי. והענין שהצדיק כלומר היסוד משפיע למלכות הנקראת צדק ואז מכוח נהפכת לצדקה וזה ירחיב לו כלומר יקבל שפע מהבינה הנקראת רחובות הנהר והוא עולה ליסוד הבינה ומשם ליסוד החכמה ויסוד הכתר הנקראים גדולים. (יז) **צְדִיק הָרֵאשִׁון בְּרִיבוֹ** בעל דין שהגיע ראשון לבית המשפט ומדבר בפני השופט משכנע את השופט שהוא הצודק **יָבֵא \וּבֵא\ רֵעֵהוּ וְזָקְרוּ:** וכאשר מגיע בעל הדין השני דבריו לא מתיישבים בלב השופט והוא מרבה לחקור אותו. אמרו חכמים שהתנהגות כזו בבית המשפט פסולה והוא נקרא רשע ערום (סוטה כא עב). את הענין הסביר הגר"א וביאר את הפסוק על יצר הרע שמקדים י"ג שנים לפני היצר הטוב ואלו הם דברי הזוהר (וישב קעט ע"ב). (יח) **בְּדִינִים יִשְׁבִּית הַגּוֹרֵל** כאשר יש ריב ומטילים גורל הרי שהוא מפסיק את הויכוחים וכן **וּבֵין עֲצוּבִים יִפְרִיד:** אלו המתחזקים בריב. והענין שכבר ידעת שהגורל זו השכינה כי גורל גימ' רחל ע"ה והופעת השכינה, הנקראת ברכה, מביאה ברכה ומסלקת הדינים הקשים. (יט) **אֲזֹא נִפְשָׁע** כאשר אח נוטש את אחיו **בְּקֶרֶת עֹז** הפסיד בכך מוקד כח **וּבְדִינִים \וּבְדִינִים** ויכוחים יוצרים חומות בין אנשים כמו **כְּבָרִיזֹא אֲרָמוֹן:** ארמון נעול. והענין שהס"א הוא אח נפשע כמו נפשח "אילן שנפשח" (שביעית ד, ו) והוא משתלשל מדרגה אחר מדרגה מהמלכות והנוק' שלו אשת מדנים מקיפה את השכינה הנקראת ארמון¹⁴ כנחש בריח (כ) **בְּפִרִי פִי אִישׁ תִּשְׁבַּע בְּטֶנּוּ** האדם מתפרנס מאמרי פיו כמו רב או מורה **תְּבוֹאֹת שִׁפְתָּיו יִשְׁבַּע:** ממה שמוציא בשפתיו הוא שבע. והענין שאיש הוא ז"א ופיו היינו יסוד והפרי הוא השפע הנמשך למלכות הנקראת בטן כי היא מלבישה עליו מן הבטן ולמטה (מאורי אור) ותבואת שפתיו זה היסוד שהוא נשפע מן השפתיים שהם נצח והוד והוא שבע מן השפע הבא אליו מז"א.

(כא) **בְּמֹת וְזִיִּים בֵּיד לְשׁוֹן** מהלשון אפשר לדבר דיבוריים המחיים נפשות וההפך. הדיבורים הטובים הם דברי תורה **וְאַהֲבִיָּה** ומי שאוהב את התורה **יֵאכֹל פְּרִיָּה:** בעולם הזה ובעולם הבא. והענין הלשון זה היסוד כשהוא מקבל שפע טוב נמשך ממנו חיים וההפך. כאשר בני אדם אוהבים את לימוד התורה מחזקים את ז"א

¹⁴ כתב בספר "קהלת יעקב" ערך אר – ארמון הוא סוד המלכות בהיותה למעלה, כמו שאמר (ירמיה ל' י"ח) וארמון על משפטי ישב, למעלה ממשפט שהוא תפארת, ארמון גימטריא אדני ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן כי הוא כוללת כל האצילות.

והוא משפיע למלכות וזו לבני אדם למטה נהנים מפרי עמלם. (כב) **מוֹצֵא אִשָּׁה**

מוֹצֵא טוֹב מצא עזרה וחיים טובים **וַיִּפְקֶן רָצוֹן מִיְהוָה**: ואינו חוטא. פעם בהיותי במסיבת שבע ברכות דרשתי את הפסוק כך. ראשית יש לשאול על הפסוק שהיה לו לומר מצא אישה מצא טובה כי האשה נקבה אם כן מה הוא לשון טוב? ועוד כיצד נדרוש את המשך הפסוק ויפק רצון מה? אלא הענין שכשרצה הקב"ה להוציא לפועל את מדותיו כדי להקרא רחום וחנון וכו' ברא את העולם. לפי הקדמה זו מתבאר הפסוק כך: אדם שהוא טוב והוא חי לבד, אין טובו ניכר. כשנשא אשה מטיב עמה ואז הוא מצא את הטוב שבעצמו. מכאן מובן המשך הפסוק שזה כמו רצון ה' בבריאת העולם. והענין הפנימי: אשה זו המלכות ברגע שהיא נאצלה לפרצוף שלם נאמר בה "זאת הפעם... לוקחה זאת" ואז הטוב שהוא היסוד מוצא כלי המקבל שפעו ובזה ממשיך את רצון ה' להטיב לעולם. (כג) גם כאשר **תִּזְנֹנִים יִדְבֹּר רִשׁ** גם אז

וַעֲשִׂיר יַעֲנֶה עֲזוֹת: כבר ידעת שלרש אין כל וזה הס"מ הסריס וגם כאשר ידבר תחנונים הם מן השפה ולחוץ ולכן העשיר שהוא ז"א עונה אותו עזות כמ"ש ענה כסיל כאולתו. אי נמי, רש זו המל' כשהיא ללא היסוד והיא מבקש אותו שהוא נקרא נח ועשיר זה ז"א ימלא בקשתה שהיא נק' קרית עוז. (כד) **אִישׁ רָעִים** אדם שאוהב

חברים **לְהִתְרוּעֶעַ** ימצא סביבו חברה וקורת רוח **וַיֵּשׁ אֹהֶב דְּבֶק מְאֹד**: ויש רע שהוא עוזר יותר מאח כמ"ש טוב שכן טוב מאח רחוק. והענין שהס"מ נקרא איש רעים וסופו להיות רעוע ולעבור מן העולם (סוכה נב). ויש אוהב זה הקב"ה הדבק בבני ישראל והסיבה כי קראם אחים כמ"ש למען אחי וכו'.

פרק יט

(א) **טוֹב רִשׁ הוֹכֵךְ בְּתַבּוֹ** רש הוא דל אולם הוא ישר וחי בפשטות וסובל עול

העוני. אדם כזה טוב הוא **בְּעֵקֶשׁ שִׁפְתָּיו מִשְׁקֶרן וְהוּא כָּסִיל**: ומרשע כיון שהרש שולט על תאוותיו והכסיל נשלט. והענין שהמל' נק' רש והיא בחינת הלבנה שאין לה אור עצמי אולם היא עם היסוד הנקרא טוב ועם התפארת הנק' איש תם מצב זה טוב מדרך הס"מ דרך שקר ורוע. (ב) שמא תאמר אהיה תם? בא שלמה המלך ואומר **גַּם כֹּלֵא דַעַת נָפֶשׁ לֹא טוֹב** תמימות גרידא ללא דעת בהכרח תביא חטא כי

אין בור ירא חטא **וְאֵין בְּרָגִלִים זִזוּטָא**: ואדם הממהר להסיק מסקנות או פועל לפי הרגלו בהכרח חוטא. והענין מוסר בספר הזוהר (תזריע מט עב) לענין התשמיש שכאשר אדם להוט אחר היצר הרע ממשיך נפש לא טובה לוולד וכן מי שלא ממתין לזמנים המתאימים מחטיא את מטרת הייחוד. (ג) **אִנְיָלַת אָדָם תִּסְלַף דִּרְכּוֹ**

חטאי האדם מטעים אותו מדרך הישרה **וְעַל יְהוָה יִזְעַף לָבוֹ**: אולם הוא באוולתו מאשים את הקב"ה. את הענין ביאר בעל ה"שערי אורה" (בשער הראשון) באומרו שעל האדם ללמוד פנימיות כדי להפיק את רצון ה' ויהיה מן הקוראים את יי' ונענים אולם הסכל מאשים את הקב"ה. בספר "אדיר במרום" ביאר את הפסוק

על אדם הרוצה לנוח ולא לעמול בעולם הזה שזה בלתי אפשרי אלא עליו לעמול לתורתו ולפרנסתו. (ד) **הוֹן יִסִּיף רַעִים רַבִּים** לעשיר אוהבים רבים אולם הם אוהבי ממונו **וְדָל מִרְעֵהוּ יִפְרֹד**: ולדל אין הרבה רעים ואפילו מחבירו הטוב יפרד. הסביר את הפסוק הרב הקדוש מקאצק באומרו שאם אדם רואה שמחברת אנשים הוא נהיה עשיר בהון ובתורה ימשיך להיות איתם אולם אם נהיה דל יפרד מהם. הגר"א הסביר שהון היינו תורה ורבים ישחרו למוצא פיו ואילו דל בתורה אפילו מרעהו יפרד. פירוש פנימי יותר מהגר"א: הון התורה בורא מלאכים רבים והם סביבו לשמרו והדל בתורה נפשו נכרתת ממנו בעולם הבא. והענין שהון זו התורה וזה ז"א הוא מחובר לאו"א הנקראים רעים כמ"ש "אכלו רעים" והרשב"י הסביר שאלו או"א, והדל זו המלכות כשהיא ללא חיבור ליסוד הרי שהיא נפרדת מהיחוד עם הקב"ה הנקרא רעד ורע אביך. (ה) **עַד הַדּוּבֵר שְׁקָרִים לֹא יִנָּקָה וַיַּעֲנֶשׂ וְגַם וַיִּפְּיוּז כְּזָבִים** זה האומר דברים שבתחילה נראים נכוחים ולבסוף מתברר שהם דברי שקר **לֹא יִמָּלֵט**: מן העונש. והענין שהס"מ הוא הנקרא "עד שקרים" כי מגדיל החטא יותר מן הראוי וגם הוא יענש. מפיו כזבים הוא פוגם ביסוד (ספר יצירה ד, א בפירוש הראב"ד) ולא ימלט מן העונש כמ"ש "וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי". (ו) אנשים **רַבִּים וְחֹשְׁבִים יִזְכְּלוּ פָנֵי נָדִיב** כדי להנות מנדיבות לבו **וְכָל הָרָע לְאִישׁ בְּמִתֵּן**: וכן סביב איש הנותן מתנות, מתקבצים סביבו ידידים. והענין שנדיב זו השכינה שיש בה שם אדנות ונדיב גימ' אדנות-ע"ה וגם היא נישאת על ידי ארבע חיות הקדש נישר אדם אריה כרויב נוטי נדיב. "רבים" הם עולמות בי"ע וההיכלות הניזונים ממנה. "וכל הרע" זה היסוד הנקרא כ"ל והוא רַע לז"א מחלה פני ז"א הנקרא איש ומבקש ממנו "מתן" ולכן היסוד נקרא מתנה (זוהר וילך רפז ע"א). רמז: ו"כל הרע ליאיש מיתן גימ' יסוד ע"ה. (ז) הרש נזנח מכל: **כָּל אֲזָזִי כָל הָאֲחִים שֶׁל ה' רִשׁ שִׁנְאָהוּ** שונאים אותו וכן **אֵף כִּי מִרְעֵהוּ רִזְזָקוּ** רעיו מתרחקים **בְּמִנְנוּ** וכן חבר רחוק שהוא **מִרְדֵּף אֲמָרִים** מחליף עמו מילה או שתיים **לֹא אֶלֹּא** {כלו\}

הַבָּמָה: אינו עמו. הגר"א מבאר כאן שהאחים אלו העבירות שעשה אדם בעולם הזה מקטרגים עליו בעולם הבא. רש"י מסביר שהכוונה לרש בתורה שמתוך דלותו מבין לא נכון את דברי התורה. והענין שמילת רש מתפרשת כלפי המל' כמ"ש תחנונים ידבר רש. או שהס"מ נקרא רש כמ"ש ולש אין כ"ל. נבאר שהרש הוא הס"מ אח זה ס"מ שבעשיה הוא הנקרא דומה והוא מלאך אכזרי הממונה על ישני עפר והוא שונא לס"מ. מרעהו אלו שאר מלאכי חבלה. מרדף אמרים זו לילי. ושיעור הכתוב שבצד הפך הקדושה אין חיבור כמ"ש יתפרדו כל פועלי און. (ח) אדם חכם **קִנְיָה לֵב מַרְבָּה חֲכָמָה וְדַעַת**, כי עקר החכמה בלב ובזה הוא **אֱהָב נַפְשׁוֹ** וכן **שִׁמּוֹר תְּבוּנָה לֵב** ישכח לימודו **לְבִמְצָא טוֹב**: לבסוף ימצא שבלו תורה הנקראת טוב כמ"ש כי לקח טוב נתתי לכם תורתי על תעזובו. והענין שהמלכות נקראת לב ונקראת נפש וז"א קונה

אותה ואוהבה וכבר ידעת שיש לז"א חיבור לתבונה ובזה ימצא את יסוד אימא הנקרא טוב. (ט) **עַד הַדּוֹבֵר שִׁקְרִים לֹא יִנָּקָה** ולבסוף יענש מן השמים **וַיִּפְיֹז כְּזָבִים** והמספר דבר שנראה אמת ולסוף מאכזב את שומעיו כי מתגלה ששיקר **יֵאָבֵד** לבסוף יאלץ להעיד עדות שקר ומאבד עולמו. הערה: פסוק זה דומה מאד לפסוק ה' ורבינו יונה אומר שכפל הדברים בא להראות חומרת הענין ויש להתרחק מדבר שקר. המלבים נוקט שהם ב' עניינים שונים. (י) **לֹא נֶאֱוָה לְכִסִּיל תַּעֲנוּג** הכסיל נשלט בידי תאוותיו ואם תתן לו תענוג ישקע בתענוגותיו. וכן לא נאה **אֶף כִּי לְעֶבֶד מִשְׁלַב בְּשָׂרִים**: חשובים ונכבדים. לעבד תכונות רעות שאינן מתאימות לשרים. הנמשל זו הנפש הבהמית המושכת את הגוף לתענוגות וכן אין מן הראוי שהיא תשטלת על החכמה והבינה של האדם שהם כמו שרים חשובים. והענין שהתענוג בחכמה ולכסיל שהוא הס"מ אין קשר לחכמה ולא יחפוץ כסיל בתבונה (לעיל יח, ב) עבד זה דוד המלך כמ"ש אני עבדך. או יתכן שזה משה שנאמר בו "עבדי משה" והוא מושרש בתפארת מחזה ולמעלה. בין ובין כך לא נאה שהמלכות או התפארת ישלטו וימשלו בשרים שהם או"א (זוהר ויצא קס"ג ע"א). (יא) **שִׁכַּל אָדָם** אדם משכיל **הָאָרֶץ אָפוּ** אינו כועס **וְהַתְּפָאֲרָתוֹ** ובני אדם משבחים אותו בכך שהוא **עֹבֵר עַל פְּשָׁע**: סלחן. והענין מוסבר באד"ר (נשא קמא ע"א) שכאשר ספירת התפארת הנקראת אדם, מקבל אורות חב"ד דאימא נחשב שיש לו שכל, ואז מאירים בו ט' תיקוני דיקנא דא"א בתוך ט' תיקוני דיקנא דז"א ובאלו האורות סולח ומעביר פשעי בני אדם. (יב) **נָהֵם כִּכְפִּיר זַעַף מֶלֶךְ** כאשר המלך כועס הרי שדבריו כנהמת הכפיר **וְכִטַּל עַל יַעֲשֵׁב רִצּוֹנוֹ**: וכאשר המלך נינוח דבריו כטל המרווה את העשב. והענין כהמשך לפסוק הקודם נאמר שיש ב' הנהגות: זעיר אנפין ואריך אנפין מצד זעיר אנפין יש את הנהגת המשפט ומצד אריך אנפין יש את הנהגת הייחוד. מצד ז"א אומר זעף מלך כי זו הנהגה עם דין וראה כי מילת ככפיר תרמוז לדינים שהם ש"ך ופ"ר כי "ככפר" גימ' ש"ך ואותיות פ"ר בתוך מילת ככפיר. כלפי הנהגת אריך אמר כטל וזה הטל שבו יחיו המתים ועליו נאמר "כי טל אורות טלך" (אד"ר קל"ה ע"ב) והוא נמשך מד' חיוורתי באחורי רישא דאריך לגולגלתא דז"א. רישא דא"א נקרא רצון וז"א נקרא עשב וסודו "ועשב לעבודת האד"ם". מילת ט"ל מוסברת בהקדמת התיקונים במאמר פתח אליהו שאלו ג' אותיות יהו"ש של שם הוי"ה מלאות כזה: יוד הא ואו והם גימ' ט"ל ועליהם נאמר "שראשי נמלא טל" ומילת "וכטל" תרמוז באותיות "וכ" על שם ה' שכשהוא מלא הוא ט"ל. (יג) **הֵוֶה צַעַר וּשְׁבֵרוֹן לֵב גּוֹרֵם לְאָבִיו בֶּן כִּסִּיל בֶּן רָשַׁע וְדָלָף טִירָד** וכמו גשם החודר מתקרת הבית טיף טיף, שזה צער קשה ממילת "הוות", כי האדם יוצא מביתו בגלל דלף **בִּידֵי אִשָּׁה**: כן הוא ריב עם האישה שאינו סובל דבריה ויוצא מביתו. בגמרא (נב עב) כתוב שהקב"ה מתחרט שברא את הכשדים ואת הישמעאלים והם בחינת הבן הכסיל.

והענין שהבן הכסיל הוא ס"מ והאשה זו לילי המכבידים מיום ליום עולם על לומדי התורה בכל מיני אופנים עד שכשל כח הסבל. (יד) **בֵּית וְהוֹן נְזֻלָּת אָבוֹת אָדָם** נוחל מאבותיו בית והון אולם **וּמִיָּהוּהָ אִשָּׁה מִשְׁכָּלָת**: אשה חכמה באה לאדם מאת ה'. והענין שיש לאדם נפש רוח ונשמה. הנפש באה לו כשהוא עדיין ברחם אימו שהוא כמו בית לו למשך תשעה חודשים וכך הנפש נבנית במשך י"ג שנים. עם תחילת שנת י"ד מקבל את הרוח וזה "הון" כמו שפירש לעיל הגר"א מילת הון: ה' חומשי תורה ו' סדרי משנה ונ' שערי בינה. בגיל עשרים יכול לקבל אם מעשיו מוכשרים את הנשמה וזו אשה משכלת. (טו) **עֲצָלָה תִּפְּסֵל תִּרְדְּמָה** עצלות וחוסר מעש מביאים לשינה **וְנִפְשֵׁי רַמְיָה תִּרְעָב**: אדם הבונה פרנסתו על גניבה ירעב כי לא תמיד יצליח. והענין שתִּרְדְּמָה (וזה הדורמיטא הנזכרת בספרי הקבלה והנסירה הבאה אחריה) קודמת לבנין עולם חדש. מצאנו שה' הפיל תִּרְדְּמָה על אדם הראשון ומשם נוצרה חוה. תִּרְדְּמָה נפלה על אברהם ומשם בשורה לעם חדש. כן כאן כאשר טבע העצלות גובר בעולם והעולם לא מתקדם למעמדו המיועד מביא הקב"ה תִּרְדְּמָה על העולם כדי להצמיח עולם חדש. "ונפש רמיה" זו הנפש המתאוה הבהמית שיש לייסר אותה בכל עת וזה הוא "תרעב". כן בענייני העולם נפש רמיה לא תתמיד לעולם ותחלוף ממנו לקראת סוף האלף הששי כאשר יחדש בורא העולם את עולמו ונכנס לאלף השביעי יום שכולו שבת ומנוחה. רמז: הנה העצלות באה מיסוד העפר שזו בחינת המלכות שיש בה שם ב"ן ושם אדני וראה מילת תפיל גימ' י"פ ב"ן ומילת תִּרְדְּמָה גימ' ע"ה י"פ אדני. (טז) **שִׁמֹּר מִצְוָה אָדָם הַשּׁוֹמֵר לִקְיָיִם כָּל מִצְוֹת הַתּוֹרָה שִׁמֹּר נַפְשׁוֹ** נקיה ושלא תזדקק לגיהנם. ואילו **בִּזְוָה דָּרְכָיו אָדָם שְׁאִינוּ** מקפיד על כללי הבריות **יִבְמֹת \{יְבוֹת\}**: אדם השומר לקיים את המצוות הנקראות "נר מצוה" שומר על נפשו שלא תכרת. "בזוה דרכיו" זה המשמש ביום (תוס' שבת פו ע"א) מוליד נפל מת. והענין שהמצווה היא במלכות, בה השמירה, היא נקראת נפש. בזוה דרכיו זה המבזה את התורה (תפארת) שאמורה להביאו בדרכיה לנועם כמ"ש דרכיה דרכי נועם (בינה) ואילו הוא מבזה אותה ולכן ימות בידי שמים דייקא, כי התורה באה מן השמים. (יז) **בְּמִלֹּה יִהְיֶה זִזְזֵן דָּל** אדם הנותן צדקה לדל כאילו נתן הלוואה לה' ובוודאי היא תפרע **וְגָמְלוּ יִשְׁלָם לָוִי**: ועוד ייטיב לו ה' על טוב לבו. ענין זה הוסבר בספר הזוהר (פקודי בהיכלות דף רנ"ה ע"א) וכתוב שם שכאשר אדם מסייע לעני או קונה מזון לשבתות וימים טובים נחשב שנתן הלוואה לה' והוא יפרע לו ועד יגמול לו יותר ממנה שנתן. (יח) **יִסֹּר בֶּנֶךְ כִּי יֵשׁ תִּקְוָה** כאשר אדם מייסר בנו פעם אחר פעם ולא רואה תוצאות אל יתייאש כי לבסוף יש תקוה שהבן יתקן דרכיו **וְאֵל הַבְּמִיתוֹ אֵל תִּשָּׂא נַפְשׁוֹ**: ואל תתחשב בהמיתו שהוא טוען שכל שיעורי המוסר ממררים את חיו. אנו רואים שגם הנהגת הקב"ה את ישראל כך כי אנו בנים אליו ואומר הקב"ה לרחל אמנו "מנעי קולך מבכ"י זו ההמיה הנז' ויש תקוה לאחריתך שלבסוף תגיע הישועה. (יט) **גָּרַל \{גָּדָל\} זִזְמָה אָדָם**

שהוא כעסן ביותר **נִשָּׂא עֵנֶשׁ** ישא בתוצאות כעסו **כִּי אִם תִּצִּיל** כי אם תנסה להציל את האדם עליו כועסים **וְעוֹד תוֹסֵף**: יוסיף בעל הכעס, כעס על כעסו כי לא בא על סיפוקו. והענין שבעל הכעס הוא ס"מ ועל שהוא מגדיל כעסו ייענש כמ"ש (סוכה נב) שעתיד הקב"ה לשחוט את היצר הרע שהוא הס"מ. הדרך להנצל ממנו לשוב בתשובה וזו הבינה הנקראת "אם" והיא תציל. וכן יסוד (שהוא גימ' עוד) אימא המתפשט לתפארת תוסיף להציל כמ"ש והאם רובצת על האפרוחים או על הבצים. אי נמי, "ועוד" זו התבונה שהיא בחינת שם אלקים (86) והוא גימ' ועוד (86). (כ)

שִׁמְעוּ עֲצָה בצעירותך להתנהגות נכונה **וְקַבֵּל מוֹסֵר** בריסון המידות ועל ידי שני אלה **לִמְעַן תִּזְוָכָם בְּאַזְרֵי־תָךְ**: בימי הזקנה. יש כאן הדרכה לאדם שיקבל עיצות מהזקנים והדרכה כדי להגיע לימי הזקנה בבריאות הגוף והנפש. והענין שכבר ידעת שאימא משפיעה לז"א מנצח והוד שלה לחו"ב שלו וזה הוא "שמע" שזו הבינה של ז"א בתוכה נשפע שפע של הוד דאימא הנקרא "עצה" וכן "מוסר" שזו חכמה דאבא הנשפעת דרך נצח דאימא לחכמה דז"א וזה הוא "וקבל מוסר" ובכך ז"א מקבל את גדלות וזה "למען תחכם" שלבסוף ז"א יקבל מוחין דגדלות. (כא) **רַבּוֹת מִזִּשְׁבוֹת**

בְּכָל אִישׁ לאדם יש מחשבות רבות אולם לבסוף **וְעֲצַת יְהוָה** שנותן ה' בלבו **הִיא תִּקּוֹם**: היא המתקיימת ושאר המחשבות נותרות ללא ביצוע. והענין התבאר בתיקונים (תיקון סו דף צח ע"א) שהפסוק מדבר בענין כוונת קריאת שמע שיש לסלק את מחשבות האיש ולהתחבר לשכינה בעת קריאת שמע. הוא הדין אומר הזוהר כשהאדם עם אשתו עליו לחשוב רק בה. (כב) אנשים **תֵּאֲוֹת** מתאווים להיות בקשר עם **אָדָם** שהוא **זֶסֶדוֹ** גומל חסדים. אולם לעתים אינו עומד בהבטחתו ואז **וְטוֹב**

ממנו **רֵשׁ** אדם דל שאינו מבטיח **בְּאִישׁ כָּזָב**: שמבטיח ואינו מקיים. אומר בספר "מי השילוח" שהקב"ה ברא את האדם עם תאוה כדי לקיים את העולם, אך אם מוציא את כח התאוה שלא בזמן ובמקום הנכונים הרי שהוא איש כזב וטוב לו שלא היתה לו התאוה. והענין שז"א חושק להתייחד עם הנוק' ובכך ישפיע לה חסדים כדי למתק את הגבורות שבה. הנוק' נק' רש כשהיא ללא ייחוד אולם זה טוב יותר מאשר שתהיה בשליטת איש כזב שהוא הס"מ. (כג) **יִרְאֵת יְהוָה** נותנת לאדם **כְּלֹזִיִּים**

חיים טובים **וְשִׁבְעַת יָלִין** וכשישן לומדת נשמתו בשעה אחת תורה מה שלומד בשבעים שנה (הגר"א) וכשיורדת מלאת כל טוב, רוצים לפגוע בה הקלי' ועל זה אמר **בֹּל יִפְקֹד רָע**: והענין מוסבר בהקדמת ספר הזוהר (בראשית יא ע"ב) אומר הרשב"י שהירא מחמת מלקות אינו בעל יראה שלם ושורה עליו לילי' ר"ל ואילו היראה האמיתית מוסיפה חיים והשכינה שורה עליו. (בראשית נז ע"א) אדם כזה לן שבע מתאוות העולם הזה והרע כלומר הס"מ אינו פוקד אותו. (כד) **טָמִין עֵצָל יָדוֹ**

בַּעֲלֹזֹת כדי לאכול **גַּם אֵל פִּיהוּ לֹא יִשִּׁיבָנָה**: מחמת עצלותו. הגר"א אומר

שרומז כאן לקיום מצוות והעצל סובר שדי בלימוד תורה שזה בפיו. והענין נראה לי בס"ד, כי לא מצאתי בדברי הראשונים, צלחת זה מקום האכילה והכוונה למ"ש כי אם הלחם אשר הוא אוכיל. העצל הוא הס"מ שאין לו את יכולת ההשפעה כי הוא סריס ולא עביד פירי, והנה הוא מבקש את לילי לדבר שאינו מסוגל ולכן היא כועסת עליו ואפי' ייחוד דנשיקין הנקי' "פיהו" כמ"ש בספר הזהר שאלו אותיות פיו+פיה אין לו כי מכה היא אותו וכו'. רמז: ט"מן ע"צל י"דו ב'צלחת ר"ת גימ' צ"א שהם הוי"ה אדנות. (כה) כאשר צדיק בא להוכיח לרשע יש רמות קליטה שונות: **לֵץ תִּכָּה** דברי

הצדיק יפגעו בלץ ולא ישנו בו מאומה. לעומת זאת **וּפְתִי יַעֲרֹם** אדם שנותן לשכלו לגבור על תאוותיו מידי פעם, יכול ללמוד מהצדיק חכמה. יש שפירשו שהפתי יחכם בראותו את הלץ מוכה (יד מצרים). טוב מכולם זה **וְהוֹכִיזוּ לְנַבֹּן יִבִּין דַּעַת**:

הנבון קולט את דברי הצדיק ומוסיף חכמה על חכמתו. והענין, כי כבר ידעת ששבע שמות יש לו לס"מ: רע, בליעל, חוטא, רשע, משחית, לץ, יהיר. כנגדם יש שבעה מדורי גיהנם ושבעה פתחים לגיהנם. אם נאמר שהם מסודרים לפי סדר הספירות, הרי לץ כנגד היסוד שבו שם שדי. אם כן לץ הוא הס"מ ואותו יש להכות בשם קדוש מע"ב שמות והוא שם תכיה והוא יוצא מחילוף שדי שהם אותיות הבאות אחרי שדי. פתי זו הנוקי' שלו כי שמה גימ' פ'ת ועליה יש להערים בלימוד התורה. לעומת זאת ז"א הקדוש הוא בן נבון ומחובר לדעת. רמז: הנבון מקבל שפע מהבינה והנה ו'הוכיח

ל'נבון י'בין ד'עת ר"ת גימ' נ' כנגד נש"ב. (כו) **בְּשִׁדְדֹר אָב** בן המרוקן את אביו מנכסיו נקרא שודד אב. כי הבן מתנהג בצורה מחפירה ולכן האב נאלץ לתת גט ומימלא **יִבְרִיזוּ אֵם** האם נוטשת את הבית וכל זה בגלל **בֶּן מִבִּישׁ וּבְמוֹזֶפִיר**: והענין שהבן המביש הוא הס"מ וכבר אמרנו שאין לו קשר לאו"א וזה הוא משדד א'ב ומברח א'ם. (כז) **זֹדֶרֶל בְּנִי לְשִׁמְעַ בּוֹסֵר** תמיד, כי המוסר בא למנוע את

האדם מדרך רעה וכדי **לְשִׁגוֹת** שישגה תמיד **בְּאִמְרֵי דַעַת**: מחכמה ותורה שהם העיקר. והענין, נ"ל בס"ד, שהרי קי"ל אין דילוג מדרגות, כלומר אדם שהוא עומד במדרגת נפש צריך לעמול כדי לקנות את הרוח אולם לא נאמר לו שיעמול לקנות את הנשמה או חיה וכל שכן את היחידה. ושיעור הכתוב כי מוסר זה מוסר אביך והשמיעה בבינה ובא להזהיר את הבן (ז"א) שיתקשר תחילה לאמרי דעת שזו בחינת המלכות של הדעת ואח"כ יתקשר לאו"א. (כח) **עַד בְּלִיעַל** עד שקר **יָלִין**

בְּשִׁפְטֹ מעיד עדותו כפי שהכינה וללא דופי ופ' עדים **רְשָׁעִים יִבְלַע אֵון**: הם מבליעים ומסתירים את השקר בתוך עדותם. והענין שהס"מ נקרא בליעל ורשע והוא מנסה להדמות לקדושה ולכן צריך להזהר ממנו מאד כי בתוכו ישם ארבו. (כט) **נִכְוְנוּ לְלִצִּים שִׁפְטִים** משפט על לצנותו ו**בְּמַלְכוּת לָלוּ כְּסִילִים**: ומכה לרשע על רשעותו. והענין שהלץ והכסיל הם כינויים לס"מ כאמור וד' ישפוט אותם. רמז: מהלומה גימ' מאלקים.

פרק כ

(א) לֵץ הֵיזִין כל המרבה בשתיית יין הוא לץ כי לא יקבל כל מוסר בשכרותו הַמָּוֶה

יִשְׁכָּר ודרך המרבה בשתיית שכר לצעוק וְכָל שִׁעָה בּוֹ וכל מי שמרגיל את עצמו

בשתייה מרובה לֹא יוֹזְכֶם : בגנות המרבים לשתות יין כתוב בגמ' (שבת קמ"ז ע"ב)

"אמר רבי חלבו חמרא דפרוגייתא (יין משובח של מדינת פרוגייתא) ומיא דדיומסת קיפחו עשרת השבטים מישראל. רבי אלעזר בן ערך איקלע להתם אימשיך בתרייהו איעקר תלמודיה. כי הדר, אתא קם למיקרי בספרא בעא למיקרא "החדש הזה לכם" אמר החרש היה לבס. בעו רבנן רחמי עליה והדר תלמודיה". והנביא עמוס אומר (ד, יא) זנות ויין ותירוש יקח לב. והענין שכבר ידעת שהלץ הוא הס"מ ולביו (המלי' שלו שזו לילי') בל עמו, כי יין יקח לב, ואינו חכם כפי שהתבאר אין לס"מ קשר לחכמה.

(ב) כְּכַפִּיר נָהֵם כְּכַפִּיר נהמת הכפיר המטילה אימה, כן אִיבוֹת מֶלֶךְ ויש לירא

ולהשמר מן המלך מִתַּעֲבָרוּ זֹזוּטָא נִפְשֵׁוֹ : החוטא לו מסכן נפשו. והענין

שהמלך הוא ז"א ובעת דין יש לירא יותר כמ"ש מסופר בגמ' (מנחות מא עא) שמלאך אחד פגש את רב קטינא והוכיחו על שאין לו ציצית בבגדו. ענה לו רב קטינא אין לי ד' כנפות בבגד ולכן אני פטור. שאל אותו: "וכי אני חייב ללבוש בגד עם ארבע כנפות? וכי מענישים על ביטול מצוות עשה? ענה לו המלאך: כן, בזמן שיש כעס מענישים גם

על ביטול עשה. (ג) כאשר יש ריב, כְּבוֹד יחשב לְאִישׁ כאשר שִׁבְתָּ ישתוק וזה

עדיף מִרִּיב ממריבות שרק הולכות ומחריפות ואז וְכָל אֵוִיל יִתְגַּלֶּעַ : כל רשע

מצביע על פגמים רבים בזולתו וחוזר חלילה. והענין שז"א כאשר מתייחד עם הנוק' במקומה נחשב שהוא מכובד כי היא נקראת כבוד. מצב זה היה כאשר אומר הקב"ה "ארדה נא ואראה" יורד ממידת הרחמים למידת הדין וכך דן את העולם. לעומת זאת בצד הקלי' אין ייחוד וכאשר רוצה להגיע למצב של "וכל" שזה ייחוד הס"מ עם הכ"ל שלו (עם היסוד שאין לו) מתגלה חרפתו ומתרבה הכעס והדין בעולם. (ד) כאשר יש

מִזֹּרֶף חורף יש צינה ואז ה- עֵצֶל לֹא יִזְרֵשׁ אבל יסבול אחר כך בעת הקציר

כי יִשְׁאֵל \וְשִׁאֵל\ בַּקָּצִיר וְאֵין : והענין שהס"מ אינו חורש את השדה שלו

כי אין לו יסוד ונחשב כעצל לחרוש שדהו ולכן אין לו תבואה ועל זה אמרו המקובלים

(סבא דמשפטים דף קג ע"א) "אל אחר אסתריס ולא עביד פירי". (ה) בַּיִם עֲמָקִים

עֵצָה בְּלֵב אִישׁ החכם מסתיר חכמתו במעשיו משלים וכן הנהגות שונות וְאִישׁ

תְּבוּנָה יִדְלָנָה : איש חכם יודע להפשיט את המשל מן הנמשל ולהגיע לענין

המקורי עליו התכוין איש העיצה. את הענין מסביר רבי אבא בספר הזוהר (מקץ דף רא ע"ב) שהקב"ה נקרא איש והוא מנהיג את ההסטוריה כרצונו ומביא סיבות מכאן ומכאן כדי להוציא לפועל את מחשבתו. ושיעור הכתוב לפי הבאור הינו כך : איש זה ז"א והוא מקבל שפע חו"ב דרך התבונה ומשם ז"א מקבל שפעו ובכך הופך מו"ק לייס. רמז : ידלנה רומז על הגבהת קומת האדם והנה בקומה שלימה יש עשר ספירות

ומילת "ידלנה" גימ' ע"ה 100 שהם י"ס שבהם י"ס. (ו) **רַב אָדָם** הרבה בני אדם

יִקְרָא נִקְרָאִים אִישׁ זֶסְדּוֹ אִנְשֵׁי חֶסֶד. אולם **וְאִישׁ אֱמוּנָה בִּי יִמָּצֵא** :

קשה למצוא איש חסד טהור ונאמן וללא פניות. והעניין שכבר ידעת שרוב בני אדם זוכים לנפש מיעוטם גם לרוח ואחד מאלף זוכה לנשמה ועל זה אומר "רב אדם" רוב בני אדם "יקרא איש חסדו" דהיינו איש הגומל חסד כמ"ש (לעיל יא, יז) גומל נפשו איש חסד. מעט מבני אדם זוכים לרוח וזה הוא "ואיש אמונים" שזו בחינת אות ו' והוא איש אמונה (מלכות כמ"ש וכל מעשהו באמונה) ואחד מאלף זוכה לנשמה שמקומה בבינה הנקראת מ"י וזה הוא "מי ימצא" וזה אדם שחוזר בתשובה תדיר. (ז)

בְּתֵהֶלֶךְ בְּתֵבוֹ אדם החי בתמימות ושלם בדרכיו נקרא **צְדִיק אֲשֶׁרִי בָּנִי**

אֲזִזְרִיו : יש להם דוגמא של אבא צדיק. הגר"א מסביר כאן שיש ג' מדרגות הנז' בנח :

צדיק, תמים, מתהלך את י"י והם ג' מדרגות : מדרגת "התמים" זו קומת הנפש כי "התמים" ע"ה גימ' מלכות וזו הנפש. צדיק זה היסוד וזו קומת רוח. אשרי זו הבינה וזו קומת הנשמה. (ח) כאשר **מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא דִין הָרִי שֶׁ- בְּזִוְרָה זֶר**

בְּעִינָיו כָּל עוֹשֶׂה רָע : והענין שכאשר המלך שהוא ז"א יושב על כסאו שזו המלי'

שיש בה שם אדני וזה דין גימ' ע"ה אדני ואז הס"מ שעושה רע, זר בעיניו. (ט) וכאשר

מלך יושב על כסא דין **בִּי יֹאמֶר זְכִיתִי לְבִי לְבִי זֶךְ טְהִרְתִּי בְּזִוְטִי אֲתִי** : נקי

אני מחטאים? מבאר הרקאנטי (פ' תצוה) שרק הקב"ה בוחן כליות ולב. מבאר כאן הרקאנטי שהמלך הנזכר כאן זו הבינה הנקראת "המלך המשפט" וגם התפארת נקראת כסא בספר דניאל. והנה לשונו : "כלל הדברים, כי הבורא יתעלה ויתברך פועל במדותיו כפי רצונו. ובמוסר אלהינו כלולים בו כל המדות שהם חסד ודין ורחמים והוא יתעלה פועל בהן כאומן בכליו. וכמו שלא תתכן הפעולה זולתי הכלים כך לא תתכן השגחתו על ברואיו זולתי המדות למדוד לנו בהם כרצונו יתעלה ועל כן שלשה מדות האלו קראם הכתוב כסא החסד שנאמר והוכן בחסד כסא (ישעיה טז' ה'). וענין "כסא" כלומר שהוא מיוחד לישיבת המלך כך הקב"ה משפיע למדה ההיא מאורו הגדול כדי לפעול פעולתה המיוחדת לה. הדין נקרא ג"כ כסא שנאמר מלך יושב על כסא דין (משלי כ' ח') שהמלך הנזכר הוא הבורא יתעלה שהרי כתוב אחריו מי יאמר זכיתי לבי טהרתי מחטאתי (שם) והקב"ה יתעלה לבדו הוא הדין דינין שבלב ולא מלך בשר ודם. מדת רחמים גם היא נקראת כסא שנאמר עד די כרסוון רמיו (דניאל ז' ט') ואמרו רז"ל תרין כסאות הללו למה אחת לדין ואחת לצדקה עוד דרשו אחת לו ואחת לשרפרף עוד אמרו אחת לו ואחת לדוד הכוונה כולה היא לרמוז אחת לרחמים ואחת למדת הדין. ושיעור הכתוב וזה הענין העולה מכל האמור : מלך (בינה) יושב על כסא דין (תפארת) רק בעל התשובה המושרש בבינה הנקראת "מ"י" הוא יכול לומר זיכיתי

לבי וכו' וזה הפך מהפשט. (י) אדם שיש לו בכיסו **אֶבֶן גְּדוּלָה וְאֶבֶן קִטְנָה** וכן

אֵיפָה מִידַת גְּדוּלָה מִהֵמִידָה הַנְּכוֹנָה וְאֵיפָה מִידַת אֵיפָה קִטְנָה מִן הַמִּידָה הַנְּכוֹנָה

תּוֹעֲבֹת יְהוָה גַּם שִׁנִּיָּהֶם : מבאר כאן הגר"א שהאדם צריך לעלות בעבודת ה'

ממדרגה למדרגה בהדרגה ולא לקפץ מעל למדרגתו כי אז יפול. והענין מה שהתבאר שאין דילוג מדרגות יש את עבודת בעלי הנפש ויש את עבודת בעלי הרוח ויש את עבודת

בעלי הנשמה וכו' ואם יאחז אדם דרך הגבוהה לו יפול למשבר. והרמז תועבה (נדרים נא ע"א) טועה הוא בה כלומר בדרך שבחר. (יא) **גַם בְּמַעַלְלָיו יִתְנַכֵּר נֶעֶר** נער קטן העושה פעולות כלשהן, הן נובעות ממעמקי נפשו ומתכונותיו הכמוסות ביותר וניתן לזהות **אִם יֶרֶךְ וְאִם יִשָּׁר פָּעָלוֹ**: בספר הזוהר (קדושים פז עב) אומר שכוונת שלמה המלך לומר לאדם לחזור בתשובה בעודו צעיר. והענין הוא ש"נער" הוא מלאך מטט' שמו המלא עם ו' אותיות גימ' נער. מעלליו באים לו כפקודה מהשכינה ולכן הוא נקרא מלאך כי הוא שליח שלה. (יב) **אֵין שִׁמְעַת מוֹסֵר וְעֵין רֹאֶה תוֹרָה יִהְיֶה עֹשֶׂה גַם שְׂנֵיהֶם**: כדי שהאדם ישמע מוסר וילמד תורה. והענין שחו"ב דז"א הם עיניים ואזנים שלו והם נבנים מנה"י דאימא ומנה"י דאבא וזה הוא יי"י (אבא) עשה גם (גימ' אמא ע"ה) ושניהם יחד נמשכו לחו"ב דז"א. (יג) **אֶל תֵּאָהֱב שִׁנָּה וְתִבְטַל מִן הַמִּלְאכָה פֶּן תִּנְרָשׁ פֶּן תִּהְיֶה עֲנִי פִקְזוֹ עֵינֶיךָ** היה עירני ועבוד ואז **שִׁבַּע לָזֶם**: והענין שהשינה הוא סילוק המוחין והראיה זו חזרת המוחין. כאשר המוחין חוזרים לז"א נוספים לו ג' כלים כח"ב ובהם אורות נה"י דאימא ובהם ג' הויות שהם גימ' לח"ס. (יד) **רַע רַע יֹאמַר הַקֹּנֶה** כדי ללחוץ על המוכר לתת לו חפץ ומשובח יותר או שיוריד מהמחיר וכשזה קורה **וְאֵל לוֹ אֵז יִתְהַלֵּל**: הקונה על המציאה שבידו. אמרו המפרשים (הגר"א והמצודות) שכך הדרך בקנין התורה בתחילה יש צער גדול ללמוד את האותיות והניקוד והשפה והבנת הנקרא והסברות והעיון וכו' ולבסוף כשהולך לבית עולמו אז שמח הוא בעמלו. והענין ביארו בזו"ח אחרי מות (נט עא) שאם אדם לא לומד תורה נופל הוא ביצר עריות וביצר עבודה זרה וזה הוא ולא תתרו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, שני יצרים והם רע. ועומק הענין ביאר הרב יעקב צבי יולס זצ"ל (קהלת יעקב ערך אור הגנוז) שבנפש האדם דבוקים חלקי רוע וכדי לזכות לאויר עולם הבא בעולם הזה יש להפרד מהם ושיעור הכתוב לפי הקדמה זו: רע רע אלו המידות הרעות שיש לנקות את צואת בנות ציון (ישעיה ד, ד) (ואלו דברי הרב ישועה בן שושן זצוק"ל בשיחה בהרצליה ג' ימים לפני הסתלקותו) ואז הרע הולך לו למקומו הראוי ונשארת נפש האדם צחה ונקיה ואז זוכה להנות מאור הגנוז כבר בעולם הזה וזה ההלל שלה. (טו) **יֵשׁ זָהָב וְרַב פְּנִינִים** בעולם יש הרבה זהב ופנינים אבל יש חוסר **וְכָלִי יִקָּר שְׁפָתַי דָּעַת**: בכלי הכי יקר שהוא שפתי דעת של החכמים בהם מחנכים את העם. והענין שחכמה ובינה דז"א הם זהב (בינה) ופנינים (חכמה) אולם הכי חשוב אלו נצח והוד של הדעת והם ב' עיטרין המשפיעים שפע חו"ב וכן שפע הכתר (הגר"א) לז"א. (טז) אדם שערב לחוב איש זר והלה לא פרע חובו הרי שבעל החוב נפרע מן הערב ואפילו מבגדיו שעליו וזה הוא **לְקֹזוּ בְּגָדוֹ כִּי עָרַב זָר וּבְעֵד זְכָרִים \{נִכְרִיָּה\} זֹבְלָהּ**: וכן אם משכן בגדו בעד חוב נכרי והלה לא פרע חובו הרי שבעל החוב נפרע מהמשכון. והענין שכבר ידעת שהס"מ נקרא זר והנוק' זרה הוא נקרא חובל והיא חבלה. הבגד הם המדות של האדם (הגר"א) כמ"ש ולבש מדו בד והם כל המדות שבין אדם לחברו והן

נפגמות כי נמשך אחרי הקלי'. ובעומק הענין כבר ידעת שיש ג' כלים והחיצון יקרא בגד וכאשר אדם חוטא עולה הס"מ לקומת ז"א ועושק את הכלים החיצוניים של ז"א בסוד באו גויים נחלתך באופן שגויים זה הס"מ והנחלה זו המלכות שהיא הכלי החיצון בערך ב' הכלים הפנימיים. (יז) **עָרַב לְאִישׁ לָזֶם שָׂקָר** לחם שבא

לאדם מגניבה וגזל ועושק ערב בתחילה כי לא עמל בו אולם **וְאֶזְזַר יִמְלָא פִּיהוּ**

וְזִצִין: לבסוף תתגלה הגניבה ויענש כפליים. הגר"א אומר כאן שזה משל לאנשים

הרוצים להתפאר בתורתם, שהרי התורה נקראת לחם, אולם היא תורת שקר הבנויה על סברות לא נכונה וחילוקים לא אמתיים. והנה בתחילה ההמון מתפעל מהדרשה וזה ערב לדרשן אולם לבסוף מתגלה קלונו ברבים. והענין שכבר ידעת שלחם רומז לנוק' ולחם שקר זה אדם המתפתה לעבור עבירה שבתחילה ערב לו מעט וסופה מר כלענה. (יח) אדם **מִזִּשְׁבוֹת בְּעֵצָה** המתכנן בצורה מפורטת את פעולתו הרי

שהיא **תִּכּוֹן** תתקיים כמ"ש סוף מעשה במחשבה תחילה. אולם לעתים אין די

בתכנון מפורט ויש לקחת בחשבון את התכנון המפורט של היריב כאן נדרשת

וּבְתוֹכָהּ תחבולה זו מחשבה עמוקה יותר ובכך **עֲשֵׂה מִלְחָמָה**: אפשר

לנצח במלחמה. רמז: תחבולה תא חבול. והענין שהמחשבה היא בחכמה וכדי שתיכון יש להורידה עד נצח והוד שהם מקום העיצה. כאשר יש צורך להכות את הנוק' דקלי' כאשר היא מתרוממת ומתאחזת וכו' כאן נדרשת תחבולה כנגדה. מה היא תחבולה? כתוב באיוב (לז, יב-יג) "וְהוּא מְסַבּוֹת מִתְהַפֵּךְ בְּתַחְבּוּלָתוֹ \{בְּתַחְבּוּלָתוֹ\} לִפְעֻלָּם כֹּל אֲשֶׁר יֵצֵא עַל פְּנֵי תֵבֶל אֶרֶץ: אִם לְשֹׁבֵט אִם לְאֶרֶץ אִם לְחֶסֶד יִמְצָאֶהוּ" הפשט מדבר על העבים המריקים גשם על הארץ. בספר הזוהר (וירא קט עב) מסביר שם רבי אלעזר שהקב"ה מסבב סיבוב בתוך סיבוב כדי להנהיג את העולם כרצונו. בימים אלו של כתיבת הבאור משתוללת מגיפת קורונה בעולם רח"ל וזו סיבה בתוך סיבה להביא את העולם לאחדות ולהשבית חרב ומלחמה מן העולם ובתוך זה מוסתרת סיבה עמוקה יותר וכו'. אם כן כאשר באים להלחם עם הנוק' יש להלביש את המלחמה בלבוש בתוך לבוש ולא לגלות לה שהיא עומדת ליפול בפח. (יט) אם ברצונך למסור מידע רגיש ואתה חושש פן יפוצ, אל תגלה אותו לא **גִּזְלָה סוֹד** למי שדרכו לגלות סוד **הוֹלֵךְ רָכִיל**

וכן לא למי שחפץ לגלות סוד **וּלְפִתָּה שִׁפְתָּיו** ובודאי לא למי שנפתה בשפתיו

ומשחרר סוד, בכל אלו **לֹא תִתְעָרַב**: אל תתקרב לגלות סודך. והענין שכבר ידעת

סוד הפתי שזו נוק' דקלי' ושפתיה אלו נו"ה שהן רגליה והן יורדות מות ולכן יש להתרחק מן הכיעור ומן הדומה לכיעור וכן הס"מ כבר ידעת שאין לו יסוד ופירוש מילת סוד התבארה בזוהר ויחי (רלו ע"ב) שהוא היסוד ולכן הס"מ נקרא "גולה סוד" כי אין לו את היסוד. מה הוא "הולך רכיל"? הענין יובן לפי מ"ש בספר הזוהר וישלח (קעו עב) אבקת רוכל דא יוסף הצדיק, אם כן זה כינוי נוסף לס"מ הפגום ביסוד כי הוא הולך מן היסוד. והביאור העולה הוא שיש להתרחק מכל נדנוד עבירה ומהקולות.

(כ) אדם ה **מִקְלָל אָבִיו וְאִמּוֹ יִדְעָר יִכְבֶּה יָרוֹ** והיינו נשמתו **בְּאִישׁוֹן**

\{בְּאִישׁוֹן\} **זִשְׁרָ**: בגיהנם הנמשל לחושך. הגר"א פירש כאן שאביו היינו תורה

ואמו היינו מצווה. והענין אביו ואמו היינו או"א והס"מ אינו מקבל מהם כל שפע ונחשב כמקלל אותם מלשון עבד נקלה ומקל בכבודם. נרו היינו הנוק' שלו שהיא יושבת בחושך וסופה לדעוך בנו' דתהו"ר. (כא) **נִזְכָּלָה מִבְּזֻלָּת \מִבְּהֻלָּת**

בְּרֵאשִׁיָּה ירושה הבאה לאדם בפתע פתאום ולמראה עיני בני אדם **וְאַזְרִיתָהּ**

לֹא תִבָּרֵךְ: הנה אין בה ברכה כי תשלוט בה עין רעה. והענין שכבר ידעת שעשר

ספירות של עולם הנקודים יצאו רק עם אור הנפש שזו המל' והיא נק' נחלה והיא היתה מבוהלת כי לא היה עדיין המתקלא ואחריתה לא תברך כי נשברו ומתו כל שבעת המלכים. רמז: מבוחלת כתיב היינו כמו התאנה שהיא בוחל והיא בוסר כך היו העולמות בעת התגלות אורות הנקודים. (כב) **אֵל תֹּאמַר אֲשִׁלְמָה רָע** לעושים

לי רע, כדי שלא יפגעו בי יותר אלא **קִיָּה לִיהוָה** התפלל לה' **וַיַּשֶּׁע לָךְ**: את הענין הסביר הרשב"י (מקץ רא ע"א) ואמר שהקב"ה חפץ שעם ישראל יטה בכל מעשיו אל החסד ויתרחק מן הדין, ילמד תורה ויעסוק בגמ"ח כדי לא להחליש כח ה'.

(כג) **תוֹעֵבֶת יְהוָה אָדָם אָבֹן וְאָבֹן** הקונה באבן אחת ומוכר באבן אחרת

וּבִמְאִזִּי מִרְמָה לֹא טוֹב כבר בעולם הזה: הגר"א מבאר שהכוונה לאדם שיש בו

סתירה בין הצד החיצוני ובין הצד הפנימי וזה אבן ואבן. והענין התבאר בתיקו"ח קכ"ט ע"א שאבן זו התפלה כמ"ש אבני צדק וכו' וזו המל' והתבאר שם שעל האדם לשקול כל מילה שמוציא מהפה כשמתפלל ואם מכוין במילה פלונית ולא במילה אלמונית זו אבן ואבן. (כד) **מִיְהוָה בִּיצְעָרִי גִבֹּר** ה' נותן לאדם את הנשמה וזו

נותנת לאדם את הכח לצעוד. אם כך, מה שנותן לאדם זה **וְאָדָם מִה יִבִּין**

דְּרָכּוֹ: להבין את רצון ה'. הגר"א לעיל (ד, ח) ביאר שמדרגת גבר פחותה מדרגת

אדם. וכאן הסביר שבכל פעולה יש את הפעולה ואת ההבנה בפעולה, הפעולה היא מאת ה' וההבנה בפעולה מהאדם. והענין הפנימי נראה כך כמו שאנו מקדימים בתפלה "אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך" כלומר כמו שהתבאר לעיל שה' נותן כח לכלי החיצון והאדם מעלה מ"ן דרך הכלי הפנימי. כיצד ההבנה בפסוק: מיי"י היינו מז"א מצעדי גבר אלו נז"ה של המלכות ואלו אנשים שזכו לנפש בלבד, ואדם אלו בעלי הרוח שהם בקומת התפארת הנקרא אדם, כי יש בו שם מ"ה, לאלו יש אפשרות להעלות מ"ן לבינה וזה הוא "יבין דרכו". אומר שלמה המלך המ"ן יגיעו עד התבונה כי דר'ך זו המל'. (כה) **בּוֹקֵשׁ אָדָם** כאשר אדם נכשל **יָלַע קִדְשׁ** זה בגלל שכבר פגם

בקודש ואמרו עברה גוררת עברה. ותקנתו **וְאַזְרִי גְדָרִים לְבָקָר**: שיביא קרבן מבוקר ויתכפר לו. והענין ביאר בעל המגלה עמוקות (פרשת עקב) שכאשר האדם חוטא והיינו מוקש אדם מבקרים פנקסו בשמים. והוא מביא דוגמא את יעקב אבינו

שנדר נדר וכשחזר לארץ ישראל אחר נדרו ונגרם לו ענין דינה. (כו) **מִזֹּרָה רִשְׁעִים**

מִלֵּךְ זֹכֶם מלך חכם מונע קיבוץ של חבורת רשעים ובכך מקטין את הרשע והפשע.

ועוד וַיֵּשֶׁב עֲלֵיהֶם אוֹפֶן : אם חטאו משיב להם באותו אופן בו חטאו כדי לחנכם. והענין שמלך חכם הוא הקב"ה ז"א והוא מזרה רשעים אלו הס"מ והנוק' שלו. והוא משיב להם אופן כמו שנאמר בפיוט יגדל אלקים חי "נותן לרשע רע, כרשעתו". (כז) כאשר אדם מחפש בחשך הוא משתמש באור הנר נר כך יְהוָה משתמש בנְשִׁימוֹת אָדָם והוא זֹפֵשׁ כָּל זֹדְרֵי בָטָן : כמ"ש (תענית יא עא) שהנשמה מעידה על האדם. בספר הזוהר (סבא דמשפטים צט עב) מסביר שר' אלו ר"ת נ"שמה ר'וח והם כעין זכר (נשמה) ונקבה (רוח) וביחד מאירים. הרב שבתאי סבטו שליטא בדרשותיו באר ואמר שני"ר אלו נ"פ ור'וח שאותם יי"י נותן אולם "נשמת אדם" את הנשמה יקבל האדם אם יתאמץ בתורה. והענין נר הוא כינוי לשכינה ויי"י הוא ז"א אם כן "נר יי"י אלו זו"ן וכשהם ביחד מאירה עליהם הנשמה וזה "נשמת אדם" היא נשמה של אדם שהוא ז"א. כבר ידעת שאימא מאירה לז"א מנה"י שלה לכח"ב שלו וזה הוא "חופש כ"ל חדרי בטן" כ"ל זה היסוד חדרי אלו נצח והוד של הבטן (בינה) כי מבטן מי יצא הקרח. ובכך ז"א גדל לט' ספירות. (כח) זֹסֶד וְאָמֶת שעושה המלך עם נתיניו הם יִצְרוּ מֶלֶךְ שומרים אותו וְסֵעַד בְּזֹסֶד כְּסָאוֹ : והחסד מאריך זמן ממשלתו. והענין שמלך וכסא רומזים לזו"ן ושיעור הכתוב כך הוא : חסד ואמת שהם חסד ותפארת של אימא נשפעים לז"א ומשם ניזונת המלכות המלבישה עליו מחזה ולמטה ששם חסדי ז"א. אי נמי, יבואר על פי אדרת האזינו (רצ"א ע"ב) חסד היינו אבא ואמת היינו אימא (כי יש בה ז' שמות ס"ג גימ' אמת) הם שומרים על ז"א ונותנים בו עטרות של נשמה וחיה והוא מתגדל לט' ספירות ומשם נשפעים חסדים לנוק' והיא מתגדלת. (כט) תִּפְאֶרֶת בְּזֹרִים כְּזֹהם הבחורים מתפארים בכחם וְהִדְרָר זְקִנִים יְשִׁיבָה : והזקנים מתהדרים בשיבתם. הענין התבאר באד"ר (קמא עא) שז"א נקרא בחור כארזים ונגלה לב"י על הים כאיש מלחמה ואילו א"א נקרא זקן ושערו כעמר נקא. מה הוא הדר? נאמרו בזה ביאורים רבים והנראה שזו גבורת עתיק הנק' בוצינא דקרדינותא הנשפעת למו"ס ומשם לאימא. רמז : הדר גימ' יצחק ע"ה. ארז גימ' יצחק. (ל) יש ג' סוגים של מכות. והם נבחנות מן החיצון אל הפנימי זִבְרוֹת זו מכה חיצונית ביותר וזו מכה שהדם נצרר בה (רש"י שמות כא, כה) פָּצַע זו מכה יותר פנימית ועמוקה יותר ומוציאה דם תִּמְרוֹק בָּרַע וּמִכּוֹת זֹדְרֵי בָטָן : ויש מכה פנימית ביותר בחדרי הבטן. והענין שהחולי בא לרפא את הרשע בג' רובדי הנפש שהם מחשבה דיבור ומעשה והם ג' כלים פנימי תיכון וחיצון.

פרק כא

(א) כפי ש- פִּלְגֵי מַיִם ניתן ביד האדם להטותם על ידי תעלות וכו' כן לֵב מֶלֶךְ בִּיד יְהוָה עַל כָּל אֲשֶׁר יִזְפֹּץ יִטְנֶוּ : והענין ש"פלגי מים" אלו נו"ה דאימא

הנמשכים למלך שהוא ז"א והוא עיץ שתול על פלגיי מים והם הנחלים ההולכים אל הים וזה ביד יי"י שהם חו"ג (ביד ב' יד) על כל זה היסוד. יטנו זו המלכות יט נו יט=חוח, נו=זו גבורה אחת ממנצפ"ך. והרמז בזה אמר שמואל (נדה סד ע"ב) יכולני לבעול כמה בעילות בלא דם והיינו בעילה בהטיה. (רש"י כתובות ה ע"ב) (ב) **כָּל דָּרֶךְ אִישׁ**

כל פעולה שאדם עושה **יִשָּׁר בְּעֵינָיו** נראית לו נאותה **וְתִכֵּן לְבוֹתָּהּ לְהִזָּה**: ורק יי"י הנמצא בתוככי לבות בני אדם יודע אם לטוב אם למוטב. והענין שאיש הוא ז"א ודרך זו הנוק' והמייחדם זה היסוד הנק' כ"ל. כאשר יש ייחוד נותן לה י"ס והם י' הויות הממתקות י' גבורות שבה וזה הוא ישר (זו המלכות הנקראת ישרה) בעיניו ב' עין והם ב"פ עין כמנין ס"ר והם י"פ כ"ו. בתוך השפע הנשפע מז"א לנוק' יש אור זך פנימי יותר הנקרא שקיו דאילנא ונקרא כאן תוכן לבות שהוא זורם בתוככי הלב והוא בא מאת יי"י מע"ק ולמעלה. (ג) הצדיק **עֹשֶׂה עֲדָקָה וּמִשְׁפָּט נִבְוֶזָר**

בעיני **לִיהִזָּה** יותר מעשיית **מִנְּבֹזָז**: דהיינו הבאת קרבן. והעניין התבאר בחלקו בספר הזוהר (קדושים פ עב) שלימוד התורה עדיף מקרבנות כידוע כי התורה כשלומדים אותה היא מרוממת את השכינה הנקראת צדקה אל יי"י שהוא המשפט (עמודא דאמציעא) וכמו שאמר דניאל (ט, ז) לך אדני הצדקה. פעולת הקרבן גם כן מעלה את השכינה אל הקב"ה ולכן נקרא קרבן שמקרב את הב"ן אל המ"ה אולם לימוד התורה עדיף כי פועל בעולמות פנימיים יותר ואילו הקרבן בעולמות החיצוניים (התיקון בעולם הפנימי נעשה על ידי תשובת המקריב וכוונת הכהן). עוד, בלימוד התורה נעשה תיקון בו זמנית על ג' כלים חיצון תיכון ופנימי כי בלומד יש את עקימת שפתיו שהיא כמעשה, דיבורו ובעיקר מחשבתו משא"כ בקרבן כדלעיל. (ד) לעומתו הרשע **רוּם עֵינָיו** נושא עיניו לשמים כלומר מביט בעשירים ומקנא בהם **וְרִזָּזָב**

לֵב מביט במכובדים ומתאוה להיות כמותם **זֶר רְשָׁעִים** ומביט בעין רעה בכל אלה שנראה לו שטוב להם **זֹטָאֵת**: ואלו תלמידי בלעם הרשע הרשעים (הגר"א).

כבר אמר רבי אלעזר הקפר (אבות ד, כא) הקנאה התאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם. וכבר ידעת שד' אבות נזיקין הן: השור הבור המבעה וההבער והם: תאוה, עצלות ועצבות, שיחה בטלה וקנאה (מפי הרב בן ציון אבא שאול זצוק"ל) כאן הם: רום עינים זו הקנאה, רחב לב זו תאוה, ניר רשעים זו מחשבת הרשע כי ניר לשון חרישה והוא חורש מזימות ומדבר בהן. והענין שכבר אמרנו שלס"מ אין קשר לחב"ד והחכמה זו הראיה והבינה זה הלב וניר רשעים זו הדעת. הרמז בזה משפטיים (זה הס"מ) בל ידעוים (דעת). (ה) **מִנְּשִׁבוֹת וְזָרוּץ** החרוץ זה אדם ממוקד מטרה וכל מעשיו שקולים ומדודים כדי להגיע ליעד שקבע לעצמו **אֶךְ לְמוֹתָר** ולבסוף

מאמציו נושאים פרי ויש לו יתרון על מצבו הקודם **וְכָל אֶץ לְמוֹתָר** אולם יש אדם שאצה לו הדרך ואינו מציב לעצמו יעדים וכל היום הוא עסוק **אֶךְ לְמוֹתָסוֹר**: בסופו של יום הוא במצב פחות ממה שהיה בתחילת היום. כבר ידעת שהצדיקים תחילתם יסורים וסופם שלווה כי מתאמצים להעפיל לרמות גבוהות אולם הרשעים מחפשים את הנאת הרגע ואינם מגיעים לשום תכלית. וכן שתי נשים האחת אשת חיל ואשה

חכמה לעומת ההפוכה מהן. והענין שחרוץ הוא ז"א והמחשבות שלו הם החב"ד והמוחין וה"אץ" הוא הס"מ החסר ביסוד הנקרא כ"ל. (ו) **פַּעַל אַצְרוֹת** אדם רמאי המאסף לעצמו אוצרות **בְּלִשׁוֹן שֶׁקֶר** בדרכי רמיה **הַבֵּל נִדָּף** העושר שלו הוא זמני ולא יתקיים בידו **בְּמִבְקָשֵׁי מוֹת**: וכאשר תתגלה חרפתו יתחייב מיתה. הענין נמשך מהפסוק הקודם שהס"מ אין בו ברכה ולשונו (שזה היסוד) לשון שקר והנוק' שלו נקראת מות. (ז) **שִׁיר רְשָׁעִים** הגזלות שהרשעים גוזלים **לְגֹרֶם** מביא להם פחדים שמא תתגלה הגזלה **כִּי מֵאֲנוּ לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט**: והענין שחיי הרשע (הס"מ) מלאים דינים ופחד ואינם חפצים בייחוד הנקרא "לעשות (עשיה=מלכות) משפט (ת"ת)". (ח) הרשע הוא **הַפֶּכֶפֶךְ דָּרָךְ אִישׁ** דרכו אינה קבועה **וְזָר** ולכן דרכו מוזרה **וְזָר** ואילו הצדיק **יֵשֶׁר פַּעְלֹו**: דרכו קבועה ומובנת. והענין שכבר התבאר שדרך זו האשה ובצד הס"א אין חיבור בין האיש והאשה והיא כמו זרה נחשבת לו ואילו בצד הקדושה הם חיים יחדיו כי ישר זו האשה (זוהר בא מג עא שם מדובר שישר זו תפלה של יד וזו המלכות) ופעלו זה האיש ובעלה (ז"א) פועל צד'ק יקרא. (ט) **טוֹב לָשֶׁבֶת עַל פֶּנֶת גֶּגֶן** ללא הגנה מגשמים או חום **מֵאִשֶׁת מְדֻנִּים \מְדֻנִּים\ וּבֵית זֹזֵר**: מלשבת בבית של חבר שאשתו מקניטה ללא הרף. והענין שהשכינה עולה כאשר עושים מצוות וההיפך ואז מתקיים כצפור בודד על גג. מה הוא ענין הגג? ובכן היכל קדש קדשים דבריאה נקרא גג וכאשר השכינה נמצאת בקצה העליון של ז"א נבחן שהיא יושבת על פנת גג ומקבל שפע מהבינה. בבינה יש שם ס"ג וכאשר נכתוב אותו מלא ובאחוריים יראה כך: יוד, הי, יוד הי ואן, יוד הי ואן הי גימ' קס"ו וגג מלא גימל גימל גימ' קס"ו (קהלת יעקב) ומצב זה טוב, כי מתקבל שפע מהבינה. לעומת זאת אין מנוחה בבית הס"מ כי ביתו עולה בלהבות הדינים. (י) **נֶפֶשׁ רָשָׁע אֹתָהּ רָע** נפש זה רצון, רצון הרשע לעשות רע עד כדי כך ש- **לֹא יִזְוֶן בְּעֵינָיו רֵעֵהוּ**: אפילו חבר טוב, ששורת המוסר האנושי לאהוב אותו, אם חלה או נענש וכו' אין זה מצער את הרשע אלא אדרבא שמח הוא בקלקלת חברו. והענין שיש נפש רשע שהתחייבה להענש בכף הקלע ר"ל והוא מחפש גוף של אדם רע כאכסניא. וכאשר מצא אכסניא אינו מרחם על בעל הגוף ומזיק לו (על פי שער רוח הקודש) (יא) **בְּעֵנֶשׁ לֵץ** כאשר מענישים לץ אין זה מייסר את הלץ וממשיך בליצנותו **יִזְכֹּם פָּתִי** אבל זה לפחות מעורר את הפתי שלא יתפתה אחרי תאוותו והוא לוקח מוסר. אולם **וּבַהֲשִׁכִּיל לְזֹכֶם** מתן חכמה לחכם **יִקְוֶז דַּעַת**: יוסיף דעת. והענין שלץ ופתי הם זו"ן דקל"י והנוק' נק' חכמה תתאה ברם החכמה שלה זה להרע והלקח שלה מעונש הלץ זה כיצד להרע ולא להענש. לעומת זאת החכם הוא ז"א וכאשר הוא משכיל כלומר משפיע דרך היסוד שבו לנוק' הוא לוקח עוד שפע מהדעת. רמז: ס"ת ובהשכ"ל לחכים יק'ח דע'ת גימ' ע"ה תע"ט כמנין "הדעת" (יב)

מִשְׁכִּיל צְדִיק לְבֵית רָשָׁע כאשר צדיק נקלע לבית רשע, כל בית הרשע מתברך בגלל הצדיק אולם **מִסְכָּף רָשָׁעִים לָרָע**: הרשע בטוח שכל הברכה זה בגלל מעשיו ומקבל עידוד להמשיך בדרכו. דוגמא לדבר, אומר המגלה עמוקות, קורח חלק על משה כי ראה שיצא ממנו שמואל הנביא לכן אמר בלבו שזה בזכותו והוא סילף כלומר טעה והשתרש ברע. עוד, כתוב (אסתר ח, א) ביום ההוא נתן המלך אחשורוש לאסתר המלכה את בית המן צורר היהודים וכו'. הנה אסתר הצדיקה קבלה את השליטה על בית הרשע. (יג) אדם ה **אִטֵּם אֲנִינוּ מִזַּעֲקַת דָּל** יקבל יחס דומה מהקב"ה ולכן **גַּם הוּא יִקְרָא וְלֹא יַעֲנֶה**: ענין זה מפורש בתיקוני תיקון ע' דף קל ע"א שאם בני אדם אוטמים אזנם מזעקת הדל גם המלאכים הממונים לשמוע תפילות בני אדם אינם שומעים תפלתו. והענין דל זו המלכות האדם הוא ז"א וגם הוא דל כלפי אימא. רמז: הבינה נקראת הוא והיא נותנת שפע מילוי ס"ג לז"א. ולא גימ' מילוי ס"ג שהוא ל"ז. שם ס"ג נראה כך והמילוי מוגש: **יִוֹד הִי וְיֹאז הִי**. והבאור בזה שכל שם המשפיע למדרגה תחתונה משפיע רק את המילוי שבו¹⁵. (יד) על האדם להיות רגיל ב- **מִתֵּן בַּסֶּתֶר לַעֲנִיִּים** צנועים ובזה **יִכְפֹּה אָף יתגבר על מדת הדין**. אולם אם ידו תהיה קמוצה מתת צדקה, לבסוף יקלע למשפט עם הגויים ויאלץ לשחרר ממון רב כדי **וְשִׁוּזֹד** לשחד את השופטים. וכמובן יעביר את הכסף בצורה נסתרת ביותר **בַּזֶּקֶךְ** כך שאיש לא ידע, וכל זה כדי להתגבר על **זִמְזוּמָה עֲוֹה**: הדין הקשה אליו נקלע. והענין כי העני אחוז בדיני הצדק ומידת הדין שורה עליו והיא נקראת "אסתר" וגם חרון אף יש עליו ואלו דיני חוטמא דז"א ומתן צדקה לאלו משקיט חרון אף מן העולם כי העני מקטרג ושואל למה מדת הדין שורה עליו כידוע מן המעשה שהיה בצפת עם הארבה שלבסוף לא הגיע. וכן שוחד הוא צדקה רבה וכחו לבטל חימה עזה. כמ"ש (תהלים קיב, ט) פיזר נתן לאביונים וכו'. (טו) יש **שִׁמְזוּמָה לְצַדִּיק** כאשר הוא **עֲשׂוֹת עוֹשֶׂה מִשְׁפָּט צַדִּיק**, וכן יש שמחה **וּמִזִּמְזוּמָה לְפַעֲלֵי אֵוֶן**: לרשע כאשר עושה פיגוע. והענין שכבר ידעת שהשמחה היא בבינה כמ"ש א"ם הבנים שמחה וכאשר היא משפעת לז"א הצדיק שהוא היסוד מתגבר להשפיע למלכות ושיעור הכתוב כך: שמחה לצדיק כאשר הבינה משפיעה ליסוד הוא מחבר תפארת ומלכות שהם משפט ועשיה. (טז) **אָדָם תוֹעָה** כמו טועה, אולם עושה זאת בכוונה תחילה

¹⁵ כתוב בגמ' (שבת סה עב) "הקיסע יוצא בקב שלו" והענין מוסבר באריכות בכמה מקומות. הנה בשער המצות – פרשת בשלח כתב הרב כך: "והנה ג' מילויים שבשלשה ההוי"ת ע"ב ס"ג מ"ה הם מ"ו ל"ז י"ט והם בגי' ק"ב ומן הק"ב הזה מתפרנסים המלכים הנזכרים ואז הם נקראים ק"ב חרובין הנזכר בר' חנינא בן דוסא כנזכר בזוהר פרשת פנחס בר"מ כנודע דמלכין קדמאין מיתו ואתחרבו ונעשו ק"ב חרובין. והנה ר"מ מתיר שיצא ז"א קטע בקב שלו הנזכר לר"ה לפרנס המלכים אשר שם כנזכר. והיותו נקרא קיסע הוא לטעם הנזכר כי אינו יוצא בהויות שלימות אלא קטועים כי שורשם נשארים למעלה ברשות היחיד ואינו יוצא אלא בק"ב שלהם שהם אותיות המילויים שנקטעו מהם.

ואינו חפץ לשמוע חכמה מלבד את עצמו **בְּדֶרֶךְ הַשִּׁכָּל** דרך אמונת האלוקות שאינה נתנת להוכחה בכלים מדעיים¹⁶ **בְּקֹהֶל רַפָּאִים יָנוּז׃** : אחד כזה אין לו תקנה ותהיה לו מנוחה כאשר יגיע ל"קהל רפאים" אלו המתים. וי"א קהל רפאים אלו יורדי גיהנם עיין לעיל ט, יח. והענין הוא שכל חיות האדם באה לו מן החב"ד והם הנקראים "דרך השכל" ואם אין לו את החב"ד למה לו חיים. (יז) **אִישׁ בְּמוֹזְסוֹר** איש שתמיד חסר לו, כמ"ש ההמון תמיד חשבון הבנק שלו במינוס, זה בגלל שהוא **אֱהָב שִׁמוּזָה** אוהב לבלות ומבלה זמנו וממונו לריק וכן מי שהוא **אֱהָב** לשתות יין עד שכרות, וכן אוהב **וְשִׁמּוֹן** כדי לסוך בשרו **לֹא יַעֲשֶׂיר** : כי הונו מתבזבז. וכבר ידעת (תהלים לד) שאין מחסור ליראיו וההפך שיש מחסור לאלו שאינם יראי ד' והם נקראים כאן "אוהב שמחה" כלומר אין להם יראה. והענין שאיש מחסור הוא הס"מ ורמז לכך : מחסור גימ' שדי והוא חסר ביסוד הוא אוהב שמחה והוללות ואין לו קשר לבינה ששם העושר ומשם יין (בינה) ושמן (חכמה). (יח) **כֹּפֶר לְצַדִּיק** **רָשָׁע** אם נגזרה גזירה על צדיק ושם הרי שהגזרה יוצאת לפועל על הרשע. וכן **וְתַזְזֹת יִשְׂרָאֵל** אם נגזרה גזירה על קבוצת אנשים ישרים ושבו מדרכם הרעה, הרי שהעונש בא על **בֹּגֵד׃** אדם אחד בוגד תחתם (הגר"א). כבר ידעת מה שאמר הנביא ישעיה (מג, ד) **"וְאֲנִי אֶהְבֵּתִיךָ וְאֶתֵּן אֲדָם תַּחְתֶּיךָ וְלֹאֲמַי תַּחַת נַפְשְׁךָ"** והסביר המלבי"ם שם שיש הבדל בין גוף לנשמה. כלפי הגוף אמר "אדם" יחידי אולם כלפי הנפש אמר "ולאומים". וזה תימא כיצד יבוא גוי תחת יהודי? אם יהודי חטא גוי מה חטא? מסביר הרב משה דוד וואלי זללה"ה בביאורו על חמש מגילות, שיר השירים עמ' טו על פסוק "אשכול הכופר דודי לי" שהיהודי הוא מצד הקדושה והגוי מצד הקלי והעונשים מצד הקלי, תבוא הקלי ותקבל חלקה מהקלי. אבל נראה להוסיף שלא כל גוי הינו כופר אלא לגוי שציער לישראל כענין שנאמר (קהלת י, ח) "חפר גומץ בו יפול" וכפי שראינו שהמן הכין עץ גבוה חמישים אמה ולבסוף נתלה עליו. והענין נראה בס"ד שבא ללמד אותנו על אחיזה הקלי הנק' רשעים ובוגדים שהם סביב כמו שנאמר "סביב רשעים יתהלכון" וזה הוא "כפר לצדיק" כמ"ש וכפרת אותה מבית ומחוץ, שהרשע שהוא הס"מ מקיף סביב את הצדיק כמו עכנאי את החבית. ועוד שהוא מתחת המלכות של עולם האצילות והיא הנקראת ישרה וזה הוא "ותחת ישרים בוגד". רמז : התבונן באותיות שסביב המילה "לצדיק" ותקבל ק"ל שהוא גימ' ע"ה שמו של מלאך סמא-ל. הרב רבי יצחק הכהן קוק זצוק"ל מספרו על מסילת ישרים מסביר את הגמ' אינו דומה שונה פרקו ק' לק"א ואומר שמי שהגיע לק"א שבר את השכחה כי שר השכחה הוא ס"מ ושמו גימ' קל"א. ואני מוסיף פרפרת ואומר שמי שמגיע לק"א פעמים של שינון מראה על ענוה שלו כי תמיד יש לו מה ללמוד. והנה דוד הע"ה במזמור קל"א מדבר על ענוה ואומר "י"י לא גבה לבי וכו'" וראה פלא ענוה גימ' קל"א. ועוד מוסיף בזה הרב המופלא החכם והשלם כבוד הרב שמואל בן עמרם זצ"ל שעל זה

¹⁶ כך פירש המלבי"ם. אולם בדורנו הקב"ה עוזר גם לאלה שמתקשים בכך ונותן להם כלים מדעיים להכיר באלקותו. ראו בערוץ הידברות סרטון "סוד ההילות, גילוי מדעי מדהים".

אמרו "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו" כלומר מי שהגיע ללמוד 101 פעמים כמנין לכאן אז תלמודו בידו ולא ישכחנו ודפח"ח. (יט) **טוֹב יְשִׁיבָה בְּאֶרֶץ מְדָבָר**

במקום ללא אנשים **מֵאִשֶׁת מְדֻנִּים \{מְדֻנִּים\} וְכַעַס** : מאשר בבית בו נמצאת אשת ריב ומדון. הגר"א אומר שאשת מדנים זה גופו של האדם כאשר הגוף רודף אחר תאוותיו וכעסו גובר כאשר לא ישיגם. בעל ה"מגלה עמוקות" אומר שהכוונה בזה על בני ישראל שטוב להם כשישבו במדבר בנחת מאשר במצרים על סיר הבשר ובצער. והענין התבאר באורך בספר קהלת יעקב ערך גאולה והנה תורף דבריו : כאשר המלכות הנק' אדני-מתחברת עם הבינה הנק' אלקים יהיה גימ' קנ"א וכאשר יש הופעת עמלק בעולם נחסר א' ונהיה ק"נ שהוא גימ' כע"ס ומכאן ואהילך הנה לשונו : "וזה סוד (איוב ה' ב') גם לאויל יהרוג כעס, וזה סוד **טוֹב שבת בארץ מדבר מאשת מדנים וכעס**, ויש לומר כי טוב כשמאיר מזל עליון דדיקנא עילאה, **ארץ מדבר** גימטריא זהו מזל עליון דדיקנא עילאה, וזהו בשבת שאז מאיר מזל עליון הלז, שבת גימטריא זהו מזל עילאה דדיקנא יקירא, וזהו **טוֹב שבת**, שבת דוקא שאז מאיר מזל הלז, ואז המלכות נקרא **ארץ מדבר**, כי בשבת קודש נקרא ארץ לשון רצון כמו שאמר בזוהר הקדוש (הקדמה י"ב). ויקרא אלהים ליבשה ארץ ארעא רעוא שלים, ארץ לשון רצון אותיות נוצר (פרי עץ חיים שער השבת פרק כ"ב) שיונקת ממזל נוצר ונעשית צינור להוליד השפע למטה, ובחול נאמר עליו נאלמתי דומיה שנסתלק הקול מאתה (פרי עץ חיים שער הקדישים פרק ב'), אך בשבת ממצוא חפצך ודבר דבר, כשתמצא החפץ והרצון שהוא סוד מזל נוצר אז ודבר דבר, שאז מלכות שנקרא דבר (זוהר בראשית ל"ו). מדברת שבא אליו הקול, ועל כן נקרא בשבת קודש ארץ המדבר שאז נמתקין האלפין דאהיה אדני אלהים, מה שאין כן כשאין המלכות מאירה ממזל נוצר חסד אז הוא **אשת מדנים**, שכוללת שני דינים דאלהים אדני ונסתלק האלף דאלהים ואז הוא גימטריא **כעס**, וזהו מאשת אדנים וכעס, והנה כשהמלכות בבחינת כעס שביארנו אז אין דודה פונה אליו [אלהיה] בבחינת פנים שלה רק בבחינת אחוריים, והוא סוד אחוריים דמ"ה ק"ל, כעס וק"ל גימטריא פר והוא בחינת פר דינים, וזה סוד (תהלים פ"ה ה') שובינו אלהי ישעי והפר כעסך עמנו, רומז במלת והפר זה פר שמבחינת ו' ה' שהמלכות זעיר ונוקבא נמשך פר דינים ק"ל מאחוריים דזעיר וק"ן מנוקבא שהוא גימטריא אלהים אדני חסר א', וכשנשלם הא' דאלהים אז הוא בגימטריא אפר, וזהו בבחינת כשמאיר לה אחוריים דמ"ה : (כ) **אֹצֵר נְזִיזִימָד**

וְשִׁמְן בְּנוֹה וְזָכָם החכם שומר כל דבר נחמד לעת הצורך וכן שמן כלומר מזון לעת מצוק אולם **וְכִסִּיל אָדָם יִבְלָעֵנוּ** : הכסיל אינו שומר דבר ובעודו בכפו יבלענו. והענין שהחכם הוא ז"א והוא דר בביתו זו השכינה שסודה ספירת המלכות והיא נוה לו וכן לא חסר בביתו שפע החכמה (שמן) והבינה (אוצר). כתב בספר הקנה שמילת אוצר זו הבינה כי היא אוצר החכמה) וכן היסוד שלו מיוחד במלכות ונרמז במילת נחמד. לעומתו כסיל אדם הוא הס"מ הנדמה לאדם אולם הוא אדם בליעל אין לו בית ואין לו אוצר. רמז : כבר ידעת שלילי אין לה בעל כי אין לו יסוד והיא כאלמנה והרמז "וכסיל" גימ' "אלמנה" והיא משעבדת אותו וזה הוא "סוס ורכבו" סוס גימ' אלמנה. אם כן כסיל אדם אלו זו"ן דקלי'. ולמה אדם זה ס"מ אלא הוא שיכור כלוט ולוט גימ' אדם. (כא) אדם ה- **רִדָּף צִדְקָה וְזֹסֵד יִמָּצָא** ה' יתן לו **זִיּוּיִם**

צִדְקָה וְכָבוֹד: והענין שהצדיק (היסוד) הוא המחבר בין הצדקה (מלכות) והחסד וכאשר מייחד אותם זוכה לחב"ד והם חיים (בינה הנק' אלקים חיים) צדקה (דעת) הוא ראשית התפארת ובסופו היסוד והוא עושה צדקה בכל עת) וכבוד (חכמה כי כבוד גימ' ל"ב והם ל"ב נתיבות החכמה). (כב) **עֵיר גְּבוּרִים עָלָה וְזָכָם** החכם נכנס

לעיר שכולה גיבורים וכולם בוטחים רק בגבורה **וַיָּרֶד עוֹז מִבְּטוֹחָהּ:** ובכח חכמתו הוכיח להם שלא די בגבורה וצריך גם חכמה כדי לנצח. במדרש משלי (פרשה כא) אמרו: **עֵיר גְּבוּרִים עָלָה חָכֵם.** אלו השמים, שהן עירן של מלאכים. **חָכֵם,** זה משה. **וַיִּרֶד עוֹז מִבְּטוֹחָהּ,** זו התורה. ומנין שנקראו המלאכים גבורים. (תהלים קג, כ) גבורי כח עושי דברו. ומנין שעלה משה לשמים. שנאמר (שמות יט, ג) ומשה עלה אל האלהים. ומנין שהתורה נקראת עוז. שנאמר (תהלים כט, יא) ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום: וכן הם הדברים בספר הזוהר (בשלח נח עא). והענין שכבר ידעת ענין המנצפ"ך שאלו ה"ג גימ' ע"ר וכולם גבורות ולכן נקראת המלכות עיר גבורים והחכם זה הצדיק בעל רוח הקודש והוא בתפילתו ממשיך ממנה שפע לעולם וכמ"ש כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני. (כג) **שִׁמְרֵי פִּי וּלְשׁוֹנוֹ** מדיבור מיותר או מרובה

שִׁמְרֵי בּוֹצְרוֹת נַפְשׁוֹ: בכך נמנע מלשון הרע ורכילות. בספר הזוהר (פי' שמיני מא ע"א) אמרו שהשומר פיו ולשונו הוא בן העולם הבא ונותנים לו חיים בעולם הזה. ובזוהר תזריע (מו עב) אמרו שבעל לשון הרע מגביר הקלי' ובשמים מכריזים להתרחק ממנו. והענין שהפה זו המלכות והלשון זה היסוד והשומרם מייחד זו"ן ובכך השכינה שהיא הנפש שמורה מן האחיזה. (כד) **יָד** זה הוא שאינו נזהר בשמירת הלשון **יָהִיר**

והוא מתגאה **לִי שִׁמּוֹ** הוא בעצם לץ כי גאותו מביאתו להתלוצץ על כולם. ולבסוף **עוֹשֶׂה בַּעֲבַרְתִּי דָוֶן:** הוא משתרש בחטא ויבוא לחטוא במזיד. הסביר בספר "עמק המלך" (יד, צב) שהזד מתגאה ואז נהפך על צילו הרוחני מצל ללץ וזה הוא "לץ שמו" ומסתלקת ממנו נשמתו והופך להיות איש כעסים וחוטא. (כה) **תַּאֲוֹת עֲצָל**

תַּבְּוִיטָנִי עֲצָלוֹת העצל תמית אותו **כִּי מֵאֲנִי יָדָיו לַעֲשׂוֹת:** מאחר ואינו עושה מלאכה מאין לו ממון לקנות מזון? והענין שהעצלות מיסוד העפר ושם המל' והמות ידיו אלו חו"ג הממשיכים שפע לנו"ה ואלו ליסוד ומשם למל' ואילו העצל אינו עושה כלום להמשיך חיים למל'. (כו) העצל **כָּל הַיּוֹם הִתְאַוָּה תַּאֲוָה** מתאוה לתאוה

כמו האספסוף (במדבר יא, ד) ואינו עובד ובא אל הצדיק לבקש עזרה **וַיִּצְדִּיק יְהִי**

וְלֹא יִזְשָׁךְ: והצדיק אינו נמנע מלתת עזרה גם לעצל כזה. והענין שהעצל הוא חסר לב הוא ס"מ שאין לו ייחוד עם המל' למרות שמתאוה. לעומתו הצדיק הוא יסוד ז"א הקדוש נותן שפע ללא הרף. (כז) כבר ידעת שהמקריב קרבן חייב לשוב בתשובה לפני שמקריב והנה אם מקריב ללא תשובה נקרא **וְכֹזֵז רְשָׁעִים** והוא **תוֹעֵבָה אִף כִּי** ואין צריך לומר שאם הביא את הקרבן **בְּזִמָּה יִבְיָאֵנוּ:** במחשבת רמיה, כלומר

רק כדי שיאמרו הבריות שהביא קרבן. וכך אמרו בגמרא זבחים (ז עב) שהבאת זבח ללא תשובה נקרא זבח רשעים. (כח) **עַד כְּזָבִים** עד שקר **יֵאָבֵד** יומת בידי שמים **וְאִישׁ שׁוֹמֵעַ** ואנשים ששמעו את דברי השקר **לִנְצוֹז יִדְבֹּר**: יחזרו ויספרו אותם בחושבם שאלו דברי אמת וימשיכו לדבר גם אחרי מות עד השקר. (כט) **הֵעֵז אִישׁ רָשָׁע** כאשר הרשע כועס **בְּפָנָיו** אינו בורר מיליו ואינו בוחן מעשיו. ואילו איש **וַיֵּשֶׁר הוּא יָכִין \{יָבִין\} דְּרָכָיו \{דְּרָכָו\}**: מתבונן בדיבורו ובוחן מעשיו טרם יצאו לפועל. והענין שאיש ישר הוא ז"א האוהב את המל' הנקרא דרך ישרה והוא ממשיך לה מהבינה. וההפך בצד ההפוך. (ל) **אֵין זֹכְמָה וְאֵין תְּבוּנָה וְאֵין עֲצָה לִנְגֹד יְהוָה**: כתוב כי שפתי כהן ישמרו דעת וכו' המורה חייב להיות דוגמא אישית ואחר כך ילמד תורה אולם אם הוא "נגד יי"י" והוא רשע לא יוכל ללמד חכמה ותבונה ועיצה. והענין שהס"מ הוא נגד יי"י ואינו מחובר לחב"ד שהם חכמה תבונה ועיצה. (לא) האדם צריך להתכונן להיום קרב ולהכין **סוֹס בּוֹכֵן לַיּוֹם מְלֻזְזָמָה** אולם עליו לדעת שלא די בסוס קל המירוץ וחיילים מאומנים אלא **וְלִיהוָה הִתְשׁוּעָה**: יי"י מביא את תשועת הנצחון. בתיקוני זוהר חדש (קלב עא) מסביר ביום ראש השנה יש מלחמה עם הס"מ וצריך להכין מרכבה עם ד' סוסים והם ד' תפלות ערבית שחרית מוסף ומנחה והם הלוחמים במקטרג ולבסוף יי"י מושיע מידו בזכות תפלה וצדקה. מה זו צדקה? צ' אמנים ד' קדושות (ארבע פעמים ביום אומרים קדוש קדוש קדוש), ק' ברכות וה' חומשי תורה.

פרק כב

(א) **נְבוֹזָר יָשָׁם** טוב יותר **יַעֲשֶׂר רָב** וכן נשיאת חן טובה יותר **מִכֶּסֶף וּמִזֶּהָב זֶזֶן טוֹב**: מה בין שם לחן? שם טוב מתפרסם בכל העולם וכן בעיני הרואים (הגר"א). והענין שכבר ידעת ששם זה המלכות וכן זה היסוד ושניהם טובים. המלכות טובה מעושר רב שזו הבינה כי היא מנהגת את העולם הגשמי והבינה מנהיגה בעקיפין את המלכות. היסוד נקרא חן והוא טוב מכסף (חסדים) וזהב (גבורות) כי הוא מכריע ביניהם והוא נקרא טוב. (ב) **עֲשִׂיר וָרֶשֶׁ נִפְגְּשׁוּ** שם טוב וכן ניתן למצוא אצל עשיר ורש ואין לכך קשר למצב הכספי של האדם כי עודר ועוני **עֲשִׂה כֻלָּם יְהוָה**: באים בגזירת ה'. והענין שעשיר זה ז"א ורש זה המל', כי אין לה אור עצמי, והם נפגשים על ידי היסוד הנק' כ"ל שהוא המחובר בין המל' (עושה) ובין התפארת (יי"י). (ג) **עָרוֹם חָכַם רָאָה רָעָה** את העונשים וחשש ולכן **וַיִּסְתֵּר \{וַיִּנְסֶתָר\}** הסתתר

וּפְתִי'ים שלא עמדו בפני יצרם ונפתו לעבירה **עֲבָרוּ וְנִעְנְשׁוּ**: ספר הזוהר (נח סט ע"א) מסביר את הפסוק על נח שהוא הסתתר בתיבה והפתיים מתו במבול. ומה פירוש ראה? עונה הזוהר שראה את מלאך המות והתיירא ממנו והסתתר בתיבה. רבי יוסי מסביר זאת על כל תקופה שיש בה מגיפה כמו בימינו בעת כתיבת הביאור יש מגיפת קורונה בעולם ר"ל ועל זה נאמר ערום כלומר חכם ראה את המצב ויסתר בביתו והפתיים שלא שתו לבם גם לזאת נענשו כגון חתונות מרובות אורחים. עיין בספר "תוניס וחכמיה" סיפורים על מגיפות ותחכים. (ד) **עֵקֶב עֲנִוָה** העקבות, כלומר

הדרך להגיע אל הענוה זו **יִרְאֵת יְהוָה** כאשר יגיע ליראה ויכיר בשפלות עצמו יגיע

לענוה כלומר דע את מקומך בעולם, בזמן ובחברה ואז יזכה ל **עֵשֶׂר וְכָבוֹד**

וְזִוְיִים: יזכה לעושר רוחני וגשמי, הערכה בחברה וחיים טובים וארוכים כי תהיה לו

קורת רוח בדרכו. בספר תומר דבורה מסביר שהענוה היא כתר כל המדות והדרך למיליון מתחילה בשקל אחד כלומר הדרך לכתר מתחילה ביראה שזו המלכות ובדרכו יפגוש בעושר (בינה) בכבוד (חכמה) ובחיים (כתר). בספר הזוהר (נשא קמה עא. זו"ח כי תשא נו עב) מסביר שהיראה נתנה לנו במתנה כדי שנגיע דרכה אל הענוה. והענין שענוה זו לאה (קהלת יעקב) והיא יראת הרוממות ובסופה היא רחל והיא נק' יראת השם ובין לאה ורחל נמצאים עושר (גבורה) וכבוד (מלכות) וחיים (חגתנ"ה) שהם התפשטות של חב"ד כדלעיל. (ה) **צָנִים קוֹר פְּזִיזִים** חוס (תוס' בבא בתרא קמד

ע"ב. מלבי"ם) או פחתים (הגר"א) או מלכודות (תרגום יונתן. רש"י) נמצאים **בְּדֶרֶךְ**

עֲקִישׁ בדרכו של הבוחר בדרך העקומה **שׁוֹמֵר נַפְשׁוֹ יִרְזֹק בְּמָהֶם**: מן הצנים והפחים. ידוע שיש גיהנם של שלג וזה צנים וגיהנם של אש וזה פחים שומר נפשו מעבירות יזכה לגן עדן ומימלא ירחק מהם. כתב בספר קהלת יעקב (ערך צנים) שצינים זו חסד דס"א ובערך "פחים" כתב שזה החומר, המחצב, ממנו נברא מלאך המות ויצר הרע, שומר נפשו ירחק מהם. (ו) **וְזִנְהָ לַעֲרֹךְ** בקטנותו **עַל פִּי דָרְכּוֹ** על פי אופיו

וטבעו המיוחד לו ואז **גַּם כִּי יִזְקֶינָה לֹא יִסּוֹר מִמֶּנָּה**: ברם, אם תחנכו שלא לפי טבעו בסור עולך ממנו ישוב לסורו (הגר"א). כבר ידעת מ"ש בגמ' (יבמות טז ע"ב) נער הייתי גם זקנתי (תהלים לז, כה) שר של עולם אמרו וגם ידעת ששר שלום עולם הוא שר הפנים שהוא מלאך מטט'. והענין מוסבר בספר הזוהר (בראשית לו עב) מסופר על חנוך בן ירד שהיה צדיק ואיננו כי לקח אותו אלקים להיות מלאך מטט' והוא נקרא נער (מטט' גימ' שדי וע"א גימ' נער). עוד אמרו (זו"ח תרומה נג ע"א. לך לך צה ע"ב.

רות קד ע"א) שהוא שרו של עולם והוא אמר נער הייתי גם זקנתי, כי יש בו נערות וגם זקנה. מסביר ה"מתוק מדבש" פ' לך לך שכאשר אין לו כח להשפיע לעולמות הוא נק' נער וכאשר יש לו כח להשפיע נקרא זקן. רמז: הפסוק פותח במילה חנוך וזה שמו של

המלאך כשהיה אדם והוא חנוך בן ירד. (ז) כשם ש- **עֲשִׂיר** בחכמה **בְּרָשִׁים**

חכמים פחות ממנו הוא **יְמִשׁוּל** בהם ויהיו זקוקים לדעתו ובגמרא קראו לזה מייכך

כייף כלומר סרים למשמעתו. כן הוא הדבר בממון **וְעֶבֶד לֹהֵאִישׁ מִלּוֹהֵה**:

והעניין שעשיר הוא ז"א ועני זו המלי' בהיותה בגלות בדוחק (אדיר במרום ח"א). עוד, ראינו לעיל שמילת רש תתכן על המלי' ועל הס"מ. שיעור הכתוב: עשיר זה הקב"ה השולט בכל והשכינה בהיותה בגלות דחוקה בגלל לחץ הס"מ. אומר הרמחל שזה סוד "אגרא דכלה דוחקא" (ברכות ו' ע"ב). (ח) **זֹרַע עֹלָה יִקְצֹר \{יִקְצֹר\} אֵין** אדם קוצר את מה שזרע ולכן אם זרע שנאה התוצאה תהיה בהתאם וההפך. גם **וְיִשְׁבֹּט עֵבְרָתוֹ יִכְלָה**: לא לעולם יוכל להכות ולהעניש. והענין שהס"מ יורד ומשטין והתוצאה עולה ומקטרג על העבירות הנקראות כאן און. אולם לעת"ל ישחוט אותו הקב"ה (סוכה נב) וזה הוא ושבט עברתו שזו המיתה גם היא תחלוף מן העולם.

(ט) **טוֹב עֵין אִישׁ חֶסֶד הוּא יִבְרַךְ בַּמְמוֹנוֹ כִּי נָתַן מִלְּזָמוֹ לְדָל**: בספר תנא דבי אליהו מספר על איכר שהיה חורש בשדה וניגש אליו אליהו הנביא ואמר לו מגיע לך מן השמים שבע שנים של עושר מתי תרצה לקבל אותם כעת או בסוף חייך? אמר לו ברצוני להתייעץ עם אשתי. אמרה לו מיד. וכך היה והגיעו שבע שנים של עושר אולם אשתו נתנה מזון לעניים ותמכה בבתי מדרשות ורשמה הכל בפנקס. לסוף שבע שנים בא אליהו הנביא ואמר לאיכר הגיע הזמן להיות עני. אמר לו האיכר אומר לאשתי. אמרה לו אשתו תראה לו את הפנקס. כשבא אליהו הנביא הראה לו האיכר את הפינקס עם כל הצדקות. אמר לו אליהו הנביא הממון נתון לך. והענין רמז כאן הגר"א שטוב עין הוא יעקב אבינו שחי טוב שנים במצרים וכשעמד לפני פרעה בבואו למצרים היה בגיל עיין (130) וכבר ידעת שיעקב סודו תפארת והיא הנותנת לחם לדל שזו המלי' ובעבור זאת התפארת מתברכת מאו"א. (י) **גֵּרֶשׁ מַחְבֵּרֶת אִישׁ שֶׁהוּא לֵין** ויחד איתו **יֵיצֵא יצא בְּדוֹן רֵיב וְיִשְׁבֹּט דֵין** ולא תגיע לפני השופט **יִקְלֹן** ולא תתבזה בבית משפט: כבר ידעת שיש ארבעה שאינם מקבלים פני שכינה שהם ח'נפים ש'קרנים מ'ספרי לשון הרע, ל'יצנים וס'ימנם חשמי"ל. אנשים אלו ראוי להתרחק מאד מחברתם ובכך לחסוד תקלות רבות בהמשך הדרך המשותפת. והענין שהל"ץ הוא הס"מ (זוהר תרומה ק"נ ע"ב) והוא עושק את השכינה שבגלות והיא סובלת בזיונות וכבודה בעפר. רמז: לץ הוא השם הששי משבעה שמות שיש לו ליצר הרע כמ"ש בס"ה תרומה שם, לפי"ז לץ רומז ליסוד הנקרא ח"י וגם נקרא יוסף. והנה "לץ ויצא מדון" ע"א גימ' 337 שהם י"פ ח"י + יוסף ע"ה. זה מראה כי הס"מ משתלט על נקודת ציון שבמלכות. (יא) אדם ש- **אָהַב אוהב אִישׁ שֶׁהוּא טָהוֹר \{טָהוֹר\} לֵב** לבו נקי מכל מדה רעה וכן **זֵין שִׁפְתָיו** דיבורו זך ונקי הרי שהוא **רַעְהוּ מִלֵּךְ**: ידידו של המלך כיון שהוא אוהב אנשים ישרים והגונים. הפסוק רומז על אדם שפיו ולבו שווים והוא אוהב לפני מלכו של עולם. והענין שהצדיק (יסוד) הטהור לפני השכינה (הנקראת ל'ב) ובשפתיו (נצח והוד) יש חן (יסוד) אוהב הוא לפני המקום (מלך הוא מלכות של עולים) כי הוא מייחד קוב"ה ושכינתיה (רע הו הופך את ה' ו' לרעים) (יב) **עֵינֵי יְהוָה מִשְׁגִּיחוֹת נִצְרוּ וְשׁוֹמְרוֹת אֶת הַצְדִּיקִים אֲנָשִׁי ה- דַּעַת** וכן הן **וְיִסְלָף** מעקמות את **דְּבָרֵי בָגֵד**: כדי לפרסם רשעותו. והענין שעניי יי"י אלו חו"ב דז"א והן נשפעות מן תרי עיטרין דדעת ובכך יש להן חוזק ועמידה מפני לבין הארמ"י. (יג) והנה דוגמא לדברי שקר. **אָמַר עֵצֶל** העצל שאינו חפץ לצאת מביתו להתפרנס או

לכל עסק אחר מוכן לומר שיש **אַרְי בַּזוּיץ** כיצד אצא וכי **בְּתוֹךְ רְזוּבוֹת אַרְצוֹ?** והענין שהעצל זו מדת מגונה הבאה מן העצבות ומיסוד העפר שבנפש. כשהיא מתחזקת על האדם היא עוצמת עיניו ומפילה עליו שינה. כדי להנצל ממנה יש למעט בשינה ותנומה. (יד) **שְׂוִיזָה עֲמָקָה פִּי זְרוֹת** פה המדבר דברי כפירה ומינות הזרים לרוח היהדות, יפול בחפירה עמוקה והוא **זְרוֹת פִּי זְרוֹת** גימ' **שִׁם\}**: נזוף מצד השכינה ולכן נמסר בידי המקרה וההשגחה מסתלקת ממנו. בספר הפליאה¹⁷ אומר שיש כאן תוכחה מגולה למתבונן בעריות והמנבל פיו. הענין שהלילי כורה שוחה עמוקה (גם ניתן לומר בעיצה עמוקה כיצד להכשיל ולצוד את הצדיק) ופיה פה זר מתוק כלפי חוץ ואש יוקדת מבפנים וההולך במדרון החלקלק שלה יפול ברשתה. רמז: שוחה ע"ה גימ' ש"ך אלו ש"ך שבקלי. עמקה ע"ה גימ' גבורה להורות על הגבורות שבקלי. גם כבר ידעת שהקלי משתלשל מהמלכות והנה "פי זרות" גימ' ב"ן ע"ה בחשבון גדול¹⁸. (טו) **אֵלֶּת קְשׁוּרָה בְּלֵב זָעַר** כאשר בליבו של נער

יש נטיה לעשות מעשה רע **שִׁבְט מוֹסֵר יְרֻזִיקָנָה בְּמִנּוֹ**: לימוד מוסר ישרש את הנטיות הרעות ויחזק את התכונות הטובות. בהקדמה לספר "דרך עץ החיים" אמר שהפסוק רומז על י"ג שנים של הנערות בהן יש רק יצר הרע בלב הנער ולכן יש לחזק את הנערים בלימוד מוסר כדי להעצים את היצר הטוב. הענין שהנוק' של הקלי נקראת אולת, כי היא אשתו של האויל, והיא מתחזקת להפיל את מלאך מטט' הנקרא נער ואורות אבא הנמשכים אל המלכות שאז היא נקראת "שבט מוסר" כי היא נקראת שבט כמ"ש לא יסור שבט מיהודה ואבא נקרא מוסר אביך, מרחיקים אותה למקומה הראוי שזה נוקבא דתהומא רבה. רמז: מוסר גימ' ע"א ש"י אלו מחצית אורות הכתר. כבר ידעת שהכתר נקרא כתר כי יש בו 620 אורות ומחציתם (310) נותן לחכמה והחכמה נותנת מחצית אורות אלו (155) לבינה וסימנך: קניה

¹⁷ ספר הפליאה – ד"ה ועשה להדביק בדרכיהם הטובים: "אל תשמע לאזניך לכין ולשמוע קול אשה משוררת כי קול באשה ערוה. וכל האמור בשיר השירים לשבח אשה ההסתכלות בה ערוה קול שער שיניים צוואר ואסור להסתכל באצבע קטנה של אשה כדי לזון עיניו מן הערוה. וכל המרצה מעות מידו לידה כדי להסתכל בה אפי' הוא גדול כמשה רבינו ע"ה שקבל תורה מסיני כדכתיב מימינו אש דת למו לא ינוקה מן הגיהנם. ואם פגעת בערוה בין יהודית בין ארמית בין נשואה בין פנויה בין גדולה בין קטנה יעצים עיניו או ינוס לצד אחר שלא יראה אותה, וכן ארז"ל חיה ועוף ובהמה נזקקים זה לזה אל יסתכל בהם שלא יביאך לידי הרהור, וכל דבר ניבול וכל דבר ערוה לא ישמע על פיך כי שוחה עמוקה פי זרות. וכתיב לא תשתחוו לאל זר. וראה והבן שהמוציא דבר ערוה מפיו כאלו משתחוו לאל זר ומודה בו, ולכן המנבל פיו מעמיקין לו גיהנם והופכין גזר דין של ע' שנה מטובה לרעה שכ"י שהוא עם הסנהדרין שהם ע' הופכת הטוב לרע כי אליה הטוב והרע".

¹⁸ חשבון גדול הוא כאשר נמשיך אחרי האות ת' שהיא 400 אותיות סופיות: ט ך ם ן ף ץ אלו 500 עד 900.

חכמה קניה בינה. (טז) אין אדם נעשה עני מן הצדקה ולעתים אדם טועה ו- **עֵשֶׂה דָּל** כדי **לְהַרְבּוֹת לוֹ** להרבות הונו. או שהוא **נָתַן כֶּסֶף לְעֹשִׂיר** בשני מקרים אלו **אֶךְ לְמוֹזָסוֹר**: האדם מפסיד כי עשק דל והנתינה לעשיר לא נחשבת צדקה. והענין עושק דל זה הס"מ שעושק חיים של תינוקות בעריסה ועושק מצוות בני אדם בהכשילו אותם בלשון הרע וכו' אך למחסור יחשב לו כי אינו יודע שיש תשובה שקדמה לעולם והיא מהפכת חובות לזכויות וכל מה שלקח חייב להחזיר ונחסר הונו. (יז) והנה הדרכה לתשובה: **הֵט אֲזִנְךָ וְשִׁמְעֵ דְבָרֵי זֹכָמִים** וקבל מהם דעת ותבונה **וְלִבְךָ תַּשְׁמִית לְדַעְתִּי**: ואם המלמד מורה נגד התורה שים לבך לדעת תורה. והענין שזו"ן מקבלים חב"ד מלמעלה בכלים שלהם. "הט אזנך" זו הבינה שבז"א הכן והתקן אותה לקבל את "ושמע" דברי הבינה העליונה וכן את "דברי חכמים" אלו דברי החכמה העליונה. "ולבך" זו המל' הנוק' הקדושה היא תתעלה לקבל את שפע הדעת הנמשך לה מהתפארת דרך היסוד. (יח) **כִּי נָעִים לְלֹמֵד** ולשומע לשמוע **כִּי תִשְׁמְרֶם** משנה סדורה בנפש הלומד **בְּבִטְנְךָ** ובשכלו **יִכְנוּ יוֹזְדּוֹ עַל שְׁפָתֶיךָ**: ובאופן הגשת הדברים. הרשב"י ביאר את הפסוק (אד"ו רצ"א ע"א) שאו"א מתקנים את זו"ן והשפע הנשפע לתפארת הנק' בטן מגיע עם גבורות הנק' "נעים" והם מתכוננים בנו"ה הנק' שפתיים, לרדת אל המל'. (יט) **לְהִיטוֹת בִּיהוֹת מִבְּטִינְךָ** כאשר תגיע למידת הבטחון ביי"י תהיה פנוי ללמוד חכמה **הַיּוֹדְעֶתִיךָ הַיּוֹם אֶף אֶתָּה**: "אף אתה" אל תאמר שאתה פטור כיון שאתה לומד חכמה. והעניין כי בטחון אלו ג"ר, ולכן הבינה כופה הדינים כי היא יונקת מדיקנא דאריך (קהלת יעקב) והדיבור כאן מאבא לז"א שיהיה מחובר תדיר בבינה ובחכמה וכן בדעת (הודעתיד) שכל אלו יהיו נמשכים לז"א הנקרא "היום" וכן "אתה". (כ) ואם תאמר כיצד אלמד? ואומר **הֵלֵא כְּתָבְתִּי לָךְ שְׁלֵשׁוֹם \{שְׁלִישִׁים\}** כתבתי לך את ספר משלי שהוא מחולק לג' חלקים כמבואר בהקדמה (מלבי"ם) ובהם **בְּמוֹעֲצוֹת עֵיצוֹת וְדַעַת**: חכמה ודעת. יש שבארו שלשים היינו ג' פעמים (ת"י). והעניין נמשך מהפסוק הקודם שאבא אומר לז"א שהוא צריך להמשיך תדיר שפע מג"ר שהם שלשים כלומר ג' ספירות וכן ספירת הדעת וכולם מלאים ביי"ס שהם מועצות. אי נמי, מועצות אלו נצח והוד דאימא המשפיעות לחו"ב של ז"א. (כא) וכאשר תלמד **לְהוֹדִיעֶךָ תַּדַּע קִשְׁטֵ אֲמֹרֵי אֲמֹת** את האמת **לְהַשִּׁיב אֲמֹרִים** ותדע כיצד להתוכח בזכות לימוד ה- **אֲמֹת לְעִלּוּזֶיךָ**: אלו שמשלחים לך שאלות. והעניין: שז"א מקבל מן הדעת (להודיעך) אליו שהוא הנקרא אמת (קשט אמרי אמת) והוא משלח (להשיב) את השפע אל תפארת שבמלכות הנקרא גם הוא אמת. (כב) **אֶל תִּגְזֹל דָּל** שהוא החלש בחברה **כִּי דָל הוּא** ואם תגזול אותו

הקב"ה יעמוד לימינו **וְאֵל תִּדְרָכָא** תבייש את ה- **עֲנִי בְשָׁעָר**: העיר כלומר בציבור. וי"א בשער בית המשפט. והעניין שאבא מזהיר את ז"א שלא ימנע את עונתה של המל' כי דלה היא ושלא ימנע מיסוד ז"א הנקרא עני את העונה שלו עם המל' הנקראת שער. (כג) **כִּי יִהְיֶה יָרִיב רִיבָם וְקָבַע** וגזל **אֶת קִבְעֵיהֶם** את גוזליהם **נָפֵשׁ**: כלומר ה' ימית את גוזליהם. והעניין שאבא (י"י) אומר לז"א שאם ימנע העונה מהמל' גם ממנו ימנע השפע הבא לו מאבא כי גזל שפע המל' הנק' נפש. (כד) **אֵל תִּתְרַעַע** תתרועע כלומר אל תהיה חבר ורע **אֶת בַּעַל אָף וְאֶת אִישׁ זִמּוּת** כעסן **לֹא תִבּוֹא**: והעניין שאבא מזהיר את ז"א שלא יגביר הדינים ובכך ידמה לס"מ רח"ל וכבר ידעת שאף וחימה הם מחנותיו. (כה) **פֶּן תֵּאָכֵל אֲרוֹזָתוֹ** {אֲרוֹזָתוֹ} מדרכיו **וְלִקְחוֹת מוֹקֶשׁ** ותינזק ב **לִנְפִשָׁךְ**: והעניין שלס"מ אין אורח (יסוד) ואין לו ייחוד עם הנוק' ולכן אם תדמה לו המלכות (נפשד) תחשך ותרד לבריאה וזה נקרא שכינתא בגלותא. (כו) **אֵל תִּהְיֶה בְּתִקְעֵי כָף** אל תהיה ערב קבלן (זה הנכנס לנעלי הנערב וניתן לגבות את החוב ממנו לפני שניגשים אל הנערב) וכן **בְּעֶרְבִים מִשְׁאוֹת**: אל תכנס לערבות בגין הלוואות הנקראות משאת (דברים כד, י). הגר"א מבאר את הערבות בלקיחת חובות שיתכן שהאדם לא יעמוד בהן כגון ללמוד משניות בכמות גדולה וכיוב'. וכן אל תתחייב להחזיר בתשובה שונאי דעת כי יתכן ותתחייב בגינם. והעניין נראה לי בס"ד שהערבות במלכות הנקראת מערב והנכנס בחוב אחר משעבד אשתו שהיא המל' כפי שכתוב בסמוך. (כז) **אִם אֵין לָךְ לְשִׁלָּם** כלומר אע"פ שבשעת הערבות היית עשיר וכעת אין לך (רבנו יונה) **לָמָּה יִקְחוּ מִשְׁכָּבְךָ מִתְּזוֹתֶיךָ**: אל תגרום למלוה שיכנס אליך וייקח משכבך מתחתיד. כי אין לו איסור של בחוץ תעמוד (הגר"א). אמרו חכמים (שבת לב ע"ב) בעוון נדרים אשתו של אדם מתה ולמדו זאת מכאן. (כח) **אֵל תִּסָּג גְּבוּל עוֹלָם** אל תזיז גדרך כדי להגדיל שטחך **אֲשֶׁר עָשִׂי אֲבוֹתֶיךָ**: כי את הגדר קבע יהושע בן נון. הגר"א מבאר מכאן את החובה לשמור על תקנות הדורות הקודמים. והעניין שגבול זו המלכות שהיא גבול עולם האצילות (מאורות נתן) וההסגה זו מניעת אורות אימא שיש בה שם ס"ג, אלא תן לה אורות אימא הנקראת אשיר ואורות אבא (אבותיד). (כט) **זִזִּיתָ אִם רֵאִיתָ אִישׁ מֹהִיר בְּמַלְאכָתוֹ** דע לך שסופו **לִפְנֵי מַלְכִּים** יִתְיַצֵּב **כָּל יִתְיַצֵּב לִפְנֵי זֹשֻׁכִּים**: והוא לא יגיע לעמוד לפני הפחותים. האיש הזריז כאן זה הפך האיש הנכנס לערבות. והעניין שהמל' נקראת מלאכה והזריז הוא הצדיק המשפיע לה בקובעו עתים לתורה וסופו לעמוד לפני מלך מלכי המלכים.

פרק כג

(א) **כִּי כַּאֲשֶׁר תֵּשֵׁב לְלִזְזוֹם לֶאֱכֹל לֶחֶם אֶת מוֹשֵׁל עִם הַמוֹשֵׁל שֶׁהִזְמִין**

אוֹתָךְ לִסְעוּד בֵּין תְּבִין אֶת אֲשֶׁר לְפָנֶיךָ: עֲלִיד לַהֲבִין שְׁאִין אֲרוּחוֹת חִנָּם.

הגר"א פירש כאן שהכוונה ליצר הרע שהוא מושל באדם ואומר לו ללמוד תורה כדי להקרא רבי וכו'. רבינו יונה מייעץ למוזמן לחקור את אלה שהיו לפניו מה כדאי לומר ומה אסור לומר. בספר "מגיד מישרים" להרב יוסף קארו זצ"ל אומר ששלמה המלך בא להזהיר את האדם שלא ירבה מאכל ומשתה כי בכך מתגרה הוא ביצר הרע. והעניין "כי תשב" כאשר תשב ללמוד תורה כדי להלחם ביצר הרע כמ"ש משכחו לבית המדרש וכו' שהוא מושל על האדם שהרי האדם עיר קטנה הוא והיצר הוא מלך זקן וכסיל. העיצה היעוצה להמלט ממנו ולנצחו הוא "בין תבין את אשר לפניך" דהיינו ללמוד לשם שמים ולחזור בתשובה לפני הלימוד כי התשובה היא בינה והיא נקראת בכל מקום "אשר". (ב) וכאשר אתה על שלחן המושל והוא מפציר בך לאכול משולחנו וְשִׁמְתָּ שִׁכִּין בְּלֶעָךְ כְּדֹאִי יוֹתֵר לְשִׁים סָכִין בַּגְרוֹן מֵאֲשֶׁר לֶאֱכֹל אִם בֶּעַל

נֶפֶשׁ אֲתָה: כי שולחנו מלכודת עבורך. בספר זו"ח בראשית (דף ט ע"ב) אומר

שהפסוק רומז לאדם הראשון שבא לאכול מעץ הדעת והיצר הטוב צועק לעברו ואומר ושמת שכין בלעך אם בעל נפש אתה, לא היה לאכול מעץ הדעת והנה הבאת מיתה לעולם. והענין שהיצר הרע מראה לאדם את מתיקות המאכלים כדי להכשילו ושלמה המלך צועק ואומר "ושמת שכין" וכו'. (ג) **אֶל תִּתָּאוּ לְמוֹטְעֵמוֹתָיו** אל תתאוה

לאכול את מאכלו המוטעם וְהוּא לָזֶם כְּזָבִים: כשתחקור בו תראה שהוא לחם

שווא. העניין שהיצר הרע הוא הס"מ אמרו עליו יורד ומשטין וכו' ודרכו להחטיא בני אדם על ידי פתוי לחטא. לעתים מראה להם את מתיקות העבירה. לעתים מראה להם את קוטנה ואי חשיבותה וכו' כמו שאמרו בעלי המוסר. לבי אומר לי שגם בס"א יש טנת"א וכאן בא (במילת מטעמותיו הרומז לטעמים) להזהיר על פיתוי שכלי הבא בויכוחים אידאולוגיים וכו'. וקרא כאן למאכלו לחם כזבים כהנגדה לתורת ה' שהיא לחם הבא מן השמים. עוד, כבר ידעת שהס"מ אינו מתייחד עם הנוק' שלו ולכן היא נקראת לחם כזבים כי אין לה ייחוד. גם מילת כזבים התבארה מלשון נחל אכזב שהוא

מכזב. (ד) **אֶל תִּיָּעַל לְהַעֲשִׂיר** אל תייגע את עצמך לקבץ ממון והון **בְּמִיָּנְתְּךָ**

זֶדְדְּךָ: אתה עצמך אמור להגיע להבנה שאין זו המטרה בחיים. הרמח"ל בספרו

מסילת ישרים (פרק כא דרכי קניית החסידות) אומר שהחסיד האמיתי עושה תורתו קבע ומלאכתו ארעי וזה מזה מתקיים בידו. בספר "חיי הנפש" שכתב רבי אברהם בן רבי שמואל אבולעפייא מתאר הרב את הרבנים בני דורו שרדופים אחרי שררה כבוד וממון ומבזבזים שולחנם המעותד להם. וכן כתב בספר "חמדת ימים" שהאוגרים ממון חביבה להם נתינת הירושה ליורשים מאשר חלקם בגן עדן. והענין שאבא מדריך את ז"א שלא יתייגע להגיע אל הבינה ולא זו העיר ולא זו הדרך. הדרך הנאותה להגיע אל הבינה זו ההליכה בדרך הבינה וממילא היא תגיע אל הדומים לה. וכיצד נדמים

לבינה? עשיית תשובה בכל יום וכן שיהיה ממארי דחושבנא וכו'. (ה) **הִתְעוֹף**

\הַתְּעִיף\} עֵינֶיךָ בּוֹ וְאַיֵּנוּ הַעוֹשֵׁר נַעֲלָם מֵהָרַךְ כִּי עָשָׂה יַעֲשֶׂה לוֹ
 כְּנָפִים כְּנֶשֶׁר וְעִיף \וְעוֹף\} הַשָּׁמַיִם : על כן אל תתייגע להעשיר. הגר"א
 כאן אומר שזו התורה שקשה לקנותה וקל לאבדה ויש בה ג' חלקים : תורה שבכתב,
 תורה שבעל פה ותורת הסוד ועליהן אנו מברכים : ונתן לנו את תורתו, וחיי עולם נטע
 בתוכינו, נותן התורה. ועליהם אומר כאן : התעייף עינך בו ואיננו. יעשה לו כנפיים.
 כנשר יעוף בשמים. בספר "טהרת הקודש" אומר שאלו חיי העולם הזה. בספר "ייטב
 לב" אומר שזו התורה ועוד נטו לדרך זו. (ו) **אַל תִּלְוֶזֶם** אל תאכל לחם **אֶת לְוֶזֶם**
רַע עֵינְךָ יחד עם צר עין האוכל לחמו **וְאַל תִּתְּאוּ** \תִּתְּאוּ\} **לְמִטְעַמְתֵּי**
 וכן אל תתאוה למאכליו הטעימים. והענין ש"רע עין" גימ' 400 מספר המסמל את
 עשו שהוא הס"מ וזה כהמשך ללחם כזבים הנז' לעיל. (ז) **כִּי כָמוֹ שֶׁרֹּעַ**
 ופחיתות (רש"י) **בְּנַפְשׁוֹ** באישיותו **כֵּן הוּא אָכֹל וְשִׂתָּה יֹאמַר לָךְ וְלִבּוֹ**
בַּל עֲמָךְ : והענין שהס"א חפץ לכרות שוחה לצדיק. רמז : כל מעשיו הפוכים, ל"ב
 ב'ל עמו. (ח) בסופו של דבר **פָּהֶךָ** פת שנתן לך ו- **אֶכְלֶתָ תִּקְיָאָנָה** כי הביט בד
 בעין רעה והכניס בד ארס בהבטתו **וְשִׁוּזֹתָ דְּבִרְיָךְ הַנְּעִימִים** : וכל דברי השבח
 שהרעפת עליו היו כלא היו. את הענין ביאר הרמח"ל (ביאור על הכתובים) אמרו
 חכמים (זוהר ח"ג רע"ב ע"א) שעת אכילה שעת מלחמה ולכן פתח ואמר "אל תלחם".
 לפני האכילה האדם מברך והברכה נקראת כאן "דברך הנעימים". בברכה ובאכילה
 נכונה אדם מברר ניה"ק ומחזיר אותם לקדושה. אולם צר העין גורם לאדם להקיא
 מאכלו ואז לא רק שלא תיקן את הניצוצות אלא גם ברכתו הייתה לבטלה. (ט) **בְּאַזְנֵי**
כְּסִיל רָשָׁע ובער **אַל תִּדְבֹּר** דברי חכמה **כִּי יָבוֹז לְשֹׁכֵל מִלִּיךָ** : כי דעתו
 קצרה מלהכיל דברך ויבוז להם לכן אל תבזבז עליו כחך. והענין שהכסיל הוא הס"מ
 וכידוע אינו קשור לאימא ואינו חפץ בתשובה, והיא הנקראת אזניים. כלומר אל תדבר
 אל הכסיל כי אין לו אזניים. והבן. דברך (מלכות) נאמרים בשכל (אזניים) אולם הוא
 לא קולט כי אין לו את המכשיר המתאים. החכם מדבר על דברים שהכסיל קולט כגון
 דבריו של הרב ישראל מאיר לאו שליט"א באזני 75 מנהיגים מהעולם ב"יד ושם" ביום
 השואה הבינלאומי. הרב דיבר על החובה להתאחד מול סכנות משותפות ואמר אנחנו
 כמו בתיבת נח. והנה כמו נבואה נזרקה מפיו והגיע וירוס הקורונה לעולם וכל העולם
 נאבק ביחד מול הנגיף. (י) **אַל תִּסַּג גְּבוּל עוֹלָם** אל תשנה את הגבול חד צדדית
 ו**בְּשִׁדְרֵי יְתוּמִים אַל תִּבְאֵ** : לקחת מהם דבר כי אינם יודעים למחול. והענין
 הוא שהמלכות נקראת "עולם" ובא הכתוב לומר שאסור לנו כבני אדם לחטוא ובוזה
 להורידה לידינו של הס"א. יתום זו ספירת היסוד ו"שדה יתומים" שוב זו המלכות
 ואמר לא לבא בגבולה אלא אם כן אתה מעלה אותה במעשים טובים. והענין היותר
 פנימי שא"א אומר לז"א שלא יטוש את הנוק' ולא ימנע אורותיו ממנה כדי לא
 להחלישה. (יא) **כִּי גִאֲלָם** זה הקב"ה כמ"ש (תהלים י"ב, ו) משוד עניים וכו' עתה

אקום וכו' וְזֶזֶק הוּא יְרִיב אֶת רִיבָם אֲתָךְ: והעניין שהגואל הוא היסוד והוא הנקרא צדיק והנביא ירמיהו (איכה א, יח) קורא להקב"ה צדיק והחלשים שהם הגר העני היתום והאלמנה הם בהשגחתו. רמז: החלשים הנז' הם בספירת המלכות הנק' כ'נסת ישראל והרמוזה כאן במילת כ"י. (יב) הַבִּיָּאָה לְמוֹסֵר לִבָּךְ הכנע תאוות

לבד והכנס תורה בלבד וְאַזְנֶךָ יקשיבו לְאִמְרֵי דַעַת: והענין כי ל"ב זו השכינה ואמר שבעשיית התשובה היא עולה עד הבינה ומוסר זו תורת אב"א. אזנך אלו חו"ב דנוק' והם עולות עד הדעת. אמרי דעת זו מלכות דדעת. רמז: אמרי ע"ה גימ' רנ"ב כמספר איברי הנקבה שבפנימיות זו המלכות. (יג) אֶל תִּמְנַע מִנַּעַר מוֹסֵר הגם

שנער לא קולט דברי מוסר כראוי, מ"מ אל תמנע זאת ממנו כִּי תִכְנֹן בַּשֵּׁבֶט

לֹא יָמוּת: אין בכך סכנת מות. לכן טוב להכות מעט את הנער בשבט מוסר. העניין

הוא ש"נער" הוא מלאך מטט' והוא בעולם היצירה ואין לו קשר לפרצוף אבא ששם שורש המוסר כמ"ש "שמע בני מוסר אביך". עכ"ז אל תמנע ממנו את מוסר אב מצד המלכות הנקראת "שבט" כי כל השבטים מושרשים בה ובה יש חכמה דמלכות וזו יכולה להגיע לנער וכיון שחכמה היא חיים לכן "לא ימות". גם אמר שהשבט "מכה"

וזה כי יש במלכות שם אדנות גימ' מכה. (יד) אֲתָה בַּשֵּׁבֶט תִּכְנֹן ובכך ייטיב

דרכיו ולא יחטא וְנִפְשׁוּ מוֹשְׁאוֹל תַּצִּיל: וימנע מחטאים המורידים את הנפש

לשאול. והענין כמו שהתבאר שמלאך מטט' הנק' נער כשמקבל שפע מצד השכינה הנק' שבט ויש בה שם אדנות כמנין "מכה" ובכך לא תהיה אחיזה ללילי הרשעה בו. כבר

ידעת שמלאך מטט' בזמן גדלותו מלביש על ביי"ע ובסוף העשיה יש אחיזה. (טו) בְּנֵי

אִם זֶזְכָּם לִבָּךְ יִשְׁמְזוּ לְבִי גַם אָנִי: חכמת הבן באה מחכמת האב ולכן האב

שמח בראותו חכמת בנו. והענין שכאן אבא מדבר אל הבן (ז"א) ואומר לו שאם זכה לחכמה בעת גדלותו שמחה היא לאב כיון שהוא מקור החכמה. באופן אחר, חכם לבד היינו חכמה תתאה וישמח לבי זו הבינה שהיא מלכות דאבא, גם אני כלומר בנוסף למלכות הנקראת אני. באופן אחר, "אם חכם" א"ת אִם אלא אִם היינו חו"ב דז"א כלומר אם הגעת לגדלות הרי שהבינה שמחה כי יש לה כלי קבלה וגם התבונה שבה

שמחה מהטעם הנז'. (טז) וְתַעֲלֶזְנָה כְּלִיּוֹתַי בְּדַבַּר שְׂפָתַיךָ מִיִּשְׁרָיִם:

האבא שמח בראות בנו מיישר בני אדם אחרים. והענין כי נצח והוד דאבא נקראות כליות והם משפיעות לנצח והוד של הבינה וזו לנצח והוד של ז"א. ז"א מקבל ב' סוגי שפעים: מצד אבא ומצד אימא והם מקבלים ביטוי בשפתיים ובמישרים שאלו כינויי

נצח והוד. השפתיים אלו נו"ה דאבא ומישרים אלו נו"ה דאימא. (יז) אֶל יִקְנָא

לִבָּךְ בּוֹזְטָאִים בהצלחת החוטאים כִּי אִם בִּירְאָת יְהוָה כָּל הַיּוֹם: אל

תסור מדרך של יראת ה' וזו ההצלחה האמיתית. והענין שאלו דברי אבא לז"א שלא יקנא בסי"א הגם שנראה שיש לה שלטון והנהגה אולם זה שקר עטוף בלבוש אמת ולשקר כידוע אין רגליים, והעיקר ייחוד זו"ן.. ז"א נק' יו"ם והיסוד שלו נקרא כ"ל

והמלי נק' יראת ה'. (יח) **כִּי אִם** באמת¹⁹ לכל דבר **יֵשׁ אֲזָרִית** אולם **וְתִקְוֶתָּךְ** גמולך **לֹא תִכְרֶת**: והעניין שבסוף האלף הששי עתיד הקב"ה לשחוט את היצר הרע (סוכה נ"ב ע"א) אולם הקדושה והגמול הנצחי קיימים לעד. (יט) ולכן **שְׁמִיעַ אֹתָהּ בְּנִי** לדברי **וְזִכָּרְךָ** ותחכים בתורה **וְאִשֶּׁר** וצעד **בַּדֶּרֶךְ** הנכונה **לְפָנֶיךָ**: כפי שלבך נוטה. והעניין שאלו דברי אבא לז"א שיתמיד להתחבר לאו"א כי החכמה באבא והבינה באימא והיא הנקראת בכל מקום "אשר". עוד, כאן אבא מזהיר את ז"א שיתמיד בתשובה הנקראת שמיעה ובכך יזכה לייחד זו"ן כי זעיר נקרא "אתה" והנוק' נק' בני כי יש בה שם ב"ן ועוד יזכה להמשכות מאו"א שהם חכם ואשר וימשיך שפע למלי הנק' דרך וליב. עוד, יזכה להמשיך שפע מב' תיקו"ד נוצר ונקח כי "ואשר" גימ' נוצר ונקח. (כ) **אֵל תִּהְיֶה בְּסִבְאֵי יָיִן** אלו המתפתים ליצרם ומרוים גרונם יין ללא הרף וכן אל תהיה בקבוצת **בְּזִלְלֵי בִשְׂרָ לָבוֹז**: המפטמים עצמם בבשר ומזלזלים בעצמם. הנה ב' דברים אלו זולל וסובא נזכרו בבן סורר ומורה ואמרה תורה ימות זכאי. לדרך התאוה אין תחתית כמו שהסבירו במילים "למען ספות הרוה את הצמאה". והעניין יש יין המשמח ויש יין המשכר כי יין זו הבינה וכשהיא נמשכת (כא) **כִּי סִבָּא וְזִלְלֵי יִירָשׁ** יהיה עני **וְקָרְעִים תִּלְבְּשֵׁי נֹמָה**: והנם כלומר העצל תשיג ידו לקנות קרעים כלומר בגדים זולים. כאן בא לשבח את החי בצניעות והחרוץ. כך אמרו חכמים שהרגיל לאכול כל יום בשר מתחבא מנושיו והאוכל ירקות יושב בין העשירים. והמוסר הנלמד הוא כי בגדיו של אדם אלו מידותיו שעליו לטרוח ולעמול לזככם ולא להיות עצל בזה. וכבר ידעת שלאדם יש נפש מתאוה והיא מפילה עליו עצלות ועוני. (כב) **שְׁמִיעַ לְאָבִיָּךְ זֶה יִלְדְּךָ** הרוצה טובתך **וְאֵל תָּבוֹז כִּי זִקְנָה אִמְךָ**: כי ברוב השנים תרבה החכמה. כאן אבא חוזר ומשנן את החיבור התמידי שצריך ז"א לסגל לעצמו עם או"א. ויש כאן ענין נוסף כמ"ש בספר יצירה הבן בחכמה וחכם בבינה. הבן בחכמה זה "שמע לאביו" הנה השמיעה היא בבינה. וכן חכם בבינה וזה "זקנה אמך" כי אין זקן אלא מי שקנה חכמה. (כג) **אִמָּת** זו התורה למד אותה אפילו בשכר וזה הוא **קִנָּה** אולם תלמד תמיד בחינם וזה הוא **וְאֵל תִּמְכֹּר** וכן תלמד בשכר ותלמד בחינם את שאר חכמות התורה **זִזְכָּמָה וּמוֹסָר וּבִינָה**: והעניין שז"א נק' אמת כמש "תתן אמת ליעקב" (מיכה ז, ב) וזו תורה שבכתב קנה אותה במידות טובות ואל תמכור אותה בחטאים. חכמה ומוסר אורות אבא ובינה מצד אימא. (כד) **גֹּיִל \ גִּיל \ יָגוּל \ וְיָגִיל \ אָבִי צְדִיק** כאשר נולד בן והוא צדיק בטבעו הרי שאביו מלא אושר אולם **יִוִּלְד \ וְיִוִּלְד \ זִכָּרְךָ וְיִשְׁמְוּ**

¹⁹ רד"ק ישעיה לג, כ. תהלים נט, טז.

\{יְשִׁמוּז\} בּוֹ : כאשר האבא מגלה שהבן הוא גם חכם זה מעורר בו שמחה. ההבדל בין גילה לשמחה הוא שהגילה באה על גילוי אחד והשמחה על התחדשות (הגר"א) ולכן אומרים ישמחו השמים ותגל הארץ כי אין חדש תחת השמש וכך כאשר הבן מחדש חידושים בתורה זה דבר חדש המעורר שמחה. והעניין מבואר בספר הזוהר (במדבר קי"ט ע"א) שכאשר נולד בן חכם אביו הגשמי שמח ואביו שבשמים שמח והוא אבי צדיק כלומר ז"א. (כה) **יְשִׁמוּז אָבִיךָ וְאַמֶּךָ** ההורים שמחים בבן חכם וְתִגַּל יוֹלְדֶךָ : רבו המלמדו תורה שמח על התקדמות הילד. והענין שאין אביך אלא הקב"ה ואין אמך אלא השכינה ולמטה שמחים ההורים הגשמיים שהם נקראים יולדתך. (כו) **תִּנֶּה בְּנִי לְבֶךָ לִי** כלומר למד ממני **וְעֵינֶיךָ דְּרָכִי תִרְצֶנָּה** \{תִּצְרְנָה\} : ולבסוף תתבונן בחכמתך שדרכי נכונות. והענין שאלו דברי אבא אל הבן ז"א שאומר לו תנה בני לביך (מלכות) לי כלומר תתיחד עמה למעני. עניך אלו חו"ב דז"א, דרכי אלו נה"י דאימא המקננות בחו"ב דז"א. (כז) **כִּי שִׁוּזָה עֲמִיקָה זֹנָה** כמו בור עמוק שהנופל בו אינו יוצא, כך הנלכד ברשת הזונה ו**בְּאֵר צָרָה נִכְרִיָּה** : וכן גויה היא כמו באר שהשותה מים מן הבאר ינבעו בו מים נוספים כך הנכריה בתחילה מביט בה אח"כ משוחח עימה ואח"כ נוגע בה וכו' (רבנו יונה). אומר הגר"א שבקדושה יש "והרכבתיך על במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב" שהם ב' דברים ארץ ונחלה ללא מיצרים כן הוא בגיהנם כנגד במתי ארץ זו שוחה עמוקה ונגד נחלה בלי מיצרים זו באר צרה. בספר "שושן סודות" (אות שס) מבאר שבאר צרה זו לילי והנביא ירמיהו קורא אותן "בארות נשברים". והענין הוא שהבא על זונה גורם שזו"ן דקלי יינקו מזו"ן דקדושה ואם בא על בת אל נכר (היא בחינת ההיכלות שבקלי) גורם ליניקה מן הנוק' ומגרש שכינה מעליו. רמז : באר צרה גימ' במלכות. "ובאר צרה נכריה" גימ' "באשה לילית". (כח) **אֵף הִיא הַנְּכָרִיָּה כְּזֹאתָךְ** יכולה להופיע פתאום ולחטוף ממך נשמתך על ידי **תִּתְאַרְבּ וּבִזְדִּים בְּאֲדָם תֹּסֵף** : שהיא תכין מארב של רשעים שימיתו אותך. (רלב"ג). והענין שהבא על בת אל נכר מגביר כח הקלי שמשפילה את השכינה לעפר. (כט) כאן בא לגנות את הטיפה המר'ה **לְבִי אוֹי לְבִי אֲבֹי אֱלוּ יִלְלוּ וְצַעֲקוּ לְבִי מִדְּוָנִים \{מִדְּיָנִים\}** דברי ריבות **לְבִי שִׁיזֹן** שיחה ריקה והאבן עזרא פירשה בשין ימנית שזה פצע מוגלתי **לְבִי פִּצְעִים זֹנָם** דרך השיכור להתקוטט **לְבִי זֹכְלָלוֹת עֵינַיִם** : עינים אדומות מחוסר שינה. הגר"א מבאר שסביב האדם יש ג' מעגלים : בני משפחה, חברים ורחוקים וג' אלו מוכחים אותו. בני המשפחה אומרים אוי ואבוי. החברים רבים איתו. והרחוקים פוצעים אותו. הענין שקומת ז"א נחלקת לג' חלקים : ג"ר חג"ת נה"י וכנגד כל חלק אמר למי למי. בג"ר אלו חילופי דברים, בחג"ת אלו כבר פצעים ובנה"י הפצעים כבר חינם כלומר ללא סיבה. רמז : בפסוק ו"פ "למי" והם גימ' ת"פ כשם לילי. לומר שהנמשך אחר שתיית היין בעצם נופל ברשתה. (ל) כל התקלות האלו הם

לְמֵאֲזֹרִים לִישׁוֹן בְּלִילָה עַל בַּעֲבוּר הַיּוֹן לִבָּאִים אֱלוֹ הַבָּאִים לְזִקְזֹר
 בְּמִסָּךְ: לַבְדּוֹק אִיכּוּתוֹ. (לא) אֵל תֵּרָא יֵין כִּי יִתְאַדָּם אֵל תִּתְפַּעַל מִן
 הַחִיצוֹנוּת שֶׁל הַיּוֹן כִּי יִתֵּן בְּכִיס \ {בְּכּוֹס\} עֵינָיו דַּע לָךְ כִּי כָל הַנִּמְשָׁךְ אַחֵר
 הַיּוֹן יִתְהַלֵּךְ בְּמִישְׁרָיִם: כָּל הָעֵבִירוֹת נִרְאוֹת לוֹ מִצּוֹת מַחֲמַת כּוֹבֵד הַיּוֹן. (לב)
 אֲזֹרִיתוֹ סוֹף הַיּוֹן לַהֲרַתִּיחַ אֶת כָּל גּוֹפֶךְ כִּמוֹ כְּנֹזֵז יִשְׁךָ וְכִצְפָּעִי יִפְרֹשׁ:
 וְכֹאֲרֵס נָחַשׁ צִפְעוֹנִי הַמִּפְרִיד אֶת הָאָדָם מִן הַחַיִּים (לג) עֵינֶיךָ יִרְאוּ זָרוֹת הָעֵינִים
 מִסִּמְלוֹת אֶת שִׁקּוֹל הַדַּעַת. הַשּׁוֹתָה יֵין לְרֹב דַּעַתוֹ מִשְׁתַּבֶּשֶׁת וְהַכֹּל נִרְאָה מוֹזֵר וְלִבְךָ
 יִדְבֹּר תִּתְפַּכּוֹת: הַשִּׁיכּוֹר לֹא בַחֲכָמָה יִדְבֹּר. (לד) כֹּאשֶׁר אֶתָּה שְׁתוּי וְהִיִּיתָ
 כְּשֹׁכֵב בְּלֵב יָם כִּמוֹ אֲנִיהַ מִטְרַפֶּת בִּלְב יָם וְכְשֹׁכֵב בְּרֹאשׁ זֶזְבֵּל: כִּמוֹ
 הַתּוֹרֵן הַנֶּעַ בְּרוּחַ סַעֲרָה (לה) בַּעֲדוֹךְ שְׁתוּי אֶתָּה אֹמֵר לַעֲצֻמָּךְ הַכּוֹנֵי בָּל זִלְתִּי
 בִּסֶּךְ הַכֹּל קִבְּלָתִי מֵעַט מַכּוֹת אֲבָל אֲנִי חֵי הַלְּמוֹנִי בָּל יִדְעָתִי וְגַם מֵהַ שֶׁהִלְמוּ בִּי
 לֹא יִדְעָתִי מִזֶּה, בִּסֶּךְ הַכֹּל לֹא נֹרָא לַהֲיֹת שִׁיכּוֹר בְּתִי אֶקִּיץ אוֹסִיף אֲבַקֶּשְׁנוּ
 עוֹד: אֲנִי, אֹמֵר הַשִּׁיכּוֹר, מִמֵּתִין לַהֲתַפְכַּח כְּדִי לִשְׁתוֹת עוֹד יֵין. מִפְּסוֹק כֹּט הַתְּחִיל
 בַּגִּנוֹת רֹדְפֵי הַיּוֹן. וְהַעֲנִין שֶׁהַיּוֹן (שְׂבֹאֹפֶן פְּנִימִי אֱלוֹ גְבוּרוֹת הַנוֹקִי וְעַץ הַדַּעַת גִּפֶּן הִיא
 כִּמִּי"שׁ זֹהָר בְּרֹאשִׁית לוֹ ע"ב) מִשְׁפִּיל אֶת הָאָדָם (ז"א) בְּכָל ט' סְפִירוֹתָיו. לְמִי אוֹי וְכוּ'
 אֱלוֹ גִּי"ר. הַמֵּאֲחֲרִים עַל הַיּוֹן הוֹלְכִים לִישׁוֹן בְּאִשְׁמוּרָה שְׁלִישִׁית בַּעַת הַתַּעֲוֹרֵר הַחֹסֵד
 בַּעֲלוֹם. כִּי יִתְאַדָּם = גְּבוּרָה. כִּנְחַשׁ יִשָּׁךְ = תִּפְאָרֶת. עֵינֶיךָ יִרְאוּ זָרוֹת = נֶצַח.
 הַכּוֹנֵי..הַלְמוֹנִי=הוֹד. אוֹסִיף..עוֹד=יִסּוּד. שְׁתִּיתָ הַיּוֹן בִּפְהַ זֶה הַמַּלְכוּת. וְלִזֶּה אִמְרוּ
 חֲכָמִים (יוֹמָא עו ע"ב) לִמָּה נִקְרָא תִירוֹשׁ? זֶכֶה נַעֲשֶׂה רֹאשׁ, לֹא זֶכֶה נַעֲשֶׂה רֶשֶׁת. כִּי הָעֵיקָר
 בְּשִׁתִּית הַיּוֹן זֶה הַכּוֹנוֹנָה הַרְאוּיָה בְּשִׁתִּיָּה.

פרק כד

(א) אֵל תִּקְנָא בְּאֲנָשֵׁי רָעָה אֵל תִּקְנָא בַּהֲצַלַּחַת רִשְׁעִים וּבְמַעֲשֵׂיהֶם וְאַל
 תִּתְאַוּ \ {תִּתְאַוּ\} לְהִיְוֹת אִתָּם: וְאַל תִּתְּאוּהָ לַעֲשׂוֹת כְּמַעֲשֵׂיהֶם (ב) כִּי יִשָּׁךְ
 יִהְיֶה לָכֶם כָּל מַחֲשַׁבְתְּכֶם לְשִׁדּוּד וְעָמָל וְעוֹלָה שִׁפְתֵיכֶם תִּדְבַּרְנָה: הַגִּי"ר
 מִצִּיֵּן שִׁישׁ כֹּאן מַחֲשָׁבָה דִּיבּוּר וּמַעֲשֶׂה שֶׁל אֲנָשֵׁי הַרְשָׁעָה. וְהַעֲנִין הוּא שֶׁהַסִּי"מ וְהַנוֹקִי
 שֶׁלּוֹ הֵם אֲנָשֵׁי רָעָה וְהֵם פּוֹעֲלִים בְּכָל הַקּוֹמָה הַרוּחָנִית שֶׁלָּהֶם: לָבָם הֵינּוּ מַחֲשַׁבְתָּם
 וְאַלּוֹ הַגִּי"ר. וּשְׁפָתֵיהֶם מְדַבְּרִים עוֹלָה אֱלוֹ הַחֲגִי"ת. אֵל תִּקְנָא בְּמַעֲשֵׂיהֶם אֱלוֹ הַנְּה"י.
 דַּהֲעִיָּה בִּסְפָר תִּהְיוּ פֶתַח בֹּזֵה וְאִמְר "אֲשֶׁרִי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הִלֵּךְ וְכוּ' כִּנְגַד הַנְּה"י כִּי
 הַרְגִלִּים הֵם נו"ה. וּבִדְרֹךְ חֲטָאִים לֹא עֵמֵד כִּנְגַד הַחֲגִי"ת וּבְמוֹשֵׁב לְצִיד לֹא יֵשֵׁב כִּנְגַד
 הַחֲכָ"ב". (ג) בְּנִיגוּד לַעֲלוֹם הַרְשָׁעָה נִיצֵב עַל תִּילוֹ בִּנְיָן הַצְדִּיקִים וְאֹמֵר עֲלֵיהֶם:

בְּזֹכְמָהּ יִבְנֶה בֵּית דִּין החכמה כדן הבית שניהם איסוף פריטים לבנין אחד.
 בבית יש איסוף אבנים וכו' ובחכמה איסוף פריטים לבסיס מידע אחד. **וּבִתְבוּנָהּ יִתְכַּוֵּן**: אולם התבונה היא הפקת מידע מכלל הנתונים. עוד פירוש: החכם בונה ביתו בחכמה ומתכנן מראש את הבית לפרטיו. התבונה זה תכנון פרטני. (ד) **וּבִדְעָתָהּ יִזְדַּרְרִים יִמְלְאוּ כָּל הוֹן יָקָר וְנָעִים**: החכם ממלא את ביתו בכסף ואוצרות שסיגל ביושר ובאמונה וכך הוא נעים גם למבקרים בו. והענין שספירת החכמה היא בונה בסופה את המלכות הנק' בית וכן נק' בת. התבונה שזו מלכות דבינה היא בונה את ז"א ומשכללת אותו בשש קצוותיו. הדעת שזה חיבור בין חכמה ובינה משפיעה לחדרים שאלו התפארת על שש קצוותיה ולמלכות שפע של אורות גבוהים שהם הוֹן יָקָר ונעים. (ה) **גִּבֹּר וְזָכָם בַּעֲוֹן דָּרְכוּ** של איש חכם להיות איתן מפאת חכמתו **וְאִישׁ דַּעַת מֵאֲמִץ כֹּחַ**: ואדם נבון וחרף, העדיף מהחכם, הולך ומוסיף כח. והענין שז"א נקרא גבר והוא מקבל מוחין דאבא הנק' חכם ודאימא הנק' עוז (תיקוני זו"ח קכא ע"ב) ואיש דעת זו הדעת היא נותנת בז"א את ה' חסדים וה' גבורות שהם ה' אצבעות ימין וה' אצבעות שמאל (ולזה התכוין דהע"ה שאמר "כי אראה שמיד מעשה אצבעותיך" שהשמים שהם ז"א הם מעשה ידי י' אצבעות שבדעת) והנה בבידיים יש כח פרקין וזה הוא "מאמץ כח". רמז: מאמץ הוא מ'ציל מ"אמץ" הוא מלאך ס"מ ששמו גימ' אמיץ. (ו) **כִּי בִתְּוֹבָלוֹת תַּעֲשֶׂה לָךְ מִלְּזָמָהּ** במלחמה אין די בתחבולה אחת אלא בהרבה ומכל מקום **וְתִשְׁוֶעַה בָּרַב יוֹעֵץ**: התשועה באה מכח הרבה יועצים. אי נמי, ביועץ חכם מאד. הענין שכאשר נכנס האדם למלחמה בס"א צריך להשתמש בכלים של האויב כדי להכניעו וכבר ידעת שהנוק' של הס"מ נק' תחבולה (הוא חובל והיא חבלה) והנצחון בא לאחר שהאויב נכנע מכח או"א שהם היועצים העליונים (רב יועץ) (ז) **רָאמוֹת לְאֵוִיל וְזָכְמוֹת** החכמה לטיפש היא כמו אבן יקרה הנק' ראמות והיא נמצאת בים **בַּשֵּׁעַר לֹא יִפְתְּחוּ פִּיהוּ**: אין הוא מדבר בשער, מקום התכנסות החכמים, כי אין לו חכמה. והענין שהאויל הוא הס"מ ואין לו קשר עם או"א מחד ואין לו ייחוד עם המלי' הנק' שער מאידך מזה תבין ש"פיהו" זה היסוד. רמז: כח היסוד בדעת. בדעת מקנן שם אהויה היוצא מר"ת של אית השמים ואת ה'ארץ. והנה "פיהו" קרי ביה פי יהיו באופן שפי' גימ' יסוד ויהיו גימ' שם אהויה ע"א. ר"ת של הפסוק גימ' צ"ל עמליק הרומזים לס"מ. (ח) **האויל מוֹזֵשׁב לְהִרְעֵ לוֹ** לחכם, אולם לא מוציא מחשבתו לפועל. מזימתו וקלונו מתגלים ולכן **בַּעַל מְזֻמּוֹת יִקְרָאוּ**: כעת הוא מצדיק את התואר "בעל המזימות". (ט) **זִמַּת אֵוִיל וְזִטְאָתָהּ** עצם מחשבת הרע היא חטא **וְתוֹעֵבָתָהּ לְאָדָם כֵּלִין**: הליצנות הריקה מתועבת בעיני האדם החושב. הענין שהס"מ מדמה את עצמו לז"א וכשרואה שאינו מסוגל להשתוות לו רוצה להרע לו. וגם הנוק' שלו

הנקראת אולת ואשת זנונים והם מתועבים בעיני זו"ן דקדושה. (י) אם **הַתְּרַפִּית** השתמטת מלעזור לחברך **בַּיּוֹם צָרָה** בטענה שלא ידעת וכו' אזי דע לך **צָר כּוֹזֵכָה**: גם לך לא יעזרו כשתצטרך. בגמ' (ברכות סג עא) הסבירו זאת על המתעצל בלימוד התורה שאז אין לו כח, זכויות, ביום צרה. והעניין מוסבר בזוהר (ויצא קנב ע"ב. וישלח קע"ד ע"ב) שם התעוררו על מילת כחכה שהיה לו לומר כחך והסבירו כמו במילת "וחסידך יברכוכה" ומילת "ידכה" שאותיות כ"ה מורות על ספירת המלכות בסוד "כ"ה אמר יי"י" והלומד תורה אהוב הוא אצלה ושמור מפגעים. (יא) אם אתה רואה **הַיֵּצֵל לְקִזְזִים לַמָּוֶת** שלוקחים אנשים למות ואתה נמנע ממתן עזרה ו**מַטִּים לַהֲרֹג** וכן כשאנשים נוטים למות ואתה עומד מנגד **אִם תִּזְשׁוּף**: אם תמנע עצמך מעזרה בטענה של (יב) **כִּי תֹאמַר הֵן לֹא יִדְעֵנוּ זֶה הֵלֵא תִּכֵּן לְבוֹת הוּא יִבִּין** ה' בשמים קורא כל המחשבות **וְנִצֵּר נַפְשְׁךָ הוּא יִדַּע וְהַשִּׁיב לְאָדָם כְּפַעְלֹו**: יש ידיעה ויש השגחה. ניתן לבאר את פסוקים יא-יב כהמשך למה שהתבאר ולפי זה לקוחים למות אלו שמונעים עצמם מלימוד תורה ועלינו להגיע אליהם ולהאיר עיניהם. כאן המקום לספר על חלום שחלם מרן פאר הדור הגאון רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל שהוא נמצא ברחבת הכותל המערבי ושומע שהנה משיח הגיע. הרב מתקרב אליו ושואל אותו מדוע אינך מתגלה? ענה לו המשיח בגללכם. בגללנו תמה הרב? והרי אנו לומדים תורה כל היום!! עונה המשיח: אתם לומדים תורה אבל השכנים שלכם נכשלים פעם אחר פעם בעבירות. מדוע אינכם מלמדים אותם? הרב התעורר מן החלום לאחר שעה וחצי שינה ולא היה מסוגל לישון יותר וסיפר את החלום על שלחן שבת. מכאן החובה להפיץ את התורה לרחוקים. בימים אלו של כתיבת הביאור יש מגיפת קורונה בעולם והיום בכל העולם מתו כ 300,000 בני אדם ר"ל. חלק היהודים בתפוצות עולה על חלקם באוכלוסיה מה שמראה שמידת הדין פוגעת בהם ביותר. כמו כן בארץ ישראל שלושה רבעים מהמתים עד היום הם יהודים חרדים לדבר יי"י בעוד שחלקם בישראל הינו שמינית. וזה צריך לעורר אותנו להפיץ את התורה לכל העולם. זכיתי ואני רואה ברכה בעמלי שלאחר "ויקבלה" נכנסים בימים אלו 2000 בני אדם בכל יום והיה זה חלקי מכל עמלי. (יג) והנה עיצה: פותח במשל **אֲכַל בְּנֵי דְבִשׁ כִּי טוֹב** כשם שהדבש טוב ומאיר עיניים **וְנִפְּת מִתּוֹק עַל זִכְרָךְ**: וכן נופת צופים שהוא דבש מתוק ביותר נכנס לחיך האדם ומחזק אותו (יד) **כֵּן הוּא הַדִּין בְּנִמְשָׁל דְּעָה זִכְמָה לְנַפְשְׁךָ** ידיעת החכמה לתיקון נפשך **אִם מִצָּאָתָּ חֲכָמָה דַּע זִכְמָה לְנַפְשְׁךָ** לחיי העולם הבא. שמא תאמר שהלומד חכמה מפסיד את העולם הזה, תלמוד לומר **וְתִקְוָתָךְ בַּעֲלֵם הַזֶּה (מלבי"ם) לֹא תִכְרֹת**: זה בא כאן לעורר אותנו ללמוד תורה שיש בה כמה חלקים: "טוב" זו תורה שבכתב כמ"ש כי לקח טוב נתתי לכם. דבש זו תורה שבעל פה כגון משנה כי דבש גימ' אשה שזו תורה שבעל פה. נפ"ת רומז לניסתר פ"ת גימ' תלמוד. עוד, נפ"ת ר"ת ניסתר פ"וסקים ת"למוד. והענין שאבא בא להזהיר

את ז"א שישמור תדיר על הייחוד עם הנוק' ואמר לו "אכל בני דבש" וכבר ידעת שהייחוד נקרא אכילה בסוד "הלחם אשר הוא אוכל". וזה הוא "כי טוב" כי זו כינסת ישראל וטוב הוא הצדיק. וכן מזהיר אותו שיהיה מחובר תמיד אל הדעת וזה הוא "דעה חכמה לנפשך" שדעה זו הדעת ונפשך זו המלכות. כבר ידעת שהדעת מחוברת תדיר לחו"ב וזה הוא "דעה חכמה" ומילת "אם" תרמוז לבניה כמ"ש כי אם לבניה תקרא. מה הוא "ונפת מתוק על חכך"? זו התורה שנאמר בה "מתוקים מדבש ונופת צופים" וזו המלכות הממותקת מהתפארת ואו"א כי "ונפת" גימ' "לי מלכות" שאלו דברי ז"א שאומר למלכות "הרי אית מקודשת לי". מילת מתוק תרמוז לשפע י' ספירות "כח"ב חג"ת נה"ס" שהם גימ' מתוק (קהלת יעקב) וכן על מיתוק שנותנת אימא לז"א כי אהיה פעמים הוי"ה גימ' מתוק (הרמ"ז פ' חקת) וכן מילת "מתוק" תרמוז על שפע הבא מיסוד אבא כי מילוי שדיי הוא ת"ק ומילוי ע"ב הוא מ"ו הרי "מתוק". (טו) כאן מזהיר את הרשע **אַל תִּתְּאָרֵב רָשָׁע לָנוּה צַדִּיק** אל תזיק

לצדיק וכן **אַל תִּשְׁדֹּד רֹבֵצוֹ**: אל תגזול מקומו. הגר"א מסביר את ההבדל בין נוה לרביצה שזה קבוע וזה זמני כמו משכן ואהל הנאמר בפרשת בלק "מה טובו אהלך יעקב משכנותיך ישראל". והעניין שהס"מ הוא הרשע וז"א הוא הצדיק וצופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו. האחיזה שלו במלכות הנקראת נוה צדיק ונרמז בשרצים היונקים מדדי הפרה. רבצו היינו ייחוד הנקרא "מלון אורחים" שהוא בבריאה. (טז) **כִּי שִׁבַּע יְפוֹל צַדִּיק וְקָם** גם אם הצדיק יפול שבע פעמים לבסוף יקום אולם

וְרָשָׁעִים יִכָּשְׁלוּ בְרָעָה: בפעם אחת הרשע נופל סופית. והעניין שהצדיק הוא ספירת היסוד והוא שביעי מן הבינה והוא יורד להמתיק שבע גבורות של המלכות על ידי שבעה חסדים שלו ולכל חסד וגבורה יש י' ספירות וכאשר יש מיתוק יש שבעים חסדים בתוך שבעים גבורות וזה הוא ו"קס" שהם ק"ס ספירות ממותקות. יפול היינו ההתייחדות כמ"ש בין רגליה כרע נפל ועוד. ורשעים אלו הס"מ וגונדא דיליה אין להם את כלי היסוד ולכן הם נכשלים כשבאים להמתיק את הנוק' שלהם הנק' רעיה. (על פי קהלת יעקב ערך משיח בן יוסף). רמז: כי שבע יפול צדיק וקם ורשעים יכשלו ברעה גימ' 2147 וכן ז"פ "חסד+גבורה" + ק"ס אורות הנז' + ט' הרומז לצדיק עולים לסך 2147. (יז) **בִּנְפֹל אוֹיְבֶיךָ \אוֹיְבֶיךָ\ אַל תִּשְׁמָחוּ** אל תשמח בראותך את

הרשע עומד ברשעו **וּבְכַשְׁלוֹ אַל יָגֵל לְבָבְךָ**: וכן אל תגיל על חטא שעשה (הגר"א והמלבי"ם) (יח) **כֵּן יֵרָאֶה יְהוָה וְרַע בְּעֵינָיו** יש לחשוש שיי' יעניש אותך ולא

אותו כי אינך מלמד אותו תורה **וְהַשִּׁיב מַעְלֶיךָ אָפוֹ**: ודוקא אתה תענש במקומו. רבנו אור החיים הקדוש פירש את הפסוק "כי תצא אש ומצאה קוצים ונאכל גדיש" באופן הבא: כי תצא אש היינו מדת הדין מתעוררת בעולם בגלל הקוצים שהם הרשעים אולם מענישה את הצדיקים שהם הגדיש. כמובן כל זה אם הצדיקים הוכיחו את הרשעים והם לא קבלו. היום עם פריצת התקשורת בכל המדיה אני סבור שכל אדם שאינו דתי יכול לשמוע ללמוד ולהשכיל אם ירצה בכך. והענין שהאויב של האדם זה היצר הרע הוא הס"מ וכן הנוק' שלו מצפים מתי יכשל האדם. והנה כשלא נכשל האדם בעבירה ועמד בנסיון יכול להגיע לגאווה ולשמחה שעמד בנסיון וכן שהצליח לעמוד מול פיתויי היצר הרע ובכך נפל ונכשל האויב. אבל גאווה זו מה זו עושה? זה

החטא החדש שיכול אדם לחטוא. על דא וכעין דא אנו מתפללים "והסר השטן מלפנינו ומאחרינו" מלפנינו היינו בעת שמגיע לפנינו נסיון, ומאחרינו שלא נתגאה כנ"ל. אמרו בעלי הרמז "השטן" גימ' שס"ד אלו ימות החמה ללא יום כיפור כי ביום כיפור אינו מקטרג. רמז לכך במילה "השטן" לפנינו היינו האותיות הקודמות למילה השטן שהן דרחמ גימ' קנ"ב שאלו איברי האישה ויש רמז לאשה שלו המפתה. ומאחרינו היינו האותיות הבאות אחרי השטן שהן ותיס שהן גימ' "בידעת" כלומר יש בדעת ב' דעות שהן עץ הדעת טוב ורע שמלאך מטט' נמשך מצד הטוב ומלאך סמ' נמשך מן הרע כמ"ש בספר "עץ הדעת" למהרח"ו בפרשת בהעלותך. (יט) **אַל תִּתְּנוּזֹר בַּמַּרְעִים**

אל תתערב בין רעים להיות כמותם **אַל תִּקְנֵא בַּרְשָׁעִים**: וכן אל תקנא בהצלחתם. דברים אלו אמרם דוד לעצמו (תהלים לז, א) וכעת אומרם לבנו. ויש לדעת שתתחר אינו מל' תחרות אלא לשון עירוב, כלומר אל תתערב עמם להיות כמותם (מצודות, הגר"א). (כ) **כִּי לֹא תִהְיֶה אֲזֻרִית לָרַע** לרעים אין אחרית טובה. אם תשאל ראינו רשעים שנפטרו יותר מגיל מאה בשיבה טובה, עדיין אין זו אחרית כי יש להם משפט בבית דין של מעלה. **זֶר רִשָּׁעִים יִדְעָךְ**: הצלחת הרשע זמנית כאור הנר וגם אינה קבועה כאור הנר שמקפץ הנה והנה. והענין שכבר ידעת שאחרית הימים זה כינוי למל' והרע זה הס"מ ואין לו ייחוד עם נוק' ולכן נחשב שאין לו אחרית. הנוק' נקראת נר וכבר למדנו שרגליה אינם קבועות בביתה. רמז, גם בא להראות את תוקף הדינים שבנוק' דקלי' ואמר ידע' שהם ב' פעמים ב"ן. כי ל'א ת'היה א'חרית ל'רע ר"ת גימ' לילית ע"ה. (כא) **יֵרָא אֶת יְהוָה בְּנִי** תמיד תהיה ביראת יי' וכן

עליך לשמור את מצוות **וּמֶלֶךְ הַמֶּלֶךְ אֹלָם עִם שׁוֹנִים** עם אלו המשנים את מצוות המלך, כלומר אלו המפרשים דבריו הפוך וכן אלו המתריסים ועוברים על דברי המלך ללא מורא **אַל תִּתְּעָרֵב**: אל תהיה מעורב בהם פן תענש עימם. מכאן למדנו שמצוות יי' קודמות למצוות המלך כאשר יש סתירה בין המצוות ועל זה מסרו ישראל נפשם בכל הגלויות. והעניין שאבא מזהיר את ז"א להיות מחובר תדיר ליראה תתאה (מלכות) ויראה עילאה (בינה) ירא א'ת זו יראה תתאה ו"מלך" זו יראה עילאה הנבינה הנק' המלך המשפט. ועם שונים אלו הקלי'. (כב) **כִּי פִתְּאָם יָקוּם אֲיָדָם** כי

פתאום יבוא יום צערם ופִיד שְׁנִיָּהֶם מִי יוֹדֵעַ: ויום שברם מי יודע. כבר ידעת שבס"א הדברים מתנהלים בפתאומיות כמ"ש ויבהילו את המן וכו'. למעשה עד כאן הם דברי שלמה המלך. מכאן ועד סוף הפרק זה ליקוט מדברי חכמים ולכן אמר (כג) **גַּם אֵלֶּה לְזִכְרֵי הַכֹּהֲנִים בְּמִשְׁפַּט כָּל טוֹב**: כבר ידעת מ"ש לא תכירו פנים במשפט. (כד) **אָמַר לְרִשָּׁע צְדִיק אֲתָה** אסור לומר לרשע שהוא צדיק כי ישקע ברעתו **יִקְבְּהוּ עַמִּים יִעְבּוּהוּ לְאֲבָמִים**: וכתוצאה מכך יקללו אותו עמים ויכעסו עליו לאומים. (כה) **וְלַמוֹכִיזִים יִנָּעַם וְעַלֵּיהֶם תִּבּוֹא בְּרַכַּת טוֹב**: המוכיח הטוב אומר לרשע אתה צדיק אולם עליך לשפר מעשה פלוני

או אלמוני, וכך הרשע שומע ומטיב דרכיו ולכן ראויה הברכה לבא אליהם. העניין שהמוכיח מסיט את המוכח לתורה ולעבודה ובכך הוא חוזר בתשובה (בינה) והופך להיות ירא שמים (מלכות). וזה הוא "ינעם" היינו בינה, ו"ברכת טוב" זו הברכה של

הטוב שזו המל'. (כו) **שִׁפְתֵּי יֵשֶׁק מְשִׁיב דְּבָרִים נְכוּזִים** : כאשר אדם שומע תוכחה נכונה והיא מתיישבת על לבו, אינו נבהל לסתור דברי מוכיחו אלא מצמיד שפתותיו זו לזו וזה הוא "שפתיים ישק" כששומע דברים נכוחים. העניין ששפתיים הם נצח והוד והם נושקות ליסוד וזה משיב את נפש המלכות הנקראת דברים ובונה בית אלמנה. אולם זה קורה רק בצד הקדושה ואילו בצד ההפוך היסוד פגום ואין לו יכולת להשפיע כי כבר ידעת שאל אחר אסתריס ולא עבד פירי. רמז: בית אלמנה גימ' "נכחים". (כז) כעת מייעץ האב לבן **דָּכֵן בַּזוּיִן מְלֹאכְתָּהּ** למד

מקצוע **וְעִתְדָה בְּשָׂדֶה לָךְ** וגם דאג שיהיה לך שדה שממנו בעתיד תקח יבול (מצודות), או ירעו בו העתודים הם הצאן (הגר"א), וכך יהיו לך חטים ובשר לפרנס את המשפחה **אֲזֹר וּבְנִית בֵּיתְךָ**: אחר כך קח לך אשה והבא ממנה ילדים. כתב הרמב"ם (הל' דעות פרק ה, יא) "דרך בעלי דעה שיקבע לו אדם מלאכה המפרנסת אותו תחילה ואחר כך יקנה בית דירה ואחר כך ישא אשה שנאמר מי האיש אשר נטע כרם ולא חללו מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו מי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה אבל הטפשי מתחילין לישא אשה ואחר כך אם תמצא ידו יקנה בית ואחר כך בסוף ימיו יחזור לבקש אומנות או יתפרנס מן הצדקה וכן הוא אומר בקללות אשה תארש בית תבנה כרם תטע כלומר יהיו מעשיך הפוכין כדי שלא תצליח את דרכיך ובברכה הוא אומר ויהי דוד לכל דרכיו משכיל וה' עמו". והענין הוא שהבנין הרוחני של הספירות וכו' הוא שהכלים קודמים לאורות וגם הכלים בנוים מג' שכבות שהם חיצון תיכון ופנימי והם כנגד ג' בחינות של עיבור יניקה ומוחין ולזה אמר הכן בחוץ מלאכתך אלו הכלי החיצוניים בחינת נה"י דכלים, ועתדה בשדה לך אלו כלים אמצעיים בחינת חג"ת ובנית ביתך אלו הכלים הפנימים. הבט בדברי האר"י הקדוש שאמר שהמשכן זו בחינת נה"י, משכן שילה חג"ת ומקדש שלמה כח"ב. (כח) **אֶל**

תְּהִי עַד זֶזֶם בְּרַעַךְ אל תעיד עדות שאין בה תועלת כגון כשאתה עד יחיד כי

נמצאת אומר לשון הרשע גרידא **וְהִפְתִּיתָ בְּשִׁפְתֶּיךָ**: נאמרו בזה מספר פירושים י"א אע"פ שאמרת לחבריך להעיד עדות יחיד אתה אל תעשה כן. י"א אל תדבר אחד בפה ואחד בלב. י"א אף אם תקבל שכר על עדות זו ויהיה לך ממון לקנות פת, אל תעיד. והעניין ידעת מ"ש "אשר נאכל במצרים חנם" (במדבר יא, ה) ואמרו חז"ל בספרי חנם מן המצוות. אם מילת חנם רומזת בבירור על הס"א כמ"ש כי חנם נמכרתם. אם כן בא להזהיר להתרחק מזו"ן דקל"י הוא נקרא חנם ואשתו לילי גימ' פ"ת וזהו והפתית וכו'. ומה הוא "ברעך" בא הכתוב ואומר "רעך ורע אביך אל תעזוב" (משלי כז, י) שהוא הקב"ה ושיעור הכתוב שאין לעבוד את הקב"ה חלקית אלא לסור

מן הרע לגמרי ואז לעשות טוב. (כט) **אֶל תֹּאמַר כֹּאשֶׁר עָשָׂה לִי כֵן אֶעֱשֶׂה**

לִּי אל תאמר אעיד עדות עד יחידי כמו שאעיד לי **אָשִׁיב לְאִישׁ כְּפָעְלוֹ**: כביכול אתה רוצה להשיב טובה שבעצם היא רעה. הגר"א אומר שהפסוק בא לשלול טענת

הנמשכים אחר יצרם הרע באמרם הרי הוא יציר כפיו של הקב"ה. (ל) **עַל שְׂדֵה אִישׁ עָצַל עֲבַרְתִּי וְעַל כָּרֶם אָדָם זָוָר לֵב**: אדם חסר לב אינו מודע לנזק העתיד להגרם מהזנחת הכרם. בעל מגלה עמוקות (על התורה פ' בהר) אומר שהשדה והכרם הם גוף האדם. הרמח"ל במסילת ישרים אומר שמכאן עלינו ללמוד מוסר על הזריזות. והענין רומז על הס"מ שהוא חסר ל"ב כלומר ללא נוק' הנק' לב. רמז: עצל גימ' קץ. (לא) **וְהִנֵּה עָלָה כָּלֹ קַמְשׁוֹנִים קוֹצִים כָּסוּ פָּנָיו זֹרְקִים** קוצים גדולים **וְגָדָר אֲבָנָיו נִהְרָסָה**: והענין שהמתפתה ליצר הרע נידון על כך לאחר מותו ויש לו ייסורים קשים שהם הקוצים והחרולים וכו'. (לב) **וְאַזְוָה אֲנֹכִי אֲשִׁית לִבִּי רְאִיתִי לִקְוֹתִי מוֹסֵר**: לקחתי מוסר מהעצל כיצד להיות חרוץ. העולם נוהגים לומר שטיפש אינו לומד מטעויות עצמו והחכם לומד מטעויות של אחרים. והענין שמילת מוסר בספר משלי רומזת למוסר אביך שזו התורה הקדומה שהיא שורש וחיות התורה שבידינו וזה סם המות לס"א כמ"ש משכחו אחריו לבית המדרש. (לג) **מִעֵט שִׁנּוֹת יֵשׁ לַמַּעַט בְּשִׁינָה מִעֵט תְּנוּבוֹת** ויש למעט בשינה קלה **מִעֵט זִבְכָּךְ יָדִים לְשֹׁכֵב**: אלו דרכי קנין התורה במיעוט שינה וכו'. (לד) ואז **וּבֹא מִתְהַלֵּךְ רִישָׁךְ** כאשר כלה הפרוטה מן הכיס, מצב זה לא יתמיד ודומה לאיש המתהלך אנה ואנה **וּבְמוֹזֶסְרֶיךָ כְּאִישׁ מִזֶּן**: ואם יהיה מחסור במוצר מסוים גם זה יהיה ארעי כמו אנשי המלחמה שאינם נמצאים זמן רב במקום אחד. והענין שכאשר האדם עמל בתורה וממעט בשינה וכעת התורה הרי היא קניינו. מכאן ואילך הס"א המביא חוסר ועוני יתרחק ממנו ולא יחסר לחמו ולא יתרוקן כיסו.

פרק כה

(א) **גַּם אֶלֶה מִשְׁלִי שְׁלֹמֹה אֲשֶׁר הֶעֱתִיקוּ אֲנִשֵּׁי זִזְקִיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה**: פסוק זה הינו דברי המעתיקים, הראב"ע סבור שהיה שבנא הסופר, ונוצר כאן כי בפרק כד פסוק כג עד סופו הוא ליקוט מדברי חכמים אחרים לכן חזר להזכיר לנו כי כעת שבים לדברי שלמה. יש משערים (מצודות) שמכאן ועד סוף הספר אלו פרקים לא מפורסמים שלא היו ידועים לכל. (ב) **כְּבוֹד אֱלֹהִים** אלו מעשי בראשית ומעשה מרכבה **הַסֵּתֶר דְּבָר דְּבָר** דברים אלו לומדים בהסתור ורק לצנועים **וּכְבוֹד מְלָכִים** דברי ימי המלכים **זִזְקָר דְּבָר**: יש לחקור וללמוד כל פועלם. י"א מלכים אלו רבנן והכוונה ללמוד כל הסייגים והתקנות. שמעתי מפי אדמו"ר כבוד הרב אברהם שמחה אשלג שליט"א את הבאור הבא: כבוד אלקים היינו אם אתה לומד קבלה בשביל סקרנות מוטב שלא תלמד אולם אם אתה לומד קבלה כדי לדעת כיצד להמליך את הקב"ה עליך אזי למד וחקור. והענין שהמלכות נקראת כבוד ונקראת

אלקים אותה יש להסתיר מפני החיצונים ולכן יש תפלת לחש. כבוד מלכים זה הוא ז"א, הוא מלך והיא מלכה, יש ללמוד ולחקור אותו כמ"ש "ואתה שלמה בני, דע את אלקי אביך ועבדהו" (דהי"א כח, ט). כך פותח הרמב"ם את חיבורו "היד החזקה": (הלכות יסודי התורה פרק א, א) : "יסוד היסודות ויעמוד היחכמות לידע שיש שם מצוי ראשון והוא ממציא כל נמצא וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמתת המצאו". כך פתח את ספר המצוות מ"ע א' "הוא הצווי אשר צונו להאמין האלהות, והוא שנאמין שיש שם עלה וסבה הוא פועל לכל הנמצאות וכו'. הרי לך שהאמונה וידעית השם הם היסוד החשוב ביותר ביהדות. מכאן תוכחה גלויה לכל הנמנעים מלימוד תורת הסוד ובמיוחד בדורנו המלא וגדוש בספרים ברורים ונכוחים. מי יכול לפטור את עצמו ולומר די לי באמונה תמימה? ודי לחכימא ברמיזה. (ג) **שְׁמוֹת לָרוֹם** לא ניתן לדעת את קצה השמים **וְאֶרֶץ לְעֵמֶק** וכן לא ניתן לדעת ולחקור את לב כדור הארץ **וְלֵב מְלָכִים** וכן לא ניתן לחקור ולתעד

את חכמת המלכים **אֵין זִיקָר** : כל ג' אלו שקולים ולמד והבן זמ"ז. אומר הרב בן איש חי (בניהו שבת יא ע"א) שנראה לו שמדבר במלכים הקדמונים אולם היום הכל נמסר לפקידים וסמכות השליט מוגבלת. בזוהר בלק רד ע"ב מסופר על רבי אלעזר ורבי אבא שנודע להם שרבי יוסי חולה ובאו לבקרו ושבנתיים נפטר. והנה ראו את בנו הקטן של רבי יוסי שפונה בטרונא כלפי שמיא ואומר הרי כתבת בתורתך לא תיקח האם על הבנים והנה אתה לוקח אבי בטרם עת. מיד פתח רבי אלעזר בתפלה לפני ריבון העולמים בפסוק זה שמים לרום וכו' ולבסוף רבי יוסי שב וחייה ונרפא. בספר יצירה כתוב שיש עשרה עומקים ואחד מהם הוא "עומק רום" והרב יצחק סגי נהור מבאר שזה מעמיד הכל ונראה שזו התפארת בחלקה העליון הנקרא היום דעת אולם אין לחלק בין דעת ותפארת כי עשר ספירות הן ולא אחת עשרה. והענין שבא לפאר את הקב"ה והשכינה שהם שמים וארץ ואין קץ לרוממות האל יתעלה ואין סוף לשכינת עוזנו. לב מלכים אלו ספירות המלכות של השמים והארץ דהיינו העטרה ומלכות דמלכות שגם הן לא ניתן להשיגן וגם הנביאים ראו חלקן. רמז : בספר עץ חיים (שער מ"ד. פרק ז' פרקי היכלות) כתוב ששיעור קומתו של יוצר בראשית הוא רל"ו אלפים ריבוא רבבות פרסאות והיודע זאת מובטח לו שהוא בן העולם הבא. דע לך קורא יקר שאין הכוונה לאמות ופרסאות גשמיות אלא הכל רוחני ואם תרצה הסבר לך נא וראה מה שכתב מרן הבן איש חי בספרו הלכות שנה שניה פרשת חיי שרה²⁰. ענין זה נרמז כאן באותיות "לרום" ואומר הרב משה זכותא זצוק"ל זללה"ה

²⁰ ספר בן איש חי – הלכות שנה שניה – פרשת חיי שרה – "ויברכו את רבקה ויאמרו לה אחותנו את היי לאלפי רבבה. יש לדקדק תיבת את לשון יתר, דהוה ליה למימר אחותנו היי לאלפי רבבה. ונראה לי בסייעתא דשמיא, דידוע דארבע מדרגות יש במספר, והם אחדים שהם בחינת עשיה ובחינת מלכות ובחינת דשם הוי"ה, ועשרות שהם בחינת יצירה ובחינת חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד ובחינת וא"ו דשם הוי"ה, ומאות שהם בחינת בריאה ובחינת בינה ובחינת ה"א ראשונה, ואלפים שהם בחינת אצילות ובחינת חכמה ובחינת יו"ד. ועוד יש מדרגה חמישית שהיא רבבות והיא בחינת עולם למעלה מאצילות ובחינת כתר ובחינת קוצו של יו"ד דשם הוי"ה ברוך הוא. וידוע כי בבחינות שהם כנגד אחדים עשרות מאות, שהם בריאה יצירה עשיה, יש יניקה לחיצונים ואומות העולם, כי בבריאה יצירה עשיה, יש תערובת

(חומש ויקרא) שזה רמוז במילים "וכבוד יי" מלא את המשכן" שמילוי משכין כזה:
 "מ ין ף ון" עולה רל"ו. (ד) **הָגוּ סִיגִים בְּכֶסֶף** כאשר מסירים את סיגי הכסף
 ממטיל הכסף הרי **וַיֵּצֵא לְצִרְף כָּלִי**: שניתן למסור לצורף כסף נקי לעשותו כלי.
 עניין הסיגים זה עולם הנקודים שהיה דין וללא התכללות ושבעת המלכים נשברו
 ומתו. אחר כך "ויכון בצדק כסאו" היינו שהמאציל אי"ס ב"ה חזר והוציא אור ממצח
 אור הנקרא שם מ"ה החדש ומשם זה יחד עם אור הנקודים שהסתלק בנאם מחדש
 באופן מתוקן יותר באופן שהיה להם בחינת הנוק' וזה הוא "בצדק". כסאו היינו ייחוד
 זו"ן כי היא כסא לו והוא ו' לה. (ה) **הָגוּ רָשָׁע לִפְנֵי מֶלֶךְ** וכן כאשר מסירים
 את הרשע מלפני המלך **וַיְכֹן בַּצֶּדֶק כִּסְאוֹ**: נתקן כסא המלך בצדק. העניין
 התבאר בפסוק הקודם. (ו) **אַל תִּתְּהָדָר אֶל תִּהְדָּר עֲצֻמָּה לִפְנֵי מֶלֶךְ וּבִמְקוֹם**
גְּדֹלִים חַכְמִים וְחֹשְׁבִים מִמֶּךָ אַל תִּעְמֹד: אלא עמוד עם הפשוטים. (ז) **כִּי**
טוֹב אָמַר לֵךְ עָלֶיךָ הֵנָּה טוֹב לֵךְ שֶׁהַמֶּלֶךְ יֹאמַר לֵךְ "עֲלֵה" מִהַשְׁפִּיכֶךָ מאשר
 יאמר לך "רד" ולבסוף תרד נמוך יותר ממקומך המקורי שהיה לך שעמדת **לִפְנֵי**
גְּדִיב מִשְׁנֵה לַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ: ושאותו ראו עיניך. העניין נעוץ בפסוק
 השבעתי אתכם בנות ירושלים.. עד שתחפץ" שאין לעורר הייחוד טרם הזמן וזה חטא
 נדב ואביהוא והכאת הסלע ע"י מרע"ה. שיעור הפסוק: אל תתהדר דהיינו אתה ז"א
 אל תעלה ליסוד אימא הנקרא הדר והיא נק' המלך המשפט. מקום גדולים היינו חו"ג
 דז"א. אל תעמוד להתייחד עם אימא. יש להמתין עד שרואים שיש חפץ להשפיע ואז
 "כי טוב" זה ייחוד כ'נסת ישראל עם טו"ב שהוא היסוד. אמר היינו עליה אל היסוד
 הנקרא "לך" כ"ל. עלה הנה כלומר עלה אל הו"ק כי הנה גימ' ס'. מהשפילך נדיב דהיינו
 אם תעמוד בחו"ג שהם אברהם ויצחק ואברהם נק' נדיב יהיה צורך להוריד את ז"א
 למקומו כי אם יהיה ייחוד יהיה דין ואין זה רצוי כי יהיה ריב. לפי קבלת בעל הסולם
 תהיה המשכת חכמה ללא חסדים והדין יתחזק. סדר הייחוד חייב להיות כסדר של
 פיוס נישוק חיבוק ונטילת רשות והמבין יבין והשוגה ישגה כי לא דברתי בגשמיות. (ח)

רע, אך בבחינת האלפים ורבבות אין יניקה לחיצוניים כלל ועיקר, ועליהם נאמר לא יגורך רע,
 ולכן לבן וסיעתו שהם מסטרא אחרא, מזלם חזי דאין להם יניקה מאלפים ורבבות, ורק רבקה
 שהיא בדרגה דקדושה, יש לה יניקה ואחיזה באלפים ורבבות, ולזה אמרו לה אחותנו את דייקא,
 רצונם לומר את לבדך היי לאלפי רבבה, מה שאין כן הם אין להם מגע שם, ובזה פרשתי
 בסייעתא דשמיא, רמז הכתוב צאנינו מאלפיות מרובבות, דישראל נקראו בשם צאן, דכתיב
 ואתנה צאן מרעיתי, ולזה אמר עליהם מאלפיות מרובבות, שיש להם יניקה ואחיזה באלפים
 וברבבות, ולכן כתוב שובה ה' רבבות אלפי ישראל. ולכן במנחת שבת קודש נמשך לנו שפע
 והארה מכנגד הרבבות שהוא הכתר, כי הכתר הוא בחינת רבבות, ובמנחת שבת יתגלה אור
 עליון מע"ק, שהוא סוד כתר הנקרא רצון, כי שם הוא רצון גמור. ולכן אומרים אנחנו אותה שעה
 פסוק ואני תפילתי לך ה' עת רצון, שהוא נאמר על גלי הארה הנזכרת, ואין חלק ואחיזה בהארה
 זו דכתר, שהוא כנגד מספר הרבבות, אלא רק לישראל דוקא:

אַל תֵּצֵא לָרֵב מִיָּהָר אל תתקוטט עם חברך מהר, ללא שחקרת את כל המעשה
היטב היטב **פֶּן בִּמָּה תַעֲשֶׂיָה** כי יכול להיות **בְּאַזְרוּרִיתָהּ** שלבסוף **בְּהֶכְלִים**
אַתָּה רֵעֶךָ : חברך יכול להראות לך שטעית בהבנת העובדות. סיפר הרב יצחק פנגר
שליט"א שבאחד הימים הוזמן לבית מלון של נופשים לתת להם שיחה. לשיחה הגיעו
הנופשים וישבו כתלמיד לפני הרב, אולם אחד מהנופשים לקח לעצמו ג' כסאות ועשה
הסבה מהודרת יותר מליל פסח. הדבר הרגיז את הרב שחש שהלה מזלזל בו אולם
הבליג. לאחר השיחה ניגש הלה את הרב ואמר לו שהוא נהנה מהשיחה מאד והיא
חזקה אותו. דע לך, אומר הנופש המוזר שהיתה לי פריצת דיסק חזקה ולקחתי שני
כדורים משככי כאבים ובאתי לשמוע אותך. כעת אומר הרב טוב שלא הכלמתי אותו
לפי כל הכיתה כי אז הייתי מוכלם. העניין יתבאר כהמשך לפסוק הקודם בעניין ייחוד
טרם זמנו. אל תצא רומז לייחוד זו"ן כי הוא גימ' כ"ו מלכות. לרב בכתב חסר גימ'
רל"ב שהם עסמ"ב והכוונה בזה לייחוד זו"ן פב"פ בקומה שלימה. מהר דהיינו שלא
בסדר הראוי. פן היינו המלכות עדיין בדינים ולא התמתקה ולא חזרה פנים מול פנים
ואז יהיה ריב וזה הוא בהכלים זו כלימה. רעך זו המלכות שהיא רע לזעיר. רעך גימ'
ע"ה אר"ץ. רמז: כלי מה כלומר מלכות היא כלי של מ"ה (ז"א). וברמז: היא אומרת
לו כלי'מ מדוע אתה מגביר כ'בד על ל'ב ועל מ"ח הסדר לא נכון למל'ך כמוך. (ט) **רִיבְךָ**
רִיב אֶת רֵעֶךָ וְסוֹד אֲזוֹר אֶל תִּגְלֶל: העניין התבאר בספר הזוהר (אמור קו
ע"א) שכאשר אדם נאלץ לריב עם זולתו אל לו לגלות חרפת אבותיו. שם דרש הזוהר
על המקלל שהוא בן איש מצרי עיי"ש. והעניין שכאשר אדם מתקוטט עם אדם רע אל
לו לקלל ובכך להשפיע לנוק' דקללי. והעניין הפנימי יותר הוא שאבא מזהיר את ז"א
שכאשר הוא נלחם עם ס"מ הוא נחש הבריח עליו להזהר מלילי' הרשעה היא נק' נחש
עקלתון והיא "סוד אחר" סודו של איש אחר. (י) **פֶּן יִזְסַדְךָ שִׁמְעַ** שמא יגנו אותך
השומעים **וְדַבַּתְךָ לֹא תָשׁוּב**: ולא תוכל חזור ממה אמרת. והעניין בהמשך למה
שהתבאר. "פן יחסדך" היינו יחסדך כלומר יש להזהר מן הנזק של השפעה לבורות
נשברים אשר לא יכילו המים וזה הוא "ודבתך" היינו זיבתך וזה רומז על השפעה
שלילית. (יא) **תַּפּוּזִי זֶהָב בְּמִשְׁכִּיּוֹת כָּסֶף** כמו תפוחי זהב המצופים בכסף כן
דָּבָר דָּבָר עַל אָפְנִי: דיבור נכון שנעים לאומרו בכל עת כמו גלגל העגלה
המתגלגל תמיד. הגר"א (בביאורו כאן ובספרו אבן שלמה) מבאר כאן, שכל דיבור של
אדם ראוי שיהיה מושתת בראש ובראשונה על הקבלה ואלו "תפוחי הזהב". הדרשה
כלפי חוץ נאה ויפה ואלו "משכיות כסף" אולם החכמים מבינים את סודה. והעניין
שכבר ידעת שתפוח רומז לחג"ת ובזוהר תרומה (קמח עא) הסבירו שכאשר החג"ת
עולים לנה"י דאימא הם נק' תפוחי זהב וכשירדים למקומם בתפארת הם משכיות
כסף. וכאשר ז"א משפיע לנוק' את ה"ג נקרא שהמל' הנקראת דבר היא מקבלת את
השפע מז"א ומיוחדת עימו וזה הוא "דבור" והיא מתנשאת אליו וזה הוא "על אופניו"
כי האופנים באר"ץ כידוע. (יב) **נָזִם זֶהָב וְזָלִי כָתֶם** כמו נזם זהב שהוא מכבד
את הנותן ואת המקבל, וכן תכשיט יקר העשוי זהב משובח הנקרא "כתם", כמו ישנא

הכתם הטוב (איכה ג') **מוֹכִיזוּ זֶכֶם עַל אֵין שְׁמֵעַת**: כן דברי חכם המוכיח על אוזן שומעת. הגר"א אומר שיש כאן רמז לעשר ספירות: נאמר בשיר השירים "ראשו כתם פז" מכאן שכתם אלו כח"ב. זיהב אלו שבעה מיני זהב (שמו"ר לה, א) והם חגתנה"ס. רמז: נזם גימ' מ"ה ב"ן. "נזם זהב וחלי כתם" גימ' "זה חכמה בינה דעת" ע"ה. מוכיח זה הכתר, חכם = חכמה ואוזן=בינה. גם "נזם זהב וחלי כתם" גימ' הכתר. לפי שמן הכתר יוצאים כל הספירות. (יג) **כְּצֶנֶת שֶׁלֶג בְּיוֹם קָצִיר** כמו שלג, כגון אכילת קרטיב, ביום קציר שאלו ימים חמים מאד ואדם נהנה מן הקרח **צִיר נֶאֱמָן לְשִׁלּוֹזָיו** כך יש הנאה וקורת רוח לשליח נאמן העושה שליחותו **וְנִפְשֵׁי אֲדָנָיו יֵשִׁיב**: השליח עושה רצון המשלח. נפש היינו רצון. בספר הזוהר (שלח קנ"ז ע"א) הסבירו את הענין על שני המרגלים ששלח יהושע חרש והם כלב ופנחס שבזכותם נכבשה הארץ וחזרה שכינה לארץ ישראל. והענין נראה לדרוש את הפסוק על מלאך מטט' שהמשלח זו השכינה שיש בה שם אדנות ויש בה אור נפש. רמז: ציר נאמן גימ' אמית שהוא איש אמת. לשלחיו ע"ה גימ' שכינה. (יד) **נְשִׂאִים וְרוּזִין וְנָשִׁים אֵין** כמו שחקלאים רואים עבים ורוח מסיעתן אולם גשם אין והם בצער **אִישׁ בִּתְהַלָּל** **בְּבִמְתֵּת שֶׁקֶר**: כן הוא המבטיח תרומה למאן דהוא ולבסוף לא מקיים אמרתו. והענין שהאיש זה מלאך ס"מ שנאמר "אם יתן איש וכו' בוז יבוזו לו" וכבר ידעת שהוא סריס ואין לו און ולכן נקרא איש אֵין ולכן הנתינה שלו היא שקר. רמז יש כאן לג' קליפות קשות שהם: אש, ענן ורוח. כי "נשיאים ורוח אין" גימ' "אש ענן ורוח" ע"ה. (טו) **בְּאֶרֶץ אֲפִים יִפְתָּה קָצִין** כאשר קצין קוצף על מאן דהו והלה מחריש וכובש פניו בקרקע, הרי שלאחר זמן הקצין נרגע וכן **וְלִשׁוֹן רָכָה תִּשְׁפֹּר גָּרָם**: עניינה בלשון רכה מזמינה שיחה נעימה. והענין שכבר ידעת שלילי נוק' בישא רוצה לריש גבירתה ואנו דוחים אותה על ידי כוונות וייחודים וזה הוא "באורך אפיים" על ידי המשכות מאריך אנו דוחים את לילי' ששמה גימ' פ'ת ואנו גורמים ייחוד נ'ר הידוע מחנוכה שעולה גימ' "קצין" (ישרש יעקב). לשון רכה זה יסוד ז"א כי לשון זה היסוד וז"א מחבר או"א שהם י"ה והנה י"ה פעמים י"ה גימ' רכ'ה ולשון זו של ז"א "תשבר גרם" זו לילי' הנקראת עצם וזה הוא גרם והיא גרמא וגרמי בנוזיקין. המשכת שפע היסוד לנוק' משברת את לילי'. רמז: לשון רכה זו לשון תינוקות של בית רבן. תשבר גרם ר"ת תינוקות שיל' בית ר'בן ג'זירות ר'עות מ'בטלים. (טז) **דְּבִשׁ מִצָּאָה** **אֶכֶל דִּיר** אם מצאת דבש מתוק וטעים, אכול מעט **פֶּן תִּשְׁבָּעוּ וְהִקְאָתוּ**: שמא תאכל יתר על המידה ותקיא אותו ותאבד גם את החלק הטוב שבדבש. פסוק זה אומרים לחתן ביום חתונתו, דבש גימ' אשה והבן. בספר הזוהר (שלח קנז עא) אומר שהדבש הוא עץ הדעת טו"ר ואין להרבות את החקירה בו. בתיקוני זו"ח (קכ"ב ע"ב) אמרו שהכוונה על לימוד סודות התורה ולכן במה שהורשת התבונן ואין לך עסק בנסתרות. (יז) כן הדבר ביחס לחבר טוב **הִקָּר רִגְלָךְ מִבֵּית רַעֲךָ** המנע מביקורים תדיריים אצל רעך. הוקר היינו הפוך את הביקורים לדבר יקר המציאות.

פֶּן יִשְׁכַּעַר וְיִשְׁנָאָה: שאם תתמיד בביקורים יקוץ בך. העניין מוסבר בזהר (בשלח נ"ה ע"ב) ומפרש הוקר מלשון קירור. עליך לצנן את היצר הרע המרתיח אותך לדבר עבירה. מבית רעך זו הנשמה שנתן הקב"ה, שהוא רעך, באדם. (יח) כמו **מִפִּיָּךְ** זה כלי הנקרא **מִפֶּךָ וְזָרֵב וְזִין יִשְׁנֹן** חץ חד הממית מיד, כן **אִישׁ עֵנָה בִּרְעֵהוּ** **עַד שֶׁקָּר:** הגר"א כאן אומר שאלו ג' עונשים שיש לרשעים: ראשית עונש מיתה וזו החרב של מלאך המוות הנוטל את הנשמה. לאחר מיכן נענש הרשע בכף הקלע וזה חץ שנון ואח"כ נכנס לגיהנם וזה המפץ שמפוצץ כל הרוע שנותר לאחר עונש כף הקלע. אומר הרב שאלו ג' סוגי עונשים על ג' עבירות שלא למד תורה ולא קיים מצוות והיה מושחת במידותיו. עצם עדות השקר זה הפך מתורת האמת. העדות זו עבירה על המצוות וזה שעושה זאת נגד חברו זו השחתת המידות. והעניין שבא להזהיר מהס"מ ולילי' כי "עד שנון" גימ' לילי' והוא בידו חרב ובה לוקח הנשמה ודרכו לירד ולהשטין לעלות ולקטרג. זו עדות שקר, כי אם הוא לא היה מפתה מפותה מנין? רמז: עד שקר גימ' סמא-ל מלאך המות ע"ה. (יט) כמו **יֵשֶׁן רַעְהָ שֶׁן חִלְשָׁה הַנִּשְׁבֶּרֶת בִּנְקֵל וְרָגַל בּוֹעֵדֶת** ורגל שאינה יציבה ומועדת בנקל, כן **בּוֹבֵטֹז בּוֹגֵד בְּיוֹם צָרָה:** הבוגד אינו מספק רשת בטחון ביום צרה. כבר ידעת (בבא קמא) ששן ורגל הם נזקי השור וגם ידעת שפני השור אל השמאל (יחזקאל א) ולכן בני ישראל חטאו בעגל שהוא בן השור. יש שור מצד הקדושה והוא שור תם כי יעקב איש תם ויש שור מועד מצד עשיו וזו רגל מועדת. אמרו חכמים (ב"ק טו עב) השן מועדת לאכול את הראוי לה והרגל לשבר בדרך הילוכה. והעניין שכבר ידעת שהס"מ סריס ולא עביד פירי ולכן נקרא בוגד כי אינו יכול לתת בטחון כי הבטחון ביסוד כמ"ש בטחו ביי' עדי עד ובבקר יאכל עד ולכן גם נצח והוד שלו פגומים כי לא פועלים פעולתם ואלו הם השיניים בראש והרגליים בגוף. כיון שאין לו ייחוד עם הנוק' נקרא הייחוד שלו יו"ם צר'ה. (כ) **בּוֹבֵטֹז בְּיוֹם קָרָה** אדם הלוּבש בגד עם עדי מקושט ונאה אולם הוא דק ואינו מחמם, מה יועיל בגד זה ביום קרה? וכן **זֹמֶן עַל נֶתֶר** הנותן חומץ על נתר כדי לנקות הכתם גורם שהנתר נחלש מחוזק החומץ ומה פעל בזאת? **וְיִשָּׂר בַּשִּׁירִים** **עַל לֵב רָע:** וכן ליצן רפואי השר ומצחיק חולה סופני מה יועיל זה לחולה? הגר"א אומר שכאן שלמה המלך מדבר על אדם שלא החליט אם הוא דתי או חילוני מצד אחד נכנס לבית כנסת ביום שבת ואחר כך נוסע במכונית לים ועוד קורה לעצמו ליברלי כך הוא שלם עם עצמו כי יש לו תיוג. שלמה המלך צווח כנגדו ואומר מה יועילו מצוות אם אתה עושה חטאים? המצוות שלך הם בגד דק ביום סגריר. העניין אומר הגר"א שיש תורה, מצוות ומידות וכנגד ג' אלו נקט ג' משלים. אדם הקונה בגד קונה אותו לפי מידותיו וזה משל הבגד שהוא כנגד מידות שאינן טובות. אדם העושה מצווה ועבירה זה משל החומץ על הנתר כי עבירה מכבה מצווה. אדם המלמד תורה לרשע מחזק את רשעותו וזה המשל של השר שירים על לב רע. והעניין שגם בס"א יש ג"ר חג"ת ונה"י רק שחסר להם קו אמצע והתכללות. שר שירים כנגד ג"ר, חומץ על נתר אלו החג"ת ובגד ביום קרה אלו הנה"י. בכולם הס"א פגום ואינו אלא כקוף מול אדם.

(כא) **אם רעב שִׁנְאַךָ הָאֲכִלְהוּ לָזֶם** ואל תאמר כיצד אתן לו והוא שונאי

וכן **וְאִם צָמָא הִשְׁקָהוּ מַיִם** : כנ"ל. אמרו חכמים (סוכה נב עא) שהפסוק הזה והבא אחריו הם כנגד היצר הרע שנקרא שונא והעיצה למשוך אותו לבית המדרש ולאט לאט יפרוש מן האדם כי מתוך שלא לשמה בא לשמה. התורה נמשלה ללחם כמ"ש "לכו לחמו בלחמיי" (משלי ט, ה) ולמים כמ"ש הוי כל צמא לכו למים וכתוב לא רעב ללחם וכו'. והעניין שבא ללמד כיצד להלחם כנגד הס"מ. שמו סמא-ל גימ' צמ"א ושלמה קראו שונא (סוכה נב עא) והמלחמה בו על ידי התורה כמ"ש בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין. (קידושין ל ע"ב. ב"ב טז ע"א). (כב) **כִּי** בזה שאתה מאכילו

ומשקהו **זֹזְלִים אֶתָּה זֹתָה עַל רֹאשׁוֹ** כי יבוש מעשות לך רע **וַיְהִיָּה יִשְׁלָם**

לך : שכרך. לימוד תורה כאמור מסלק בהדרגה את היצר הרע כי מתוך לימוד שלא לשמה יבא ללימוד לשמה וי"י יתן לו שכר גם לימוד שלא לשמה. והעניין שהס"מ והנוק' שלו הנק' כאן רעב שהיא רעבה ללחם סתרים והוא צמא למים גנובים מנסים תדיר לפתות את האדם ועליו להלחם בם וזה ע"י תורה ומצוות שהם זו"ן ולכן וי"י ישלם לך כי כל מקום שאמרו וי"י היינו הוא ובית דינו שהם הקב"ה והשכינה שהם זו"ן. אמרו הרמזנים כי ר"ת של אותו מלאך זה ס'עודת מ'צוה א'ין ליעשות שמונע מלעשות סעודה לגומרה של תורה. רמז : אם תשים גחלים על ראשו של הס"מ, דהיינו ראשו זו אות ס' הנה גחלים+ס=כסמא-ל. והעיצה היא להטהר במקוה שזה מחזיר לאדם את הקומ"ה הרוחנית והנה ס+גחלים=מקוה. (כג) **רִיזֹן צָפוֹן** רוח הבאה מן

הצפון הקר, גורמת לאדים שיתעבו **הַזֹּזְלִים צָשִׁים** וכך נוצר גשם. כן הוא **וּפְנִים**

נִזְעָמִים לְשׁוֹן סֶתֶר : לשון הרע בסתר מייצרת פנים כועסות. בעלי התוספות (תענית ז' ע"ב) פירשו שבגלל מספרי לשון הרע השמים נמענים מלתת גשם. והעניין הוא ש"רוח צפון" זה היצר הרע כמ"ש ואת הצפוני ארחיק והוא צפון בלבו של אדם והוא מטה את האדם לגשמיות וזה הוא "תחולל גשם". "ופנים" זו לילי' הרשעה ואמר "נזעמים" כי כך דרכם לדבר. דרכה לנאף תחת בעלה וזה "לשון סתר" כי לח"ס סתרים ינעם. רמז : נזעמים ל'שון סת'ר אותיות נלת גימ' לילי-ת. חכמים בגמרא (ברכות נט ע"א, רש"י שם) קראו לרוח צפונית "אסתנא" מעניין שכיום באנגלית נקרא מזרח east ואנו נדרוש אסתנא מלשון סטנא שהוא הס"מ והוא צפוני והוא רוח שטות המשטה באדם ומסטיין עליו ולכן קרבן אשם וחטאת הם בצפון כי באו להעביר רוח צפונית.

(כד) **טוֹב שִׁבְתָּ עַל פֶּתַח גֶּגֶל** למרות שזה מסוכן מכל מקום זה עדיף מאשר

**מֵאִשֶׁת מְדוֹנִים \ מְדוֹנִים ** אשה המריבה עם בעלה כי יודעת סתריה ויכולה

בכל רגע לביישו **וּבֵית זֹאכָר** : בית של חבר הנראה כלפי חוץ כידיד אולם בקרבו ישים ארבו. (הגר"א) והוסיף הרב ואמר אפשר להזהר שלא ליפול מהגג אולם מאשה קולנית וחבר דו פרצופי אי אפשר להזהר. בספר הליקוטים (משלי כא) אומר שאשת מדנים זו צפורה שהיתה ממדין והיא התאומה היתירה שהיתה להבל (שהתגלגל במשה כמ"ש ומשה היה רועה) ובגללה התקוטט קין (שהוא יתרו הנקרא קיני) עם הבל. אביה נקרא בית חבר הקיני. והעניין שבא ללמד על המלחמה בס"א והנוק' שלו

שהוא לימוד התורה וזה שישב האדם וילמד תורה הנקראת טוב כמ"ש כי לקח טוב נתתי לכם. אשת מדינים זו לילי והיא בית חב"ר זה המלאך העושה חבורה מכה ופצע. רמז: פנת גג גימ' לילי אדנ"י וזה רומז בצורה ברורה על המלחמה של השכינה עם הפכה. רציתי לספר על מלחמה כזו שהיתה לי בעת סיימי את ששה סדרי משנה והימים ימי שרב וחסמין ואני עושה מילואים במדבר ואין צל ולכן נכנסתי מתחת הטנק לחסות בצילו ואני לומר את סוף עוקצין והנה מודיעים שיש הפתעה הגיע חמים וטעים ויש עוף. מיותר להסביר מה זה עושה לחייל רעב. אולם אני ממשיך ללמוד 45 דקות עד שסיימתי את הש"ס ורק אז נגשתי לאכול והנה שכרי לפני שש מנות עוף נותרו במגש האוכל. כמובן שלא אכלתי יותר ממה שאני צריך אבל אמרתי לעצמי אין אדם נוגע במוכן לחבירו אפילו כמלא הנימא. וזה הפיתוי שבא לי בעת שאני חלש רעב וצמא ואפילו הכי לא רצתי לאכול אלא רצתי לתורה. וגם זכיתי לקיים מאמר חכמים משכחו למדבר (כה) כמו **מִיָּם קָרִים עַל נֶפֶשׁ עֵינָה** שאדם צמא נהנה ממים

קרה ביום שרבי כך **וְשִׁמוּעָה טוֹבָה מֵאַרְץ מִרְזָק**: שמועה טובה הבאה מארץ רחוקה שהיא חדשה לו והוא נהנה לשמוע אותה. הסביר הרשב"י בספר הזוהר (אחרי מות דף ס"ד ע"א) שספר משלי הוא בחינת הדעת ולכן יש בו חצאי פסוקים הפוכים כי בדעת יש חסדים דדעת וגבורות דדעת. אבל אומר הרשב"י הפסוק הזה כולו טוב. בין כך ובין כך בא יהודי ואמר להם שמעתם? אשתו של הרשב"י התרפאה. אמר להם הרשב"י הנה שמועה טובה מארץ מרחק. הרמח"ל בדרושי "ונתת הכסף" מסביר שנפש עייפה זו השכינה ומים קרים אלו החסדים. (כו) **מִעֵין נֶרְפֵּשׁ** מעין

מלא רפש וטיט **וּמִקּוֹר מִשְׁזוֹת** לכל מעין יש מקור בסלע ממנו יוצאים מים והוא מלוכלך כן הדבר כאשר **צַדִּיק בְּטָלָנִי רָשָׁע**: הצדיק עובר בזיונות כמו הרפש. הגר"א אומר שזה משל לרב הפוסק הלכות ואין הפסק ברור בידו, הלומד קבלה ואין הסוד ברור לו זה גורם שהצדיק מושפל על ידי הרשע. עוד רומז הרב ואומר שמעין זה בינה ומקור זו החכמה. והעניין שהצדיק הוא ז"א וכאשר יש לו חיבור לאו"א יש לו חוזק ותוקף מול הרשע שהוא הס"מ. (כו) **אָכַל דְּבֶשׂ הָרְבוֹת לֹא טוֹב**

אכילת דבש טובה כאשר אוכלים מעט **וְזֶקֶר כְּבוֹדָם כְּבוֹד** אולם, חקר הליכות הצדיקים מעשיהם והנהגתם לכבוד יחשב. והענין נראה שמזהיר מרדיפת התענוגות הבאים מן הנפש המתאוה מחד, וחקירת כבוד התורה מאידך שכאן ראוי להרבות. בראיה הפנימית דבש וכבוד הם ענין אחד ושניהם במלכות מכאן תבין למה התנא קורא לבגדיו מכבדיו ולמה חשוב לקנות לאשה בגדים וכו'. (כח) כמו **עֵיר פְּרוּצָה**

שבורה **אֵין זִזְמוּהָ לֹא חוּמָה**, כן **אִישׁ אֲשֶׁר אֵין מִעֶצֶר לְרוּחוֹ** ואינו בולם פיו בעת מריבה. בשם אחד מבעלי המוסר שמעתי שלדיבור של הפה יש שתי חומות חומת השיניים וחומת השפתיים ובהסתלקם אין חומה לדיבור, כן הדבר בעיר שחומתה שבורה. העניין שעיר זו המלכות והחומה אלו אורות אימא שהם קמ"ג קנ"א קס"א גימ' חומ"ה ע"ה ואז היא חלשה ופגיעה. כן הדבר איש שאין לו רסן בפיו הוא נשלט בידי הס"מ והוא כועס תדיר וכו'.

פרק כו

(א) כִּשְׁלֹג בִּקְיִין כֶּשֶׁם שֶׁלֹא נָאָה שֶׁהִשְׁלֵג יוֹרֵד בְּקִיץ כִּי מִזִּיק לַחֲלָקָאוֹת וְכִמְיֻטֵּר

בִּקְצִיר וְכֵן הַמִּטֵּר בַּעַת הַקִּצִּיר כֵּן לֹא נֶאֱמָר לְכִסִּיל כְּבוֹד : כֵּךְ לֹא נָאָה לַתֵּת לְכִסִּיל כְּבוֹד פֶּן יִטְעָה בַּעֲצָמוֹ שְׂרָאוֹי לוֹ כֹּל הַכְּבוֹד וַיִּתְחַזֵּק בְּאוֹלָתוֹ. כִּבֵּר יָדַעַת שְׁמֶלֶךְ זָקֵן וְכִסִּיל הוּא הַסִּימ וְאִין לוֹ נֹקֵי הַנֶּקֶץ כְּבוֹד. עֲנִיין הִשְׁלֵג אֱלֹהֵי גִ' אֱלִפִין שֶׁל קִמִּיג קִנִּי"א קִסִּי"א שְׁעוֹלִים לִמְנִיין שֶׁלֹג וְהֵם בְּבִינָה זֹה הוּא הִשְׁלֵג שֶׁתַּחַת כֶּסֶף הַכְּבוֹד שֶׁמִּמֶּנּוּ נִבְרָאָה הָאָרֶץ כְּדֹאִיתָא בְּפִרְקֵי דְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר וּמִטֵּר הוּא יִסּוּד זִי"א שִׁישׁ בּוֹ רַמִּיחַ אִיבְרִים גִּימִי עִי"ה מִטֵּר וְעַל זֶה נֹאמֵר יַעֲרֹף כְּמִטֵּר לִקְחֵי זֶה הַתּוֹרָה שֶׁל זִי"א וְלִסִּימ אִין קֶשֶׁר לֹאִימָא וְאִין לוֹ יִסּוּד כִּי אֵל אַחֵר אִסְתֵּרֶס וְלֹא עֶבֶד פִּירִי. קִיץ וְקִצִּיר מוֹרִים עַל אַחֲוִירִים שֶׁל שֵׁם אֱלֹקִים כֹּזֶה : אֵל אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי-סִימִי גִימִי רִ' קִיץ גִּימִי רִ' קִצִּיר גִּימִי בִי"ר וְהַרְמָז בֹּזֶה שִׁישׁ גִ' שְׁמוֹת אֱלֹקִים אֵל בְּבִינָה אֵל בְּגִבּוֹרָה וְאֵל בְּנוֹקֵי כְּמִפּוֹרֶשׁ בְּזוּהָר תְּרוּמָה וְסִימִי הַבְּזוּי אִין לוֹ קֶשֶׁר לֹאִימָא, אִין לוֹ יִסּוּד וְאִין לוֹ נֹקֵי. רַמָּז : לֹא נָאָה כְּלוּמֵר לֹא בִינָה כִּי נָאָה עִי"ה גִימִי סִי"ג. (ב) כְּצִפּוֹר לְנוֹד כְּמוֹ צִפּוֹר שֶׁעָפָה מִקִּינָה

לַחֲפֹשׁ מִזֶּזֶן וּלְבִסּוֹף חוֹזֶרֶת לִקִּינָה כְּדִרְוֹר לְעוֹף וְכֵן הַדְּרוֹר כֵּן קָלֵלֶת זִנָּם

לֹא \ \לֹא\} תָּבֵא : כֵּן קָלֵלֶת לַחֲיִנִּים חוֹזֶרֶת לִרְאֵשׁ הַמִּקְלָל. וְהַעֲנִין שֶׁכִּבֵּר יָדַעַת מִי"ש גַּם צִפּוֹר מִצָּאָה בֵּית וְדִרְוֹר קֵן לֶה שֶׁצִּפּוֹר שֶׁהִסְבִּירוֹ בִּסְפֵר הַזֹּהָר (בִּלְק קֶצוֹ עַב. תְּצוּהָ קֶפֶג עֵא) שֶׁצִּפּוֹר זֶה הָרוּחַ וְדִרְוֹר זֶה הַנִּשְׁמָה בַּעַת שְׁחוּטָא הָאָדָם הַנִּשְׁמָה מִסְתַּלְקֶת מִמֶּנּוּ וְלִכֵּן אָמַר בֶּה "לְעוֹף" שֶׁעוֹזֶבֶת אוֹתוֹ לְגַמְרִי וְאֵילוֹ בְּרוּחַ נִקֵּט לְשׁוֹן "לְנוֹד" כִּי הִיא מִצְטַעֶרֶת בַּעַת הַחֲטָא אֲבָל לֹא עוֹזֶבֶת הַגּוֹף. כֵּן קָלֵלֶת חֲנָם (זֹהָר וַיִּשְׁלַח קַעֲיָה עִי"א) לַעֲתִים הִיא הוֹלֶכֶת וְלֹא חוֹזֶרֶת לְמִקְלָל וְלַעֲתִים הִיא חוֹזֶרֶת אֶל הַמִּקְלָל זֹה הוּא לֹא/לוֹ שֶׁאִם חוֹזֶרֶת חוֹזֶרֶת לוֹ וְאִם לֹא. אִם הַמִּקְלָל צָדִיק אֲפִי קָלֵלֶת בְּשׁוּגָג פּוֹעֶלֶת כְּמוֹ שֶׁהִיא בִיעֶקֶב אַעֲיָה שֶׁאָמַר "לֹא יִחְיֶה" (בְּרֵאשִׁית לֹא, לֵב) וְהִנֵּה מִזֶּה רָחַל מֵתָה. וְאִם הוּא רָשָׁע הַקָּלֵלֶת חוֹזֶרֶת אֵלָיו. כֵּךְ הִיָּה לְהַמֵּן הַרְשָׁע לְגַבִּי הָעֵץ שֶׁהִכִּין לוֹ (אִסְתֵּר ו, ד) תֵּנָא לוֹ הַכִּין. (מַגִּילָה טז עִי"א). (ג) כְּמוֹ שִׁיט לְסוֹס שֶׁהִשׁוּט מִכוּוֵּן אֶת הַסּוֹס וְהִי-

בְּמִתְגַּל לְזִמּוֹר הַמִּתְגַּל שְׁבִפִּי הַחֲמוֹר מִכוּוֵּנוֹ וַיִּשְׁבֹּט לָגוֹ כְּסִילִים : כֵּךְ מִקַּל חוֹבֵלִים הַמִּכָּה גוֹ רָשָׁע מִטְהוֹ לְדֶרֶךְ הַטּוֹבָה. וְהַעֲנִין שֶׁכִּבֵּר יָדַעַת שֶׁהִכְסִיל הוּא הַסִּימ וְכָל עֲנִינֵי דִינִים וְלִכֵּן נִקֵּט "לְגוֹ" שֶׁהוּא אַחֲוִירִים וְהוּא גִימִי לִיט מִלְשׁוֹן לְטוֹתָא סוֹס וְחֲמוֹר רֹמְזִים לְאַחֲוִירִים. סוֹס זֶה אַחֲוִירִים שֶׁל שֵׁם אֲדֹנִי-כֹזֶה : אֵל אֲדֹנִי אֲדֹנִי-גִימִי סוֹס. חֲמוֹר הוּא חֲמוֹרוֹ שֶׁל אֲבִרָהֶם אֲבָל הוּא בְּהֵמָה טְמֵאָה וְלִכֵּן זֶה חֶסֶד שֶׁל הַקָּלִי כְּמִי"ש "חֶסֶד הוּא" (וִיקְרָא כ, יז) וְתִי"א קִלְנָא הוּא. רַמָּז : קִלְנָא גִימִי נִי סִמָּא-ל. (ד) אֵל

תֵּעֵן כְּסִיל כְּאֹלֵתוֹ אֵל תִּרְדַּ לְשִׁפְתֵי הַגּוֹף וְהַלְשׁוֹן שֶׁל הַכְּסִיל פֶּן תִּשְׁוֶה לֹא גַם

אֶתָּה : שְׁמָא יִסְבְּרוּ הַצּוֹפִים שֶׁאֵתָה כְּמוֹהוּ. (ה) עֵינָה כְּסִיל כְּאֹלֵתוֹ עֲלִיד לְהַדּוֹף

טַעֲנוֹת הַרְשָׁע בַּחֲכָמָה פֶּן יִהְיֶה זֶכֶם בְּעֵינָיו : אֵל תִּיתֵן לוֹ וּלְצוֹפִים אֶת הַהֲרַגְשָׁה

שהוא חכם. והעניין שהבא להכות את הכסיל שהוא הס"מ צריך לעשות זאת בכלים שונים מכליו וזו התורה כמ"ש "בראתי לו תורה תבלין" (קידושין ל' ע"ב). רמז: "ענה כסיל כאולתו" גימ' תרח"ץ כמו "תורה בפה". (ו) **מִקְצָה רַגְלִים זָמַס שְׁתָּה**

שְׁלֹז דְּבָרִים בְּיַד כָּסִיל: אדם הממנה שוטה כשליח לדבריו טועה, כי הכסיל לא מדבר כראוי ודומה לאדם ששתה יין ואינו יכול לעמוד על רגליו. והענין שהכסיל שהוא הס"מ נקרא "מקצה רגלים" כמו שהעם אומרים "לשקר אין רגליים". ואלבא דאמת אין לו רגליים כי רגליים הם נוי"ה והם לא מתפקדים ככאלה כי כלי היסוד פגום אצלו ולכן כאילו רגליו קצוצות. הס"מ הוא הנחש שבפרשת בראשית ועונשו היה שהקב"ה קיצץ את רגליו ומאז הוא הולך על גחון. בגלל שכלי היסוד פגום אצלו, אין לו ייחוד עם הנוק' הנקראת דיבור ולכן מי שמבקש מהס"מ לדבר טועה. (ז) **דְּלִיו**

שְׂקִים מְפֹסָז כשם ששוקי הפסח אינם באותו אורך **וּמִשְׁל בְּפִי כָּסִילִים**: כך המשל אינו מתאים לנמשל. והעניין הרגליים התבאר בפסוק הקודם. משל זו המלכות כי הוא מלביש לנמשל וכן היא מלבישה על ז"א. ובא לומר כשם שאין המשל מלביש את הנמשל כראוי כי אין לו יסוד כך שוקיו של הפסח שהם נוי"ה של הס"מ אינן באורך שווה והכוונה בזה בעניין ההשגחה שלו שאצלו הוד ארוך יותר מהנצח כי הוא עולה ומקטרג. (ח) **כְּצִרּוֹר אָבֶן בְּמִרְגָּמָה** כמו פגז הניתן במרגמה שכוונת

נותן הפגז היא שהפגז יעוף הרחק מן המרגמה **כֵּן נֹתֵן לְכָסִיל כְּבוֹד**: כך הנותן כבוד לכסיל, הכבוד לא נח אצלו כי מיד הוא חוזר לאוולתו והכבוד ממנו והלאה. העניין שכבוד זו המלכות כי יש בה ל"ב נתיבות חכמה תתאה וכן היא נקראת צרור שזה גימ' מלכות. כבר אמרנו שהכסיל אינו יכול להתייחד עם הנוק' שלו והבן. (ט) **זֹזוֹז עָלָה בְּיַד שְׂכּוֹר** קוץ הנתון ביד שכור, אע"פ שרואים אותו קשה להוציאו

כי השיכור נע ונד וזה כואב לשיכור ולרואיו. כן **וּמִשְׁל בְּפִי כָּסִילִים**: כשהכסיל נותן משל קשה לו להסביר את עצמו ולשומעים כי המשל כאמור בפסוק ז' אינו מתאים לנמשל. **סיפור**: פעם שאל הגר"א את רבי יעקב מדובנא הוא המגיד בעל המשלים, למה לכל סוגיה אתה נושל משל? אמר לו אמשול לך משל למה הדבר דומה. יש שני ציידים האחד יורה חץ למטרה והשני יורה חץ ואחר כך מסמן את המטרה. יש בונים משל ומחפשים על איזה פסוק להניח אותו ויש הלומדים פסוק ועליו בונים משל להקל את ההבנה. אומר הרב המגיד, העולם חושבים שאני מחפש היכן להניח את המשל אולם האמת הפוכה. אני לומד את הסוגיה ורק אחר כך בונה את המשל. (י) **רַב מְזוּזָל כָּל** אדם שדרכו לריב עם כולם נקרא "רב" והוא "מחולל כל" יוצר

סיבות למריבות וכדי לחזק את כחו הרע הוא **יְשִׁכָּר כָּסִיל וְשִׁכָּר עֲבָרִים**:

עוברים היינו רשעים העוברים על דברי תורה. (יא) **כְּכֹלֵב יָשָׁב עַל יָאֹו** כמו שהכלב אוכל ולוקק את קיאו, הגם שהקיא מפני רוע המאכל, והוא לא חש לזאת כן הדבר **כָּסִיל שִׁוְנָה בְּאוֹלָתוֹ**: רשע שחטא ושב בתשובה ושוב חוזר וחוטא. (יב)

רְאִיתָ אִישׁ זֹכֵם בְּעֵינָיו אם ראית איש המחזיק את עצמו לחכם **תִּתְקֹה**

לְכָסִיל בְּמִנְעוֹ: הנה טוב יותר רעו המחשיב עצמו לכסיל. כי האחרון יחכם והראשון בבורותו ישאר. בעלי הפתגמים אומרים "המכיר בעובדתו בערותו ניצב על סף היכל החכמה". ואם תקשה עלי ותאמר הלא דניאל אמר שהקב"ה נותן חכמה לחכמים? אענה לך שחכמים אלו מחזיקים עצמם לנבערים מדעת. כך מספרים על החוזה מלובלין כשהיה קם באשמורה שלישית בעלות השחר לומר מזמורי תהלים היה פותח בפסוק "ולרשע אמר מה לך לספר חוקי" כלומר שהחזיק את עצמו לרשע. והעניין שהס"מ אינו קשור לאבא ואמא שהם חכמה ובינה. (יג) **אָמַר עֵצֶל** העצלן מחפש צידוקים לעצלותו ואומר שאין לצאת מן הבית כי **שִׁזּוּל בַּדֶּרֶךְ אָרִי בֵּין הָרְזוּבוֹת:** הגר"א אומר ששחל זה אריה זקן וארי הוא הצעיר. דרך זה מחוץ לעיר ובין הרחובות זה בתוך העיר. וזה משל על מי שחטא ורוצה לשוב בתשובה אולם יצרו הרע מונע ממנו באומרו שיש לצעד זה סכנות דמיוניות. והעניין הוא ששחל זו הנוק' של הס"מ ולכן היא בדרכ' ואריה זה כינוי לס"מ והוא ברחובות העיר כמ"ש הושיעני מפי אריה. העצל זו מי שנפל בתעתועי היצר הרע. (יד) כמו ש- **הִדְלַת תְּסוּבָה עַל צִירָה:** ואינה זוה מהצירים **וְעֵצֶל עַל מִטָּתוֹ:** כך העצל מתהפך במיטתו אנה ואנה ואינו קם ממנה. זה משל על החוטא השומע ליצר הרע ואינו מחפש דרך להמלט מדרכו הרעה. והעניין שדלת ומיטה הם במלכות כי דלת היא שער לבית והיא המלכת דלית לה מגרמא כלום והמטה זו המלכות בהיותה יורדת לבריאה (זוהר תרומה קלג עא) ובא לומר לנו שהנמשכים אחריה סוגרים את דרכם אל התשובה. (טו) **טָבִין עֵצֶל יָדוֹ בַּעֲלֹזוֹת** העצלן מכנה את עצמו יסודי. ולכן כאשר בא לכלוך בידו בגלל מאכל שדבק בה מנקה אותה ביסודיות כל היום עד שהוא מתעיף ואז **נִלְאָה לַהֲשִׁיבָה אֶל פִּי:** אין הוא אוכל. הגר"א אומר שזה משל על אנשים המתעצלים בלימוד התורה ואין להם בעולם הבא וגם מצוות לא עושים ולא אוכלים פירותיהם בעוה"ז. והעניין שהעצל הוא הס"מ וצלחת זו הנוק' שלו ומאחר והוא סריס אין לו ייחוד. הייחוד נרמז במאכל בתורה "הלחם אשר הוא אוכל" (בראשית לט, ו) ובכתובים "אכלה ומחתה פיה" (משלי ל, כ) ובגמ' (חגיגה ה' ע"ב) דמי פומיה דרב כמאן וכו' (טז) **וְזָכַם עֵצֶל בְּעֵינָיו** העצל חכם בעיני עצמו יותר **בְּשִׁבְעָה מִשִּׁבְי טָעַם:** משבעת החכמים רואי פני המלך. כתב הרמח"ל במסילת ישרים בביאור מידת הזריזות שהעצל אינו שומע לקול המוכיחים אותו כי שיקול דעתו מוטעה מפאת עצלותו. (יז) **בְּזִזְיָה בְּאֲזִי כָּלָב עֵבֶר** אדם שמושך באזני כלב העובר לתומו ברחוב גורם בזה רעה לעצמו כי הכלב יכעס עליו וינשכהו. כן הדין באדם **מִתְעַבֵּר עַל רֵיב לֹא לוֹ:** הכועס על ריב בין שני בני אדם שלא שייך אליו כי לבסוף כל הכעס יופנה אליו. משל לדבר אמרו על בני עיוורים שהתקוטטו ביניהם ובא אחד להפריד ביניהם והיכו אותו. והעניין שחכם עצל ואזני כלב אלו זו"ן דקלי

המביאים לאדם עצלות ועצב. (יח) **כְּמִתְלַהֵלָהּ** כמו אדם המהתל בחברו והוא הִיָּרָה וְקִים יורה לעברו זיקוקין וְזָצִים וְמוֹת: וחיצים מורעלים (יט) **כֵּן אִישׁ רָמָה אֶת רֵעֵהוּ** כן איש המרמה את רעהו. כשהלה מגלה את התרמית משיב הרמאי ואומר **וְאָמַר הֲלֹא מִשְׁזֹזָק אָנִי**: אכן זו תרמית אך בכוונתי היה לגלותה לך. והענין שהס"מ צופה לצדיק ומבקש המיתו ואומר לא פעלתי אוון וכך היה ישמעאל עושה ליצחק בהיותו ילד ושרה כשראתה זאת אמרה גרש האמה הזו ואת בנה. (כ) **בְּאַפָּס עֵצִים תִּכְבֶּה אִשׁ** כשם שעם כילוי העצים כבה האש כך **וּבְאֵין נֶרְגֵן יִשְׁתַּק מֶדוֹן**: כשאין כעסים תידום המריבה. (כא) **פְּזֹזִים לְנֹזְזִים וְעֵצִים לְאִשׁ** כמו שהפחם מיועד להיות גחלים ועצים להבערת אש וְאִישׁ מֶדוֹנִים \{מְדִינִים\} לְזֹרְזֹר רִיב: כך איש מדון מיועד לעורר מריבות. והענין שהס"מ הוא החומר של הרוע וממנו הריב והכעסים והוא הנקרא היצר הרע והוא מקנן בנפש הבהמית של האדם וכאשר אדם לא מייסר אותה היא שולטת בו. (כב) **דְּבָרֵי נֶרְגֵן כְּמִתְלַהֲבִים** דברי מתלונן כרוני הם מהלומה בנפש השומע וקשה להרפא מהם כי **וְהֵם יִרְדּוּ וְזִדְרֵי בָטָן**: הם מכים במקום נסתר וכאן לא יעזרו משחות ורטיות. הנרגנות זו מחלה חשוכת מרפא ומזיקה מאד לבני האדם הסובבים את הנרגן. והענין שהס"מ נקרא נרגן כי הוא רוטן ומעורר דין על כל פרט. (כג) **כֶּסֶף סִיגִים כֶּסֶף הַמַּעוֹרֵב עִם פִּסּוּלָתָא כֶּסֶף הַנִּקְרָא סִגְסוּגָתָא וְהוּא מִצְפָּה עַל זֹרֵשׁ** מצופה על כלי חרס והרואה חושב שהכלי מפואר, אולם באמת הוא פשוט מאד כן **שִׁפְתֵּי דִלְקִים וְלֵב רָע**: אדם המדבר בלהט וליבו בל עימו. הגר"א נותן דוגמא לאדם המראה עצמו מעמיק בתורה או מכווין בתפלה אולם הוא שקוע בדברי הבאי. והענין שהס"א מראה עצמה ככשרה כמו החזיר הפושט טלפיו אולם הוא טמא. כבר ידעת ששפתיים אלו נצח והוד והם דולקים להביא שפע רב אל היסוד אולם לס"א אין כלי יסוד ואין השפע מגיע אל הנוק' הנק' ל'ב ולכן הלב רע. (כד) **בְּשִׁפְתָּיו \{בְּשִׁפְתָּיו\} יִזְכֵּר שׁוֹנָא** השונא מחליק לשון ומראה עצמו אוהב וכבר השנאה מאחריו והיא נכריה לו אולם **וּבִקְרָבוֹ יִשִּׁית מֶרְמָה**: בתוככי לבו אינו חדל מן השנאה. כבר ידעת שאחד משבע שמות שיש ליצר הרע הוא "שונא" והוא יורד ומשטין ובא בתחבולות להחטיא את האדם. (כה) **כִּי יִזְנֶן קוֹלוֹ אֶל תְּאֵמָן בּוֹ** גם אם ידבר בקול תחנונים, אל תאמין לו **כִּי שִׁבַּע תִּוַּעְבוֹת בְּלִבּוֹ**: כי לבו חורש מזימות רבות. (כו) **תִּכְסֶּה שִׁנְאָה בְּמִשְׁאֹן** השונא מסתיר שנאתו במחשך וכן העובר עבירה בסתר. משאון מלשון שואה ומשואה. לבסוף **תִּגְלֶה**

רָעָתוֹ בְּקָהָל: תתגלה חרפתו בגלוי. (כז) **כָּפָרָה שְׁוֹזֹת בָּהּ יִפְלֹ** הכורה לחבירו שוחה, לבסוף הוא יפול בה **וְגִלְלֵ אָבֶן אֶלָּיו תִּשְׁוֹב**: ואדם הגולל אבן שתיפול על חבירו, לבסוף היא תיפול עליו. משל בפי אנשים הגורם רעה היא תחזור אליו והאדם ההגון, הגינותו חוזרת אליו. הענין בכל הפסוקים דלעיל הוא שרעת הס"א חוזרת אליה וכמ"ש "נותן לרשע רע כרשעתו". (כח) **לִשְׁוֹן שֶׁקֶר יִשְׁנָא דָכִיו** איש רע ושקרן שונא חלשים **וּפֹה זֹלָקָה יַעֲשֶׂה בִּדְוָה**: ואם הם יבליגו על דבריו הקשים לבסוף שנאתו תדחה ותיעלם. הענין שלשון שקר זה יסוד של הס"מ שהוא פצוע דכא וסריס ופה חלק זו הנוק' המליקה אמריה. הוא שונא דכיו כלומר טהרה והיא מפתה בפיה החלק את הפתיים ודוחה אותם לשוחה עמוקה.

פרק כז

(א) **אַל תִּתְהַלֵּל בַּיּוֹם מוֹזֵר** אל תאמר: "מחר אעשה דבר פלוני" **כִּי לֹא**

תִּדְרַע בֹּהַ יְלֹךְ יוֹם: כי אין לך וודאות שתוכל לעשות דבר פלוני. הגר"א אומר שהלל הזקן כשאמר (אבות ב, ד) "אל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה" למד זאת מכאן. השל"ה הקדוש מציין שידוע שעל כל יום יש ממונה ברקיע ואם חטא האדם עליו לתקן את אשר עוות באותו יום. והנראה בס"ד שידוע שכל מכתו של הס"א היא במילה "מחר". יעקב אבינו (שהוא בחינת אדם הראשון) נאבק עם לבן הארמי (בחינת הנחש) אומר לו "וענתה בי צדקתי ביום מחר" (בראשית ל, לג). משה רבנו מכה את פרעה במילה "מחר" במכות: ערוב, דבר, ברד, ארבה. יהושע נלחם בעמלק מחר (שמות יז, ט). הקב"ה מצווה להוריש את הכנעני והעמלקי מחר (במדבר יד, כה) הגם שהכוונה הייתה אחרי ארבעים שנה אמר להם "מחר". גם משה (שהוא גלגול הבל) כשנאבק בקורח (שהוא ניצוץ קין) פעל בשיטת ה"מחר" (במדבר טז) וכן אסתר המלכה נגד המן אמר המן "יגם למחר אני קרוא לה" ובזה הסיר את המסוה מעל פניו כי אני קרוא ל'ה ר"ת גימ' סמא-ל. וכן הנביא ישעיה אומר על אלו שהתפתו ביינם והם אומרים "אכול ושתה כי מחר נמות" (ישעיה כב, יג). אם כן אומר שלמה המלך אל תתהלל שמחר תכניע את הס"מ כי הוא יכול להפתיע אותך כבר היום. אכן כך אמר ריש לקיש (סוכה נב ע"ב) "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו שנאמר "צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו" ואלמלא הקדוש ברוך הוא שעוזר לו אינו יכול לו שנאמר "ה' לא יעזבנו בידו ולא ירשיענו בהשפטו". רמז: ר"ת של הפסוק גימ' 953 כמו "זהו מלאך סמא-ל ואשתו". (ב) **יִהְיֶה לְךָ זֶר וְלֹא פִיךָ** טוב לקבל שבח

מזולתך כי אם תהלל עצמך זו גאוה. וכן **זָכְרִי וְאַל שִׁפְתֶּיךָ**: הגר"א מבאר שיש כאן חיצון ופנימי: זר ונכרי, פה ושפתיים והם ישבחו גם כן בחיצון ופנימי כלומר במראה והתנהגות. והעניין שהנצחון על הס"א בא ממנו כמו ששרו של עשו (שהוא הס"מ) ברך את יעקב ואמר לו "לא יעקב יאמר שמך כי אם ישראל" וכאשר הוא מאשר את הברכות אלו ברכות הקיימות. נכרי זו אשה נכריה הידועה. רמז: "יהללך זר וילא פיך ר"ת גימ' עג"ל. ניכרי וא"ל שיפתיך ר"ת שונא. (ג) **כִּכְדָּר אָבֶן וְנִטְלָ**

הַזֹּזֵל האבן והחול כבדים מנשוא אולם **יִכְעַס אֵוִיל כָּבֵד מִשְׁנֵיהֶם**: כעס הרשע אינו צפוי וקשה להשמר ממנו. יש שני סוגי לחצים אומר הגר"א יש לחץ הנקרא טראומה אולם זה רגעי וחולף ויש לחץ תמידי הנמשך שנים והוא נקרא היום סטרס והם משל האבן והחול ובכעס שניהם קיימים גם פתאום יכעס וזה נמשך שנים. והעניין שחכמים קראו ליצר הרע אבן²¹ והוא מראה לאדם את הכובד העצום בעבודה הבורא כדי לייאשו. וכן ידוע²² שכבד וטחול הם ס"מ ונוק' דיליה והיא רמוזה כאן במילים "ונטל החול". מכאן תבין את הרמיזה "וכעס אויל כבד משניהם" כי האויל הוא הס"מ נקרא כבד ואמרו בתיקונים (כט ע"ב) "הכבד כועס". "משניהם" הכוונה כאשר הס"מ בא להתחבר עם הנוק' שלו ואינו יכול מסיבה ידועה כועס ובכך נפרד ממנה. (ד) **אֶכְזְרִיֶּנָּה זֵאֵמָה** החימה היא כעס פנימי כמ"ש וימלא המן חמה" (אסתר ג, ה) והיא מביאה את בעליה לאכזריות כמו המן הרשע שרצה להשמיד אומה שלימה

²¹ סוכה נב עב. קידושין ל ע"ב.

²² תיקון² מט ע"א "כבד וטחול דא ס"מ ונחש". מסביר ה"מתוק מדבש" שדימו אותה לנחש זכר כי היא גוברת עליו ונקראת גם "יותרת הכבד". הסביר הרב יעקב צבי יולס בספרו "קהלת יעקב": "כבד בחינת זעיר אנפין דקליפה סמאל, ויש לו ב' נוקבין לאה ורחל פרצוף זנב והן מרה ויותרת הכבד, מרה בחינת לאה פרצוף ויותרת הכבד רחל בחינת זנב, סוף תיקון י"ג דף כ"ה ע"ב, וצריך עיון דבכמה מקומות משמע דטחול בחינת נוקבא ידידה, ועיין בערך טחול, ובזה תבין דברי חכמים (חולין מ"ו). גבי ניטל הכבד דבעינן שישתייר כזית, דרב זירא אמר כזית במקום מרה ורב אדא בר אהבה במקום שהיא חיה, ופירוש רש"י פירוש אחר ביותרת הכבד, וסוד העניין דבעינן שישתייר מקום יחודו עם הנוקבא, ועל כן שיעורו כזית דהוא בחינת יסוד דכתיש כתישין כזיתים, והנה רב זירא חושב לעיקר נוקבא הראשונה לאה בחינת מרה, ורב אדא בר אהבה חושב לעיקר רחל עקרת הבית, ובזה יובן עוד שם מה שאמרו ההוא פולמוסא דאתא לפומבדיתא ערקו רבה ורב יוסף, פגע בהו רב זירא אמר להו ערוקאי כזית שאמרו במקום מרה, וסודו כי מבחינת לאה בא העצבות והכעס שכועס הקדוש ברוך הוא על הצדיקים בעולם הזה (שבת ל ע"ב), דעליה נאמר (קהלת ז' ג') טוב כעס משחוק, טוב כעס שכועס הקדוש ברוך הוא על הצדיקים בעולם הזה שהוא מסטרא דמרה בחינת לאה דקליפה שהוא בחינת לילית, משחוק שהוא בחינת רחל דקליפה שהוא בחינת מחלת, כמו שכתבתי בספרי ישרש יעקב, וכן כתב בתיקונים שם דף כ"ט ע"ב כבד כועס במה כועס במרה דאיהי דבוקה ביה, וברעיא מהימנא (פנחס רל"ב ע"ב) טוב כעס דכבד שכועס על הצדיקים בעולם הזה, ומבחינת רחל דקליפה בא השחוק לרשעים בעולם הזה והוא בחינת יותרת הכבד, ועל כן רמז רב זירא לצדיקים אלו שהוצרכו לברוח ורמוז להם טוב כעס דמרה משחוק דיותרת הכבד, ועל כן כזית דכבד במקום מרה שמשם בא הכעס לצדיקים, ולא ממקום שהיא חיה שמשם בא השחוק לרשעים, ואנן קיימא לן דבעינן כזית במקום מרה וכזית במום שהיא חיה דשני הנוקבין הן צורך העולם עכשיו להיות בחינת עצבות וכעס דמרה מבחינת שחוק בחינת רחל שחוק דקליפה לרשעים, ואפשר דרב זירא ורב אדא בר אהבה פליגי במה שכתבתי בערך פרצוף ובערך זנב דיש שני דעות לחד דעה לאה אקרי פרצוף ורחל זנב, ולחד דעה בהיפוך רחל פרצוף, ורב זירא סבירא ליה כהך דעה דלאה בחינת פרצוף, ורב אדא בר אהבה סבירא ליה כהך דעה דלאה בחינת זנב:

בגלל כעסיו. **וְשִׁטָּף אָף** האף הוא כעס חיצוני והוא מביא את בעליו למעשים לא

שקולים הדומים לשטף מים רבים **וּבְמִי יַעֲבֹר לִפְנֵי קִנְיָהּ**: קשה מכולם בעל הקנאה המזיק לחבירו הגם שהוא ניזוק. הרמ"ק בפרדס רימונים ב"שער הגווני" אומר שחכמי הקבלה מדברים לעיתים בגוונים וכוונתם לסוג הנהגה מסוים. כגון אכזריות חמה ושטף אף יצדק, אומר הרב, לכנותם בגוון אדום. מכאן למדנו שהפסוק בא להראות את הדינים הקשים בביתו של הס"מ. בימינו אנו רואים את נשיא סוריה אסאד (אותיות דא ס"א) מוציא להורג כל יום 14 אלף מתנגדי שלטונו וככה יעשה כבר שבע שנים !!! ואין פוצה פה ומצפצף מאן דהו מאנשי האו"ם הנאורים. על זה וכיוצא בו יתכנו דברי הפסוק. (ה) **טוֹבָה תּוֹכָחַת מִנִּגְלָה מֵאַהֲבָה**

מִסְתָּרָת: תוכחה כשהיא בגלוי לעיני בני אדם קשה וצורבת ברם כאשר המוכיח עושה זאת מאהבה טובה היא מאוהב שאינו מוכיח. ראה, אומר הגר"א, ככל שהאוהב קרוב כן הוא מרבה להוכיח. (ו) **נְאֻמִּים פְּעֵי אוֹהֵב** כאשר האוהב פוצע כוונתו

לתקן מידות הפצוע ופצעים אלו טובים יותר **וְנִעְתָּרוֹת נְשִׁיקוֹת שׁוֹנָא**: מנשיקות הבאות מלב שונא. הגר"א אומר כאן שאלו נשיקות הבאות מצד הקלי והפצעים הבאים מצד הקדושה כי את אשר יאהבה ה' יוכיח. והעניין שה' גובה חוב הצדיקים בעולם הזה ומשלם שכר לרשעים בעולם הזה והקלי' ההפך מראה פנים שוחקות כדי לאבד את האדם מן העולם הבא. והעניין בזה שהעולם הזה הוא אות אחרונה של שם ה' (מלכות) והעולם הבא אות ה' ראשונה של שמו (בינה) כדי לזכות לאות ה' ראשונה יש לעבור את נתיב הייסורים הבאים לזכך את האדם כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. "טובה תוכחה מגולה" זה עלמא דאתגלייא (מלכות) המכשירה את הדרך ל"אהבה מסותרת" שזה העולם הבא. פצעי אוהב אלו יסורים בעולם הזה הבאים מאהבה לגבות חוב על מעט חטאים. (ז) **נֶפֶשׁ שִׁבְעָה תָבוֹס**

נֶפֶת אדם שבע רומס ברגל גאה כל דבר מתוק **וְנֶפֶשׁ רַעְבָּה כָּל מֵר מִתּוֹק**: ואילו נפש רעבה כל מר למתוק יחשב. מכאן, אומר הגר"א שהמתוק והמר הם לפי דעת האוכל. והרמז בזה, אומר הרב, לדברי תורה שהם תלויים בדעת השומע. והעניין שנפש שבעה זו השכינה בעת שהיא בייחוד עם בעלה ז"א שאז היא עמו פנים בפנים ושמות אלקים והייה הם פנים בפנים כזה: אלף למד הי יוד מס יוד הי ויו הי העולים ש' ב"ע ואז היא רואה כיצד שפחה בישא מתבוססת בדמה ומילת נפת תרמוז לנוק' דקלי' ששמה גימ' פ"ת. נפש רעבה זו שפחה בישא ואצלה כל מר נחשב מתוק כי היא אוהבת את המרירות והעצב. גם ידעת ש"מר" גימ' עמלק. מילת רעבה מורה על אחוריים של השמות הנז' וזה נראה כך: א אל אלה אלהי י יה יהו יהו-ה גימ' רע"ב ולכן נוק' בישא זו נקראת "אחר הדברים" כי היא אחוריים של הנוק' הקדושה הנק' דיבור. בצד הקלי' הוסיף למילת נפש אות ו' ואמר "ונפש" לרמוז על כחה שהיא חזקה כמו הזכר. (ח) **כִּצְפוֹר נוֹדֶדֶת מִן קִנְיָה** כשם שיש צער לציפור כאשר

נודדת מקינה כן יש צער **כֵּן אִישׁ נוֹדֵד מִמְּקוֹמוֹ**: לאיש הנודד ממקומו הקבוע. פסוק זה נדרש בספר הזוהר בכמה אופנים. ברע"מ פנחס (רטז עא) אמר שאדם שהחוטא גורם שהנשמה, זו המשולה לציפור, עוזבת אותו. וכשנפטר מן העולם נגזר

עליו לחזור בגילגול וזה הוא "נודד ממקומו" ויורד שוב לעולם הזה. בזוהר תצא (רעא עא) אמר שהציפור זו השכינה שיוצאת לגלות מפאת מחטאי בני אדם, והאיש זה הקב"ה שגם הוא יוצא ונע אחרי השכינה בעולם הזה וממתין לה עד שתחזור אליו. בזו"ח רות (צד עב) אומר שהציפור נודדת ממקומה כאשר מקיימים בה מצוות שילוח הקן והיא מחמת צערה רוצה להמית את עצמה והקב"ה מרחם עליה ואז מרחם על כל הנודדים למיניהם. בתיקוני' תיקון ו' (כא עב) מוכיח מפסוק זה שגם הקב"ה גולה עם השכינה בסוד בכל צרתם לו/לא צר. והענין שהציפור זו השכינה והאיש זה הקב"ה. "קנה" זה בית המקדש ירושלים של מטה (מלכות) ומקומו זו ירושלים של מעלה (בינה). (ט) **שֶׁמֶן וְקֶטֶרֶת יִשְׁמוּז לֵב** שמן המאיר עיני האדם וריח

הקטורת משמחים את הלב וכן **וּמִתֵּק רֵעֵהוּ מֵעֵצַת נֶפֶשׁ** : דברים מתוקים של ידיד הבאים מתוך מחשבה נכונה. פסוק זה נדרש בעשרות מקומות בספר הזוהר והנה כמה אופנים : בזוהר ויחי (רל עא) מסביר שהתורה (שמות ל') כרכה את הדלקת הנרות בבקר ובערב עם עבודת הקטרת כיון ששתי עבודות אלו שמן וקטורת רומזות לאבא (שמן) ואמא (קטורת) וכיון שאו"א כחדא נפקין וכחדא שריין אסור להפריד ביניהם. בזוהר ויקרא (ח עא) אומר שעשן הקטורת והדלקת הנרות גורמים להורדת מוחין דאבא לז"א ומוחין דאימא לנוק'. ובפרשת צו (דף ל עב) מוסיף ואומר שהשפע יורד גם לעולמות בי"ע. ובדף לג עב שם אומר שמוחין דאו"א ממלאים כל י"ס דז"א. בזוהר אמור (רע"מ דף פ"ט ע"א) מדגיש שדווקא שמן וקטורת יחד מביאים שמחה. בזוהר אמור (קה ע"א) אמר ששמן וקטורת מביאים שמחה בעולם הגשמי ובעולמות העליונים בו זמנית. והענין ששמן וקטורת אלו עבודות פנימיות בחשאי והן באות להוריד מוחין דגדלות לזו"ן. הבט במילת "ישמח לב" שהשמחה זו הבינה ולב זו המלכות המתמתקת מאורות הבינה. ומה הוא "ומתק רעהו מעצת נפש" נראה שזו תפלת הכהן המעלה את רצונות (עצת נפש) בני ישראל לאביהם שבשמים. (י) **רֵעֶךָ**

וְרֵעֶהָ \ וְרֵעֶהָ \ אָבִיךָ אֶל תַּעֲזֹב מי שהוא רעך ואביו היה רע אביך זה מראה

על קרבה רגשית חזקה ואל תעזוב רע כזה **וּבֵית אָזִיכָה אֶל תָּבוֹא בַּיּוֹם אֵיךָ** אל תבקש עזרה מאחיד כשצר לך כי אהבתו חלשה, או בגלל שאתה חלש או בגלל שאינו רוצה לעזור. אולם דע לך **טוֹב שָׁכֵן קָרוֹב מֵאָזִז רְחוֹק** : שכן קרוב עוזר על פי רוב יותר מאח רחוק. בספר הזוהר (אחרי עח עא) מסביר שרע הוא אבא כי הוא רע של אימא ואח זה ז"א שהוא אח של הנוק' הנק' אחותי כלה. בספר תיקוני' תיקון כא (מג עב) מסביר ששכן טוב הוא היסוד הקרוב יותר מהת"ת אל המלכות. והענין נראה שזו עיצה לז"א שלא יעזוב אהבתו לאו"א מחד ולנוק' מאידך ובכך מקשר את כל הפרצופים לאחדות אחת. (יא) **וְאִתְּכֶם בְּנֵי** אומר דוד המלך לשלמה בנו **וְשִׁמוּז**

לְבִי וכאשר תחכם ישמח לבי **וְאֶשְׁיכָה זֶרְפִּי דָּבָר** : ובכך אוכל להשיב דברים למחרפי. והענין נמשך מהפסוק הקודם שעל הבן שהוא ז"א לחבר תמיד את זו"ן לאו"א ובכך זו"ן יתחזקו כנגד זו"ן דקלי' הנקראים "חרפי". (יב) **עָרוֹם רָאָה** **רֵעֶהָ נִסְתָּר** כשהערום שהוא חכם רואה את הסכנה בפתח, הוא מסתתר ממנה.

אולם **פְּתָאִים עָבְרוּ נַעֲנָשׁוּ**: הפתי אינו חכם מספיק להזהר מהסכנה, ולכן הוא נפגע. (יג) **קֹזַז בְּגָדוֹ כִּי עָרַב זָר** מותר לקחת בגד של ערב הערב לחוב צד שלישי שלא נפרע ו**בָּעֵד נִכְרִיָּה וְזִבְלָהּ**: וכן מותר לקחת בגד של ערב שערב לחוב של אשה שאינה אשתו. והעניין שזר ונכריה הם כינויים לזו"ן דקלי' והבגד הם המצוות ומעשים טובים שעשה וכן אור רוח ונשמה שזכה להם. את הכל יכול להפסיד אם התפתה וחסא. (יד) **מִבֶּרֶךְ רֵעֵהוּ בְּקוֹל גְּדוֹל בִּבְקֶר הַשָּׂכִים** עני הסועד על שולחן גביר ומודה לו על כך בקול גדול בבקר השכם שכל בני האדם עדיין בביתם ושומעים את דברי התודה **קִלְקְלָה תַּזְזִישׁב לֹא**: אין הגביר חפץ בברכות אלו כי כעת יתפרסם בנדיבות לבו והכל ישחרו לפתחו ויאלץ להשיב פני בני אדם ריקם. (טו) **דָּלָף טוֹרֵד בְּיוֹם סִגְרִיר** כאשר יש נזילות מגג הבית ובני הבית אינם בבית אין זה מטרידם כל כך. אולם ביום גשום כשהם מכוונסים בתוכו זה מטריד מנוחתם. ולזה דומה **וְאִשֵּׁת מַדְוִנִים \ מַדְוִנִים \ נִשְׁתָּתָה**: היא רבה עם הכל בקיץ ובחורף באביב ובסתיו. והעניין שכבר ידעת שנוק' דקלי' נק' אשת מדוינים והיא דומה לגשם ביום סגריר שזה דומה לקוץ מכאיב בזמן לחוץ שיש כאב מצד הקוץ ומצד לחץ הזמן. כעת נדרוש את הקרי ואת הכתיב. כבר ידעת שהס"מ נקרא איש מדון ולכן היא נקראת אשת מדון אולם כתוב אשת מדוונים להראות שהיא אשה דוה כלומר נדה. והקרי מדוינים להראות שבעלים הרבה יש לאשת זנונים זו. (טז) **צַפְנִיָּה צָפֵן רִוּז** כשם שהמחביא רוח בכיסו אינו יכול לאצור אותה כך הנופל ברשת הס"א אינו יכול להסתיר נפילתו וכן **וְשָׁמֶן יְמִינוֹ יִקָּרָא**: הסך יד שמאל בשמן עם יד ימינו אינו יכול להסתיר זאת כי הרואה יד ימין לחה משמן מיד מבין שהוא סך ידו האחרת. נקט לשון צופניה כי היצר הרע נקרא "צפון" (סוכה נב) ולכן החוטא מקריב את הקרבן בצפון המזבח להעביר רוח צפונית שדבקה בו. (יז) **בֶּרֶזֶל בִּבְרֹזֶל יִזָּד** כדי לחדד סכין לוקחים סכין חדה ומחדדים בה את הסכין הקהה כן הדבר **וְאִישׁ יִזָּד פָּנָי רֵעֵהוּ**: כאשר לומדים בחברותא האחד שואל והשני עונה וממילא מתבארת הסוגיא. ידוע שלימוד תורה זו התרופה ליצר הרע וזו העיצה להנצל מרשתה. (יח) **נִצֵּר תֵּאָנָה יֹאכֵל פְּרִיָּה** אדם שעבודתו להיות אורה בתאנים ובכל עת הוא מתבונן בתאנים שהבשילו הנה מלבד שכרו בסוף החודש רשאי לאכול מן העץ בזמן העבודה וכן **וְשִׁמְרֵ אֲדָנָיו יִכְבֹּד**: שומר ראש של אדון מלבד שכרו בסוף חודש יקבל הערכה וכבוד מאדונו. והעניין מדבר על לומדי התורה שעליה נאמר "פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא" הרישא של הפסוק זו תורה שבכתב והסיפא בתורה שבעל פה. הנה התאנה משולה לתורה שקשה לקנותה וקל לאבדה כמ"ש תאנה עם נפילתה נמאסת ולכן יש לשנן את התורה תדיר כדי לא לשכוח אותה. השמירה והכבוד הם בתורה שבעל פה (מלכות) וכן שם אדנות נמצא במלכות. רמז: הרב יוסף בא גד

בספרו "אשד הנחלים" אומר שהתאנה רומזת לתורה מצד ראשי התיבות כי תאנה ר"ת תיורת אימת ניתן הישם. הרב רחמים מלמד הכהן זצוקל מספרו "עתרת רחמים" על מגילת רות כשבא לבאר מזמור החג (תהלים סח) אומר "גשם נדבות תניף" תניף ר"ת ניוצר ת'אנה י'אכל פ'ריה. (יט) **כַּמִּים הַפְּנִים לַפְּנִים** כפי שאדם משנה פניו

כן דמות האדם הנשקפת מן המים משנה פניה, **כֵּן לֵב הָאָדָם לָאָדָם**: כן לב אדם לרעהו, אם אוהבו גם רעהו אוהבו. העניין נראה בס"ד שכבר ידעת שמילת מים תרמוז למ"ן, אדם ירמוז לז"א, פנים ולב רומזים לנוק'. בא לומר שכפי כח המ"ן כן כח המ"ד. כפי שהאדם מעלה מ"ן לשכינה הנקראת ל"ב כן היא מעלה מ"ן לז"א הנק' אדים. רמז: כתב בספר תורה אור (אות פב) שהמים רומזים לתורה ויש בה פרד"ס. כאשר אדם עמל בפר"ד מגלין לו הסוד וזה "כמים הפנים" זה החלק הנגלה "לפנים" זה החלק הנסתר. ואמר שהרמז בזה שמילת "מים" תוכה כברה, כלומר מים גימ' 90 ומילוי מים אלו אותיות מ ו ד מ שהם גימ' 90. (כ) **כְּפִי יִשְׁאֹל וְאֶבְדָּה \{ וְאֶבְדּוּ \}**

לֹא תִשְׁבַּעְנָה שגיהנם אינו שבע מלקבל נפשות בני האדם כן **יְעִינִי הָאָדָם**

לֹא תִשְׁבַּעְנָה: האדם לא שבע מעושרו. הגר"א מסביר שיש שבעה מדורים בגיהנם השאול הוא הששי ואבדון הוא השביעי. מי שנכנס עד מדור ששי יוצא משם אולם מדור שביעי מכניס ואינו מוציא. כך במידות האדם תאווה וחמדה. את התאווה ניתן לכבוש אולם מי שנגוע בקליפת החמדה אינו יכול להפליטה. מסופר בגמרא (נדה כד עב) "אבא שאול אומר קובר מתים הייתי פעם אחת נפתחה [נפחתה] מערה תחת וועמדתי בגלגל עינו של מת עד חוטמי כשחזרתי לאחורי אמרו עין של אבשלום היתה". הסביר שם מרן הבא"ח בפירושו בניהו שהרמז בזה בפחיתת המערה לפיתוי היצר הרע ונודע לאבא שאול ברוח הקודש שאבשלום לא עמד בפיתוי זה ומרד באביו. (כא) **בִּמְצָרָךְ לִכְסֹף וְכוֹר לְזָהָב** כפי שהמצרף מודיע את טיב הכסף, והכור את טיב

הזהב. דהיינו שלפי כמות הסיגים שבהם נדע טיב הכסף והזהב כן הוא **יְאִישׁ לְפִי**

בְּהִלָּלוֹ: כן שבח שמשבחין אותו הבריות מודיע את טיב האדם. בספר תיקוני"ז (תיקון סט דף קב עב) מסביר שמצרף לכסף זה אאע"ה שהצטרף ויצא ממנו ישמעאל. כור לזהב זה יצחק שיצא ממנו עשו. איש זה יעקב שהיה איש תם ללא פסולת ויצאו ממנו בני ישראל המהללים את הקב"ה. (כב) **אִם תִּכְתּוֹשׁ אֶת הָאֵוִיל** את הרשע

בְּמִכְתֹּשׁ בְּתוֹךְ הָרִיפּוֹת הַחִיטִים בְּעָלִי עִכְ"ז **לֹא תִסּוֹר בְּמַעְלָיו**

אִלָּתוֹ: רשעותו. העניין התבאר על ידי הרמח"ל זללה"ה בפירושו על הכתובים:

"הנה נאמר, 'וארא והנה רוח סערה באה מן הצפון, ענן גדול ואש מתלקחת ונגה לו סביב', ור"ל שהם ד' קליפות, שהג' ראשונות הם רע גמור, והרביעית שם יש מעורב טוב ורע. ושם הצדיק צריך שיברר ממנה כל הטוב שיש מעורב בתוכה. ואומר, 'רוח סערה באה מן הצפון', והטעם הוא מפני שנאמר, 'מצפון תפתח הרעה' וכו', ששם יש הרע, והקב"ה רוצה שלעת"ל - שבמקום שהס"א מתחיל לשלוט בעולמות, שמשם תתחיל לבוא מפלתו. והג' ראשונות הם קליפות גמורות. אבל נוגה אינה כי אם לבוש אליהם, שיוכלו לקבל חיותם מן המקום העליון. כי אם לא כן, לא היו יכולות לקבל

השפעתם, כי הן רע גמור. וזה, "ונגה לו סביב", שס"מ יש לו נוגה שהיא לבוש אליו - "ונגה לו סביב", דייקא. וממנו הצדיק מברר, והשאר אינם ראויים, כי אם להסקה בעלמא. ואומר, "אם תכתוש את האויל במכתש", שזה מדבר על הצדיק המברר, שאם יכתוש אלו הג' קליפות ראשונות, שנקראות אויל, מפני שהם רע גמור - לשון ניוול. "במכתש" זהו הצדיק המברר, שהוא כותשם כדי להוציא מהם האורות והקדושה שיש בתוכם. "בתוך הריפות", זאת היא קליפת נוגה שנקראת הריפות, מפני שבה יש גם כן הטוב. ואומר, שאם יערבם ביחד להוציא האורות הקדושה, עם כל זה לא תסור מעליו אילתו, מפני שהם רע גמור, ואין בהם טוב כלל וכלל". ע"כ. רציתי להוסיף מעט מרעיוני שהנה כבר ידעת שהס"מ נקרא אל אחר והוא סריס ולא נותן פרי. כתישת העלי רומז ליסוד הס"מ הפגום והמכתשת זו הנוק' היא שפחה נחרפת ואלו הריפות, הא וחית מתחלפות, ואין היא באה על סיפוקה ואינה סרה ממנו. עוד, הס"מ רוצה להדמות לז"א דקדושה שהוא בריח התיכון המחבר בין לאה ורחל וזה הוא "אם תכתוש את האויל" א"ס זו לאה א"ת זו רחל והאויל לא מחבר ביניהם כי הוא פגום ולכן הוא כמו קוף בפני אדם. רמז: ב'תוך ה'ריפות ב'עלי ל'א ת'סור מ'מנו א'ילתו ר"ת גימ' ת"פ שזה שמה. (כג) יִדְעַ תִּדְעַ פָּנֵי צֹאנֶךָ עליך להשגיח ולבדוק את שלום

הצאן פִּשִׁית לִבְךָ לְעֶדְרִים: ועליך למיין את העדרים לקבוצות. נראה שרומז על תלמידי החכמים שנא' אתם צאני וכן לקדם את החריפים שבהם שלא ישתעממו. העניין הוא שבא להזהיר, בניגוד לפסוק הקודם, על ייחוד זו"ן הבא מכח הדעת וזה הוא ידע תדע. פני הצאן אלו החג"ת כי צאן אלו נה"י, בסוד שלושה עדרי צאן. שית אלו ו"ק שיחדם עם המל' הנק' לב ואלו רחל ולאה וזה הוא עדרים כי רחל+לאה=עדר (כד) כִּי לֹא לְעוֹלָם זֶזְסָן כלומר אל תבטח בעושר העדרים כי אין הבטחה שהם

יתקיימו לך לעד וְאִם נָזַר לְדוֹר וָדוֹר \ וְדוֹרֶיךָ: וגם אם יש לך מלוכה, מי מבטיחך שתורישה לבניך? והעניין בהמשך למ"ש לעיל שיש ייחוד בקדושה וההפך. עולם וחוסן אלו זו"ן דקל' ולדור ודור אלו לאה ורחל כמ"ש לדור ודור המליכו לאל. אם זו הבינה המשפיעה כח וחיל בז"א לצורך הייחוד. רמז: כ"י ל'א ל'עולם ר"ת גימ' יסויד. נזר גימ' אור נ'. (כה) זָלָה זֹזִיר וְנִרְאָה דָּשָׂא בקיץ יבש הקש והוא הופך להיות חציר מאכל לבהמה וכן נראים דשאים. אולם לעתים אין די בכך ולכן וְנִאֲסְפוּ עֲשִׂבוֹת הָרִים: יש לאסוף עשב מן ההרים למאכל הבהמות. העניין שבהמה גימ' ב"ן וזו המל' כמ"ש מצמיח חציר לבהמ' ומאכל הבהמה זה הייחוד. (כו) כְּבָשִׁים לְלִבוֹשֶׁךָ קח את גיזת הצאן ועשה מהם לבושין. וכשם שהצמר

צומח תמיד כן השדה וּמִזִּיר שְׂדֵה עֲתוּדִים: מצמחת ירק ופרי ואלו כמו כבשים מניבים. והענין שמלימוד התורה האדם בונה לעצמו את חלוקא דרבנן שלו הנקרא מלבוש. רמז: כב'שים ל'לבושך ר"ת ע"ה גימ' ג'ן זו תורה שבכתב שיש בה ג'ן פרשיות. ללבושך גימ' ע"ה ס"ג אלו ס"ג מסכתות שבש"ס. (כז) וְדִי זֶזְלָב עֲזִים לְלִזְמוֹךְ ויהי לך חלב מספיק מן העזים כדי מחיתך לְלִזְזוֹם בֵּיתְךָ וכן לחם מספיק כדי חייד וְזִיִּים לְנִעְרוֹתֶיךָ: ובזה יחיו בני הבית. הגר"א מוצא כאן את

ד' חלקי התורה שהם פרד"ס. חציר זו תורה שבכתב. דשא זו משנה. ונאספו אלו בעלי אסופות וזה התלמוד. כבשים אלו דברים שהם כבשונו של עולם וזו תורת הסוד. עתודים שהם בעלי קרניים זה הדרש שכל תנא פותר את הפסוקים באופן שונה. חלב עזים זה הרמז והמוסר שהוא טוב ושווה לבעל הבית ולבני הבית. ע"כ.

פרק כוז

(א) **נָסוּ וְאִין רִדְף רָשָׁע** נסו כל הרשעים בגלל שרשע אחד חושב שרודפים אחריו

וְצַדִּיקִים כְּכַפִּיר יִבְטָחוּ : אולם הצדיקים בוטחים בבורא עולם ואינם נסים גם

כשיש רודף ודאי. בספר הזוהר (תרומה קמג ע"א) שאלו והרי אברהם פחד יצחק פחד משה ברח מפני פרעה? אם הם פחדו כל שכן הפשוטים. ומשיב: אכן לא כתוב כאריה אלא ככפיר שזה סוג של אריה שאינו כל כך גיבור והם בוטחים אולם במקום שהנוק ודאי הם מתייראים ואינם תולים בזכות מעשיהם. ברם, בזו"ח פ' לך לך (דף ל ע"א) אומר שאאע"ה לא התיירא ובטח בהקב"ה שיעשה לשרה נס. רמז: ידוע שאורות אימא ולמעלה שהם נח"י מרחיקים את הקלי' והרמז "ואין רודף" א"ת אין אלא אין רודף שהא"י רודפם. עוד, נסו ו'אין ר'דף ר'שע ר"ת גימ' תנ"ו שהם אורות קמ"ג קנ"א קס"א ע"ה הבאים מאימא ובה היא רובצת על האפרוחים (ז"א) והביצים (נוק'). וצדיקים ככפיר יבטח ר"ת גימ' לאה שזו האימא העליונה. אמרנו שאאע"ה בטח ביי' שיציל את שרה, הנה וצדיקים ככפיר יבטח ס"ת גימ' אברהם. (ב)

בְּפֶשַׁע אָרֶץ כאשר בני האדם מרבים לפשוע **רַבִּים שְׁרִיָּה** לכן השלטון מרבה

שופטים ושוטרים. אולם **וּבְאָדָם מִבֵּין יָדַע** כאשר בני האדם מבינים ויודעים

ושומרים את החוק **כֵּן יֵאָרִיךְ** : ד' מאריך אפו ולא מענישם. השוטרים הרבים אינם סיבה לאריכות אפיים אלא האדם המבין. זכורני שנתניה העיר בה גדלתי, היתה עיר של פשע ואימת המשטרה. לכן רבו קטטות ופריצות וכו'. הנה בא לעיר אדם מבין ויודע הוא הרב הגאון שמעון גבאי זללה"ה ורבים השיב מעוון והפך את העיר ליראת ה' והחוזרים בתשובה שבזכותו כבר גדלו דור ישרים והאריך ה' אפו לעיר בזכותו. (ג)

גֹּבֵר רָשָׁע וְעֹשֶׂה דָלִים כאשר רש שאין לו כל מתגבר על הדל הרי זה כמו **בְּמֶטֶר**

סֻזֹּף וְאִין לָזֶם : יש מטר טוב ויש מטר זלעפות העיקר את התבואה ולכן אין לחם.

והענין שכבר ידעת שלרש אין כ"ל וזה הס"מ והוא יונק מהשכינה הנקראת ד"ל והוא

אין לו נוק' הנק' לחם. (ד) אנשים שלמדו תורה ופירשו ממנה נקראים **עֲזָבֵי תוֹרָה**

והם **יִהְלְלוּ רָשָׁע** מהללים ומחניפים לרשע. אולם **וְשֹׁמְרֵי תוֹרָה יִתְגָּדְלוּ בָּם** :

אינם מניחים אותם להלל את הרשע. והעניין שעוזבי תורה אלו הרשעים שאינם מייחדים את התורה (ז"א) עם הנוק' ודבקים בקלי'. שומרי תורה אלו הצדיקים המייחדים זו"ן ולכן נקראים "שומרי תורה" כי תורה רומז לז"א והשמירה בנוק'.

ולכן יש תגרה בין המחנות. (ה) **אֲנִישֵׁי רָע** הרשעים **לֹא יִבְיֶנוּ בְּשִׁפְטָא** לא

מבינים מה סיבת העונש ותולים העונש במקרה ו**מִבְּקֵשֵׁי יְהוָה** והצדיקים **יְבִינּוּ כָל**: ושבים לפני בוראם. הנה בימינו משתוללת מגיפת קורונה רח"ל והרשעים תולים זאת במקרה ועושים חשבונות מתי הייתה פעם אחרונה מגיפה כזו, מתי עקומת המתים יורדת והאם יהיה גל נוסף של חולי רח"ל ואינם נותנים על לב שיש מנהיג לעולם. הצדיקים הבוחנים דבר לאשורו אומרים שהמגיפה באה מזילזול בבתי הכנסת, הן בשיחה בטילה והן בהבטה בתמונות בעת התפילה. ואני אומר ראו גם ראו שכיום כל מי שמתפלל חייב לחבוש מסכה על פניו וכאילו אומר לו ה' הזהר שלא לדבר בביתי ושים מחסום לפיך בעת התפלה. וכן הזהר בלשון הרע. והעניין אנשי רע אלו האחוזים בקלי' אינם מבקשים לחבר את הבינה אל התפארת הנקי' משפט. וכמ"ש יתפרדו כל פעלי און, הם חפצים בפירוד. מבקשי ה' הרוצים את השגחתו יתברך ממשיכים שפע מהבינה על ידי שחוזרים בתשובה בכל יום ובזה מחזקים את היסוד הנקרא כ"ל כי אימא עד הוד אתפשטת ומן ההוד נמשך השפע ליסוד. רמז: א'נשי ר'ע ל'א ר"ת גימ' ע"ה רל"ב שהוא עסמ"ב לומר לך שאין להם כל קשר לייחוד והולדת המוחין. ל'א י'בינו מ'שפט ר"ת גימ' יסוד כי אל אחר אסתריס ולא עביד פירי והוא פגום ביסוד. אנשי ר'ע ל'א י'בינו ס"ת גימ' פ"ז שהוא שם אלקים ע"ה לומר שהם רק מגבירים הדין ובסיבתם יוצאת איש ומכלה את הקוצים ואיתו נאכל גם גדיש. וימבקשי י"י י'בינו ר"ת גימ' כ"ו שם הוי"ה ב"ה. עוד, ידוע שעבודת הצדיקים להמתיק את הדין. הדין רמוז במילוי של השם שכן מילוי גימ' אלקים. והנה מילוי ע"ב גימ' מ"ו ואלו אותיות ומיבקשי. עוד, מילוי עס"מ עולה מ"ו ל"ז י"ט שהוא ק"ב והא רמוז באותיות ומיבקשי. מילוי ב"ן עולה כ"ו שאלו ר"ת של וימבקשי י"י י'בינו. (ו) **טוב**

רֵשׁ הַיּוֹלֵךְ בְּתַבּוּ רֶשׁ הוא דל שבדלים ולמרות זאת אינו גוזל או חומס ומתהלך

בתום עם בני אדם **מִעֵקֶשׁ דְּרָכִים וְהוּא עֲשִׂיר**: רש כזה טוב מרמאי החומס בני אדם והוא עשיר, אלא שלא שבע עושר. הענין שכבר אמרנו שמילת רש תיתכן על הס"מ ועל הנוק' הנקראת עניה. הנה כאן הרש זו הנוק' והיא מיוחדת תדיר עם התפארת הנקרא יעקב איש תם. העיקש זה הס"מ ואין לו ייחוד עם הנוק' שלו הנקראת דר'ך ולכן הוא מעקש דרכיו כלומר יוצר מתחיל שווא וכעס מדומה כדי להצדיק את חוסר יכולתו להתייחד עם הנוק' כי הוא עשיר. עשיר גימ' רש יסוד כי כבר אמרנו שהוא סריס. (ז) **נֹצֵר תֹּרָה בֵּן מִבֵּין** אדם הלומד תורה מפאר את

אביו כי הבריות אומרים ראו בן מפואר זה שגידל פלוני אביו **וְרָעָה זֹלָלִים**

יְכָלִים אָבִיו: ואילו אדם המתחבר לאנשים ריקים מבייש אביו כי הבריות אומרים ראו בן מחפיר זה אוי לאביו שלא הושיבו בין ברכי תלמידי חכמים. והעניין שהבן זו המלכות שיש בה שם ב"ן והיא נקראת שמירה והיא שומרת את ז"א הנקרא תורה. בהתחבר תורה שבכתב עם תורה שבעל פה מופיע אור הבינה שזו הנשמה העליונה והיא דוחה את הקלי' ומכאן קצרה הדרך לבריאיות, אריכות ימים עושר ושמחה. לעומת זאת הנדבק בקלי' מפריד בין ז"א והנוק'. רמז: בן מביש מכלים אביו כלומר הבריות מצביעים עליו ואומרים זה לא שווה כ'ליום'. כלומר שם את הכיבד ראשונה בחשיבות כלומר אוכל שותה רוחץ וסך בשרו. אח"כ ל'ב כלומר שומע שירי עגבים. ולבסוף זן את המ"ח בקובעו כמה דקות בשבוע לתורה. בן זה הוא יכ'ליום' כיבד ל'ב

מ"ח. (ח) **מִרְבֵּה הוֹנוֹ בְּנֶשֶׁךְ וּבִתְרֵבִית \{וְתֵרֵבִית\}** אדם המלווה ממונו לדלים בריבית קצוצה ומתעשר שלא בצדק **לְזֹזֹן דְּלִים יִקְבְּצֵנוּ**: לבסוף ילך הונו לצדיק החונן דלים כי ההון הגיע מן הדלים ולשם יחזור. אמרו חכמים למה נקרא שמו נשך? כי נושך הוא כמו נשיכת הנחש שככל שעובר הזמן הארס מפעפע יותר באדם. העניין הוא שהס"מ מרבה לישך בני האדם כלומר מציע להם הלוואות שלא לצורך ומתעשר מהם והנמשל מחטיא אותם בידיעתם ושלא בידיעתם לבסוף מגיע חונן דלים זה הצדיק המחזיר בתשובה והוא עושה חסד עם השכינה הנקראת דלה ובני האדם שבים בכל ליבם לאביהם שבשמים ואז כל העבירות נהפכות לזכויות ונמצא שכל מה שקיבץ הס"מ נגזל ממנו והופך למצוות. רמז: מִרְבֵּה הוֹנוֹ גִּמְ' אדם זה הס"מ הנקרא אדם בליעל. חונן דלים גִּמְ' זיה והוא הצדיק הנקרא זיה ינחמנו.

(ט) **מִסִּיר אֲזֵנוֹ מִשְׁמוֹעַ תּוֹרָה** אדם שאינו מקשיב לתורת חבריו **גַּם תִּפְלֹתוֹ תִּוְעֶבֶה**: הקב"ה שונא תפילתו מידה כנגד מידה. העניין שה"ס מסיר אזנו כלומר אינו חפץ בתשובה (בינה) הנקראת אוזן וכן אינו חפץ בתורה (תפארת) ולכן גם תפילתו שזו אשתו, תועבה נחשבת דבר משוקץ. (י) **מִשְׁנֵה יִשְׂרָאֵל בְּדֶרֶךְ רָע** אדם המטעה אנשים ישרים ללכת בדרך רעה **בְּשִׁזְזוֹתוֹ הוּא יָפֹל** בשוחה אותה כרה לאחר הוא יפול **וְהַתְּמִימִים יִנָּזְלוּ טוֹב**: וההולכים בדרך תום שאינם חיים לפי בינתם אלא לפי הדרכת החכמים, לא יפלו בשום שוחה וסופם לנחול טוב. (יא) **זֹכָם בְּעֵינָיו אִישׁ עָשִׂיר** העשיר סבור שהוא חכם, אולם העושר אינו סיבה לחכמה **וְדָל מִבֵּין יִזְקָרְנוּ**: לעומתו יש דל שהוא חכם ומטיב לחקור בחכמה. העניין כפי שהתבאר שעשיר זה הס"מ והחכמה העליונה ממנו והלאה וגם לא חכמה תתאה לו. דל זו המל' הקדושה ונקראת ג"כ חקירה (פרדס רימונים: בהיותה תחת התפארת) והיא קשורה לבינה. (יב) **בְּעֵלֶן צַדִּיקִים רַבָּה תִּפְאָרֶת** כאשר הצדיקים שמחים, שמחה לכל **וּבְקוֹם רָשָׁעִים יִזְפֹּשׂ אָדָם**: וכאשר רשעים שולטים בני האדם מסתירים את עצמם כדי שהרשעים לא ישללו את הונם. העניין שכאשר הצדיק דהיינו ספירת היסוד מתגדלת ל' ספירות זה מגדיל ג"כ את התפארת ושפע רב נשפע למלכות. הרשע מפריד בין מל' ות"ת ולכן "יחופש אדם" כביכול אדם שזו הת"ת מסתתרת. (יג) **מִכֶּסֶה פִּשְׁעָיו לֹא יִצְלִיחַ** אדם שפשע ומכחיש זאת לעולם לא יתקן את אשר עוות. לעומת זאת **וּבִמּוֹדָה יַעֲזֹב יִרְזֹם**: המכיר בחטאו ומתחרט על כך ומבטיח לא לחזור לחטא זה שנית, ירוחם ובכך מחק את רוחם העבירה. בגמ' (יומא פו ע"ב) הסיקו ש"מכסה פשעיו לא יצליח" אלו עבירות שבין אדם לחבירו ואותם יש לפרסם ולשוב מהם. מה שנאמר "אשרי נשוי פשע כסוי חטאה" נאמר לגבי עבירות שבין אדם למקום שאותם אין לפרסם. בספר זו"ח (בראשית כה עא) דרשו פסוק זה על קין שהודה בחטאו ואמר "גדול עוונתי מנשוא" מיד "וישב בארץ נוד" שקיבל עליו לתקן את אשר עוות. כך אומרת הגמ' (ברכות יב ע"ב)

כל המתוודה על חטאיו ומתבייש בהן מוחלין לו על כל עוונותיו. בזוהר (פנחס רלא עב) מסביר שהמתוודה על החטא סותם בכך את פי המקטרג. והעניין שהחוטא מפריד בין ז"א והנוק' והמכיר בחטא ועוזבו למעשה פונה לדרך חדשה בה הוא מייחד שוב את זו"ן. רמז: "לא יצליח" גימ' סמא-ל + מ"ח שזה מעשר משם לילית-ת ובא לרמוז בזה שבונה קומה לס"א כי ט"ס ראשונות הם הזכר והספירה העשירית זו הנוק'. מ'כסה פ'שעיו ל'א י'צליח ר"ת אותיות מפ"ל לרמוז על החוטא המתעלם מחולשותיו וחסרונותיו ובכך מפיל עצמו מדיוטא אחת לנמוכה ממנה. "וימודה ויעוזב ירחס" ר"ת גימ' כ"ב לרמוז שחוזר לתורה שיש בה כ"ב אותיות. (יד) **אִשְׁרֵי אָדָם**

מִפְּנוּד תִּבְיֹד טוֹב לָאָדָם לֵהוּיֹת דּוּאָג שְׁמָא חֲטָא וּבִמְקָשָׁה לָבוּ יְפוֹל בְּרָעָה: ואילו הבז לחטא קטן ואומר מה בכך, סופו ליפול בחטא גדול. פסוק זה הינו המשך הרעיון הנז' בפסוק הקודם שאסור לכסות על פשע ולו הקטן ביותר. מכאן מודעה רבה להתבוננות על המעשים ומכאן הדרך פתוחה להיות ממארי דחושבנא. נזכיר כאן רמז נאה ממרן הבן איש חי זללה"ה שאומר שמילת "תמיד" נמצאת במילוי אותיות ל'ב כלומר כאשר נכתוב **ל'ימד ב'ית** נקבל מילת תמיד ומכאן שהמפחד זו דאגה שבלב. (טו)

אֲרִי נָהֵם וְדָב שׁוֹקֵק כשם ששאגת האריה והמיית הדב כשהוא משתוקק לדם

הטרף, מפילות פחד ומורא בלב בני האדם **מוֹשֵׁל רָשָׁע עַל עַם דָּל:** כן הוא הפחד הנופל על בני אדם כאשר שולט מושל רע עליהם. בגמרא (מגילה יא ע"א) מסופר שכאשר ריש לקיש רצה לדרוש במגילת אסתר פתח דרשתו בפסוק הזה וכך אמר: **"ארי נהם** זה נבוכדנצר הרשע דכתיב ביה עלה אריה מסובכו. **דוב שוקק** זה אחשוורוש דכתיב ביה וארו חיוה אחרי תניינה דמיה לדוב, ותני רב יוסף אלו פרסיים שאוכלין ושותין כדוב ומסורבלין בשר כדוב ומגדלין שער כדוב ואין להם מנוחה כדוב. **מוֹשֵׁל רָשָׁע** זה המן **על עם דל** אלו ישראל שהם דלים מן המצות". עוד אמרו חכמים שבבית מדרשו של רבי ינאי (ברכות לב ע"א) "אין ארי נהם מתוך קופה של תבן אלא מתוך קופה של בשר. אמר רבי אושעיא משל לאדם שהייתה לו פרה כחושה ובעלת אברים, האכילה כרשינין והיתה מבעטת בו. אמר לה מי גרם לך שתהא מבעטת בי אלא כרשינין שהאכלתיך". ע"כ. והעניין שהס"מ מתחזק מכח חטאים של בני אדם וכאשר הם דלים מן המצוות הוא מתחזק עליהם. רמז: כבר ידעת ששבע שמות יש ליצר הרע (סוכה נב ע"א) ואחד מהם "שונא" שכך קראו שלמה המלך "אם רעב שונאך האכילהו לחם" והנה ארי נהם ודב שוקק ר"ת שונא. עוד, ארי נהם רמז לאחשוורוש והמן, אחשוורוש כונה ע"י אסתר אריה (תהלים כב) ונהם אותיות המן. גם ארי נהם גימ' "הר אביק" וכבר ידעת שאבק לא מצמיח פירות ופסול למצוות כיסוי הדם וזה רמז לס"א שלא עושה פירות. גם יעקב אע"ה כשנאבק עם שרו של עשו העלה אבק עד כסא הכבוד. לבי אומר לי שכיון שדמות דיוקנו של יעקב אע"ה חקוקה בכסא הכבוד כמ"ש "דמות אדם להנה" (יחזקאל א, ה) זה אדם הראשון ויעקב דמות דיוקנו של אדה"ר

הרי שהתחזק יעקב אע"ה בשורשו וגבר בזה על שרו של עשו. (טז) **נָגִיד זֹאֵסֶר**

תְּבוֹנוֹת יֹרֵב מַעֲשִׂקוֹת כאשר השליט חסר דעת, מרבה לעשוק את עמו **שִׁנְאִי**

\{שִׁנְאִי\} בָּצַע יֶאֱרִיף יָמִים: ואילו שלטון המוריד מסים מתמיד בשלטון.

והענין שהנגיד הוא הס"מ שאין לו קשר לאו"א וזה הוא "חסר תבונות" והנוק' שלו לזהטת מריבוי הגבורות וזה הוא "יורב" גימ' יצחק והוא "מעשקות" אותיות עשק

מות. לעומתם ז'וין דקדושה מחוברים לאו"א ולכן יאריכו ימים כי משם אריכות הימים והם שונאי בצע כי הצדיק ממונו הבא לו בקדושה חביב לו ולא ממון הזולת.

(יז) **אָדָם עֲשֵׂק בְּדָם נַפְשׁ אָדָם שְׂרָצָה זֹלָתוֹ**, אין לו מנוחה ותמיד חושש שיגלו

אותו **עַד בּוֹר יָנוֹס אֶל יִתְמָכּוֹ בּוֹ**: עד יום מותו. ועוד שאין לו בעד מאיש.

והענין שאדם עשוק הוא הס"מ כי אין לו את הנוק' הנק' נפש. גם כשתגיע שעתו לעבור מן העולם (כלומר כשתנטל ממשלתו ממנו) לא יתוקן היסוד שלו וגם נצח והוד שלו

לא נחשבים כלי ראוי ולכן הם לא יתמכו בו. (יח) **הוֹלֵךְ הַתְּמִים יִיָּשֶׁעַ הַתְּמִים**,

כלומר מי שהולך בדרך ישרה, מוצא ישועה מכל מיני צרות שפוקדות את האדם

וְנַעֲקֵשׁ דְּרָכִים יִפּוֹל בְּאַזָּזָה: ואילו מי שדרכו עקושה, כלומר לא ראויה, נופל

בצרה הראשונה שנקרית בדרכו. והענין שהולך תמים הוא ז"א והוא מתייחד עם

המלכות (וזה הוא ופועל צד'ק) שבה נמצאות הישועות (כמו שהתבאר במאמר הראשון

של ספר הזוהר) ואילו נעקש דרכים זה הס"מ שדרכיו עקושה כלומר הנוק' שלו מצערת

אותו ומכה על ראשו והוא יפול באחת כלומר כשמגיע רגע המבחן האם יש לך אחת

היא יונתי תמתי וכו' בזה הוא נופל. מסופר בגמ' (בכורות דף ח) על רבי יהושע בן חנניה

שהתווכח עם סבי אתונה. השאלה האחרונה שנשאל "הראה לנו דבר שאינו שווה את

עצמו" הראה להם מחצלת ארוכה שאינה עוברת בין קירות הבית ויש צורך לשבור

את העמודים של הבית כדי להכניסה. ואמרו המפרשים שרמז להם שעם כל חכמתם

נשארו שקועים בתאוות העולם הזה ולא הועילה חכמתם להתעלות מעט מתאוות

החומר. וידוע המעשה שאריסטו תבע את אשתו של אלכסנדר מוקדון והיא כעסה

בליבה והודיעה לבעלה את הבקשה המוזרה. אמרה לו לאריסטו אני מוכנה להשמע

לך ובלבד שארכב על גבך לאורך החדר הזה והוא הסכים. ביום מן הימים הודיע

אלכסנדר לאריסטו שהוא יוצא למסע ציד של כמה ימים ואז אריסטו בא לביתו והלך

אנה ואנה ואשתו על גבו ואלכסנדר מסתתר ורואה כל המראה הזה ומאז היה מצער

את אריסטו מאד ואמר לו לולא אריסטו אתה הרי שמיד הייתי מוריד ראשך מעליך.

ובזה ניצח רבי יהושע את סבי אתונה וזה הוא "ובאחת יפול" מבחן הנאמנות לאישה.

(יט) **עֶבֶד אֲדָמָתוֹ יֵשֶׁבֶע לָזֶם אָדָם הַמַּעֲבָד שְׁדָהוּ וְשׁוֹתֵל בָּהּ יִרְקוֹת וְחִיטָּה**

לבסוף ישבע לחם אולם **וּמִרְדֵּף רֵקִים יֵשֶׁבֶע רִישׁ**: אדם שאינו חורש ואינו

נוטע אוכל עוני וחוסר כל. והענין שז"א הוא עובד אדמתו כי כבר ידעת שהמלכות

נקראת אדמה כי היא אדומה ממדת הדין וכאשר עובד אותה בחרישה ובזריעה היא

נקראת על שמו "אדמתיו". ואילו הס"מ מרדף רקים כי אין לו יסוד להשפיע בבת זוגו

ולכן אין לו פירות וישבע עוני וחוסר כ"ל. (כ) **אִישׁ אֲמוֹנוֹת רַב בְּרָכוֹת אָדָם**

העובד באמונה ומשאו ומתנו ביושר, מעותד לברכות רבות **וְאֵין לְהַעֲשִׂיר לֹא**

יִנָּקָה: ואילו מי שרוצה להתעשר מיד נאלץ מידי פעם לרמאות ולכן יענש בהתאם.

בספר הזוהר (מקץ קצ"ט ע"ב) הסביר את הפסוק על רב ייסא סבא שאע"פ שיש לו

מזון עכ"ז לא תלה בטחונו במזון אלא שאל כל יום מזונו מאת יי". ואף להעשיר זה

מי שעוזב לימודים בכולל ויוצא לעבודת חול. והענין שאיש אמונות זה ז"א המתייחד

עם המלכות הנקראת אמונה ולכן זוכה להרבה ברכות מצד או"א ואף להעשיר זה

הס"מ. רמז: ואיך להעשיר ל'א ינקיה ס"ת גימ' צרה ע"ה כי כך שמה. (כא) **הַכֹּהֵן פְּנִים לֹא טוֹב** התורה מזהירה את הדיינים לא תכירו פנים במשפט וזה הוא "הכר פנים במשפט" זה דבר לא טוב **וְעַל פֶּת לָזֶם יִפְשַׁע זָכָר**: ולמעשה הדיינים פושעים גם על מתנה מועטת כמו פת לחם ומוציאים דין מעוות. (כב) **נִבְהֵל לַהֲזֹן אִישׁ רַע עֵין** אדם שאינו נותן צדקה הוא רע עין **וְלֹא יָדַע כִּי זֶסֶר יִבְאֵנוּ**: ואינו יודע שכדי לשמור את הממון יש לתת ממנו צדקה כמו שאומרים העולם "מלח ממון חסר". כלומר כדי לשמור את הממון כמו מלח יש לחסר אותו על ידי הצדקה. (כג) **מוֹכִיזוּ אָדָם אֲזוּרֵי זֶזֶן יִמָּצָא** אדם המוכיח חבירו ומונע ממנו עשיית עבירה לבסוף יודה לו חבירו **בְּמוֹזְלִיק לְשׁוֹן**: וזה עדיף מלהחליק לשון ולהעלים עין מן העבירה. (כד) **גּוֹזֵל אָבִיו וְאִמּוֹ יֹאמַר אֵין פֶּשַׁע** הגוזל הוריו ואומר לא חטאתי, כי אני יורשם **זָכָר הוּא לְאִישׁ מִשְׁזוּזִית**: כי עובר על לא תגזול. ובגמרא אמרו (ברכות לה ע"ב) "אמר רבי חנינא בר פפא כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאילו גזל להקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל שנאמר גזל אביו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משחית ואין אביו אלא הקדוש ברוך הוא שנאמר הלא הוא אביך קנך ואין אמו אלא כנסת ישראל שנאמר שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך מאי חבר הוא לאיש משחית אמר רבי חנינא בר פפא חבר הוא לירבעם בן נבט שהשחית את ישראל לאביהם שבשמים". ע"כ. הסביר מרן הבן איש חי (פירוש בניהו שם) שהגזל העיקרי הוא שלא תיקן בברכתו את ניצוצות הקדושה הבלועים במאכל. בספר הזוהר (כי תשא קצ"ג ע"ב, פקודי ר"נ ע"א). מסביר שעל העגלים שעשה ירבעם בן נבט נאמר גזל אביו ואימו כי מנע בכך הרבה ברכות מישראל. בזוהר (תזריע מ"ד ע"ב) מסביר שהחומד אשת רעהו פוגם בכנסת ישראל ועל זה נאמר "גזל אביו ואמו". בזוהר (קדושים פ"ב ע"א ברע"מ) מסביר שאביו ואימו אלו או"א. עניין הברכה על המאכל התבאר היטב בספר הזוהר ראשית פרשת עקב ובזו"ח רות ק"ה ע"א עיי"ש. והעניין ביאר מורי האדמו"ר אברהם שמחה אשלג שליט"א בדרך משל. אדם נכנס למכולת ולוקח בחשאי ממתק קטן בשווי של שקל אחד ואומר בליבו זה ערך של פחות מפרוטה. אולם בזה הוא גזל את בעל המכולת. ברם, הוא גזל גם את המפעל המספק את הממתק והחברות המייצרות את חומרי הגלם וכו' כי כל אחד מאלו קשור לממתק. והנמשל שאדם שאינו מברך גוזל מזו"ן את השפע שהיה ראוי לרדת בעולם אם היה מברך ולא רק אותם גזל אלא גזל גם לאו"א ולא"א כי בברכה הוא מעלה להם מ"ן ומוריד מ"ד וכאשר זה קורה, כל העולם בשמחה. (כה) **רִזְזָב נֶפֶשׁ יִגְרָה בְּמִדּוֹן** אדם בעל נפש רחבה כגון בלעם וחבריו הוא מתאוה לעוד ואין לו קורת רוח במה שיש לו ולכן הוא מתאמץ להתעשר עוד ועוד וזה גורם לריב ומדון **וּבּוֹטְזוֹ עַל יְהוָה יִדְשָׁן**: לעומת זאת הבוטח ביי"י שמח במה שיש לו ויש לו קורת רוח בעושרו ונראה בכל עת מדושן עונג. העניין הוסבר שאיש מדון זה הס"מ ואשת מדיינים זו הנוק' שלו וכאשר אדם הוא בעל נפש רחבה הוא הופך להיות נציג של הס"א וההפך.

(כו) **בוטיו בלבו הוא כסיל** אדם הבוטח בעצמו שהוא בלבד יודע את הדרך הנכונה לחיים מאושרים, אין צורך לקבל ידע מהזולת, אדם כזה **כסיל והולך**. **בוזכמה הוא ימלט**: אולם אדם ההולך בדרך החכמה ניצול ממוקשי מות. העניין הוא שהכסיל הוא הס"מ ואין לו קשר אל חכמה ובינה ובוטח בלבו שזו הנוק' כי לב זה המלכות, וגם ממנה אין תקוה. ז"א דקדושה הוא הולך ונוטל עיצה מן הזקנים שהם חו"ב והוא רב ברכות איש תבונות. הנה נציג הס"מ היה המן ונטל עיצה מאשתו לעשות עץ גבוה חמישים אמה. (כז) **נותן לרש אין בוזסור** אדם הנותן צדקה לא יחסר לחמו **ובמעלים עיניו רב מארות**: אולם המעלים עיניו מן הצדקה כספו לא מתברך. שבח הצדקה נזכר לעיל בפסוק כב וכאן מחזק את העניין. הפסוק אומר "אין מחסור ליראיו" כלומר מי שיש בו תורה וחסד לא ידע מחסור כי הוא מתקשר לעולמות (ג"ר) שבהם אין השפע פוסק. (כח) **בקהם רשעים יסתר אדם** כאשר עולה לשלטון רשע, הצדיק מסתתר ממנו **ובאבדם ירבו צדיקים**: וכאשר הרשע אובד, הצדיקים יוצאים ממסתורם ובכך נראה שהם רבים.

פרק כט

(א) **איש תוכחות מקשה ערף** איש רשע ואדם בליעל הצריכים לקבל תוכחות ומונעים עצמם מלקבלם **פתע ישבר ואין מרפא**: יבא יום וישברו בפתע פתאום ללא מרפא כי יגדל השבר. העניין הוא שאיש תוכחות הוא הס"מ ולעת"ל פתאום יבא המלך להיכלו וישחט אותו. רמז: ואין מרפא ניתן להדרש לפי הסוד שהכתר הנקרא אין הוא מרפא. פתע ישבר גימ' שבר יסוד לילי-ת וס"ת רע. (ב) **ברבות צדיקים ישמוז העם** כאשר המושל ועוזריו צדיקים, שמחה לעם כי לא יכבידו את עול המס, וינהיגו את העם בדרך היושר והמשפט **ובמשל רשע יאנוז עם**: וכאשר השלטון ביד רשעים יכבידו את עול המסים וירבו בפשע ורשע. והענין שהצדיק רומז ליסוד עולם שהוא יסוד ז"א הקדוש והוא ממשיך שפע מהבינה ששם השמחה. הרשע זה הס"מ והוא נשלט ע"י לילי הנקראת יגון ואנחה. מדוע נקט בצדיק ברבות ואילו ברשע לשון ממשל? הרי שניהם שולטים? על כך עונה המלבי"ם שהצדיקים בעלי עונה והם שולטים עם שיתוף והתייעצות מצד נציגי העם ואילו הרשע מושל ביד חזקה. והעניין הפנימי הצדיק שהוא יסוד ז"א ממנו פריה ורביה ולכן אמר ברבות. הרשע הוא ס"מ שאוהב לעשוק אפילו מלבוש הרוחני של בני אדם שהוא הצל"ם ולכן נקט "ובמשול" אותיות מלבוש. (ג) **איש אהב זכמה ישמוז אביו** כבוד ושמחה מנחיל בן חכם לאביו **ורעה זונות יאבד הון**: והנגרר אחר תאוותיו מאבד הון אביו. והעניין שאיש אוהב חכמה זה ז"א הנקרא איש והוא מחובר תמיד לאו"א וזה הוא חכמה ושמחה והוא גורם לייחוד או"א וזה הוא "ישמח אביו"

ואילו רעה זונות זה ס"מ מאבד את כחו לר"ק. (ד) **מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ**
 מלך הגון מנהיג את נתיניו ביושר ומשפט **וְאִישׁ תְּרוּמוֹת יִהְיֶה סָנָה**: ומלך שאוהב
 בקשיש הורס את בני המדינה כי שומט את הצדק מתחת רגליו. והעניין שמלך הוא
 ז"א והוא עמודא דאמצעיתא הנקרא משפט ובשפועו מעמיד את המלכות הנקראת
 "ארץ". איש תרומות הוא ס"מ ההורס את הנוק' שלו. אי נמי, איש תרומות הוא
 הס"מ שעושק את השכינה שהיא ספירת המלכות. רמז: סמא'ל מלא כזה: סמך מס
 אלף למד גימ' שכינה. (ה) **זָכַר מִזִּלְקֶה עַל רֵעֵהוּ** אדם הגורם לרעהו לחליק
 ולמעוד בדרך **רְשֵׁת פֹּרֶשׁ עַל פְּעַמָּיו**: למעשה גורם לעצמו תקלה, כי ימעד
 באותה מהמורה שכרה לרעהו. אי נמי, מחליק לשונו ומכסה על פשעיו. התנהגות כזו
 ללא מוסר מובילה לניווט הפוגעת בבעליה. (ו) **בְּפִשֵּׁעַ אִישׁ רָע מוֹקֵשׁ בְּגִל**
 שאיש רע פושע יבוא לו מוקש **וְצַדִּיק יֵרוֹן וְשִׁבְמוֹן**: ואילו הצדיק ירון על אבדן
 הרשע וישמח בהרמת קרן הצדיקים. (ז) **יָדַע צַדִּיק דִּין דְּכָלִּים** הצדיק חש בכאב
 ובדלות העניים **רָשָׁע כֹּא יִבִּין דַּעַת**: אולם הרשע לא מבין בכאבם וחושב
 שלעולם יהיה חזק בריא ועשיר. והענין שהצדיק הוא ז"א והוא מתייחד עם המל'
 הנקראת דל ועניה כי אין לה אור עצמי. אולם ס"מ הרשע אין לו חיבור לחב"ד ולכן
 נאמר עליו לא יבין דעית. רמז: בזמנים מסויימים ז"א מקבל מאימא אחורי שם
 אהיה ואלו אותיות הבאות אחרי שם אהיה שהם שם קדוש בוכ"ו והוא גימ' ד"ל
 ושפע זה ניתן למלכות ולכן נקראת דליה. (ח) **אֲנָשִׁי לָצוֹן יִפְיִזוּ קָרְיָה** אנשים
 שהליצנות נר לרגלם, היינו רשעים הם מעוררים דין ומלבים שנאה **וְזִזְכָּמִים**
יִשְׁיִבּוּ אָף: והחכם שהוא הצדיק מגביר את החסדים וכופה את הדינים. והעניין
 שהס"מ הוא קליפת הליצנות והוא מגביר את הדינים סביב המלכות הנקראת קרית
 מלך רב. והצדיק הוא ז"א דקדושה משקיטים את האף ומסיט אותו לאחור. (ט) **אִישׁ**
זֶזְכָּם נִשְׁפָּט אֶת אִישׁ אֵוִל כאשר על איש חכם להתדיין עם רשע הוא יפסיד
 בכל מקרה. **וְרָצוּ וְשִׁזְזוּ וְאֵין נִזְזוּת**: כי אם החכם יכעס על הרשע, יכעס הלה
 כפליים ואם יכבד אותו הלה רק יבז לו. העניין הוא שאין ברכה בצד של הס"א בין
 אם יכו אותו ובין אם יכבדו אותו. כיצד ניתן להכותו או לכבדו? אלא לעשות עבירות
 היינו לכבדו וההפך. והנלמד מכאן שיש להתעלם ממנו ואוי למי שמתפתה לבא עמו
 בדברים. (י) **אֲנָשִׁי דָּמִים יִשְׁנְאוּ תָם** אנשי רשע שונאים את השלמים והישרים
 כי סולם הערכים של הצדיקים שונה לגמרי מסולם הערכים שלהם ולכן ישנאו אותם
וַיִּשְׂרִים יִבְקְשׁוּ נַפְשׁוֹ: ואילו הישר מבקש להציל את נפש התמים. והענין שאנשי
 דמים אלו ממחנה הס"א מצד עשו והם שונאים את יעקב איש תם. וישרים אלו
 האחוזים במלכות כי "ישרים" גימ' ב"פ מנצפ"ך שהם גבורות המלכות הם אחוזים

בנפש והם מבקשים "נפשו" כלומר שתהיה אחוזה בתפארת שסודה אות ו' וסוד הרוח.
(יא) **כָּל רוּזוֹ יוֹצִיא כָּסִיל** כאשר הכסיל מדבר, הוא צועק כדי לשכנע **וְזָכְרָם**

בְּאָזְזוֹר יִשְׁבְּזָנָה: לאחר מיכן בא החכם ובמשפט רגוע אחד פורך את דבריו.

והעניין שהכסיל הוא הס"מ והוא אינו שומר סוד שזו הנוק' שלו כי היא ירושלים שעי' שמות לה כמנין סוד. החכם הוא ז"א הקדוש שהיא משביח את הנוק' שלו כי היא עומדת מאחוריו בגובה חזהו. עוד, ידוע מה שכתוב דודי שלח ידו מן החור וזה נקב בית החזה שדרכו נשפע למל' השפע. בספר "עמק המלך (ה, יא) אמר שמילת "ישבחנה" אלו אותיות "שח בינה" כלומר ז"א מרכין חכמה שבו שהרי נאמר עליו "וחכם" ומשפיע לבינה שלה. רמז: אחור של אבא שהוא פרצוף חכמה, זה מילוי ע"ב העולה מ"ו ואלו ר"ת וס"ת של מילת "וחכם". גם ידוע שכל השפעה דרך אחוריים יש בה

גבורות וזהו "באחור" גימ' גבורה ע"ה. (יב) **מוֹשֵׁל מִקְשִׁיב עַל דְּבַר שֶׁקֶר**

כאשר המושל מאמין ומקבל לדברי שקר, מיד **כָּל מִשְׁרָתָיו רְשָׁעִים**: כל

משרתיו הופכים להיות שקרנים, מעלילים ומוסרים. (יג) **רִשֵּׁי מִי שְׁנוּלַד עֲנִי וְאִישׁ**

תִּכְכִּיּוֹם ומי שנולד עשיר אולם הוכה מכה אחר מכה והעני **נִפְּצָשׁוּ** ומספרים זה

לזה צרותם **בְּמֵאִיר עֵינָיו שִׁנְיָהֶם יְהוָה**: מתוך הדברים הם מוצאים פתרונות

מפני שה' מאיר עיניהם (יד) **בְּכֹל שׁוֹפֵט בְּאַמֶּת דְּלִים** ולא נושא פנים לדל או

לעשיר **כִּסְאוֹ לְעַד יָכוֹן**: והעניין שכבר ידעת שהמלך הוא מלכו של עולם הוא

ז"א והוא נקרא שופט כל הארץ והוא מידת האמת והמלכות נקראת דלה והיא כסא לו. ושיעור הפסוק מלך שופט באמת (כל אלו כינויי ז"א) דלים (מל') כסאו (זו המל') לעד יכון (דהיינו המל' תהיה מיוחדת עם התפארת תמיד). רמז: יכון רומז על ייחוד ז"ן אותיות כ"ו זה ז"א ואותיות ין אלו ס' גבורים סביב המל' שהיא מטת שלמה. (טו)

שֹׁבֵט וְתוֹכַחַת יֵתֵן וְזָכְמָה דברי מוסר ותוכחות מניבים יראת שמים וחכמה

בלב הפתאים **וְנָעַר מִשְׁלָזוֹ מִבֵּישׁ אֲמוֹ**: ואילו נער שאינו מקבל מוסר מביש

את אימו שכן עליה לחנך את בנה. (טז) **בְּרִבּוֹת רְשָׁעִים יִרְבֶּה פֶּשַׁע** כאשר

קבוצת הרשעים גדלה, גדלים עמה מספר הפשעים **וְצַדִּיקִים בְּמִפְלָתָם יֵרָאוּ**:

והצדיקים שאינם נמשכים אחר הרשעים רואים במפלתם של הרשעים כי לא לעולם

חוסן. (יז) **יִסֵּר בֶּנֶךְ וַיְנַיֶּזֶף** אם תלמד את בנך מוסר ותורה, תהיה לך מנוחה

הנפש ועוד שהוא **וַיֵּתֵן מַעֲדָנִים לְנַפְשׁוֹ**: תהיה לך ממנו קורת רוח. וי"א לעולם

הבא. הגר"א אומר שאב צדיק שזכה לגן עדן ובנו רשע נתון בגיהנם, לוקחים את האב לגיהנם כדי שיראה את בנו מתייסר. והעניין שהבן הוא ז"א והייסורין זו תורת אבא כמ"ש שמע בני מוסר אביך. כאשר ז"א מקבל תורת אבא נעשה צדיק וזה הוא ויניחך.

ועוד שבתורתו מעלה מ"ן עד חו"ב שהם המעדנים. (יח) **בְּאֵין זִזְזוֹן יִפְרַע עָם**

כאשר אין נביא העומד בפרץ הרי שהרמה הרוחנית של העם יורדת ללא מעצור
וְשִׁמֹּר תֹרֶה אֲשֶׁרֶהוּ: ואילו אדם השומר על מצוות התורה, אינו זקוק לנביא
 ואשרי דרכו. (יט) **בְּדַבָּרִים לֹא יִסָּר עֶבֶד** אדם שהינו עבד לתאוותיו אינו
 יכול לסור מדרכו התאוותנית **כִּי יִבִּין** אף אם יבין **וְאִין מַעֲנֶה**: אין הוא יכול
 לשנות דרכו. (כ) **זֹזִית אִישׁ אֶן בְּדַבָּרֵיו** אם ראית אדם הפועל בחופזה וללא
 שיקול דעת **תִּתְקֹה לְכִסִּיל בּוֹמָנּוּ**: הכסיל טוב ממנו כי הכסיל יודע חוקי החכמה
 אולם מתפתה לתאוותיו וכשאלו יסורו ממנו יתוקן. (כא) **בְּפִנֶּק בּוֹנֵעַר עֲבָדוֹ**
 אם אדון מענג את עבדו ולא מטיל עליו מלאכות **וְאַזְזִרִיתּוֹ יִהְיֶה בָּנוֹן**: לבסוף
 העבוד יהיה אדונו. (כב) **אִישׁ אֶף יִגְרֶה בְּדוֹן** אדם בעל כעסים מרבה ריב ו**יַבְעֵל**
זִמָּה רַב פָּשִׁעַ: אם ראית אדם שיש לו חימה שזה כעס בלב, דע לך שהוא רשע.
 והעניין שהס"א יש לו כמה עוזרים והם מדון, חימה, אף. ומהם אנו מבקשים להמלט
 בכל יום כאשר אומרים והוא רחום..עוון...אפיו...חמתיו. (כג) **גִּאֲוֹת אָדָם**
תִּשְׁפִּילָנּוּ אדם גאה בדבר מסוים, דבר זה יהיה סיבה להשפלתו **וְשִׁפְלֵ רוּחוֹ**
יִתְבַּן כָּבוֹד: ואילו השפל שהוא ההפך מן הגאה יגיע להיות מכובד. והעניין
 שהגאווה היא חלק הס"מ ושפלות הרוח זה חלק הקב"ה, ז"א, והיא משפיע למל' הנק'
 כבוד. רמז: ז"א משפיע לנוק' מ"ס שבו נותן לה דעת וזהו "יתמד" ע"א גימ' דעית.
 (כד) **זֹזֶלֶק עִם גָּנֹב** המקבל חלק מהגניבה, אע"פ שאינו גונב ממש עכ"ז הוא
שׂוֹנֵא נַפְשׁוֹ שונא את הגנב שנאת נפש **אֲלֶה יִשְׁמַע** כי הוא שומע שמשיעים
 כל מי שיודע מהגניבה **וְלֹא יֵדֵי**: ואינו מגיד וכאשר אינו מגיד נושא עונו של הגנב.
 (כה) **זֹרְדֵת אָדָם יִתֵּן מוֹקֵשׁ** כאשר אדם מוסיף לעצמו מתח על מתח קיים,
 הרי שהוא מחליש את עצמו בעוד ש- **וּבּוֹטֵז בִּיהוָה יִשָּׁנָב**: שהבוטח בדרכו
 ואינו סוטה ממנה, הרי שזה נותן לו חוזקה ויתכן מאד שזה יחלץ אותו מן המתח
 שקיים ממילא. (כו) **רַבִּים מִבִּקְשִׁים פָּנֵי מוֹשִׁל** רבים פונים למושל כדי לקבל
 עבודה או שררה **וּבִיהוָה מִשְׁפָּט אִישׁ**: אולם אליבא דאמת רק ה' נותן עבודה.
 (כז) **תּוֹעֵבֶת צְדִיקִים אִישׁ עוֹל** כשם שהצדיק לא מסוגל להכיל איש מעוול
 דרכו **וְתוֹעֵבֶת רָשָׁע יִשֶׁר דָּרָךְ**: כך הרשע מתעב ישר דרך. והעניין שז"א הוא
 צדיק וישר הוא, והוא משפיע למלכות הנקראת דרך ונקראת ישרה וההפך. רמז:
 התפלה במל' והתורה בז"א, ישרה גימ' תפלה.

פרק ל

(א) **דְּבָרֵי אֲגוּר בֶּן יֶקֶה הַמִּשְׁא** לפי פרשני הפשט דברים אלו אמר אגור שהיה חכם וממונה על השיר במקדש. במדרש כתוב שזה שלמה ושבע שמות היו לו: ידידיה, שלמה, אגור, בן יקא, למואל, איתיאל, קהלת. לפי הפרשנים לעיל **נָאִם הַנֶּבֶךְ לְאִיתִיאל** שאלו את איתיאל שהוא חכם ומשורר אחר, האם הוא זוכר מאמרותיו של אגור? **לְאִיתִיאל וְאָכַל**: ואכן איתיאל זכר את מימרותיו. המלבי"ם סובר שאוכל ואיתיאל הם פילוסופים המתווכחים עם אגור על יסודות האמונה. (ב) מקדים איתיאל ואומר **כִּי בֶעֶר אָנֹכִי מֵאִישׁ** דעו לכם שאני חסר מהחכמה **וְלֹא בִּינַת אָדָם לִי**: (ג) **וְלֹא לְמִדָּתִי וְזָכְמָה וְדַעַת קְדָשִׁים אֲדַע**: ואין לי מהלכים שמימיים. כל זאת אמר מהענווה שבו (ד) והנה אמרותיו של אגור **בֹּי עָלָה שְׂבִימִם וַיֵּרֶד** היש עוד אדם כמשה רבנו ע"ה שעלה אל האלקים והביא לנו את התורה? **בֹּי אֶסֶף רוּחוֹ בְּזִפְנָיו** היש עוד כמשה רבנו שנתן בכף ידו פיה כבשן וזרקו השמימה וכו'? **בֹּי צָרָר מִיָּם בְּשִׁמְלָה** היש עוד כמרע"ה שבקע מי ים סוף כאילו הם צרורים בשמלה? **בֹּי הֵקִים כָּל אֶפְסֵי אֶרֶץ** היש עוד כמשה רבנו שבקבלת התורה הקים את העולם? וי"א על הקמת המשכן. וכעת חד חידה **בִּמָּה יְשֻׁמוּ וּבִמָּה יָשִׁים בָּנוּ כִּי תִדַּע**: יש שבארו את הפסוק על אליהו הנביא: אליהו עלה בסערה השמימה ויורד לארץ. אליהו הנביא אסף רוח בחפניו בזה שמנע גשם שלוש שנים. אליהו הנביא בקע את הירדן באדרתו ובזה צרר מים בשמלה. אליהו החיה את בן הצרפתית ובזה החיה את בן הצרפתית ובזה הקים כל אפסי ארץ. והעניין התבאר בס"ה בכ"מ והרשב"י אומר (זוהר ויקהל קצ"ז) שהכל מכוון אל הקב"ה, וכאשר רבי יוסי אמר את אותם הדברים בשם רב המנונא סבא (יתרו עט ע"א) נשקו הרשב"י על ראשו, עיי"ש. (ה) **כָּל אֲמִירַת אֱלֹהִים צְרוּפָה** כל דברי התורה והמצוות מזוקקים **בְּמִן הוּא לְזֹזִים בּוֹ**: והתורה מגינה על לומדיה. בספר הזוהר (בראשית יט ע"ב) אמרו שהצדיקים לומדי התורה מהפכים את המילה "מארת ברקיע השמים" שזה לשון מארה וקללה לברכה של "כל אמרת אלוה צרופה". והעניין שכלל הוא יסוד ז"א והאמרה זו הפורפירא דהיינו המלכות וכאשר יש ייחוד ז'ו"ן היא מתחזקת ומגינה על בניה. מג"ן היינו חג"ת. (ו) **"אֵל תִּוְסַף עַל דְּבָרָיו** מאחר והתורה צרופה, עליה אין להוסיף וממנה אין לגרוע **פֶּן יוֹכִיזוּ בָּךְ וְנִכְזְבְּתָה**: שאם תשנה תאלץ להתווכח עם בורא עולם וכנראה תפסיד. (ז) **שְׁתִּימִם שְׁאֵלְתִי מֵאֲתָךְ** כאן פונה אגור בבקשה לקב"ה שיתן לו את ב' בקשותיו: **אֵל תִּבְנֶנּוּ בְּמִנִּי**

בְּטָרִם אָמוּת: (ח) שְׁוֹא וְדָבָר כָּזָב הֶרְזֹק מִבְּנֵי בִקְשָׁה רִאשׁוֹנָה "אנא יישר את ליבי לדברי אמת רִאשׁ וְעֵשֶׂר אֶל תִּתֶּן לִי בִקְשָׁה שֵׁנִי: תן לי מחייתי לפי הנדרש. אל תביאני לנסיון של עוני או עושר. אלא הִטְרִיפֵנִי לָזֶם זֶקִי: המצא לי מזון כפי הנדרש. (ט) פֶּן אֶשְׁבַּע וְכִזְזִישְׁתִּי וְאִמַּרְתִּי בִי יְהוָה אִם תִּתֶּן לִי עוֹשֶׁר רַב אֶפְשֶׁר שֶׁאֲבִטֵּחַ בְּעוֹשְׁרֵי וְאֶכְפֹּר בְּמִצִּיאוֹתָךְ כִּמּוֹ שֶׁאֲמַר מִרַעִי"ה וְרַע לִבִּי וְשִׁכַּחַתִּי וְכִפְשִׁיתִי יֵשׁ אֱלֹהִי: וכן אם אהיה עני מרוד אפשר שאגנוב ואבוא לידי שבועת שקר. והעניין (זוהר נח ס"ג ע"ב) שז"א פונה אל או"א בבקשה לקבל שפע כפי הראוי כדי שיוכל לתת שפע למלכות הנקראת "לחם" על ידי היסוד הנקרא "חק". (י) אֶל תִּלְשֵׁן עֶבֶד אֶל אֲדֹנָיו \{אֲדֹנָיו\} אִם רֹאית עֶבֶד שֶׁמַּעַל בְּתַפְקִידוֹ, אֵל תִּסְפֹּר זֹאת לֵאדֹנוֹ פֶּן יִקְלַלְךָ וְאֶשְׁבִּית: שמא ידע זאת העבד ויקלל אותך ותענש. בספר הזוהר (בלק רי"א ע"א) דרשו את הפסוק על בלעם שרצה למנוע בכישופיו את ישראל, עבדי פרעה, מלצאת ממצרים. והעניין שעבד הוא מלאך מט"ט (זוהר חיי שרה קכ"ו ע"ב) ואדוניו זו השכינה. "תלשן" היינו לשון היינו יסוד כלומר אל תפגום ביסוד הקדוש ותפריד עבד מאדוניו. שאם תפגום תגביר את האף והחמימה וז"א יענישך. רמזים: תלשן ו"פ יוסף. פן גימ' ה"פ כ"ו שהם חגתנ"ה. יקללך גימ' קיץ זה קץ כל בשר שמתעורר על עוון ההשחתה כמ"ש פ' נח. מילת אדניו קרי וכתוב כי כאשר השכינה מיוחדת עם ז"א היא נקראת אדון כל הארץ וזה הכתיב וכאשר נפרדת ממנו יש בה שם אדני- ואות ו' של אדניו מורה על מיעוט השפע הבא לה מז"א מו"ק ידיה לו"ק דידה. פין יקללך ו'אשמת ר"ת פ"יו שזו השכינה המייסרת. פ"יו גימ' א"ל אדני- המאיר ביצירה שגם היא נחשך אורה. (יא) דֹּר אָבִיו יִקְלַל וְאֶת אָמוֹ לֹא יִבָּרֵךְ: אפי' יהיה דור שאת אביו ואמו לא ברך בכל זאת אל תלשן וכו' כלומר אל תקטרג עליו. (יב) דֹּר טָהוֹר בְּעֵינָיו וּמִצָּאתוֹ לֹא רִזְזִין: ואפילו אם ראית דור שחושב שהוא טהור ובאמת הוא מזוהם בעבירות בכל זאת אל תקטרג עליו. (יג) דֹּר בָּה רָבוּ עֵינָיו וְעַפְעָפִיו יִנְשְׂאוּ: ואפילו אם הדור גס רוח וגם מתגאים הם על זה בכל זאת אל תקטרג עליהם. (יד) דֹּר זֶרְבוֹת שֵׁנִי וּמִאֲכָלוֹת בִּתְלַעְתֵּי לֶאֱכֹל עֲנִיִּים מֵאֶרֶץ וְאֲבִיוֹנִים מֵאֶדְם: ואפילו דור שלא רק שאינו גומל חסד עם עניים אלא אף חומס גוזל עושק והורג אותם בכל זאת אל תקטרג עליהם. והעניין נמשך עם האמור לעיל בעניין שמירה על קדושת היסוד. דור הוא היסוד המקבל מן ההוד י"פ שם אהיה שקיבל מאימא, כי אימא עד הוד אתפשטת והם גימ' דור. גם היסוד מקבל שפע עס"מ ועם ל' אותיות שבהם גימ' דור (קהלת יעקב ערך דור) מכאן שהיסוד נקרא דור והוא משפיע לרחל ולאה הנקראות "לדור ודור המליכו לא"ל. ובכן כאשר היסוד נפגם בעוון לשון הרע ורכילות נגרע השפע מאו"א ואין להם כח להשפיע לזו"ן וזה הוא אביב יקלל וכו'. כנגד חכמה אמר "רמו עיניו" וכנגד בינה אמר "טהור בעיניו". כנגד התפארת אמר "דור מ'ה" וכנגד המלי' אמר "לאכל עניים". וכהמשך לנאמר לעיל אל תלשן

הכוונה שיש לשמור מאד על שמירת הלשון שזה היסוד העליון בו נעשה זיווג דנשיקין²³. (טו) **לְעֹלֶקֶה שִׁתִּי בָנוֹת הֵב הֵב** העלוקה מן תולעת הגדלה בנהרות וזה משל לגיהנם שיש בו מדורים האומרים הב לנו רשעים כמו שמבאר **שְׁלֹשׁ הֵנָּה לֹא תִשָּׁבַעְנָה אַרְבַּע לֹא אָמְרוּ הֹוֹן**: כמו שיתבאר (טז) **שְׁאוּל** הוא מדור ששי של הגיהנם עליו נאמר מוריד שאול ויעל. הגר"א אומר שהיורד לשאול אינו עולה משם ומ"ש ויעל זו בקשת חנה שבאה מצאצאי קורח והתפללה על קורח שיצא מן השאול שהרי נאמר עליו שנבלעו בשאול. **וְעֶצֶר רִזּוֹם** היינו עקרות **אֶרֶץ לֹא שִׁבְעָה בַיּוֹם** זו מכת בצורת **וְאִישׁ לֹא אָמַרָה הֹוֹן**: דהיינו שריפה המכלה הכל. (יז) **עֵין תִּלְעַג לְאָב** אדם הלועג לדברי מוכיחיו **וְתָבוּ לִיקָהֶת אִם** ובז לכבוד אימו, מראה שהוא אכזרי ולכן יענש באכזריות **יָקְרוּהָ עַרְבֵי נֹזֶל** העורבים שהם אכזרים ינקרו את עינו **וְיֹאכְלוּהָ בְּנֵי זֶשֶׁר**: והנשר שהוא רחמן יאכל את עינו. (יח) **שְׁלֹשָׁה הֵמָּה נִפְלְאוּ בְּמִנֵּי שְׁלוֹשָׁה דְּבָרִים** איני יודע עליהם לאחר מעשה **וְאַרְבַּע וְאַרְבַּעֵהָ** **לֹא יִדְעֵתִים**: וגם את הדבר הרביעי לא ניתן לדעתו לאחר מעשה והם: (יט) **דֶּרֶךְ הַנֶּשֶׁר בְּשָׁמַיִם** לא ניתן לדעת את מעוף הנשר לאחר שכבר עף בשמים **דֶּרֶךְ נֹזֶשׁ עָלֵי צוּר** וכן מסלול זחילת הנחש על הסלעים **דֶּרֶךְ אֲנִיָּה בְּלֵב יָם** מסע האניה בלב ים. והדבר הרביעי **וְדֶרֶךְ גֶּבֶר בְּעֹלָמָה**: והעניין התבאר בס"ה (ויחי רמ"ג ע"ב) שיש יחוד זו"ן דגדלות ויש ייחוד זו"ן דקטנות אלו הויות ואלו שמות אלקים אלו לאחר שז"א קיבל מוחין מאו"א ואלו לפני שקיבלם. דרך הנשר בשמים סובר הרמ"ק (פרדס רימונים שער כג. וכ"כ בתיקו"ח קט"ז ע"ב) שהנשר זו מלכות בעת עלותה אל התפארת הנקרא שמים ויש לה ייחוד שם. ייחוד זו"ן דקטנות זה נחש עלי צור. רמז: צור גימ' שם אלקים דההין ע"ה. "דרך אניה בלב ים" מוסבר בתיקו"ז (תיקון כא ע"ב) שאניה זו המלי' המקבלת שפע הבינה הנקראת י"ס. "דרך גבר בעלמה" זה ייחוד זו"ן דקטנות ממ"ש גבר ולא איש עלמה ולא אשה. (כ) **כֵּן דֶּרֶךְ אִשָּׁה מִנְּאֻפֶּת** כך הנואפת אין בני אדם יודעים אימתי מנאפת ולא יודעת שיש מעליה עין רואה **אֹכְלָה** מכנה התשמיש בלשון אכילה כמ"ש הלחם אשר הוא אוכל **וּבְזוֹזָתָהּ**

²³ בענין זיווג דנשיקין חקרתי בפרק א' שיר השירים עיי"ש. י"א שיש זיווג אחד של נשיקין וי"א ד' וי"א ז' וי"א י"ב. נסביר: מ"ש שיש זיווג א' הוא בא"א והוא זיווג מיניה וביה. ומ"ש שיש ד' מינים הם באו"א. ומ"ש דיש ז' מינים הוא בזו"ן. ומ"ש י"ב מינים זה סך כל המינים. והמעיינים יעינו ב"עץ חיים" שער ט"ל פרק ט.

פִּיָּהּ של מטה וְאָמְרָה לֹא פָעַלְתִּי אָן : ומכחישה את הניאוף כי לא ניתן להוכחה. והעניין שלילי היא הנקראת דרך' והיא מנאפת תחת בעלה הסריס והיא יונקת מן הקדושה כשיש ריבוי חוטאים למטה (זוהר תזריע מ"ז ע"א). (כא) תִּנּוֹזֹת שְׁלֹשׁ רָגֹזָה אֶרֶץ בעבור ג' דברים שיפורטו להלן אנשי הארץ רוגזים וְתִנּוֹזֹת אֶרֶבֶעַ לֹא תֻכַּל שְׂאֵת : אולם בעבור הדבר הרביעי לא יכולים אנשי הארץ לשאתו (כב) תִּנּוֹזֹת עֶבֶד כִּי יִמְלֹךְ העבד שפתאום הופך למנהיג והרי אינו מבין בטכסיסי הנהגה וְנָבֵל כִּי יִשְׁבַּע לָזֶם : ואדם בזוי שלא חסר לו ממון וחי כמלך. הרי בני האדם מביטים בו ואומרים ראו כיצד חי נבל זה וילמדו ממעשיו. (כג) תִּנּוֹזֹת שְׁנוּאָה כִּי תִבְעַל השנואה זו זונה שהתחתנה וכעת תולה הריונה המפוקפק בבעלה וְשִׁפּוֹזָה כִּי תִירֶשׁ גְּבִירָתָהּ : שפחה היורשת מקום הגבירה ואילו הגבירה הופכת להיות שפחתה, זה לא נסבל בדעת. כי גם אם עבד מולך זה בעייתי מאד אולם שפחה שולטת בעייתי עוד יותר. והעניין בכל ד' דברים אלו הם המצב הרוחני בזמן הגלות. עבד ונבל זה מלאך ס"מ (כ"כ בזוהר פנחס רכו ע"א) ושנואה ושפחה זו לילי המרשעת. נציין כאן מ"ש הרש"ש בספר נה"ש (דף מד ע"א) "ואם חס ושלום יש פגם במעשה התחתונים גורמים שגם הקלי הנקי' אלהיים אחרים נאחזים בק"ך צירופים הנזכר שהם שרשם, ונכללים עמהם. ואע"פ שאלו הקלי' אינם נכנסים גם הם ביסוד הנקבה עכ"ז ממקומם יונקים דרך האלהיים הקדושים שרשם (קכ"ב ע"א) בהיותם נכללים בהם וזה אומרו ערו עד היסוד בה כי כביכול עד שם מגיע פגם התחתונים גם ז"ס ושפחה כי תירש גבירתה אשר לסיבה הנזכר כביכול הוא כאלו היסוד עליון דדכורא מזדווג עם השפחה שהיא קליפה בבחי' הנזכר. גם ז"ס פ' אלהים באו גויים בנחלתך וגו' כי האלהיים אחרים נאחזים באלהיים קדושים ונכללים בהם ועי"כ נכנסים בהיכל הקודש העליון ולכן הזכיר שם אלהיים ולא שם הוי"ה וזכור זה כי כל מקום שנזכיר אחיזת הקלי' בקדושה אינם אלא ע"ד הנזכר בלבד לא שח"ו נכנסים לתוך הקדש (כד) אֶרֶבֶעַ הֵם קִטְנֵי אֶרֶץ ארבעה בעלי חיים קטנים בגופם וְהֵמָּה זִזְכָּמִים מִזִּזְכָּמִים : וחנן אותם ד' בחכמה יתירה (כה) הַנְּמָלִים עִם לֹא עָז לנמלה גוף חלוש וְיִכְיֵנוּ בִּקְיֵן לְזֻזָּם : ועכ"ז הם עמלות ומכינות בקיץ מאכל לחורף ומזה ילמד האדם להיות חרוץ ויכין לו תורה ומצוות בעולם הזה בטרם יגיע לעולם הבא. (כו) שְׁפָנִים עִם לֹא עֲצוּם גם גוף השפן חלוש וְיִשְׁיִבּוּ בַּסֵּלַע בֵּיתָם : אולם הם בונים ביתם במחילות עפר וסלעים מעט מעט. מכאן מוסר לא להתרפות מלימוד התורה הגם שקשה לרכוש אותה. (כז) מֶלֶךְ אֵין לְאֶרֶבָּה גם הארבה חלוש גוף וַיֵּצֵא זִזְעֵן כָּלֹ : אולם הם חיים בנחילים וכאילו מלך אחד להם ובזה חוזקם. מכאן מוסר לאהבה ואחדות בין בני האדם. (כח)

עֲמֻמִּית זו אשת העכביש בְּיָדָם הִתְפַּשׁ מביאה לחמה בידיה ע"י שלוכדת את מאכלה ברשתה וְהִיא בְּהִיכָלִי מֶלֶךְ: הגם שחיה בהיכל מלך ושם לא חסר לה מזון. מכאן מוסר לחיות ממלאכה מפרנסת ולא מקצבאות. (כט) שְׁלֹשָׁה הֵמָּה מִיִּטְיָבִי צָעֵד שלושה הם הצועדים בבטחה וְאֶרְבָּעָה וְהִרְבִּיעִי מִיִּטְיָבִי לָכֶת: דומה להם בצעדיו. (ל) לִישׁ גִּבּוֹר בְּבִהְמָה ליש זה אריה בוגר וְלֹא יֵשׁוּב מִפָּנָי כָּל: ואינו חת מפני בהמה או חיה (לא) זְרִיר מִתְנַיִם זרזיר מתניים זו חגורה ששמים על המתננים והיא מזרזת את נושאה וזה משל לכלב רועים הרץ במהירות סביב הצאן או תִּישׁ התיש חזק ומהיר והוא מוביל את הצאן וּמֶלֶךְ אֱלֹקִים עֲבֹד: והרביעי הדומה להם הוא מלך אלקום. אין אומה בשם אלקום, אלא הכוונה למלך שאין מי שיקום לפניו אלא הוא מכניע את כולם (לב) אִם נִבְלָת בְּהִתְנַשֵּׂא אם מאן דהוא פגע בד שותק ושתיקה זו תגביה קרנד וְאִם זְמוּת יָד לָפֶה: ואם בכל אופן יש לך מחשבה להשיב חורפך דבר, שים יד לפה ואל תשיב. (לג) כִּי מִיֵּין זָזְלָב יוֹצִיא זֶמְאָה כי מיצוי החלב מוציא חמאה וּמִיֵּין אֶף יוֹצִיא דָם ומיצוי הכעס יוליד קטטות וּמִיֵּין אַפִּים יוֹצִיא רִיב: ומיצוי חימה יוליד ריב, לכן אל לך להגרר למריבות.

פרק לא

(א) דְּבָרִי לְמוֹאֵל מֶלֶךְ: דברי שלמה המלך. למואל הוא אחד משבע שמותיו. מִשָּׂא דברי מוסר אֱשֶׁר יִסְרְתוּ אֲבוֹ: בת שבע. והעניין ששלמה המלך בראה הפנימית הוא ז"א והוא מליך שהשלמים שלו. האים המייסרת זו הבינה הנקראת תשוביה ונקראת אשיר. מכאן תבין אשיר יציר את האדים. רמז: מִשָּׂא אֱשֶׁר רִית אִים זו הבינה. (ב) בֹּהַ בְּרִי אתה בני. אביך דוד המלך ידוע כצדיק ואם תרשיע יאמרו שזה בגללי. וְבֹהַ בֶּר בֶּטְנִי ואני השתדלי עבורך שתהיה מלובן ומזורז וְבֹהַ בֶּר נִדְרִי: ונדרתי שיהיה לי בן הגון לתורה. והעניין שהבינה אומרת לז"א מיה ברי הרי ז"א היה בעיבור במעי הבינה ונולד ועבר שלבים של יניקה וגדלות וכעת יש בו שם מ"ה כזה: יוד הא ואו הא. גם כבר ידעת שיחד עם ז"א נולדה הנוק' כעטרה בצידו ואח"כ גדלה לפרצוף ולכן נאמר "ומה בר בטני" ומה גימ' ע"ה ב"ן שזה שם שבנוק'. גם הבינה היא מקום הנדרים ונתנו סימן נדר נ' דר ולכן אמרה האים שאתה ז"א בן הנדרים. (ג) אֶל תִּתֵּן לַנָּשִׁים זִיקָךְ אל תתיש כחך בריבוי התשמיש וּדְרָכֶיךָ

לְמוֹזוֹת מְלָכִין : זכור שאתה מלך ועליך להתנהג כמלך. "למחות" היינו למחוק ואלו דברים שהמלך רוצה שלא יהיו רשומים בדברי ימיו והוא מבקש למחקם. (ד)

אַל לְמַלְכִּים לְמוֹאֵל אַל לְמַלְכִּים שִׁתּוּ יֵין לא ראוי לך ולא למלכים ריבוי שתיית היין ו**לְרוֹזְנִים אֹו \אִי\ שִׁכָּר** : וכן לא ראוי לרוזנים ריבוי השכר. העניין הוסבר בספר "בית עולמים" (דף קל"ג ע"א) שבעת שהמלכות עומדת בחזה ז"א ראוי שלא להגביר הדינים וזו הכוונה הפנימית בשתיית היין. גם ידעת שבהיכל הזכות שבעולם הבריאה יש ד' בתי דינים ובהם ע' דיינים וע' גימ' יין וכולם פותחים בזכות להגביר החסדים ולכן לא ראוי להגביר הדינים הנרמזים כאן בשתיית היין. (ה) **כֵּן יִשְׁתֶּה וְיִשְׁכּוֹז מִזֶּקֶק** אם אתה המלך תשתה יין אפשר שתשכח דברי התורה החקוקים **וְיִשְׁנֶה דִּין כָּל בְּנֵי עֲנִי** : ותפסוק דין שגוי לרעת העניים ותחטא בכפליים. (ו) **תֵּנוּ שִׁכָּר לְאוֹבֵד תְּנוּ שֹׁכֵר לְאוֹבֵד מַחֲמַת עוֹנִיו וְיֵין לְמֹרֵי נַפֵּשׁ** : להפיג צערם. והעניין מוסבר בס"ה (נשא קכ"ז ע"א) שיין זו הארת הבינה ושכר זו הארת הגבורה. נקדים ונאמר ש"אובד" זה היסוד כמ"ש הצדיק אבד ואין איש שם על לב". כעת נבאר את הפסוק ליסוד שאיבד כלי חמדתו אמרה האם תנו שכר לאובד כלומר יש להשפיע על מהארת הגבורה כדי שיתרבו אצלו הגבורות ולבסוף יתנם למלכות. מרי הנפש נמצאים בקטנות ויין הבא מהבינה מביא להם אורות דגדלות. (ז)

יִשְׁתֶּה וְיִשְׁכּוֹז רִישׁוֹ יִשְׁתֶּה הָרֶשׁ יֵין וְיִשְׁכַּח לְרַגַע מִמַּצּוֹקַת הַמָּמוֹן שְׁלוֹ וְעַמּוּלָּו

לֹא יִזְכָּר עוֹד : כפל העניין במילים שונות. רמז : ישתה גימ' ע"ה תשי"ו כמנין עצמות האדם וכאשר אדם שותה יין עצמותיו שרופות. (נדה כד ע"ב). ישתה וישכח רישו ר"ת רישו כמנין גבורה. רישו ר"ת של יתגדל ויתקדש ש'מיה ר'בא. (ח) אל תפתח פיד ליין אולם **פְּתוֹז פִּיךָ לְאֵלֶם** למי שאינו יודע לסדר דבריו לפני הדיינים היה לו טוען רבני **אַל דִּין כָּל בְּנֵי זִלְזוּף** : וכן היה פה למחליפים דבריהם, אלו שאינם מדויקים בטענותיהם לפני הדיין. (ט) וכן **פְּתוֹז פִּיךָ שִׁפְט צָדֵק** פתח פיד כדי להוציא את הצדק לאור **וְדִין עֲנִי וְאַבְיוֹן** : ודון דין העניים בצדק כי אין להם משענת אחרת. העניין הוא שהפה זו ספירת המלכות כמו שכתוב במאמר "פתח אליהו" פה מלכות והיא נקראת צדק והיסוד נקרא צדיק והא'ם זו הבינה אומרת לז"א שלא יגביר הגבורות הרמוזות בשתיית היין ובכך ימתיק דיני המלכות וזה הוא "שפוט צדק" זה ייחוד המשפט עם הצדק וכן "דין עני ואביון" דין זו המל' ועני ואביון זה היסוד והאם מחזקת את בנה להתייחד עם המלכות. (י) לאחר שסיפר במוסר האם פתח בשבח האם ואמר **אִשֶּׁת זִיזֵל מִי יְבוּצָא** קשה למצוא אשת חיל ו**רְזוּקָה מִפְּנִינִים מִכָּרָה** : ואם נעריך אותה כספית נראה שמחירה רב מפנינים היקרות. וכל עניין אשת חיל מלבד הפשט הרי זו מליצה בתוך מליצה ועומק לפנינים מעומק. להלן מספר דיעות בביאור המליצי קבלי : המלבי"ם אומר שאשת חיל זו הנפש

הבהמית הנמצאת בכל אדם ונותנת לו החשק לאכול והכח לבנות. בספר "רזא דחכמתא" להרב אריה צבי גוטליב אומר הרב שאשת חיל זו הנשמה. בספר "מעיל הקודש" למהר"י פריא אומר שאשת חיל זו השכינה וזו התורה. חכמי הקבלה בספר הזוהר ביארו את "אשת חיל" ואמרו שזו השכינה. אני סבור שעדיין ניתן לומר שזו הבינה והיא האים של שלמיה המליך וכפי שיבואר בהמשך. על הפסוק בקהלת "ראה חיים עם אשה" אמרו במדרש שזו האומנות של האדם כלומר מקצוע מפרנס. האר"י הקדוש (עץ חיים שער כא פרק ב) מגלה שכשהמלכות מגיעה לחזה של התפארת (מצב המתואר בפסוק ד') היא נקראת אשת חיל²⁴. והנה לכם דרשת רבי אבא תלמידו ויד ימינו של הרשב"י וכך הוא אומר בספר הזוהר (תזריע מב ע"ב) אמר רבי אבא "אשת חיל" זו השכינה והיא ספירת המלכות. "מי ימצא" מי יוכל להשיגה? מי יוכל להיות איתה תדיר דהיינו לזכות ולהיות בעל רוח הקודש. "ורחוק מפנינים מכרה" שואל רבי אבא צריך להיות כתוב "מחירה" ולא "מכרה"! אלא שהיא מוכרת את מי שאינו דבק בה כמ"ש "וימכר אותם ביד סיסרא". כמו כן בזוהר (אמור צו עב) דרשו אשת חיל על השכינה. וכן בזוהר (קורח קעח ע"ב) דרשו אשת חיל על המלכות בהיותה בעולם האצילות עם בעלה ז"א. כעת נסביר את השיטה האומרת שאשת חיל זו הבינה וכך יש לבאר: הבינה היא האשה של "חיל" שזו החכמה. החכמה והבינה נקראים אבא ואימא. כתוב (דברים ח, יח) "וְזָכַרְתָּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי הוּא הֵנִיךָ לְךָ כָּח לַעֲשׂוֹת חֵיל לְמַעַן הָקִים אֶת בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם בְּיוֹם הַזֶּה" והעניין וזכרית זה היסוד, אית זו מלכות, הוי"ה = תפארת דהיינו עליון וזו"ן ובכך תבוא אל "אלהיך" שזו בינה ומכאן אל "כי הוא" זו החכמה העליונה הנסתרת, "הנותן לך כח לעשות חיל" הרי שהחיל בחכמה. ובכן הבינה היא אשתו של החכמה הנקרא "חיל". ובבינה יש חמישים שערים כמספר מ"י והיא נקראת מ"י בכל דרשות חכמי הזוהר. ימצא קרי ביה ימצא ממנה תוצאות חיים. "ורחוק" כמה דאת אמר "מרחוק י"י נראה ל"י" (ירמיהו לא, ב) ונאמר "ותתצב אחותו מרחוק ונאמר אמור לחכמה אחותי את הרי שרחוק זו החכמה שרחוקה היא מההשגה. "מפנינים" אמרו "יותר מכון גדול הנכנס לפני ולפנים". ורמז יש כאן על כהן גדול שהוא בחכמה והוא נכנס "לפני" אריך ולפנים "עתיק". והביאור בזה שהמלכות שורשה בשם ב"ן של שבעת מלכ"י אדו"ם והיות והיא בנתה את עתיק ואריך שפיר אמר עליה "ורחוק מפנינים מכרה". רמז: אשת ע"ה גימ' ב"ן בחשבון גדול והבן. אשת חיל ר"ת איח והרמז מ"י יתנך כא"ח לי. איח ר"ת איני ח"כמה. ר"ת של הפסוק גימ' יסוד אדנ"י. ס"ת של הפסוק גימ' ישראל אדם. אשת חיל ס"ת גימ' ת"ל שהם ה"ג. אשת חיל מ"י ימצא ס"ת גימ' אמית. (יא) **בְּטוֹז בָּהּ**

לֵב בַּעֲלָהּ כשהבעל יוצא לעבודתו בוטח באשתו נותן ביתו שתשמור על הבית ולכן

הוא רגוע בעבודתו ואינו נחפז לשוב ולכן **וְשָׁלָל לֹא יוֹזָר**: מביא עמו ממון רב מהעבודה. והעניין הסביר רבי חייא בזוהר (תזריע מב ע"ב) הבעל שהוא הקב"ה פרצוף ז"א, בוטח בשכינה שהיא המלכות פרצוף הנוק' שהיא תנהיג את העולם וגם נתן בידה

²⁴ הנה תורף דבריו הקדושים: (ספר עץ חיים – שער כא פרק ב מ"ת) "אבל בהיותה לוקחתם (אלו ב' שלישי התפארת) נקראת אשת חיל עטרת בעלה. כי ח"ל גימטריא כ"ד כ"ד הנ"ל ולעיתיד לבא שתקחם כתיב באלהים נעשה חיל שהיא רחל והוא יבוס צרינו שעני"כ נבוס צרינו בעת שיבנה בית המקדש וז"ס ג"כ וישראל עשה ח"ל כי ז"א הנק' ישראל עושה ח"ל לנוקבא ונותן ב"ש שלו לכתר שלה.

כלי זין חיצים ובליסטראות להלחם בס"א ולכן גם "שלל לא יחסר" אלו נהי"ק שהמלי מצילה מיד הקלי. לשיטה השניה שהבעל הוא אבא והבינה אימא הרי שאבא בוטח באימא הנקראת ליב כמ"ש בינה ליבא ובה הלב מבין. "ושלל" הנה הבינה נקראת אלקים וכשהוא מלא כזה: אלף למד הי יוד מס גימ' ש' שהוא שין שהוא גימ' שלל. ו' דשלל עם מילת "לא" גימ' לא'ה שהיא ג"כ בבינה. ושלל ל'א יחסיר ס"ת רל"א רמז לרל"א שערים וע"ה גימ' רל"ב שזה גימ' עסמ"ב. לגבי הבטחון נאמרו בספרים כמה דיעות. י"א שהוא בחסד כמ"ש הבוטח ביי חסד יסובבנהו וי"א שהוא בג"ר ונתנו סימן בט"ח ב"נה ט"וב ח"כמה. טוב גימ' אהו"ה שהוא שם בדעת. (יב) **גְּמֻלָּתָהּ טוֹב**

וְלֹא רָע כָּל יָמֵי זְיוּיָהּ: האשה הטובה, משיבה טובה תחת טובה, אולם אינה משיבה רעה תחת רעה. העניין התבאר בזוהר (תזריע מב עב) שהמלכות משפיעה רק טוב לבי"ע ולהיכלות. שאלה: אם היא משפיעה רק טוב למה אומר ולא רע? לכאורה זה מיותר! אלא כיון שהמלכות נקראת עץ הדעת טו"ר יש אפשרות שיצאו ממנה דינים, לכן אומר "ולא רע". המלכות משפיעה טובה כשז"א מיוחד איתה. לפי הביאור שהאשה זו הבינה תובן מילת גמלתהו שהבינה היא האם משפיעה שפע לזו"ן שהם ו"ה של שם השם. טוב זה שפע חסדים שמקבל יסוד ז"א ו"לא רע" אלו הגבורות שמקבלת הנוק'. (יג) **דְּרִשָּׁה צֶמֶר וּפְשָׁתִים** למרות שאין על האשה לחזור אחר צמר ופשתן אלא הבעל מביא והיא טווה בבית. אשת חיל יוצאת מביתה ותר אחר צמר ופשתן כדי לטוותם **וְתַעַשׂ בְּזֹפֶן כִּפְיָהּ:** וזה נעשה בחשק רב. בס"ה (קדושים פו עב) מסביר שהשכינה תרה אחרי לובשי השעטנו כדי לייסרם. וכאשר נבאר שהפסוק נאמר על הבינה, צמר אלו החסדים דאבא ופשתים אלו גבורות דאבא והבינה דורשת לקבלם מאבא כדי להורידם לנהי"י שלה לתתם לג"ר דז"א. (יד) **הֵיטָה כְּאֲנִיּוֹת סוּזֹר מִמְּרוֹזָה תָּבִיא לְזִמְיָה:** אשת החיל יוצאת כל יום לעבודה למרחקים ומביאה מזון לביתה למרות שאינה חייבת. והעניין התבאר בס"ה (וירא ק"ז ע"א) שהמלכות מביאה מזונה ממרחק דהיינו מן החכמה העליונה. וכ"כ בכמה מקומות בס"ה (בשלח נ' ע"ב. ויקרא כא ע"א. אחרי מות ס ע"ב). לפי השיטה השניה אתי שפיר כי השפע הבא מאבא נמשך לאימא ומשם לזו"ן. רמז: היתה כ'אניות סיוחר ר"ת גימ' פ"ה לרמז על המלכות. וע"ה יעלה פ"ו לרמז על הבינה הנק' אלקים. (טו) **וְתָקֶם בְּעוֹד לִילָה** אשת החיל קמה בעלות השחר **וְתִתֵּן טָרֶף**

לְבֵיתָהּ מכינה פת בתנור לבני ביתה **וְזֹזָה לְנַעֲרֹתֶיהָ:** ומזון קבוע לנערותיה. העניין שאשת החיל זו השכינה השולטת בלילה והיא משפיעה לביתה אלו עולמות בי"ע ולנערותיה אלו היכלות דבריא. לפי השיטה שאשת חיל זו הבינה הרי שתיבת "ותקם" מראה על המשכת המוחין מאבא לאימא כי מאבא נמשך מילוי שם ע"ב שהוא מ"ו דרך היסוד שיש בו שם שד"י ומילוי שדי עולה ת"ק. ביתה היינו זו"ן ונערותיה מלאך מטט' זה התינוק היונק משדי אימ'ו. (טז) **וְזִמְיָה שְׂדֵה וְתִקְוֶזָהּ**

כאשר עולה בדעתה לרכוש שדה, היא תשיג מטרותה **מִפְּרֵי כִפְיָהּ נָטָע** \נָטָעָה\ {כָּרֶם: מחסכונו קטנים היא נוטעת כרם מניב לשנים רבות. העניין התבאר בס"ה (אחרי מות ס ע"א) שכאשר המלכות מלאה בשפע רב היא נקראת שדה

והיא מקבלת את השפע אליה ע"י יסוד ז"א. רמז ותקח הו כלומר היא מקבלת שפע מייחוד ו' עם ה'. מפרי כפיה אלו המ"ן העולים אליה ממצוות ומע"ט של הצדיקים והיא מתמלאת מהם בשפע ויש בה י' ספירות שכולם הויות כמנין כ"ם. (יז) **וְזִגְרָה**

בְּעֵזוֹ מִתְנִיָּה אשת החיל חוגרת מתניה באזור חזק סביב המותניים וזה מזרז אותה

בעבודתה **וְהֵאֱמִין וְרוּעָתֶיהָ**: ואת זרועותיה היא מניעה בחזקה בעת העבודה. והענין שחשק השכינה לקבל שפע מבעלה ז"א ובכל כח מנסה לעלות אליו וכאשר מגיעה למתניו שהם ה' ספירות אחרונות שבו היא מוסיפה לשאת זרועותיה (ספירות חסד וגבורה שלה) כלפי מעלה כדי לקבל את השפע. רמז: מתנים נמצאים באמצע גוף האדם ו"מתניה" ר"ת מ'לכות ת'פארת נ'צח י'סוד ה'וד שהם חמש ספירות תחתונות שבי' ספירות. (יח) **טָעָמָה כִּי טוֹב סִזְרָה** כאשר אשת החיל רואה שסחורתה

נמכרת הרי ש- **לֹא יִכְבֶּה בְּלִילָה \{בְּלִילָה\} נָרָה**: אינה נותנת שינה לעיניה.

והענין מוסבר בתיקוני' (זו"ח קל"ז עא) שהמלכות נהנית מלימוד התורה קיום מצוות ומע"ט והתפלות של בני ישראל ובזה היא יוצאת מן הגלות הדומה ללילה. ובדרך העמוקה יותר שאשת החיל זו הבינה נסביר מ"ש על "דר וסוחרת" שד"ר זו המל' וסוחרת זו הבינה. עוד ידעת שהטעמים בחכמה והביאור כאשר הבינה הנקראת סחורה מקבלת אורות מיסוד אבא הנק' טוב' ובו אור הטעמים מימלא יש לה שפע רב לתת לזו"ן ומתקיים ייחוד הנר שהוא: הו"ה אדנ"י, הו"ה אלקים, הו"ה אהיה שסה"כ גימ' נ"ר. גם נסביר את ההבדל לפי הסוד בין ליל ולילה, שעד חצות המל' נק' ליל ולאחר חצות נק' לילה ובא לומר שכל הלילה היא מקבלת מוחין. רמז: ל"א יכב'ה בליל ס"ת אותיות לא"ה שזו הבינה. (יט) **יְדִיהָ שִׁלְזָה בְּכִישׁוֹר וְכַפִּיהָ**

תִּמְכּוּ פָלָךְ: יחד עם עבודתה מחוץ לבית אינה מפסיקה לעבוד גם במלאכות שבבית כגון טוויית הפשתן. והענין כתב בספר "מגן דוד" אות כ' שכאשר ישראל עושים רצונו של מקום זה נותן כח למלכות שכינת עוזינו והיא משפיעה לעולם פרנסה בריאות וכו'. ולפי הביאור העמוק "ידיה" שאלו חו"ג של הבינה מקבלות שפע מיסוד אבא הנקרא "כישור" על שם צורתו שהוא נראה כמוט שהחוט כרוך סביבו כן יסוד אבא כל השפע נמשך ממנו. "וכפיה" אלו נה"י שבה משפיעים לזו"ן ראה כי אותיות "תמכו פלך" ע"ה גימ' לא"ה מלכות אדנ"י. כאן רואים כיצד יורד השפע מהבינה הנק' לאה אל המלכות הנקראת אדנ"י. (כ) **כַּפָּה פָּרְשָׁה לְעֵנִי** אשת החיל נדיבה ואינה

קופצת ידה מן העניים **וְיְדִיהָ שִׁלְזָה לְאֲבִיוֹן**: ועני ביישן היא מגיעה אליו ונותנת לו צדקה. והענין מסביר הרקאנטי (פרשת עקב) שהמלכות מחלקת שפע ומזון לעולמות בי"ע. רמז: "כפה פרשה לעני" גימ' י"פ פ"ה שזה כינוי למלכות. ולפי הביאור שאשת החיל זו הבינה נבאר שהבינה מחלקת מזון לזו"ן באופן שז"א נקרא אביון²⁵

²⁵ כתב בספר "קהלת יעקב" אביון נקרא היסוד כי הוא תאב לזיווג (מאורי אור). אביון

בא"ת ב"ש עם הכולל גימטריא ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן קס"א קנ"א קמ"ג קמ"ג, כי קמ"ג כפול להתלבש בן ב"ן כנודע, וכל זה כלול ביסוד:

והמלכות עני²⁶. (כא) **לֹא תִירָא לְבֵיתָהּ מִפְּשָׁלָהּ** לאשת החיל אין יראה מימי

הקור והשלגים **כִּי כָל בֵּיתָה לְבִשׁ פְּעָנִים** : כי כבר הכינה מלבושים חמים מאד לימי הקרה. העניין מוסבר בס"ה (חוקת קפ"ד ע"א) שהמלכות יונקת מז"א חו"ג שהם לבן ואדום אבל מוסבר שם שמילת פְּעָנִים נדרשת פְּעָנִים לומר לך שתמיד מגיעים חסדים עם גבורות ביחד ולכן מובן מדוע אינה יראה מהשלג כי אינו מגיע לבד. לפי הבאור שאשת החיל זו הבינה נסביר כמ"ש בספר "בית עולמים" (דף קלח ע"ב) "וזה ג"כ סוד הכתוב "לא תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבוש שנים" והוא כמ"ש במקום עמידת הנוק' הוא בג' תחתונות של ז"א נה"י ג' אלפין שהם גי' שלי"ג ושם הם הדיני' ששם הוא צמצום האורות מן הפרסה ולתתא בסוד עה"ד טו"ר. ואעפ"כ "לא תירא כי כל ביתה לבוש שנים" שהיא מקבלת חסדים מז"א שהוא טיפה דברכאן דג' מוחין המתפשט בו"ק של ז"א בסוד שם יה"ו והוא אחוריים של אדנ"י גי' וי"פ יה"ו כידוע והם נמשכים ג"כ מאלין שנים קדמוניות כמ"ש וז"ש כי כל ביתה לבוש שנים והם ו' אלפין דפ' בראשית. (כב) **מַרְבְּדִים עֲשִׂתָה לָהּ** אשת החיל הכינה לעצמה

מצעות נאות **יֵשׁ וְאֶרְגָּמָן לְבוּשָׁה**: ותיקנה לעצמה מלבושים נאים. העניין מבואר בס"ה (שלח קס"ג ע"ב) שלמלכות יש כלים ואורות. המרבדים אלו הכלים (קהלת יעקב) ועליהם נאמר עשתה לה ושש וארגמן אלו אורות מקיפים שלה. המלכות נבנית מחסדים וגבורות. על מילת מרבדים נאמר בתנחומא שאלו בגדי כהונה. הכהן רומז על החסד כידוע. קו החסדים כולל ח'כמה ח'סד נ'צח והם בקו ימין והנה ג' אלו חכמה חסד נצח עם התיבות גימ' מרבדים. (כג) **זֹרַע בְּשַׁעְרִים בַּעֲלָה** לבעלה

של אשת החיל יש בגדים נאים ומפוארים ולכן הוא ניכר בין הקהל **בְּשֵׁתוֹ עַם**

זְקֵנֵי אֶרֶץ : כאשר הוא יושב עם חכמי הקהל. בספר הזוהר (וירא קג עא) שואל כיצד בעלה שהוא הקב"ה נודע בשערים? הרי הוא נסתר וגם המלאכים אומרים "ברוך כבוד ממקומו" ואינם יודעים מקומו. גם הנביאים אינם משיגים אותו רק דרך המלכות הנקראת אספקלריא שאינה מאירה? ומשיב שהפירוש של "נודע בשערים בעלה" היינו לפי מה שכל אחד משער בליבו את הקב"ה כך הוא נודע לו. פירוש נוסף אומר הרשב"י בדרך משל כפי שאברי הגוף מגלים על הנשמה כך הקב"ה ניכר מתוך הספירות שהם נקראות "שערים". לפי הביאור שהבינה היא אשת החיל, אם כן בעלה זו החכמה ואין זקן אלא מי שקנה חכמה. עוד, כתוב "נודע בשערים" דהיינו יש ב' שערים לפני הבינה והם כתר וחכמה והנה "שערים" גימ' כתר. "נודע" גימ' "הבן חכמה" כמ"ש בספר יצירה. (כד) **סִדִּין עֲשֵׂתָה וְתַמְכֹּר** אשת החיל מלבד הכנת בגדי ביתה עוד

מספיקה לייצר סדין שזו גלימה חיצונית על הבגדים ומצליחה למכור אותו וזוֹנָר

²⁶ כתב בספר "קהלת יעקב" עני זו בחינת מלכות הנקראת כן (פרי עץ חיים שער הזמירות פרק ו'), דאיהו סיהרא דלית לה מגרמה כלום. עני גימטריא ק"ל ריבוע מ"ה, גם ה' הויות בגימטריא עני, נגד ה' גבורות שנמלכות נבנית מהן, ועם ג' אותיות גימטריא אהיה הוי"ה אלהים, שכל אלו בחינות מלכות כנודע;

נִתְּנָה לְכַנְעֵנִי: אולם את האריזה היא נותנת ללא תמורה כספית (הגר"א). ענין

הסדין התבאר ברקאנטי פ' וירא שזה המלבוש וסודו ודוד חגור אפוד בד וכן "מעיל קטון תעשה לו אמור" ובשמואל נאמר "והוא עוטה מעיל" כל אלו הם המלבוש הרמוז במילת בדין. וחגור היינו היא מנהיגה את העולם בדין למי שמתנהג על פי הדין וכנעני

כאן הוא סוחר. (כה) **עוֹז וְהֶדְר לְבוּשָׁה:** מלבושי אשת החיל נאים ומהודרים

וְתִשְׁזוֹק לְיוֹם אַזְרוֹן: ושמחה היא ביומה האחרון עלי אדמות כי אינה חוששת

מיום הדין כי נהגה ביושר כל ימי חייה. בספר "מגלה עמוקות" ביאר שצדיקים מתים מיתת נשיקה ולכן אמר בהם ותשחק ליום אחרון. ועוד שביום הילולא שלהם לומדים תורתם והצדיק מסביר בישיבה של מעלה את דברי תורתו והוא מתעטר בהם כמו לבוש. כאשר נבאר את הפסוק על המלכות הרי שעוז והדר הם ספירות נצח והוד והם מלבישים את המלכות. ענין השחוק התבאר בספר מבוא שערים (שער ו' חלק א' דרוש ח' דרושי נוק' דז"א) שלעתיד לבא יחזרו לנוק' ב' אורות שחסרו לה בעת חרבן הבית וב' פעמים אור (ללא אות א' שהיא השורש) הם ב"ת שהוא גימ' שחוק. אם כן יום

אחרון זה עת הגאולה. (כו) **פִּיהַּ פִּתְחוֹתָ בְּזֹכְמָה:** כל דברות אשת החיל הם

בחכמה וְתוֹרַת זֶסֶד עַל לְשׁוֹנָה: ועוד שהיא מזרזת אחרים לגמול חסד. בס"ה

(תולדות קמה עא) מבאר את הפסוק על התורה שפתחה במילת בראשית שהיא החכמה. ותורת חסד היינו "ויאמר אלקים יהי אור" שהוא אור החסד. כאשר נבאר את אשת החיל על הבינה נאמר שהבינה מתחילה מספירת החכמה כי חכמה ובינה תרין ריעין דלא מתפרשין כחא נפקן וכחדא שריאן. ומן הבינה נאצל החסד והוא נאצל מיסוד שבה וזה לשונה. רמז: ידוע שלכל ספירה יש ניקוד כגון כתר קמץ חכמה פתח. ונתנו סימן פיה פתח' בחכמ'ה. (כז) **צוּפִיָּה הֵילָכוֹת \הֵלִיכוֹת\}**

בֵּיתָה: מתבוננת היא בהליכות אנשי ביתה ומכוונת אותם לדרך הישרה וְלָזוּם

עֲצָלוֹת לֹא תֹאכַל: היא אוכלת מעט ובזריזות ולא כדרך העצל המתואר

בפרקים יט, כו. בספר "שושן סודות" אות תקפ מסביר שענין צופיה זו השגחת השם עלינו לשמירה. ולחם עצלות נראה שזו תפלה הדומה על בעליה כמשא. עוד, "צופיה הליכות" ירמוז על ההיכלות דבריא ויצירה שהיא משגיחה עליהם לזון והם

נעורותיה. (כח) **קָמוּ בְּנֵיהָ וַיֹּאשְׁרוּהָ בַּעֲלָהּ וַיְהִלְלָהּ:** בעבור כל מפעליה

זוכה אשת החיל להלל מפי בעלה ואיישר חילך מפי בניה. הענין שהבעל הוא ז"א והוא מהלל את אשתו אשת החיל כי יש בה שם אדני-י כמנין הלל. על דרך שאשת החיל זו הבינה בעלה הוא החכמה והוא "ויהללה" אם תביט במילה זו תראה שהיא גימ' אהיה אדני-י כנגד האם העליונה והשכינה. גם מילת ויאשרוה מורה על הבינה הנקראת אשר.

(כט) **רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ זִזִּיל רַבּוֹת הֵן הַנָּשִׁים שִׁכְּנָסוּ הוֹן וְחִיל אוֹלָם וְאַתָּה עֲלִית**

עַל כָּלָנָה: את הגדלת לעשות. בראיה הפנימית זה שבח שמשבח הקב"ה את כנסת

ישראל ואמר לה (זוהר שמות יד עב) מכל שבעים אומות העולם את עלית על כלנה. ובס"ה (רע"מ פ' צו כח ע"א) אומר שהשכינה עולה על עולמות ביי"ע וההיכלות. כאשר נבאר את אשת החיל על הבינה הרי שהחכמה משבחת את הבינה שהיא עולה על הכל

שאלו זו"ן ובי"ע. (ל) **שֶׁקֶר הַזֶּזֶן וְהַבֵּל הַיָּפִי** אין להלל את האשה על יופיה החיצוני גרידא אולם כשהוא מתלווה ליופי פנימי אז **אִשָּׁה יִרְאֵת יְהוָה הִיא תִתְהַלָּל**: אשה שיש בה יראת שמים זה היופי האמיתי כי המראה החיצוני זמני והפנימי קבוע. במדרש שוח"ט אמרו שקר חינו של נח והבל יופיו של אדה"ר. המהרל מפראג (גור אריה בראשית ט, כג) אומר שקר החן והבל היופי כי הם מצד הגוף. והענין הפנימי כי אשת יראת השם זו השכינה היראה מן השם שהוא הקב"ה והוא מהללה. וכאשר נבאר שאשת החיל זו הבינה נאמר שהחכמה מהלל את הבינה. והנה הבינה נקראת הלל שלם והמלכות חצי הלל. (לא) **תָּנוּ לָהּ בְּפָרִי יָדֶיהָ** לאחר שהשלים לשבחה אמר תנו לה גמולה **וַיְהִלְלוּהָ בַּשְּׁעָרִים מַעֲשֵׂיהָ**: וגם אין צורך לפרט בשבחיה כי מעשיה מוכיחים עליה. הענין שפרי ידיה של השכינה אלו נשמות בני ישראל שהם מעלים לה מ"ן וכל הספירות שעליה הנקראות שערים כמ"ש הרשב"י לעיל הם מהללים אותה ואת מעשיה שזה המ"ן שהיא מעלה להם. כאשר נבאר שאשת החיל זו הבינה פרי ידיה אלו זו"ן שעולים אליה לעיבור וכאשר היא יולדת אותם אלו מעשיה והשבח שהם ניתכים במעיה ויוצאים כלולים זב"ז. רמז: אמרנו שהשערים הם שיעורי הלב שכל אחד צופה בה בראיה שונה. הנה וייהללוה בישערים מעשיה ר"ת גימ' מ"ח שהם מ"ח דרכים בהן נקנית התורה. ס"ת גימ' נ' הם נש"ב.

בְּרִיךְ רוֹזְמַנָּא דְסִייעֵנָא עַד כַּעַן. בִּילָאוּ"א יִילָאוּ"א.

אודה לאל אשר גמלני וסייעני לבאר את משלי עם פירושים התנאים והחכמים וגם הוספתי מעט משלי לביאור הגאדל. כאן באתי על החתום אליהו בן א"ל חיים כלפון ביום א' תמוז תש"פ.

משלי

כתר שלמה

פרק לא

קהלת

1 זוהר שמות פרשת בא דף לט עמוד א

ותנא שבעה שמות נקרא: כנגד ספירות חגתנהי"ם

1. שלמה – חסד
2. ידידי"ה – גבורה
3. אגור – תפארת
4. בן יק"א – נצח
5. איתיא"ל – הוד
6. למואל – יסוד
7. קהלת. – מלכות

קהלת כנגד כלם, וכלם נקרא כעין של מעלה, קהלת כנופיא קדישא דבי עשרה, בגין כך "קהל אין פחות מעשרה", וקהל אפילו מאה, וקהלת כללא דכלא, כמה דאת אמר (דברים לג ד) "קהלת יעקב". כלומר במלכות נקהלים כל הו"ק ותאנא שמותיו על שם החכמה אתקרון, שהם כנגד הז"ס הנ"ל ובגין כך ולפי שהיה חכם גדול תלת ספרין עבד חיבר ג' ספרים כנגד החג"ת שהם ענפי החב"ד (עיין בזוהר פ' אחרי מות שסידר את הספרים בחב"ד ואין סתירה כי החג"ת ענפי החב"ד – מק"ם) ובכך תיקן את המלכות הנקראת "חכמת שלמה" שיר השירים, קהלת ומשלי. וכלהו לאשלמא חכמתא: זו המלכות הנקראת חכמה תתאה: שיר השירים לקבל דחסד, שהוא מלא בדברי אהבה ריצוי ופיוס לכנ"י קהלת לקבל דדינא, שיש בו קריאת תגר כנגד היצר הרע, ההבלת העולם הזה ולכן נזכר בו רק שם אלקים משלי לקבל דרחמי, שהוא ממצע בין חסדים ודינים לפיכך חלקו דברים טובים וחלקו דברים קשים וכל זאת עשה בגין כדי לאשלמא חכמתא לתקן את המלכות. (הבאור מתוך ה"מתק מדבש")

כתב הגלנטי בבאור שמותיו:

שלמה- זו מידת המלכות שמרבה "שלום" היינו היסוד "בעולם" בה.

ידידיה- שהיה אוהבו של המלכות הנראת י"ה

אגור- שהיה קשור למלכות האוגרת בה השפע העליון

בן יקא- שהקיא חכמתו על כל העולם

איתיאל- המלכות נקראת "אל" והיא היתה איתו, עם שלמה.

למואל- המלכות הנקראת "אל" היתה "למו" היינו שלו. כמו "וחש עתידות למו"

קהלת- המלכות שהינה כללות כל השפע העליון היתה עימו. עכ"ל.

נמצאנו אומרים שכל שבע השמות, לדעת רא"ג הם במלכות. וליישוב עם הנאמר לעיל נוכל

לאמר שהם ז"ת דמלכות. ולפי"ז כל אחד מהן ירמוז לספירה אחת:

איתיאל – חסד ע"ש (תהלים נב, 3) "חסד א-ל כל היום"

למולאל – גבורה קרי ביה מול אל הוא החסד

ידידיה- תפארת לפי שהיא עולה ומייחדת חו"ב הנקראים י"ה

בן יקא – נצח לפי ש"בן יקא" בגימ' "זה בנצח" ע"ה.

אגור – הוד גימ' גברה וההוד יונק מהגבורה.

שלמה – יסוד שה"שלוש" שלו היינו היסוד. ואח"כ ראיתי שכוונתי לדעת הרמ"ז שכתב וז"ל "שלמה עיקרו בסוד היסוד כי הוא מבחינת משה, כי "שלמה" אותיות "למשה". אמר הכותב, משה ביסוד אבא אחוז ושלמה ביסוד דנוק'. עוד, "אני שלמה" גימ' (משלי, י, 25) "וצדיק יסוד עולם" וכן (משלי כט, 7) "ידע צדיק דין דלים". קהלת – מלכות כדלעיל.

¹ זוהר בראשית פ' ויצא דף קמו עמוד ב בסתרי תורה

אמר רבי אלעזר, שלמה מלכא האי ספרא ספר קהלת אוקים ליה על שבע הבלים, שנאמר "הבל הבלים, הרי ג' הבלים וכפל הרי ו' וחתם "הכל הבל" הרי שבעה הבלים והם ז"ת דבינה (הסולם) המלכות נקראת "דיבור", התפארת "קול" והבינה "הבל". "הבל" גימ' לז שהוא מילוי ס"ג. הבינה מאירה את המלכות ולכן ז"פ לז גימ' "אור ב"ן" ועלמא והמלכות קאים עליהו, עומדת עליהם ואינן עמודין וסמכין קיומא דעלמא. והם עמודים ואדנים המהוים קיומו של העולם דבגין כך אקרון הבלים, ולכן נקראו הבלים מה גופא לא אתקיים בלא הבל, מה הגוף אינו מתקיים בלא הבל היינו רוח אוף הכי עלמא לא אתקיים אלא על הבלים כך העולם אינו מתקיים אלא על ההבלים דאמר שלמה מלכא, שאמר שלמה המלך ואינן שבע, דכתיב הבל הבלים, אמר קהלת, הבל הבלים, הכל הבל, הא שבע. ואי תימא, אי הכי דאינן מרגלאן טבאן דעלמא קיימא עליהו, הא באתר אחרא כתיב הבלים בישין, ואינן סתירו דעלמא, כגון (קהלת ו ב) זה הבל וחלי רע הוא, (שם ד ד) זה הבל ורעות רוח, אלא ודאי (אלין) אף על גב דהני שבע הבלים דאינן קדישין קיומא דעלמא, אית לקבל הני, שבע הבלים דכל דינן דעלמא (מנייהו) נפקין, ומנייהו מתפשטין (הבלים) אחרנין, וכלא קיומא דגלותא (ס"א, דעלמא), בגין דאית בהני שבע, הבל דכל דינן דעלמא נפקי.

זוהר זולק ב דף י עמוד ב

שלמה מלכא עבד ספרא דא ספר קהלת ואוקים ליה על שבעה הבלים שהם ז"ת דז"א דעלמא שז"ת דנוק' קיימא עליהו נבנים מהם ואינן ז"ת דז"א שבעה עמודין סמכין דעלמא הסומכים את המלכות לקבל שבעה רקיעים, ואלין אינן:

1. ויל"ן – מלכות דז"א

2. רקי"ע – יסוד דז"א

3. שחקי"ם – נו"ה דז"א

4. זבו"ל – תפארת דז"א

5. מעו"ן – חסד דז"א

6. מכו"ן – גבורה דז"א

7. ערבו"ת – בינה דז"א הכוללת בתוכה חכמה וכתר דז"א

ולקבליהו, הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל, וכנגדם אמר קהלת שבעה הבלים וכמה דאינון שבעה רקיעין ז"ת דז"א אית אחרנין דדבקי בהו, אלו ז"ת דנוק' ומתפשטי המתפשטות ונפקי מנייהו ויוצאות מז"ת דז"א הכי נמי אית הבלים אחרנין דמתפשטי ונפקי מאלין כך מז"ת דנוק' מתפשטים שבעה הבלים אחרים דבי"ע וכן דקלי' (והם שבע הפרות הרעות בחלום פרעה) וכלהו אמר שלמה (על פי ה"מתוק מדבש" שבאר לפי המק"מ)

רעיא מוהימנא ספר במדבר פרשת נשא דף קכג עמוד ב

ורזא דמלה הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל אינון שבעה לקבל כורסייא ז"ת דמלכות ואינון שבעה לקבל יומי בראשית ז"ת דז"א וכנגדם אית כל בריין שהם שבעה בחינות דשמיא וימא וארעא שהם תפארת יסוד ולכות ומהם נבראו חיות עופות בהמות ודגים שהם חו"ג נו"ה (מתוך "מתוק מדבש" דף כט בשם הגר"א ודמשק אליעזר).

¹ זוהר זולק א דף רכג עמוד א

רבי יצחק פתח ואמר, "מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש" בכמה אתר אתמר דאסתכלנא במלוי דשלמה, ואתחזי מלוי סתימין, אבל כלהו מלי דשלמה כלהו אקרון בחכמתא... בכמה מקומות למדנו, שהסתכלנו בדברי שלמה, ודבריו נראים סתומים. אבל כל דבריו של שלמה כולם נקראים חכמה. תאנא למדנו

"מה יתרון לאדם בכל עמלו", יכול אף עמלה דאורייתא, תלמוד לומר "שיעמול תחת השמש" (כתיב), שאני עמלה דאורייתא דלעילא מן שמשא הוא, (דבי ינאי הכי אמרי עיין גמ' שבת ל ע"ב) רבי חייא אמר, אף עמלה דאורייתא דאיהו עמל בגיניהון דבני נשא או בגין יקרא דיליה, האי תחת השמש כתיב, דהא לא סליק לעילא. למדנו, "מה יתרון לאדם בכל עמלו?" אפשר לומר, שגם עמלה של תורה כן, תלמוד לומר "שיעמול תחת השמש" ומשונה הוא עמלה של תורה שהוא למעלה מן השמש שהיא מעליונים. רבי חייא אומר: "אף בעמל תורה אני אומר "מה יתרון וכו'" אם האדם עמל בתורה בשביל בני אדם, או בשביל כבוד עצמו, תורה זו אינה עולה למעלה. (מתוך באור "הסולם" פרשת ויחי אותיות הער, רצג).

זוהר זולק ב דף קיב עמוד א

פתח ואמר **מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש**, וכי לא אתא שלמה אלא לאולפא מלה דא, אלו אמר (ס"א וכי מה אתא שלמה מלכא לאולפא במלה דא, ותו ואילו אמר) בעמלו שיעמול, יאות, דהא אשתאר עמל דאית ביה יתרון, אלא כיון דכתיב בכל עמלו, הא כללא דכלא, דלא אשתאר כלום דאית ביה יתרון? אלא, לאו לכל אדם אמר שלמה מלה דא, אלא אדם אית בעלמא, דאיהו משתדל תדיר בביש, ולאבאשא, ולא אשתדל בטב אפילו רגעא חדא, ועל דא כתיב עמלו, ולא כתיב יגיעו, יש הבדל בין עמל המורה על פעולה שלילית ובין המילה "יגיע" המורה על פעולה חיובית כגון: עמלו- כמה דאת אמר (תהלים י ז) "ישוב עמלו בראשו", (במדבר כג כא) ולא ראה עמל בישראל,

יגיעו- כמה דאת אמר (תהלים קכח ב) יגיע כפיך כי תאכל וגו', וכתיב (בראשית לא מב) ואת יגיע כפי ראה אלה"ם.

אבל עמלו כתיב, (תהלים י ז) עמל וכעס, אשתדלותיה הוא תדיר לביש, ועל דא איהו תחת השמש. בשעתא דהאי אדם אשתדל בביש, על האי כתיב (איוב יח יט) לא נין לו ולא נכד בעמו וגו', דהא קודשא בריך הוא בעי דלא יעביד תולדין, דאלמלא יעביד תולדין הוה מטשטש עלמא, ועל דא כתיב **מה יתרון לאדם בכל עמלו**, ומאן דלא ישתדל למעבד תולדין, אתדבק בהאי סטרא דאדם בישא, ועאל תחות גדפוי.

ספר מגלה עמוקות - אופן עשירי

ע"ד המדרש על פסוק מי הקדימני ואשלם. - רב לך בסוד רב טוב הצפון לצדיקים שדרשו רז"ל על שמם. - וזה סוד פני משה כחמה:

בא משה להודיע ענין התפלה לדורות שהקב"ה עושה עם האדם, שאי אפשר לו לאדם לשלם להקב"ה מה שנתן לאדם כבר, וכדאיתא במדרש (ויק"ר פכ"ז ב') מי הקדמני ואשלם (איוב מא ג), כלום עושה אדם מצות צצית עד שלא נתן לו הקב"ה טלית, וכן מזוזה שנתן לו הקב"ה בית וכו'. ועל זה אמר משה אתה החלות להראות, כי בשביל זה אני מבקש מתנת חנם ולא בשביל מעשים טובים שלי, לפי שאתה החלות מקודם לעשות עם האדם טובות קודם שעשה האדם המצוה. והשיב לו הקב"ה רב לך שיש לך הרבה מצות ומעשים טובים, ואפילו הכי אל תוסף דבר אלי. או רמז במלת רב לך,

מה שאמרו במדרש (קהלת דף פב [קה"ר פ"א ג']) על פסוק (שם קהלת א ג) **מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש**, אם יעשה האדם כל המצות בעולם אינו יכול לשלם להקב"ה מה שמזריח השמש שנקרא רב, בסוד רב טובך (תהלים לא כ) הצפון לצדיקים שאמרו רז"ל (זוהר ח"ב ר"כ ע"א) הוא מאור הגדול הגנוז לצדיקים. וגם רמז שפני משה כפני חמה (במאמרם ז"ל בב"ב דף ע"ה נע"א), והוא המאיר בכל העולם:

ספר תיקונים וזדשים – תיקונא שבעין

תיקונא תליתאה דא מ' משיח דביה יתתקן עלמא ברזא שלים. דהשתא מצב העולם בששת אלפים שנה של קילקול ותיקון מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש? דהשתא לא אשתכח יתרוןא לעילא לעלמא כלל, אלא "מה שהיה הוא שיהיה", עד דשמשא נהיר לעלמא, ודא שמש דלתתא. במצב זה באמת אין התעלות לעולם אלא מה שהיה הוא שיהיה ומאירה לנו השמש הגשמית אבל לזמנא דאתי אבל לע"ל יתקיים והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים וכו' (ישעיה ל כו). אלין שבע יומין דלעילא חג"ת נהי"ם דז"א דאצילות דאינון דרגין עלאין קדישין דיתתקן במשיח, דאתמר ביה ונחה עליו רוח ה' וכו' (שם יא ב) דא חכמה סתימאה דמתמן יתתקנון מילין בתיקונא שלים לאשתלמא דיוקנא דא כדקא חזי:

ספר פתוזי שיערים נתיב עולם התיקון – פתוז ו

השמש הוא הכולל כל שבעה כוכבים והמושל בהם וכולל כל חוקי הטבע, שעל זה אמר שלמה, "וראיתי תחת השמש" וגו' מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש וגו'. שהטבע עושה את שלה, ואינו לפי עמל האדם. אבל למעלה מן השמש יש יתרון, והוא אור הפנימי שהוא ע"פ התורה ועבודה לעשות נפלאות בעולם, לשדד הנהגת הטבע:

ספר ביאורי אגדות (אפיקי ים) – יובא דף כ ע"ב

"אלמלא קול גלגל חמה נשמע קול המונה של רומי ואלמלא קול המונה של רומי נשמע קול גלגל חמה"

רמזו בזה מליצה נפלאה ומוסר השכל, והוא שאנו רואים שיצה"ר דרכו לפתות בני אדם להראות נועם זיו עוה"ז כמ"ש (משלי ה ג) כי נופת תטופנה וכו', ויראה הצלחת הרשעים בעוה"ז שבזה יוכל לפתות האדם לילך בדרכי הרשעים. אבל המשכיל יבין כי כל עונג עוה"ז אין בו ממש במה שהוא נופל תחת הזמן, והזמן הוא פורח והולך ואין לו עמידה וקיום כלל כצלו של עוף הפורח. והארכת במקום אחר כי הזמן מתחלק לעבר ועתיד, וההוא אין בו מהות נרגש, וא"כ במה יתענג האדם בדבר שאין בו ממש. והוא מ"ש למעלה דקול גלגל חמה המנסר ברקיעא והאי חירגא דיומא (ביאר הר"ן נדרים דף ח ע"ב אבק הנראה בחמה כשהיא נכנסת דרך חלון נקרא "חירגא") לא שמי' שמו נקרא "לא" (רש"י יומא דף כ ע"ב) וכו' רצה לומר שנסיעת החמה שסובבת בגלגלה במהירות גדול ומחסרת חלקי הזמן במהירות גדול, עד שהזמן הוא ממש לאפס ואין.

והנה המשילו חז"ל הצלחת הרשעים לקול המונה של עיר, לפי שבזמניהם הי' מלוכה זאת היותר מוצלחת מכל האומות ומלכי ארץ בעונג עוה"ז ושלוה גדולה וממשלה רמה, והמשילו פיתוי היצר מצד הצלחת הרשעים לקול המונה של עיר שהוא הבוקע לאזני בני אדם לעורר לבו אל תענוג הזמן ולהתדמות במעשיהם. אבל ע"י קול גלגל חמה שהמשכיל יודע בזה לההביל עניני עונג הזמן כמאמר החכם מה יתרון לאדם וכו' שיעמול תחת השמש וכו', רצה לומר מצד שהוא תחת הזמן בזה נכבה תאות היצה"ר שלא יהי' נשמע לשלוות הרשעים שהוא המונה של עיר. אבל לעומת זה גם להיפוך שלוות הרשעים והצלחתם המרובה משכיח מאדם לזכור להם סופם וכי הזמן פורח והולך, וכמ"ש רז"ל בפ"ב דשבת ע"פ זה דרכם כסל למו וכו' (לא ע"ב), ולכן מצד זה נשאר הבחירה על משקל השוה, שאל"כ היתה הבחירה מתבטלת (ת) ולא הי' מקום לקיבול שכר. אבל מצד שקול המונה וכו' משכיח קצת שלא יהי' נשמע לאדם קול גלגל חמה המנסר ברקיע שיראה הבל עוה"ז, בזה הבחירה מסורה על קו השוה והבן:

ספר שיזו יצוזק זזלק א – דרוש לשבת שובה

ועל ענין זה אמר שלמה המלך ע"ה בקהלת, באמרו "הבל הבלים וכו' מה יתרון לאדם וכו' וזרח השמש" וכו', ורז"ל אמרו "תחת השמש אין לו יתרון, אבל למעלה מן השמש יש יתרון", (אמרי דבי ינאי במסכת שבת דף ל ע"ב) והיינו ששלמה אמר זה דרך ויכוח, שלפי הנראה מסידור העולם, חיי האדם בעוה"ז הבל, ובריאתו ללא תועלת, כי לפי הנראה, העולם וסדורו לא ישתנה ע"י מעשה האדם, לא לטוב ולא להיפוך, ועוד שמעותד למות, וימי חייו כצל, ולפי זה אפילו יסוד העפר שהוא הנברא היותר שפל

והיותר תחתון של כל הנבראים, הוא משובח יותר מן האדם, שהרי "דור הולך ודור בא", והנסיעה מחיי הבלו מתמדת, ואף על פי כן "והארץ לעולם עומדת":

¹ תיקוני זהר דף צט עמוד ב

ובגין דא אתמר ביה דור הולך ודור בא, ולית דור פחות מששים רבוא, ולעילא דור הולך דא ו', תפארת שיש בה שש ספירות חג"ת נה"י דסליק לשתין רבוא בשית ספירן, כל ספירה נחלקת לעשר ספירות וכן ע"ז הדרך עד לששים ריבוא והארץ לעולם עומדת דא שכינתא, ספירת המלכות דאיהי עומדת ליה.

"דור" אלו הנשמות ו"הארץ" זה הגוף:

ספר עבודת הקודש - חלק ב פרק ל

קבלו אנשי האמת והצדק, כי הנפש אשר עותה, ומרדה בבראה, וקלקלה דרכיה, תשוב לימי עלומיה, לתקן עוותיה, ולגדור פרצותיה, ואם בראשונה לא הצליחה תשוב שנית ושלישית:

ובמדרש רות הנעלם (ז"ז פ"ט ע"א) אמרו על זה משל לאדם שנטע אילן, ראה שלא הצליח עקרו ושתלו במקום אחר, וכן פעמים רבות הה"ד הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר עד כאן, ובפרק שואל אדם רמזו זה, אמרו שם תנו רבנן והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה, תננה לו כאשר נתנה לך בטהרה אף אתה בטהרה, משל למלך בשר ודם שחלק בגדי מלכות לעבדיו, פקחים שבהם קפלום והניחום בקופסא, טפשים שבהם הלכו ועשו בהם מלאכה, לימים בקש המלך את כליו, פקחים שבהם החזירום לו כשהם מגוהצין, טפשים שבהם החזירום לו כשהם מלוכלכים, שמח המלך לקראת פקחים, וכעס לקראת טפשים, ועל פקחים אמר ינתנו כלו לאוצר והם ילכו לבתיהם לשלום, על טפשים אמר כלי ינתנו לכביסה והם יתחבשו בבית האסורין, אף הקב"ה על גופן של צדיקים אומר יבא שלום וגו', ועל נשמתם אומר והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים, על גופן של רשעים הוא אומר אין שלום אמר יי' לרשעים, ועל נשמתן הוא אומר ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע עד כאן:

הנה רמזו אל הענין הזה שאנו בו, כי כוונת הכתוב להודיע כי הנפש החוטאת נקלעת כאבן וחוזרת אל זה העולם:

ובמדרשו של רבי נחוניא בן הקנה אמרו, אמר ר' מאיר מאי דכתיב 'מלוך יי' לעולם אלהיך ציון לדור ודור, אמר ר' פנחס דכתיב **דור הולך ודור בא** ואמר ר' עקיבא מאי דור הולך ודור בא שכבר בא, משל למה הדבר דומה למלך שהיו לו עבדים והלבישם כפי יכלתו בגדי משי ורקמה, קלקלו השורה והשליכן ודחפן מעליו, והפשיטן בגדיו והלכו להם, הלך לקח הבגדים ורחצן היטב עד שלא נותר בהם סיג והניחם אצלו מזומנים, וקנה עבדים אחרים והלבישם הבגדים ההם, והוא לא ידע אם הם טובים אותם העבדים אם לאו, והרי זכו בבגדים שכבר באו לעולם ולבשום אחרים לפניהם, אבל **הארץ לעולם עומדת**, והיינו וישוב העפר אל הארץ כשהיה והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה עד כאן:

1 שער הפסוקים – ספר קהלת

וזרח השמש ובא השמש וגו':

ירצה, **וזרח השמש**, מאימא עילאה, בינה והיא הנקראת "שירותא דשמשא" בווהר ז"ג במאמר הדגלים דף קנר ע"א. "שמש" זו מידת התפארת, תזוילתה בבינה וסופה במלכות וזו מידת יעקב אע"ה הבריוז התיכון המבריוז מן הקצה (בינה) אל הקצה (מלכות) כי משם זריחתו. **ובא השמש**, אל מדת המלכות, כי שם ביתו. וזה אינו אלא ביאה לבד, לשם איברים באיברים, סוד הנשיקין, ואין מאיר בה כל כך.

ואל מקומו שואף, ירצה, שהשי"ת רצה שיתנהג העולם בחסד ובדין. וברחמים הוא התפארת, בדין הוא המלכות. ולכן נטרדה, (כשאמרה אי אפשר לשני מלכים לשמש בכתר אזרד) לפי שהדין אינו מן הראוי לעשות לפני המלך, ולא שנטרדה ח"ו, כי הכל אחדות אחד, אבל בערך שהיא עשירית, נקראת טרודה. והדין נעשה לצרכנו, וז"ש חז"ל "שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו" (אבות ג ב). א"כ כיון שמצדו נטרדה, להיותה מנהגת בדין, צריך שנתקן אותה. ומהו התיקון, לייחדה למעלה, ולא יחוד אברים באברים לבד, כי אין השמש מזריח בה כ"כ. והם רחמים ודין כאחד, וע"ז נאמר, ה' הוא אלהים ולא נאמר ה' הוא ה', שעדיין הוא בדין. אבל בעת הזווג, שהוא בעת כניסת היסוד אליה, לתת בה הטיפה, אז זורח בה כ"כ, עד שמאירה כמותו ממש, ואין ביניהם בחינת עילה ועלול, אלא שניהם מאירים באור אין סוף כאחד. וז"ש, **ואל מקומו שואף**, שהוא בה' היסוד, הנשאב ונשאף בתוכה, והיא שואבת הטיפה, אז הוא זורח שם בעצם:

אמר שמואל, גם ביאור הפסוק הנזכר, כתב מורי ז"ל, שנמצא מ"י הרב הגדול זלה"ה, ונראה שהוא מן הדרושים של הרמ"ק ז"ל:

ספר לקוטי תורה - מגילת קהלת

וזרח השמש מאמא עילאה כי משם זריחתו **ובא השמש** אל מדת המלכות כי שם ביתו וזה אינו אלא ביאה ושם לבד איברים באיברים בסוד הנשיקין ואינו מאיר בה כל כך. ואל מקומו שואף רצה לומר שהשם יתברך רצה שיתנהג העולם בחסד ודין:

¹ זוהר זולק א דף קלו עמוד א

פתח רבי יצחק ואמר, **וזרח השמש ובא השמש**, ואל מקומו שואף **וזרח הוא שם**, **וזרח השמש**, דא שמשא זה היסוד דנהיר לסיהרא, המאיר למלכות דכד אתחזי בהדה שכשרואה אותה, כלומר משפיע לה משפע החכמה הנקרא "ראיה" כדין נהרא הרי שאז היא מאירה ואתנהיר, והיא מאירה לבי"ע.

פירוש אחר: **וזרח** מאתר עלאה דקיימא עליה, שהיסוד מאיר מהתפארת בשעה שהבינה מאירה בו מתמן זרח תדיר, ובא השמש היסוד לאזדוגא בהדה דסיהרא, להתחבר במלכות הולך אל דרום דאיהו ימינא, חסד וזה התעוררות האהבה ליחוד ושוי תוקפיה ביה, ובגין דתוקפיה ביה, כל חילא דגופא בימינא הוא וביה תליא, התעוררות האהבה בכל תוקף נמשכת מהחסד ולבתר סובב אל צפון, מידת הגבורה וזה גבול להתפשטות החסד בסוד מצאת דבש אכול דייך נהיר לסטרא דא ונהיר לסטרא דא.

סובב סובב הולך הרוח, בקדמיתא כתיב שמש, והשתא רוח!?, אלא כלא חד ורזא חדא, כי בעת ההכנה ליחוד הוא בתוקף החמימות לכן נקרא שמש, אבל בעת היחוד יש נחת רוח ולכן נקרא "רוח". ועוד: שמש זו מדרגת התפארת שתמציתה מקבל היסוד ולכן גם היסוד נקרא שמש בסוד "אלה תולדות יעקב תפארת יוסף יסוד, בספירת התפארת יש את מדרגת הרוח. וכל דא בגין דסיהרא אתנהרא מניה, ויתחברון תרווייהו.

¹ זוהר זולק א דף יט עמוד ב

ורזא דא **כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא וגו'**, אזלי לגבי ימא וימא נטיל לון ואכיל לון בגויה ולא אתמליא, ובתר אפיק לון כמלקדמין ואזלי.

זוהר פרשת בראשית דף כט עמוד א

כמה דאת אמר **כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא**, דהא הוא כניש כלא ושאיב ליה בגויה, כמה דאת אמר (שיר השירים ב א) אני חבצלת השרון שושנת העמקים, ואין שרון אלא אתר ימא רבא, דשאיב כל מימין דעלמא, דאפיק ושאיב, ונהיר (ועאלין ביה, בגיני כך דא אפיק ודא שאיב נהיר) דא בדא באורחין ידיען.

זוהר פרשת ויחי דף ריד ע"א

תנא אמר רבי שמעון, זמנא חדא סליקנא ונחיתנא לאנהרא במבועי דנחלין, וסליק בתראי רבי אבא, אמר לי במאי עסקיתו, אמרית ליה בהאי קרא **דכל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא**, מזויה אתבריא כל רברביא דמן עלמא, ומן זיויה אתנביעו כל נחליא, נחליא הוו אינון להאי קרא דמאיכי בהאי גלותא, דהא חשוכא כמפלא, חיבתא דאמא עביד להו, ואי לאו נחלא עביד ברתיא, רברבא תנייתא הוא, הוא תחות קדישא, דגני אגנים דהיכלא, דהא רברבא דישראל דאתמני עליהון בכל עידן דהות מטרוניתא עם מלכא, הוה נפיק ועאל קדמיהון מטטרו"ן, והוא קביל פולחנהון לקב"ה כנורא, כד אתבטיל נורא ואתגליאו, אסתלק זיוה ואסתלקא מטרוניתא מן מלכא, הא לא הוה שלים עד דייתי גיסא אחרא דלא הוה בגלותא מניתא, ושמהן דאתקריאת יד, היא מבועא לכלא, ותשכח יד יהו"ה, (ישעיה נט) הן לא קצרה יד יהו"ה, דלא אדכר ידא אלא בשמא דחד.

זוהר זולק ב דף רכ עמוד א

רבי חייא פתח **כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא** וגו', האי קרא אוקמוה ואתמר, אבל **כל הנחלים**, אלין רזין דנחלין, ומבועין קדישין, דאתמליין ונפקין (מבועין קדישין) לאנהרא, ולמליא להאי ימא רבא, מלכות וכיון דהאי ימא רבא אתמלי מסטרא דאינון נחלין, כדין הוא אפיק מיא, ואשקי לכל חיוון ברא, כמה דאת אמר (תהלים קד יא) ישקו כל חיתו שדי. מה כתיב לעילא, המשלח מעינים וגו', ("מבוע המעין" זו ספירת החכמה, "מעין" זו ספירת הבינה ממנה נמשכים "הנחלים" שהם חגתנה"י והם הולכים אל ה"ים" זו המלכות ומשם לעולמות שלמטה בבריאה יצירה ועשיה). ולבתר ישקו כל חיתו שדי (ישברו פראים צמאם), אלין אינון רתיכין דלתתא, דכד ימא נקיט לון, כלהו נקיט לון ושאיב לון בגויה, ולבתר אפיק מיין לסטרא אחרא דאינון רתיכין

קדישין דלתתא, ואשקי לון, וכלהו אתמנון ואתפקדון בשמא, כמה דאת אמר (ישעיה מ כו) לכלם בשם יקרא:

ספר שיערי אורה השיער הראשון

ולפעמים נקרא שם אדנ"י מלכות בכינוי "ים", והטעם כי כל מיני הבריות והשפע והאצילות נמשכים אליו כדמיון הנחלים, וזהו סוד כל הנחלים ו"ק הולכים אל הים מלכות.

¹ זוהר זולק ב דף נ עמוד ב

אל מקום שהנחלים הולכים, אף על גב דכלהו נחלין למרות שכל ההשפעות אתמשכן בההוא דרגא, בספירת היסוד וההוא דרגא נחית (נ"א נגיד) לון לההוא ימא, והיסוד ממשיך את השפע למלכות לא תימא דהא אריק לון, והא לא שריין ביה אחרנין, אל תאמר שאחר שהריק את השפע אין בו שפע נוסף ולא נגדין ביה כמלקדמין, ולא נמשך בו שפע נוסף כבעבר אהדר ואמר חזר ואמר **אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים**, אל מקום דההוא דרגא דנחלין אזלין זמנא חדא, **שם הם שבים ללכת**, תמן אינון תייבין מההוא אתר עלאה, מאבא ואימא ולא פסקין לעלמין, ומתכנשי כלהו בההוא אתר, שהוא היסוד ולמה הם שבים? כדי, **ללכת**, למהך לההוא אתר דימא הם שבים ליסוד כדי ללכת למלכות כמה דאתמר, מה שמיה דההוא דרגא, צדיק אקרי. על פי פירוש "מתוק מדבש" שליקט מדברי הרמ"ק ז"ל.

תיקוני זוהר דף פה עמוד ב

נחלי ימא דאתחזרו לאתר דאתנטילו בשליחותא, הדא הוא דכתיב **כל הנחלים הולכים אל הים וגומר**, אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת, מאתר דאזלין תמן חזרין בשליחותא. כגלי הים שחוזרים לים לאחר שהגיעו לחוף כן הנחלים חוזרים אל הים לאחר שגמרו שליחותם. על פי ה"מתוק מדבש" שם דף תתפח.

¹ זוהר זולק א דף קצה עמוד א

פתח ואמר, **כל הדברים יגעים, לא יוכל איש לדבר, לא תשבע עין לראות, ולא תמלא אذن משמוע, כל הדברים יגעים, וכי כל הדברים יגעים אינן למללא, דקאמר לא יוכל איש לדבר? וכי כל הדברים יגעים ולא יוכל אדם לדבר, הרי האדם יכול לדבר הרבה ולא להתייגע? ועוד שואל לא תשבע עין לראות ולא תמלא אذن משמוע, מאי טעמא אלין? מדוע מנה רק עינים און ופה? אלא בגין דתריין מנהון ואינן עיינין ואודנין לא קיימין ברשותיה דבר נש, ופומא איהו ברשותיה, וכל (מה) אלין תלת לא יכלין לאשלמא כלא ולאדבקא כלא. ומשיב: פה עין ואון כוללים כל כוחות האדם ולמרות זאת אינם יכולים להשלים ולגמור כל חפצם. לא רק העין והאון שאינם בשליטת האדם אלא אפילו הפה שבשליטת האדם אינו יכול להשיג כל חפצו ולדבר בו כל דברים שנעשים בעולם. אמר רבי חייא, הכי הוא, דדבורא דבר נש לא יכיל למללא, ועיינין למחמי, ואודנין למשמע, אמר רבי חייא שמה שאמר הפסוק שהדיבורים לא יוכל איש לדבר וכו' מתיחסים לפסוק הבא שאומר ואין כל חדש תחת השמש, כלומר שאין האדם יכול לדבר את כל הדברים הנעשים תחת השמש ותא חזי, אפילו בריין וקסטורין דעבד קודשא בריך הוא תחת השמש, לא יכלין למללא כל מלין דעלמא, ובא וראה, אפילו שדים ורוחות שעשה הקב"ה תחת השמש, לא יוכלו לדבר כל דברי העולם ועינא לא יכיל למשלט ולמחמי ואודנא למשמע, והעין לא תוכל לשלוט ולראות והאון לשמוע ובגין כך שלמה דהוה ידע כל מלה הוה אמר דא. ועל כן שלמה הע"ה שהיה יודע כל דבר אמר זאת. ותא חזי, כל עובדין דעלמא בכמה קסטורין תליין, ובוא וראה, כל מעשי העולם, בכמה ממונים תלויים כגון מה שאמרו חז"ל "אין לך כל עשב למטה שאין לו ממונה למעלה שמכה אותו ואומר לו גדל" וכל בני עלמא לא ידעין ולא משגיחין על מה קיימי בעלמא, ואפילו שלמה מלכא דהוה חכים מכל בני עלמא, לא יכיל לקיימא בהו. וכל בני העולם לא יודעים ולא משגיחים על שורשם למה הם נמצאים בעולם. ואפילו שלמה המלך שהיה חכם מכל האדם לא עמד על סודם. על פי פירוש הסולם וה"מתוק מדבש".**

זוהר זולק ב דף קיא עמוד ב

כל הדברים יגעים, לא יכיל איניש למללא, אפילו מלין דאורייתא יגעים אינן. גם בדברי תורה אין האדם יכול לדבר כל דברי התורה.

מי ששח שיחת חולין עושה שני דברים, אחד שבאותו העת הוא מתבטל מדברי תורה, והשני ששיחת חולין ודברים בטלים בעצמו הוא עון גדול, ולכן עובר בעשה ד"ודברת בם" וכו' (דברים ו, ז), רצה לומר שמבטל מדברי תורה וגם בלאו על דברים בטלים עצמם, ומביא ראיה דכתיב, **כל הדברים יגעים**. והוא כמו שכתבתי שכמו שכל העולם נברא בדבור פיו יתברך, והוא מתקיים גם כן על ידי הבל פיהם של העוסקים בתורה, כמו כן בהפוך ממש כל בניני הסטרא אחרא, שהוא קומה שלמה ממש כמו כל סטרא דקדושה, כמו שנאמר, את זה לעומת זה עשה האלקים (קהלת ז, יד), היא מתבנה על ידי דבורים בטלים והבלי שוא. ועל זה אמר שלמה המלך עליו השלום "יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים שמגיע אלהם כמעשה הרשעים ויש רשעים שמגיע אלהם כמעשה הצדיקים" (שם ח, יד), והיינו על ידי הבלי שוא ודברים בטלים, נותנים כח ובנין לסטרא אחרא, ושיהיה גורם פגם בסטרא דקדשה, ומשם הוא יסורי הצדיקים וגלות ישראל. ולהפך נותן כח לסטרא אחרא והרשעים דאתין מסטרא דילה. וכמו שיש שבעה הבלים בסטרא דקדשה, שבהם נברא העולם בז' ימי בראשית, והם ז' קולות שחשב דוד על המים, ז' קולות דמתן תורה, והם נגד ז' ספרי תורות. כמו כן יש להפוך ז' הבלים בסטרא אחרא, שקיומם על ידי דברים בטלים שמדבר האדם, והם גם כן מ"ט הבלים נחשב בקהלת בכלל, נגד מ"ט שערי טמאה שבהפוכא בסטרא דקדושה, הם מ"ט שערי בינה כמו שנאמר, אמרות ה' אמרות טהרות כו' מזוקק שבעתים (תהלים יב, ז). ועל זה אמר שלמה המלך עליו השלום (קהלת יב, יב), ולהג הרבה יגיעת בשר, ואמרו חכמינו ז"ל (ערובין כא, ב), כל המלעיג על דברי חכמים, נדון ביגיעת בשר, והוא הסטרא אחרא שנקרא צואה רותחת, שהוא פסולת המאכל, והטוב נברר לקיום האדם, וכל הסטרא אחרא הוא סיגי הקדושה, וזה שנאמר, **כל הדברים יגעים לא יוכל איש לדבר**, שהם דברים בטלים שהוא בחינת יגיעת בשר הנזכר לעיל, והם הבלי שוא אותם לא יוכל איש לדבר:

¹ ספר קול מבשר ז"א - פרשת יתרו

לך אל העם וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלותם (שמות י"ט יא). כשבאה לאדם קדושה, צריך לראות שתשאר אצלו בקביעות היום ומחר. אבי ע"ה (השפת אמת זצ"ל), אמר בשם הר"ב מפרשיסחא ז"ל "אדם ביקר ולא יבין נמשל כבהמות נדמו" (תהלים מ"ט יג). כשבא לאדם איזה השגה והארה, שפוקח העינים ומאיר הלב, ואינה נשארת באדם למחרתו - אינו דבר של קיימא, ונמשל כבהמות נדמו. לך אל העם וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלותם, היינו, לטהר ולכבס לבבם, שעל ידי זה יוכל להיות

בקביעות. וזה בכחו של משה רבינו ע"ה. כדאיתא, מה שהיה הוא שיהיה ר"ת משה. [אמרי אמת גור, שבועות תרס"ה.]

ספר מגלה עמוקות - אופן רלב
וכבר אמר הכתוב (קהלת א ט) מה שהיה הוא שיהיה, כמו שהיה קודם חטא אדם יהיה גם כן לעתיד.

¹ זוהר זלק ב דף קטו עמוד ב

אמר לון רעיא מהימנא, מארי דמתיבתאן ידענא בכו דאתון ידעין, אמר להם הרעיא מהימנא, שזו נשמת משה רבינו עליו השלום שהתגלתה בישיבת הרשב"י, יודע אני בכס שאתם יודעים סוד נדרים ושבועות אבל ההוא דמחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, זו ספירת החכמה המחודשת בכל יום את ספירת הבינה הנקראת "משנה בראשית" תחדש לנו חידושים שעדיין לא ידעתם יחדש לן חדושין, דהא ודאי אמר קהלת, (קהלת א ט) אין כל חדש תחת השמש, אבל למעלה מן השמש יש לו. ובספרי תורה אנא בעינא למימר, (תהלים פד יב) שמש ומגן יהו"ה אלהי"ם צבאות, בעלמא דיליה ולא בעלמא דהדיוט, אף על גב דזה לעומת זה עשה האלהי"ם, מגו חשוכא נפיק נהורא. ובודאי עלמא דאתי בינה, איהי למעלה מהשמש דאיהו עמודא דאמצעיתא, שמש זו ספירת התפארת הכוללת ו"ק. למעלה מן השמש יש את ספירת הבינה והחכמה והכתר ושם יש חדש. למטה מן התפארת נמצאת ספירת המלכות ושם אין חדש נדרים מתמן על גבי שבועה עולים, וחלין על דבר שאין בו ממש, בגין דשבועה איהו עלמא דין, דלית ליה קיומא אלא על יסוד, הדא הוא דכתיב (משלי י כה) וצדיק יסוד עולם. השבועה אחוזה בספירת המלכות בסוד "בת שבע" והנדר בספירת הבינה הנקראת "חיי מלך". המלכות מתקיימת מהיסוד וממנו מקבלת שפעה. הנדרים תלויים בבינה וחלים על דבר שאין בו ממש כלומר שרחמי הבינה משפיעים למלכות שלא דרך היסוד. עוד אמרו "נדר על שבועה עולה" כלומר שרחמי הבינה גוברים על גזירת המלכות. על פי ה"מתוק מדבש" שם דפים רפז-רפח.

ספר "משכני עליון" - הקדמה

אין כל חדש תחת השמש, וכל הדברים המתחדשים בכל יום תמיד בכל ימי ששת האלפים שנה, כבר נגזרו מתחלה וכן נבראו. כי רק ככלות זה הגבול הראשון שית אלפי שני יהיה חידוש. וזה עיקר גדול, ואני לא אאריך בו עתה.

ספר שיערי הלשם זולק א – סימן יב – פרק א – אור הגנוז יסוד הבריאה

אמנם מה שכתוב. **ואין כל חדש תחת השמש**. ואמר שם, **מה שהיה הוא שיהיה ומה שנעשה הוא שיעשה** כו', יש דבר שיאמר ראה זה חדש הוא, כבר היה לעולמים וגו', הנה עומק הכוונה בכל זה הוא כי הרי אמרנו שפעולת כל הנסים כולם הנה הם מגילויי דאור אין סוף יתברך שמו וכו"ל. והנה הגם כי עיקר גילוי, הנה הוא רק לעתיד, שהוא בהתכלית האחרון. אך הוא מתגלה גם עתה לפעמים באיזה הארה ממנו והם כל הנסים כולם והם ג"כ רק לצורך התכלית, ואמרו כי אור אין סוף הנה רק הוא לבד יסוד כל הבריאה כולה ועליה נתייסדה גם כל הטבע ג"כ שתתעלה ותתהפך היא עצמה ג"כ לבלי חק וגבול, והוא כ"כ עומק הכוונה בכל התנאים שאמרו כנ"ל, כי רק הוא היסוד דכל הבריאה כולה ודכל ההנהגה כולה, והנה הוא האור הגנוז אשר בו נברא העולם, וכמ"ש בב"ר פ' י"ב סי' ו', אותה האורה שנברא בה העולם אדם הראשון היה צופה בה מסוף העולם ועד סופו וכמ"ש בחגיגה י"ב א', וא"כ הרי מאחר שהאור הזה הוא כל יסוד העולם אשר רק עליו הוא עומד וכן הוא מסבב רק עליו להביאו אותו לגילוי, וא"כ הרי נמצא כי כל גילוי יתברך שמו אשר מתגלה לפעמים באור הנסיי, הנה הוא באמת אינו חדש כלל כי הוא נמשך מיסוד העיקרי דהעולם אשר עליו הוא מסבב תמיד, וזהו שאמר הכתוב הנזכר, יש דבר שיאמר ראה זה חדש הוא, כבר היה לעולמים וגו', וכן אמר שם ג' ט"ו, מה שהיה כבר הוא, ואשר להיות כבר היה, ורצה לומר הן הנסים דלעבר, אשר עד הזמן דשלמה המלך ע"ה, והן כל הנסים דלעתיד, הרי כולם הם מהארת דאור הגנוז, אשר כבר נתגלה והיה בששת ימי בראשית, וזהו שאמר, כבר היה, וכן הנה הוא באמת יסוד הפנימי והעיקרי דהעולם תמיד, וזהו שאמר, כבר הוא, ומשום שהנסים דלעתיד יהיו בכל גילוי העיקרי, וכמ"ש גנוז לצדיקים לעת"ל, לכן אמר על זה ואשר להיות (רצה לומר כל הנסים דלעתיד) כבר היה, כי כן היה ג"כ גילוי העיקרי דאור הגנוז בעת בריאת העולם. ע' דברינו בזה בספר הדע"ה ח"ב דרוש ד' ענף כ"ה סי' ג' ד', אבל כל הנסים דלעבר אשר בכל משך זמן דהעוה"ז, הנה הם רק מהארתו לבד, ולא מגילוי העיקרי שבו, ולכן נאמר עליהם בערך הנסים דלעתיד, בקהלת א' י"א, אין זכרון לראשונים, וכמ"ש במדרש שם וע' בגמרא ברכות סוף פרק א, ולכן לא אמר על הנסים דמצרים, כבר היה, כי הרי הם אינם מהגילוי העיקרי אשר היה בעת הבריאה אלא אמר עליהם, כבר הוא, ורצה לומר כי הרי הוא יסוד העולם תמיד, ע' זוה"ק תרומה קמ"ט ראשית ע"א ושם קס"ו ב' ופ' פקודי ר"כ ע"ב, כי מזוהר ניצוצי אורו הנה נעשו כל הנסים דיציאת מצרים, וזהו שאמר, מה שהיה כבר הוא, כי הרי הם היו מאותו אור הגנוז אשר הוא יסוד העולם תמיד ובו נברא העולם, ולכן אמר ואין כל חדש תחת השמש: והרי נתבאר לנו, כי כל דברי קהלת א' פסוק ט' **י' מה שהיה הוא שיהיה** וגו' וכן שם ג' פסוק ט"ו, **מה שהיה כבר הוא** וגו', הנה הם עצמן כל עומק הכוונה אשר אמרנו לעיל אות ה' ו' בדברי המדרש

בענין התנאים, כי כל המציאות כולו בכל סדרי בראשית שהטביע בהם, הנה הם תולים כולם תמיד רק על אור אין סוף יתברך שמו והוא יסוד העולם הפנימי, יסוד העיקרי שבו, והוא האור הגנוז, שבו נברא העולם, והוא רצונו וכוונתו יתברך שמו בכל המציאות כולו, ועליו הוא נסבב תמיד, רצה לומר לאותה הכוונה התכליתית, וכן כ"ז הוא התנאים שהתנה בה, והודיע אותה שינהיג אתה תמיד רק ע"פ אור רצונו, וכל חדשות ושינוים שנעשה בה בכל משך זמן דהעוה"ז, הנה הם כולם גילויים מאותו האור מה שנתגלה בהם לצורך שעה, ומתגלה לזה באותו העת, מאותו הרצון הנעלם, שהוא היסוד הפנימי והעיקרי שבה, והוא האור הגנוז שהוא מאור אין סוף, והרי נמצא שהאמת הוא שאין כל חדש תחת השמש, כי הרי כל חדשות שנעשו, הנה הם, מאותו האור שבו נברא העולם, וא"כ הרי הוא כבר היה לעולמים, ועליו היו כל התנאים, שיתנהג הכל תמיד רק ע"פ הראוי אליו.

ספר תיקונים חדשים להרמח"ל ז"ל - תיקונא שבעין -

תיקונא תליתאה דא מ' משיח דביה יתתקן עלמא ברזא שלים. דהשתא כעת בששת אלפי שנים של קילקול ותיקון עליהם נאמר מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש (קהלת א ג). דהשתא לא אשתכח יתרון לעילא לעלמא כלל, אלא מה שהיה הוא שיהיה, עד דשמשא נהיר לעלמא, ודא שמש דלתתא. אבל לזמנא דאתי אבל לעתיד לבא שעל זמן זה נאמר והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים וכו' (ישעיה ל כו). אלן שבע יומין דלעילא דאינון דרגין עלאין קדישין דיתתקן במשיח, דאתמר ביה ונחה עליו רוח ה' וכו' (שם יא ב) דא ח"ס דמתמן יתתקנון מילין בתיקונא שלים לאשתלמא דיוקנא דא כדקא חזי:

¹ ספר פתוזי שיערים נתיב פנימיות וזיצוניות - פתוז ד

הזמן מתחלק לג' מדרגות: היה הוה ויהיה. והם, אחד קודם הבריאה ויציאת המדרגות קודם השבירה. ב' הוא בהנהגת ששת אלפי שנים בסוד הוה שהוא בסוד הבחירה שהוא כדרך עולה ויורד שמתחלק לפי הזמנים כגון בשבתות ויו"ט ובעת התפלות שבכל יום, ואח"כ חוזרים למקומם. הג' הוא באלף השביעי שאז הוא זמן העליה שאין בו ירידה, שאז נתקנים מכל הקלקולים שלהם ע"י אימא שהוא סוד התשובה דשם כולם סלקין בה בסוד העיבור להתברר מן התהו בסוד המים מקוה ישראל ה', מה מקוה מטהר כו', ונמצא שבעת הזה כל המדרגות הם כקודם השבירה ממש. אבל בסוד הנצחיות מה שיהיו המדרגות עולים הוא לאחר אלף השביעי בסוד הג' מוחין ועוד מדרגות זה למעלה מזה עד אין קץ:

וזה סוד התחלקות המדרגות בבינה וזו"נ שהם בסוד נר"ן של הכלים שהם בבחינת מדה וגבול, מה שאין כן חיה ויחידה שאינם מתלבשים בגבול ומדה כלל והיינו שמה

שהיה קודם השבירה הוא בסוד מלכות שלכן נקראים מלכין קדמאין, והנהגות ששת אלפי שנים הוא בסוד ו"ק בהיה שבהם עליה וירידה כפי שינוי הזמן. ובאלף השביעי הוא בבינה בסוד יהיה בתיקון:

ועדיין אינו בנצחיות, רק בסוד חזרתם למקומם במה שירדו, ולכן הם בסוד נר"ן שמתלבשים בכלים אבל לאחר אלף השביעי באלף השמיני ומעלה שהם בסוד הנצחיות הם בסוד חיה ויחידה מה שאינו מתלבש כלל בגבול וכלים של מדות, וז"ש מה שהיה בתחלה קודם הקלקול הוא שיהיה באלף השביעי אחר שיחזרו לתיקונם, ונמצא ששם ההוה והיהיה הם שוים, והוא סוד מ"ש בסוף ספד"צ קרן ביובל אתעטר גו', חזרת מלכות נוקבא לאימא, היה ביהיה. וגם כל התיקונים ועליות שנעשים ככל זמן עכשיו ע"י העבודה והזמנים המסוגלים לזה, אינו דבר חדש אלא חזרת מה שנתקלקל וז"ש יש דבר שיאמר ראה זה חדש הוא כבר היה לעולמים אשר היו מלפנינו, והם עלמין קדמאין כפי מה שהיו קודם השבירה:

וענין זה הוא ממש כמו העובר כשהוא בבטן אמו שאז נר דלוק על ראשו כו' ולומד כל התורה כולה, ואח"כ כשיוצא לאויר העולם בא מלאך וסוטר על פיו ומשכח כל תלמודו כו', ונמצא שמה שהאדם יגע כל ימיו בתורה ולהשיג מדרגות גדולות אינו אלא חזרת הדברים שהיה לו מקודם, ואם לא היה לו הכנה זו בתחלה בזמן העיבור לא היה יכול להשיגו אח"כ:

וכמו כן היה כאן שלכך היו תחלה כל העולמות של המדרגות במדרגה העליונה, ושוב ירדו אח"כ כדי ליתן הכנה לאדם שיוכל לתקן אותם להעלותם למקומם הראשון, אבל כל העליות שנעשו אח"כ אחר אלף השביעי בסוד הנצחיות אינו נעשה ע"י האדם, אלא הוא בסוד קבלת שכרו שזה נעשה ממילא. וכמה מדרגות ירידה היה לעולמות, האחד מצד השבירה, הב' מצד חטא אדה"ר, הג' מצד פגם קטרוג הלבנה, שכל אלו המדרגות ותיקונים המה ע"י העבודה:

¹ הגמרא (גיטין פח עמוד ב) מספרת שאשמדאי מלך השדים זרק אותו מרחק רב למדבר תרמוד והתחפש לשלמה המלך עיי"ש. התלמוד הירושלמי (סנהדרין דף יג עמוד א) תולה זאת בחטאי שלמה. הגמרא (סנהדרין דף כ) מראה כיצד ירד שלמה המלך בהדרגה ממלך על עליונים ותחתונים עד שמלך על מקלו בלבד וכל זאת בגלל החטאים. והיה אומר אני שלמה המלך ולא היו מאמינים לו.

¹ ספר עבודת הקודש זולק ג פרק כ

וכבר גלה חכם הרזים ע"ה בספר קהלת, קצור ההשגה האינושית וליאותה, בשני אלו המחקרים, (האחד מה שתקנה הידיעה בו באמצעות החושים והוא בכל מה שתחת גלגל הירח, והשני מה שאין יד החושים שולטת בו, ואי איפשר לדבר בו כי אם דרך אומד ומחשבה בלבד) אמר כאשר נתתי את לבי לדעת חכמה ולראות את הענין אשר נעשה על הארץ כי גם ביום ובלילה שנה בעיניו איננו רואה. וראיתי את כל מעשה האלהים כי לא יוכל האדם למצא את המעשה אשר נעשה תחת השמש בשל אשר יעמל האדם לבקש ולא ימצא וגם אם יאמר החכם לדעת לא יוכל למצא. אמר כי כבר נותן את לבו לדעת חכמה והוא חכמת הנמצאות על דרך העיון השכלי המופתי, ולראות את הענין אשר נעשה על הארץ ולראות אם יוכל להשיג על דרך החקירה המופתית טבעי הדברים השפלים, והרבתי בזה והגדלתי העיון והחקירה כי גם ביום ובלילה שנה בעיניו וגו', ועיניו שב אל לבו כמו ולבי ראה הרבה חכמה, שהוא העיון השכלי, וראיתי את כל מעשה האלהים כי לא יוכל האדם למצא. אמר כי עמדו בפניו שני מעיקים בזה, האחד עומק המושג, כי להיות הטבע מעשה אלהים משוער בחכמתו וכמו שכתוב יי' בחכמה יסד ארץ ומי יבא עד תכונתו, והשני קוצר המשיג, כי לא יוכל האדם במה שהוא אדם, למצא האמת בטבעי הדברים השפלים להיות אין לו מבא בהם כי אם מן החוש והחוש יחטיא האמת על הרוב, בשל אשר יעמול האדם וגו', נעתק אל מה שאין לחוש מבא בו, והוא מתעמל בחקירתו דרך אומד ומחשבה בלבד, והוא בדברים אשר למעלה מגלגל הירח, ואמר כי מכל שכן בזה אם יעמל האדם במה שהוא אדם לבקש על דרך האומד וההשערה השכלית, ולזה הוסיף בחקירה זו השנית לבקש ואמר ולא ימצא כי הוא נמנע מצד שהוא אדם:

¹ ספר דרך עץ זיית

נמצאת למד, כי האדם לא לתכלית עמל נברא, ולא היה לו להשתדל בזה, אלא מפני שסר לדעתו של נחש - גרם לו שלא יוכל לצאת מתחת ידו עד עת קץ, וזהו מה שאמר שלמה (קהלת א יג): "הוא ענין רע נתן אלהים לבני האדם לענות בו", ענין רע ממש מבחינת הרע, והוא להם למה שלא היו חורין ממנו עד זמן התיקון השלם. ולזאת הכוונה אמרו גם כן במדרש (בראשית רבה יט): "איכה - איך הוה לך, אתמול היית לדעתי, ועכשיו לדעתו של נחש", כי לא היה לאדם לעשות אלא מה שהוא לתכליתו של הבורא יתברך שמו. וכשחטא, נתן עצמו להיות פועל לפי מה שגורם לו הנחש:

והנה על כן ראוי לו לאדם למאוס ודאי בכל ענייני העולם, ולהתאוות רק לפי מה שהוא לפי תכלית הבורא יתברך שמו. ומה שהוא מוכרח לעשות מדברי העולם, לא יעשהו באהבה כלל, אלא כמו שכפאהו שד. ולכן השלים אליפז (איוב ה ח): "אולם

אני אדרוש אל אל ואל אלהים אשים דברתי" - אניח הבלי שוא של העולם כולו, ולכן אדרוש אל אל ואשים עניני לפי מה שכיון בבריאתי הבורא יתברך שמו.

פירוש המצוות לרמח"ל ז"ל

מצוה י"א - לאהבה אותו, דכתיב, "ואהבת את ה' אלקיך" ודאי, אהבה שאוהב אדם את המלך שצריך להניח כל שאר הדברים בעבורו, דכתיב, "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך". כאן סוד עליון, כתוב, "הוא ענין רע נתן אלקים לבני האדם לענות בו". בא וראה, בזמן שיוצא בן אדם לעולם, מה כתיב, "לפתח חטאת רובך", כאן סוד, "בעצב תלדי בנים", שהרי כשמשלחת הנשמה ממקום שמשלחת, היא מאירה בכמה אורות, ואין לה עול כלל, אלא עול השכינה. בזמן שיוצאה, רוצה הנחש להתדבק בה, שכינה מתחזקת להציל אותה בכמה קולות שמעלה למעלה. כאן כתוב, "כאיל תערוג על אפיקי מים", והרי נאמר, "שאילה זו רחמה צר", כן נשמות בטורח רב יוצאים לעולם בעבור הנחש שרודף אחריהם, בגין זה למטה האשה [פועה] לגבי המלך בעבור הנחש שעומד שם, והיא ניצולה. אבל הנשמה שיורדת, מיד, אע"ג שאותו (הנושאים) [הנחש אין] שולט עליה, זורק בה חשך אחד, ונשמה לא ניצולת ממנו עד שממנו הוא מת. וסוד זה, "הילודים למות" וכתיב, "עת ללדת ועת למות", שהרי באותה השעה תוך הגוף, תוך הנשמה - סם המות, ואינו מתפרש ממנו עד שהורג אותו. זה סוד אותם שמתים בעטיו של נחש, שהרי אחר שחטא אדם, רשות ניתן לו לזרוק זה החשך בתוך האדם כשיוצא לעולם, הדא הוא דכתיב, "כי האדם לעמל יולד", יולד דייקא, שהרי בשעת הלידה כך נמצא:

בא וראה, זה עול נקרא שנותן ס"מ על הנשמה. משם והלאה מתרחקת [מרחקתה] הס"א מן המלך ומתחלת להתאות בדברי העולם, שהרי עול זה מכביד עליה. וכשאדם חוטא, אותם החטאים עולים על צוארו של אדם, מקום שעול זה נמצא, ומכביד אותו, הדא הוא דכתיב, "ישתרגו עלו על צוארי הכשיל כחי". כאן סוד עליון ודאי, חוליא שניה של צואר מקום מעבר הוא קשה מאד, שם עומדים כל אותם "הבל ורעות רוח", שהם מחשיכים לעולם, וזה "ענין רע" נקרא, אשר נתן אלקים לבני אדם לענות בו:

בא וראה, כאן מדריגה נודעת בסודות שם הקדוש, נקרא שמו "אל". כאן אור העולם, סדר סדרים - כל מדריגות העולם, שנאמר בו, "עולם חסד יבנה". מצד זה נראים כל דברי העולם להיות בלא עמל ובלא יגיעה, אלא בהבראם - בה', שאין שם עמל ויגיעה. וזה ה' דאברהם שמראה הכל במנוחה. אימתי ניתנה לו, בזמן שקבל ברית מילה, שהרי ברית מילה בו תלוי מנוחת הכל, זה סוד, "ויקרא את שמו נח לאמר זה ינחמנו", והרי העמידוהו, שנולד מהול. לנגד זה אברהם כשנטל המילה, מנוחה ניתנה לו ונשלם בזאת

הה', בהבראם ודאי - באברהם. כך חוזר הצירוף לתקן העולמות, שהרי בתחלה נברא בה' ולא נתקיים, עד שבא אברהם ונטל אותה, מיד נמתק העולם, על כן הכל במנוחה. וזה מדריגה אחת שכוללת כל הסדרים העליונים במנוחה כראוי:

כאן עומד אותו ענין רע שנאמר, "נתן אלקים לבני האדם לענות בו", וזה עמל ורעות רוח שנאמר בו, "בזעת אפך תאכל לחם", וסותם כל אור שבעולם. אם תאמר מי מחזיק אותו שם, אלא בני אדם למטה שכשיוצאים לעולם, עול זה ניתן לו. מקום שלו - בזאת החוליא הב', ואז מרכין ראשו לדברי העולם ואוהב היגיעה של זה העולם. וכמו שנמשך למטה, כך מתחזק למעלה. ואתו הצואר העליון, עול זה מתחזק עליו, מיד הכל נסתם והאור אינו יורד בדרכיו, ונמצא עמל לכל העולם. אוי למי. . . באותו הזמן, שהרי ודאי חייו אינם חיים, ושערי הרוחה נסתמים ממנו. ונשמה נחשכת ולא נוטלת מן האור העליון כלל, אלא נטבע בעומק זה העולם כמו שנטבעים רגליו בטיט קשה. וכל כמה שמרבה בעונות, גורם לזה העול להתתקף עליו, וכן מתרחק מצד הקדושה, הדא הוא דכתיב, "ישתרגו עלו על צוארי". מאי ישתרגו, אלא זה סוד, "וכעבות העגלה חטאה", שהרי כל העונות שעושה האדם, ס"מ נוטל אותם ועושה מהם עבותות, ואוסר מרכבתו בהם, וקושר אלה העבותות בזה העול. ואז בני העולם עומדים תוך זה העול, שנוטל מהם האור, והולכים כסומים בזה העולם. ועבותות קשורים במרכבתו של ס"מ הרשע, ואותם הרשעים מנהיגים אותה ולא יודעים, שהרי הם שקועים בחשך של זה העולם, בזה העול שעליהם. אם תאמר שיכולים לינצל ממנו, לא כן, אלא, "הכשיל כחי", שהרי הכח ניטל מהם, ולא רואים ולא מרימים ראש, והולכים כזאת הבהמה, ראשם למטה לגבי העפר, הדא הוא דכתיב, "נמשל כבהמות נדמ". ודאי. נשמה שלהם לא הולכת בקומה זקופה אלא כזאת הבהמה שהולכת על הארץ. אשריהם הצדיקים שנאמר בהם, "ואתה ה' מגן בעדי כבודי ומרים ראשי" - ראש, נשמתם שהוקמה בזקיפה כראוי. לנגד זה, עול אחר נמצא וזה עול תורה. ושני עולים אלה הם תמיד ביד שני יצרים. ואור נזרק על הנשמה כגון מלאכי השרת, שנאמר, וכלם מקבלים עליהם עול מלכות שמים, שהרי בלא זה אי אפשר להנהיג המרכבה העליונה. מי שנוטל עול זה עליו, יש לו להתדבק באהבת הקב"ה, וכמו שהוא מניח אהבת דברי העולם בעבור אהבת המלך, כך עול יצר הרע ניטל ממנו, ועול יצה"ט מתחזק עליו. כמו - של יצר הרע גורם חשך לנשמה ומרחיק אותה מן המלך, כך עול יצר הטוב מאיר לה לנשמה:

¹ זוהר זולק ב דף נט עמוד א

רבי יוסי פתח, ראיתי את כל המעשים הגשמיים שנעשו תחת השמש, והנה הכל הבל ורעות רוח, כלומר שבר רוח שלמה מלכא דאסתלק בחכמתא יתירא על כל בני עלמא, היך אמר דכל עובדין הבל ורעות רוח, יכול אף מעשה הצדקה, והא כתיב (ישעיה לב יז) והיה מעשה הצדקה שלום? אלא הא אוקמוה, כל המעשים אשר נעשו תחת השמש כתיב, שאני מעשה הצדקה דאיהי לעילא מן שמשא. שלמה המלך שעלה בחוכמתו על כל בני אדם איך אמר שכל המעשים הבל ורעות רוח? האם גם על מעשה הצדקה אמר כן? והרי כתוב "והיה מעשה הצדקה שלום"? ומשיב: מעשה הצדקה הוא למעלה מן השמש והוא נחת רוח אך שאר המעשים אכן הם הבל ורעות רוח

והנה הכל הבל ורעות רוח, מאי קא מיירי, אי תימא הכל הבל, כמה דאוקימנא דאיהו ברזא דחכמתא, כמה דאת אמר הבל הבלים אמר קהלת, ואינון הבלים קיומא דעלמא דלעילא ותתא, מאי תימא בהאי דכתיב הכא הכל הבל ורעות רוח, (והא מלתא דא תחת השמש כתיב), אלא הכי אוקמוה והכי הוא. שואל: על איזה הבל מדבר כאן שלמה המלך? אם אמר "רעות רוח" סמוך להבל הרי שאין מדבר על הבל קדוש המקיים את העולם, אלא ודאי כיון לדבר נוסף תא חזי, בשעתא דעובדין מתכשרן לתתא, ובר נש אשתדל בפולחנא דמלכא קדישא, ההוא מלה דעביד הבל אתעביד מיניה לעילא, ולית לך הבל דלית ליה קלא, דסליק ואתעטר לעילא, ואתעביד סניגורא קמי קודשא בריך הוא. בשעה שאדם עושה מעשיו לשם שמים נעשים מזה מלאכים סנגורים להגן על האדם והרמ"ק מפרש שכל מצווה גורמת ליחוד עליון שממנו נברא הבל רוחני וכן ע"י חטא נעשה הבל רע ואחר פטירתו מלווים את האדם ההבלים שנוצרו ממעשיו והם מוליכים את הנשמה לגן עדן או לכף הקלע וכל אינון עובדין דאשתדל בהו בר נש, דלאו אינון פולחנא דקודשא בריך הוא, ההוא מלה דעביד, הבל יתעביד מיניה, ואזלא ושאטת בעלמא, וכד נפקת נשמתיה דבר נש, ההוא הבל מגלגלא ליה בעלמא כאבנא בקוספיתא, כמה דכתיב (ש"א כה כט) "ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע", מאי יקלענה, ההוא הבל דמגלגל ליה סחרניה בעלמא, כדן כל מלין דמתעבדין (ואינון תחות שמשא) דלאו אינון פולחנא דקודשא בריך הוא, הבל יתעביד מנייהו, איהו תבירא דרוחא, דמתבר לרוחא דסליק ונחית ומתגלגל בעלמא, הדא הוא דכתיב הבל ורעות רוח. מעבודה שאינה עבודת ד' נוצרים מלאכי חבלה הנקראים "הבל ורעות רוח" המייסרים את האדם לאחר פטירתו בכף הקלע על מנת לשבר את הקליפה מעל הנשמה ולכן נקרא "רעות רוח" היינו שבירת רוח הטומאה אבל ההיא מלה דאיהי פולחנא דמריה, דא סליק (אקרי) לעילא מן שמשא, ואתעביד מניה הבל קדישא, ודא הוא זרעא דזרע בר נש בההוא עלמא, ומה שמיא, צדקה, דכתיב (הושע י יב) זרעו לכם לצדקה, האי מדבר ליה לבר נש כד תפוק נשמתיה מיניה, וסלקא לה באתרא דכבוד דלעילא אשתכח, לאתצורא בצרורא דחיי, הדא הוא דכתיב (ישעיה נח ח) והלך לפניך צדקך, בגין לדברא לך לסלקא לך (מן אתר) לאתר דאקרי כבוד יהו"ה, דכתיב (שם) כבוד יהו"ה יאספך. אבל עבודת ד' העולה למעלה מן השמש שזו הצדקה נעשה ממנה הבל קדוש המוליך את האדם לאחר פטירתו למקום הנקרא "צרור החיים" ונקרא "כבוד ד'" כל אינון נשמתין דההוא הבל קדישא מדבר להו, ההוא דאקרי כבוד יהו"ה כניש לון בגויה ואתצירין ביה, (הדא הוא דכתיב כבוד ה' יאספך), ודא אקרי נייחא דרוחא, אבל אחרא ורעות רוח אקרי, זכאין אינון צדיקייא דכל עובדיהון לעילא מן שמשא, וזרעין זרעא דצדקה למזכי לון לעלמא דאתי, ועל דא כתיב (מלאכי ג כ) "וזרחו לכם יראי שמי שמש

צדקה". אשרי הצדיקים שכל מעשיהם למעלה מן השמש. לפי פירוש "מתוק מדבש" דף קמו.

¹ זוהר זולק ג דף כו עמוד ב

פקודא בתר דא לעשות החטאת המתקנת מה שפגם החוטא במידת הגבורה כמשפטה, תנאים האחוזים בנו"ה דז"א ואמוראים, האחוזים בחג"ת דמלכות (עיין שער מאמרי רשב"י דף א עמוד ד) אתון דמסטרא דמדות דקודשא בריך הוא אתיתו, אתם המושרשים בספירות הקב"ה דטרחתון סגי שטרחתם הרבה בלימוד התורה לנקאה ברטא דילי, לנקות ולטהר את השכינה שהיא הבת שלי ונקראת דאיהי הלכה, אותיות ה כלה ור"ת מלא כל הארץ כבודו (מרבי נחמן מברסלב) מאלין קליפין דערב רב, קושיין בישין כי כל קושיא היא קליפה שהתערבה בהלכה והיא מצד הערב רב שהתערבו בישראל, וכן למעלה התערבה הקלי' בקדושה, והתירוך הוא תיקון הקלי'. יש קושיות ללא תירוך וזו קלי' שאין לה תיקון כלל וכנגדן יש רשעים שנאמר עליהם "גיהנם כלה והם אינם כלים" שאין להם תיקון כלל דלית לון תירוך ולא פרוקא, דעליהו אתמר מעוות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להמנות, מעוות היא קושיא שההלכה נתעוותה על ידה. הרשב"י בגמ' חגיגה ט ע"א מסביר שמעוות חל על מי שהיה מתוקן בתחילה ונתעוות אלא אתמר תיקו בהון, אלו קושיות ללא תירוך וכל תיקו דאסורא לחומרא, שכל עניין האיסורים הוא להפריש את המלכות מהקלי' ולכך הוא לחומרא ואיהו תיקו חסר ו', שרומז דלית ליה תיקון, חסר נו"ן דאיהו עלמא דאתי, סוד נון שערי בינה דתיקו דעלמא דאתי שתיקה, שכל תיקון הוא מצד הבינה ששם אין אחיזת הקלי', אבל באלו הקושיות כשמגיעים לבינה אומרים כגון שתוק כך עלה במחשבה. לפי שהקושיא עלתה לבינה הנקראת עולם המחשבה שהוא עולם נעלם ולכן אי אפשר להשיג למטה את התירוך (לפי הגר"א והרמ"ק שהובאו בבאור "מתוק מדבש" דף צד) ואית קושיין דאינון לבושיין דהלכה, ויש קושיות שיש להם תירוך דאתמר בהון משבצות זהב, הדא הוא דכתיב (תהלים מה יד) כל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה, אתם מחלקים את ההלכה לכמה חילוקים ואופנים כמו משבצות זהב ואתון פסקין לון בכמה פסקות, אתם התנאים לאחר שמקשים מחלקים ומישבים את ההדורים כגון: הכא במאי עסקינן ולבתר מתקנין ומפרקין לון בכמה פרוקין. ואי חסר שום פסק ממתניתא, כמה דאוקמוה זה חסר מן המשנה, היינו תירוך של חיסורי מחסרא והכי קתני אתון מתקנין לון, והאי הוא חסרון שיוכל להמנות. ואי

ייתי טפש ויפיק שום ביש על ההוא אומנא דחתיך לבושין, ויימא וכי אורייתא איהי חסרה, והא כתיב (שם יט) תורת יהוה תמימה, תמימה בכל אברין דגופא, דאינון רמ"ח פקודין, הדא הוא דכתיב (שיר השירים ט ד) כלך יפה רעיתי ומום אין בך.

זוהר חלק ג דף כח עמוד א

אבל מי שלא חג יום טוב הראשון של חג, עליה אתמר **מעוות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להמנות.**

ספר נהר שלום - דף כג עמוד א

אם באה המצוה לידו ולא קיימה הנה הוא גורם להשליט אבר ארבע קליפות הנז"ל על אותו האבר שליטה מחדש על שליטתם הראשונה והרי אותו האבר מת לגמרי ועליו נאמר **וחסרון לא יוכל להמנות** וזה יותר חמור מכל איש אשר בו מום לא יקרב וכו'.

ספר נהר שלום - דף לט עמוד א

וכל שעה וכל רגע שאינו עסוק בד"ת נקרא **וחסרון לא יוכל וגו'** וכל שאינו עוסק בד"ת נקרא נזוף "כי דבר ה' בזה" ובכל יום בת קול יוצאת ואומרת אוי כו' ואפילו היושב בטל נקרא לץ מד' כיתות כו' רחמנא ליצולן.

ספר שערי קדושה - חלק א שער ג

הנה האיש אשר נדבה רוחו אותו להיותו בא לטהר ולהתקדש לקבל עליו עול מלכות שמים על אמתתה, יכין עצמו בכל כחו ויזדרז לקיים כל תרי"ג מצות, כי בקיומם יושלמו תרי"ג איברים וגידים של נפשו השכלית כנזכר (בשער ראשון) כי אם תחסר ממנו מצוה אחת מן רמ"ח מצות עשה עדיין הוא חסר אבר אחד מנפשו ועליו נאמר (קהלת א' ט"ו) **וחסרון לא יוכל להמנות**, וזה יותר חמור מכלל כל איש אשר בו מום לא יקרב.

ספר אדיר במרום ח"א - שער דנפיק מבתר אודנין

ועוד נוסף ענין אחר והוא, תיקונא שלים, ואפרש לך עתה סודו. הנה כתיב, **מעוות לא יוכל לתקן וחסרון לא יוכל להמנות.** והענין כי לס"א יש שני שרשים, אחד מסוד השבירה, והשני מסוד מיעוט הירח. ופירוש הענין, הנה כיון שנשברו הכלים אז נעשה

הבירור לצורך התיקון, ומכל הספירות נדחה מה שנדחה שלא נראה לעמוד בקדושה, ויצאה הס"א. אך זה אינו נותן לה אלא המציאות שלה לבד, ואם כן לא היה צריך להיות לה תוספת ושינוי, אלא היא בריאה אחת מסודרת בסדרה לעמוד שם בחק הבריאה. אך יען רצה המאציל ברוך הוא לצורך הבחירה שיהיה בה שינוי ושליטה, נעשה ענין מיעוט הירח. כי בהעשות הנוקבא שהיתה ראויה להיות פנים בפנים עם ז"א, בסוד, שני המאורות הגדולים (בראשית א, טז), נולד קטרוג של הס"א שנתעוררה. והוא כי באמת לא נתקנה המלכות היטב, להיותה בסוד שם ב"ן שהוא השבירה והוא לא נשלם תיקונו, ומכח זה לא היתה יכולה להיות שוה עם ז"א, שהוא סוד, אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד (חולין ס ב), ואז נתמעטה. ובמיעוט זה ניתן כח לס"א להתפשט יותר ממציאותה הראשון. וסוד הענין, אמלאה החרבה (יחזקאל כו, ב). והענין, כי הנה אז לא נתמלאה הס"א מן חורבן המלכות, כי הט' ספירות שהם תוספת במלכות כמבואר במקום אחר, נטלו ממנה, אבל נכנסו בתוך ז"א. אך אז קבלה הכנה, שכאשר יחטאו בני אדם, אז יהיה כך שתתמלא החרבה מחורבנה. והבן היטב סדר הענינים, איך הכין המאציל ברוך הוא שורש לכל חקות ההנהגה:

והנה על מציאות הס"א מסוד השבירה נאמר, מעות לא יוכל לתקן. ולמציאות התפשטות הס"א מכח מיעוט הירח נאמר, וחסרון לא יוכל להמנות, שהוא ממש גריעו דסיהרא. וסוד הענין הוא, לכי ומעטי את עצמך (חולין ס עמוד ב), שאין האורות מאירין בכל כחם שיש בהם, אלא נעלם כחם, ואינם מאירים אלא בחלק קטן שבהם. וזהו תמיד ענין כל הפגמים, שכשהס"א אוחזת ומקטרגת, מתעלם האור, בסוד, הסתר אסתיר פני (דברים לא, יח), וזהו למטה. והנה כשאין הס"א יכולה להסתיר האורות האלה, אז נקראים האורות שלמים. והסוד, ויבוא יעקב שלם (בראשית לג, יח). כי הלא הנה לא הגיעהו החסרון מה שהשתדלה הס"א לעשות בו. והנה למעלה בא"א אין החסרון מגיע, אלא אדרבה שם עומד הכל בסוד השלמות של המאורות. עד שכשהוא מתעורר, אדרבא הוא משלים החסרון שלמטה, כיון שבו לא הגיע החסרון. וסוד הענין הוא, והיה אור הלבנה כאור החמה (ישעיה ל, כו), שהוא לעתיד לבוא כשיתעורר א"א, כי לא יהיה עוד חסרון, כי החסרון נמשך מלמטה, אבל מלמעלה איננו כך. לכן כשיתעורר הא"א, משלים גם החסרון מלמטה:

¹ זוהר זולק ב דף קטז עמוד ב

אמר ליה רבי שמעון לרעיא מהימנא, אתה הוא בוצינא קדישא, (נ"א רעיא מהימנא), נר קדוש על שם שאתה מאיר בתוכיות נשמות תלמידי החכמים שבכל דור ודור עם כל דא דאנת לא יכיל לאסתכלא בבני עלמא דאתי בעיינין, רצה לומר בחינתו המתפשטת בנשמות הצדיקים המלובשים בגוף בעולם השפל, שאינם יכולים להשיג בנשמות שהם העולם הבא ולא במלאכיא, כל שכן בקודשא בריך הוא ובשכינתיה, אבל בעין השכל דלבך את חזי בכלא, בבני עלמא דאתי ובמלאכין, ובקודשא בריך הוא ושכינתיה דסחרין לך, וזו השגת החכם באלהות שהיא יותר נבחרת מהשגת הנביא וזה שאמר ובגין דא אמר שלמה, דכתיב ביה (מ"א ה יא) ויחכם מכל האדם, (קהלת א טז) ולבי ראה הרבה חכמה ודעת. בשכל ובמחשבת הלב ראה והשיג הרבה חכמה יותר מהנבואה. על פי פירוש "מתוק מדבש" דף רץ שליקט מדברי הרמ"ק והרא"ג.

ספר חסד לאברהם - מעין ב - נהר לה

נהר לה - לבאר סוד חכם עדיף מנביא:

הענין כי הנבואה לנביאים תהיה מן הספירות התחתונות שהם נצח והוד, ונודע שבהיות נביא בנבואתו כל כוחותיו וחושיו מתבטלים ואין בו יכולת להשיג במראה הנבואה רק אותו ענין הנפקד עליו מלמעלה, אמנם דעתו אז בלתי מכוון לשאלות וקושיות להקשות זה למה או זה למה אלא כפי חפץ האלקי השופע אז עליו בנבואתו, והבחירה המחקרית ניטלה ממנו עד שכמעט אין בו דעת באותה שעה רק להבין ענין ההוא, אמנם לא יחקרהו. ואין כן החכם היודע המבין שיחקור הדבר בבחירת הדעת אשר בו, והטעם לזה להיות ענין החכם על הנביא תוספות מעלה להיות הנבואה משני מדות התחתונים נ"ה כנזכר, והחכמה לחכם מלמעלה בסוד התבונה והחכמה ודע"ת, נמצאת הידיעה בחכמה היא מעלה יותר גדולה מן הידיעה שבנבואה, וא"כ השגה ששיג החכם בהאלקות היא יותר נבחרת בבחינות האלו מן ההשגה ששיג הנביא, עם היות שהנביא יסתכל וישיג עין בעין וזש"ה ולבי ראה הרבה חכמה ודעת רצה לומר השכל והמחשבה שבלב ראה הרבה יותר מהנבואה חכמה ודעת, והטעם מפני שמזימת חכם ובחירתו בידו להתייעץ באשר יבין ולחקור בו, אבל לא כן הנביא כי תתבטל בשעת נבואתו כח בחירתו כנזכר.

ועוד טעם אחר, כי נשמת משה רבינו ע"ה אשר מעלתו רמה מעל כל הנביאים נשמתו מתפשטת בנשמת הצדיקים החכמים המלובשים בגוף בעולם הזה התחתון ושפע חכמתו מתפשט בהם כניצוץ השמש המתפשט בככבים, ובכחו של משה עליו השלום הם משיגים ומחדשים בתורה:

1 ספר ביאורי אגדות (אפיקי ים) – נדרים דף כב ע"ב

כל הכועס חכמתו מסתלקת וכו' (פסחים טו ע"ב) והיא סתימת מעיין החכמה שהוא מ"ש כאן שנאמר כי ברוב חכמה רב כעס ולכן תיכף ע"י שמת משה הסתתמו מעיינות החכמה ונשתכחו ג' אלפים הלכות כמ"ש רז"ל (תמורה טז ע"א):

1 שער הכוונות – דרושי הפסוק דרוש א

וז"ס פסוק ויוסיף דעת יוסיף מכאוב כי בהיות הדעת נעלם ומכוסה תוך היסוד דאימא שהוא עד החזה אז אין הקליפות נאחזים בו ובהתגלותו למטה מן החזה אשר אז ודאי הארתו נתוספת שם בהיותו בגלוי אז יוסיף מכאוב שהם הקלי' הנאחזים שם ואין מכאוב גדול ממכאוב זה.

ספר תקט"ו תפילות - תפילה תיו

כל מה שבני אדם עולים במדריגות עליונות, כמה עצב להם וכמה צער גדול, אז נאמר ויוסיף דעת יוסיף מכאוב.

1 ספר מסיילת ישרים פרק ה – בבאור מפסידי הזהירות וההרזקה

ביהם

....אך השני, הנה הוא קשה מאד, והוא השחוק והלצון, כי מי שטובע בם, הוא כמי שטובע בים הגדול שקשה מאד להמלט ממנו. כי הנה השחוק הוא מאבד את לב האדם, שכבר אין הטעם והדיעה מושלת בו, והרי הוא כשכור או שוטה אשר אי אפשר לתת להם ערמה או להנהיגם, כי אינם מקבלים הנהגה, והוא מה שאמר שלמה המלך עליו השלום לשחוק אמרתי מהולל ולשמחה מה זו עושה. וחכמים זכרונם לברכה אמרו (אבות פ"ג): שחוק וקלות ראש מרגילים את האדם לערוה. כי אף על פי שחמורה היא הערוה אצל כל בן דעת ולבו ירא מקרב אליה מכח הציור שכבר נצטייר בשכלו מאמיתת גודל פשעה ורוב עונשה, הנה השחוק וקלות ראש ממשיכים אותו מעט מעט ומקריבים אותו הלוך וקרב שתהיה היראה סרה מעליו מעט מעט מדריגה אחר מדריגה, עד שיגיע על העון עצמו ויעשהו:

ספר אור תורה - אות טז

כי ידוע כי יש שני כחות בסטרא אחרא, והם ב' נוקבין דילה, מחלת ולילית, אחד הוא הגורם עצבות לאדם, שעל ידי זה מתבטל מעסק התורה ומעבודת ה', שעל זה אמר

הנביא, ואת מי דאגת ותיראי כו' (ישעיה נז, יא), והוא מלילית שבתאי אוכמתא, והוא ממרה אוכמתא מסוגי הדם שבכבד, והשני הוא רב השחוק והוללות בעולם הזה, שעל זה נאמר, "לשחוק אמרתי מהולל, ולשמחה מה זה עשה" והוא מטחול כמו שאמרו (ברכות סא, ב) טחול שוחק.

1 זוהר זולק ג דף מז עמוד ב

ותניא (קהלת ב יג) וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות, מן הסכלות ממש אתי תועלתא לחכמתא, יש תועלת לחכמת התורה מהסיכלות שהם החיצונים דאלמלא לא אשתכח שטותא בעלמא, שהם סברות הפך החכמה לא אשתמודע חכמתא ומלוי. לא הייתה ניכרת מעלת החכמה, כי אין דבר מתחזק אלא מהפכו, שאם יש מתנגדים אל החכמה, היא מתאמצת בטענות וראיות ותוספת חכמה ותאנא, חיובא הוא על בר נש דאוליף חכמתא, למילף זעיר מן שטותא, ולמנדע לה, בגין דאתי תועלתא לחכמתא בגיניה, כמה דאתיא תועלתא לנהורא מחשוכא, דאלמלא חשוכא לא אשתמודע נהורא, ולא אתיאי (נ"א אתחזי) תועלתא לעלמא מניה. למדנו חיוב על אדם שלמד חכמה שילמד מעט מן השטות ולדעת אותה, משום שבא תועלת לחכמה בשבילה כמו שיש תועלת אל האור מן החושך, שלולא החשך לא היה נודע האור ולא בא לעולם תועלת ממנה

תאנא, שיש יתרון לחכמה, לחכמה סתם, היינו ספירת החכמה והחכמה המתפשטת בעולם דאמר רבי שמעון לרבי אבא, תא חזי רזא דמלה, לא נהיר חכמתא דלעילא ולא אתנהיר, אלא בגין שטותא דאתער מאתר אחרא, ואלמלא האי נהירו ורבו סגיא ויתיר, לא הוה (להוי) ולא אתחזיא תועלתא דחכמתא, ובגין שטותא אתנהיר יתיר, ונהירין ליה יתיר, הדא הוא דכתיב שיש יתרון לחכמה סתם, מן הסכלות סתם, וכך לתתא, אלמלא לא הוה שטותא שכיח בעלמא, לא הוי חכמתא שכיח בעלמא. שאמר רבי שמעון לרבי אבא, בא וראה סוד הדבר, שהחכמה שלמעלה אינה מאירה ואינה מוארת, אלא בשביל שטות, שזו הקלי' שמהם מבררים את הניצוצין, שנתעורר ממקום אחר, ולולא שטות זו, לא היה האור הגדול, שזה חו"ב דאבא מזדווגים לברר הבירורים, ולא הייתה ניכרת גדלותם והיינו דרב המנונא סבא, כד הוה ילפין מניה חברייא רזי דחכמתא, הוה מסדר קמיייהו פרקא דמלי דשטותא, בגין דייתי תועלתא לחכמתא בגיניה. הדא הוא דכתיב (קהלת י א) יקר מחכמה מכבוד סכלות מעט, משום דהיא תקונא דחכמתא ויקרא דחכמתא, ועל דא כתיב (שם ב ג) ולבי נוהג בחכמה ולאחוז בסכלות. והיינו שרב המנונא סבא, כשלמדו ממנו החברים סודות החכמה, היה מסדר לפנייהם פרקים של דברי שטות, כדי שתבוא

תועלת לחכמה בשבילים, זה שאמר הפסוק "יקר וכו'". על פי ה"מתוק מדבש" דף קעט ובאור "הסולם" אותיות קב-קג. ועוד יעוין בבאור הסולם שם באריכות.

קטע זוהר זה התבאר גם ב -

ספר עבודת הקודש חלק ג פרק כ

הנה בארו כי הסכלות הידוע לחכמי לב תקון ושלמות לחכמה היא חכמת שלמה, ולזה חוייב שלמה לרדוף אחריו ולהשלים האילן ההוא, אלא שנטה אחריו יותר מדאי ונענש, נמצא אם כן שהחכמה שהיא מפאת הרע שבאילן ההוא סכלות והוללות היא בערך החכמה המפוארת האמיתית, ולפי שלא רבים יחכמו ואין כל אדם יכול להשמר מחלקת לשון נכריה, שהרי גדול החכמים קרא והטה, הזהיר הוא עליה ואמר הרחק מעליה דרךך ואל תקרב אל פתח ביתה. וכבר באה המניעה בתורה על החקירה שמצד החוש, ועל החקירה שמצד העיון השכלי מצד האומד והמחשבה בסתרי התורה וטעמי המצות ועל האומד ומחשבת הלב ועיונו הזהיר באמרו ולא תתורו אחרי לבבכם, ועל החקירה שמצד החוש הזהיר באמרו ואחרי עיניכם. ובא זה הענין במצות הציצית, שהיא מן המצות המקובלות שאין להם טעם כפי השכל האינושי ללמוד על כל המצות לפי שהיא שקולה ככולן, ולא הותר כי אם הראיה בו בעינינו שממנה נבא לזכר בלבנו כל המצות לעשותם:

¹ ספר שיערי אורה - השער הראשון - הספירה העשירית

ולפי שהיה שלמה יודע דרך המשכת השפע מירושלים לכל המקומות, אמר: עשיתי לי גנות ופרדסים ונטעתי בהם עץ כל פרי (קהלת ב, ה). וכי אפשר במקום אחד שיצמחו בו כל מיני אילנות שבעולם? אלא היה יודע שלמה איזה גיד נמשך לכוש, נטע בו פלפלן; וכן לכל צד וצד, והיינו דכתיב: מציון מכלל יופי אלהים הופיע (תהלים נ, ב), מציון, משתיתו של עולם ואם כן נמצאת השכינה משלחת הברכה כפי השיעור הראוי לכל הארצות מבית המקדש:

¹ תיקוני זוהר דף כ עמוד א

והאי אבן ספירת המלכות איהי סגולת מלכים, היא סגולת בני ישראל שהם בני מלכים איהי שיחת מלאכי השרת, שיחת חיוון ושרפים ואופנים, הם מלאכי ב"ע שכולם אומרים שירה למלכות שיחת כל עלאין ותתאין, ידיעת שמשא וסיהרא בעתים, (ובה איהי אית) עת וזמן לכלא: ידיעת התקופות וחשבונם וזמניהם של

החמה והלבנה הם בה כל העיתים והזמנים הם בה ולכן היא נקראת עת וזמן.
על פי ה"מתוק מדבש" דף רז בשם הגר"א ובאר לחי רואי.

¹ שער הכוונות – דרושי זוג הסוכות דרושי ז

דע, כי אין דבר בעולם שנברא אלא ע"י זוג ז"ן ומשם נולדו נשמות בני אדם ונשמות השדים כי הכל מעשה ידיו הם ואין דבר שאינו נמשך ונברא ע"י יתברך וזה פשוט. והנה נתבאר אצלנו בענין ק"ש שעל המיטה ובשער רוח הקודש בתיקון עון המוציא קרי לבטלה כי כל מה שיש למטה כנגדו הוא למעלה ממש וכמו שבהזדווג האדם עם בת זוגו מוליד נשמות בני אדם ובהיותו מזריע לבטלה זכר בלא נקבה נוצרים משם שדין ורוחין ולילין כו' הנקראים נגעי בני אדם כמו שמצינו באדה"ר באותם ק"ל שנים שפירש מאשתו שהיה מוליד שדין ורוחין כו' נקרא **נגעי בני אדם** רצה לומר בנוי דאדם קדמאה ממש הבאים מתענוגי בני אדם שידה ושידות שמתענגות בלילה ומזדווג עם השידות הנקבות ומשם מתילדים נגעי בני אדם ממש כי העונג נהפך לנגע. והנה עד"ז ממש הוא למעלה כי כאשר ז"א מזדווג בנוקבא בורא ומוליד נשמות בני אדם ואם ח"ו באותה העת חוטאים ישראל למטה גורמין שהנקבה העליונה תרד למטה ותתרחק מבעלה ח"ו ואז שפחה תירש גבירתה והשפחה החיצונית לוקחת הטיפות ההם ונוצרין בתוכה שידין ורוחין כו' הנקראים נגעי בני אדם והיא מולידה הגוף אבל הנשמה באה מלמעלה כנזכר באופן כי הנשמות של בני אדם הם באים מזווג זכר ונקבה עליונים אבל נשמות השדים הם באים מן הזכר לבדו בלי בת זוגו עמו.

שער הפסוקים - פרשת שמות

הנה נתבאר לעיל, בפסוק לכו אל יוסף אשר יאמר לכם תעשו, כי צפה ברוח הקדש, שהיו ניצוצות קרי של נשמות קדושות, שהוליד אדה"ר בק"ל שנים הראשונים, הנקראים נגעי בני אדם, רצה לומר, אדה"ר. וע"י ענוג שהיה מתענג בהוצאתם, בסוד **ותענוגות בני אדם שידה ושידות**, הם לילית ונעמ"ה וכו'. ונתהפכו ונעשו נגעים, תמורת ענוגים. ולכן גיירם, ומהל אותם:

והנה הענין הוא, במה שנתבאר אצלנו, בענין קין והבל בפרשת בראשית שרוב הנשמות באות, מבחינת חו"ג המתפשטות בגופא דז"א, ולא מן הדעת עצמו. אמנם הטפות הנזרקות ע"י שכבת זרע לבטלה, הם מתאוות הזכר לבדו, שנתעורר דעתו אל הזווג, והוציא הטפות ההם מלמעלה, מן הדעת עצמו העליון, ולא מצא את נוקביה מוכנת לכך בעולם האצילות, כי ירדה למטה ע"י הפגם, ואז יצאו לחוץ, ולקחום

הנקבות של הקליפות, ונצטיירו בגופם והולידום, והם שדין ורוחין ולילין, ונקראים נגעי בני אדם, כמבואר אצלינו באורך, בענין הק"ש של זמן השכיבה, וע"ש היטב:

ספר חסד לאברהם - מעין ז - נהר - כג

והנה על סוד אלו ירד שלמה ובדק ואמר, "אל גנת אגוז ירדתי", (ש"ה"ש פ"ו, 11) דהיינו סוד קליפות האגוז, וראה והסתכל בכל אותן הרוחות והשדים ולילין שהם קליפות, וידע שכל עונג אלו ועידונם אינו אלא להדבק אל בני אדם, כמה מינים ממינים שונים שהם יוכלו להחטיאו, ברצונו ושלא ברצונו בהקיץ ובחלומה, ברצונו להדבק להם, ובהיותו במקום סכנה או לבדו בחורבות או בשדות בלילה כשהוא יחידי, זה הכל מאת הארורה הזאת הקליפה הזאת הרודפת אחר בני אדם ומענגת אותם ומתענגת עמהם לרעתם, והיינו תענוגי בני אדם שאמר שלמה שהם המתענגים בשינה בחלום הלילה, שהם עושין **שידה ושידות** ע"י התענוגים הרעים שהם הקריין, והם מזומנים לרעתו להענישו, זולתי אם יקדים רפואה למכתו יבטל המשחיתים בתשובה ומעשים טובים ויסורים ותוכחות ויברח מיד הארורה הזאת.

פסיקתא דרב כהנא - פסקא ה אות ג

מהו **שידה ושידות**? שהיה רודה בשידים ובשידות.

1 ספר עבודת הקודש זולקן ג פרק יט

ובהיכל ששי של צד שמאל אמר המאור הקדוש ע"ה בזה הלשון, (ח"ב רס"ז ע"ב) זבחי שלמים עלי, עלי דווקא ההוא זבחי שלמים עלי איהו בגין דלא אשתכח מקטרגא על עלמא ובגין כך היום שלמתי נדרי לפתאה בני עלמא תדיר, וסוד נער חסר לב הם סוד הבתים החלשים, הרמוזים במדרשו של ר' נחוניא בן הקנה ע"ה, וכמה שלוחים וחיילות יש למדה הרעה ההיא הכלולה בשתים, ומהם שנים אנשים מרגלים תחת מטתו של שלמה ושם שתים נשים זונות ומשם ומהם נמשכים כל מיני עבודה זרה ומינות ושאר תענוגות בני אדם והנאות הגוף, משם החמדה והתאוה אל העברות והאזהרות שבתורה לעבור עליהן, משם מחשבות והרהורים רעים, ומשם נטיה אל שרירות הלב ומראה העינים, ומשם מעוננים וקוסמים ישמעו, ומשם שאב בלעם באמרו מן ארם ינחני בלק מהררי קדם, ומשם חכמת בני קדם, ושלמה ע"ה היה רוכב על נשר אחד, והולך שמה אצל עז"א ועזא"ל ללמוד חכמתם, והן גרמו לו שנטרד ממלכותו, הוא שאמר **אף חכמתי עמדה לי**, חכמתי שבעבורה נמשכתי אחר הנשים

ההן עמדה לי, אבל באף דכתיב ויתאנף יי' בשלמה כי עזב ארחות יושר, היא חכמת שלמה האמיתית שנתנה לו במתנה, דכתיב "ויי' נתן חכמה לשלמה", (מלכים א פ"ה, 26) אשר נאמר עליה "חכמת אדם תאיר פניו", (לקמן פ"ח, 11) וכתוב עליה "ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם" (מלכים א פ"ה, 10) "ללכת בדרכי חשך", (משלי פ"ב, 13) שהיה הולך אל הרי חושך ששם עז"א ועזא"ל ללמוד חכמתם אשר הטעתו לנטות מאחרי יי', כי המינות מושך את הלב ומהנהו כי יפתה וגם יוכל, וכדאיתא כפרק קמא דעבודה זרה (דף טז ע"ב) שמא דבר מינות בא לידך והנאך ועליו נתפשת למינות וכו', והנאני בדבר ועל ידו נתפסתי למינות, ועברתי על מה שכתוב בתורה הרחק מעליה דרך וגו', הרחק מעליה דרך זו המינות וכו', כי האדם בטבע נוטה אל המורגשות הנמשכות מהסבה היא, וכשישמע דברי הורס ועוקר יערבו לו, כי לא יצטרך לטרוח ולהמית עצמו על התורה והחכמה, ולזה הזהיר ואמר בני לחכמתי הקשיבה לתבונתי הט אונך (משלי פרק ה, 1):

1 כתבי הרב"ע מפאנו - מאמר מאה קשיטה - סימן ה

אצילות משמעו קרבה כמו "ואהיה אצלו אמוך" (משלי פרק ח, 30) ופירוש מאציל מעמיד העלול אצלו וכן נאצל מעמיד עצמו אצל העלה ומדאצטריך כולי האי שמע מינה שנתפשט ונתרבה כתרגום "וְאֶצְלָתִי" (במדבר י"א, 17) "וארבי" וכן "וַיֵּאצֵּל" (במדבר י"א, 25) "ורבי" האמור בנבואתם של ע' זקנים. והכוונה, כי בא מההעלם המוחלט אל ראשית הגילוי שנתרבה ונתגדל ונתחדש ואף על פי כן איננו מתפרד ולא מתרחק שאלו אמרנו תחלה חֲדָשׁ או הוציא או גלה או רבה וכיוצא היינו מתחילים בגנות דהיינו מלה מורה ריחוק וצריכה פירוש לפירושה לסיים בשבח ולהרחיק הריחוק לפיכך בא מעיקרא לשון חכמים מרפא והוא לשון תורה ממש ללמדנו שמעולם לא נתרחק אעפ"י שנתרבה ויהיה הלשון עברי דוקא והתרגום מכללא איתמר וכן יפורש "הלא אצלת לי ברכה" (בראשית כ"ז, 36) שיירת לי ברכה אצרך ויש במשמעו ג"כ שזכות המברך תהיה תמיד מעין נובע לא תפסוק ולא תתרחק ולא תמוש מהמתברך. וכיון שפתחנו בלשון חכמה ממילא משמע שזה האצילות מתפשט בלי שום ריחוק להטיב למי שהוא ראוי. ומאן דאמר "וכל אשר שאלו עיני לא אצלתי מהם" פי' לא קרבותי אל עצמי להרחיק הדבר הנשאל למנוע אותו מהם.

1 כתבי הרב"ע מפאנו - ספר גלגולי נשמות - אות ו

ופניתי [אני] לראות חכמה והוללות [וסכלות] כי מה האדם שיבוא אחרי המלך [את] אשר כבר עשוהו, ובכל מקום שאמר ופניתי רצה לומר שחכמה גדולה לראות הוללות על מה שנתגלגל שלמה המלך עליו השלום בירמיה הנביא, ועשוהו ישראל כמהולל וסכל ונשלך בבית הכלא כמה פעמים ממלכי יהודה, וכן הרבה צדיקים עושים מחכמתם פעמים סכלים ומהוללים, והטילו עצמן אחר הזמן להשלים רצון ה' יתברך, ולכך כתיב הוללות וסכלות, אמנם הוללות רומז להלל הזקן, סכלות זה שמאי הזקן שאין הלכה כמותו, ודע שהלל הזקן היה גלגול שלמה, וזהו שכתוב ופניתי [אני] לראות חכמה והוללות דייקא, ושורשו היה מיסוד שהוא רחמים, ולפיכך לא היה כועס מעולם, שאותו מדה אינה מניח לכעוס, ושמאי היה מגלגול יהושע בן נון, וזה את אשר כבר עשוהו דייקא, ושורשו היה מלכות שהוא גבורה ודין, ולכן שמאי היה כעסן ואין הלכה כמותו, ועליהם נאמר במשלי (כ"ט י"ג) רש ואיש תככים נפגשו מאיר עיני שניהם ה', כי שניהם ינקו ממעיין היחוד, והבן:

²⁷ עיין הערה 27 לעיל.

²¹ עיין הערה 21 לעיל.

¹ זוהר זלך ג דף מז עמוד ב

האי קרא אית לאסתכלא ביה, אמאי אמר וראיתי אני, וכי שאר בני עלמא לא ידעי ולא חמאן דא, אפילו מאן דלא ידע חכמתא מן יומי ולא אשגח בה, ידע הא שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החשך, והוא שבח גרמיה ואמר ראיתי אני. פסוק זה יש לעיין בו מדוע אומר שלמה המלך ע"ה "וראיתי אני" וכי שאר בני אדם אינם יודעים שיש יתרון לחכמה מהסיכלות כיתרון האור מן החושך? אלא הכי תאנא, מאן חכים כשלמה, דבשבעה דרגין דחכמה אתקרי כגוונא דלעילא, שיתא יומין לעילא, שביעאה עלאה עליהו, שיתא יומין לתתא, שביעאה עליהו, שיתא דרגין לכורסייא, הוא על כורסייא, דכתיב (דה"א כט כג) וישב שלמה על כסא יהו"ה למלך. שבעה כתרין דיומין לעילא, ז"ן וכדין לקבליהון שבעא שמהן לשלמה, לאתחזאה ביה חכמתא קדישא, ובגין כך אתקרי שבע שמהן: שלמה, ידידיה, אגור, בן יקה, למואל, איתיאל, קהלת. ואמר שבעה הבלים, ומה דאיהו חמא לא חמא בר נש אחרא, וכד כנש חכמתא ואסתלק בדרגין דחכמתא, אקרי קהלת.

¹ זוהר זלך ג דף קפז עמוד א במאמר הינוקא

פתח ואמר **החכם עיניו בראשו** וגו' וכי באן אתר עינוי דבר נש אלא בראשו דילמא בגופו או בדרועיה דאפיק לחכם יתיר מכל בני עלמא. שואל : וכי באיזה מקום עינוי האדם לא בראשו שמא נאמר בגופו או בזרועו ובמה אם כן השתנה החכם משאר האדם? אלא קרא הכי הוא ודאי דתנן לא יהך בר נש בגלוי דרישא ד' אמות. מ"ט דשכינתא שריא על רישיה וכל חכים עינוי ומלוי בראשו אינון בההוא דשריא וקיימא על רישיה אלא באור הפסוק כך הוא בודאי. למדנו שלא ילך אדם ד' אמות בגילוי ראש וזאת מפני שהשכינה על ראשו וכל חכם עינוי ומעשיו מכוונים לשכינה ששורה על ראשו וכד עינוי תמן לינדע דההוא נהורא דאדליק על רישיה אצטריך למשחא בגין דגופא דבר נש איהו פתילה ונהורא אדליק לעילא ושלמה מלכא צווח ואמר "ושמן על ראשך אל יחסר" (קהלת ח, 8) דהא נהורא דבראשו אצטריך למשחא ואינון עובדין טבאן ועל דא החכם עינוי בראשו. ולא באתר אחרא. וכאשר מתבונן שהשכינה למעלה מראשו צריכה לקבל הארת שמן משחת קדש מהחכמה וזאת ע"י מעשיו הטובים. גוף האדם דומה לפתיל שבנר השכינה דומה לאור והשמן דומה למעשים הטובים וללא מעשים טובים לא יאיר האור בפתילה ולכן החכם עינוי בראשו להרבות מעשים טובים בגלל השכינה שלמעלה מראשו. (על פי באור ה"מתוק מדבש" שהביא ממפרשים שונים).

וכך הורה רבי ישראל בעש"ט בצוואתו:

וזהו **החכם עיניו בראשו** ר"ל על הראש של הדבר דהיינו על הרוחניות והחיות כגון :

כשמסתכל בשאר גשמיות כגון בכלי יחשוב מנין בא לכלי זה הנוי והצורה ע"כ החומר הוא הפסולת והנוי והצורה היא הרוחני והחיוני מזה הכלי והוא ג"כ חלק אלהי ממעל וכן כשאוכל יחשוב שהטעם והמתיקות של דבר המאכל היא בא מכח חיוני והמתיקות של מעלה שהוא חיותו.

וכך כותב נכדו של הבעש"ט בספר דגל מחנה אפרים - פרשת תרומה ד"ה ויקחו **החכם עיניו בראשו** והוא מסתכל ועושה תמיד רק לייחד חתן וכלה שהוא יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה ומשליך כל תענוגי עולם הזה אחר גוו.

בעל התניא, רבי שנאור זלמן מלאדי ז"ל הסביר מאמר הזוהר הזה כדלקמן:

ספר התניא - חלק ראשון - פרק לה

והנה ביאור משל זה שהמשיל אור השכינה לאור הנר שאינו מאיר ונאחז בפתילה בלי שמן וכך אין השכינה שורה על גוף האדם שנמשל לפתילה אלא ע"י מעשים טובים דווקא ולא די לו בנשמתו שהיא חלק אלוה ממעל להיות היא כשמן לפתילה מבואר ומובן לכל משכיל. כי הנה נשמת האדם אפילו הוא צדיק גמור עובד ה' ביראה ואהבה בתענוגים אף על פי כן אינה בטילה במציאות לגמרי ליבטל וליכלל באור ה' ממש להיות לאחדים ומיוחדים ביחוד גמור רק הוא דבר בפני עצמו ירא ה' ואוהבו. מה שאין כן המצות ומעשים טובים שהן רצונו יתברך ורצונו יתברך הוא מקור החיים לכל העולמות והברואים שיוצא אליהם על ידי צמצומים רבים והסתר פנים של רצון העליון ברוך הוא וירידת המדרגות עד שיוכלו להתהוות ולהבראות יש מאין ודבר נפרד בפני עצמו ולא יבטלו במציאות כנ"ל מה שאין כן המצות שהן פנימית רצונו יתברך ואין שם הסתר פנים כלל אין החיות שבהם דבר נפרד בפני עצמו כלל אלא הוא מיוחד ונכלל ברצונו יתברך והיו לאחדים ממש ביחוד גמור.

והנה ענין השראת השכינה הוא גילוי אלהותו יתברך ואור אין סוף ברוך הוא באיזה דבר והיינו לומר שאותו דבר נכלל באור ה' ובטל לו במציאות לגמרי שאז הוא ששורה ומתגלה בו ה' אחד, אבל כל מה שלא בטל אליו במציאות לגמרי אין אור ה' שורה ומתגלה בו. ואף צדיק גמור שמתדבק בו באהבה רבה הרי לית מחשבה תפיסא ביה כלל באמת כי אמיתת ה' אלהים אמת הוא יחודו ואחדותו שהוא לבדו הוא ואפס בלעדו ממש. וא"כ זה האוהב שהוא יש, ולא אפס, לית מחשבה דיליה תפיסא ביה כלל ואין אור ה' שורה ומתגלה בו אלא ע"י קיום המצות שהן רצונו וחכמתו יתברך ממש בלי שום הסתר פנים (וכאשר שמעתי ממורי ע"ה פירוש וטעם למה שכתוב בעץ חיים שאור אין סוף ברוך הוא אינו מתייחד אפילו בעולם האצילות אלא ע"י התלבשותו תחלה בספירת חכמה והיינו משום שאין סוף ברוך הוא הוא אחד האמת שהוא לבדו הוא ואין זולתו וזו היא מדרגת החכמה וכו') והנה כשהאדם עוסק בתורה אזי נשמתו שהיא נפשו האלהית עם שני לבושיה הפנימיים לבדם שהם כח הדבור ומחשבה נכללות באור ה' אין סוף ברוך הוא ומיוחדות בו ביחוד גמור והיא השראת השכינה על נפשו האלהית כמארז"ל "שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה שכינה עמו". (אבות פ"ג ג' ט"ז) אך כדי להמשיך אור והארת השכינה גם על גופו ונפשו הבהמית שהיא החיונית המלובשת בגופו ממש צריך לקיים מצות מעשיות הנעשים ע"י הגוף ממש שאז כח הגוף ממש שבעשיה זו נכלל באור ה' ורצונו ומיוחד בו ביחוד גמור והוא לבוש השלישי של נפש האלהית ואזי גם כח נפש החיונית שבגופו ממש שמקליפת נוגה נתהפך מרע לטוב ונכלל ממש בקדושה כנפש האלהית ממש מאחר שהוא הוא הפועל ועושה מעשה המצוה שבלעדו לא היתה נפש האלהית פועלת בגוף כלל כי היא רוחניית והגוף גשמי וחומרי. והממוצע ביניהם, היא נפש החיונית הבהמית המלובשת

בדם האדם שבלבו וכל הגוף ואף שמהותה ועצמותה של נפש הבהמית שבלבו שהן מדותיה הרעים עדיין לא נכללו בקדושה מכל מקום מאחר דאִתְּכַפֵּין (שהם נכפפים) לקדושה ובעל כורחם עונין אמן ומסכימין ומתריצין לעשיית המצוה ע"י התגברות נפשו האלהית שבמוח ששליט על הלב והן בשעה זו בבחינת גלות ושינה כנ"ל, ולכך אין זה מניעה מהשראת השכינה על גוף האדם בשעה זו דהיינו שכח נפש החיונית המלוכש בעשיית המצוה הוא נכלל ממש באור ה' ומיוחד בו ביחוד גמור, וע"י זה ממשיך הארה לכללות נפש החיונית שבכל הגוף וגם על הגוף הגשמי בבחינת מקיף מלמעלה מראשו ועד רגליו. וזה שאמר "ושכינתא שריא על רישיה" "על" דייקא וכן אכל בי עשרה שכינתא שריא. והנה כל בחינת המשכת אור השכינה שהיא בחינת גילוי אור אין סוף ברוך הוא אינו נקרא שינוי חס ושלוש בו יתברך ולא ריבוי כדאיתא בסנהדרין דאמר ליה ההוא מינא לרבן גמליאל אמריתו כל בי עשרה שכינתא שריא כמה שכינתא אית לכו והשיב לו משל מאור השמש הנכנס בחלונות רבים כו' והמשכיל יבין:

שפת אמת ספר שמות - פרשת תרומה - שנת [תרנ"ב]
 כי בעל תורה כל התשוקה תשוקתו להתבטל למה שלמעלה ממנו. והוא כמ"ש בזוה"ק על פסוק **"החכם עיניו בראשו"**

שפת אמת ספר במדבר - פרשת חקת - שנת [תרל"א]
 וכתוב **החכם עיניו בראשו** ג"כ הפי' כנ"ל שמתדבק תמיד בשורש וכח הראשית וההתחלה של כל דבר והוא כח חיות השי"ת כנ"ל.

¹ ספר עקידת יצחק - שער מוד

ואמרתי אני בלבי כמקרה הכסיל גם אני יקרני וגו' כי אין זכרון לחכם וגו', יורה, כי בכל מה שחקר לדרש בכח העיון מיתרון החכמה על הסכלות, אשר הוא מותר האדם מן הבהמה בלי ספק, איננו מספיק להעלותו אל מדרגת הנבדל, אחר שהוא כח מעורב בגשם, שיחוייב שיפסד בהפסדו.

¹ רעיא מהימנא ספר במדבר פרשת נשא דף קכג עמוד א

אית הבל ואית הבל, אית הבל טב מצד הקדושה דאתמר ביה כי על כל מוצא פי יי' יחיה האדם ואית הבל ביש מצד הקלי' דאתמר ביה גם זה הבל ורעות רוח.

¹ זוהר זולק א דף קצד עמוד א

רבי חזקיה פתח ואמר, **לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים**, לפי פשוטו, קשה למה כפל הענין במילים שונות? תא חזי, כל מה דעבד קב"ה לתתא לכלא שוי זמנא וזמן קצוב, בא וראה שכל מה שעשה הקב"ה למטה, לכל נתן זמן קצוב שוי לנהורא ולחשוכא, זמן קצב לאור ולחושך זמנא שוי לנהורא דשאר עמין דאינון שלטין השתא על עלמא, וזמנא שוי לחשוכא דאיהו גלותא דישראל תחות שלטנותא דלהון, זמן נתן לשאר העמים לשלוט על העולם וזמן נתן לחושך שהוא גלות ישראל תחת שלטון הגוים זמנא שוי קב"ה לכלא, בגין כך **לכל זמן**. יש זמן לכל דבר הן לטוב הן למוטב מתי שיבואו, ואם יתמהמה חכה לו כי בא יבא, ועת לכל חפץ רצה לומר וכשיבוא, יש לו זמן ועת קצוב כמה יעמוד ויתמיד אותו העושר או החולי חס ושלוש וזה שאמר **ועת לכל חפץ, מאי ועת לכל חפץ**, זמנא ועדן הוא לכלא, לכל ההוא רעותא דאשתכח לתתא. רצה לומר דבר שחפץ בו השם יתברך שירד למטה אל התחתונים יש לו עת קצוב כמה יעמוד, וכל זה רק בתחתונים לכן אמר כל מה שעשה הקב"ה למטה, אבל מה שהוא למעלה בעולמות אצילות בריאה ויצירה ששם סוד האחדות, אינו תלוי בזמן אלא קיים לעולם.

דבר אחר, **ועת לכל חפץ, מאי עת** שאין הנהגת התחתונים במקרה חס ושלוש, אלא המלכות ממונה על הכל **כדכתיב** (תהלים קיט קכו) **עת זו המלכות**, והיא אינה מתוקנת ומקושטת וצריכה לעשות לתקנה ולייחדה ליהו"ה עם התפארת בגלל שבני האדם הפרו תורתך, הפרו התורה וגרמו בה פגם וכתוב (ויקרא יז ב) **ואל יבא בכל עת אל הקדש**, שתזדמן אליו שהיא עת רעה שהיא הקלי' אלא בעת הידועה שהיא המלכות הנקראת זאת, כמו שכתוב בזאת יבא אהרון, הרי ראייה שהמלכות נקראת עת. ואיהי דרגא ממנא והא אוקמוה, ובגין כך עת איהו ממנא לכל חפץ תחת השמים.

ספר אדיר במרום ח"א - ולבית זימנא הוי מסתכל בהאי פרסא ואפרש לך עתה בזה הענין סוד עמוק מאד, והוא ענין השית אלפי שנין כו' (ר"ה לא א). דע כי שורש העוה"ז הוא ז' ימים, וסודם, שירותא וסיומא. והנה כל המאורות האלה צריכין ליתקן, כי הם שורש כל הנמצא בזה העולם. אמנם אם היה אדה"ר עומד במצותו, היו נתקנין כולם ברגע אחד. אך כיון שהוא חטא, הנה נשארו מיד בבחינת הזמן. והענין, כי נשאר זה הדבר בין בכלל ובין בפרט. פירוש - כי כל התיקונים שהיו

צריכין לנוקבא מן הנסירה ואילך, שנעשית עתה עד שמיני עצרת, היו נעשין אז ברגע אחד. וכיון שחטא הנה הוצרך שכל שנה תקבל תיקוניה בפני עצמו. וגם שפרטיות התיקון יהיה נעשה בכל מדריגה בפני עצמו, עד שהענין מתארך עד שמיני עצרת, והבן היטב:

נמצא לפי זה ששליטת החיצוניות הוא הגורם את הזמן. ושורש הכל הוא הרשימו והקו שסודם ו"ה, כי שליטת הה' עושה הזמן ושליטת הו' עושה הנצחיות. והנה זהו סוד, **לכל זמן ועת לכל חפץ**, כי מן המלכות נמשך זה הענין. והוא סוד חיי שעה (שבת י א). והנה העת הוא המלכות המגלה כל אור בפני עצמו, והוא סוד הלבנה שמסבבת בכל חדש, לגלות אור כל ההויות מן ה"ב הויות הנכללות בשמש, כל אחד בפני עצמו. ומצדה, **לכל זמן**, כי האורות אינם מתגלים אלא זה אחר זה, ונעשה הזמן לתחתונים, והבן היטב.

פירוש מאמר ארימת ידי בצלותין

והנה זה סוד היחוד, המתגלה בכל זיווג, שהוא מתגלה מעט מעט, מדריגה אחר מדריגה, עד שיהיה הכל נשלם, כמו שביארנו למעלה כבר. וזה סוד הזמן, שבו, **"לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים"**. וסוד זה מ"ה וב"ן ממש, הם תיקון האמצע, כי רק זה הוא המתגלה בכל היחוד הנשלם, דהיינו אם היה היחוד (ה)מתגלה בכל החלקים, היה מיד נשלם הכל. אבל מה שנעשה מכח כל התיקון של היחוד שאמרנו, אינו אלא גילוי אחד מן המדריגות לבד, המגיע לאותו היום, והיינו ממדריגות האמצע. כי כבר שמעת שהוא הצריך ליתקן, כדי שבסוף הכל יתחברו רישא וסופא. וסוד הכל תלוי במ"ה וב"ן, כי ב"ן - שרש כל קלקולי האמצע והעלמיו, ומ"ה - תיקוניהם בגילוי השם. ונעשה מתחלה מה שנעשה, והולך ונעשה תמיד עד הסוף, עד שבהשתלם מ"ה וב"ן להתחבר ביחד - יהיה סוף האמצע. וסוד זה, מ"ה וב"ן - עולה זמ"ן, כי כל הזמן רק בהם, וחלקי הזמן הם חלקי מ"ה וב"ן המתחברים זה לזה. ולכן היחוד עולה עד סוד הרישא וסופא. אך ההשפעה הבאה, וסוד גילוי מדריגת היחוד המתגלה באותו הזיווג, הולך הכל אל מ"ה וב"ן.

שפת אמת ספר בראשית - פרשת חיי שרה - שנת [תרס"א]

עיקר כח האבות היה לתקן הזמן שהוא תחת הטבע וזהו השלשה תפלות שתקנו לפי שינוי הזמנים. דאיתא תורה נקראת חיי עולם ותפלה חיי שעה (שבת דף י ע"א) שהתורה עצם עץ החיים. ותפלה חיי שעה, שיש עתים וזמנים שהחיות מתגלה גם

בעולם הזה כמ"ש **לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים**. ובאמת זה החיות מתעורר רק ע"י תשוקות התחתונים. לכן נקראת חיי שעה מלשון רצון ותשוקה. וכ"כ **לכל חפץ תחת השמים** וזה מרוב הרצון ותשוקת האבות במסירות נפש מצאו גם תחת השמים אלה התיקונים והוא תיקון חטא האדם. וז"ש מתחלה אלקי השמים ועתה אלקי הארץ. (מדדש רבה בראשית נט פסקה ח) שהמשיכו חלק אלקות גם בארץ. וקבעו זמנים למצוא החיות כמו שכתוב "ונחלתם לעולם תהיה" (תהילים מזמור לז, 8).

¹ ספר שיערי אורה – השער השני – הספירה התשיעית

ודע כי יש עתים לטובה ועתים לרעה, כבר גלה שלמה עליו השלום הסוד ואמר: **עת ללדת** (שם, ב). ויש כמו כן עת רצון ועת רעה, כמו שדרשו רז"ל בפרק חלק, והנני מגלה לך הסוד. דע כי מידת אדנ"י נקראת ע"ת, וכשהיא מחוברת לצד"ק הנקרא טו"ב אזי היא 'עת טובה', שהרי טוב מתחבר עם עת. ואם חס ושלוש טוב נפרד מעת, הרי מתחבר עם עת עניין אחר שיושב חוץ לספירות ונקרא רע, וזהו 'עץ הדעת טוב ורע'. וכבר פירשנו זה בעניין עץ הדעת טוב ורע, שהיא מידת אדנ"י הנקרא במידה זו. והכול כפי הדין הישר ומשפט האמת, וכבר גילה שלמה עליו השלום עניין זה בסוף קהלת ואמר; כי את כל מעשה האלהים יבא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע (שם יב, ט). ולפי דרך זה אחז"ל: חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה. וזהו סוד אמרו: דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש (ויקרא טז, ב). מאי בכל עת? כלומר, בכל עת שהיא עת רעה, שהדברים הנקראים רע מחוברים לעת. או שמא אותה העת היא באותם העתים החיצונים הנקראים עתות טובה. כי כמה עתים חיצונים יש מחוץ לפרגוד, וכל אחד מהם מזומנת לפורענות, וגם הם בכלל 'ואל יבוא בכל עת אל הקדש'. ובאיזו עת ראוי לו לבוא? בזא"ת יבא אהרן אל הקדש (שם, ג), במידה הנקראת זא"ת. לפי שמידת 'זה אלי' שהוא טוב מחובר לה והוא טוב, ועל שמו נקראת זא"ת.

ספר שיערי צדק - השער הראשון

וכשירד שלמה עליו השלום לעומק הידיעה זו פירש כמה דברים ואמר **עת ללדת ועת למות עת לטעת ועת לעקור** ושאר כל העתים שפירש באותן פסוקים ובא ופירש פסוק אחד לתקן כל מיני עתים ואמר "בכל עת יהיו בגדיך לבנים" (לקמן פרק ט, 8) כלומר למשוך הלובר העליון על ידי הרצון ואז יהיו כל העתים בטובה ובשפע וכיצד הוא המריק השמן מלמעלה דרך הצינורות העליונות ואמר בסוף הפסוק "ושמן על ראשך

אל יחסר" ואמר כשמן הטוב היורד על הזקן זקן אהרן בודאי שמושך עולם החסד והרחמים ולפכך היה נכנס לקדש הקדשים ביום הכפורים בבגדי לבן ולפי שהם מרצים ומתקנים כל העתים. כתיב אל יבא בכל ע"ת אל הקדש וכתוב בכל עת יהיו בגדי לבנים וכתוב בזאת יבא אהרן אל הקדש כתנת בד קדש ילבש ומכנסי בד יהיו על בשרו בגדי קדש הם ורחץ במים את בשרו ולבשם בכאן הודיע סוד בכל עת יהיו בגדי לבנים ואלו הם העיקרים הגדולים הנקראים ע"ת רצו"ן:

פירושי הרמ"ק לספר יצירה פרק רביעי

שבע כפולות בג"ד כפר"ת מתנהגות בשתי לשונות, יסודן חיי"ם שלו"ם חכמ"ה עוש"ר ח"ן זר"ע ממשל"ה:

יסודן - רצה עם היות שאמר שיש בהן כח הדין והרחמים, עם כל זה פעולתם העיקרית אינה אלא רחמים וטובה, וזהו שאמר יסודן חיים וכו'. אמנם כאשר יגרמו התחתונים הסתר הפנים הם מתהפכין מדות רחמים לדין, אבל עיקרם לא היה אלא לרחמים. חיי"ם - זה בחסד שהחכמה עליה כדכתיב והחכמה תחיה בעליה, והחסד י' שהיא ביה, ומתמן אתקרי חס"ד. שלו"ם - הוא מצד הגבורה ששם המלחמה, אמנם בזכותו היא שלום והיינו שהיא פועלת על ידי היסוד, ועל דרך זה פועלת גם כן היסוד החיים מצד החסד ומשם נקרא א"ל ח"י, ומהגבורה שד"י שיש בו לשדד הכח החיצון ולהכניעו בחוזק הגבורה. חכמ"ה - מצד הת"ת, כי הוא נק' דעת ויונק חכמה מהימין ובינה מהשמאל, ונמצאו בו חכמה ותבונה ודעת, ופחות משלשתן אין חכמה ודאי. עוש"ר - הוא מצד הנצח, ועם היות שעיקרו בצפון, בנצח הוא מצד התחברו עמה שמשם היא נוצחת בגבורה. ח"ן - בהוד, וזהו ונ"ח שהוא יסוד מצא ח"ן מהוד ודאי. זר"ע - יסוד, שהוא האבר הקדוש שדרך בו יוצא הזרע. וממשל"ה - היא מלכות, כאומרו ומלכותו בכל משלה. והם שבעה פעולות כוללות כל ענייני ההנהגה שבמציאות. והנה לפי זה הם חסד ב' חיים, גבורה ג' שלום, ד' ת"ת חכמה, כ' נצח עושר, פ' הוד חן, ר' יסוד זרע, ת' מלכות ממשלה:

והנה אלו הם שבעה בעצם המדות, אמנם במלכות יהיו ארבעה עשר שהם שבעה נקביים ושבעה זכרים, והם י"ד עתים טובים שבקהלת, והם אלו:

א. עת ללדת ב. ועת למות:

ג. עת לטעת ד. ועת לעקור נטוע:

ה. עת להרוג ו. ועת לרפוא:

ז. עת לבנות ח. ועת לפרוץ:

ט. עת לבכות י. ועת לשחוק:

יא. עת ספוד יב. ועת רקוד:

יג. עת השלך אבנים יד. ועת כנוס אבנים:

טו. את לחבוק טז. ועת לרחוק מחבק:

יז. עת לבקש יח. ועת לאבד:

יט. עת לשמור כ. ועת להשליך:

כא. עת לקרוע כב. ועת לתפור:

כג. עת לחשות כד. ועת לדבר:

כה. עת לאהוב כו. ועת לשנוא:

כז. עת מלחמה כח. ועת שלום:

הנה כ"ח עתים אלו הם י"ד טובים וי"ד רעים, הם סוד שבעה בשבעה ושבע בשבע, והם בסוד דבר ותמורתו אשר נבאר לקמן. ויורה על פעולת המלכות שהיא הנקראת ע"ת, ויש בה כ"ח עתים הללו שהם י"ד ימין וי"ד שמאל בסוד יהו"ה אל"הינ"ו יהו"ה, והם י"ד ימין, וי"ד שמאל כוז"ו במ"וכס"ז כוז"ו, והם בסוד שבעה בשבעה. וכבר פירשנו ענין אותיות אלו במקומות רבים, והכוונה שיורו על שבעת המדות מימין ומשמאל ועל סוד שבעה בשבעה. ולכך כ"ח עתים למלכות, ועל אלו נאמר ואל יבא בכל עת אל הקדש, עת לא יבא ועת יבא כפי העת.

זוהר חלק ב דף קנה עמוד ב

פתח ההוא טייעא ואמר, עת לעשות ליהו"ה הפרו תורתך, עת לעשות ליהו"ה, אית עת ואית עת, (קהלת 8,ג) **עת לאהב ועת לשנא**, עת איהו לעילא, דההוא עת רזא דמהימנותא איהו, ודא אקרי עת רצון, והאי איהו דאתחייב בר נש למרחם ליהו"ה תדיר, כמה דאת אמר (דברים 5,1) ואהבת את יהו"ה אלהיך, ועל דא עת לאהב, דא איהו עת דאתחייב בר נש לאהב. ואית עת אחרא דאיהי רזא דאלה"ם אחרים, ואתחייב בר נש למשנא ליה, ולא יתמשך לביה אבתריה, ועל דא עת לשנא, ובגין כך כתיב (ויקרא 2,10) דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש. (והכא) בזמנא דישראל משתדלי באורייתא ופקודי אורייתא, ההוא עת רזא דמהימנותא קדישא

מתתקנא בתקונהא, ומתקשטא בשלימותא כדקא יאות, ובזמנא דישראל מתבטלי מאורייתא, כביכול ההוא עת לאו איהו בתקונהא, ולא אשתכחת בשלימו ולא בנהורא. וכדין עת לעשות ליהו"ה, מאי לעשות, כמה דאת אמר (בראשית ב, 3) אשר ברא אלהים לעשות, מאי לעשות, דאשתארו גופי דשידי דאתקדש יומא ולא אתעבידו, ואשתארו לעשות, רוחין בלא גופי, אוף הכא עת לעשות, אשתאר בלא תקונא ובלא שלימו, מאי טעמא, משום דהפרו תורתך, בגין דאתבטלו ישראל לתתא מפתגמי אורייתא, בגין דההוא עת הכי קיימא, או סלקא או נחתא בגיניהון דישראל.

תיקוני זהר דף קא עמוד ב

תקונא שתין ותשע:

הדא הוא דכתיב עת ללדת ועת למות עת לטעת וכו', ואינן י"ד י"ד, יד ימינא רחמי, ללדת לטעת לרפוא לבנות לשחוק לרקוד כנוס אבנים לחבוק לבקש לשמור לתפור לדבר לאהוב שלום. יד שמאלא דינא למדן, למות לעקור להרוג לפרוץ לבכות ספוד להשליך אבנים לרחוק לאבד להשליך לקרוע לחשות לשנוא מלחמה, יד ימינא איהי פשוטה לקבל שבים, דכתיב (שמות י"ד) ובני ישראל יוצאים ביד רמה, ימינך ה' נאדרי בכח, יד ימינא רחמי. יד שמאלא דינא, דכתיב (שם ט') הנה יד ה' הויה, (דברים ב') יד ה' היתה במ להמם:

ספר פתחי שערים נתיב עולם התיקון - פתח עשירי

וכן אמר שלמה, שכל רוע הסידור הנמצא בעולם ובבריאה, הוא הכל תחת השמש שהוא הנותן זמן לכל דבר, וע"ז אמר לכל זמן וגו' עת ללדת ועת למות וגו' שחושב כל כ"ח עתים של רע וטוב שהוא מסודר ע"י חיבור מ"ה וב"ן שנוהג בכל הזמן של ו' אלפי שנים שנקרא זמן, מה+בן גימ' זמן שלפעמים הטוב גובר ולפעמים להיפוך בסוד הבחירה כמ"ש.

¹ תלמוד בבלי מסכת ברכות דף מג עמוד ב

ואמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב מאי דכתיב את הכל עשה יפה בעתו מלמד שכל אחד ואחד יפה לו הקדוש ברוך הוא אומנתו בפניו. ופירש רש"י שם "אפילו בורסי יפה לו אומנתו בעיניו כדי שלא יחסר העולם אומנות".

ספר ביאורי אגדות (אפיקי ים) – יבמות דף מט ע"ב

וע"ז אמר שלמה המע"ה **לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים**, ר"ל שבנפש שמן הארץ שהיא דרגא דנוקבא שבו הוא תחת הזמן והעת והם הכ"ח עתים שבז' ימי השבוע חדשה של לבנה, ולזה אמר אח"כ **מה יתרון העושה באשר הוא עמל וכו'**, שכל ענייני עוה"ז הם חיי שעה שהם תחת הזמן שתלויים בנפש היסודי, משא"כ בתורה ומצות שהם ברוח והם למעלה מן השמש.

ספר עקידת יצחק - שער טז

ועל העניינים האלה הנהגת הטבע וההשגחה הפרטית אמר החכם שלמה **את הכל עשה יפה בעתו, גם את העולם נתן בלבם מבלי אשר לא ימצא את המעשה אשר עשה האלהים מראש ועד סוף**. הנה על סדר הענין הטבעי בהנהגה אמר את הכל עשה יפה בעתו, כי הוא סדור נכון וקיים בלתי משתנה בעת מן העתים. אמנם על הסדור השני אשר לפי ההשגחה, אמר גם את העולם נתן בלבם, רצוני, בלב החכמים יודעי העתים לפי התורה והמצוה כנזכר. ואמר כי בבחינת אלו השתי הנהגות ישכיל האדם מאד בענייני ההנהגה, ויותר לו ספקות עצומים במעשה האלהים, עד שלא יאמר שלא ימצא האדם את המעשה אשר עשה האלהים מראש ועד סוף, אבל שימצאנו ויתן לו סבה ועלה כמו שכתבנו (בתחלת שער ג' הנזכר ובשער כ"ו) דרוש מאתם, כי הם עניינים ביארם בם קהלת תכלית הביאור למתבונן בהם, כמו שפירשתי שם:

1 זוהר זולקא א דף קצה עמוד ב

פתח ואמר, **את הכל עשה יפה בעתו, גם את העולם נתן בלבם, מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה אשר עשה האלהים וגו'**, תא חזי, זכאין אינון דמשתדלי באורייתא, וידעי לאסתכלא ברוחא (ס"א ברזא) דחכמתא, **את הכל עשה יפה בעתו**, כל עובדין דעבד קב"ה בעלמא, בכל עובדא ועובדא אית דרגא ממנא על ההוא עובדא בעלמא הן לטב הן לביש, מנהון דרגין לימינא, ומנהון דרגין לשמאלא. אזיל בר נש לימינא ההוא עובדא דעביד, ההוא דרגא ממנא (ס"א דימינא) לההוא סטרא, ועביד ליה סיועא, וכמה אינון דמסייעי ליה, אזל בר נש לשמאלא ועביד עובדו, ההוא עובדא דעביד ממנא (ס"א דרגא דשמאלא) איהו לההוא סטרא, וקא מקטרג ליה ואוביל ליה לההוא סטרא ואסטי ליה. ובגין כך ההוא עובדא דעביד בר נש כדקא חזי, ההוא ממנא דסטרי ימינא

קא מסייע ליה, ודא הוא בעתו, **יפה בעתו**, דההוא עובדא מתקשרא בעתו כדקא חזי ליה. **גם את העולם נתן בלבם**, כל עלמא וכל עובדוי דעלמא לאו אינון אלא ברעותא דלבא, כד סליק ברעותא (דלבא, וכד סליק ברעותא) דבר נש, זכאין אינון צדיקיא דאמשיכו עובדין טבין, לאוטבא לון ולכל עלמא, ואינון ידעין לאתדבקא בעת שלום, ובחילא דצדקה דעבדין לתתא, אינון משכין לההוא דרגא דאקרי כל, לאנהרא בעתו. ווי לון לחייביא דלא ידעין עת דההוא עובדא, ולא משגיחין למעבד עובדיהון בעלמא על תקונא דאצטריך ליה לעלמא, ולאתקנא עובדא בההוא דרגא דאתחזי ליה, מאי טעמא, בגין דלא ידעין. ועל דא אתייהב כלא ברעותהון דבני נשא, דכתיב **מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה אשר עשה האלהים מראש ועד סוף**, ובגין כך דאינון עובדין לא אתעבידו לאתקנא בדרגייהו כדקחזי, דיתכליל עובדא דא בדרגא דא, דלאו כתקונא אלא כפום רעותא דבר נש, מה כתיב בתריה, **ידעתי כי אין טוב בם כי אם לשמוח ולעשות טוב בחייו**, ידעתי כי אין טוב בם, באינון עובדין דלא אתעבידו כדקא יאות, כי אם לשמוח בכל מה דייתי עלוי, ולמיהב הודאה לקב"ה, ולעשות טוב בחייו. דהא אי ההוא עובדא גרים ליה בישא, בגין ההוא דרגא דקא ממנא עלוי, אית ליה למחדי ביה ולאודאה עליה, דאיהו גרים ליה לנפשיה, ואיהו אזיל בלא ידיעא כציפרא דא בגו קוסטירא. וכל דא מנלן, דכתיב **כי גם לא ידע האדם את עתו, כדגים שנאחזים במצודה רעה, וכצפרים האחוזות בפח, כהם יוקשים בני האדם לעת רעה כשתפול עליהם פתאום, כי גם לא ידע האדם את עתו**, מאי עתו, עתו דההוא עובדא דקא עביד, כמה דאת אמר, את הכל עשה יפה בעתו, ובגין כך אינון כצפרים האחוזות בפח, ובגין כך זכאין אינון דמשתדלי באורייתא וידעי ארחוי ושבילוי דאורייתא דמלכא עלאה, למהך בה בארח קשוט.

ספר שערי אורה – השער השני – הספירה התשיעית

ויש לי לעוררך על סוד פנימי דק. דע כי בהתחבר מידת זכור שהיא התפארת שבסופה מתנקזת אל היסוד ולכן ניתן לקרוא לה גם יסוד ע"ש סופה ושמור שהיא המלכות אזי כל העולם במילוי ובשלימות, והסוד: **את הכל עשה יפה בעתו**, כי מידת זכור יסוד נקראת בסוד 'כל', ומידת שמור מלכות נקראת 'ע'ת'. ופשוט שמור מתאחדות כאחד, בסוד כ"ל ובסוד ע"ת, אזי אומר: את הכ"ל עשה יפה בעתו. והסוד, בעת ו' היינו חיבור המלכות הנקראת עת עם ו' שהוא התפארת:

ר' יהודה פתח ואמר **ידעתי כי כל אשר יעשה האלקים הוא יהיה לעולם עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע וגו'.** שלמה מלכא דחכמתיא יתיר על כל בני עלמא לא ידענא כי כל אשר יעשה האלקים הוא יהיה לעולם ואיהו אמר ידעתי מה דלא ידע בר נש אחרא אלא ודאי שלמה מלכא חכמתיא סלקא על כל בני עלמא ומה דאיהו ידע לא ידעי כל שאר בני עלמא. תא חזי שאר אומני דעלמא כד איהו עביד עבידתא אשגח ביה ואסתכל זמנא ותרין זמנין ועביד ליה ולבתר אוסיף עליה או גרע מניה וקב"ה לאו הכי אפיק עבידתא לאמתו מתהו דלית בה ממשות כלל ואיהו ממש אתתק כדקא יאות ולא אצטריך לאוספא ולאגרעא מניה בגין כך כתיב וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד. תו כל אשר יעשה האלקים לתקונא דעלמא ודאי הוא יהיה לעולם.

ספר שערי צדק - השער הששי

וזהו שאמר שלמה ע"ה **כי כל מעשה אלהים הוא יהיה לעולם עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע** והטעם לפי שהשם יתברך עשה כולם בתכלית השלימות אין דבר בעולם יכול להיות יותר מתוקן מן מתבונה שהכינו השם יתברך יתעלה לפיכך נזכר בכל מעשה בראשית אלקים לומר שהכל נעשה על פי הדין לפיכך אין צריך לשנות טבע מכל הטבעים שבעולם כדי לתקנו אמנם צריך לשנותו כדי להראות מלכותו ושלטנותו על כל הנבראים להודיע שהוא עשה הכל ובידו הכל:

ספר פתחי שערים נתיב פנימיות וחיצוניות - פתח א

עוד יש טעם לזה, כי הנהגה זאת ההשגחה הפרטית מתעלמת ועיקר הנהגה הקבועה הנהגת הטבע הוא רק בשם אלהים לבד הטבעיית, והוא כדי שיהיה הבחירה נמצאת ויהיה שכר היראה לאדם שאם לא כן היה הבחירה מתבטל, והוא מה שאמר שלמה, **ידעתי כי כל אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם, עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע, והאלהים עשה שייראו מלפניו, והוא כמו שאמרנו שהנהגה הקבועה הנקרא בשם אלהים הוא אינו תלוי במעשה ואין שייכות שינוי וגירעון ותוספת כלל בהנהגה זו, והאלהים עשה שיהיה הבחירה ועבודה ושייכות יראה לאדם כמו שהתבאר:**

¹ תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נט ע"א

אמר רבי אלכסנדר אמר רבי יהושע בן לוי לא נבראו רעמים אלא לפשוט עקמומית שבלב שנאמר **והאלהים עשה שיראו מלפניו.** וכן הוא בילקוט שמעוני קהלת פ"ג רמז תתקסח.

¹ זוהר זלך ג דף סא עמוד א

פתח ר' חייא ואמר מה שהיה כבר הוא (נקרא שמו ל"ג) ואשר להיות וגו'. מה שהיה כבר היינו דתנינן עד לא ברא קב"ה האי עלמא הוה בארי עלמין וחריב לון עד דקב"ה סליק ברעותיה למברי האי עלמא ואמליך באורייתא כדין אתתקן הוא בתקונוי ואתעטר בעטרוי וברא האי עלמא וכל מאי דאשתכח בהאי עלמא הא הוה קמיה (והא סליק מקמיה) ואתתקן קמיה ותאנא כל אינון דברי עלמא דאשתכחו בכל דרא ודרא עד לא ייתון לעלמא הא הוה קיימי קמיה בדיוקניהון. (והכי תאנא) אפילו כל אינון נשמתין דבני נשא עד לא ייחתון לעלמא כלהו גליפין קמיה ברקיעא בהוה דיוקנא ממש דאינון בהאי עלמא וכל מה דאולפין בהאי עלמא כלא ידעו עד לא ייתון לעלמא ותנינא האי באינון זכאי קשוט. וכל אינון דלא משתכחין זכאין בהאי עלמא אפילו תמן מתרחקין מקמי קב"ה ועאלין בנוקבא דתהומא רבא ודחקין שעתא ונחתין לעלמא. וההיא נשמתא דלהון הא אוליפנא כמה דאינון קשי קדל בהאי עלמא כך הוה עד לא ייתון לעלמא. וההוא חולקא קדישא דיהב לון רמאן ליה ואזלין ושאטין ואסתאבון בההוא נוקבא דתהומא רבא ונטלי חולקהון מתמן ודחקין שעתא ונחתין לעלמא אי זכי לבתר ותב בתיובתא קמי מאריה הוא נטיל ההוא חולקא דיליה ממש הדא הוא דכתיב מה שהיה כבר (הוא) (נקרא שמו) ואשר להיות וגו'.

¹ ספר זורושי אנדות זלך שלישי עמוד נא – מסכת בבא מציעא

עד יעקב לא הוי חולשא כו'. ויש לך לדעת כי קודם שהיה יעקב לא היה שייך חולשא כי קודם היה כל אחד ואחד עומד במדריגה מבלתי שהיה נכנס אחד בגבול חבירו ולא היה כאן חולשא זאת לגוף, וכשבא יעקב הלא תראה כי היה נרדף תמיד מעשו ומלבן ויותר מזה שהיה לו צרות הרבה מאוד, עד שתמצא כי לא היה יעקב עומד בעצמו מבלי שיכנסו אחרים בגבולו אבל נכנסו אחרים בגבולו. ודבר [זה] הוא למעלת יעקב העליונה (שהוא) [שהיו] מקנאין בו ורודפים הפגעים והמקריים אחריו ועליו נאמר והאלקים יבקש את הנרדף ומדה זאת היה ליעקב. והיה נולד עשו בבטן עם יעקב שלא היה יעקב עולמו בלבד ועשו הוא הרודף אחריו ויעקב הוא הנרדף והרודף לוקח גבול הנרדף כמו שאמרנו. ודבר זה הוא מדת יעקב מידת התפארת בוודאי למי שמבין בסוד החכמה.

באור "כתם פז" להרב שמעון לביא ז"ל דף תמד ע"ב

ודוד גם כן, קודם שעלה למלוכה, היה גם כן בסוד עניותה של לבנה שעל כן חויב שיהיה נרדף משאול המלך, ובתר עניי אניותא אזלא, ולכן זכה ביה (בה) דוד במלכות להיותו ענ"י כמוהו (כמוה) שעל סוד זה היה קורא עצמו ענ"י, "כי ענ"י ואביון אנ"י" כי מידתו מידה הנקראת ענ"י מידת המלכות הנקראת איספקלריא שאינה מאירה שאין לה מעצמה דבר חייבה עליו זה להיות נרדף והאלה"ם מידת המלכות הנקראת אלקים יבקש את נרדף כמוהו והבן זה.

¹ ספר אנרא דכלה – דף רכד עמוד ב

פרשה ד' (ויק"ר פ"ד א'). נפש כי תחטא בשגגה וכו'. זה שאמר הכתוב (קהלת ג טז) ועוד ראיתי תחת השמש מקום המשפט שמה הרשע. (הנה דרש שם המדרש דרשות שונות כדרך המדרש בכל מקום, עד בואו אל המכוון לדרוש גם הדרשה השייכת להפסוק הנדרש עליו, והוא זה) ר' לוי ור' יצחק אמרו ב' דברים בימין, וב' דברים ביד (היינו שמאל), ב' דברים בימין תורה וצדקה, תורה מנין מימינו אש דת למו (דברים לג 2), צדקה מנין דכתיב (תהלים מח 11) צדק מלאה ימינך. ב' דברים ביד נפש ומשפט, נפש שנאמר (איוב יב 10) אשר בידו נפש כל חי, משפט דכתיב (דברים לב 41) ותאחז במשפט ידי, הנפש נתונה במקום המשפט, ונפש יוצאה ממקום המשפט וחוטאת, אמר ר' יצחק אמר לה הקב"ה לנפש אני כתבתי עליך (דברים יב 23) רק חזק לבלתי אכל הדם וכו', ואת יוצאת וחוטאת, נפש כי תחטא בשגגה, עכ"ל. נ"ל לבאר כוונת המדרש דהוקשה לו אומרו נפש כי תחטא, ולא אמר אדם או איש. וגם כן לא אמר כי תחטא נפש, להקדים העשיה להעושה כדרך המקראות בכל מקום. על כן מפרשו בלשון תמיה שהכתוב מתמיה על הנפש, למה תהיה כזאת שתחטא אפילו בשגגה, ומביא הפסוק ועוד ראיתי תחת השמש, (דהנה שלמה דיבר דברי חידוש מה שראה דבר מתמיה, והוא) מקום המשפט שמה הרשע, להיות המשפט היא משמאל גבורה מדת שמאל פחד יצחק, והנפש יוצאה גם כן ממדת השמאל מהשכינה אשר נבנית מהייחוד, וגם כן הייחוד להולדת הנשמה משמאלא איתער, בסוד שמאלו תחת לראשי (שיר השירים ב 1), וכיון שהוא יוצאה ממקום המשפט, הנה מחויבת בטבע לירא מן המשפט כיון שהוא מקור מחצבה, ומחויבת להיות עיניה פקוחות לבל יבוא לידה אפילו חטא שוגג. וזה שסיפר שלמה דבר חידוש שראה מקום:

¹ ספר עבודת הקודש זולק ב פרק כ

ובמדרשו של רשב"י ע"ה (ד"ח ח"א י"ח ע"ב) תא חזי מה דעבד בר נש דהא קב"ה יהב ביה נשמתא קדישא לאחיא יתיה בעלמא ואיהו אתהדר בחובתיה ואתהפך לההוא נפשא דבעירא, דאתמר עלה תוצא הארץ נפש חיה עד כאן:

ונראה שרמז קהלת זה באמרו אמרתי אני בלבי על דברת בני האדם לברם האלהים ולראות שהם כהמה המה להם, אמר כי הוא בלבו יספק כלומר מסתפק בעבור בני האדם והוא ישים על ספקם דבר דבור על אופניו, והוא בראותו כי בחרם האלהים, וזה פירוש המילה "לברם" היינו לברדם מהבהמות. והכוונה על בריאת האדם ביתר שאת מכל הנבראים שקדמוהו להורות על מעלתו עליהם וכמו שבארתי למעלה, ואף כי לא יהיה לו מעלה נוספת עליהם שזה היה מן הראוי, לפי שהוא התכלית למה יגרע מהם ולא ימצא בו השלמות הנמצא אתם, שהרי העליונים קיימים באיש עם שנבראו בעבורו והוא מת ולראות שהם כבהמה נדמים ונכרתים הנה זאת מבוכה ודבר מתמיה, שיהיו הדברים שנבראו בעבור התכלית מעולים ממנו. השיב ואמר, המה להם כלומר מידם היתה זאת להם והמה בחרו בדרכיהם כי יי' אלהים נפח באפיו נשמת חיים לתת לו קיום מתמיד, ובחטאו נסתלקה ממנו ואז ויהי האדם לנפש חיה כאותה נפש חיה שבשאר הנבראים ולזה נמשל כבהמות נדמו. התבאר א"כ כי חטא ממית, ואלו לא חטא היה חי וקיים לעולם, וזו היא דעת חכמי האמת אשר לא ישפיקו בילדי נכרים:

¹ זוהר זולק ג דף קנו עמוד א

רבי חזקיה ור' ייסא הוו אזלי בארחא אמר רבי ייסא לר' חזקיה חמינא באפך דהרהורא אית בגווק. אמר ליה הא ודאי האי קרא אסתכלנא ביה כיון דאמר שלמה כי מקרה בני האדם ומקרה הבהמה ומקרה אחד להם וגו'. ותנינן דכל מלוי דשלמה מלכא כלהו סתימין מדרגין דחכמתא. אי הכי האי קרא אית ביה לאסתכלא דהא פתחא לאינון דלאו מהימנותא אשתכח ביה אמר ליה ודאי הכי הוא ואית ביה למנדע ולאסתכלא. פירוש: הוקשה לו לרבי חזקיה באור הפסוק לעיל. והרי דברי שלמה המלך כולם דברי חכמה וכיצד אומר "כי מקרה בני האדם ומקרה הבהמה ומקרה אחד להם"? בנתיים פגשו סוחר שלאחר מיכן התברר שהוא רבי חגי ולאחר שנתנו לו מעט מים להשיב נפשו הסביר להם את הפסוק

אמר לון אותו סוחר שהתברר אח"כ שהוא רבי חגי על דא אמר שלמה האי קרא ולא אמר האי מגרמיה כשאר אינון מלין אלא אהדר אינון מלין דטפשאי עלמא דאמרי כך. דברי שלמה המלך הם ציטוט לדברי טפשי העולם ומאי אמרי כי מקרה האדם

ומקרה הבהמה וגו' טפשאי דלא ידעי ולא מסתכלן בחכמתא אמרי דהאי עלמא אזיל במקרה וקב"ה לא אשגח עליהו אלא מקרה האדם ומקרה הבהמה ומקרה אחד וגו'. טפשי העולם ואומרים שהעולם מתנהג במקרה ואין השגחה פרטית על בני האדם וכד שלמה אסתכל באלין טפשאין דקאמרי דא וכשראה שלמה דברי אלו הטפשים קרא לון בהמה דאינון עבדין גרמייהו בהמה ממש בגין דאמרי מלין אלין. קרא להם "בהמה" שעושים מעשה בהמה ממש בכך שאומרים דברים הללו ומנלן ומנין לנו זה קרא דעליה אוכח הפסוק שלמעלה מוכיח דכתיב **אמרתי אני בלבי הרהרתי בלבי על דברת בני האדם** בגלל דברי טפשות שאומרים **לברם האלקים בירדם והבדילים הקב"ה לבדם** משאר בני אדם שיש להם אמונה **ולראות שהם בהמה** בעלי האמונה יראו בהם שהם כבהמה ממש **המה להם**. ומפרש הפסוק כך: **אמרתי אני בלבי וחשיבנא בהאי לאסתכלא על מה**. למה הבדילים הקב"ה משאר בני האמונה? **על דברת בני האדם** על ההוא מלה דטפשותא דאינון אמרי על דברי שטות שאמרו לברם האלקים בלחודייהו בדרם הקב"ה לבד ולא יתחברון בהדי בני נשא אחרינן דאית לון מהימנותא שלא יתחברו עם בני האדם שיש להם אמונה **ולראות שהם בהמה המה להם** ומפרש את הפסוק. **ולראות** בהו אינון בני מהימנותא שהם בהמה ממש ודעתייהו כבעירא ולראות היינו שיראו בהם בני האמונה שהם בהמה ממש ודעתם כבהמה **המה להם** בלחודייהו ולא לאעלאה לבני מהימנותא בדעתא דטפשותא דא וע"ד **המה להם** ולא לאחרנין המה להם היינו לעצמם שלא יתערבו עם בני האמונה עם דעתם הטפשית ולכן אומר "המה להם" ולא עם אחרים ומה דעתא דלהון ומה דעתם הטפשית? כי מקרה בני האדם ומקרה הבהמה ומקרה אחד לכלם וגו'. שהם אומרים שההשגחה על האדם והבהמה זהה תיפח רוחיהון דאינון בעירי. אינון טפשאי. אינון מחוסרי מהימנותא. ווי לון ווי לנפשיהו. טב להו דלא ייתון לעלמא. תיפח רוחם של הבהמות הללו הטפשים הללו, חסרי האמונה אוי להם ואוי לנפשם טוב להם שלא באו לעולם ומה אתיב לון שלמה על דא? ומה השיב להם שלמה על טענתם זו? קרא אבתריה ואמר. **ומי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ**. מי יודע באינון טפשאי דלא ידעי ביקרא דמלכא עלאה ולא מסתכלי באורייתא פסוק אחריו מוכיח ואומר וכו' מי יודע באלו הטפשים שאינם יודעים בכבוד המלך העליון ואינם מתבוננים בתורה **רוח בני האדם העולה היא למעלה** לאתר עלאה לאתר יקר לאתר קדישא לאתזנא מנהירו עלאה מנהירו דמלכא קדישא למהוי צרורא בצרורא דחיי ואשתכחת קמי מלכא קדישא עולה תמימה ודא הוא **העולה היא למעלה**. רוח בני האדם עולה למקום עליון ומכובד וקדוש וניזונת מאור עליון מאור של המלך הקדוש ולהיות מחוברת

בצדור החיים ולהמצא לפני המלך הקדוש עולה תמימה **רוח הבהמה היורדת** היא למטה לארץ ולא להווא אתר דהוה כל בר נש רוח הבהמה יורדת ולא לאותו מקום של בני אדם דכתיב ביה בצלם אלקים עשה את האדם וכתיב נר יי' נשמת אדם. שהרי כתוב בצלם אלקים וכו' היך אמרי אינון טפשאי דלאו מבני מהימנותא ורוח אחד לכל כיצד אם כן אומרים אלו הטפשים שאינם בני האמונה שרוח אחד לכולם? תיפח רוחיהון עלייהו כתיב יהיו כמוץ לפני רוח ומלאך יי' דוחה. אלן ישתארונו בגיהנם לאינון דרגין תתאין ולא יסתלקון לדרי דרין. אלו שאינם בני האמונה יישארו בגיהנם במדרגות התחתונות ולא יעלו משם לדורי דורות עלייהו כתיב יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם ברכי נפשי את יי' הללויה. אתו רבי חזקיה ורבי ייסא ונשקו רישיה אמרו ומה כל כך הוה עמך ולא ידענא. זכאה האי שעתא דאערענא בד. על פי המתוק מדבש.

1 דעת תבונות להרבוז"ל ז"ל - עא - צו

אמר השכל לנשמה ראי, יש העצמים הגשמיים והעצמים הרוחניים. והנך רואה כמה הפרש יש בין אלה לאלה, כי הגשמיות הוא פחיתות ודאי לגבי הרוחניות, אשר ענינה נכבד ומעולה. והנך רואה כמה מן ההארה יש ברוחניים וכמה מן החשך והחסרון יש בגשמיים. הרי לנו בכאן שני מיני בריאות, בריאה בהארה רבה והשפעה מרווחת לרוחניות ובריאה בהארה מועטת והשפעה ממועטת. לגשמיות ושתי מדות אלו, מדת הבריאה בהארה ומדת הבריאה בלא ההארה, מדת ההארה מתולדות חק טובו היא, ומדת הבריאה בלא הארה - מתולדות העלם טובו. ותראי, כי הרוחניים - כל עסקם בדברי קדושה; אך הגשמיים - עניניהם עניני חול ודברים שפלים ונבזים. ונמצא, שכל כלל עמל האדם תחת השמש אינו אלא הבל הבלים, ומותר האדם מן הבהמה אין לאכול ולשתות, ואת הארץ יסחרו, הן כל אלה דברים פחותים ונקלים ודאי. כללו של דבר, כל דברי הגשמיות והטבע הלז הם חשך ולא אור, מה שהאדון ב"ה מסתיר פניו מן העולם ואינו מאיר בו הארת קדושתו, אדרבא, מנחם בתוהו לא דרך, בדרכים שפלים אלה. אך עניני הרוחניים - זה הדרך ישכון אור פניו ית', שהוא מאיר להם בקדושתו, וזה פשוט.

ספר אדיר במרום ח"א - וההוא מצחא אקרי רצון וזהו באמת סוד עמוק, למה בבחינת אנ"י הנר"ן מוקדמת ל'. וגם למה בכאן הנר"ן כפופה, ובא"ן היא פשוטה.

ושרש כל הענין הזה הוא מה שידעת, שכוונת המאציל בבריאת העולם היתה החזרת הרע לטוב. היינו הזדככות הכלים והפיכת הרצון לקבל לרצון להשפיע וזה תיקון עולם במלכות שד"י וכל זה כבר ידעת מהיכן נמשך, שהוא בהתחזק כח השרש שלא יניח לרע שיתפשט. כי בודאי הוא שהדין הוא שרש לס"א, אך קדושת המאציל ית"ש אשר אין לו שיעור כלל היא לבדה המושלת, ולא ימצא מציאות לרע ברצותו להגלות, כי כח קדושתו וטובו מעביר כל רע, והבן מאד מאד. ונמצא שבהתחזק השורש יחזור ההתפשטות ונאסף אליו. וסוד זה אי"ן כמ"ש לעיל, וזהו סוף השלימות והתיקון האחרון. אך רוצה הקב"ה שיהיה זה בזכות התחתונים, וזהו נעשה בפעולת המלכות שהיא השורש לתחתונים. ובאמת המלכות הנקראת אני הוכנה להיות מתעוררת עד אין סוף ואין תכלית, למלכות היכולת לעלות עד לכתר הנקרא אין לתקן התיקונים הצריכים כולם להגיע אל הסוף שהיא האי"ן. עד שבסוף הכל ישאר לעולם בסוד אי"ן:

והבן היטב, כי זה סוד, ומותר האדם מן הבהמה אי"ן כי הכל הבל (קהלת ג, יט). והענין, כי שם אלהים בהתפשטותו הרבה נותן מציאות לס"א. ובחזור הדבר לאי"ן, הנה ההתפשטות הזו לא ימצא כנ"ל. אך בעוד שהוא זמן הבחירה הנה הנהגת העולם הוא בסוד ההבלים שהם בחיצוניות, ומשם נמשך ההבל ורעות רוח שהוא אחיזת הס"א. אך בהסתלק הדבר בסוד האין, אז לא יהיה עוד מקום לס"א כלל, ויהיה בסוד, בלע המות לנצח (ישעיה כה, ח):

¹ מדרש רבה בראשית פרשה יב פסקה יא

רבי אליעזר ור' יהושע רבי אליעזר אומר כל מה שיש בשמים ברייתו מן השמים כל מה שיש בארץ ברייתו מן הארץ ומייתי ליה מן הכא (תהלים קמח) הללו את ה' מן השמים וגו' הללו את ה' מן הארץ וגו'.

רבי יהושע אומר כל מה שיש בשמים ובארץ אין ברייתו אלא מן השמים ומייתי לה מהכא (איו"ב לו) כי לשלג יאמר הוא ארץ מה שלג אע"פ שהוייתו בארץ אין ברייתו אלא בשמים כך כל מה שיש בשמים ובארץ אין ברייתו אלא מן השמים.

ר' הונא בשם ר' יוסף אומר כל מה שיש בשמים ובארץ אין ברייתו אלא מן הארץ הדא הוא דכתיב (ישעיה נ) כי כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים וגו' מה הגשם אע"פ שירידתו מן השמים אין ברייתו אלא מן הארץ כך כל מה שיש בשמים ובארץ אין ברייתו אלא מן הארץ.

רבי יודן שסובר שהכל מן הארץ מייתי ליה מהכא (קהלת ג) **הכל הולך אל מקום אחד הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר** רב נחמן אמר אפילו גלגל חמה שנאמר (איוב ט) האומר לחרס ולא יזרח.

רמב"ם יד החזקה - הלכות יסודי התורה פרק ד הלכה ג
וכל המחובר מארבעה יסודות אלו הוא נפרד בסוף בבחינת והכל שב אל העפר.

ספר עבודת הקודש זולק ג פרק כג

ובמדרשו של רשב"י ע"ה (ח"ג דף ו' ע"ב) ותא חזי לך מלה דאמרי כלהו חבריא דא הכי ודא הכי בדאורייתא דלא אזיל כלא לאתר חד ולמבועא חד אתכנש הדא הוא דכתיב הולך כמה דאת אמר כל הנחלים הולכים אל הים (לעיל פרק א, 7) וכתוב **הכל הולך אל מקום אחד**. והכוונה כי כל הדברים יצאו מן המקור ראש המחשבה העליונה, מהכתר ומתפשטים והולכים עד סופה שהוא הים האחרון, המלכות והוא מקום אחד שהכל מתיחד שם ובו נשלם הייחוד, ולזה נאמר נתנו מרועה אחד, ואמרו כלן אל אחד נתנו, (גמ' חגיגה ג ע"ב) לומר שלא באו ההפוכים והשנויים מרשויות שונים, כי אם ממקום אחד מיוחד בא הכל עם שאין בו שום שנוי ותמורה:

¹ זוהר זולק ג דף לך עמוד ב

רבי אלעזר פתח, (קהלת ג 21) **הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר**, הא תנינן, הכל היה מן העפר אפילו גלגל חמה (בספר נתיבות עולם ב - נתיב הענוה - פרק ג הסביר המהר"ל מפראג ז"ל "פירוש - שכשם שהחרס מן העפר כך גלגל חמה מן העפר") מאן העפר, ההוא דשריא תחות כורסי יקרא קדישא. עפר זו ספירת המלכות וממנה יצאו כל הנבראים בעולם הזה והיא נמצאת תחת ספירת התפארת שהיא כסא לבינה בספרא דבי רב ייסא סבא, הכל היה מן העפר, אתר דכניש לכלא, המלכות אוספת את כלל הספירות ומה שכתוב "נכל היה מן העפר" מלמד דנפקו שבילין שיצאו ל"ב נתיבות חכמה מהבינה שעל ידה בראה המלכות את העולם הזה להאי סטרא ולהאי סטרא, ט"ז נתיבות מצד ימין וט"ז מצד שמאל ואתכנשו לאנהרא, והתאספו להאיר למלכות כעפרא דא כעפר שבעולם הזה דזרקין לה לכל עבר, שזורקים אותו לכל צד היינו שעושים בו כל מיני שימושים ועל דא הכל היה מן

העפר, כל הבריאה הייתה מן המלכות, בכח והכל שב אל העפר ודאי. כי כל הספירות נותנות בה כח הבריאה. ואם כך, קשה שהיה צריך לומר הכל שב אליו ולמה כתב "והכל שב אל העפר" אלא כך הפירוש **מן העפר דבי מקדשא קדישא**, מספירת הבינה והאי עפר מעפרא עלאה, כמה דאת אמר (איוב כח 6) ועפרות זהב לו, הרי הבינה שהיא בחינת זהב נקראת ג"כ עפר וכמה דאשתכח עובדא לתתא, הכי נמי הוא לעילא כגוונא דא. וכפי שנברא העולם הזה למטה כך נבראו ספירות חגתנהי"ם למעלה ע"י הבינה ואוקימנא עפר, עפר דבי מקדשא, דעלמא דא בה' אתברי, העולם הזה נבראם באות ה' שזו ספירת המלכות ועל דא אפילו גלגל חמה, כמה דאת אמר אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, בה' בראם, ובגיני כך הכל היה מן העפר, מאן עפר, ההוא דשארי תחות כורסי יקרא קדישא: הבאור על פי ה"מתוק מדבש" שם שהביא דברי הרמ"ק והמק"מ.

זוהר זולקא א דף רמט עמוד ב

תא חזי מטורי דנהירו דתוקפא דשמשא דארעא ביני טורי כלהו עבדי דהב, ואלמלא חיוון בישינ דרביאו תמן, בני נשא לא הוו מסכני, בגין דתוקפא דשמשא אסגי דהב. בגין כך ביומוי דשלמה אין כסף נחשב למאומה, הענין שהכסף גמילות חסדים לעני ובימי שלמה היה עושר בסוד הרוצה להעשיר יצפין, מצפון זהב יאתה, ואז המלכות יונקת מהזהב ע"י התפארת דהיינו שמש המשפיע זהב והמלכות עפר ובבחינותיה הרבות "עפרות זהב לו" דהא תקיפא דשמשא אסתכל בעפרא ואסגי ליה דהב, ועוד דההוא עפרא סטרא דדינא איהו, כד אסתכל ביה שמשא נטל תוקפא ואתרבי דהבא. ועוד שאותו עפר היינו המלכות נבנה ממידת הדין וכאשר נוטל שפע התפארת מקבל כח ומתרבה הזהב. הסביר הרמ"ק (הובאו דבריו ב"אור החמה" דף רמא) הזהב הוא דין וגבורת הצפון. אמנם כאשר בא אור השמש היינו שפע התפארת הנקראת מידת הרחמים מתמתקים דיני המלכות וזה הזהב, כלומר דין שנהפך לרחמים כיון דאסתכל שלמה בה, במלכות שבת, ואכריז ואמר **הכל היה מן העפר וגו'**, ועל דא שלמה לא אצטריך לנגנא כדוד, אלא שירתא דאיהו רחימו דעותרא, דהוא נהירו ורחימו דכל תושבחן דעלמא ביה הוו, תושבחתא דמטרוניתא, כד יתבא בכרסיי לקבליה דמלכא, קאמר. ולכן שלמה לא היה צריך לנגן כדוד אביו כי אביו כבר תיקן את המלכות ע"י הכינור. הכינור רומז לכנרת היינו המלכות כשהיא מחוברת אל התפארת בסוד כו נר. כו היינו התפארת ו"נר" זו המלכות "כנור" זה חיבור תו"מ. ואם תדייק תמצא שגם באותיות "כו" יש רמז

לתו"מ באופן ש"כ" זו כנ"י ו זו התפארת, וכן באותיות "נר" יש רמז לתו"מ שהרי זה ראשי תיבות "נפש רוח" שאלו תו"מ. כאשר המלכות מתוקנת שלמה המלך אינו צריך לנגן בכינור אלא כבר אומר את שיר השירים שהוא אהבה ועושר שהיא אור ואהבה שכל השירה שבעולם בה היו בשירת שלמה על המלכות בעת שיושבת בכסא מול המלך, מצב של סיהרא באשלמותא, חיבור תו"מ פב"פ בקומה שווה, כתיב (מ"א י כז) ויתן המלך את הכסף בירושלם כאבנים, בגין דכלא הוה דהב, ועפרא שהיא המלכות אתקשר בשמאלא בסטרא דרחימו, דהיינו אהבת דודים הנוהג בשמאל כמה דאת אמר (שיר השירים ב 6) שמאלו תחת לראשי, ושמשא ז"א אתדבק בהדה, בנוק' ולא אתעדי מינה. שלמה טעה בהאי, דהא חמא דאתקריב סיהרא בשמשא, וימינא מחבקא ושמאלא תחות רישא, כיון דאתקריבו דא בדא, אמר הא אתקריבו כחדא, ימינא למה הכא, דהא ימינא לאו איהו אלא בגין לקרבא, כיון דאתקריבו דא בדא למאי אצטריך, מיד (דה"ב ט 20) אין כסף נחשב בימי שלמה, שלמה טעה בזו שהרי ראה שהתקרבה התפארת אל המלכות וכו' טעה וחשב שאין כבר צורך בחסדים ולכן דחה את הכסף הרומז לחסד ואמר שאין הכסף נחשב אמר ליה קב"ה, אנת דחית ימינא, חייך אנת תצטרך לחסד בני נשא ולא תשכח. מיד סטא שמשא מלקבל סיהרא, וסיהרא שריא לאתחשכא, אמר לו הקב"ה אתה דחית את הימין חייך שתצטרך לחסדי בני אדם ולא תמצא ומיד סטתה התפארת מן המלכות והמלכות נחשכה וזה מה שטרד את שלמה ממלכותו והוה שלמה מהדר על פתחין ואמר (קהלת א 12) אני קהלת, ולא הוה מאן דיעבד עמיה חסד, והיה שלמה מחזר על הפתחים ואומר "אני קהלת הייתי מלך על ישראֵל בירושלם" ולא היה מי שיעשה עימו חסד מאי טעמא בגין דדחה ימינא ולא חשיב ליה, הדא הוא דכתיב (דה"ב ט 20) אין כסף נחשב בימי שלמה למאומה.

פירוש משנה ראשונה לספר יצירה לרמח"ל ז"ל

דע, כי כל העולמות הנפרדים נעשו בסוד האותיות העליונות לפי כל הבחינות שיש בהם. ועוד, כשרצה א"ס ב"ה לברוא אלה העולמות התחתונים, אז קשר כל הספירות של האצילות ביחד ונקרא חותם העולם. ואז המציא מציאות חומר אחד היולי, וסודו מלכות. והוא חומר נפרד, אלא שנקרא מלכות - כשנקח כל המציאות כלו בערך אחד, שאז כל התפשטות האלקות הוא בסוד (ה"ס) (הט' ספירות) וכל הנפרדים בסוד מלכות. וזה החומר היה בלתי צורה, אלא שהיה מוכן לקבל הצורות, והוא סוד התהו. ובחינת החומר הזה נקרא עפר, להיותו בסוד ה' אחרונה של ה' [הוי"ה] ב"ה. וז"ס, "הכל היה מן העפר".

ספר מאור ושמש - פרשת דברים ד"ה כי

וישראל נמשלו לעפר. והנה עפר היא למטה מכולן שכל מיני מתכות באים ממנה וחוזרים אליו, אבל לבסוף הוא מכלה את כל המתכות ועולה על כולן וכדאיתא במאמרם הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר אפילו גלגל חמה, והכונה על עפר עליונה שהיא הא אחרונה.

1 זוהר זולק ב דף ק"ב עמוד ב

לנוחות הקריאה הבאתי את התרגום לפי הסולם ואת הבאור לפי ה"מתוק מדבש"

שלמה אמר ושבתי אני ואראה את כל העשוקים אשר נעשו תחת השמש, והנה דמעת העשוקים ואין להם מנחם, ומיד עושקיהם כח, ואין להם מנחם, פסוק זה רמזנו בו וכבר למדנו, אבל הכתוב אומר, ושבתי אני, וכי מהיכן חזר שלמה? ואם תאמר שהפירוש הוא, אחר שאמר דבר זה חזר כמקודם ואמר דבר אחר, ועל כן נאמר ושבתי, יפה הוא. אבל אם כך הפירוש היה לו לומר "שבתי ואראה" אבל הוא אומר "ושבתי אני ואראה" אלא כך למדנו:

בכל יום היה שלמה משכים בבקר, והיה שם פניו למזרח אולי כדי להשביע את כוחות הטומאה שיבואו לשאת אותנו להרי החושך וראה מה שראה ואחר כך חזר לצד דרום, וראה מה שראה. ואחר כך חזר לצד צפון, ועמד שם. השפיל עיניו כדי לא להתבונן בס"א וזקף ראשו כדי שלא יהיה נראה כמשתחוה לכוחות הטומאה.

בשעה ההיא, עמוד האש והענן הם שתי זרועות של לילי' נוק' דס"א והם ב' כוחות שלה אש וענן, ובהם התאחזו עז"א ועזא"ל בעת רדתם מן השמים, ולכן באו אל שלמה שני עמודים הללו מפאת עז"א ועזא"ל להוליכו אצלם היו באים, ועל עמוד הענן ההוא בא נשר אחד. והנשר ההוא היה גדול וחזק. וכך היה בא הנשר, כנף הימין היה על עמוד האש, והגוף וכנף שמאל על עמוד הענן. והנשר ההוא היה מביא שני עלים בפיו. בא עמוד הענן ועמוד האש ונשר ההוא עליהם ומשתחוים לפני שלמה המלך.

בא הנשר והרכין לפניו ונתן לו עלים האלו. לקחם שלמה המלך והיה מריח בהם, והיה יודע בהם סימן, ואמר זה הוא של נופל של עז"א וזה הוא של גלוי עינים. של עזא"ל בשעה שהיו שני העלים, היה יודע ששניהם, נופל וגלוי עינים, רוצים להודיע לו דברים.

מה עשה, חתם את הכסא שלו בחותם שהיה חקוק בו השם הקדוש. מיראת אשמדאי פן יבאלישב על כסאו כאשר עשה פעם והוא לקח טבעת שהיה חקוק עליה השם

הקדוש לשמירה שלא יזיקו לו ולא יטמאו אותו ועלה לעליה, ורכב על אותו הנשר והלך לו. ונשר ההוא היה מתעלה לרום עננים, ובכל מקום שעבר היה נחשך האור. החכמים שהיו באותו מקום שנחשך האור, היו יודעים, והיו אומרים, שלמה המלך הולך ועובר כאן. ולא יודעים לאיזה מקום הולך, הכסילים שהיו שם היו אומרים עננים הם שהולכים ומחשיכים העולם.

הנשר הגביה עוף עימו ופרח ארבע מאות פרסאות, עד שהגיע להרי החושך. ושם הוא תרמוד במדבר בהרים. והוא ירד שם. נשא את ראשו, וראה הרי החושך, והיה יודע כל מה שצריך. והיה יודע ששם צריך להיכנס. היה רוכב על הנשר כמקודם, ופרח ונכנס לתוך ההרים עד אותו מקום ששם הזית. קרא בכוח ואמר "ה' רמה ידך בל יחזיון".

נכנס שם עד שקרב לאותו מקום של הזית שם לפניו את הטבעת, וקרב, ושם היה יודע כל מה שרצה מאלו החכמות הזרות שרצה לדעת. כיוון שאמרו לו כל מה שרצה, אז היה רוכב על אותו הנשר ושב למקומו. כיוון שיש על כסאו, נתישב בדעתו, והיה מדבר בדעתו דברי חכמה היקרה. בשעה ההיא אמר **ושבתי אני ואראה. שבתי** ודאי מאותה הדרך, **שבתי** מאותה חכמה, ונתישבה בליבי ובדעתי. ואז ואראה את כל העשוקים.

בעל הסולם טרח לבאר באריכות את המאמר המבאר סדר המשכת המוחין דחכמה של שלמה המלך, והמעמיק יעין שם.

¹ זוהר זולק ב דף קיג עמוד א

וכדין ואראה את כל העשוקים. (וכי זעירין אינון בעלמא דאיהו אמר את כל העשוקים), (נ"א סלקא דעתך דכל עשיקין דהוו בעלמא הוה חמי שלמה מלכא), שואל כיצד אומר שלמה המלך ע"ה שראה את כל העשוקים? וכי מעט עושק יש בעולם? והרי יש עושק במשא ומתן בגזל ומרמה וכו' אלא מאי עשוקים אלן דהוא אמר, אלא לאלו עשוקים התכוין שלמה המלך ע"ה? אינון ינוקין תינוקות דמתין שמתים בתוקפא דאמהון, בחיק אמותם דקא עשוקים מכמה סטרין, עשוקים באתר עלאה דלעילא, הם עשוקים מצד רוחם היינו שנפלה נשמתם בבואם לעולם הזה במאזני מירמה של הס"א בסיבת עוונות הדור ועשוקים לתתא, הם עשוקים מצד גופם היינו שמתים בקטנותם מפני שעתידים לחטוא והא חברייא אתערו והכי הוא, אבל סגי אין אינון. אבל יש הרבה סוגים של עשוקים.

קום סבא אתער בחילך, סבא אימא מילך, דודאי בלא דחילו תימא, רב ייבא סבא מעודד את עצמו לומר דברי תורה ללא פחד לית עשוק כאינון עשוקים דהוה איהו עשיק בקדמיתא, יש עשוק שהיה עושק ורוצח בהיותו בעוה"ז בגילגול קודם או

מתלתא לאחרא, כמה דכתיב (שמות כ ה) פוקד עון אבות על בנים ועל בני בנים על שלשים ועל רבעים. או שהוא עצמו לא עשק אך הוא דור שני או שלישי לעושק היך הוה עשיק, שלמה מלכא צווח ואמר, (משלי כח יז) אדם עשוק בדם נפש עד בור ינוס אל יתמכו בו, כיון דהוא עשוק בדם נפש, הוא או בנו או בן בנו יהון עשוקין בטיקלא, כיון שהוא עשק, הוא או בנו או בן בנו יהיו עשוקים במאזני המירמה של הס"א דכתיב עד בור ינוס אל יתמכו בו, עד ההוא בור הוא מדור הס"א המלא נחשים ועקרבים רק ינוס מאתר קדישא, נשמתו תשתלח ותנוס מעולם העליון, כי אין מכניסים אותה במחיצת הקב"ה ואל יתמכו בו בהאי עלמא, כשנשמתו תחזור להתגלגל בעוה"ז, אין לו שומרים ותומכים מן המלאכים, והוא מעותד למקרי הזמן ופגעיו, וסוף דבר יהיה נעשק הוא או זרעו מן הס"א כיון דאיהו עשוק בדם נפש, איהו או זרעיה ליהוו עשוקים מההוא סטרא אחרא.

אית עשוק משאר עשוקים, יש עוד סוג של עשוקים כמה דאת אמר (ויקרא יט יג) לא תעשק את רעך, איהו עבר ועשק, הוא עשק שכר שכיר ולכן איהו עשוק בבנוי מההוא סטרא אחרא, הוא נעשק בבניו מצד הס"א ובגין כך אמר את כל העשקים, אמר שלמה, קאימנא בכל אינון עשוקים בכל סטרינ דעשק, ואמאי אינון עשוקים.

¹ זוהר זולק ב דף קיג עמוד א

הבאתי כאן את תרגום הזוהר לפי פירוש הסולם

אשר נעשו, אשר גרו היה צריך לומר, מהו אשר נעשו? ואם עשייה הוא לשבח, הרי אין עשייה שלהם אלא למעלה מן השמש, ששם מקום השבח והתיקונים ולמה אומר הכתוב תחת השמש? ומשיב אבל ודאי שנעשו, ואיך נעשו. אלא כיון שעשוקים שם מרוחיהם, למה באים לעולם הזה, בגילגול? כי עשייה, נופל על הגוף, שהוא בעולם עשייה. אלא הרוחות ודאי נעשו, שנעשו ברוח וגוף בעולם הזה. וכיון שנשתכלל הגוף שלהם, ורוח ההוא נעשה ונתלבש בגוף זך ונקי בלא לכלוך של עוונות, בעולם הזה, אז נעשק הגוף כמו שנעשק הרוח. וזה הגוף שהס"א נהנית בו יותר מכל. ויש שם רוחות עשוקים אחרים בכמה מינים שלא נעשו בגופים, שלא נתגלגלו לעולם הזה, אבל אלו הם העשוקים שנעשו בגופים ועל כן אומר הכתוב אשר נעשו.

¹ זוהר זולק ב דף קיג עמוד א

והנה דמעת העשוקים, כלא אושדין דמעין עם טענה קמי קודשא בריך הוא, הכל שופכים דמעות עם טענה לפני הקב"ה, הני אושדין דמעין, דהא ערלה רבי לון וגדיל לון עד י"ג שנין, ולבתר עשוקין לון מערלה, ונטיל לון קודשא בריך הוא, הא לך עשוקין אשר נעשו כבר, אלו שופכים דמעות, כי הערלה שהיא הס"א, גידל אותם עד גיל יג שנים ואח"כ עושקים אותם מן הערלה, והקב"ה לוקח אותם. הרי לך עשוקים אשר נעשו.

בן יג שנה ויום אחד עבר עבירה קטלין ליה, לון הורגים אותו אית טענה וזמינין לומר, מארי דעלמא תינוק בר יומיה דחב דיינין ליה דינא, אנא בר יומא הוינא, דהא מההוא יומא קרי ליה קודשא בריך הוא בן, דכתיב (תהלים ב 7) יהו"ה אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך, מאריה דעלמא יליד בר יומא דינא עבדין ליה, הרי **דמעת אינון העשוקים ואין להם מנחם**. להם יש טענה, ועתידיים לומר, ריבון העולם, תינוק בן יומו שחטא האם כך דנים אותו בדין? הרי דמעת אלו העשוקים ואין להם מנחם. ואית עשוק אחר, ההוא עשוק דאקרי ממזר, כד נפק מעלמא מיד מפרישין ליה מקהלתא דעמא קדישא, ההוא ממזר עניא מסכנא אושיד דמעין קמי קודשא בריך הוא ואטעין קמיה, מאריה דעלמא, אי אבהתי חאבו, אנא מה חובא עבידנא, הא עובדאי מתתקנן לקמך הו, והנה דמעת העשוקים ואין להם מנחם,

יש עשוק אחר, עשוק ההוא הנקרא ממזר. כשנפטר מהעולם מבדילים אותו מיד מקהל עם הקודש. ממזר

וכן לכל אינון עשוקים אית לון טענה קמי קודשא בריך הוא, ואין להם מנחם, ומההיא טענה לית לון מנחם, ולית דיתב מלה על לבהון. וכן לכל אלו העשוקים יש טענה לפני הקב"ה, ואין להם מנחם, היינו אין מי ששייב על טענתם.

ומה דאמר (את כל העשוקים) **והנה דמעת העשוקים**, ומה שאמר "והנה דמעת העשוקים" אלין אינון דמתין בתוקפא דאמהון, הם אלו שמתו בחיק אמם אלין עבדין לאושדא דמעין לכל בני עלמא, בגין דלית דמעין דנפקי מלבא כהני דמעין, אלו גורמים לכל בני העולם לבכות שהרי אין דמעות היוצאות מהלב כאלו הדמעות דכל בני עלמא תוהין ואמרין, דינין דקודשא בריך הוא קשוט אינון, ועל ארח קשוט אזלי, הני מסכני ינוקי דלא חאבו אמאי מיתו, אן דינא דקשוט דעביד מארי עלמא, אי בחובי אבהתהון אסתלקי מעלמא, אמאי, ודאי **אין להם מנחם**. כי כל בני העולם תמהים ואומרים הרי דיני הקב"ה אמת, ועל דרך אמת הם הולכים, אלו ילדים המסכנים שלא חטאו למה מתו? היכן דין אמת שעושה ריבון העולם? ואם בעוון אבותם הסתלקו מהעולם למה הסתלקו? ודאי שאין להם מנחם.

תו **והנה דמעת העשוקים**, ההוא דמעה דלהון בההוא עלמא דקא מגינין על חייא, דתנן אתר אית מתתקנא לון בההוא עלמא, דאפילו צדיקים גמורים לא יכלין לקיימא תמן,

וקודשא בריך הוא רחים לון ואתדבק בהו, ואתקין בהו מתיבתא עלאה דיליה, עוד פירוש, "והנה דמעת העשוקים" דמעה ההיא שלהם, בעולם ההוא, הם מגינים על החיים. שלמדנו, מקום יש המתקן להם בעולם ההוא, שאפילו צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד שם, והקב"ה אוהב אותם ומתדבק בהם, ומתקן בהם ישיבה עליונה שלו. ועלייהו כתיב (תהלים ח 3) מפי עוללים ויונקים יסדת עז, עליהם כתוב, מפי עוללים ויונקים יסדת עוז. ומאי תועלתא עבדין תמן, ואמאי סלקין תמן, דכתיב (שם) למען צורריך להשבית אויב ומתנקם, ומה התועלת שעושים שם ולמה עולים שם הוא כמו שכתוב וכו' וכן אית אתר אחרא לבעלי תיובתא וכן יש מקום אחר לבעלי תשובה. התרגום לפי באור הסולם שם.

¹ זוהר זולק ג דף קפב עמוד ב

שואל וכי שלמה מלכא משבח למתיא יתיר מן חייא? וכי שלמה המלך משבח למתים יותר מן החיים? והא לא אקרי חי אלא מאן דאיהו בארח קשוט בהאי עלמא והרי לא נקרא חי אלא מי שהוא הולך בדרך אמת בעולם הזה כמה דאת אמר "ובניהו בן יהוידע בן איש חי" (שמואל ב פרק כג, 20) והא אוקמוה חברייא כמו שנאמר וכו' וכבר הסבירו זאת החברים כגון הגמרא בברכות דף יח, הקדמת ספר הזוהר דף ו ע"א, זוהר חלק א דף קלב ע"א ועוד ורשע דלא אזיל בארח קשוט אקרי מת ורשע שאינו הולך בדרך אמת נקרא מת ואיהו משבח למתים מן החיים וכיצד איפה משבח שלמה המלך ע"ה את המתים מן החיים? אלא ודאי כל מלוי דשלמה מלכא בחכמתא אתאמרו והא אתמר. אלא ודאי כל דברי שלמה המלך בחכמה נאמרו ושבח אני את המתים אילו לא כתיב יתיר הוה אמינא הכי אם היה אומר ושבח אני את המתים הייתי מגיע לתימה הנ"ל אבל כיון דכתיב שכבר מתו אשתכח מלה אחרא בחכמתא. אבל כיון שהוסיף ואמר "שכבר מתו" יש כאן רמז לדבר חכמה שכבר מתו זמנא אחרא אסתלקו מן עלמא ואתתקן בעפרא שכבר מתו, פירוש, שכבר מתו בזמן אחר, שהסתלקו מן העולם ונתקנו בעפר כלומר שחזרו והתגלגלו שוב בעולם הזה בגוף חומרי הדומה לעפר כל שכן דהא קביל עונשא זמנא ותרין כל שכן שקיבלו עונש פעמים כלומר התגלגלו יותר מפעם אחת ודא ודאי אתריה אתתקן בשבחא יתיר מאינן חיי דעד לא קבילו עונשא וזה שכבר התגלגל ודאי נתקן מקומו ביותר שבח מאלו החיים שעוד לא קיבלו עונש הגילגול ועל דא כתיב ושבח אני את המתים שכבר מתו דייקא אלן אינן חייין ואקרו מתים מאי טעמא אקרון מתים בגין דהא טעמו טעמא דמותא ואע"ג דקיימי בהאי עלמא מתים אינן ומבין מתיא אהדרו. ועל זה אמר שלמה המלך ע"ה "ושבח אני

את המתים שכבר מתו" שכבר מתו היינו שהם חיים אמנם עימנו אך באו לעולם הזה בגילגול והם נקראים "מתים" משום שטעמו טעם מות ואע"פ שחיים בעולם הזה, הם נקראים מתים ומבין המתים הוחזרו. ועוד על עובדין קדמאין קיימין לאתקנא ואקרון מתים. ועוד על מעשים קודמים הם עומדים לתקן כלומר שהם באו בגילגול כדי לתקן את אשר עיוותו בגילגול קודם ולכן נקראים "מתים" כי הם נולדו כדי לתקן מעשי מי שמת.

מן החיים אשר המה חיים דעד לא טעמו טעמא דמותא ולא קבילו עונשייהו ולא ידעי אי זכאן בההוא עלמא ואי לאו. "מן החיים אשר המה חיים" כי עוד לא טעמו טעם המות, ולא קיבלו עונשם, ואינם יודעים אם הם זכאים בעולם ההוא אם לאו.

¹ זוהר זולק ג דף ע עמוד ב

ותאנא ולמדנו בשעתא דאצטריך עלמא רחמי בשעה שהעולם צריך לרחמים, ואז ואינון צדיקייא זכאין. אלו הצדיקים הזכאים ההוא נפש דאשתכחנא בעלמא לאגנא על עלמא. נפש ההיא שלהם שנמצאת בעולם להגן על העולם נפש סליק ואזיל ושאט בעלמא ומודע לרוח. ורוח סליק ואתעטר ומודע לנשמה ונשמה לקב"ה. וכדין חס קב"ה על עלמא. נפש עולה והולך ומשוטט בעולם ומודיע לרוח, והרוח עולה ומתעטר ומודיע לנשמה, והנשמה להקב"ה ואז הקב"ה מרחם על העולם כדין נחתא מעילא לתתא. נשמה אודע לרוח ורוח אודע לנפשא. אז יורד ממעלה למטה. נשמה מודיעה לרוח והרוח לנפש ובכל שבתא ושבתא וריש ירחא כלהו מתחברון ומתעטרון כחד. עד דאזדווגו למיתי לסגדא למלכא עלאה. ובכל שבת ושבת וראש חודש מתחברים הנפש הרוח והנשמה לבוא להשתחוות למלך העליון ולבתר תייבין לאתרייהו. הדא הוא דכתיב והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר וגו'. ואחר כך חוזרים למקומם. זה שנאמר "והיה מידי חודש בחודשו וכו'". ובשעתא דאצטריך עלמא רחמי ובשעה שנצרך העולם לרחמים וחייא אזלי ומודעי להו לנפשייהו דצדיקייא ובכאן על קברייהו אינון דאתחזו לאודעא להו. והחיים הולכים ומודיעים צערם לנפשות הצדיקים ובוכים על קבריהם, והם ראויים להודיע להם מאי טעמא דשוין רעותא דילהון לאתדבקא נפשא בנפשא כדין אתערין נפשייהו דצדיקייא ומתכנפי ואזלין ושאטין לדמיכי חברון ומודיעי להו צערא דעלמא וכלהו עאלין בההוא פתחא דג"ע ומודיעי לרוח. מה טעם שהם ראויים הוא משום ששמים רצונם להדבק נפש בנפש ורוח ברוח, אז מתעוררות נפשות הצדיקים ומתאספות והולכות ומשוטטות לישני חברון, ומודיעים להם צער העולם וכולם עולים לפתח גן עדן ומודיעות לרוח ואינון רוחין דמתעטרין בגיע מלאכי עלאין אזלי

ביניהם וכלהו מודיעין לנשמה. ונשמה אודעת לקב"ה וכולהו בעאן רחמי על חייך וחס קב"ה על עלמא בגיניהון ואלו הרוחות מתעטרות בגן עדן, מלאכים עליונים הולכים ביניהם, וכולם מודיעים לנשמה, והנשמה מודיעה להקב"ה. וכולם מבקשים רחמים על החיים. והקב"ה מרחם בשבילם על העולם. ועל דא אמר שלמה ושבח אני את המתים שכבר מתו וגו'. והביא שם הזוהר מעשה עיין שם. התרגום לפי באור הסולם.

1 זוהר זולק א דף קפו עמוד ב

בא אל אשת אחיך ויבם אותה, לא היה צריך לומר לו את זה דהא יהודה וכלהו שבטין הוו ידעי דא, כי יהודה וכל השבטים היו יודעים זאת ועקרא דמלתא והקם זרע, אולם עיקר הציווי היה במילים "והקם זרע וכו'" בגין דההוא זרע אצטריך לאתתקנא מלה, ולמגלם גולמא לתקונא, דלא יתפרש גזעא משרשיה כדקא יאות, הדא הוא דכתיב (איוב לד 15) ואדם על עפר ישוב, כדי שהדבר יתקן, ולהכין גולם, היינו תינוק, שיקבל תיקון כראוי, שלא יפרד הגזע משורשו, היינו האב מהבן, ועל ידי כך נחשב שהאב לא מת כיון שהניח בן מתוקן וכד מתתקנן לבתר כדקא יאות, וכאשר ניתקן כראוי, היינו כאשר נפש הנפטר בלא בנים חוזרת בגילגול בתינוק הנולד מהיבום אלן משתבחין בההוא עלמא, בגין דקב"ה אתרעי בהו, הם משובחים בעולם הבא והקב"ה חפץ בהם ובגין כך כתיב ולכן כתוב (קהלת ד 2) ושבח אני את המתים, שכבר מתו דייקא, מן החיים אשר המה חיים עדנה, מאי עדנה כמה דאת אמר (בראשית יח 12) אחרי בלותי היתה לי עדנה, וכתיב (איוב לג 25) ישוב לימי עלומי. היינו עידון ימי הנעורים חוזר להם בסיבת הגילגול.

וטוב משניהם את אשר עדן לא היה, (דלא שב לימי עלומי), אשר לא ראה את המעשה הרע אשר נעשה תחת השמש, וטוב משניהם את אשר עדן לא היה, דלא שב לימי עלומי, ולא אצטריך לאתתקנא, ולא סביל חובין קדמאי בגין דקב"ה ירב ליה אתר מתקנא בההוא עלמא כדקא יאות. וטוב משניהם הוא הצדיק שלא נצרך לגילגול ואינו סובל מעוונותיו הראשונים כי הקב"ה נותן לו מקום מתוקן כראוי.

תא חזי מה כתיב (קהלת ח 10) ובכן ראיתי רשעים קבורים וגו' כמה דאתמר, "רשעים קבורים" אלו רשעים שחזרו לעולם בגילגול כדי לתקן מעשיהם בגין דקב"ה עביד טיבו ולא בעא לשיצאה עלמא, אלא כמה דאתמר, שהרי הקב"ה עושה עינים חסד ואינו רוצה לכלות אותם מהעולם כפי שהובהר וכל ארחוי כלהו קשוט וזכו, לאוטבא להו בהאי עלמא ובעלמא דאתי, זכאה חולקהון דצדיקא דאינון אזלי

בארח קשוט, עלייהו כתיב (תהלים לז 29) צדיקים יירשו ארץ: וכל דרכי הקב"ה אמת וחסד להטיב להם בעוה"ז ובעולם הבא וכו'.

¹ ספר קנאת ה' צבאות - חלק שני

מעשה אסתר היה באונס

דע כי זהו סוד הוראות שעה. ואפרש לך זה הענין היטב. כי הנה חילוק יש בין מעשה אסתר למעשה יעל, שמעשה אסתר היה ע"י אונס, ומעשה יעל היה עבירה לשמה. ובאמת הדברים האלה הנה הנם מסתורין של מלך, אשר מי הוא יערב לבו לגלותו, ולולא כי צריכים אנחנו להעביר המכשלה הזאת מקרב עמנו, כי רבה היא, נשא לא נשאני לבי להוציא מפי בענין זה ריש מילין, כל שכן להרחיב לשון כאשר אני עושה עתה. אמנם רחמנא לבא בעי, ומחשבה טובה יצרפנה למעשה, לבלתי שום עלי עון בדבר זה. אבל עינים עורות יפקח לסור מדרכם הרעה, וישמח ה' במעשיו. עתה הט אזניך והבן מאד מאד, כי הדברים עתיקים גדולים ועמוקים, וכבוד אלהים הסתר דבר:

כשגרמו העונות, ירדה השכינה ונתלבשה בלילית שפחה רעה. והשפחה הרעה הזאת, שהיתה נקודה אחת לבד, נתפשטה לעשר נקודות, ונקראת פרצוף. והנה כל מדרגות הקליפות, כיון שרואים השכינה שם מלובשת, הנה הם חושבים שח"ו יוכלו לשלוט עליה. ובאמת הם מתקבצים בשאון גדול על לילית זונה בעבור השכינה אשר שם. ואז ברגע אחד השכינה מסתלקת ובורחת משם, והם נשארים בטומאתם, ואינם שולטים כלל. וסוד ענין זה הוא "מצה שמורה", שהיא השכינה השמורה לבעלה, ואז נאמר על ס"מ (קהלת ד, 5), "הכסיל חובק את ידיו ואוכל את בשרו":

וענין זה הוא ענין אסתר, שהיא השכינה הנמסרת ביד ס"א. ואחשוורוש חושב לשלוט עליה. אבל באמת שמרדכי היה משביע את השידה, ואחשוורוש לא היה שולט עליה כלל. והנה השידה הזאת היתה מבחינת הזוהמה של אסתר עצמה. ונמצא כך ממש כמו שנעשה בקליפה עצמה - שהשכינה בורחת משם. אמנם אף על פי כן, נמצא זה איזה פגם באסתר עצמה, כי זה גורם למעלה גם כן איזה פגם שצריך טהרה, ועל כן אסתר היתה טובלת ויושבת בחיקו של מרדכי. וענין ישיבתה בחיקו של מרדכי הוא ענין הזווג הנעשה למעלה בברחה מן הקליפות, והוא ענין (אסתר ב, 14), "בערב היא באה ובבוקר היא שבה", שהוא זמן הזדווגה עם הז"א. והענין הזה נקרא אונס, שהסט"א רוצה לאנס, ואינו עולה בידה:

¹ ספר תיקונים זודשים - תיקונא שייתסר

ולכל היד החזקה דא שכינתא דאיהי יד ה', ובה וביד הנביאים אדמה (הושע יב 11). החזקה בגלותא, דלא יכלין לה כלהו מסאבין. ואיהי יד דאתמר בה וידי אדם תחת כנפיהם (יחזקאל א 8) ואוקמוה ידו פשוטה תחת כסא וכו' לקבל שבים (פסחים קיט.). ודא שכינתא דאיהי פשוטה בגלותא לקבלא מאן דתב לגבה למהוי חסי בצלה. ובה ובצל ידי כסיתך (ישעיה נא 16):

ואיהי כף היד, דאתמר בה כף אחת עשרה זהב (במדבר ז 14) וכף איהו כף גימ' מאה מאה. ורזא דא עשרה ודאי, עשרה דסלקין למאה. ובה ובשכינה נאמר **טוב מלא כף נחת** (קהלת ז 6). ואיהי ה' אצבעות ה' תתאה. ואיהי פס ירא דכתיבת מילין לבלשצר מנא מנא וכו' (דניאל ה 25). דהא בכל אתר דאצטריך לאתעבדא ניסא שכינתא אקדימת תמן, בג"כ לכל היד החזקה בגין נטירו דישאל. ולכל המורא הגדול דדחלין מינה כלהו סטרין בישין. דאי לאו הכי הוו מטשטשין ליה לעלמא. ואיהי יראת ה' למדחל מינה כלא:

ספר משכני עליון - הקדמה

רמז בברכת כהנים למידות ההיכל וקדש הקדשים

ונמצאו כל מאורות ההיכל הזה שישים מאורות, וכנגדם בברכת כהנים שישים אותיות. כי משם יוצאת הברכה אל ישראל על ידי הכהנים בהיות עליהם עבודת המקדש והמזבח, כאשר אפרש עוד בע"ה. והשישים האלה עם המ' שבקה"ק הם מאה, ושרשם - העשרים שהם ב' יודי"ן. וכל הסוד הזה נרמז בפסוק אחד, **"טוב מלא כף נחת"** וגו', כי הוא מדבר על מקום המנוחה והנחת רוח, ואמר עליו **"מלא כ"ף"** כי כ' הם שני יודי"ן, [שבנו] את קודש הקדשים לפנים. ובהתפשטם ברוב תקפם, עשו בפנימי מ' ובהיכל ס', וכולם מאה. והוא **"מלא הכף"** - כ"ף מלאה, העולה מאה בחשבונה. ותראה שברכת הכהנים בשלש נחלקה, מפני חלוקות אלה המאורות שנתפשטו לשלש הרוחות. ונמצאו ג' יודי"ן לוי"ן, וג' לה' ועל כן ראשית הברכה ביו"ד והם יוד"י הוי"ו, שמשם יוצאת הברכה, כמו שזכרתי. ובהתחברם עם יוד"י הה"א נעשו כ"ף לכל רוח. ולכן סוף הברכות - כ', כי הכ"ף השלישית הוא ב"אליך" - ד"ישא" ושם הוא סיום ברכה. ומשם והלאה שתפשטה עוד ברכה, והיה סופה מ' של **"שלום"**, והם המ' שבקודש הקדשים:

פירוש הרמח"ל על נביאים

"ומפני שמי נחת הוא", הוא סוד הזיווג, שנאמר בו, "טוב מלא כף נחת" וגו'. דורש נחת כנחת.

¹ זוהר זולק א דף קפו עמוד א

כתיב (תהלים קכז 2) שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת, אוכלי לחם העצבים, כן יתן לידידו שנה, תא חזי כמה חביבין אינון מלי דאורייתא, דכל מלה ומלה דאורייתא אית ביה רזין עלאין קדישין, והא אתמר דכד יהב קב"ה אורייתא לישראל, כל גניזין עלאין קדישין כלהו יהב להו, (וכלהו) באורייתא, וכלהו אתיהבו להו לישראל בשעתא דקבילו אורייתא בסיני. למדנו, כאשר נתן הקב"ה את התורה לישראל, כל הסודות העליונים הקדושים כולם ניתנו בתורה במעמד הרב סיני.

תא חזי, שוא לכם משכימי קום, אלין אינון יחידים רווקים דאשתכחו, דלאו אינון דכר ונוקבא כדקא יאות, ואקדמן בצפרא לעבדיתהו, המקדימים בבקר לעבודתם כמה דאת אמר (קהלת ד 8) **יש אחד ואין שני גם בן ואח אין לו ואין קץ לכל עמלו**, מאחרי שבת, מאחרין נייחא, שמתאחרים לשאת אישה שהיא מנוחה לגבר כמה דאת אמר (בראשית ב 3) **כי בו שבת**, בגין דאתתא לגבי בר נש איהי נייחא לגביה ודאי....

יש אחד ואין שני וגו', יש אחד, דא הוא בר נש דאיהו יחידאי בעלמא, לאו יחידאי כדקא יאות, אלא דאיהו בלא זווגא, ואין שני, דלית עמיה סמך, גם בן דיוקים שמיה בישראל לא שבק, ואח לאייתאה ליה לתקונא, ואין קץ לכל עמלו דאיהו עמל תדיר, דאקדים יממא וליליא, גם עינו לא תשבע עשר, ולית ליה לבא לאשגחא ולמימר למי אני עמל, ומחסר את נפשי מטובה, ואי תימא דבגין דייכול וישתה יתיר ויעבד משתיא בכל יומא תדיר, לאו הכי דהא נפשא לא אתהני מניה, אלא ודאי איהו מחסר לנפשיה מטיבו דנהורא דעלמא דאתי, בגין דדא היא נפשא חסרא דלא אשתלימת כדקא יאות, תא חזי כמה חס קב"ה על עובדוי, בגין דקא בעי דיתתקן ולא יתאביד מההוא עלמא דאתי כדקאמרן.

מדרש הנעלם פרשת כי תצא מאמר מת בלא בנין בא פעם ב' לעולם רבי יצחק פתח, **יש אחד ואין שני גם בן ואח אין לו**. יש אחד, דין הוא בר נש דיתפטר מעלמא הדין חסר מן טבתא, דהוא חד, ולית ליה זכותא למעבד תניין. דתניא, אמר רבי יצחק, האי מאן דאתפטר מן עלמא הדין יחיד בלא תניין, איתמעט וישתיצי מדמיונא דכליל כל דמיונין:

1 דברי תורה בשם המגיד לרמזו"ל ז"ל

לית עלמא מתקיימא אלא ברזא. ואי תימא דכל מילין ברזא אשתכחא, לאו הכי אלא אית. . . [חסר ההמשך]. ורזא דא "השכיבנו ה' אלקינו לשלום", ודא יוסף דחפי על אמיה. כדן כתיב, "טובים השנים מן האחד" ואיהו היסוד היינו יוסף טוב ואיהי טובה. המלכות המקבלת מהיסוד נקראת טובה והכוונה לרחל עקרת הבית אבל לעילא איהו, ורזא דא, "והעמידנו מלכנו לחיים". כאשר המלכות מחוברת ליסוד וגם לבינה הנקראת חיים הרי שאז ובגין דא, "אי תלתא אם שלושא אנשים הולכים ביחד אשתכחו כדן לא נראה ולא מזיק" הרי שהמזיק לא נראה אליהם ובודאי שגם לא מזיק אותם (ברכות מג) שג' האנשים הם כנגד בינה יסוד ומלכות הנ"ל דהא כגונא דיממא אתנטרו:

עוד דברי תורה בשם המגיד לרמח"ל ז"ל
בהנו"א יום ד' ר"ח סיון ה תפ"ז:

לגלאה נחיתנא רזין טמירין דמלכא קדישא. המגיד שהוא מלאך המדבר מגרוננו של מרן הרב יוסף קארו אומר "ירדתי לגלות לך סודות כמוסים של המלך הקדוש" זכאין אינון עמא דקב"ה חכי לאוטבא להו, הדא הוא דכתיב, "ולכן יחכה ה' לחננכם ולכן ירום לרחמכם" (ישעיה ל, 18). אשרי העם שהקב"ה מחכה להטיב להם דהא טיבו לא אתמשך לישראל לתתא עד דאתהנו מיניה כלהו עלמין לעילא, בג"כ, "יחכה לחננכם", יחכה ודאי. שהרי טוב לא נמשך למטה עד שנהנים ממנו כל העולמות למעלה משל לחלקה הנמצאת בסוף השדה ומוליכים מים דרך כל השדות להשקות אותה, עד שהמים מגיעים לחלקה שבסוף השדה נהנות כל השדות מהמים. כך עם ישראל הנמצא למטה מעולמות אבי"ע וכל כך למה, בגין דמאתר עלאה דעלאין שרי לאוטבא להו ולרחמא עליהו, וזאת מאחר שממקום עליון הוא מתחיל לרחם ובגין דא, "ולכן ירום לרחמכם", "ירום" - לעילא:

ת"ח כתיב, "נפלה ולא תוסיף קום בתולת ישראל" (עמוס ה, 2), וכתיב, "קומי שבי ירושלים" (ישעיה נב, 2). אלא רזא דא "טובים השנים מן האחד" (קהלת ט, 9), עד דשכינתא אשתכחת בלחודה, ודאי "לא תוסיף קום", אבל לבתר דיתחבר עמה קב"ה, אתתקפת בהדיה ויכילת למיקם. ובקב"ה אתמר, "אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים" (ברכות ה), והא אוקמוה "עצמו", כמאן דאת אמר, "עצם מעצמי" (בראשית ב, 23). תו - "עצמו" גרמיה ממש, כביכול תשש כחו כנקבה (ברכות לב.). ועד דיתחבר בשכינתיה, דהא כדן אימא עלאה אתגליאת עליה ויתתקף למעבד נסין בעלמא, ולמפרק להו לישראל. ובגין דא זמין קב"ה לאשתכחא עמה דשכינתא בקדמיתא, ולבתר הכי יפרקון להו לישראל תרויהו כחדא, מסטרא דאימא עלאה דתתגלי עליהו. ובגין דין כתיב, "ואילו

האחד שיפול ואין שני להקימו" (קהלת T, 10), כגונא דא - חוטא כד איהו יחידאי לא יכיל למיקם, כיון דאתחבר אחרא בהדיה, תרוייהו אתתקפו כחדא, ובגין דין "טובים השנים" ודאי:

ובפירוש הרמח"ל על הכתובים מצאתי:

"טובים השנים מן האחד אשר יש להם שכר טוב בעמלם", כי בודאי אז הם טובים כשמקבלים מן האחד הזה, ויש להם שכר טוב. כי השכר הזה הוא יש - ש"י עולמות שהקב"ה מנחיל לכל צדיק וצדיק, שהוא בחינת היסוד צדיק. ואז יש להם שכר טוב בעמלם, זהו עמל שנאמר בו, "נפש עמל עמלה לו", בסוד הזיווג מזכר לנוקבא, ומנוקבא לזכר. לפיכך הוא אומר, "למען תלך בדרך טובים", אלו הם "טובים השנים" "וארחות צדיקים תשמור", זהו מן האחד, כי מי שנדבק בדרך זו"ן הוא מקבל מן השפע הבא מלמעלה, שכתוב בו, "ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום", וסוד אורחא דפלגותא כמו שנתפרש. והנה כתוב, "כי ישרים ישכנו ארץ ותמימים יותרו בה", הישרים האלה הם כל החסידים שהיו בישראל, והם ישכנו ארץ לעתיד לבא, בסוד, "מורשה קהלת יעקב". אבל יש מעלה יותר עליונה - התרין משיחין, שנאמר עליהם, "והיה כל הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו", "ותמימים יותרו בה", כי הם נקראו תמימים. ולמה - אלא כי זה יתגלה בסוף הימים, וזהו תמימים - תם ימים, כי בהשלים קץ יגלה כל זה. אבל אע"פ שעשו וישמעאל שלטו על ארץ הקדושה, עכ"ז, "וכרת הזלזלים במזמרות", "ורשעים מארץ יכרתו". ולא זו בלבד, אלא גם זכר לא ישאר מהם, אע"פ שכבר היו מתדבקים בחיצוניות בסוד בגדים הצואים - "ובוגדים יסחו ממנה", בסוד היסח הדעת, כי לא יזכר עוד הצרות שעברו.

1 בית עולמים - דף קלה ע"א - ד"ה וכולהו

והחוט המשולש זה תיקון ג' קוין

להלן ציטוט מספרא דצניעותא הובא בזוהר ח"ב דף קעו ע"ב

"עד דרישא דכיסופא דכל כיסופין עד שרישא דעתיק יומין הנקרא ג"כ רישא דלא אתידע. ונקרא כאן "כיסופא דכל כיסופין" כיון שכל הפרצופים מתאווים ונכספים להשיג מהארתו לבושי דיקר אתקין התקין לעצמו לבוש והוא אריך אנפין ואחסין והנחיל עתיק לאריך את כל שאר הפרצופים שיתלבש בהם, כי או"א מלבישים אותו מהגרון ועד הטבור וזו"ן מהטבור ועד רגליו".

עד כאן לשון הזוהר עם באור ה"מתוק מדבש" דפים תקלג-תקלד בשם היפה שעה ולהלן באור ה"בית עולמים"

"אתקין ואחסין" ר"ל לתת לעולמות שתחתיו. ועל זה מביא דמיון ממה שמצינו בעתיקא קדישא כמו כן הוא בכל דבר שכד רישא דעמא לא אתתקן כל עמא לא אתתקנו כמ"ש התקוששו וקושו קשוט עצמך כו' וכן הוא בז"א שאחר שנתקן ראשו ובאו לו ג' מוחין אז נעשה בסוד מתקלא ונתקן כל פרצופו וכן הוא בכל דבר ר"ל בחגת ונה"י דנוק וכן מצינו באדם התחתון כאשר נתקן בכל ג"ר שלו בסוד הנשמה דהיינו שהשיג נר"ן אז הוא רחוק מן החטא בסוד **והחוט המשולש לא במהרה ינתק**.

החוט המשולש אלו ג' אבות

ספר שיח יצחק חלק א - דרוש לשבת פרשת בראשית
ולכן אמרו רז"ל ש"אין קורין אבות אלא לשלשה", ברכות טז ע"ב שהם השרשים בקדושת האומה הנבחרת, ובהם תלוי קיום הבריאה, ועליהם נאמר **"והחוט המשולש לא במהרה ינתק"**.

ספר תקט"ו תפילות - תפילה שם
"החוט המשולש" אלו ג' מוחין

היסוד הוא מקום אחד שאליו נקווים מימי השפע של תרי"ג איברי הגוף בסוד יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד, בו גאולת ישראל בג' טיפין שימשכו ע"י משלושה מוחין

אל אחד יחיד ומיוחד שערי שמים תפתח לנו שנאמר בהם "וזוה שער השמים" (בראשית כח 17) שהם בסוד צדיק, ר"ל היסוד נקרא "זה" והוא שער לתפארת הנקראת "שמים" פתחי הגוף ודאי, היסוד הוא פתח הגוף, פתח התפארת הנקראת "גופא" שם ביסוד מאירים תרי"ג איברים וגידים שבגוף כלם בחיבור אחד שנאמר בו "יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד" בראשית א 9 "מקום אחד" זה היסוד. "וזוה שער השמים" ב' חוליין שלו שהם ג' ווין, "וזוה" קו חוט השדרה שבו חי חוליות כחשבון זוה, נאמר בו **"והחוט המשולש לא במהרה ינתק"**, ג' ווין שלו שבהם "רב עוד יוס"ף בני חי", (בראשית מה, 28) לישראל מג' מוחין עליונים ג' טיפין ביחוד אחד, ומיד שאלה השערים יפתחו, כל רוחה נמצא בשכינה שנאמר בה "ארץ היינו השכינה, ספירת המלכות אשר לא במסכנות תאכל בה לחם לא תחסר כל בה", (דברים ח, 9) ובזה תגאל אותנו מן הגלות שהוא היסוד נקרא מלאך הגואל, בו ביסוד יג"ל פז"ק,

יגלה פדיון זרע קדושים ביחוד שלך שהוא יאהדונה, מלאך ודאי, גימ' מלאך. והכוונה שהיסוד מיחד תו"מ שבהם הויה ואדנות אל יחיד ומיוחד ביחודך בטחנו לא נבוש לעד, ליחודך אנו מקוים באמת, עננו באמתת יחודך, ה' אל תאחר, לישועתך קויתי ה':

¹ זוהר זולקא א דף קעט עמוד א

רבי חייא פתח ואמר, (תהלים לד 20) רבות רעות צדיק ומכלם יצילנו יהו"ה, תא חזי כמה מקטרגין אית ליה לבר נש מיומא דקב"ה יחב ביה נשמתא (ד"א ל"ג לבר נש) (לאתקיימא) בהאי עלמא, דכיון דנפיק בר נש לאוירא דעלמא, מיד אזדמן לאשתתפא בהדיה יצר הרע כמה דאתמר, דכתיב (בראשית ד 7) לפתח חטאת רובץ וגו', וכדין אשתתף בהדיה יצר הרע. ותא חזי דהכי הוא, בא וראה שכך הוא שהיצר הרע בא לאדם מיום שנולד דהא בעירי מיומא דאתילידו, כלהו נטרי גרמיהו וערקין מן גו נורא ומן כל אתרין בישין, ובר נש מיד אתי לארמא גרמיה גו נורא, שהרי בעלי חיים נשמרים מהאש ואילו התינוק רוצה להשליך עצמו לאש וזאת בגלל בגין דיצר הרע שארי בגויה, ומיד אסטי ליה לארחא בישא, שהיצר שורה בתינוק ומיד מכווין אותו לדרך הרעה ואוקימנא וכך הסברנו זאת בפסוק דכתיב **טוב ילד מסכן וחכם, ממלך זקן וכסיל אשר לא ידע להזהר עוד**, טוב ילד, דא הוא יצר טוב, דהוא ילד מיומין זעירין עמיה דבר נש, דהא מתליסר שנין ואילך (עמיה) כמה דאתמר, יצר הטוב נחשב לילד כלפי היצר הרע שהרי הוא נלווה לאדם רק מגיל 13 שנים ואילך ממלך זקן וכסיל, "ממלך" דא הוא יצר הרע דאיהו אקרי מלך, ושליט בעלמא על בני נשא, זקן וכסיל, דאיהו זקן ודאי כמה דאוקמוה, דכד אתיליד בר נש ונפיק אזדמן עמיה דבר נש, ועל דא איהו מלך זקן וכסיל. יצר הרע הינו מלך כיון שהינו שולט על בני האדם ונקרא זקן כלפי היצר הטוב שהרי הוא נלווה לאדם מיום הלידה אשר לא ידע להזהר עוד, להזהיר לא כתיב אלא להזהר, בגין דאיהו כסיל, ועליה אמר שלמה ע"ה (קהלת ב יד) והכסיל בחשך הולך, דהא מסוסיתא דחשך קא אתיא, ולית ליה נהורא לעלמין. ליצר הרע אין אור עצמי ולכן נבחן להולך בחושך.

רבי שמעון נותן כיוון נוסף בפסוק רבי שמעון אמר, תא חזי, כתיב **טוב ילד מסכן וחכם**, מאן ילד מסכן, הא אוקמוה ואתמר דאיהו יצר טוב, כבר הסבירו שטוב ילד זה היצר הטוב אבל **טוב ילד**, הדא הוא דכתיב (תהלים לז 25) נער הייתי גם זקנתי, ודא הוא נער דאיהו ילד, הוא מלאך מטט' שרו של עולם הנקרא (עיין יבמות טז ע"ב) מסכן דלית ליה מגרמיה כלום, אין לו דבר אלא רק מה שמקבל מהשכינה ואמאי אקרי נער, בגין דאית ליה חדתו דסיהרא דמתחדשא תדיר, ותדיר איהו ילד

מסכן כמה דאמרן, ומדוע נקרא נער? משום שהוא מקבל מהשכינה הנקראת נערה וכל השפע וההתחדשות המגיע מעליית מ"ן של בנ"א אל המלכות מגיע בסוף אליו. כאשר השפע מגיע אליו הוא נקרא "זקן" כי הוא מאיר מאורות ג"ר הנקראים זקנים. מלאך מטט' נקרא גם **וחכם בגין דחכמה שריא ביה**. כיון שהוא מקבל מהמלכות הנקראת חכמה תתאה או חכמת שלמה.

ממלך זקן, דא הוא יצר הרע כמה דאתמר, דהא מן יומא דהוה לא נפק ממסאבותיה לעלמין, ואיהו כסיל, דכל ארחוי אינון לארח בישא, ואזיל וסטי לבני נשא, ולא ידע לאזדהרא, ואיהו אתי עם בר נש בתסקופין, בגין לאסטאה לון מארח טבא לארח בישא. היצר הרע נקרא "מלך זקן" שהרי מיום שנברא לא יצא מטומאתו לעולם, והוא כסיל שהרי כל דרכיו לכיוון הרע והולך ומטעה בנ"א ולא יודע להזהר ובא עם בנ"א בעלילות כדי להטעותם מדרך הישרה לדרך רעה. **תא חזי על דא אקדים עם בר נש ביומא דאתיליד בגין דיהימין ליה**, דהא כד אתי יצר טוב לא יכיל בר נש למהימנא ליה, ודמי עליה כמטולא, בא וראה, כיון שהוא בא בעלילות, הוא מקדים לבא אל האדם כבר מהלידה שנאמר "לפתח חטאת רובץ" (בראשית ד, 7 ברכות סא ע"א) וכאשר מגיע היצר הטוב אל האדם לא יכול האדם להאמין לו ודומה בעיניו היצר הטוב כמשא כבד כגוונא דא תנינן, מאן הוא רשע ערום, דא הוא מאן דאקדים לאטענא מלוי לקמי דיינא עד לא ייתי חברה מארי דדינא, כמה דאת אמר (משלי יח 17) **צדיק הראשון בריבו וגו'**, כעין זה שנינו (סוטה כא ע"ב) איזהו רשע ערום זה המקדים לטעון דבריו לפני בעל דינו כגוונא דא (הוא נ"א האי) רשע ערום, כמה דאת אמר (בראשית ג א) והנחש היה ערום, והוא אקדים ושרי עמיה דבר נש, עד לא ייתי חברה לאשראה עליה, ובגין דאיהו אקדים והא אטעין טענתיה עמיה, כד אתי חברה דאיהו יצר הטוב אבאיש ליה לבר נש בהדיה, ולא יכיל לזקפא רישיה, כאילו אטעין על כתפיה כל מטולין דעלמא, בגין ההוא רשע ערום דאקדים עמיה, ועל דא אמר שלמה **וחכמת המסכן בזויה ודבריו אינם נשמעים**, בגין דהא אקדים אחרא. היות ויצר הרע הקדים דבריו 13 שנים לפני היצר הטוב כבר אין דברי היצר הטוב נשמעים ועל זה אמר שלמה המלך "חכמת המסכן בזויה ודבריו אינם נשמעים" כיון שיצר הרע קדמו ועל דא, כל דיינא דקביל מבר נש מלה עד לא ייתי חברה, כאילו מקבל עליה טעווא אחרא למהימנותא, ולכן כל דיין המקבל דברי צד אחד שלא בנוכחות הצד השני כאילו עובד עבודה זרה אלא (משלי שם) ובא רעהו וחקרו, ודא הוא ארח דבר נש זכאה, דהא בר נש זכאה דא הוא, דלא הימין לההוא רשע ערום דיצר הרע, עד דייתי חברה דאיהו יצר טוב, ובגין דא בני נשא אינון כשלין לעלמא דאתי. אלא כך צריך להיות שלא להאמין לצד אחד בלבד אלא לחקור את הדבר בנוכחות שני הצדדים. ובגלל שבני אדם אינם חוקרים כראוי כושלים הם

לעולם הבא. אבל ההוא זכאה דאיהו דחיל למאריה, כמה בישין סביל בהאי עלמא בגין דלא הימין ולא אשתתף בההוא יצר הרע, וקב"ה שזיב ליה מכלהו, הדא הוא דכתיב (תהלים ל' 20) רבות רעות צדיק ומכלם יצילנו יהו"ה, רבות רעות לצדיק לא כתיב, אלא צדיק, בגין דקב"ה אתרעי ביה, ובגין כך קב"ה אתרעי בההוא בר נש ושזיב ליה מכלא, בהאי עלמא ובעלמא דאתי זכאה חולקיה. אבל הצדיק ירא אדונו כמה רעות טובל בעולם הזה על שלא האמין ליצר הרע והקב"ה מצילו מכל רע שהרי הקב"ה חפץ בו בעולם הזה ובעולם הבא.

מדרש רבה קהלת פרשה ד פסקה ט

ולמה קורא אותו זקן? שהוא מזדווג לו מילדותו ועד זקנתו. ולמה קורא אותו כסיל? שהוא מלמד לאדם לדרך רעה.

¹ ספר שיערי אורה – השער הראשון – הספירה העשירית

אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך (תהלים נא, 17) יסוד החכמה ועיקר הקבלה, אמונת ה' יתברך האמן, אם דרך נכוחה ידרכו מחשבותיך, 'אז תלך לבטח דרך ורגלך לא תגוף' (משלי ג, 23). השם הראשון משמות הקודש הוא השם הנקרא אדני. אמר שלמה המלך עליו השלום: שמור רגלך כאשר תלך אל בית האלהים (קהלת ד, 17) הודיענו בפסוק זה שצריך האדם לבדוק עצמו ולהיזהר כשרוצה להתפלל לפני יי' יתברך, ולראות ולהבין אם יש לו מקטריגים ומעכבים לקבל תפילתו, ויש לו לסקל המסילה ולהרים מכשול מדרכיו. משל לאדם ההולך לחצר המלך להפיק שאלה, שהוא צריך להזדרז ולדעת אם יש בדרך פגע או סכנה. ומלבד זה יש לו להתבונן כמה שערים יש בבית המלך, זה לפנים מזה, ולהכיר אותם השוערים הממונים לשמור השערים, ולהיותו אהוב אצל כולם, ולדעת אם יש בהם איש שונאו שישלים עמו. ומלבד כל זה ראוי לו לדעת ולהתבונן בבגדים שהוא לבוש אם הוא ראוי להיכנס בהם בחצר המלך, כמו שאמר: כי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק (אסתר ד, 2). ומלבד כל זה ראוי לו לבדוק בעצמו אם הוא הגון לדבר לפני המלך והשרים והסגנים אשר לפניו, ואם יש בהם מי שיערער על בקשתו, וכמו כן אם יזדמן לו שיתעכב בהיכל המלך שעה או שתים אם יכול לסבול. ורז"ל הוצרכו להעיר אותנו ואמרו כלל גדול: מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא ואם במלכות בשר ודם יש לו להיזהר בכל אלו הדברים שאמרנו, כל שכן בהיות האדם נכנס להקביל פני מלך מלכי המלכים הקב"ה יתברך ויתברך. שיש לו לאדם להבין ולדעת כי מן הארץ ועד הרקיע אין שם מקום פנוי, אלא הכול מלא גדודים והמונים מהם טהורים בעלי חסד ורחמים, ויש למטה מהם כמה בריות טמאות

מזיקים ומקטרגים, וכולם עומדים ופורחים באוויר. ואין מן הארץ ועד הרקיע מקום פנוי, אלא הכול מלא המונים; מהם לשלום מהם למלחמה, מהם לטובה ומהם לרעה, מהם לחיים ומהם למוות. ועל זה מיוסד שיר של פגעים: יושב בסתר עליון (תהלים צא, 1), כי הוא יצילך, באברתו, לא תירא, מדבר באופל יהלוך, כי מלאכיו. וכל אלו המחנות בין הארץ ובין השמים. דוגמת ההולך בדרך במקום סכנה, כך תפילתו של אדם עוברת בין אלו הכיתות ועולה עד לרקיע; אם יש בו זכות, לא יפגעו למטים תפילתו, ואם אין בו זכות, כמה פגעים ומשחיתים פוגעים בדרך, ולפי זה הדרך תיקן דוד המלך עליו השלום הזמירות, כדי לפנות דרך לתפילות לעבור, כי כל אותן הכיתות הן כמו ענן מעכבין לעלות התפילה, ועל זה נאמר: "סכתה בענן לך מעבור תפלה" (איכה ג, 44). וכשבא דוד עליו השלום והתקין זמירות, בהיות האדם מסדר אותן הזמירות אזי מסתלקין והולכין להם אותם המשחיתים והמקלקלים והמעכבים. ונקראו זמירות מלשון מזמר; וכת הזלזלים במזמרות (ישעיה יח, 5), ועל זה אמר הכתוב: "זמירות היו לי חוקיך בבית מגורי" (תהלים קיט, 54). כלומר, באותם המקומות שהייתי מתיירא מהן בדרך והיה לי פחד ומגור, באותן הזמירות פזרתים והכרתים. ולפי זה הדרך נאמר: ברוך יחד כוכבי בוקר וגו' (איוב לח, 6). ועניין רינה הם הזמירות הנאמרים בבוקר, ואזי יתפזרו ויתרועעו כל בעלי הדין הקשה הנקראים בני אלהים. ולשון יריעו מלשון רועה התרועעה הארץ (ישעיה כד, 19). ולפיכך צריך אדם לכוון עצמו בשעת תפילה ולכוון מחשבותיו כראוי, בעניין שלא תתעכב תפילתו ולא תשוב ריקם בקשתו. ועל זה אמרו: לעולם ימוד אדם עצמו, אם יכול להתפלל, יתפלל, ואם לאו, אל יתפלל: (ברכות ל ע"ב)

ספר דרך עץ חיים

וזהו: "שמור רגלך כאשר תלך אל בית האלהים", כי בתחילה צריך אתה לשמור הרגל של התי"ו זו ספירת המלכות ליישר אותה, לסלק מעליה אחיזת הקלי' ואחר כך תלך אל בית האלהים. או כי ידוע שמלכות נקראת "בית", וכבר אמרנו שאחיזת הסיטרא אחרא מן המדריגה התחתונה שבכל המדריגות שבמלכות. נמצאת זאת כוונתו, שמור רגלך כאשר תלך אל "בית", כלומר לתקן אותה הרגל שיש לה אחיזה בבית, זו היא בחינת מלכות. וכשתעשה התיקון הנזכר למעלה בתמימות, אזי התמימות תתן חיזוק לקדושה, כי בזמן הזה השכינה בסוד מגדל הפורח באויר:

ספר אדיר במרום ח"א - תנא רזא דרזין

שמור רגליך כאשר תלך אל בית האלהים. כי הרגלים הם ההולכין מן הז"א אל הנוק', ושם צריך שימור מן הס"א הרודפת אחר הרגלים, בסוד, נחש כרוך על עקבו (ברכות ל ע"ב). והנה זהו סוד התיבה שנאמר בה, תחתיים שניים ושלישים תעשה (בראשית ו, 16) ואמרו רז"ל, תחתיים לזבל (סנהדרין קח ב) והוא סוד גדול. כי אין הס"א נאחזת אלא אחר הרגלים, כי בכל מקום שתאחז, ברגלים שבם היא נאחזת.

1 ספר תקט"ו תפילות – תפילה קעא

בזמן שמתעורר כח היחוד לשלש בסוד אריך אנפין הוא משפיל את הס"א אל נוקבא דתהומא רבא ולכן בזמן ההוא אין לס"א אחיזה ברגלי הנוקבא שה"ס רגל אות תי"ו, ואין סכנה בהקרבת הנוקבא אל בעלה, שאין זר יכול לעלות עמה. אבל בזמן שליטת הספירות כשהעולם מתנהג בסטרא דזו"נ, אז רגלי הנוק' צריכים טהרה לפני שמקריבים אותה אל בעלה, מפני הס"א המתאחז בהם:

אל אחד יחיד ומיוחד, הלא ביחודך יש מבטח לצדיקים שבו צדיק מצרה נחלץ, בו נאמר אל יתן למוט רגלך אל ינום שומרך, שהרי הנהגה שלך בשכר ועונש שולט בה ז"א שהוא כלול מימין ושמאל "לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו", (ידמיהו לב, 19) והשכינה היא ארץ מתקוממה לרשעים שנאמר בה "יגלו שמים עונו והארץ מתקוממה לו", (איוב כ, 27) ברגל שלה שנותן סימן לנחש להתעורר ולבא להיפרע מן הרשעים, וזה ת' אות אחרונה של א"ב, רגל העקום שלה בה רגליה יורדות מות, "נחש כרוך על עקבו", (ברכות פרק ה משנה א) ר"ל שהקלי' כרוך על סוף רגלי הנוק' בסוד "ורגליה יורדות מות" בזמן שהיא מתעוררת נותן סימן לזה הנחש והוא מתעורר לעשות דין ברשעים, וזה ת' תמות, (שבת נה ע"א) בעבור זה הרגל כמה מישראל נכשלו שלא נשתמרו ממנו במעשיהם, אותו שנאמר בו **שמור רגלך כאשר תלך אל בית האלהים**, כגון קין שנאמר בו "ויבא קין מפרי האדמה" (בראשית ד, 3), שלא נטהר זה הרגל מן הנחש הכרוך בו ולפיכך "ואל קין ואל מנחתו לא שעה", (שם שם, 5) וכן "זבח רשעים תועבה" (משלי עא, 27) שהם מקריבים ת' זאת קודם שיטהרו רגליה, לפיכך **וקרוב לשמוע מתת הכסילים זבח**, שהרי זבח שלהם תועבה הוא בעבור הרע שלא נתפרש מזאת הת', אבל מצד היחוד שלך א"א שולט וכן הוא עושה חסד עם הכל, ועושה חסד לאלפים זה תיקון לאלפים שבו תשליך במצולות ים כל חטאתם, שהרי מצד שלו ס"א נשארית שקועה בנוק' דתהומא רבא ואינה יכולה לרדוף אחר הקדושה

דכתיב אשירה לה' כי גאה גאה סוס ורוכבו רמה בים, מצד א"א שהוא גאה על הכל ומשפיל הס"א להשתקע בנוק' דתהומא רבא ועושה חסד לאלפים ודאי ישליך במצולות ים כל חטאתם, מצד שלו ת' תחיה שהרגל שלה טהור הוא והס"א אינה יכולה להתקרב שם, לפיכך אפי' נחש כרוך על עקבו לא יפסיק שהרי בזמן שהיחוד שלך מתגלה נחש אינו יכול להיות מפריד אלוף, אלא סוס ורוכבו רמה בים, לפיכך אל יתן למוט רגליך זה רגל שיורד למטה שהוא ת' תחיה ולא ת' תמות, אימתי כשא"א שולט שאין שם שינה, אל ינום שומרך, הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל ודאי, ישראל שלמעלה ע"ק שומר אותו, ליחוד שלך אנחנו מקוים וע"כ לא תתן למוט רגלינו שתהיה עבודה שלנו טהורה לפניך, ונחש שהוא נכרך על עקבה של הת' יאמר בו סוס ורוכבו רמה בים שלא יוכל לטמא את קדושת עבודתנו ח"ו, אלא מחץ מתנים קמיו ומשנאיו מן יקומון, ות' תהיה ת' של אמת מתוקנת ביחוד שלך שבו ת' תחיה, וזה השם נפשנו בחיים ולא נתן למוט רגלנו, ת' תחיה בחיים ודאי, מצד א"א עץ החיים, ולא מצד של מטה עץ הדעת טוב ורע, ה' אל תאחר, לישועתך קויתי ה':

¹ כאן בא שלמה הע"ה להזהיר על עניין לשון הרע. וכך כתוב ב-

תלמוד ירושלמי מסכת פאה דף ד עמוד א

ארבעה דברים שהן נפרעין מן האדם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא ואלו הן ע"ז גילוי עריות ש"ד ולשון הרע כנגד כולן.

ספר נר מצוה

ידוע שאין לך עון שמסלק השכינה כמו עון לשון הרע כמ"ש שלמה המע"ה **"אל תבהל על פיך ולבך אל ימהר להוציא דבר לפני האלקים כי האלקים בשמים ואתה על הארץ על כן יהיו דבריך מעטים"**, ר"ל שבא להזהיר את האדם לשמור פיו מאד מאד ולחשוב בלבו תמיד על כל דבור ודבור שיוציא אם הוא ראוי והגון או לא, וז"ש **"ולבך אל ימהר להוציא"** וכו', והטעם כי ע"י החטאים אז האלקים בשמים ואתה על הארץ ומסתלק ממך. והטעם בזה הוא בדרך משל לאחד שרצה להזמין המלך אצלו להיות שרוי בביתו בודאי ראוי לו לברור את הבית היותר יפה ויותר נאה ונקי להיות דירת המלך שם, וכמו כן האדם הוא מורכב מד' נפשות אחת נפש הדוממת ב' נפש הצומחת ג' נפש

החיוני ד' נפש המדברת. והנה כל הג' נפשות הראשונות נמצאות גם בשאר נמצאים שבעולם, ומשא"כ נפש המדברת בזה הוא הנבחר מכולם ולכן עיקר השראת השכינה באדם הוא בנפש המדברת שבו, וכל זמן ששומר פיו בנקיות בקדושה וטהרה בתלמוד תורתו אז ראוי (הוא) להיות דירתו יתברך בו, וכמ"ש (ברכות פ.) "אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד", מה שאין כן כשחס ושלום מטנף פיו בלה"ר ורכילות אז מטנף היכלו של מלך ואין ראוי להיות דירתו שם:

פ"ר שיח יצחק חלק ב - ליקוטים א

ובאמת כלל המעשה במ"ע ול"ת ידוע שהם פוגמים בשמים ובארץ, שהם נגד מצוות עשה ול"ת למי שיודע סודם, שהם ימין ושמאל, אבל ביטול התורה, וכ"ש ח"ו פגם הלשון בדברים אסורים, פוגם בדבר שהוא למעלה משמים וארץ, והוא נשמת רוח חיים ממקום עליון גבוה מאד, אשר תוך כל הנבראים כולם, וח"ו בעוון קלקול הפה ולשון גורם לסלק אור העליון השופע בשמים ובארץ, וע"ז אמר דוד המלך ע"ה "שתו בשמים פיהם ולשונם תהלך בארץ", וכן אמר שלמה המע"ה "אל תבהל על פוך, ולבך אל ימהר להוציא דבר לפני האלוקים, כי האלוקים בשמים ואתה על הארץ על כן יהיו דבריך מעטים", הורה בזה להגדיל מאד כח פגם הלשון והדיבור, שעולה הפגם למעלה עד כסא הכבוד, אשר משם הוא יתברך שופע רוח חיים בכל הנבראים, ותלויים במאמר פיו יתברך, שבאמת כח הדיבור שניתן באדם, מקורו גבוה מאד, שהוא יתברך כביכול האציל אור גדול מנשמת רוח פיו, כמ"ש "ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה", ותרגומו לרוח ממללא", וכל הנופח, מעצמותו כביכול נופח, והיינו שע"י נשמת רוח חיים שניתן לאדם, ניתן לו כח הדיבור, שבזה נעשה האדם עצמו נפש חיה ממש בכל הברואים כולם, וכמ"ש ישעיה "ואשים דברי בפוך לנטוע שמים וליסוד ארץ ולאמר לציון עמי אתה, אל תקרי עמי אתה, אלא עמי אתה, מה אנא במלולי דילי עבדית שמים", וכו', כמ"ש בהקדמת זוהר בראשית, והרי בזה כביכול נדמה האדם אליו יתברך, כמו שבמאמר פיו ניתן רוח חיים לכל הברואים, כמו כן האדם ע"י דיבורו בקדושה בתורה, גורם קיום וחיות, משא"כ להיפוך ח"ו, ולכן הזהירו שלמה שלא ימהר להוציא דבר מפיו וכו', כי כמו שאלוקים בשמים, במאמר פיו תלוי כל העולם, כמו כן האדם, אף שהוא על הארץ הוא במצב זה ג"כ:

¹ זוהר זולק א דף קצט עמוד ב

פתח רבי יוסי ואמר, כי בא החלום ברוב ענין, וקול כסיל דברים, כי בא החלום ברוב ענין, הא אוקמוה, דכמה אינון סמכין בחלמא, וממנן דרגין על דרגין, עד דחלמין

מנהון קשוט כלהו, ומנהון דאית בהון קשוט וכדיבו, (עיי' ברכות דף נה ע"ב) אבל לאינן זכאי קשוט לא אתגלי לון מלין כדיבן כלום, אלא כלהו קשוט. תא חזי דניאל מה כתיב ביה, (דניאל ב 19) אדין לדניאל בחזוא די ליליא רזא גלי, וכתוב (דניאל ז 1) דניאל חלם חזה, וחזוי ראשיה על משכביה, באדין חלמא כתב, ואי אית ביה מלין כדיבן, אמאי איכתיב בין כתובים, אלא אינן זכאי קשוט בשעתא דנשמתהון סלקין, לא מתחברן בהו אלא מלין קדישין, דאודעין ליה מלי דקשוט, מלין קיימן דלא משקרן לעלמין. ואי תימא הא תנן דדוד מלכא לא חמא חלמא טבא, הא אשתמע דהוה חמי דוד מלין דלא קשוט, אלא ודאי כל יומי הוה משתדל לאושדא דמין ואגח קרבין, וכל חלמוי לא הוו אלא חלמין בישין, חורבא ושוממותא ודמא ואושידו דדמין, ולא חלמא דשלם. ואי תימא לבר נש טב אחזיאו ליה חלמא בישא, הכי הוא ודאי, כל אינן בישין דזמינן לאתדבקא על אינן דעברי על פתגמי דאורייתא, ואינן עונשין דזמינן לאתענשא בההוא עלמא, כלהו חמי, בגין דכל שעתא יהא דחילו דמריה עליה, והא אתערין, דכתיב (קהלת ג, 14) והאלה"ם עשה שייראו מלפניו, זה חלום רע, (דברי רבה בר בר חנה בשם רבי יוחנן בגמרא ברכות דף נה ע"א) ועל דא לההוא זכא אחזיו ליה חלמא בישא כמה דאתמר. תא חזי דהא תנינן דההוא בר נש דחמי חלמא, בעי ליה למפתח פומיה ביה קמי בני נשא דרחמי ליה, בגין דיסתלק רעותא דלהון לגביה לטב, ויפתחון פומיהו לטב, וישתכח רעותא ומלה כלא לטב, רעותא דאיהי מחשבה שרותא דכלא, ומלה דאיהי סיומא דכלא, ועל דא אשתכח דהא שלימו איהו ברזא עלאה, ובגין כך אתקיים כלא. ובעינן רחמינן דבר נש, (נ"א רחמינן עליה דבר נש) בגין לאתקיימא בההוא פשרא טבא, וכלא איהו כדקא יאות, ובגין כך קב"ה אודע ליה לבר נש כל חד וחד בההוא דרגא דיליה כמה דאיהו, ובההוא גוונא דכל חד וחד כמה דאיהו, אמר ההוא יודאי ודאי דחלמא לאו איהו אלא לבר נש זכא דאיהו חמא חלמא כדקא חזי. ותא חזי, דכד בר נש נאים על ערסיה, נשמתיה נפקא ושטיא בעלמא לעילא, ועאלת באתרא דעאלת, וכמה חבילי טהירין קיימין ואזלין בעלמא, ופגעין בה בההיא נשמתא, אי זכא היא סלקא לעילא וחמאת מה דחמאת, ואי לאו, אתאחדת בההוא סטרא, ומודיעין לה מלין כדיבן, או מלין דזמינן למיתי לזמן קריב, וכד אתער, ההיא נשמתא דביה איהי מודעא ליה מה דחמאת. ועל דא לבר נש דלאו איהו זכא, מודיעין ליה חלמא טבא דלאו איהו קשוט כלא, בגין לאסטאה ליה מההוא ארח קשוט, כיון דאיהו אסטי אורחיה מארח קשוט מסאבין ליה, דכל מאן דאתי לאתדכאה מדכאין ליה, ומאן דאתי לאסתאבא מסאבין ליה, והא ודאי אתמר הכי, יתבו עד דסליק צפרא.

¹ מדרש הנעלם שיר השירים מאמר ד' רוזנות שבנשיקות

פתח ואמר, אל תתן את פִּיךָ לחטיא את בשרך ואל תאמר לפני המלאך כי שגגה היא למה יקצוף האלהים על קולך וחבל את מעשה ידך. כמה אית ליה לבר נש לאסתמרא בהאי עלמא. האי קרא אתיבון לחברייא, דהכי אצטריך למיכתב, אל תתן את פִּיךָ לחטיא את נפשך, כמאן דאת אמר, נפש כי תחטא, ולא אשכחן קרא דכתיב ובשר כי יחטא, ויאות הוא: כמה יש לאדם להיזהר בעולם הזה. פסוק זה הוקשה לחברים שהרי מצאנו בתורה "נפש כי תחטא" ולא מצאנו בשר כי יחטא?

אלא הכי מסקנא, דאסור ליה לבר נש למשתעי מלי דזנותא אפילו באיתתיה, בגין דיתקשי, וייתי להרהורין בישין אחרנין, ויהא דש באידריה, ויזרע חטין אחרנין: ומסקנת החברים היא שכאן בא שלמה הע"ה להזהיר את האדם לדבר דברי זנות אפילו עם אשתו כדי שיתקשה ויבוא לידי הירהורים רעים ובשעה שיהיה עם אשתו יחשוב באותם הירהורים רעים.

הדא הוא דכתיב, אל תתן את פִּיךָ לחטיא את בשרך. דא בשר קדש דכתיב והיתה בריתי בבשרכם. ואל תאמר לפני המלאך, ההולך לימינו של אדם, אל תאמר דברים שאינן כהוגן, אלא כל דברך בנחת ובמשקל. מאי טעמא. מפני כי שגגה היא. וחייב על זה קרבן שגגה: ולכן מובן הדיוק של המילה "בשר" זה אות הברית שעליה נאמר "והיתה בריתי בבשרכם".

ועוד. שעל זה, למה יקצוף האלהים על קולך. מפני שהקול יוליך אותו עוף השמים, ועמיד אותו לפני הקב"ה:

וחבל את מעשה ידך, על חטא הבשר. מאי טעמא. מפני שכל אדם שיש לו ברית קודש, אין יכולים אותם השולטים בגיהנם להכניסו לשם. ובלבד שישמור אותו. ואם לא שמר אותו, מעבירים ממנו, ומשחיתים ומחבלים אותו. שזהו מעשה ידיו של אדם. ואחר כך מכניסים אותו בגיהנם, ואין להם על מה שיסמוכו. השתא ברי, הוי זהיר בכבוד חבירך יותר מגופך:

הרב אברהם אזולאי ז"ל דיבר על שמירת טהרת המחשבה בספרו ספר חסד לאברהם - השקת יט

שוקת ל - היאך ירגיל האדם עצמו במדות היסוד:

בזהר בראשית אמרו, שצריך אדם להזהר מהדיבור המביא לידי הרהור כדי שלא יבא לידי קרי, ואין צריך לומר שלא ידבר נבלה, אלא אפילו דבר טהור המביא לידי הרהור ראוי להשמר, והכי דייק לישנא דקרא אל תתן את פִּיךָ להחטיא את בשרך, דהיינו שנותן את פיו בדיבור שמביא להחטיא בשר קודש אות ברית בקרי, וכתיב למה יקצוף

אלקים וגו', ואם היא נבלות הפה מאי להחטיא הרי הוא בעצמו חטא, אלא אפילו שהדיבור לא יהיה חטא שהוא דיבור טהור, אם מביא לידי הרהור צריך להזהר, ולזה אמר להחטיא את בשרך למה יקצוף ירצה אחר שמחטיא יקצוף על אותו הקול אפילו שהיה מותר, ע"י פעולה רעה חזרו הקול והדיבור רע, כל כך צריך זהירות באות ברית שלא להרהר שלא להשחית. וצריך להזהר שלא יתקשה בשום צד אלא לנכח אשתו בטהרה, מפני שזה אות ברית הקשת, והקשת אינו דרוכה למעלה אלא לשלח חיצים למטרת המלכות השומרת החיצים, ומאד מאד צריך הזהירות ועיקר השמירה בהיותו שומר ההרהור.

¹ זוהר זולק ב דף קיז עמוד ב

אית מלאכין דאינון משמשין לגופא, יש מלאכים שהם בערך גוף ומקבלים שפעם מהמלכות, והם ששים ריבוא מלאכי השכינה ותפקידם לשמש את גוף האדם שלא יוזק בעולם הזה ומלאכין דמשמשין לנשמתא, ויש מלאכים המשמשים את הנשמה לאחר צאתה מהעולם הזה והם ששים ריבוא מלאכי הקב"ה וכגוונא דאית אפרשותא בין גופא לנשמתא, הכי אית אפרשותא בין מלאכין דגופא למלאכין דנשמתא, כפי יחס הנשמה לגוף כן ערך המלאכים הנ"ל ואית נשמתא לנשמתא, ומלאכין למלאכין, ויש נשמה לנשמה ומלאך למלאך וזה רמז בפסוק **כי גבוה מעל גבוה שמר וגבוהים עליהם**. ואלין דאינון נשמתא לנשמתא שהם סוד האצילות כלהו חד, הם באחדות וקשר התפארת והמלכות בלי שום פירוד ואף על גב דארח מתלא אינון כגופא אצל נשמתא אלין לאלין, בגין דמקבלין אלין מאלין, הכי שכינתא (נשמתא) אף על גב דאיהי לקבל שאר נהורין דבריאה כנשמתא אצל גופא, לקבל קודשא בריך הוא חשיבא כגופא, למדות שיש מקום לדמות את השכינה לגוף כלפי הקב"ה שהרי היא מקבלת ממנו אבל כלא חד, הכא גופא ונשמתא כלא חד, הכל כאן באחדות גמורה מה דלאו הכי בבר נש, דגופיה ונשמתיה בפרודא, דא חומר ודא שכל, דא חיי ודא מותא, מה שאין כן בבן האדם שגופו ונשמתו בפירוד הגוף חומר והנשמה שכל, הגוף למיתה והנשמה לחיים אבל קודשא בריך הוא חיים ושכינתיה חיים, הדא הוא דכתיב (משלי ג 18) עץ חיים היא למחזיקים בה.

וזה אולי סוד המשנה במסכת חגיגה פרק ב משנה שביעית: "בגדי עם הארץ מדרס לפרושין. בגדי פרושין מדרס לאוכלי תרומה. בגדי אוכלי תרומה מדרס לקדש. בגדי קדש מדרס לחטאת".

כתב הרמ"ע מפאנו - מאמר שבתות ה' מכ"י

תנן התם בגדי עם הארץ מדרס לפרושים וכלה מתני' והן חמש מדרגות לבד מעם הארץ דהא אוקמוה חסורי מחסרא והכי קתני בגדי פרושים מדרס לאוכלי מעשר ואלה החמש מדרגות מכוונות לנפש רוח נשמה חיה יחידה ועליהם נאמר עולה היא אשה ריח נחוח וכלם להודות לידוד.

השמטות דף רסז עמוד א

ולמה נקרא שמו "זהב"? שבו כלולות שלש מדות (כח"ב ע"ס) הז' מדות. (חגתנהי"ס) הה' של זהב ה' אחדות חגתנהי"ה הב' של זהב כנגד חכמ"ה ובינ"ה ונקראת נשמה זו על שם אצילות ה' ספירות אחרונות וה' שמות לנשמה: רוח, חיה, יחידה, נשמה ונפש. מאי עבידתיה? מה תפקיד הנפש? כסא היא ה' היא בחינת כסא לספירות שעליה והיא נבחנת לאות ה אחרונה שבשם לז' דכתיב **כי גבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם.**

סיכום: שהמלכות נקראת "גבוה" והיא אות ה של זהב, התפארת נקראת "מעל גבוה" והיא אות ז של זהב וכח"ב נקראים "גבוהים" והם אות ב של זהב.

¹ ספר מסיילת ישרים פרק יא – בפרטי מדת הנקיות

ותראה כי אחות הקנאה היא החמדה והתאוה, הלא היא המיגעת לב האדם עד יום מותו, וכמאמרם ז"ל (קהלת רבה א): אין אדם מת וחצי תאוותו בידו. ואמנם, עיקר התאוה פונה לשני ראשים: האחד הוא הממון והשני הוא הכבוד, שניהם כאחד רעים מאד וגורמים לאדם רעות רבות. הנה חמדת הממון היא האוסרת אותו במאסר העולם ונותנת עבודות העמל והעסק על זרועותיו, כענין הכתוב: **אוהב כסף לא ישבע כסף**, היא המסירה אותו מן העבודה, כי הנה כמה תפלות נאבדות וכמה מצות נשכחות מפני רוב העסק ויגיעת המון הסחורה, כל שכן תלמוד תורה. וכבר אמרו ז"ל (עירובין נה): לא מעבר לים היא, באותם שהולכים מעבר לים בסחורה. ובספרו אדיר במרום ח"א ד"ה "שערא דנפיק מבתר אודנין" באר הרב כסף מלשון כיסופין וזה לשונו:

אוהב כסף לא ישבע כסף, וגם כתיב, כי השביע נפש שוקקה (תהלים קז, 9), וזה סוד גדול בעיניי היחוד לדעת עד היכן הוא מגיע. מן האהבה באמת נמשכת התשוקה, וההפרש שבין זה לזה הוא, כי האהבה היא קורבה וחיבור, והאהבה הולכת ומקשרת

כל חלקי המאורות זה עם זה, עד שבהתגברה מאד אז תולד התשוקה המתחזקת. כן הנה יעלו הדברים עד שהא"ס ב"ה העומד בתוך כל הספירות, יהיה כולל אותם בכחו הפשוט, ששם אין חילוק בין אחד לאחד. וזהו סוף הדבקות וסוף היחוד המגיע עד א"ס. והבן היטב זה הענין כי הוא סוד גדול, וגם הוא ענין ארוך לדעת כח היחוד....

...כי כשהגיע אחד מן המאורות אל העליון ממנו בכח אהבה, לא יגמור שם החיבור. כי אדרבה, אז תולד התשוקה להיות מתדבק דבקות גמור. וכן להיפך מן העליון לתחתון. אלא כאשר התשוקה תעשה את שלה, לעורר היחוד בכחו כנ"ל, אז הוא סוף הענין, שאי אפשר לחשוב יותר מזה. ולכן, כי השביע נפש שוקקה, והוא מלכות, שבגילוי המאורות נמשך ממנה התשוקה הזאת:

¹ שער הפסוקים – ספר קהלת

מתוקה שנת העובד:

ר"ת משה. והכוונה היא במה שנודע, כי ע"י הפלת השינה והתרדמה על האדם ז"א. בבחינת משה, שהוא פנימיות זעיר אנפין. אז נזדווגה לו מטרוניתא נוקביה, ולכן מתוקה היא שינה זו. ונודע, כי פנימיות ז"א שהוא משה, כאשר נופלת עליו השינה הנזכר, הוא עולה בסוד מ"ן לאימא, לכשתזדווג באבא, ואותו זווג עליון נקרא אכילה, כמבואר לעיל בפסוק אכלו רעים, וז"ש אם מעט ואם הרבה יאכל:

ספר לקוטי תורה - מגילת קהלת

מתוקה שנת העובד ר"ת משה והכוונה כי הלא ידעת כי ע"י ההפלת דורמיטא ושינה לז"א בסוד משה שהוא פנימי ז"א הנה בזה נזדווגה אליו אשתו והנה הז"א עולה בעת שינה הזו בסוד מ"ן למעלה באו"א ואותו זווג העליון כבר בארנו שהוא סוד אכילה אכלו רעים וזהו אם מעט ואם הרבה יאכל ועיין לקמן:

¹ זוהר זולק ב דף סה עמוד א

רבי אבא פתח ואמר, **יש רעה חולה ראיתי תחת השמש**, כמה בני נשא אטימין לבא בגין דלא משתדלי באורייתא, יש רעה חולה, וכי יש רעה דהיא חולה ויש רעה דלאו היא חולה, אלא ודאי יש רעה חולה, כמה בני אדם אטומי לב כיון שלא עוסקים בתורה. כתוב "יש רעה חולה" וכי יש רעה שאינה חולה? אלא ודאי כל רעה היא חולה אם כן מה בא שלמה המלך ע"ה ללמדנו? אלא דתנינן מסטרא דשמאלא נפקי

כמה גרדיני נימוסין דבקען באוירא, וכד בעיין למיפק, אזלין ואשתאבין בנוקבא דתהומא רבה, לבתר נפקין ומתחברן כחדא, ובקעין אוירין ושאטין בעלמא, ומתקרבין לגבייהו דבני נשא, למדנו מצד שמאל שהוא מידת הדין יוצאים כמה מזיקים מעוררי דין הבוקעים את אויר העולם הזה. וכשהם רוצים לצאת הולכים ראשית למדור הקלי' בנוקבא דתהומא רבא על מנת להתחזק בשורשם ולאחר מיכן מתחברים כאחד ושטים בעולם ומתקרבים לבני האדם וכל חד אקרי רעה, כמה דאת אמר (תהלים צא 10) לא תאונה אליך רעה, מאי לא תאונה, בגין דאתיא בתסקופא על בני נשא. וכל אחד מאותם מזיקים נקרא "רעה" כפי שנאמר "לא תאונה אליך רעה". הביטוי "תאונה" בא לאמר לנו שהמזיקים הללו באים אל האדם בתואנות. נאמר על אותה רוח הנקראת רעה שהיא חולה, אמאי היא חולה, למה נקראת חולה? כד שריא האי על בני נשא עביד לון קמצנין מממוניהון, אתיין גבאי צדקה גביה, היא מחאת בידיה, ואמרה ליה לא תפוק מדידך, אתיין מסכני, היא מחאת בידיה, אתי הוא למיכל מממוניה, מחאת בידיה בגין לנטרא ליה לאחרא, ומן יומא דשריא עליה דבר נש היא חולה, כהאי שכיב מרע דלא אכיל ולא שתי, ועל דא היא רעה חולה. כאשר היא שורה על בני אדם הופכת היא אותם לקמצנים. כגון: באים גבאי צדקה היא מוחה בידו מליתן צדקה. באים עניים לבקש צדקה שוב מוחה בידו. יתר על כן אפילו כשהוא רוצה לאכול ולשתות מכספו מונעת היא ממנו את המזון וזאת כדי שישמור ממנו לאחרים. מיום שאותה רוח רעה שורה על האדם הופך הוא למעין חולה שאינו שותה ואינו אוכל ולכן היא נקראת חולה. ועוד פירוש שאותה רוח חלה על ראשו לכן נקראת חולה. ושלמה מלכא צווח ואמר, **עשר שמור לבעליו לרעתו**, מאן בעליו, מי זה בעליו עליו התכווין שלמה הע"ה דא אחרא דירית ליה, זה השני היורש את הקמצן ולמה זכה האי אחרא למהוי בעליו דההוא עותרא, ולמה זכה האחר להיות בעליו של העושר? בגין דהאי הימין לההיא רעה ואתרעי בה, (הדא הוא דכתיב לרעתו, בשביל ההיא רעה), ואתדבק בה, בגין כך האי אחרא דלא אתדבק בההיא רעה זכה (האי) למהוי בעליו דההוא עותרא, הדא הוא דכתיב לרעתו, כלומר בגין רעתו דהוה מתדבק בה, רווח ליה האי. ומשיב בגלל רעתו של הראשון היינו אותה רוח הנקראת רעה חולה שהראשון האמין לה ודבק בה בא השני וזכה בעושר.

מכאן שהאדם הזוכה להנות מנכסיו זו מתנת שמים כמפורש בפסוק יח לקמן. וכך פירש קטע זוהר זה הרב מנחם עזריה מפאנו בספר "מעולפת ספירים" יום תשעה ועשרים

כתב בספר שמות דף ס"ה ע"א, **יש רעה חולה שורה על בני אדם**, ומעת ששורה זה הרוח על האדם, עושהו כשכיב מרע, הולך לתת צדקה ומעכב בידו, באים עניים ואינו נותן, בא לאכול לעצמו ומעכב בידו, וכל זה כדי לשומרו לאחר. וזה אמר החכם (קהלת ה'יב) **עושר שמור לבעליו לרעתו**. פירש, עושר שמור ליורשים. והטעם, לרעתו בשביל שהמוריש שנדבק באותו רוח רעה חולה, שלא הניחו להוציא הממון:

¹ זוהר זולק ב דף סה עמוד א

ושלמה מלכא צווח בחכמתא ואמר, **איש אשר יתן לו האלהים עושר ונכסים וכבוד וגו'**, האי קרא לאו רישיה סיפיה, ולא סיפיה רישיה, כתיב **איש אשר יתן לו האלהים עושר ונכסים וכבוד וגו'**, מאי ולא ישליטנו האלהים לאכול ממנו, אי הכי לא ברשותיה הוא דבר נש. ושלמה המלך צווח בחכמתו ואומר וכו' פסוק זה אין ראשו סופו ואין סופו ראשו כלומר קיימת סתירה בין הרישא לסיפא וכיצד? פתח בתאור אדם בעל נכסים ומסיים באדם שהנכסים אינם ברשותו? אלא אי כתיב ולא יעזבנו האלהים לאכול ממנו הוינא אמר הכי, אלא ולא ישליטנו, דבגין דהוא הימניה לההיא רעה ואחיד ביה, קודשא בריך הוא לא שלטיה עליה לאתברא תחותיה, על דהוא אתרעי בה ואחיד ביה, וכל ארחוי כשכיב מרע דלא אכיל ולא שתי, ולא קריב לממוניה ולא אפיק מיניה, ונטיר ליה עד דהוא יפוק מעלמא, וייתי אחרא ויטול ליה דהוא בעליו. ומתרץ כך: אם היה כתוב "ולא יעזבנו האלקים לכלול ממנו הייתי אומר שהנכסים אינם ברשותו אולם כתוב "ולא ישליטנו" כיון שהוא האמין לאותה רוח רעה כמפורש בפרק ה פסוק יב ואחוז בה, אין האלקים מניח אותו להנות מנכסיו שאין הוא אוכל או שותה וכו' אלא רק שומר על הממון עד שיפטר מהעולם ויבוא אחר, להלן יורש, שהוא בעליו ויקח את ממונו ושלמה מלכא צווח ואמר, (שם ה'ב) **עשר שמור לבעליו לרעתו**, מאן בעליו?, דא אחרא דירית ליה, ולמה זכה האי אחרא למהוי בעליו דההוא עותרא, בגין דהאי הימין לההיא רעה ואתרעי בה, (הדא הוא דכתיב לרעתו, בשביל ההיא רעה), ואתדבק בה, בגין כך האי אחרא דלא אתדבק בההיא רעה זכה (האי) למהוי בעליו דההוא עותרא, הדא הוא דכתיב **לרעתו**, כלומר בגין רעתו דהוה מתדבק בה, רווח ליה האי. ושלמה המלך צווח ואומר "עשר שמור לבעליו לרעתו" מי זה "בעליו" זה האדם היורש ולה נקרא "בעליו" של אותו עשר? כיון שהראשון האמין לרוח הרעה שאומרת לו לקפוץ ידו מצדקה גמ"ח וכו' ורצה בה ונדבק בה וזה היורש לא נדבק בה זכה להיות בעלים של אותו עשר וזה שכתוב "לרעתו" כלומר בגלל אותו רוח רעה שדבקה בראשון.

זוהר חלק ג דף קנה עמוד ב

רבי אבא הוה יתיב ליליא חד ולעי באורייתא והוה עמיה ר' יוסי ור' חזקיה. אמר רבי יוסי כמה אינון בני נשא תקיפי לבא דלא משגחי במלי דההוא עלמא כלום. אמר רבי יוסי כמה אבירי לב הם האנשים שאינם משגיחים בעניני העולם הבא כלום אמר רבי אבא בישא דלבא דאחידא בכל שייפי גופא קא עביד לון. אמר לו רבי אבא הרע שבלב היינו היצר הרע האחוז בכל אברי גופו של האדם עושה להם כך. פתח ואמר **יש דעה אשר ראיתי תחת השמש ורבה היא על האדם. יש רעה: דא איהי תוקפא בישא דלבא, דבעי לשלטאה במילי דהאי עלמא, ולא אשגח במילי דההוא עלמא מידי.** "יש רעה" זה תוקף היצר הרע שרוצה רק לשלוט ולעסוק בעניני תאוות העולם הזה אמאי איהי רעה קרא דבתריה אוכח דכתיב **איש אשר יתן לו האלקים עושר ונכסים וגו'.** האי קרא קשיא כיון דכתיב **ואינו חסר לנפשו מכל אשר יתאוה אמאי ולא ישליטנו האלקים לאכול ממנו** דהא אינו חסר לנפשו כלום. אלא רזא איהו וכל מלוי דשלמה מלכא מתלבשן אינון במלין אחרנין כמלי דאורייתא דאינון מתלבשן בספורי עלמא. אלא סוד יש כאן וכל דברי שלמה המלך הינם מלבוש לרעיונות עמוקים כמו דברי התורה שנראים פשוטים אולם צופנים בתוכם רזים עליונים ת"ח אע"ג דבעינן לאסתכלא בלבושא בא וראה למרות שיש להתבונן בפשט שהרי "אין מקרא יוצא מידי פשוטו" כלומר למרות שדורשים את הפסוק לדברים אחרים אין הפסוק יוצא מהפשט (רש"י ביבמות כד ע"א) **השתא כעת אני רוצה לפרשו על דרך הסוד** האי קרא הכי קאמר והפסוק כך אומר **דבר נש אזיל בהאי עלמא ויהיב ליה קב"ה עותרא בגין דיזכי ביה לעלמא דאתי וישתאר לגביה קרן שאדם החי בעולם הזה נותן לו הקב"ה עושר כדי שיזכה בו לעולם הבא וישאר לו קרן מאי קרן ההוא דאיהו קיים איזו קרן? קרן שהיא קיימת דאיהו אתר לאתצורא בית נשמתא. שזה מקום הנקרא "צרור החיים" שבזכות הצדקה תהיה נשמתו צרורה בצרור החיים שהוא ספירת היסוד בגין כך בעי לאשארא אבתריה (נ"א עותריה) להאי קרן והאי קרן יקבל ליה בתר דיפוק מהאי עלמא ולכן צריך שישאיר אחריו קרן זה ויתן מעושרו לצדקה ויתקן בכך את מידת היסוד ואותו קרן יקבל את נשמתו אחר הסתלקותו בגין דהאי קרן הוא אילנא דחיי הוא יסוד דז"א הנקרא "עץ החיים" דההוא עלמא ולא קיימא בהאי עלמא אלא ההוא איבא דנפיק מניה ובעולם הזה יש רק את השפע הנשפע ממנו וכלשון חכמים בתלמוד ירושלמי ריש מסכת פאה ובסידור התפילה "אלו דברים שאדם אוכל מפירותיהם בעולם הזה (מלכות) והקרן קיימת לו לעולם הבא (יסוד דז"א)" ועל דא איבא דיליה אכיל בר נש דזכי בהאי עלמא ולכן פירות אוכל אדם שזכה בעוה"ז והקרן קיימא ליה לההוא**

עלמא למזכי ביה בחיין עלאין דלעילא. והקרן קיימת לו לעולם הבא לזכות בזה לחיי העולם הבא ומאן דסאיב גרמיה ואתמשך בתר גרמיה וליתיה חסר לנפשיה ולגרמיה כלום וההוא אילנא אשתאר ולא שויה לקבליה בדחילו ולקבלא ליה לעילא, כדין ולא ישליטנו האלקים לאכל ממנו ולמזכי בההוא עותרא ומי שמטמא עצמו ונמשך אחר הנאות עצמו ואינו חסר לנפשו וגופו דבר ואותו אילן שהוא הז"א נשאר בצד ואינו משגיח עליו ביראה ולקבלו לעתיד לבא למעלה ודאי על איש כזה נאמר **איש אחר יאכלנו** כדין את אמר "יכין וצדיק ילבש" (איוב כז, 17). בגין כך בעי בר נש למזכי במה דיהיב ליה קב"ה לההוא עלמא וכדין אכיל מיניה בהאי עלמא וישתאר לגביה ההוא קרן לעלמא אחרא למהוי צרורא בצרורא דחיי. לכן צריך אדם לעשות מצוות ממה שהקב"ה נותן לו כדי לזכות בו לחיי העולם הבא אמר רבי יוסי ודאי. כן הוא.

¹ זוהר זולק ג דף מא עמוד ב

רבי יוסי פתח ואמר, **כל עמל האדם לפיהו וגו'**, אסתכלנא במלי דשלמה מלכא, וכלהו אחידן בחכמה עלאה, כל עמל האדם לפיהו, האי קרא בשעתא דדיינין ליה לבר נש בההוא עלמא כתיב, כל ההוא דינא, וכל מאי דסביל בההוא עלמא, ונקמין מיניה נקמתא דעלמא, לפיהו, בגין פיהו דלא נטיר ליה, וסאיב ליה לנפשיה, ולא אתדבק בסטרא דחיי, בסטרא דימינא. הסתכלתי בדברי שלמה הע"ה, אומר רבי יוסי, וראיתי אותם אחוזים בחכמה העליונה. "כל עמל אדם לפיהו" פסוק זה נאמר בשעה שדנים את בן האדם בעולם הבא על עברות שעשה בפיו כגון לשון הרע רכילות וכו' ולא דיבר בדברי תורה **וגם הנפש לא תמלא, לא תשתלים דינהא לעלם ולעלמי עלמין**. הנפש החוטאת לא תסיים דינה לעולם בגין עברות הנ"ל דבר אחר, לא תמלא, לא תשתלם לסלקא לאתרהא לעלמין, בגין דהא אסתאבת ואתדבקת בסטרא אחרא. פירוש אחר "גם הנפש" לא תגיע לשלמות על מנת להגיע למקומה לעולם בגלל שנדבקה בצד שאינו טוב.

¹ ספר רסיסי לילה אות [נדר] ד"ה ונמצא

טוב מראה עיניים בעוה"ז מהלך נפש בעוה"ב וזהו תכלית העונג כשמתענג אח"כ ממלאכתו ורואה דלא לריק יגע וכל אשר עשה הנה טוב מאוד ושכבר נשלם כל מלאכתו כולה ולא חסר כלום זהו תכלית שלימות

העונג דעוה"ב שאז"ל (שמו"ר פ' נב) ע"פ הולך האדם לבית עולמו שכל אחד יש לו עולם בפני עצמו היינו מדת נפשו דהאדם נקרא עולם קטן וכאשר השלים כל בנין קומתו על תיקונה ושלמותה הרי התקין לו כל מלאכת עולמו בשלימות וזוכה לשבייתה ונייחא השלימה בעוה"ב דאין בו כו' אלא צדיקים יושבים (ברכות יז.). היינו לא מהלכים כבעוה"ז כי על אז נאמר **טוב מראה עינים מהלך נפש שבעוה"ז** הוא הילוך הנפש ומאותו מהלך נבנה העוה"ב. ושם אין בו עוד הילוך אלא ראות עיניו כענין וירא אלהים את כל אשר עשה דמעשה בראשית והנה טוב מאוד.

ליקוטי מוהר"ן מהדורא קמא סימן יג אות ה
ובחינת שור שבנפש זה האור המצוחצח שנתוסף בנפש מחמת הקבוע, שנתקבץ פזורי הנפש, ואז מאיר הנפש ביותר, כי כשהרצון אין מאיר, אז הנפש בבחינת ונפש רעבה, כי עקר הרעב מחמת העדר האור, כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (יומא עד):
"ויענך וירעיבך ויאכילך את המן" מכאן שהסומא אינו שבע', כי עקר השבע מחמת האור שיראה בעיניו, ועל ידי שאינו רואה, אין נתמלא נפשו, היינו רצונו, כי **"טוב מראה עינים מהלך נפש"** (קהלת ו); וכשמצחצח נפשו בצחצחות האור, אזי **"ונפש רעבה מלא טוב"** (תהלים ק"ז), בבחינת (ישעיהו נ"ח): **"והשביע בצחצחות נפשו"**. וזה בחינת שור, לשון הסתכלות, בחינת מראה עינים מהלך נפש:

1 זוהר זלק ב דף פו עמוד ב

רבי שמעון פתח... **טוב שם משמן טוב**, דשם קדישא שם הוי"ה ב"ה משמן מספירת החכמה נפקא, לאתברכא לאדלקא בוצינן קדישין, להאיר את הספירות הקדושות מאי שמן דא, (כמה דאת אמר (בראשית ב י) ונהר שהוא בינה יוצא מעדן שהוא חכמה להשקות את הגן שזו המלכות), רבי יצחק חולק ואומר שאין צריך להביא ראיה מפסוק ונהר יוצא מעדן אלא אמר, כמה דאת אמר (תהלים קלג ב) **כשמן הטוב על הראש וגו'**, דהיינו שפע החכמה הנמשך דרך הספירות רבי אלעזר אמר, חולק ואומר שלא יתכן לפרש שהשמן מתחיל מחכמה או בינה אלא מהכתר אלן טורי דאפרסמונא דכיא. שבכתר אין אחיזה לחיצוניים "ושם קדישא" היינו חו"ב תו"מ הרמוזים באותיות הוי"ה ב"ה כידוע אמר רבי שמעון, **טוב שם**, כמה טבא שםא עלאה, דבוצינן עלאין קדישין, כד כלהו נהרין **משמן טוב** כמה דאמינא. על פי "אור החמה" להרב אברהם אזולאי ז"ל דף קג.

ספר שערי צדק - השער העשירי

שלש כתרים הם: כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות וכתר שם טוב עולה על גביהם כתר שם טוב הוא סוד "ושער ראשה כעמר נקא" הוא סוד מקום הטוב שאין לו גבול והפסק הוא שם טוב בוודאי שהוא טוב הגמור השלם הטוב שאין בו תערובת דע כי למטה כתיב ועץ הדעת טוב ורע בסוד כחות החיצונות הנאחזות סביב הפנימיות ולפיכך וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו כך הוא השם הנמשך משם טוב טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו הכל רמוז וזהו סוד טוב אחרית דבר מראשיתו היודעים סוד יכתירו דעת יודעים סוד נובלות חכמה של מעלה תורה וסוד קוצו של יוד הכל רמוז בו:

בית עולמים - דף קלב ע"ב - ד"ה ואתעטר

וז"ס שאמרו רז"ל ג' כתרים הם כו' וכתר שם טוב עולה על גביהן כי ג' כתרים הם ג' מוחין דז"א כתר כהונה הוא חכמה סטרא דימינא כהנא רבא כידוע כתר מלכות הוא בינה דדינים מתערין מסטרהא וגבורות מלכות דז"א מקבלת מבינה והוא משיחת מלכות במשוך בקרן היובל קרן עשיראה דמלכא דמתעטר ביובלא כמ"ש בסוף ס"ד והוא סוד שלשים מעלות של מלכות מסטרא דבינה שהיא סוד למ"ד מגדל הפורח באויר וכתר תורה דעת שמשם סוד התורה י' דברות חו"ג ב' עטרין והם מ"ע ומל"ת כידוע וכל תיקונם הוא ע"י מוחא סתימאה שמשם מאירים כמ"ש ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן שהוא מוחא סתימאה עדן עילאה והם משקים לגנתא ז"א ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים ד' מוחין בז"א מתחלקים משא"כ במו"ס שהם בחד חללא ומו"ס נקרא כתר שם טוב כמ"ש טוב שם משמן טוב משחא דרבותא כמ"ש ל. וז"ש ואתעטר ואתטמר בטמירותא דתיקוני דיקנא. ר"ל נכנס כח תיקונים עד הפנימיות של הדיקנא כמבואר.

¹ ספר תיקונים זודשים - תיקונא זומשין ושית

ת"ח, זכאי קשוט דקיימין בעלמא ומתקנין תיקונין עלאין בכל יומא קמי מארייהו, בא וראה צדיקי אמת שבעולם הזה עובדים את השם כראוי בתיקונים נכונים ביומא דמסתלקן מעלמא כדין כלהו תיקונין דלהון מתתקפן כחדא. ביום שמסתלקים מהעולם, כל התיקונים שלהם מתחזקים כאחד ובהוא יומא אתמסר להו חילא מאי דלא הוה עד ההוא זמנא. ביום פטירתם נמסר להם כח מה שלא היה להם

עד יום הפטירה ורזא דמלה וסוד הדבר בפסוק **יום המות מיום הולדו** (קהלת ז א). דהא כדין כלהו תיקונין דלהון מתישבין באתרייהו, מנהרן ומתתקפן כדקא חזי. שהרי ביום זה כל התיקונים שלהם מתישבים במקומם, מאירים ומתחזקים כראוי.

¹ ספר מסיילת ישרים פרק טו – בדרכי קניית הפרישות

והנה כמו שהתבונן על זה הדבר גורם קניית הפרישות, כך סכלותו מפסיד אותו וההתמדה בין השרים ואנשי הגדולות הרודפים אחר הכבוד ומרבים ההבל, כי בראותו את היקר ההוא והגדולה ההיא, אי אפשר שלא תתעורר תאוותו בו לחמוד אותם, ואפילו לא יניח את יצרו שינצח אותו, על כל פנים מידי מלחמה לא ימלט, והנה הוא בסכנה. וכענין זה אמר שלמה (קהלת ז): **טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה**. ויקר מן הכל הוא ההתבודדות, כי כמו שמסיר מעיניו עניני העולם כן מעביר חמדתם מלבן, וכבר הזכיר דוד המלך עליו השלום בשבח ההתבודדות ואמר (תהלים נה): מי יתן לי אבר כיונה וגו' הנה ארחיק נדוד אלין במדבר סלה.

¹ רעיא מהימנא ספר במדבר פרשת פנזס דף רלב עמוד ב

וקהלת אמר (שם) **טוב כעס משחוק טוב כעס דכבד דאיהי מרה רצועה דקב"ה רצועה לאלקאה בה צדיקייא בעלמא דין במרעין בישין**. במכתשין משחוק דשחיק לון בטחון לכלוכא דהאי עלמא דשחוק לון שעתא בעותרא. טובים ייסורים מהקב"ה משחוק ותיפלות של העוה"ז

¹ ספר ארזות צדיקים – השער התשיעי – שער השמוזה

השמחה המידה הזאת באה לאדם מחמת רוב שלוה בלבו בלי פגע רע. ואדם המשיג תאוותו ולא יארע לו דבר המעציב אותו, בזה יהיה שמח תדיר, ויאורו פניו, וזיוו מבהיק, וגופו בריא, ואין זקנה ממהרת לבוא עליו, כמו שנאמר (משלי יז כב): **"לב שמח ייטיב גה"**. ומן השמחה יבוא שחוק לאדם. ואין ראוי לאיש משכיל להרבות בשחוק, כי עם השחוק משתתפת דעת קלה, כמו שנאמר (קהלת ז א): **"כי כקול הסירים תחת הסיר כן שחוק הכסיל"**. וכבר נאמר: מאותות השוטה - ששחוק במקום שאין ראוי בו השחוק. ואין ראוי למי שיש לו מוסר להתנהג בשחוק במושבות ובמעמדות, מפני שאמר: מי שרב שחוק מתמעט מוראו, כי בשעת השחוק אין יכול לחשוב שום יראת שמים עליו. לכן ייסר אדם את עצמו שלא ישחוק ושלא יקנה לו רב או חבר משחק, שנאמר (ירמיה טו ז): **"לא ישבתי בסוד משחקים ואעלוז"**, וכתוב (משלי יד כג): **"בכל עצב יהיה מותר"**.

1 ספר דרך זי"ם - פרק ד' משנה ט

למה הם הצדיקים עניים בעולם הזה שלא יעסקו בדברים אחרים וישכחו דברי תורה
 דכתיב כי העושה יהולל חכם ע"כ, ביאור המדרש, כי אותו שהוא צדיק גמור אף שלא
 יבטל תורה מעושר מ"מ אין לאדם שלא יפנה כלל אל עסקיו ודבר זה גורם קצת בטול,
 והקב"ה רוצה לצרף אותם לגמרי שלא יהיה פונים כלל אל עסקים.

1 פירוש הרמז"ל על הכתובים

טוב אחרית דבר מראשיתו טוב אך רוח מגבה רוח (T, Π). הנה רז"ל אמרו, הוי זנב
 לאריות ואל תהא ראש לשועלים, וזה סוד גדול. הנה נאמר שכשיצה המאציל יתברך
 לפשט קדושתו על התחתונים, עשה לו הרבה סדרים של חסד דין רחמים. והסדר
 הראשון היה הלבוש לאין סוף ברוך הוא, וזה סוד החד"ר שבכל העולמות והפרצופים,
 ונקרא שנשלם ענין אחד, שהוא מה שאין סוף ברוך הוא מפשט קדושתו בבחינת ג'
 קוים אלו. ומן הלבוש הזה עצמו יצא בתחילה אור אחד מבחינת השורש העליון, אבל
 אינו אלא תולדה שמוליד הלבוש. וכמו שהשורש העליון עשה לו לבוש, כך האור הזה
 המתאצל עשה לו לבוש של חד"ר, ונקרא הדרגה שניה. ומן הלבוש הזה השני יצא עוד
 אור בבחינת השורש, ועוד לבוש עליו, והרי זה הדרגה שלישית. ועל דרך זה הדרגות
 על הדרגות עד סוף עשיה. וכל זה נקרא שנמשכים העולמות אחר האין סוף ברוך הוא.
 ובסדר הזה נעשית כל הבריאה כולה, עד שיצאו התחתונים, והם הם המקבלים מן
 המדרגות אלה, ומתנהגים על פיהם, ומצד זה אין ממשלה והנהגה אלא לקדושה. אבל
 כשרצה האין סוף ברוך הוא ליתן הנהגה גם לס"א לצורך הבחירה, נאמר, אין הקב"ה
 מיחד שמו על הרעה, ואז נתעלם. ואז הלבוש הזה שהיה מלביש לו לאין סוף ברוך
 הוא, שלא היה נחשב אלא לבחינת לבוש, הוא ממש נעשה ראשיי בהנהגה. ומה שהיה
 משמש לפנימיות בחד"ר השני, נחשב ומשמש לו ללבוש וחיצוניות. וכן על דרך זה
 החיצוניות של חד"ר השני שלט ונעשה פנימיות, ולקח לו פנימיות השלישי ללבוש,
 וכן כולם, עד שחיצוניות מלכות דעשיה שלט לבדו, ולקח לו ללבוש העשר קליפין.
 ואז ניתנה הנהגה גם לס"א לשלוט בגופים התחתונים. ועל זה נאמר, **"טוב אחרית
 דבר מראשיתו"** - שיותר טוב הוא להיות חיצוניות ולבוש בסדר הנהגת הקדושה לבד,
 מלהיות ראשיי, שרצה לומר פנימיות בשליטה והנהגה של הס"א. והראיה היא
 מבוארת, לפי ש"טוב אך רוח" שהיא הקדושה, "מגבה רוח" שהיא הס"א, חוצפא ודאי,

מלכותא בלא תגא. ולעתיד לבא שיחזיר הסדר כמו שהיה בראשונה, לא יהיה שליטה אלא לקדושה לבד - "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד". [ו]:

פירוש הרמח"ל על התורה - ספר דברים

"סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם", כי הנה כתוב, "טוב אחרית דבר מראשיתו", כי ודאי אמרו חכמים שהעולם נברא בדין, וזהו בראשית - ברית אש, וזהו המושג בשכינה בראשונה. אבל כשמשיגים יותר ומגיעים לאחרית דבר, אז משיגים היסוד, "טוב אחרית דבר", אחרית ודאי, מלמטה למעלה, ועל כן, סוד ה' ליראיו", כי בתחילה נקשרים בשכינה בסוד יראה, ואז עושים הע' תיקונים - סוד, אבל בסוף הכל יסתלקו במדריגות עליונות, עד שיתחברו ביסוד, אות ברית קדש - "ובריתו להודיעם", בריתו ודאי. כי ראשית הכל בדין בסוד בראשית. וסוף הכל בחסד, בסוד אחרית ותקוה - "ויש תקוה לאחריתך" בסוד סיומא, שלימו דכלא ודאי.

.

1 תיקוני זהר דף נג עמוד ב

וטחול איהו שחוק הכסיל, עליה אתמר כי הכעס בחיק כסילים ינוח.

רבנו הארי ז"ל הפליג בגנות הכעס. וכך כתוב בספר שערי קדושה - חלק ב שער ח

המדות רעות היותר חמורות הן שנים, הכעס שקולה כעובד עבודה זרה וטורף נפשו באפו נעקרת משם והולכת לה ומתחלפת בנפש אחרת רעה. למעלה ממנה הגאווה וגסות רוח, היא שקולה כעבודה זרה וכאשרה וכתועבה וככופר בעיקר, וכאילו גילה כל העריות כולם, ואין עפרו ננער בתחית המתים. ואמנם בעונש מצות לא תעשה יש מהם באסור לאו ואין לוקים עליהם, כגון לאו שאין בו מעשה ושנתק לעשה. למעלה מהם אותם שלוקים עליהם.

ספר שערי קדושה - חלק ב שער ד

הכעס הוא ענף הגאווה ושקול כמוהו. ואמרו רבותינו ז"ל (נדרים דף כ"ב ע"א) כל הכועס כל מיני פורעניות של גיהנם שולטין בו. ואמרו רבותינו ז"ל (שבת דף ק"ה ע"ב) המקרע בגדיו והמפזר מעותיו והמשבר כלים בחמתו יהא בעיניך כעובד עבודה זרה, שנאמר (תהלים פ"א י') לא יהיה בך אל זר, ואמרו רבותינו ז"ל (נדרים דף כ"ב

ע"ב) כל הכועס אין שכינה חשובה כנגדו ומשכח תלמודו ומוסיף טפשות ובידוע שעונותיו מרובים מזכיותיו שנאמר (משלי כ"ט כ"ב) ובעל חימה רב פשע, ואמרו רבותינו ז"ל (פסחים דף ס"ו ע"ב) כל הכועס אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו, מנלן ממה ומאלישע וכו', ואמר ליה אליהו זכור לטוב (ברכות דף כ"ט ע"ב) לרב יהודה לא תרתח ולא תחטא.

בזהר פרשת תצוה מתורגם אם בן אדם כועס עוקר ממנו נשמה עליונה קדושה להשרות במקומה סטרא אחרא וזה הוא בן אדם שמורד באדונו ואסור להתקרב להיות עמו וזה הוא טורף נפשו באפו דטורף את נפשו ומשרה במקומה אל זר. כי במה נחשב הוא, ונקרא עבודה זרה, ומי שמדבר עמו כאלו מתחבר לע"ז ממש. דעבודה זרה ממש שורה בתוכו. ואסור להסתכל בפניו ועליו כתוב אל תפנו אל האלילים ועל זה כתוב אלהי מסכה לא תעשה לך. וכל טומאות יש להם טהרה חוץ מזה, בעבור שמטמא גופו מבית ומחוץ ומטמא את כל הנפש, ואפילו כאשר יבא בן אדם זה ויעקור לסטרא אחרא מתוכו מכל וכל לעולם ואחר כך ישתדל להתקדש ולהמשיך אותה נשמה של הקדושה עליו, אז הלואי שיתקדש, וכיון דנעקרא ממנו פעם אחת כמה יעשה הבן אדם עד שישוב למקומה:

1 זוהר זלק ג דף קפב עמוד א

פתח רבי שמעון ואמר **טובה חכמה עם נחלה ויותר לרואי השמש אי לאו דהא אתגלייא מלה דא אם לא שנתגלה לי סוד הפסוק הזה לא (שמענא ולא) ידענא מאי קאמר לא הייתי יודע פירושו טובה חכמה על איזו חכמה מדבר הפסוק דא היא חכמה דהיא תחת השמש הפסוק מדבר על ספירת המלכות הנקראת חכמה זעירא או חכמת שלמה שהיא תחת ז"א בנה"י שלו (ס"א לכורסייא) כורסייא מתקנא ליה טובה חכמה עם נחלה יאה ושפירא כד איהי שרייא עמהון דישראל כשהיא יפה ומקושטת ע"י עליית מ"ן של הצדיקים שאז היא שורה עם ישראל דאינון נחלה ועדבא דילה כי אנחנו בניה של רחל שכינת עוזנו ונחלת גורלה לאתקשרא בה שישראל יתקשרו במלכות אבל תושבחתא יתיר לרואי השמש לאינון דזכו לאתחברא בשמשא בז"א כלומר זכו לרוח ולאתקשרא ביה דהא אחיד באילנא דחיי ומאן דאחיד ביה בכלא אחיד בחיין דהאי עלמא ובחיי דעלמא דאתי ויותר טוב הוא אלו שזכו לאור הרוח ומקבלים שפע מספירת התפארת הנקראת "שמש" שמי שזכה לזה זוכה לחיי העולם הזה והעולם הבא ודא הוא דכתיב **ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה מאי ויתרון דעת?** על איזו דעת מדבר? דא אילנא דחיי זה עץ החיים, ספירת התפארת לפי שהוא מקבל מוחין מאו"א ומשפיע הארתם למלכות יתרון דילה**

מהו? מה יתרונו? החכמה ודאי שנה"י דאבא מלובשים בו בסוד המוחין דהא תורה שבכתב שהיא ז"א מחכמה עלאה נפקא. מקבל מוחין מאבא עילאה. תו פירוש נוסף טובה חכמה עם נחלה טובה חכמה ודאי זו המלכות כשהיא מחוברת עם נחלה דא צדיקא דעלמא עם היסוד דאיהו נהורא דשמשא שהיסוד מקבל אור מהתפארת להשפיעו למלכות דהא תרין דרגין אלין יסוד ומלכות כחדא יתבי ביחוד אחד ודא הוא שפירו דלהון וזה יופים היינו מצב הרצוי אבל ויותר לרואי השמש לאינן דמתאחדין (לה) בשמשא אבל יש מעלה יתרה לאו שאחוזים בתפארת ומייחדים אותו עם המלכות שעל התפארת נאמר שהוא מאחד את הכל תוקפא דכלא מוחין דאימא שבחא דכלא ומוחין דאבא ודא הוא דעת אילנא דחייא והא אוקמוה. לכן נקרא הז"א דעת ועץ החיים על שם חיי המוחין שמקבל מאו"א.

¹ ספר ביאורי אגדות (אפיקי ים) – כתובות דף קיא ע"ב

באמת אי אפשר לאדם לקום בתחיה כי אם ע"י עסק התורה... וז"ש טל אורות טליך שהוא של האדם עצמו שגרם ע"י עסק התורה שלו, ואמר רבי אלעזר לרבי יוחנן מצאתי להם למי שלא למד תורה תקנה וכו' כמ"ש (קהלת ז יב) בצל החכמה בצל הכסף וכתוב (משלי ג יח) כי עץ חיים היא למחזיקים בה שיש לו חלק בתורתו שגרם ע"י שמחזיקו לעסוק בתורה, והם תמכי אורייתא נ"ה.

¹ זוהר זולק ב דף סא עמוד ב

חברייא דמשתדלי באורייתא מאתר אחרא עלאה יתיר אתזנו, מאי הוא, כמה דכתיב (קהלת ז יב) החכמה תחיה בעליה, אתר עלאה יתיר. תלמידי החכמים העוסקים בתורה ממקום עליון אחר הם ניזונים והוא החכמה שהיא מחיה אותם אמר ליה רבי אלעזר, אי הכי אמאי חלשא נפשיהו יתיר משאר בני עלמא, שאל רבי אלעזר את אביו ואם כך מדוע הם חלשים בגופם משאר בני אדם? דהא שאר בני נשא בחילא ותוקפא יתיר אתחזון ומשתכחון, שהרי שאר בני אדם נראים בריאים חזקים בגופם יותר מתלמידי החכמים אמר ליה יאות שאילתא, אמר לו הרשב"י יפה שאלת תא חזי, כל מזוני דבני עלמא מלעילא קא אתיין, דההוא מזונא דאתי מן שמיא וארעא, דא מזונא דכל עלמא, אמר לו בא וראה, כל מזונות בני האדם באים מן השמים והארץ היינו מהגשמים ויבול הארץ הגשמית, וזה מזון כל בני האדם והוא מזונא דכולא והוא מזונא גס ועב, והוא מזון גס ועב וההוא מזונא דאתי יתיר מעילא הוא מזונא יתיר דקיק, דקא אתייתא מאתר דדינא אשתכח, ויש מזון שבא ממקום

גבוה יותר מזון דק והוא מזון המגיע ממקום שבו נמצא הדין והכוונה לספירת המלכות ודא הוא מזונא דאכלו ישראל וזה המזון שאכלו ישראל במצרים הנקרא לחם עוני כד נפקו ממצרים (יתיר דקיקא), מזונא דאשתכח להו לישראל בהוא זמנא במדברא, מאתר עלאה דאקרי שמים, הוא מזונא יתיר דקיקא דעייל יתיר לנפשא מכלא, ומתפרש יתיר מגופא ואקרי לחם אבירים. כאשר יצאו ממצרים המזון שאכלו ישראל במדבר היה מזון יותר דק, רוחני, הנכנס לנפש יותר מכל הנקרא "לחם אבירים" הנמס באברי הגוף (יומא עה ע"ב) והוא הנקרא "לחם מן השמים" (שמות טז, 4) היינו מספירת התפארת הנקראת בכל מקום שמים מזונא עלאה יתיר מכלא, הוא מזונא דחברייא אינון דמשתדלי באורייתא, דאכלי מזונא דרוחא ונשמתא, ולא אכלי מזונא דגופא כלל, והיינו מאתר עלאה יקירא על כלא ואקרי חכמה, מזון עליון יותר מכל הוא מזון החברים העוסקים בתורה האוכלים מזון הרוח והנשמה ולא מזון הגוף כלל. מזון זה הינו ממקום עליון יותר מהתפארת והוא מספירת החכמה בגיני כך חליש גופא דחברייא יתיר מבני עלמא, דהא לא אכלי מזונא דגופא כלל, ואכלי מזונא דרוחא ונשמתא, מאתר רחיקא עילאה יקירא מכלא, ובגיני כך ההוא מזונא דקיק מן דקיקא יתיר מכלא, זכאה חולקהון הדא הוא דכתיב **החכמה תחיה בעליה**, זכאה חולקא דגופא דיכיל לאתזנא במזונא דנפשא. לכן חלש גוף החברים יותר משאר אנשים שהרי אינם אוכלים מזון הגוף כלל ואוכלים מזון הרוח והנשמה ממקום עליון וחשוב מכל, אשרי חלקם ועל זה נאמר "החכמה תחיה בעליה" אשרי הגוף היכול להיזון ממזון הנפש. כך ראינו שהרשב"י ניזון מחרובים וכמוהו רבי חנינה בן דוסא (תענית כד ע"ב) וכן רבי אלעזר בן פדת (תענית כה ע"א) ועם כל זה היה גופם מתקיים בבריאות לעסוק בתורה בכוח וגבורה גדולה (ראה לגבי רבי אלעזר בן פדת בגמרא עירובין נד ע"ב) וזה היה בודאי ממזון הרוחני של החכמה. על פי דברי "אור החמה" דף עד.

ספר שערי הלשם חלק א - סימן ח - תורה

ספירת ה חכמה בראש שהוא ה' דהויה וחכמה בסוף שהוא ה' דאדני. ושם הוא מקור החיים וכמ"ש קהלת ז' י"ב **ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה** כי בחכמה שם שורה מקור החיים ולכן חכם גימ' חיים. ודעת החכמה שהוא הדעת המתפשט ממנו הנה דרך בו נמשך החיות לכל העולמות כולם. הדעת אשר מחכמה עלאה אבא. בו מתפשט אור א"ס לכל האצילות. והדעת אשר מחכמה תתאה מלכות. בו מתפשט החיות לכל העולמות ב"ע. ולכן נקרא הדעת עץ החיים.

1 זוהר זולק ג דף נד עמוד א

רבי חזקיה הוה יתיב קמיה דרבי אלעזר ליליא חד, קמו בפלגות ליליא למלעי באורייתא, פתח רבי אלעזר ואמר, **ביום טובה היה בטוב וגו' גם את זה לעומת זה עשה האלהים וגו'**, ביום טובה היה בטוב, בזמנא דאסגי קודשא בריך הוא חסד בעלמא, בעי בר נש למיהך בשוקי, ולאתחזאה קמי כלא, דהא כד שארי טיבותא דקודשא בריך הוא בעלמא, בכלא שארי, ובכלא עביד טיבו, ואסגי ליה בעלמא, ובגין כך יתחזי בר נש באתגלייא בשוקי, ויעביד טיבו, דלשרי עליה טיבו אחרא, הדא הוא דכתיב, **ביום טובה היה בטוב, היה בטוב ודאי**. בזמן שמרבה הקב"ה טובה בעולם צא החוצה בשוק והראה עצמך לכל שהרי הטוב נשפע ואז יקבל האדם מאותו טוב שהרי האדם צריך להתנהג לפי אותה מידה המתפשטת בעולם. אם ידאג בזמן שמחה הרי שהוא פוגם במידת השמחה (לפי דברי הרמ"ק שהובאו דבריו ב"אור החמה" דף מד) כגון המתענה בשבת שצריך לישוב בתענית נוספת על שהתענה בשבת והראה עצמו בצער (תענית יב ע"ב, רמבם הל' תענית פ"א הל' יב) **וביום רעה ראה, לא כתיב וביום רעה היה ברע, אלא ביום רעה ראה, דהא בשעתא דדינא תלייא בעלמא, לא לבעי ליה לאיניש לאתחזאה בשוקא ולמיהך יחידאה בעלמא, דהא כד דינא שריא בעלמא על כלא שארי, ומאן דפגע ביה ואערע קמיה, יתדן בההוא דינא, בזמן שיש דין בעולם לא רצוי שאדם יראה עצמו בשוק או לילך יחידי שהרי בזמן שיש דין בעולם הוא שורה על הכל וזו שעת סכנה והנתפס בזמן הסכנה נידון וכדין כתיב (משלי יג כג) ויש נספה בלא משפט, ועל מצב זה נאמר "ויש נספה בלא משפט" (עיין חגיגה דף ד ע"ב) דהא משפט אסתלק מצדק, ולא שריין דא בדא על עלמא, שהרי משפט היינו עמודא דאמצעיתא היינו ספירת התפארת הנקרא ז"א הסתלק ואינו שורה על צדק זו ספירת המלכות ואז העולם נמצא בדין (עוד עיין זוהר ח"ג דף קצח ע"ב, ודף רפג ע"ב) ועל דא ראה, ראה והוי נטיר, אשגח ועיין לכל סטר, והוי ידע דבכלהו שריא דינא, ולא תפוק לבר, ולא תתחזי בשוקא, בגין דלא ישרי עלך, מאי טעמא, בגין דגם את זה לעומת זה עשה האלהים, כמה דכד שארי טיבו בעלמא, שרי על כלא, כך כד שריא דינא בעלמא, שרי על כלא, ומאן דאערע ביה אתפס.**

1 זוהר זולק ב דף טו עמוד ב

אמר רבי יהודה, מאי דכתיב (קהלת יז ט) **גם את זה לעומת זה עשה האלהים**, כגוונא דרקיעא עבד קודשא בריך הוא בארעא, וכלהו רמיזא למה דלעילא, כעין הרקיע עשה

הקב"ה בארץ. ומה שבארץ רומז למה שברקיע דכד הוה חמי רבי אבא חד אילנא דאביה אתעביד עופא דפרח מניה, הוה בכי ואמר, אי הוו בני נשא ידעי למאי רמיזאן, הוו מבזען מלבושיהון עד טבוריהון למאי דאתנשי חכמה מנהון, כל שכן בשאר מה דעבד קודשא בריך הוא בארעא. כאשר היה רואה רבי אבא אילן שמפרותיו פורחים עופות, היינו הפרי בדמות ציפור ומחובר לאילן בחרטומו וכאשר מבשיל הפרי הוא נושר מהאילן ונעשה עוף ופורח באויר, אילו היו יודעים בני אדם למה רומז אילן זה היו קורעים לבושם עד טבורם על חסרון חכמה שאבדה מהם וכל שכן שאר דברים שעשה הקב"ה בעולם.

ספר שערי אורה - השער השני - הספירה התשיעית

ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המוות ואת הרע (דברים ל, טו), לפי שהדיבוק במידת אל ח"י מידת היסוד ימצא חיים וטוב, והמתרחק מאל חי ימצא כנגדו מות ורע, שהרי אלו כנגד אלו נערכות כל המערכות, וסימן: **גם את זה לעומת זה עשה האלהים**. הרמ"ק ז"ל בספרו "תומר דבורה" מנחה את האדם כיצד להתנהג במידת היסוד.

ספר חסד לאברהם - מעין ה - נהר ו

ודע כי כל קליפה וקליפה יש לה שם בפני עצמה המורה כל בחינה ובחינה, כמו שבקדושה כתוב אשר שם שמות בארץ, **כי גם את זה לעומת זה עשה אלהים**.

ספר נהר שלום - דף מג עמוד ב

נודע כי **גם את זה לעומת זה עשה האלהים** וכמו שיש זעיר ונוקביה דקדושה כך יש ז' דקלי'.

פירוש הרמח"ל על התורה - ספר שמות

"ו**גם את זה לעומת זה עשה האלהים**", וכמו שבפרצופי הקדושה, העליון משגיח על התחתון להעמידו בסדר ראוי ונכון, כך בקליפה, הפרצופים העליונים משגיחים על התחתונים להעמידם גם כן באותו סדר הראוי להם.

ספר דרך ה' - חלק ג פרק ב - בענין הפעולה בשמות ובכישוף

ענין גם את זה לעומת זה עשה האלקים

ח. והנה אחרי היות גזרת חכמתו שיהיה בעולם טוב ורע, היה הסידור שימצא באמת הרע בכל המדריגות שאפשר לו לימצא, ותהיה העבודה לאדם שימנע ממנו השליטה והפעולה בכל דרכיו ומדריגותיו, עד שיוסר ענינו לגמרי מן הבריאה כלה. ואולם תראה שהאדון ית"ש, הנה אמתת ענינו שוללת ממנו כל מין חסרון שיהיה, כמ"ש בחלק א' פרק א', ורק בברואים אפשר שימצאו החסרונות והרעות. והנה היה הסידור שיבראו מדריגות טוב לברואים, ויברא להם ההפך שהוא הרע, שהוא המציאות מה שאפשר שיהיה לרע, ויבא האדם בעבודתו ויסיר מענינו ומן הבריאה כלה את הרע כלו, ויקבע בו ובבריאה את הטוב לנצח נצחים. ועל כן היה הסידור, שכל ענין טוב ימצא כנגדו ענין רע, והוא מה שאמר הכתוב, גם את זה לעומת זה עשה האלקים. ורק בדבר אחד יתר הטוב על הרע, שהטוב שרשו הוא שלימותו יתברך הקדום והנצחי, והרע אינו אלא דבר נברא לשיבוטל, ואין לו לשמש אלא כל זמן ההשתדלות של האדם שזכרנו למעלה:

¹ זוהר זולק ב דף לז עמוד ב

פתח רבי שמעון ואמר, תא חזי כתיב את הכל ראיתי בימי הבלי, יש צדיק אובד בצדקו ויש רשע מאריך ברעתו, שלמה דהות חכמתיה יתירה (נ"א יקירא) על כלא, מאי קאמר בהאי קרא, אלא שלמה רמז דחכמתא קא רמז, דהא חזינן אורחוי דקודשא בריך הוא דלאו הכי, דהא כתיב (י"דמ"ה לב 19) ולתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו. אלא תרי ענייני ניהו דקא רמז הכא, דתנינן כד עינוי דקודשא בריך הוא בעאן לאשגחא בעלמא ולעיינא ביה, כמה דכתיב (ס"א עיני יהו"ה המה משוטטות בכל הארץ (זכריה ט 10), וכתיב כי וגו') (דהי"ב טז 9) כי יהו"ה עינוי משוטטות בכל הארץ, ואשכחן חייבין בעלמא, ההוא צדיקא דאשתכח בדרא אתפס בחובייהו, וחייביא מאריך קודשא בריך הוא רוגזיה עמהון עד דיתובון, ואי לאו, לא ישתכח מאן דיתבע רחמי עליהון, הדא הוא דכתיב יש צדיק אובד בצדקו, משום דההוא זכאה אסתלק מעלמא, בגיני כך תנינן לעולם אל ידור אדם במקום שאנשי מעשה דרים בתוכו, מאי טעמא משום דווי לההוא דמדוריה בין חייביא, דהוא אתפס בחובייהו, ואי דיוריה בין זכאין אוטיבין ליה בגיניהון. (דהא רב חסדא הוה דיוריה בקדמיתא ביני קפוטקאי, והוה דחיקא ליה שעתא, ומרעין רדפין אבתרוי, נטל ושוי מדוריה בין מארי תריסין דצפורי, וסליק וזכה לכמה טבין לכמה עותרא לכמה אורייתא, ואמר כל האי זכינא על דעאלית בין אינון דקודשא בריך הוא אשגח לאוטבא להו).

אדרא זוטא דף רצא עמוד ב

ווי לעלמא דמתזן בההוא זמנא מהאי צדק. אוי לעולם בשעה שניזון מהמלכות בעת שאינה מקבלת מהיסוד ואז היא מלאה דינים כמה חבילי טריקין מתערין בעלמא כמה זכאין מסתלקין מעלמא כמה צרות מתעוררות בעולם כמה צדיקים מסתלקים מהעולם וכל כך למה בגין דאתרחק דכורא מן נוקבא ומשפט לא קרב בצדק דא. וכל זאת למה? בגלל שהתרחק הזכר מהנקבה כלומר התפארת מהמלכות ומשפט (תפארת) לא קרב לצדק (מלכות). כאשר המלכות ללא התפארת היא נקראת צדק ואז מלאה דינים. כאשר היסוד הנקרא צדיק מתחבר אליה היא נקראת צדקה ואז דיניה שקטים. ועל האי כתיב **ויש נספה בלא משפט** דמשפט אתרחק מהאי צדק ולא אתבסמא וצדק ינקא מאתר אחרא. ועל זנ נאמר "ויש נספה בלא משפט" (משלי פרק יג, 23) היינו שהמשפט הוא ספירת התפארת התרחק ממדת צדק והיא מלאה דין וע"ד אמר שלמה מלכא את הכל ראיתי בימי הבלי יש צדיק אובד בצדקו וגו' הבל דא (בס"א ל"ג הבל דא) הבל חדא מהבלים דלעילא דאקרון אפי מלכא ודא איהו מלכותא קדישא דכד היא מתערא בדינוי כתיב **יש צדיק אובד בצדקו**. מ"ט משום דמשפט אתרחק מצדק ובגין כך אקרי ויש נספה בלא משפט. ת"ח כד אשתכח זכאה עלאה בעלמא רחימא דקב"ה אפי' כד אתער צדק בלחודוי יכיל עלמא לאשתזבא בגיניה. בא וראה כאשר יש צדיק אהוב לפני הקב"ה יש בכוחו לכפות אף את מידת צדק ולהציל את העולם מן הדין.

ספר שערי אורה - השער השני - הספירה התשיעית

דע כי מידת אל ח"י הנקראת צד"ק ספירת היסוד עומדת להסתכל ולראות ולהשקיף על בני אדם, ובראותה בני אדם שהם עוסקים בתורה ובמצוות, והם חפצים לטהר עצמם ולהתנהג בטהרה ונקיות, אזי מידת צדיק מתפשטת ומתרחבת ומתמלאת מכל מיני שפע ואצילות מלמעלה, להריק על מידת אדנ"י, ספירת המלכות כדי לתת שכר טוב לאותם המחזיקים בתורה ובמצוות ומטהרים עצמם, ונמצא כל העולם מתברך על ידי אותם הצדיקים וגם מידת אדנ"י מתברכת על ידיהם, וזהו סוד 'זכ"ר צד"ק לברכה'. דהיינו חיבור מידת הצדיק (ספירת היסוד) עם ספירת המלכות הנקראת ברכה ואם ח"ו בני אדם מטמאים עצמן ומתרחקין מן התורה ומן המצוות ועושין רשע ועוול וחמס, אזי מידת צדיק עומדת להביט ולהסתכל ולהשקיף במעשיהן וכראותה בני אדם שמטמאים עצמן, מואסים בתורה ובמצוות ועושים עוול וחמס, אזי מידת צדיק מתאספת ומתכנסת ומסתלקת למעלה למעלה, ואז ייפסקו כל הצינורות וההמשכות, ונשארת מידת אדנ"י כארץ יבשה ריקנית וחסרה מכל טוב. וזהו סוד 'כי מפני הרעה נאסף הצד"ק' (ישעיהו נז, א). ושלמה עליו השלום צווח ואמר **יש צדיק אובד בצדקו ויש רשע מאריך ברעתו** והסוד הזה כולו

רמוז בפסוק: "י משמים השקיף תפארת על בני אדם לראות היש משכיל יסוד דורש את אלהים מלכות הכל סר יחדיו נאלחו אין עושה טוב אין מי שמעורר את מידת היסוד הנקרא "טוב" האות ט מראה שהיסוד תשיעי מהכתר, האות ו מראה שהוא שישי לחתנה"י והאות ב מראה שהוא שני מהמלכות אין גם אחד (תהלים יד, 3). הלא תראה היאך רמז הפסוק 'אין עושה טוב' כי כוח יש ביד התחתונים לבנות כמה עניינים למעלה, או להרוס ולהשחית, והסוד: עת לעשות לי"י הפרו תורתך (שם ק"ט, 127), וכתוב: או יחזק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי (ישעיהו כז, 5) והמבין זה הסוד, יבין כמה כוחו של אדם לבנות ולהרוס. ועתה בוא וראה כמה הוא כוחן של צדיקים המחזיקים בתורה ובמצוות, שיש להם כוח לחבר כל הספירות ולהטיל שלום בעליונים ובתחתונים, בהיות האדם הישר והטהור מחבר מידת צד"ק למידת צד"ק מחבר את ספירת היסוד למלכות ואז נקרא יהו"ה אחד, ונמצא מטיל שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה. נמצאו שמים וארץ אחדים על ידי אדם זה, אשרי חלקו ואשרי יולדתו, ועליו נאמר: ישמח אביך ואמך וגו' (משלי כג, 25) ואומר ישמח י"י במעשיו (תהלים קד, 31). ואם ח"ו נמצא אדם רשע וטמא ובליעל, חורש מחשבות אוון, רגלים ממהרות לרוץ לרעה, מאוס בטוב ובחור ברע, מאוס בתורה ובמצוות, בהיות מידת צד"ק עומדת להביט במעשיו הרעים, אזי המידה הנקראת צדיק מתקבצת ומתאספת למעלה, ונמצא אדני"י נשאר לבדו יבש וחסר מכל טובותיו של צדיק. ומי גרם זה? רשעו של אותו רשע, ועליו נאמר: ונרגן מפריד אלוף (משלי טז, 28). נמצא מחריב העולם ומקלקל סדר כל הנבראים, ועל זה הזהירו חז"ל במסכת קידושין פ"ק ואמרו: לעולם יראה אדם עצמו כאילו חציו זכאי וכו'. רבי אלעזר בן רבי שמעון אומר: לפי שהעולם נדון אחר רובו, עשה מצווה אחת אשריו שהכריע עצמו וכל העולם כולו לזכות. ועל דרך זה יש לך להתבונן מה שאמרו רז"ל העולם על מה הוא עומד, על עמוד אחד שהוא צדיק, שנאמר "וצדיק יסוד עולם": (משלי פרק י פסוק כה)

1 ספר מסיילת ישרים פרק יג – בביאור מדרת הפרישות

יש פרישות שנצטוונו בו, ויש פרישות שהוזהרנו עליו לבלתי הכשל בו, והוא מה שאמר שלמה המלך עליו השלום (קהלת ז):

אל תהי צדיק הרבה... וזו הפרישות הרעה....

אך הפרישות הרע הוא כדרך הסכלים אשר לא די שאינם לוקחים מן העולם מה שאין להם הכרח בו, אלא שכבר ימנעו מעצמם גם את המוכרח וייסרו גופם ביסורין ודברים זרים אשר לא חפץ בהם ה' כלל, אלא אדרבא חכמים אמרו (תענית כב): אסור לאדם שיסגף עצמו, ובענין הצדקה אמרו (ירושלמי סוף פאה): כל מי שצריך לטול ואינו נוטל, הרי זה שופך דמים. וכן אמרו (תענית כב): "לנפש חיה", נשמה שנתתי בך החיה אותה, ואמרו (שם יא): כל היושב בתענית נקרא חוטא, והעמידוה בדלא מצי מצער נפשה. והלל היה אומר (משלי יא): "גומל נפשו איש חסד" על אכילת הבוקר והיה

רוחץ פניו וידיו לכבוד קונו, קל וחומר מדיוקנאות המלכים (ויקרא דבה לד). הרי לך הכלל האמיתי: שכל מה שאינו מוכרח לאדם בעניני העולם הזה ראוי לו שיפרוש מהם, וכל מה שהוא מוכרח לו מאיזה טעם שיהיה כיון שהוא מוכרח לו, אם הוא פורש ממנו הרי זה חוטא. הנה זה כלל נאמן, אך משפט הפרטים על פי הכלל הזה אינו מסור אלא אל שקול הדעת ולפי שכלו יהולל איש, כי אי אפשר לקבץ כל הפרטים כי רבים הם ואין שכל האדם יכול להקיף על כולם אלא דבר דבר בעתו:

¹ ספר שיערי הלשם זולק ב – סימן ב – פרק ג – זוטא אדה"ר ותיקונו במהלך הדורות

וכן כל דבריהם ז"ל אשר בגזירות ותיקנות אינם ע"פ שכל אנושי כלל אלא כולם הם ברוח ה' אשר דיבר בם מקול ה' בכח קול גדול ולא יסף דמתן תורה והקול הזה היה ממשמש והולך בכל מייסדי התורה שבע"פ. כה תדברו אל בני ישראל וכה תאמרו לבני ישראל. והם כולם גזירות העליון ברוך הוא אשר האיר ונתגלה לנו ע"י קדושת תורתם וחכמתם והם רק כשלוחים בדבר זה לומר להם כזאת וכזאת עשו (וכמדומה לי שראיתי כ"ז בשל"ה) וזו היא סברת בה"ג מה שכולל המצות דרבנן עם דאורייתא כי כולם ניתנו מרועה אחד כמ"ש בחגיגה ג' ע"ב. וע' בדברי הגר"א בספד"צ פ"ה בסוף דה"מ תליסר:

והרי נמצא מזה כי כל המתחכם על דבריהם להתבונן על אמיתתם הוא מכניס את עצמו בסכנה גדולה כי אין שכל אנושי אפשר להשיג אותם ועלול הוא לבוא לכפירה רחמ"ל ועל זה נאמר קהלת ז' ואל תתחכם יותר למה תשומם. כי המכניס עצמו בזה קשה לו מאד להלך נגד דעתו והוא פוסח תמיד על שתי הסעיפים. ולכן אמרו במסכת עבודה זרה דף י"ז עמוד א' כי על כל דרכי מינות ואפיקורסות הנה על זה נאמר "כל באיה לא ישובון" ואם ישובו לא ישיגו ארחות חיים. אבל וצדיק באמונתו יחיה כי הוא יסוד כל התורה כולו:

¹ זוהר זולק ג דף מז עמוד ב

כיתרון האור מן החשך, תועלתא דנהורא לא אתייה (נ"א אתחזי) אלא מן חשוכא, (ולעולם) תקונא דחוורא מאי היא, אוכמא, אלמלא אוכמא, לא אשתמודע חוורא, ובגין אוכמא אסתליק חוורא ואתיקר. אמר רבי יצחק, משל למתוק במר, דלא ידע אינש טעמא דמתיקא עד דטעים מרירא, מאן עביד להאי מתיקא, הוי אומר האי

מרירא, והיינו דכתיב (שם ט ז) גם את זה לעומת זה עשה האלה"ם, וכתוב (שם ז יח) טוב אשר תאחוז בזה וגם מזה אל תנח ירך.

¹ הזכמה תעוז לזכם זה משה רבנו בשעה שעלה למרום לקבל תורה. פירוש נוסף הזכם זה הלובר תורה לשמה שהיא מצינה עליו בעת צרה.

וזהר זלק ב דף קנו עמוד ב

תו פתח ואמר, החכמה תעוז לחכם מעשרה שליטים אשר היו בעיר, החכמה תעוז לחכם, דא משה, כד סליק לטורא דסיני לקבלא אורייתא, אזדעזעו כל אינון רקיעין וכל אינון משריין עלאין, אמרו קמיה, מאריה דעלמא, ומה כל טובא וכל חדוה דילן לאו איהו אלא באורייתא, ואת בעי לנחתא לה בארעא, בשעה שעלה משה רבנו ע"ה למרום לקבל תורה אזדעזעו כל הרקיעים וכל המחנות העליונות לפני אדון העולם ואמרו לפני הקב"ה "ומה כל טוב חדוה שלנו אינו אלא בתורה ואתה רוצה ליתנה לבשר ודם על הארץ? אתכנישו על משה לאוקדיה בנורא, אתתקף משה וכולי, כמה דאוקמוה חברייה דקודשא בריך הוא אמר ליה למשה וכולי. התאספו כל מלאכי השרת על משה לשורפו בהל פיהם וכו' והקב"ה אמר לו למשה אחוז בכסא כבודי והחזר להם תשובה וכו' וכמבואר בפסיקתא רבתי פרשה כ ובילקוט שמעוני על ספר במדבר אות תשנ"ב ובילקוט שמעוני על ספר תהילים מזמור ח רמז תרמא אבל החכמה תעוז לחכם, כל מאן דאתעסק באורייתא, ואשתדל בה לשמה, אתתקף בה באורייתא בשעתא דאצטריך, למהוי ליה תוקפא וחילא לאגנא עליה בשעתא דאצטריך. וההוא תוקפא וחילא מאן אתר אתתקף, הדר ואמר מעשרה שליטים, אינון עשר אמירן דכתיבין בה באורייתא, אבל "החכמה תעוז לחכם מעשרה שליטים" היינו שכל מי שעוסק בתורה ומשתדל בה לשמה בזמן שהוא צריך היא מגינה עליו. וכח ההגנה נובע מ"עשרה שליטים" הם עשרת הדברות שבתורה דאינון שליטין עלאין, דבר נש אתתקף בהו בהאי עלמא ובעלמא דאתי, כל רזין דעלמא, וכל פקודין, וכל חכמתא דעילא ותתא בהו תליא, ובהו אתכליל כלא וכלא איהו באורייתא, זכאה חולקיה מאן דאשתדל באורייתא, למהוי מתתקף בתוקפא לעלמא דאתי.

זוהר חלק ג דף קמד עמוד א

ותאנא ולמדנו כלהון מוחין תליין בהאי מוחא. כל המוחין תלויים בחכמה סתימאה והחכמה הוא כללא דכלא הוא ודא חכמה סתימא דבה אתתקיף ואתתקן תקונא דאדם לאתישבא כלא על תקוניה כל חד באתריה, הדא הוא דכתיב **החכמה תעוז לחכם מעשרה שליטים** דאינון תקונא שלימא דאדם. ואדם ואדם אין פירושן עור בשר גידים ועצמות, אלו הם בשר אדם, האדם הוא הנשמה המסתתרת בבשר הוא תקונא דלגו מניה קאים רוחא (הדא הוא דכתיב כי האדם יראה לעינים וי' יראה ללבב דאיהו בלגו לגו). ובהאי תקונא דאדם אתחזי שלימותא מהימנותא דכלא דקאים על כורסייא דכתיב "ודמות כמראה אדם עליו מלמעלה".

ספר מגלה עמוקות - אופן קצו

וכן בפסוק **מעשרה שליטים אשר היו בעיר**, שהם עשרה כחות שבגוף אדם.

1 שער הפסוקים - פרשת יתרו

הנה הנשמות כלם נתערבו טוב ורע בחטאו של אדה"ר, כנזכר שם. אבל כל אחד כפי מדרגתו. ויש מי שרובו רע ומעוטו טוב, ויש להפך. ובזה יש מדרגות רבות, אבל אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, כי כלם מורכבים מטוב ורע כנזכר. ומי שרובו רע, נקרא רשע, ולהפך נקרא צדיק.

1 זוהר זולק א דף קלה עמוד א

תא חזי אתא שלמה ובעא למיקם על מלוי דאורייתא ועל דקדוקי אורייתא ולא יכיל, אמר **אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני**, דוד אמר (תהלים קיט יח) גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך.

זוהר זולק א דף רכה עמוד ב

רבי חייא פתח ואמר, כל זה נסיתי בחכמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני, הא תנינן, שלמה מלכא ירית סיהרא מכל סטרוי, וביומוי קיימא בשלמותא ההיא סיהרא דאתברכא מכלא, וכד בעא למיקם על נמוסי אורייתא, אמר, אמרתי אחכמה וגו'.

ספר שערי צדק - השער התשיעי

וזו היא הספירה הנקראת - חכמה כתיב ה' קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז קדם הוא קוצו של יוד א"ז הוא סוד הבינ"ה וז' בניה, אז ישיר משה, אז ישיר ישראל, מעולם נסכתי מאז מקדמי ארץ, נכון כסאך מאז. וזה סוד חכמה שאמר שלמה כל זה נסיתי בחכמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני וכבר בארנו "רחוק מה שהיה ועמוק עמוק מי ימצאנו" ממרחק תביא לחמה".

ואם תאמר והא כתיב "וה' נתן חכמה לשלמה"? אלא זו חכמה אחרונה הנקראת מלכות ומתוך מלכות רצה שלמה להכנס לחכמה הנקראת ראשית המחשבה הדבק בכתר ואמר כל זה נסיתי בחכמה הנקראת מלכות אמרתי אחכמה אגיע עד הרצון שהוא סוד חכמה ראשונה והיא רחוקה ממני:

ספר פתחי שערים נתיב אבי"ע - פתח לב

וזה היה כל ענינו של שלמה המלך ע"ה שרצה לתקן זה ולזכות לדרגא דמשה להלכה למשה מסיני ולא השיגו כמ"ש, אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני.

ספר ביאורי אגדות (אפיקי ים) - סוטה דף יא ע"א

אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני שאמרו שביקש קהלת כמשה וכו', שרצה לזכות לברתא דמלכא ולא הי' יכול דלא אתיהיבת רק למשה.

¹ תיקוני זהר דף קכז עמוד א

בזמנא דאסתלק יקו"ק מכורסיא דדין ומכורסיא דרחמי, לית תמן עונשא ולא אגרא, ובגין דיקו"ק אסתלק במזלא קדישא עלאה דאיהו כתר עלאה, בההוא זמנא "בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא, אלא במזלא תליא מלתא", ובההוא זמנא "הכל תלוי במזל ואפילו ספר תורה בהיכל", מה דהוה קרוב ה' לכל קוראיו, בההוא זמנא אתמר ביה רחוק מה שהיה, ועמק עמק מי ימצאנו, לית מאן דאשיג ליה אלא בחכמה ובבינה, ובגין דא כד אסתלק להאי אתר לא משיגין ליה בכל ספירן, אלא בחכמה ובבינה,

דאינון י"ם י' חכמה מ' בינה, ובגין דא רחוק מה שהיה, ועמק עמק מ"י ימצאנו, ורזא דמלה "קרובים אל ה' אלקינו"ר:

ספר שערי אורה - השער התשיעי - הספירה השנייה

והספירה הזאת חכמה נקראת מחשבה, כלומר נקודה מחשבתית שהוא סוד התחלת התפשטות החפץ באצילות הבריאה וההמשכה, וזו היא יו"ד ראשונה של שם, שהיא יו"ד, נקודה מחשבתית פנימית סתומה בכתר עליון כלולה באין סוף, לפי שמן הנקודה הזאת ולמעלה הוא עולם הרחמים הגמורים שאין לו סוף וקץ וגבול ושיעור, והיא מתפשטת בסוד רוחבם ועומקם בדיבוק הכתר ועליה נאמר 'מאד עמקו מחשבותיך', ואומר מחשבותיך לשון רבים, הם סוד ל"ב נתיבות המחשבה ואין מי שיוכל להתבונן בהם לפי שנקראים עומק רום, כלומר מתפשטים מן הכתר שהוא רום עליון. ואין מי שיוכל להתבונן בהם זולתי כמי ששואב מים בדלי מבאר עמוק שאין לו סוף, והדולה אינו נכנס בעצמו בבאר לדלות אלא בדלי שואב מים מן הבאר; כך אין כל בריה יכולה להתבונן בסוד עומק המחשבה אלא על ידי הבינה שהיא בדמיון הדלי שהיא נכנסת לשאוב מעומק באר המחשבה, והדולה עומד מחוץ, וסימן: מים עמוקים עצה בלב איש ואיש תבונה ידלנה (משלי כ, ה), שאין דרך לדלות מים מעומק המחשבה אלא על ידי תבונה. והמבין זה יתבונן מה שאמרנו למעלה, שלא נכנס אדם לעולם לפניו מן הבינה ואפילו משה רבנו ע"ה, ואם השיג כלום בב' הספירות העליונות, חוצה להם עמד ושואב מהן על ידי ספירת בינה. ומה שאמר רחוק מה שהיה ועמוק עמוק מי ימצאנו, מילת מ"י, ביארנו בשערים הקודמים, 'עמוק עמוק' הן ב' ספירות עליונות, הכתר והמחשבה שהיא דביקה בו, לפי שאין סוף וקץ וגבול ושיעור לעולם הרחמים, ואם ישיג המשיג בהם דבר - לא ימצאנו אלא על ידי הספירה הנקראת מ"י שהיא הבינה, וזהו 'עמוק עמוק מ"י ימצאנו'

ספר שערי צדק - השער התשיעי

והנני רומז עומק המחשבה עליו נאמר שיר המעלות ממעמקים קראתיך י"י העולה עד המקום הנקרא ממעמקים תפלתו בלי ספק מתקבלת שהרי הוא דבק בכת"ר ועולה לעולם החסד והרחמים ויפק רצון סוד רמוז הנה ולפיכך רחוק מה שהיה ועמוק עמוק מי ימצאנו אמנם הם שאשת ח"ל מתפלל לשם לנוכח מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה' ויפק רצון ממש וזה סוד ממרחק תביא לחמה ולפיכך הכל גלוי לעין כל משכיל:

ספר עבודת הקודש חלק ג פרק כ

וידוע שהדרכים אשר בהם תגיע הידיעה המחקרית והמדע האינושי, הם שנים, האחד מה שתקנה הידיעה בו באמצעות החושים והוא בכל מה שתחת גלגל הירח, והשני מה שאין יד החושים שולטת בו, ואי אפשר לדבר בו כי אם דרך אומד ומחשבה בלבד, וכבר הודה ולא בוש החוקר שכל מה שדבר בו מגלגל הלבנה ולמעלה, הוא בדמות אומד ומחשבה כי רחוק מה שהיה ועמוק עמוק מי ימצאנו:

¹ תיקוני זהר דף קלד עמוד א

אם זכה אתמר ביה אעשה לו עזר, ואם לאו כנגדו יצר הרע, עליה אתמר ומוצא אני מר ממות את האשה, ודא טחול שבתא"י, עזר דא שכינתא, עלה אתמר מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה', ובגין דא הוו אמרי מארי מתניתין, מצא או מוצא (ברכות ח ע"א, יבמות סג ע"ב):

זהר חדש מדרש רות מאמר חרשין אינון יתיר בנשיא רב הונא הוה סליק מבבל לארץ ישראל, והוה סליק להתם, איערע בחד כפר, חמא ההיא אתתא דהוה אתיא אבתרי, ארמאת מיין אכתפוי, ונטלת עפרא מרגלוי. אהדר רישיה ואמר לה, עבידי וטול בתראי, דהא לא כלום גבאי, אבל גוזרני עליך בלבולא בדעתך: רב הונא עלה מבבל לארץ ישראל והגיע לכפר אחד. ראה אשה ההולכת אחריו שזרקה מים על כתפיו ונטלה עפר מתחת רגליו וכל זאת עשתה בכישוף. אמר לה עשי כל שברצונך לי זה לא יזיק כלל אבל אני גוזר עליך בילבלו הדעת. לבתר אמר, לא בגיני אלא בגין דלא תיקטלי בני אינשא אוחרנין. וכן הוה, איתבלבל דעתה, ולא ידעה מידי, ומתה. לאחר מיכן אמר לא בגללי אלא שלא תהרגי בני אדם אחרים. וכך היה דעתה התבלבלה ולא ידעה דבר ומתה. ועל דא כתיב, לא תאונה אליך רעה ונגע לא יקרב באהליך: תני ר' חייא, טוב לפני האלקים ימלט ממנה. ממאן. מההוא אשה דכתיב בה, אשר היא מצודים וחרמים כו'. וחוטא ילכד בה, ההוא דאזל בתר יצה"ר:

¹ זוהר זולק ג דף רכ עמוד ב

אמר ר' יוסי כתיב אחת לאחת למצא חשבון חשבון דגימטריאות דקיימן בסיהרא. הסביר בספר "אור החמה" שכל גימטריא מקומה לפי ערכה המספרי. כגון: גימ' של שם אדנות (65) מקומה במלכות, שם הוי"ה (26) בתפארת וכן על זה הדרך. הסביר בספר "מתוק מדבש" דף לז שכל ספירה וספירה של המלכות נבנית ע"י חשבון, וזאת לפי דברי האר"י ז"ל בעץ חיים שער יד פרק ה על הפסוק "עיניך

ברכות בחשבון" הנזכר בזוהר פנחס ולפי באור הרמ"ק והמקדש מלך, שכל חשבון וגים' הם במלכות של אותה ספירה מכאן "שכל בנין המלכות הוא ע"י החשבון והמספר של ט"ס דז"א.

ובספר "גינת אגוז" דף תח להרב המקובל יוסף ג'יקטיליא ז"ל חלק ב' שער "בביאור גימ' הנקרא חשבון" ותורף דבריו שהערך המספרי גרידא שופך באור על מהות המילה. וקרוב לדבריו מצאתי בספר ערכי הכינויים להרב יחיאל הלפרין ז"ל בכללים לספר "ולפעמים כשתצטרך איזה תיבה דרך משל "אגרת" ולא תמצא בשער הכינויים או בחיבורי כלום מענין האגרת, על כן חשוב מספר אגרת שעולה תר"ד בשער הגימ' ותמצא את מבוקשך".

¹ פירוש הגר"א לספרא דצניעותא - פ"א

בזוהר דויקרא א' זעירא שהיא המלכות ששם אתון זעירין והוא אלף חולקין דנטל ממשה היינו שמשה רבנו זכה לאלף זיוון. וראיתי בספר לקוטי תורה - פרשת דברים "יוסף ה' עליכם ככם וגו' פי' רז"ל זו משלי, צריך שתדע שמשה הוא סודו בבריאה ובסוד אל שדי שהם שמות הבריא' ועולין כמנין משה (345) וזה כשתמלא אל שדי עול' אלף בסוד אלף אלפים מארי תריסין דעלמא קדמא' כנזכר, וז"ס האלף אלו שאני נותן הם משלי כי גם אני עולה אל שדי שהוא אלף וזהו משלי אמר הכותב: א-ל שדי במילוי עולה 999 כזה: אלף למד שין דלת יוד ועל זה אמר ...

ואשתאר חד והוא א' זעירא א' מאלף והוא מלכות עטרה ששם יתגלה. זה חד מאלף יומין זעירין וז"ס אדם אחד מאלף מצאתי ואשה בכל אלה לא מצאתי והוא כי כל המלכים לא אתקיימו בשביל שלא היו להם נוקבא ולא אתתקנו בתקונא דאדם וכמ"ש בזוהר ויקרא דעד דלא אתנסיב לא נקרא אדם ולא אתתקנו אלא בפום אמה ששם דבר ונוקבא ושם הוא אדם וזהו אדם אחד מאלף מצאתי ואשה בכל אלה כו' כידוע שכל הו"ק נקראין אלה כמו שכתבתי כמה פעמים בזוהר ותיקוני ז"ח בסוד מי ברא אלה וכלם היו בלא נוקבא וזהו ואשה בכל אלה לא כו'.

¹ אדם זה האדם הראשון:

זוהר זולק ב דף קנ עמוד א

כיון דאתברי אדם, עבד ליה מתתקן בארח קשוט, הדא הוא דכתיב (קהלת ז כט) **אשר עשה האלהים את האדם ישר, והמה בקשו חשבונות רבים**, עבד ליה ישר, ולבתר סרח ואתטריד מגנתא דעדן.

זוהר חלק ג דף יח עמוד ב

רבי שמעון פתח, (ישעיה לב ט) "נשים שאננות קומנה שמענה קולי" וגו', כמה אית ליה לבר נש לאסתכלא ביקרא דמאריה, כמה יש לו לאדם חובה להתבונן בכבוד קונו שלא יחטא ויתלכלך בחטאים בגין דישתכח בְּרָיָה שלים קמי קודשא בריך הוא, בלי שום פגם דכד ברא קודשא בריך הוא לבר נש, ברא ליה שלים כמה דאתמר, (קהלת ז כט) **אשר עשה האלהים את האדם ישר וגו'**, את האדם דכר ונוקבא, ונוקבא אתכלילת בדכורא, וכדין ישר כתיב, כי זכר ונקבה בראם ויקרא שמם אדם ושניהם יחד נקראים אדם, לכן חייב לחזר אחר בת זוג כשרה וישרה להוליד בנקבה טהורה זרע כשר לבתר והמה בקשו חשבונות רבים. שהלכו אחר מראות עיניהם ואיבדו בת זוגם מפני חטאם. ברצוני להוסיף נופך לאמור לעיל, לפי דברי המהרח"ו ז"ל שאמר שאדם עולה גימ' הוי"ה במילוי אלפין כזה: יוד הא ואו הא גימ' אדם. חוה נבנתה מהצלע ואכן אותיות המילוי לבד עולות גימ' חוה כזה: וד א או א = 19. הרי שאדם וחוה כלולים יחד במילה "אדם".

"אדם" זה עולם אדם קדמון (א"ק)

ספר עץ חיים - שער ח פרק א מ"ת

וז"ס הפסוק **אשר עשה אלקים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים** כי אדם קדמון היה בו בחינת יושר וזהו **עשה את האדם ישר** "והמה" שהם הנקודים "בקשו חשבונות רבים" שהם העגולים ולא נעשה בהם בחינת יושר ולכן נשברו ומתו.

¹ תיקוני זוהר דף קכה עמוד א

והכי שכינתא אשתמודעת בארבע גוונין שפירין נהירין, לעיל הסביר שיש בס"א ד' גוונין ואמר כך גם בשכינה יש ד' גוונין נאים ומאירים גוון חוור מסטרא דחסד, סומק מסטרא דגבורה, ירוק מסטרא דעמודא דאמצעיתא, אוכם מסטרא דאימא עלאה, צבע לבן נמשך לשכינה מצד החסד, אדום מצד הגבורה, ירוק (היינו זהוב) מצד התפארת ושחור מהבינה. צבע לבן מורה על החסד שהוא נמשך מהלובן

העליון מקום שאין בו דין, האדום מראה על הדין התפארת מכריע בין לבן ואדום. צבע שחור מורה על הסתרה שנאמר "ישת חושך סתרו" (תהילים יח, 12) דאמר בה "שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך" (משלי א, 8), ואתמר בה "שחורה אני ונאווה" (שיר השירים א, 5), אימא תתאה נטילת גוון מאימא עלאה, פסוק זה נאמר על המלכות בעת שנטלה גוון (היינו קיבלה שפע הבינה, קיבלה אור הנשמה, התקשטה בקישוטי האמא וכו') מהבינה שוקא ימינא ספירת הנצח של המלכות נטיל גוון מדוועא ימינא קיבלה מהחסד של ז"א, הדא הוא דכתיב (תהלים ט"ז, 11) "נעימות בימינך נצח", הנעימות שבחסד נמשך אל הנצח להיותם קו ימין חח"ן שוקא שמאלא נטיל גוון מדוועא שמאלא, ספירת ההוד של המלכות קיבלה מהוד דז"א אות ברית היסוד נטיל גוון מגופא, מהתפארת (עמודא דאמצעיתא ל"ג) עד כה הוזכרו בינה, חסד, גבורה ותפארת כעת עולה אל כתר וחכמה ואומר נטיל חכמה, אדם דרכיב על כלא, נוטל את החכמה האדם עליה אתמר **חכמת אדם תאיר פניו**, עליו נאמר "חכמת אדם תאיר פניו" כי בפנים ניכרים הגוונים וידוע שהפנים מגלים על הפנים ועליה אתמר "ה' כלם בחכמה עשית" (תהילים קד, 24) כל הגוונים נעשו מהחכמה ולכן היא כוללת כל הגוונים והיא שורשם **כתר עלאה** כתר עליון איהו סתים ואין דרך לדעת איך הוא פועל בספירות כי הוא נעלם לא אשתמודע ביה גוון כלל לעילא, ולכן אין הוא מושג כי דבר שאין בו גוון אי אפשר להשיגו (ובעמודא דאמצעיתא אחזי כל גוונים ל"ג): על פי ה"מתוק מדבש" דף תתנח שליקט מהרמ"ק ומהגר"א. עוד יעוין על הגוונים בספר הפרדס שער הגוונים.

ספר עבודת הקודש חלק ג פרק יט
 חכמת שלמה האמיתית נתנה לו במתנה, דכתיב וי" נתן חכמה לשלמה, אשר נאמר עליה **חכמת אדם תאיר פניו**, וכתוב עליה ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם.

ספר מגיד מישרים - פרשת כי תשא
 המגיד מוכיח את מרן רבי יוסף קארו זצ"ל ואומר לו:
 ייחד לבבך ומחשבותיך לעבודתי ואזכך להיות כתוב במצחך האי הוא ריש מתיבתא וכו' כדין את אמר **חכמת אדם תאיר פניו** אם תשמור את כל האזהרות שלי הרי שיהיה כתוב על מצחך "זה הוא ראש הישיבה" שעל זה אמר שלמה המלך ע"ה "חכמת אדם תאיר פניו" כלומר אע"ג דחכימא דייכול לחם צר ומים לחץ ופניו

משונות מחמת הרעב, ועשיר דאכיל מאכלים טובים ואיהו בריא ושמן, כאשר חכם אוכל לחם צר או עשיר שאוכל בשר שמן הדבר ניכר היטב על גופם הא לענין נפשא ההוא חכימא מנהרא נפשיה מחמת ההוא חכמתא די ביה, וההוא עתירא דלית ביה חכמתא פניו משונות, והיינו דכתיב ועוז פניו ישונא. אך לענין הנפש החכם מאירה נפשו מחמת החכמה שבו וההיפך.

1 ספר מנלה עמוקות – אופן השלישי

ובדרך הדרש, הצדיק נקרא מ"י, כמו שאמרו רז"ל בתענית דף כ"ג (ע"א) ומ"ק דף ט"ז (ע"ב) ומדרש רבה פרשת האזינו (דב"ר פ"י ג'), צדיק מושל ביראת אלהים (שמואל ב' כג ג), מי מושל בי צדיק. ר"ל הצדיק שנקרא מי מושל בי, והטעם שנקרא צדיק מי, לפי שהוא הולך מדרגי לדרגי, המלאך נקרא עומד והצדיק נקרא מהלך, כמ"ש "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה" (זכריה ג [I]), שהוא הולך מדרגי לדרגי ושואלן אותו מי הוא זה לפי שאין מכירין אותו, אבל סוד נסתר יש דמדת בינה נקראת מ"י, דתמן נ' שערי בינה שהם סוד נדרים נ' דרים, אם כן יפה אמר משה דמיתי שמא הותר הנדר, (ואז יוכל להיכנס לארץ ישראל) ואם תאמר מי הוא המתיר, לזה אמר אשר מי אל, ר"ל מדת מ"י שהיא נ' שערי בינה, והיא המושלת בשמים וארץ, ואשר דבר מלך שלטון מי יאמר לו מה תעשה, ר"ל מדת מ"י יקום בחרון אפו ולפני זעמו מי יעמוד (נחום א ו), וכן הוא אומר (ישעיה מד כד) רוקע הארץ מאתי כתיב, וקרינן מי אתי, שהיא מדת מ"י, וכן הוא אומר "מי זה אמר ותהי ה' לא צוה" (איכה ג [L]). והשיב לו הקב"ה רב לך, שאתה רוצה להיות כדן רב שמתיר הנדר כשהוא יחיד מומחה:

1 "שובר מצווה" היינו מומחין ומצפה לקיימה:

ספר צוואת רבי ישראל בעל שם טוב – הנהגות ישרות

יז. לא להניח שום יום בלא מצוה הן מצוה קלה או חמורה כמו שאמרו רז"ל "הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה" (אבות פ"ב משנה א) "זהיר" לשון והמשכילים יזהירו כו' דהיינו שהנשמה תאיר ותזהיר ממצוה קלה כבחמורה. כי רחמנא ליבא בעי והוא דבר גדול מאוד כי אז ידע שעשה פעולה ביום זה שברא מלאך אחד ואם יש עליו מלאך מליץ אחד וגו' וסימנך שומר מצוה לא ידע דבר רע היינו כשאדם מקבל על עצמו דבר זה אזי צריך להיות עומד על משמרתו מהבוקר עד ערב אולי יזדמן לו מצוה וזהו שומר מלשון ואביו שמר את הדבר אזי הסגולה שלא ידע דבר רע היינו שלא יבא לידי קרי

הנקרע רע ח"ו וסימנך חסד אל כל היום היינו שבכל יום ויום צריך לעשות חסד לאל
יתברך:

שפת אמת ספר דברים - פרשת האזינו - שנת [תרל"ד]

בטור הביא המדרש שבין יוהכ"פ וסוכות עוסקים במצות לולב וסוכה ואין עושין עונות
והקב"ה אומר מה דאזיל אזיל כו'. והקשה בטורי זהב איך יהיו ימים אלו יותר [גדולים]
מסוכות עצמו שמקיימים גוף המצוה ונאמר ראשון לחשבון עונות ע"ש. אבל אין הדבר
רחוק שיותר כח והצלה יש בהכנת המצוה מגוף קיום המצוה. אחד כי עשיות המצוה
הוא רק לשעה וההכנה הוא לעולם. וע"ז נאמר ושמרתם ועשיתם וכפי מה שאדם
שומר עצמו תמיד כדי שיהי' מוכן לקיים מצות השי"ת. כי בודאי כל היגיעה לשמור
מהבלי עולם צריך להיות כדי להיות מוכן לקיים מצות השי"ת וכפי הטהרה יוכל לקיים
המצוה. וע"י השמירה זוכה לקיימה ונשמר מכל דבר כמ"ש שומר מצוה לא ידע רע.
ועוד כי מי יוכל לקיים המצוה כמשפטה. אבל הרצון והכנה להמצוה הוא לעשותו
כרצונו ית' ולזאת ההכנה והשמחה לבוא להמצוה חשוב מאוד כנ"ל. ויש לדון קל
וחומר ממה שאמרו ז"ל הרהורי עבירה קשים מעבירה. כל שכן מדה טובה הרהורי
מצוה שאדם מהרהר ומשתוקק לקיים פקודת השי"ת טובים מהמצוה ושומרים האדם
וע"ז אין עושין עונות כנ"ל:

1 זוהר זלק א דף ריו עמוד ב

אמר רבי יוסי, כד ההוא בר נש אתקריבו יומיו, תלתין יומין מכריזי עלוי בעלמא,
ואפילו צפרי שמיא מכריזין עלוי, ואי זכאה הוא תלתין יומין מכריזין עלוי בין צדיקא
בגינתא דעדן. אמר רבי יוסי כאשר קרבים ימיו של אדם להסתלק מהעולם,
שלושים יום טרם הסתלקותו מכריזים עליו בעולם, ואפילו ציפורי השמים
מכריזים עליו, ואם הוא צדיק שלושים יום מכריזים עליו בין הצדיקים בגן עדן
(וכבר סופר בספר "עוד יוסף חי" על הרב הצדיק והמקובל הרב יוסף דיין שביום
פטירתו ביום שישי ט תמוז בשעות אחר הצהרים בא חסיד לבית ההלויות שמגר
וצעק "אבד חסיד מן הארץ" ושאלו אותו מנין לך? ואמר שאביו בא אליו בחלום
והודיעו) תנא כל אינון תלתין יומין, נשמתיה נפקת מניה בכל ליליא, וסלקת וחמאת
דוכתה בההוא עלמא, וההוא בר נש לא ידע ולא אשגח ולא שליט בנשמתיה כל אינון
תלתין יומין כמה דהוה בקדמיתא, דכתיב **אין אדם שליט ברוח לכלא את הרוח וגו'.**
למדנו, כל אותם שלושים יום, נשמתו יוצאת ממנו בכל לילה, ועולה ורואה
מקומה בעולם הבא, ואותו אדם לא יודע ולא משגיח ולא שולט בנשמתו כל

אותם שלושים יום שנאמר "אין אדם וכו'". וכך מסופר על רבי יצחק בזוהר ויחי דף ריז שמעיד "נשמתי אסתלקת מיני בכל ליליא, ולא אנהיר לי בחלמא כמה דהוה בקדמיתא" כלומר נשמתי עולה בכל לילה ולא מאיר לו החלום כפי שהיה קודם.

1 שער הפסוקים – ספר קהלת

את כל זה ראיתי ונתון אל לבי:

הָאָדָם בְּאָדָם לָרַע לוֹ, הוּא ר"ת הבל. הנה הבל רובו טוב כנודע. וכאשר האדם הבליעל החיצון של הקליפות, שלט באדם הקדוש, ועשק הנשמות של הבל, והכניסם בקליפות כנודע, אז הוא לרע לו, לאדם הבליעל. לפי שיען שאלו הנשמות הם מסטרא דטוב, ורובם טוב, אעפ"י שמעוטם רע, אח"כ מתגברים על הקליפה, ויוצאות משם, ומניחין אותם ריקנין מכל טוב:

1 זוהר זולק א דף קל עמוד א

מדרש הנעלם:

קמיה דמר, למנדע רזא דהאי פסוקא, ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה, אמר פירושא דהאי פסוקא כמה דגלו חברנא מארי מתניתין, דכד נשמתא ייתי בההוא גופא קדישא דילה, הא מילייה הוו על חייביא דיקומון ויכשרון עובדין, ויתן להו מזיוא יקרא דיליה דינדעון ויתובון, ויזכון זכותא שלימתא, וכד חמא שלמה דא, הוה סגי (ד"א, תוה סגי) ואמר ובכן ראיתי רשעים קבורים ובאו, וממקום קדוש יהלכו, שיבאו ויחיו ממקום קדוש.

"רשעים" אלו הנפטרים ללא בנים

מדרש הנעלם פרשת כי תצא מאמר היבום

רבי יהודה שלח ליה לר' אבא, אמר, אתון דקיימתון קמי מאריהון דמתניתין, מ"ט יבמה יבא עליה להקים שם המת, ולא באשה אחרת:

שלח ליה, "פֶּרֶה לַמּוֹד מְדַבֵּר בְּאֵזוֹת נִפְשָׁה שֶׁאֵפָה רוּחַ". (יִרְמְיָהוּ ב, 24) איתרגיש רבי יהודה, ואמר, ודאי דא היא רזא דחכמתא, משמע דאמר שאפה רוח, רוח ממש: ואזלא הא כהאי דא"ר יוסי דכתיב, ובכן ראיתי רשעים קבורים ובאו, ובאו ממש.

¹ זוהר זלכא א דף קיד עמוד ב

מדרש הנעלם:

(ישעיה סב ד) "לא יאמר לך עוד עזובה ולא רצך לא יאמר עוד שממה", ובכל מקום שאתה מוצא לא לא היא שבועה, הדא הוא דכתיב (בראשית ט טו) ולא יהיה עוד המים למבול, ולא יכרת כל בשר עוד ממי המבול, וכתיב (ישעיה נד ט) אשר נשבעתי מעבור מי נח, מכאן ש"לא לא" שבועה, ומן לאו אתה שומע הן, ועתיד הקדוש ברוך הוא לקיים עולמו קיום, שלא תגלה כנסת ישראל, ולא תהרס בנין בית המקדש, לפיכך אין מקבלין נשמתן אלא במקום קיים לעולמים, כדי שתהיה הנשמה קיימת בגוף לעולמים, ודא הוא דכתיב "הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו" וגו'. אמר רבי חזקיה, מהכא (מקרא הוא) הוא קדוש, ירושלם קדוש, הנותר בה קדוש, הוא קדוש דכתיב (ישעיה ו ג) קדוש יהוה צבאות, וכתיב (הושע יא ט) "בקרבך קדוש", ירושלם קדוש, דכתיב "וממקום קדוש יהלכו", הנותר בה קדוש, דכתיב (ישעיה ד ג) "והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו", מה קדוש הראשון קיים, אף השאר קדוש קדוש קיים.

זוהר חלק א דף קל עמוד א

מדרש הנעלם:

קמיה דמר, למנדע רזא דהאי פסוקא, ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה, אמר פירושא דהאי פסוקא כמה דגלו חברנא מארי מתניתין, דכד נשמתא ייתי בההוא גופא קדישא דילה, הא מילייהו על חייביא דיקומון ויכשרון עובדין, ויתן להו מזיוא יקרא דיליה דינדעון ויתובון, ויזכון זכותא שלימתא, וכד חמא שלמה דא, הוה סגי (ד"א, תוה סגי) ואמר ובכן ראיתי רשעים קבורים ובאו, וממקום קדוש יהלכו, שיבאו ויחיו ממקום קדוש.

ספר לקוטי תורה - פרשת האזינו

ובכן ראיתי רשעים קבורים ואחר שנקברו מן הפעם הראשונה חוזרין ובאין לזה העולם וז"ש ובאו מפני שדחו אותם מג"ע וז"ש וממקום קדוש יהלכו שהוא ג"ע ואם היו זוכרים עונותיהם הראשונים שעליהם באה להם הצרה הזאת לא היו חוזרין עליהם אבל הם שוכחים כל מה שעשו בפעם הראשונה וז"ש וישתכחו בעיר בעולם הזה שהוא העיר שכחו אשר כן עשו בפעם הראשונה וחוזרים על קיאם, נמצא שגם זה הפעם השני' או השלישית שבאו היה הבל שלא תקנו כלל אלא אדרבא קלקלו יותר וז"ש גם זה הבל:

ספר שערי הלשם חלק א - סימן טו - פרק א - עולמות שעלו במחשבה והתיקון והנה הם נשמות התקע"ד דורות שקומטו בלא עת כמפורש בגמרא חגיגה יג ע"ב מתתקנים תמיד ע"י ששתלן בכל דור ודור, והגם שאמרו הן הן עזי פנים שבדור, אך ממנו ית"ש הנה לא יפלא כל דבר והם מתתקנים עכ"פ. והיינו כי הנה הם מתגלגלים תמיד ובאים בגלגול אחר גלגול עד שמתתקנים עכ"פ, ועל זה נאמר, קהלת ח', ראיתי רשעים קבורים ובאו (כי הם קבורים ואח"כ באו מחדש) וממקום קדוש יהלכו כי שרשם הוא בקודש, כי כל האלף דור שרשם הוא מהחו"ג שבדעת מהב' כתפין דא"א כמו שבארנו בספר הדע"ה שם וע"ש ענף י"ח, ולכן מטפל הקב"ה בתקנתן עד שיתוקנו כולם על כל פנים.

¹ ספר לקוטי תורה - מגילת קהלת

וטוב לא יהי' לרשע כצל אשר איננו ירא, כבר בארנו ענין צל הזה שאינו ירא מה ענינו בפרשת נשא (בשער מאמרי רשב"י לקמן) בענין יראה ואהבה כמה ענינים בכ"י מורי ז"ל:

אמרתי שגם זה פירוש תיקון י"ב שעולה זה הבל וז"ס הבל היוצא מפומא דז"א:

ולעשות רצון הצדיק הובאו דבריו על אתר:

שער מאמרי רשב"י - פרשת נשא

והנה ספירת הכתר אין בה יראה זו כי אין ספירה עליונה הימנה והיא העליונה שבכולן ואמנם הספירה הראשונה מכל עשר ספירות שיש בה זאת היראה היא ספירת החכמה לפי שיראה לעלות אל מקום הכתר הגבוה ממנה פן תשרף באש שלה ולכן היא הנקראת יראה פנימית אבל הבינה אעפ"י שהיא תחת החכמה אין לה יראה זו לפי

שהבינה והחכמה זווגא חדא אינון וכחדא נפקי וכחדא שריין (דף כ"ט ע"א) ואדרבה יש בה בחינת אהבה כי היא אוהבת את החכמה ומתקרבת אצלה באופן כי החכמה נקראת יראה על כי יש לה יראה מלעלות אל הכתר והבינה נקראת אהבה על שאוהבת את החכמה אהבה גמורה ואמר כאן כי צריך שהאדם יקנה בו שתי מידות האלה. מדת האהבה את השי"ת הנרמזת בבינה האוהבת את החכמה ומדת היראה הנרמזת בחכמה היראה מן הכתר כנ"ל. והואיל ואתא לידן לבאר ענין היראה החיצונית והפנימית נבאר עתה ענין תועלת האדם בהיותו ירא יראה הפנימית הנזכרת כי גורם שגם הקלי' יתיראו מלעלות אל הקודש פנימה פן ישרפו וכאשר האדם איננו ירא יראה הנזכרת מלפני האלהים גורם אל הקלי' שיתבטל מהם היראה הזאת ויעלו למעלה ליינק שפע מן הקדושה וזהו סוד פסוק וטוב לא יהיה לרשע בצל אשר איננו ירא מלפני האלהים (ד"ש ע"ד) כי רז"ל דרשוהו על התלמיד שאינו ירא מלפני רבו ואין בו מדת היראה ואמר כי הוא רשע העושה כן ולכן לא יהיה לו טוב כיון שנדמה אל הצל אשר איננו ירא מלפני האלהים והצל הזה הם בחינת הקליפו' אשר נאחזות בק"ך צירופי אלהים דקדושה שהם כמנין צ"ל והוא סוד צ"ל מו"ת אשר איננו מלפני האלהים. ועולה להתאחז בק"ך צירופי אלהים הנזכרים אשר הם בקדושה וכבר ביארנו זה בדרוש תיקון הגאווה והליצנות וע"ש (ש' רוח הקודש ד"ז ע"א):

¹ זוהר חלק ב דף י עמוד ב

פתח רבי אלעזר ואמר, יש הבל אשר נעשה על הארץ, אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים וגו' אמרתי שגם זה הבל, האי קרא אוקמוה ואתמר. פסוק זה כבר הוסבר בכמה מקומות בזוהר כגון הקטע שלפנינו וכו' אך כאן בא להוסיף פרוש אבל יש הבל, שלמה מלכא עבד ספרא דא ואוקים ליה על שבעה הבלים שהם הז"ת דז"א דעלמא קיימא עליהו, שהמלכות מתקיימת מהם ואינון שבעה עמודין סמכין דעלמא, והם שבעה עמודים הסומכים את המלכות לקבל שבעה רקיעים, וכנגדם יש שבעה רקיעים ואלין אינון: וילון, עטרת יסוד דז"א היינו בחינת המלכות של ז"א רקי"ע, יסוד שחקי"ם, נצח והוד זבו"ל, תפארת מעו"ן, חסד מכו"ן, גבורה ערבו"ת, בינה הכוללת בתוכה כתר וחכמה וסימנך שמו"ר זע"ם ולקבליהו, וכנגד שבעה רקיעים יש שבעה הבלים הבל הבלים הרי שלוש הבלים אמר קהלת הבל הבלים הרי שלוש הבלים נוספים הכל הבל הוא ההבל ההשביעי, וכמה דאינון שבעה רקיעין, אית אחרנין דדבקי בהו, הם שבעה ספירות של המלכות ז"ס דנוק' ומתפשטי ונפקי מנייהו, הכי נמי אית הבלים אחרנין ז"ס דבי"ע ודקלי' דמתפשטי ונפקי מאלין, וכלהו אמר שלמה. והכא רזא דחכמתא אית ביה, יש הבל הוא היסוד דנפקא מאינון שבעה הבלים עלאין שהם ז"ס דז"א דעלמא קיימא עליהו,

ודא היסוד **נעשה על הארץ**, מלכות ואתקיים בקיומיה שהיסוד עומד בקיומו בסוד "והקימותי את בריתי" ואתתקף בתוקפיה, שמתחזק בעובדי ארעא, במעשי הצדיקים שבארץ התחתונה ובסליקו בהעלאת מ"ן, כלומר עשיית מעשים טובים ומצוות על מנת לעשות נחת רוח לאבינו שבשמים, דסלקא מארעא. שמעלים מלמטה ודא והיסוד אתמנא התמנה להשפיע על ארעא, למלכות וכל תוקפא וקיומא דיליה, ועיקר הקמתו של היסוד בסוד החסדים, הוא באינן נשמתין דצדיקא דאתלקיטו מארעא כד אינן זכאין, באותם נשמות הצדיקים שהסתלקו כבר מהעולם בעודם צדיקים עד לא סרחו בעוד דיהבי ריחא טב, טרם שקילקלו מעשיהם ועדיין הם צדיקים כגון חנוך דכתיב ביה (בראשית ה כד) ואיננו כי לקח אותו אלה"ם, ונטל ליה עד לא מטא זמניה ואשתעשע ביה, וכן שאר זכאין דעלמא. דתנינן, על תרין מלין צדיקא מסתלקי מעלמא עד לא ימטי זמניהו, למדנו, על שני דברים צדיקים נפטרים מהעולם טרם זמנם חד על חובי דרא, דכד אסגיא חייביא בעלמא אינן זכאין דמשתכחי ביניהו אתפסון בחוביהו, סיבה ראשונה בגלל ריבוי עוונות הדור, הם נענשים בגללם וחד כד אתגלי קמי קודשא בריך הוא דיסרחון לבתר, סליק לון מעלמא עד לא מטא זמניהו, הדא הוא דכתיב **אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים**, מטי עליהו דינא דלעילא כאילו עבדו חובין ועובדין דרשיעייא. וסיבה נוספת כאשר ידוע לפני הקב"ה שעתיד צדיק לחטוא הוא מסלקו טרם זמנו. ועל אמר שלמה המלך וכו' שהוא מביא עליהם דין עליון כאילו עברו עבירות.

דהא זמנא חדא שאיל רבי יוסי ב"ר יעקב איש כפר אונן בזמנא דרבי עקיבא וחברוי אסתלקו מעלמא ומיתו בההוא גוונא שהרי פעם אחת שאל רבי יוסי בן רבי יעקב איש כפר אונן בעת שרבי עקיבא ותשע הרוגי מלכות הסתלקו מהעולם במיתה משונה כמתואר בגמרא במסכת ברכות דף סא ע"ב לגבי רבי עקיבא לרבי מאיר, אמר ליה וכי כתיב דא בכל אורייתא כלה? שאל את רבי מאיר וכי כתוב עונש כזה לצדיק בתורה כולה? אמר ליה, ולא? ענה לו וכי לא? והא אמר שלמה **אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים**, מטי עליהו דינא דלעילא כאילו עבדו חובין ועובדין דרשיעייא, שמגיע לצדיק עונש כאילו הוא רשע וכן ההיפך **וש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים**, יתבי בשקט ושלם בהאי עלמא, ודינא לא מטא עליהו, כאילו עבדו עובדין דצדיקייא, יושבים בשקט בעולם הזה ודין לא מגיע עליהם כאילו היו צדיקים אמאי? וזאת למה? אי בגין דאתגלי קמי קודשא בריך הוא דיתובון בתיובתא, או דיפוק מניהו זרעא דיהא קשוט בעלמא, או בגלל שגלוי וידוע לפני הקב"ה שישובו בתשובה לפניו או שיולידו צדיקים כגון תרח דנפק מניה זרעא דקשוט אברהם, אחז דנפק מניה חזקיהו, ושאר חייבין דעלמא, ובגין כך

בסטרא דא צדיקים שמגיע להם עונש כרשעים ובסטרא דא, וההיפך, רשעים שמגיע להם שכר כמעשה הצדיקים נראה לנו בעיני בשר שזה **הבל דקאמרן נעשה** ואתתקף על הארץ כדאמרן.

דבר אחר, פירוש נוסף **יש הבל אשר נעשה על הארץ**, כדקאמרן דאתתקף (ואתתקף) על עלמא, במאי, בגין **דיש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים**, מטאן לידיהו כאינן עובדין דחייביא, כגון בת עובד ע"ז, או חד מאינן עובדין דאינן ממעשה הרשעים, ואינן קיימי בקיומיהו מדחילו דמאריהון, ולא בעאן לאסתאבא, כגון כמה זכאי קשוט דמטו לידיהו כעובדין אלין, ואינן גבורי כח דעבדי רעותא דמאריהון ולא חטאו, שמגיע לצדיק נסיון כאילו הוא רשע והם עומדים בנסיון ולא חוטאים ולא נטמאים כגון המסופר כמה מעשיות בגמרא בקידושין דף לט ע"ב על רב פפי ובדף מ ע"א על רבי צדוק ורב כהנא עיי"ש ועל דא **הבל נעשה על הארץ**, ואתתקף בתוקפיה. **ויש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הצדיקים**, מטי לידיהו חד מצוה דאיהו עובדא דצדיקא, וזכאן בה ועבדין יתה, כגון לסטים מקפחא דהוה משתכח בטוריא, בהדי אינן לסטים עובדי ע"ז, וכד הוה יודאי אעבר תמן הוה משזיב ליה, ונטר ליה מנייהו, והוה קרי עליה רבי עקיבא **יש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הצדיקים**, ויש רשעים שמגיע אליהם מצוה כמעשה הצדיקים. כגון: שודד מזוין שהיה בקבוצת שודדים עובדי ע"ז וכאשר יהודי עובר שם הוא מצילו מידם וכגון ההוא חייבא דהוה בשבבותיה דרבי חייא, דליליא חד פגע בה בההיא אתתא דהות אזלת לבי ברתה, בעא למתקף בה, אמרה ליה במטו מינך אוקיר למרך ולא תחטי גבאי, שבקה ולא חב בה, או דוגמא נוספת: היה רשע שגר בשכנות לרבי חייא. לילה אחד פגש באישה שהלכה לבקר את ביתה ורצה לאונסה. ביקשה ממנו האישה ואמרה, כבד אדונך הכוונה להקב"ה ולא תפגע בי והניחה אותו הרשע ולא פגע בה. וזה נחשב לרשע כאילו עשה מצווה כמאמר הגמרא בקידושין דף לט ע"א "ישב ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כעושה מצווה" וכפירוש רש"י שם הוי אומר **ויש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הצדיקים**, אמרתי שגם זה הבל, כמה דאתתקף ההוא הבל בהדי אינן צדיקא דמטו לידיהו עובדי דחייביא ולא חטאן, אוף הכי אתתקף בהדי אינן חייביא דמטי לידיהו עובדי דאינן צדיקא ועבדי להו. כשם שמתחזק ההבל על הצדיקים לעשות עברה ולא חוטאים כך מגיעות מצוות לידי הרשעים ועושים אותם דתנינן עבד קודשא בריך הוא צדיקים ורשעים בעלמא, וכמה דאתייקר איהו בעלמא בעובדי דצדיקא, הכי נמי אתייקר איהו ברשיעייא כד עבדי עובדא טבא בעלמא. שלמדנו עשה הקב"ה צדיקים ורשעים בעולם וכשם שמתעלה כבודו מהצדיקים כך מתעלה כבודו מהרשעים כאשר עושים טוב בעולם. הבאור

מתוך ה"מתוק מדבש" דף כג שליקט מספר "מקדש מלך" ובאור הרמ"ק ז"ל ובתוספת נופך.

זוהר זלך א דף נו עמוד ב

ויתהלך חנוך את האלה"ם ואיננו כי לקח אותו אלה"ם, רבי יוסי פתח, (שיר א יב) עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו, האי קרא אתמר, אבל תא חזי כך ארחוי דקב"ה, בשעתא דבר נש אתדבק ביה, והוא אשרי דיוריה עליה, בשעה שאדם דבק בהקב"ה הקב"ה נעשה מרכבה עליו (מרבי חיים ויטאל הובא בספר "מתוק מדבש" דף קעט) וידע דלבתר יומין יסרח, אקדים ולקיט ריחיה טב מניה, וסליק ליה מעלמא, ויודע הקב"ה שהצדיק לאחר זמן יחטא, מקדים הקב"ה ואוספו אליו טרם יחטא הדא הוא דכתיב עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו, עד שהמלך דא קב"ה, במסבו, דא ההוא בר נש דאתדבק ביה ואזיל בארחוי, במסיבו זה הצדיק הדבק בקב"ה והולך בדרכיו נרדי נתן ריחו, אינון עובדין טבין דביה, דבגינהון יסתלק מעלמא עד דלא מטא זמניה. "נרדי נתן ריחו" אלו המעשים הטובים שבגינם מסתלק הצדיק מהעולם. ועל דא הוה שלמה מלכא אמר, **יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים וגו', יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים**, כמה דאוקימנא דבגין דעובדיהון טבין קב"ה סליק לון מעלמא, (בגין דלא יסרחו (יחיו), ומגו רחימותיה בהו מסלק לון) עד לא מטא זמנייהו, ועביד בהון דינן, **ויש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הצדיקים**, דקב"ה אוריק לון יומין, ואוריק רוגזיה בהו, וכל דא כמה דאתמר, אלן בגין דלא יסרחון, ואלן בגין דלהדרו לגביה, או בגין דיפוק מנייהו בנין דמעלי. ויש רשעים שהקב"ה מאריך אפוא אליהם או בגלל שעתידים להוליד בן צדיק או כדי שיחזרו בתשובה תא חזי חנוך זכאה הוה, וקב"ה חמא ליה דיסרח לבתר, ולקיט ליה עד לא יסרח, הדא הוא דכתיב (שיר ו ב) וללקוט שושנים, בגין דיהבי ריחא טב לקיט לון קב"ה עד לא יסרחו, ואיננו כי לקח אותו אלה"ם, ואיננו לארכא יומין כשאר בני נשא דהוו אורכי יומין, מאי טעמא, בגין דלקח ליה קב"ה עד לא מטי זמניה.

תיקוני זוהר דף קב עמוד א

אמר רבי שמעון בגין דא כתיב (קהלת ה') **יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים** וגומר, והכא אתרמיז צדיק ורע לו רשע וטוב לו, צדיק ורע לו הכא אתרמיז, יש צדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים, ודא רזא דצדיק דאערע ליה כמעשה הרשעים, לאו דאיהו רשע ולא בן רשע, אלא כמעשה

הרשעים דחב בעובדא דחייביא, דאינון סמא"ל ונחש, אירע ליה עובדא דילהון, והאי איהו רזא פוקד עון אבות על בנים, בגין דמעשה אבותיהם בידיהם, דא גרים להבל מיתה, ומת בלא בן, ובגין דא אזיל בגלגולא, שי"ן דמשה איהו ש"ת מתמן רווח שי"ן (ס"א שת), הדא הוא דכתיב כי שת לי אלקי"ם זרע אחר תחת הבל כי הרגו קין, תחת הבל ודאי, דהבל רכיב עליה, ואתעביד שת הרכבה ליה, ואיהי סיומא דאלפא ביתא, ובגין דא תחת הבל:

ספר נהר שלום - דף מז עמוד א

ז"ל הרב ז"ל דע שהמגולגל המשלים נוטל חלקו וחלק חבירו בסוד "יכין רשע וצדיק ילבש" לפי הגמרא בבא קמא קיט ע"א על הפסוק באיוב פרק כז, 17 כי אותו הלבוש שעשה רשע זה ע"י קצת צדקותיו ומעשיו (קכ"ה ע"א) הטובים ולא זכה ללבושו עתה המגולגל המשלים לובשו וזהו וצדיק ילבש. והנה יוחנן כהן גדול שמש בכהונה גדולה 80 שנה ובודאי שע"י עבודתו כמה וכמה לבושין דיקר עשה לו אלא שאח"כ נעשה צדוקי אז אבד כל החלקים הטובים ההם. והנה דוגמת יוחנן שימיו הראשונים היה צדיק ולבסוף חטא הנה מה שפגם הם ימיו האחרונים ולזה בא רבי אלעזר בן דורדייא שהיה פגום בכל ימיו הראשונים ובסוף ימיו עשה תשובה ונמצא שיש כאן ימים שלימים מתוקנים וימים שלמים מקולקלים והנה צד הרע שבימים אלו נטל יוחנן וצד הטוב שבימים האלו נטל ראב"ד וכמ"ש בפסוק "יגמור נא רע רשעים ותכונן צדיק" (תהילים פרק 10, ז) ובפסוק "אם רעב שונאך כו' (משלי כה, 21) עכ"ל. וקשה איך לא לקחו הקב"ה ליוחנן קודם שחטא כמו שעשה לחנוך ולכיוצא בו שכך הוא דרכו של הקב"ה כמ"ש בזוהר ע"פ ויתהלך חנוך וגו' או למה לא עשה לחנוך כמו שעשה ליוחנן ולא ליקח אותו ויתן תחילה ימיו הטובים למי שעשה תשובה בסוף ימיו ואפשר שלזה כיון שלמה המלך עליו השלום באומרו **יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים כגון יוחנן כהן גדול ויש רשעים שמגיע להם כמעשה הצדיקים כגון רבי אלעזר בן דורדייא ע"ה כנ"ל.**

¹ זוהר זולק ב דף רנה עמוד א

כתיב (קהלת ח טו) **ושבחתי אני את השמחה אשר אין טוב לאדם תחת השמש כי אם לאכול ולשתות ולשמוח והוא ילונו בעמלו ימי חייו אשר נתן לו האלהים תחת השמש, ושבחתי אני את השמחה, וכי שלמה מלכא משבח דא. וכי שלמה המלך ע"ה משבח את האכילה, השמחה והשתיה? אלא ושבחתי אני את השמחה, דא חדוותא דמלכא**

קדישא בזמנא דאיהו שלטא, אלא, ושבתתי אני את השמחה זו שמחת הקב"ה, ומתי שיש שמחה למעלה על האדם לשמוח למטה, ומתי? בשבתא וביומין טבין, דמכל עובדין טבין דבר נש עביד, אין טוב לאדם תחת השמש, כי אם לאכול ולשתות, ולאחזאה חדוותא בההוא סטרא, בגין דיהא ליה חולקא לעלמא דאתי. בשבתות וימים טובים שבהם יש לשמוח, והשמחה של האדם זה בזמן שהוא אוכל ושותה ומראה שמחה בצד הקדושה ובזה בונה את עולמו הבא. על פי ה"מתוק מדבש" דף תתנא.

¹ ספר עבודת הקודש זולק ג פרק כ

וכבר גלה חכם הרזים ע"ה בספר קהלת, קצור ההשגה האנושית וליאותה, בשני אלו המחקרים, אמר כאשר נתתי את לבי לדעת חכמה ולראות את הענין אשר נעשה על הארץ כי גם ביום ובלילה שנה בעיניו איננו רואה. וראיתי את כל מעשה האלהים כי לא יוכל האדם למצא את המעשה אשר נעשה תחת השמש בשל אשר יעמל האדם לבקש ולא ימצא וגם אם יאמר החכם לדעת לא יוכל למצא. אמר כי כבר נותן את לבו לדעת חכמה והוא חכמת הנמצאות על דרך העיון השכלי המופתי, ולראות את הענין אשר נעשה על הארץ ולראות אם יוכל להשיג על דרך החקירה המופתית טבעי הדברים השפלים, והרבתי בזה והגדלתי העיון והחקירה כי גם ביום ובלילה שנה בעיניו וגו', ועיניו שב אל לבו כמו ולבי ראה הרבה חכמה, שהוא העיון השכלי, וראיתי את כל מעשה האלהים כי לא יוכל האדם למצא. אמר כי עמדו בפניו שני מעיקים בזה, האחד עומק המושג, כי להיות הטבע מעשה אלהים משוער בחכמתו וכמו שכתוב יי' בחכמה יסד ארץ ומי יבא עד תכונתו, והשני קוצר המשיג, כי לא יוכל האדם במה שהוא אדם, למצא האמת בטבעי הדברים השפלים להיות אין לו מבא בהם כי אם מן החוש והחוש יחטיא האמת על הרוב, בשל אשר יעמול האדם וגו', נעתק אל מה שאין לחוש מבא בו, והוא מתעמל בחקירתו דרך אומד ומחשבה בלבד, והוא בדברים אשר למעלה מגלגל הירח, ואמר כי מכל שכן בזה אם יעמל האדם במה שהוא אדם לבקש על דרך האומד וההשערה השכלית, ולזה הוסיף בחקירה זו השנית לבקש ואמר ולא ימצא כי הוא נמנע מצד שהוא אדם:

והזכיר האדם בשניהם, לפי שהחוקר בהם הוא אם מן החוש ואם מן השכל האינושי, ובהם הוא אדם אשר מצד זה תקצר השגתו, והוא ע"ה בא לחקור בשני המחקרים האלה מצד זה וידע כי נלאה בחקירתו, וזה היה בכוונה כדי שיכיר מעלת החכמה שנתנה לו במתנה אשר בה יעמוד על האמת, בכל מה שסכל קודם בהיותו חוקר בו מצד החוש ומצד השכל שהוא אדם בהם, והוא שאמר במקום אחר וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות, שרצה בזה כי מן הסכלות שסכל חכמת הנמצאות כשחקר

בהם מצד שהוא אדם, ראה שיש יתרון ומעלה גדולה לאין חקר לחכמה שנתנה לו, שבה עמד על האמת בכל מה שסכל מקודם, ואלו לא חקר מקודם על זה אולי אחר שנתחכם לא היה רואה ומכיר היתרון שיש לחכמה, אבל היה אומר כי גם מצד שהוא אדם בלבד יוכל להשיג, ולדחות זה אמר וגם אם יאמר החכם לדעת כלומר וגם אם יאמר החכם אחר שנתחכם בחכמה שגם מצד השכל והעיון, יוכל לדעת ולהשיג מה שנתחכם בו אחר כך אמר כי לא יוכל למצא כי כבר עמד הוא על זה מצד הנסיון:

1 ספר דעת תבונות להרמז"ל ז"ל

יש שני אופני השגחה בעולם הנהגת שכר ועונש והנהגת המזל והם שולטים לפי מעשי בני אדם

(קסט) אמרה הנשמה - אמנם אם כן נגזר אומר שאין שכר ועונש בעולם הזה כלל, אלא בעולם הבא? (קע) אמר השכל - איננו כן; אבל צריך שתדעי הקדמה עיקרית, והיא, כי הנה אמרו חז"ל (בראשית רבה כה, ג), "ויהי רעב בימי דוד" (שמואל ב כא, א) - עיקר אותנטיא שלו לא היה ראוי להיות בימי דוד, אלא בימי שאול, אלא על ידי שהיה שאול גרופית של שקמה גלגלו הקב"ה והביאו בימי דוד. וכן אמרו (ב"ר נה, ב), "הפשתני הזה כשהוא בודק פשתנו אינו בודק אלא" וכו'. הרי לפניך שלא תמיד ישתמש האדון ב"ה מן הנהגת המזל הזה, אלא בזמן שהוא יודע שטוב להשתמש בה. כי הנה האדון ב"ה הכין סדרים עמוקים בהשלמת הבריאה, כמו שביארנו, ושם לו שני דרכים, דרך השכר ועונש ודרך המזל, והוא הבוחר, ומשתמש פעם מן הדרך האחד ופעם מן הדרך האחר, מה שהוא יודע היותו יותר טוב לעולמו. אמנם בהשתמשו מן הדרך השכר ועונש - יהיו כל הענינים הנולדים לפי סדרי השכר ועונש בחוקותיהם; ובהשתמשו מדרך המזל - יהיו הענינים. הנולדים לפי סדר הנהגת המזל ותכונת הבריאה, כמו שביארנו:

והנה גם זה יוליד לצדיקים זכות יותר, כי אלמלי תמיד היה האדון ב"ה מענה את הצדיקים לבד - היה נסיון, אך לא כל כך גדול, כי על כל פנים היו מתנחמים לדעת שהם ודאי צדיקים, כיון שהם מעונים; וכל בן שכל היה בוחר באלה היסורים, שודאי אינם אלא יסורי הצדיקים, כי הרשעים אינם מיוסרים. אמנם רצה האדון ב"ה שיהיה מקום נסיון יותר גדול, שלא יוכלו בני האדם להבין בבירור מה שהקב"ה עושה בעולם עם כל איש ואיש. אבל מה שיראה לכאורה - הוא היות "הכל כאשר לכל, מקרה אחד לצדיק ולרשע" (קהלת ט, ב). וענין זה ביארוהו במדרש ז"ל (ילק"ש קהלת תתקפט, וע"ש בסי' הקודם לו), שלמה מביט בכל הדורות ורואה דברים שמגיעים לרשעים מגיעים לצדיקים" וכו'.

פירוש, כי יראה הקב"ה שמקרה אחד שיוולד לרשע שיהיה, עובר אחת מן העבירות בפרט, ויהיה העונש ההוא מתיחס לעבירה ההיא, יולד גם כן לצדיקים שיהיו ממש נזהרים עד מאוד באותה העבירה עצמה; והיינו, אברהם ונמרוד, וכל האחרים המוזכרים במדרש שם, שהמעשה מוכיח האמת הזאת שפך הוא ודאי. והנה זה עשוי כדי לתת שכר טוב יותר לצדיקים המתחזקים באמונתם, והוא מה שאמר הכתוב (חבקוק ב, ד), "וצדיק באמונתו יחיה". כי אי אפשר לשום אדם לעמוד על בורים של הדברים שהקב"ה עושה עמו, כי הוא ית' מתנהג פעם בדרך השכר ועונש ופעם בדרך המזל, כמו שביארנו. וכל דבר שיתחדש על האדם, הנה אין שם מי שישפוט אם מן השכר ועונש הוא, וכפי מעשיו, אם מן המזל הגוזר עליו; ויש בכל דבר ודבר פנים לכאן ולכאן, עד שהלב סוער מאוד ברוב מחשבותיו ושרעפיו בקרבו. אבל מי שהוא נאמן לה', צריך שיתקע יתד אמונתו חזק בל ימוט, לדעת שכל מעשה ה', יהיה באיזה דרך שיהיה, ישר ונאמן הוא ודאי, ואין עולה ח"ו, ולא כרשעים שהיו אומרים, לא יתכן דרך ה'; אלא על משמרתו יעמוד לעבוד את בוראו בעבודה תמה, בהשואה אחת בכל מידה ומידה שהוא מודד לו, ואז יקרא תמים ממש:

כללו של דבר - שני דרכים הם, דרך השכר ועונש ודרך המזל; והאדון ב"ה משתמש מהם לפי מה שהוא יודע היותו טוב לעולמו:

ובמדרשו של רשב"י נמצא מאמר אחד, שאף על פי שענינו עמוק בסתרי המידות, אבל שטחיותו נראה זר מאוד למי שלא ידע הקדמות אלה שהודעתיו. וז"ל המאמר (תיקוני זוהר, תיקון ע), "ובזמנא דאסתלק הוי"ה מכרסיא דדין ומכרסיא דרחמי, לית תמן לא אגרא ולא עונשא", כי נראה כאילו ח"ו אין שכר ועונש. אמנם הכוונה האמיתית היא להודיענו שיש זמן שאין האדון ב"ה מנהג העולם בהנהגת השכר ועונש, אלא בהנהגת המזל, וכמו שביארנו, שהטוב והרע נמשך ובא לפי עניני ההנהגה לצורך התיקון הכללי. אך ודאי שהשכר ועונש יהיה לעולם הבא, לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו. אמנם הודיענו, שבזמן תוקף עקבות משיחא, לא יקשה עלינו אם הצדיקים נשפלים השפלה גדולה, ואם בני האדם צועקים ולא נענים, וכל שאר הדברים הרעים שאמרו רז"ל (סוטה מט ע"ב), "בעקבות משיחא חוצפא יסגי", כי כל זה נולד לפי שאין הצדיקים יכולים אפילו בזכותם לתקן הקלקולים ההם, כי השעה גורמת כך, וכדי להוליד מזה התיקון השלם שיהיה אחר כך בגילוי יחודו ית', וכמו שביארנו:

¹ זוהר זולק ג דף קנז עמוד א

פתח ואמר זה רע בכל אשר נעשה תחת השמש. זה רע ודאי. מאי זה רע דא הוא מאן דאושיד זרעא בריקניא וחביל אורחוי בגין דהאי לאו מדוריה בקב"ה ולא יהא ליה חולקא בעלמא דאתי רע זה המוציא שז"ל שהרי זה אין מדורו עם הקב"ה בעולם הבא הדא הוא דכתיב "כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע". (תהילים ה, 5) על דא אמר זה רע דלא יהא ליה מדורא לעילא כי מקרה אחד לכל וגם לב בני האדם מלא רע (בגין דא) והוללות בלבבם בחייהם שטותא תקיע בלביהו ואינן מחוסרי מהימנותא

ולית לון חולקא בקב"ה ובאינון בני מהימנותא לאו בעלמא דין ולא בעלמא דאתי הדא הוא דכתיב **"ואחריו אל המתים"**. בחייהם שטות תקועה בליבם והם מחוסרי אמונה ואין להם חלק בקב"ה ובקהל המאמינים לא בעולם הזה ולא בעולם הבא ת"ח קב"ה אזהר לבני עלמא ואמר **"ובחרת בחיים למען תחיה"** (דברים ל, 19) (בהאי עלמא ובעלמא דאתי) וחיין דההוא עלמא נינהו. בא ודאה, הקב"ה מזהיר את בני האדם ואומר להם **"ובחרת בחיים למען תחיה"** היינו חיי העולם הבא אינון דחייבין מחוסרי מהימנותא מאי קא אמרי **כי מי אשר יבחר וגו'.** אע"ג דיבחר בר נש בההוא עלמא כמה דאמר, לאו הוא כלום אלו מחוסרי האמונה מה אומרים? **"כי מי אשר יבחר וכו'"** שאף על פי שיבחר האדם בעולם הבא, כמו שאומר, אינו כלום דהא מסירא דא בידנא **אל כל החיים יש בטחון ומסירא דא בידיהו כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת.** כי מסורת זה בידינו **"אל כל החיים יש בטחון"** היינו חיי העולם הזה, ומסורת בידם **"כי לכלב חי טוב מן האריה המת"** היך יהא לן חיין בההוא עלמא ואיך יהיה להם חיים בעולם הבא? ועל דא זה רע ודאי דלא ידורון במלכא עלאה ולא יהא לון חולקא ביה. ועל כן זה רע ודאי, שלא יגורו עם המלך ולא יהיה להם חלק בו ואע"ג דכל הני קראי תשכח סמיכין לחברייא במלין אחרנין. ולמרות שפסוקים אלו שימשו את החברים לדרשות אחרות אבל ודאי שלמה קא אתא לגלאה על אינון חייבין מחוסרי מהימנותא דלית לון חולקא בקב"ה בעלמא דין ובעלמא דאתי. אבל ודאי ששלמה המלך ע"ה בא לגלות על אלו הרשעים חסרי האמונה שאין להם חלק בעוה"ז ובבא. על פי ה"סולם" פרשת שלח אותיות כה-כו וה"מתוק מדבש" דף רכה.

¹ זהר זודש מדרש רות מאמר כל זמן שהגוף לא נקבר, הנפש אינה

נזזה

יומא חד, רבי פרחיה הוה יתיב אבבא דפתחא דלוד, והוה עציב, דדחיקא ליה שעתא. היה דחוק במעות אתא חד בר נש לגביה, אמר ליה, רבי, תיבעי למיהך בדוך פלוני בהדאי, ואתן לך מאני כסף, בגין דנשתדל באורייתא כחדא באורחא, אמר ליה ניזיל. אזלו. אמר ליה, רבי, מאי דכתיב, **כי החיים יודעים שימותו והמתים אינם יודעים מאומה.** אמר ליה **החיים** אלו הצדיקים, **והמתים** אלו הרשעים:

א"ל חייך רבי, אפילו הרשעים בההוא עלמא, ידעין בצערא דידהו, וידעין ביקרא דצדיקייא, ובדינהון דרשיעייא. אמר ליה, אי הכי מאי והמתים אינן יודעים מאומה? הקשה לו אותו אדם לרבי פרחיה, כיצד יתכן לומר שהרשעים אינם יודעים

מאומה? והרי אפילו רשעים בעולם הבא יודעים בצער העולם הזה וכמסופר בגיטין דף נז ע"א על פושעי ישראל.

אמר ליה, בהאי עלמא כתיב. דהא צדיקייא דאיקרון חיים, מסתכלין וידעין דימותון, וזמינין למיהב דינא, דאית דין ואית דיין. כד"א, "והחי יתן אל לבו". (לעיל פ"ז, 2) אבל רשעים דאיקרין מתים, לא ידעין, ולא משגיחין, ולא מסתכלין בעובדי דההוא עלמא כלום. ומאן דלא ידע בעובדא דההוא עלמא, איקרי מית בגין דהאי עלמא לאו מבני חייא. דההוא עלמא דנשמתין ורוחין איהו, והאי עלמא דגופא הוא: אמר לו רבי פרחיה, הפסוק מדבר על הרשעים בעולם הזה. הצדיקים בעוה"ז יודעים שימותו ויש דין ויש דיין אבל הרשעים אינם שמים על ליבם דבר מעניני העולם הבא ולכן נקראים מתים כי העולם הזה הוא עולם הגוף והעולם הבא הוא עולם הנשמות.

ספר שיערי צדק – השער השביעי

דע כי כל מקום שנקרא "חיים" אין שם רע לא מעט ולא הרבה, ובכל מקום שנקרא "רע" אין בו (חיים) לא מעט ולא הרבה. כי הדבר הנקרא חיים הוא עיקר ועצם כל טובות ותענוגים וכל מיני הגמול העתידיים לצדיקים ולחסידיהם והמקום הנקרא מות הוא הפך החיים. לפיכך אמרה תורה "ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב את המות ואת הרע" (דברים פרק ל', 15) עם החיים יבא טוב ועם המות יבא רע כי החיים ממש הם עצם הדבר נקרא כך. והוא סוד הספירות העליונות מקום כל מיני אצילות ושפע ברכה וטובה והצלה ובריאות וחיים. והמות ממש הוא עצם דבר ובו כל כחות הטומאה החיצונית הנקראים אשה זרה וזונה ובאר צרה נכרייה. היודע סוד זה יבין סוד גויעה ואסיפה ומיתה האמורה בצדיקים וסוד מיתה האמורה ברשעים וסוד טומאת מת סודות גדולים תלויין בענין טומאת מת במה שרמזנו הנה. לפיכך רמזו במס' ברכות (דף יח ע"א) כי החיים יודעים שימותו והמתים אינם יודעים מאומה ואמר הצדיקים במיתתן קרויים חיים והרשעים בחייהם קרויים מתים. והנני רומז סודות נפלאות "לא המתים יהללו י"ה" (תהילים קטו, 17) והטעם כי הדבר נקרא מת הוא הפך עולם החיים הנקרא י"ה אבל "ואנחנו נברך י"ה מעתה ועד עולם" (שם שם, 18) עיין תלמוד ירושלמי מסכת סוכה דף יב עמוד ב:

רבי אבין בשם רבי יודה בר פזי (לולב) היבש פסול על שם "לא המתים יהללויה".

1 פירוש הרמב"ם על הכתובים

לך אכול בשמחה וגו' (ט, ז). זה שאמר הכתוב "וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה'" (יחזקאל מא, 22). כבר ידוע כי השכינה נקראת לחם, ושלמות התיקון - שיהיו אימא ונוקבא מחוברים ביחד, בסוד מי זאת כידוע. ולכך צריך היין ג"כ שהוא בסוד אימא, בסוד יין המשומר בענביו כידוע. ולכך, "לך אכול בשמחה לחמך", מצד מלכות, "ושטה בלב טוב יינך", מצד אימא המתחברת במלכות. עוד, כבר ידוע, שהזיווג של ז'ו"ן נעשה על ידי אימא, בסוד, "אלקים מושיב יחידים ביתה", ולכך תיקון הוא - האכילה ושתייה ביחד, שתיקון האכילה הוא בסוד הזיווג, כידוע שמאכ"ל עולה בסוד יאקדונק"י. ולכך, "לך אכול בשמחה לחמך", אכילה שהוא בסוד הזיווג. ולפי שאימא היא המזווגת אותם, ולכך צריך גם כן שתית יין, שהוא מאימא - "ושטה בלב טוב יינך", שעל ידה נעשה הזיווג העליון:

ושמא תאמר, איך אומר, "לך אכול" וגו', והלא אכילה ושתייה הם דברים חומריים וגופניים והס"א נהנית מהם, והיה לו לאדם להתרחק מהם ולא להתקרב בהם, ואיך אומר, "לך אכול בשמחה" וגו'. לזה מתרץ ואומר, "כי כבר רצה האלקים" וגו', כאן מדבר שלמה בסעודת מצוה הנעשה לכבוד איזה מעשה טוב, לכבוד התורה או לכבוד מצוה אחרת (דרך משל כמו שאמרו במדרש, במוצאי יוה"כ בת קול יוצאת ואומרת לך אכול) שכיון שהקדושה נתרצתה וקבלה אותו המעשה, היא סעודה מצד הקדושה, ולא יש יראָה שהס"א תהנה מאותו הסעודה. וכמו שהיא סעודת שבת, כיון שהיא סעודת מצוה יש לו לאדם להרבות בה, ולא יש יראה מן הס"א. ולכך אומר, "לך אכול" וגו': הרי שתיקון האכילה הנעשית בקדושה ובטהרה הוא תיקון גדול, שהיא סוד הזיווג העליון, ובפרט אם היא סעודת מצוה. וזה סוד מה שאמר, "וידבר אלי" וגו', השכינה לפעמים היא עם הז"א אב"א, אבל התיקון הוא שתהיה פנים בפנים, ולכך אומר, "וידבר אלי וגו' זה השלחן", שהיא המלכות, תיקונה הוא שתהיה "לפני ה'", דהיינו שתהיה פנים בפנים עם הז"א. ואמרו רז"ל, פתח במזבח וסיים בשלחן וכו'. הסוד הוא, בזמן שבית המקדש קיים, על ידי הקרבנות שהיו נקרבים על גבי המזבח, העוונות היו מתכפרים. והטעם הוא, לפי שעל ידי הקרבן היה נעשה הזיווג העליון, וכשיש זיווג ההארות מתרבים, ובכח ההארות היו מתכפרים העוונות, והפגמים הולכים להם. ועכשיו השלחן משלים לזה, ("ועכשיו שולחנו של אדם מכפר עליו" מימרא משם רבי יוחנן ור"ל ורבי אלעזר עיין גמרא ברכות נה ע"א, חגיגה כז ע"א ומנחות צז ע"א) לפי שעל ידי האכילה כשאדם אוכל בקדושה ובטהרה, ובפרט אם היא סעודת מצוה, הזיווג נעשה, ואז ההארות מתרבים והחסד גובר, ובכח החסד העוונות

מתכפרים, והתיקון נשלם כראוי, בסוד היחוד העליון המתגלה, כמ"ש, "והיה ה' למלך על כל הארץ" וגו'.

1 זוהר זולק ב דף קנה עמוד א

רבי אלעזר פתח ואמר, בכל עת יהיו בגדי לבנים, ושמן על ראשך אל יחסר, האי קרא אוקמוה ואתמר, פסוק זה כבר הוסבר ע"י החברים אבל תא חזי, קודשא בריך הוא ברא ליה לבר נש ברזא דחכמתא, ועבד ליה באומנותא סגי, ונפח באפוי נשמתא דחיי, למנדע ולאסתכלא ברזין דחכמתא, למנדע ביקרא דמאריה, כמה דאת אמר (ישעיה טז ג) כל הנקרא בשמי ולכבודי, בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, ולכבודי בראתיו דייקא, ורזא דא "ולכבודי בראתיו" אוליפנא, דהא כבוד דלתתא רזא דכורסיא קדישא לא אתתקן לעילא, אלא מגו תקונא דבני עלמא..... ועל דא כתיב **בכל עת יהיו בגדי לבנים, ושמן על ראשך אל יחסר**, מה לכבוד עלאה ההוא משחא רבות קדשא לא אתמנע מניה מרזא דעלמא דאתי, אוף הכי לבר נש דעובדוי מתלבנן תדיר, ההוא משח רבות קודשא לא יתמנע מניה תדיר. במאי זכי בר נש לאתעדנא בההוא עדונא עלאה, בשלחן דיליה, כמה דאיהו מעדן על פתוריה נפשאן דמסכני, דכתיב (ישעיה נח י) "ונפש נענה תשביע", מה כתיב בתריה, "אז תתענג על יהוה וגו', דאוף הכי קודשא בריך הוא רוי ליה בכל אינון עדונין דמשח רבות קודשא עלאה, דנגיד ואתמשך תדיר לההוא כבוד עלאה, כתיב ונפש נענה תשביע, מה כתיב בתריה, אז תתענג על יהוה".

ספר שערי צדק - השער הראשון

וכשירד שלמה עליו השלום לעומק הידיעה זו שהמלכות הנקראת ע"ת ונקראת "עץ הדעת טוב ורע יש בה עיתים לטובה וכו' פירש כמה דברים ואמר "עת ללדת ועת למות עת לטעת ועת לעקור" ושאר כל העתים שפירש באותן פסוקים. ובא ופירש פסוק אחד לתקן כל מיני עתים ואמר **בכל עת יהיו בגדי לבנים** כלומר למשוך הלובן העליון על ידי הרצון ואז יהיו כל העתים בטובה ובשפע וכיצד הוא המריק השמן מלמעלה דרך הצינורות העליונות ואמר בסוף הפסוק **ושמן על ראשך אל יחסר** ואמר כשמן הטוב היורד על הזקן זקן אהרן בודאי שמושך עולם החסד והרחמים ולפיכך היה נכנס לקדש הקדשים ביום הכפורים בבגדי לבן ולפי שהם מרצים ומתקנים כל העתים כתיב אל יבא בכל ע"ת אל הקדש וכתוב **בכל עת יהיו בגדי לבנים** וכתוב בזאת יבא אהרן אל הקדש כתנת בד קדש ילבש ומכנסי בד יהיו על בשרו בגדי קדש הם ורחץ במים את בשרו ולבשם בכאן הודיע סוד **בכל עת יהיו בגדי לבנים** ואלו הם העיקרים הגדולים הנקראים ע"ת רצו"ן:

ספר חסד לאברהם - מעין ב - נהר סח

וכן אמר שלמה המלך ע"ה להזהיר על השאר שאר אברי הגוף שלא יחטאו **בכל עת יהיו בגדי לבנים וגו'**, ירצה יהיה הגוף שהוא מלבוש ובגד לנשמה מלובן במצות להלביש הנשמה, **ושמן על ראשך** שהיא הנשמה שהיא נר ה' **אל יחסר**, שאם ח"ו יהיה להיפך יפגום בנשמה כנזכר ברמ"ח אבריה והם מלוכלים, וצריך ללבנם באור גיהנם לשרוף המלבוש השחור וללבן הנשמה ולטהרה ולהחזירה למקומה שממנה חוצבה:

ספר פתחי שערים נתיב מ"ד ומ"ן - פתח יב

צריך להוסיף מצות ומעשים טובים בכל יום כמ"ש, **בכל עת יהיו בגדי לבנים ושמן על ראשך אל יחסר** כמו שהאדם צריך לאכילה בכל יום.

ספר ביאורי אגדות (אפיקי ים) - עירובין דף נד ע"א

א"ל שמואל לרב יהודה שיננא חטוף ואכול חטוף ושתי וכו' כמ"ש (משלי מ ה) לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי, והם שני חלקי התורה נגלה ונסתר, שנגלה הוא אכילה שהוא מזון הנפש וחיותו כמו שמזון הגוף ע"י אכילה גשמית כמו כן יש חלק נסתר שהוא מזון הרוח ונפש בתורה ומצות, וכמ"ש רבינו הגדול בפי' להיכלות במ"ש **בכל עת יהיו בגדי לבנים ושמן על ראשך אל יחסר**, שכמו שהאדם צריך לאכול בכל יום למלאות תמורת הניתך כדי שלא ישרף גופו בחום אש הטבעי שבלב, כמו כן צריך בכל יום לעשות מצות ומעשים טובים שהוא מזון השכינה השורה בנפשו, כמ"ש (משלי כ כז) נר ה' נשמת אדם וכמ"ש (דברים ד כד) כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא וכו', והוא נקרא אכילה כמ"ש (שמות כד יא) ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו וכו'. ושתי' הוא חלק הנסתר שבתורה שהוא יין המשומר בענביו וכו'. והוא מ"ש "דעלמא דאזלינן מיני' כבי הילולא דמי" שבו מזדווג הרוח עם הנפש בסוד המתקלא, ועיקר ביאת האדם בעוה"ז הוא לתקן נפשו ע"י רוח שבו בסוד זיווגא דמ"ה וב"ן, ואם לא עכשיו אימתי וכו'. וז"ש רב לרב המנונא בני אם יש לך ממון היטב לך הטב לעצמך וכמבואר להלן בדברי תורה וכו' כי אין בשאול תענוג וכו' וכמ"ש (עירובין כב ע"א) היום לעשותם ולא למחר לעשותם וכו' וכמ"ש ויאכל בועז וישת ויטב לבו בתורה כמ"ש רז"ל (רש"י רות ג ז), שזהו טובתו של אדם.

ספר נר מצוה

אמרו רז"ל במס חגיגה (ה ע"א) ע"פ (משלי יג, כג) "ויש נספה בלא משפט וכו', הנך שנים מאי עבדת בהו אי איכא צורבא מרבנן דמעביר במיליה יהבינן [מוסיפנא] ליה". שלכאורה יקשה למה דוקא למי שיש לו מדה זאת של מעביר על מידותיו ולא למי שיש לו שאר מדות טובות? אבל יובן לפי מה שאמרו שכל אדם נקצבו לו מספר הימים כפי ניצוצי נשמתו שצריך לתקן ולכך מי שהוא רשע שאין בו תקוה לשיתקן שוב נכרת באמצע ימיו כמ"ש (תהלים נה, כד) "אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם" וכו', ולכך אם יש צדיק אחד בדור שמתקן ניצוצי נשמתו במהרה ע"י שמעביר במיליה שמביישים אותו ואינו עולב לזולתו ע"כ נוטל את כל המצוות של חבירו ומאירים בו כידוע, א"כ שוב אין לו ימים לחיות עוד ולכן נותנים לו הימים של חבירו כדי לתקן את חבירו כיון שאינו צריך עוד לתקן את עצמו:

והוא נמשל למי שנוסע עם חבריו לאיזה שוק לקנות סחורה ויש זמן קבוע כמה צריך לשהות שם בשוק עד זמן שוב חביריו עמו ועד זמן שמשער שיוכל לאסוף ולקנות כל מה שצריך, ומי שהוא זריז וזהיר לאסוף ולכנוס אז מה עושה באותו זמן ששוהה ביריד, עוסק לקנות סחורה עבור חברו. וע"ז הזהיר שלמה המע"ה ואמר **"בכל עת יהיו בגדיך לבנים"** ר"ל שתמהר להשלים המוטל עליך ולגמור המלבושים של נשמתך, והוא מ"ש **"ושמן על ראשך אל יחסר"**, רמז בזה על עשיית המצות שהם מאירים אל נשמתו שבראשו, כמ"ש **"כי נר מצוה"** וכו' כנ"ל. והתקנה לזה הוא עסק התורה שע"י היא מאירה לו הדרך אשר ילך בה וזוכר בית אביו ומקום אשר חוצבה נשמתו משם:

ספר נתיבות עולם א - נתיב העבודה - פרק טו

"בכל עת יהיו בגדיך לבנים" זה מצות ציצית **"ושמן על ראשך אל יחסר"** זה מצות תפילין בפרק שואל (שבת קנ"ג, א') מה ענין אלו שתי מצות שזכר הכתוב יותר משאר המצות. אבל פירוש זה הכתוב שאמר **"בכל עת יהיו בגדיך לבנים"**, ר"ל שיהיה אל האדם זכך הגוף עד שיהיה מסולק מן הפחיתות לגמרי וזהו **"בכל עת יהיו בגדיך לבנים"**, קרא הגוף בגד שהוא מלבוש הנשמה.

¹ זוהר זולקא א דף קצו עמוד ב

פתח ואמר, **ראה חיים עם אשה אשר אהבת וגו'**, תא חזי האי קרא ברזא עלאה איהו ואוקמוה, בא וראה פסוק זה מתבאר על דרך הסוד וכבר הוסבר **ראה חיים**, אלן חיינ דעלמא דאתי, ראה חיים אלו חיי העולם הבא דזכאה הוא בר נש דזכי ביה

כדקא יאות, אשרי האדם שזוכה בהם כראוי **עם אשה אשר אהבת**, דא כנסת ישראל, זו שכינת עוזינו, ספירת המלכות בגין דבה כתיב אהבה, דכתיב (ירמיה לא ג) **ואהבת עולם אהבתיך**, במלכות נאמר אהבה שנאמר "אהבת עולם" אהבתיך אימתי בשעתא דסטרא דימינא אחיד בה, דכתיב (שם) על כן משכתיך חסד. ומתי המלכות נקראת אהובה? זה כאשר היא נשפעת מהחסד **כל ימי חיי הבלך**, בגין דאיהי אתקשרת בחיים, ואיהי עולם דחיין שריין ביה, כיון שהמלכות נקשרת עם הבינה הנקראת חיים דהא עלמא דא לא שריין ביה חיים, בגין דאינון תחת השמש, שהרי העולם הזה לא שורים בו חיים כיון שהמלכות מבחינת עצמותה היא אספקלריא דלא נהרא ולא מטאן הכא אינון נהורין דההוא שמשא, ואסתלקו מעלמא מיומא דאתחריב בי מקדשא, דכתיב (ישעיה יג י) חשך השמש בצאתו וגו', שהרי כעת לאחר חרבן בית המקדש הסתלקו האורות מהמלכות שהרי המלכות נפלה לבי"ע בסוד "ראש לשועלים" ואין לה אורות ז"א דאצילות מאי חשך השמש, דסליק נהוריה ולא נהיר, כמאן דאת אמר (שם נז א) הצדיק אבד וגו'. חשך השמש היינו שז"א סילק אורותיו ולא משפיעם ליסוד הנקרא צדיק ונקרא ציון. ולכן צער היסוד רב שהרי איבד כלי חמדתו ולכן אמרו הגולים (תהילים קלז) "שם ישבנו וגם בכינו בזכרנו את ציון" דייקא **כי הוא חלקך בחיים**, דא הוא שמשא בסיהרא, ובעינן למיעל סיהרא בשמשא, ושמשא בסיהרא, דלא לאפרשא לון, כי הוא חלקך בחיים היינו שעל האדם לחבר את המלכות עם התפארת כל ימי חייו. כי המלכות נקראת "חלק" והתפארת נקראת "חיים" ולכן יש לחברם תדיר (ויתכן לפרש כך: כי זו כנסת ישראל, חלק זה התפארת הנקרא "איש חלק" והכח המזווגם נקרא "הוא" בסוד "וישכב עימה בלילה הוא") ודא הוא חולקא דבר נש למיעל בהו לעלמא דאתי. מה כתיב בתריה, **כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה**, כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול אשר אתה הולך שמה, האי קרא אית לאסתכלא ביה, פסוק זה יש לעיין בו **כל אשר תמצא ידך לעשות**, וכי הותרה רצועה למעבד בר נש כל מה דיכיל?, וכי אין רצועה בעולם והאדם יכול לעשות ככל העולה על רוחו? אלא **לעשות בכחך כתיב**, מאי בכחך, דא נשמתיה דבר נש, דאיהי חילא דבר נש למזכי בה לעלמא דין ולעלמא דאתי. אלא "בכחך" זה כח הנשמה (היינו כח ה' הבא מהכתר, אי נמי מ"הבכח" שלך תוציא אל "הפועל") ואל תתעצל ובזה תזכה לעולם הזה והבא דבר אחר, **בכחך**, דא היא אשה דקאמרן, זו "אשת חיל" היינו המלכות דאיהי חילא לאתתקפא בה בעלמא דין ובעלמא דאתי, שהיא הכח להתחזק בעולם הזה והבא (יש במלכות הנקראת עולם הזה כח עיתים ובבינה הנקראת עולם הבא גנוז כתר וחכמה ר"ת כח) ובעי בר נש למזכי בה בהאי

עלמא בהאי חילא, ועל האדם להתחזק בה כראוי בגין דיתתקף בה בההוא עלמא, כדי שיזכה בה לעולם הבא מאי טעמא, מה הטעם? בגין דלבתר דיפוק בר נש מהאי עלמא, כיון שלאחר פטירת האדם מהעולם הזה לית ביה חילא למעבד מידי, ולומר השתא מכאן ולהלאה אעביד עובדין טבין, אין לו כח לעשות דבר ולומר כעת אעשה מצוות ומעשים טובים דודאי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול אשר וגו', אי לא זכי בר נש בהאי עלמא, לא יזכי ביה לבתר בההוא עלמא, ואוקמוה מאן דלא אתקין זוודין למיהך מהאי עלמא, לא ייכול בההוא עלמא, אם לא זכה האדם בעולם הזה לא יזכה בעולם הבא ואמרו לנו חז"ל "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת" (ע"ז דף ג"א, מסילת ישרים פרק א) ואית עובדין טבין דעביד בר נש בהאי עלמא דייכול מנייהו הכא, וכלא אשתאר לעלמא דאתי ולאתזנא מנייהו. ויש מעשים טובים שעושה האדם בעולם הזה שיאכל מהם בעולם הזה והכל נשאר לעולם הבא כדי להיזון מהם. (אלו דברים שאדם עושה אותם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא עיין שבת קכז ע"א, קידושין מ ע"א, ריש תלמוד ירושלמי פאה) על פי תרגום הסולם שם בפרשת מקץ.

זוהר חלק ג דף קעז עמוד ב

רבי אלעזר הוה קאים קמיה דרבי שמעון אבוה. א"ל כתיב ראה חיים עם אשה אשר אהבת כל ימי הבלך שאל רבי אלעזר את אביו לפשר פירוש הפסוק אמר ליה תא חזי ראה חיים עם אשה אשר אהבת כל ימי הבלך. אמר ליה תא חזי ראה חיים עם אשה אשר אהבת דא הוא רזא דבעי בר נש לאכללא חיים באתר דא. פירוש הפסוק שעל האדם לחבר את התפארת הנקרא "עץ החיים" למלכות הנקראת "אישה" דא בלא דא לא אזלא. מלכות בלא תפארת או תפארת ללא מלכות לא הולכות. וביאר בספר "אור החמה" דף ל וזה לשונו: "אם ירצה האדם לאחוז במידת התפארת אי אפשר אם לא יהיה בידו מידת המלכות כי אי אפשר לשרות התפארת ללא המלכות (אין דילוג מדרגות) ואם לא יתפוס במלכות לא יהיה בידו התפארת ובעי בר נש ועל האדם לאכללא לחבר מדת יום התפארת בלילה במלכות ומדת לילה ביום ודא הוא ראה חיים עם אשה אשר אהבת מ"ט בגין כי הוא חלקך בחיים דחיים לא שראן אלא על דא ובעמלך אשר אתה עמל תחת השמש וזה עמל האדם בחייו ליחד קוב"ה ושכינתיה כגון מה שהביא בבאור "אור החמה" אם בונה בית יאמר אני בונה בית כנגד השכינה וכשישב שם יכווין שהוא כנגד התפארת (ע"ש "כתפארת אדם לשבת בית" (ישעיה מד, 13) או אם קונה לאישתו מלבוש או קישוט יאמר אלו קישוטי השכינה או אם מנשק בניו יכווין שזה נישוק החכמה לתפארת ולבנותיו יכווין במלכות ועל זה נאמר כמה דאמר "בכל דרכיך דעהו והוא יישר ארחותיך" (משלי ג, 6). דע הו היינו חבר את ה עם ו את

המלכות שהיא אות ה עם התפארת שהיא אות ו משם הוי"ה ב"ה (רמב"ם הל' דעות פ"ג ה"ג-יב, פרק ה משמונה פרקים להרמב"ם, טור וש"ע סימן רלא, קיצור שו"ע סימן לא, צוואת הרב ישראל בעש"ט הנהגות ישרות, ספר התניא אגרת הקודש פרק יח וכתב בספר "הנהגות צדיקים" הנהגות מהרב שלום שרעבי ז"ל אות נב " בכל המצות המזדמנות לאדם שלא קבעו לה ברכה יאמר הרינו עושה מ"ע ליחדא וכו' ויאמר פסוק בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך, עיין בן איש חי שנה ראשונה פ' ויצא ופקודי וש"ס פ' שופטים, וזו עבודת הצדיקים עלי חלדם וכך הניחו בצוואתם) ות"ח כל מלוי דשלמה מלכא כלהו סתימין לגו בחכמתא בא וראה שכל דברי שלמה המלך כולם סתומים בחכמה הפנימית והני קראי אתחזון דהותרה רצועה כמה דכתיב בתריה **כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה כי אין מעשה וחשבון וגו'** האי קרא אית לאסתכלא ביה כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה וכי שלמה דחכמתא עלאה ביה יתיר על כל בני עלמא אמר הכי? ומאלו הפסוקים נראה שהותרה הרצועה וכו' וכי יעלה על הדעת ששלמה המלך שחכמה ועליונה הייתה בו יותר מכל בני העולם אמר כך? אלא כל מלוי דשלמה מלכא על רזא דחכמתא אתמרו. אלא, כל דברי שלמה המלך על חכמה עליונה נאמרו תא חזי, כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה דא הוא דבעי בר נש לאכללא שמאלא בימינא וכל מה דהוא עביד מבעי ליה דלא יהון אלא כלילן בימינא. בא וראה, כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה, זה הוא שאדם צריך לכלול שמאל בימין, וכל מה שעושה, צריך שלא יהיה כלול אלא בימין (כגון קידוש שאוחז הכוס בימין לאחר שהשמאל סייעה מעט, או כשמניח כפות ידיו זו על גבי זו יניח הימין על השמאל. ואפשר לבאר גם שימין זה "לשמה" ושמאל זה "לא לשמה" על פי הגמרא בשבת דף סג ע"א, ובבא בתרא כה ע"א) ומבאר **כל אשר תמצא ידך**. דא שמאלא. **לעשות בכחך** דא הוא ימינא כמאן דאת אמר "ימינך יי' נאדרי בכח" (שמות טו, 6). וכיון דבר נש יזדהר דכל עובדוי יהון לסטרא דימינא ויכליל שמאלא בימינא כדין קב"ה שארי בגויה בהאי עלמא ויכניש ליה לגביה לההוא עלמא דאתי וכשאדם נזהר שכל מעשיו יהיו לכלול השמאל בימין הרי שהקב"ה ישרה בו בעולם הזה ויתן לו חיי העולם הבא ולא יימא בר נש בשעתא דאתינא לההוא עלמא כדין אתבע מן מלכא רחמי ואיתוב קמיה ולא יאמר אדם בשעה שאבוא לעולם האמת אבקש רחמים ואשוב בתשובה אלא **כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה** בתר דיסתלק בר נש מהאי עלמא אלא אי בעי בר נש דמלכא קדישא ינהיר ליה לההוא עלמא ויתן ליה חולקא לעלמא דאתי ישתדל בהאי עלמא לאכללא עובדוי בימינא. אין מעשה וכו' לאחר שיסתלק אדם מהעולם הזה, אלא אם רוצה אדם שהקב"ה יאיר דרכו בעולם הבא ישתדל בעולם הזה לכלול מעשיו בימין וכל עובדוי יהון לשמאל דקב"ה ולעשות כל מעשיו לשם שמים (כלומר לחבר את המלכות הנקראת "שם, עם התפארת הנקראת "שמים") דהא לבתר כד יתכניש מהאי עלמא לאתדנא בדינא תקיפא בדינא

דגיהנם לית תמן עיטא וחכמה וסכלתנו לאשתזבא מן דינא. שהרי לאחר שיפטר האדם מהעולם הזה ויקבל דינו בגיהנם, שם אין עיצה, חכמה ודעת להנצל מהדין.

דבר אחר, **כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול**. בגיהנם אית ביה מדורין על מדורין. פירוש נוסף: בגיהנם יש מדורים ומדורים מדורא תתאה שאול. מדורא תתאה מניה אבדון ודא סמך לדא. מדור תחתון נקרא שאול ותחתון ממנו נקרא אבדון והם סמוכים זל"ז מאן דנחית לשאול ידון ליה ומתמן יצפץ ועולה הדא הוא דכתיב "מוריד שאול ויעל" (שמו"א ב, 6) ומאן דנחית לאבדון תו לא סליק לעלמין. היורד לשאול, דנים אותו ועולה משם אבל היורד לאבדון לא עולה לעולם מאן דאית ביה עובדא טבא אדם שיש בו מעשה טוב או דאיהו מארי דחושבנא או שהוא נותן דין וחשבון על מעשיו הא אוקמוה שהרי לימדונו דבכל ליליא ולילא עד לא ישכב ועד לא נאים בעי בר נש למעבד חושבנא מעובדוי דעבד כל ההוא יומא ויתוב מנייהו ויבעי עלייהו רחמי שבכל לילה ולילה עד שאדם לא שוכב לישן ולא נרדם, על האדם ליתן דין וחשבון על מעשיו שעשה באותו יום וישוב מהם ויבקש עליהם רחמים מאי טעמא בההיא שעתא מדוע דווקא בלילה בגין דההיא שעתא אילנא דמותא שארי בעלמא וכל בני עלמא טעמין טעמא דמותא ובעי בההיא שעתא למעבד חושבנא מעובדוי ויודי עלייהו בגין דאיהי שעתא דמותא ואלין אקרון מארי דחושבנא. כיון שבלילה ספירת המלכות שורה בעולם ובני אדם טועמים טעם מיתה (ברכות דף נז ע"ב "שינה אחד מששים למיתה) ועל האדם לעשות מאזן יומי והוא נקרא "בעלי החשבון" וכן מאן דאשתדל בדעת ובחכמה למנדע למאריה וכן מי שמשתדל בדעת וחכמה לדעת קונו כד יעברון ליה לאסתכאה ולאסתכלא באינון חייבין דאתרידו בגיהנם ובדרגא דשאול וכלהו צווחין מאינון דרגין כאשר יעבירו אותו לראות ולהסתכל ברשעים הנידונים בגיהנם ובשאול שכולם צווחים הוא לא ישתאר תמן ולא ישתכח בינייהו הוא לא ישאר שם ולא ימצא ביניהם ועל דא ועל זה נאמר **אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול** "אין מעשה" זה מי שיש לו מעשה טוב כדלעיל, "אין חשבון" זה מי שהוא מבעלי החשבון ו"אין דעת וחכמה" זה מי שהשתדל בחכמה בעולם הזה אלו אנשים לא יהיו בשאול ולא ישתכח אלא לעילא לעילא באתר דכמה נהורין ובוצינן וכמה כסופין שארן ביה ולא ימצא אלא למעלה למעלה במקום שכמה אורות ונרות וחמודות שורים בו וקב"ה אתי לאשתעשעא עם שאר צדיקייא די בגן עדן. והקב"ה בא להשתעשע עם שאר הצדיקים שבגן עדן (אולי רמז במילה "שאר הצדיקים" למי שמששים עצמו כשירים בעולם הזה על פי הגמרות בר"ה יז ע"ב, מגילה טו ע"ב וסנהדרין קיא ע"ב) זכאה חולקהון דצדיקייא בהאי עלמא ובעלמא דאתי עלייהו כתיב "אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך" (תהילים קמ, 14)

תיקוני זהר דף ל עמוד ב

ובגין דא "זכה לשמור ברית עזר", (יבמות סג ע"א) בת זוגיה אשתו דאיהי עזר ליה עוזרת לו באורייתא בפקודא בדחילו וברחימו, עזר לו בעלמא דין, ובעלמא דאתי, לקיים מצוות התורה מ"ע ומל"ת עוזרת חו בעולם הזה ובבא. ואלו ד דברים הם כנגד אותיות הוי"ה ב"ה. יראה ואהבה הם חו"ב תורה ומצוות הם תו"מ (באר לחי רואי דף מב) מצוות עשה ול"ת ואם לאו, ואם לא זכה לשמור ברית אז תזדמן לו אישה אחרא דלאו איהו מיניה, איהי כנגדו, אחרת שאינה מינו ומפריעה לו בדרכו לאובדא ליה מתרין עלמין, ומאבדת אותו מהעולם הזה והבא וכל דא גרים ליה בגין דלא נטיר טפה קדמאה לבת זוגיה: וכל זה נגרם לו שלא שמר בריתו.

ועם כל דא אם חזר בתיובתא, ועם כל זאת אם חזר בתשובה מחטא נעורים עליה אתמר "ושב ורפא לו", (ישעיה ו,10) ויהיב לו בת זוגיה, נותנים לו את זוגו כגון: שמת מי שנשאה והוא מגרש את שאינה ראויה לו דאתמר בה "רפאות תהי לשרך", (משלי פרק ג,8) ואיהי האישה הכשרה בת זוגו דיוקנא דאורייתא, נמשלה לתורה דאיהי אסוותא ואיהי חיים, שהיא מרפא וחיים שנאמר בה הדא הוא דכתיב "עץ חיים היא למחזיקים בה", (משלי פרק ג,18) ואתתיה איהי בדיוקנהא, הדא הוא דכתיב ראה חיים עם אשה אשר אהבת, אורייתא איהי טוב, הדא הוא דכתיב "כי לקח טוב נתתי לכם", (משלי ד,2) ואתתיה איהי בדיוקנהא, הדא הוא דכתיב "מצא אשה מצא טוב". (משלי פרק יח,22) וכן בתורה ובאשה נאמר "חיים" ונאמר "טוב".

1 ספר ביאורי אגדות (אפיקי ים) – נדרים דף לז ע"א

אמר ר' חמא בר"ח לא העשיר משה אלא מפסולתם של לוחות וכו' להבין דברי חכמים וחדותם במאמר צח הזה צריך לבאר תחילה מאמרם בפרק חלק, והוא מ"ש שם (ד' צב ע"א) אמר ר' אלעזר כל אדם שיש בו דיעה לסוף מתעשר שנאמר "ובדעת חדרים ימלאו" (משלי כד,4) וכו', ולכאורה הוא נגד מקרא מלא בקהלת (ט יא) וגם לא לחכמים לחם וגם לא לנבונים עושר וכו', אבל כיוונו בזה ענין נפלא והוא כי העושר וריבוי הנכסים לאדם אין שייך כי אם במה שמרויח ע"י טרחו והשתדלותו שבזה שייך ברכה וריבוי, משא"כ אם ניתן לו כסף וזהב ונכסים רבים במתנה והוא אינו עוסק בהם להרויח אין שייך בזה גדר העושר, כי מהרה יכלו אם אין עושים פירות, וכמו שהוא בעסקי עוה"ז וחפצי הדיוט כמו כן הוא בחפצי שמים שה' יתן חכמה וכו' והחכמה ובינה באדם ניתן מאתו ית', והאדם יכול להרויח הרבה בחכמה ובינה זאת, כמו הממון שנותן האב לבנו והוא עוסק בהם בפרקמטיא ומרויח הרבה כפליים, שמה

שמרויח הוא נקרא עושר והוא שלו והוא עצם העושר, וע"ז רמזו רז"ל באמרם (אבות ד א) איזהו עשיר השמח בחלקו ר"ל מה שטרח בעצמו ולא ניתן לו משל אחרים, והוא ענין הדעת כידוע שדעת הוא תולדות החכמה והבינה שהוא מה שמחדש האדם ע"י פלפולו מתוך החכמה והבינה, והדבר היוצא מכלל שניהם הדבר המחדש הוא נק' דעת, ולכן כל אדם שיש בו דעת הוא מתעשר. ושורש הדעת הזה ניתן למשה רע"ה בתחילה, שהתורה והחכמה ובינה ניתן לו במתנה והיא ארוסה דיל"י כלת משה, ולכן כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש הכל הוא מניצוצי משה רע"ה שמאיר בכל דור בת"ח שבדור, וע"ז נאמר למשה (שמות לד א) פסל לך שני לוחות אבנים וכתבתי על הלוחות וכו', שהלוחות עצמם הם ב' עטרין של הדעת ה"ח וה"ג ה' דברות על לוח זה וה' על לוח זה, והכתב שעליהם הם ב' ספרים ספר וספר שהם חו"ב שהם ב' אחסנתין דאו"א, אבל הלוחות הוא ע"י משה שזכה עליהם בטרחו והשתדלותו ומשם זכה אל הדעת שהוא העושר, ולכן מפסולתם של לוחות נתעשר משה.

¹ עיין הערה 36.

¹ זוהר זולק ג דף סז עמוד ב

ר' אבא פתח ואמר **עיר קטנה ואנשים בה מעט** וגו' עיר קטנה. הא אוקמוה פסוק זה התבאר אבל **עיר קטנה** כמאן דאת אמר "עיר עז לנו ישועה ישית חומות וחיל" וגו'. (ישעיה כו, 1) וכתב "ולא אבא בעיר". (הושע יא, 9) **עיר קטנה** זעירא היא. דהיא בתראה מכלא תתאה מכלא שורוי רברבין תקיפין קדישין. עיר הקדש אקרי. עיר קטנה זו ספירת המלכות ונקראת קטנה מצד איכותה יחסית לפרצופים שמעליה. היא פרצוף אחרון בעולם האצילות ועוד שהיא נתמעטה ונטרדה ממקומה (לאחר חרבן בית המקדש). **ואנשים בה מעט** זעירין אינון דזכאין לסלקא לגווה ולמשרי בה. כמאן דאת אמר "מי יעלה בהר יי' ומי יקום במקום קדשו" וגו'. (תהילים כד, 3) ועל דא **אנשים בה מעט**. מעטים הם המקדשים עצמם עד שזוכים לעלות ולהשאר דבוקים בשכינה תמיד. אם אדם עושה מצווה גדולה עולים אליה לזמן מה אבל מעשיהם הקודמים ידחו אותם מהשכינה (רמ"ק) **ובא אליה מלך גדול** דא קב"ה ז"א לאזדווגא בה ולמשרי בה. להתחבר אל המלכות ולשרות בה **וסבב אותה** כמאן דאת אמר ואני אהיה לה נאם יי' חומת אש סביב וגו'. (זכריה ב, 9) היינו אור מקיף **ובנה עליה מצודים גדולים**. כדי להרחיק ממנה הקלי' שלא ינקו ממנה שורוי רברבין מצד החסדים תקיפין מצד הגבורות יאיאן ושפירין חו"ג שבתפארת קדישין מצד התפארת ולכן המלכות בעת שמחוברת לתפארת נקראת עיר הקדש אקרי. וכל

יקרא דמלכא עייל בגווה וכל יקר המלך הכניס בתוכה היינו מוחין דז"א ובגין כך היא בלחודהא כלילא מכל עטרי דמלכא ולכן היא לבדה כלולה מכל עטרות המלך וכל עטרי מלכא בה מתעטרין. וכל עטרות המלך בה מתעטרים בגין כך ואנשים בה מעט כתיב. שאין כל אדם זוכה בה.

ומצא בה איש מסכן וחכם. הדא הוא דכתיב "נקי כפים ובר לבב". (תהילים כד, 4) זה האיש העולה למלכות ונשאר בה. **מסכן** כמאן דאת אמר "ויבן ערי מסכנות לפרעה" (שמות א, 11) היינו שסיגל לעצמו אוצרות מצוות ומעשים טובים ועד שזכה מתעטר בעטרין תקיפין בעטרי אורייתא בעטרי פקודי אורייתא דמלכא להתעטר בעטרות חזקות. שעל ידי עסק התורה זוכה להמשיך אור רוחני מזו"ן דאצילות ונשמתו מתעטרת וזוכה להיכנס למלכות דאצילות.

וחכם דזכי בה בהאי חכמה **וחכם** דהוא חכים יתיר מכלא לעיינא בפולחנא דמאריה בגין למזכי בה ולאעלא בה. "וחכם" על ידי שעיין ודקדק בעבודת הבורא זכה למלכות דאצילות לעלות אליה ולהשאר בה. הדא הוא דכתיב **ומלט הוא את העיר בחכמתו.** ומלט כמו "אמלטה נא ואראה את אחי". (שמו"א כ, 29) "אמלטה נא שמה". (בראשית יט, 20) אופ הכא ומלט הוא את העיר בחכמתו. ועליו נאמר "ומילט את העיר בחכמתו" היינו ע"י שניצל היטב את כשרונותיו יותר מאחרים זכה ונמלט אל מלכות דאצילות.

ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא. ואדם לא זכר למעבד פקודי אורייתא לאשתדלא באורייתא כההוא גבר מסכנא דאתחבר בכלא בגין למזכי בה. ואדם אחר שלא התעורר כמותו לא זכה במלכות כמוהו.

ואמרתי אני טובה חכמה מגבורה, טוב יותר מי שלומד חכמת התורה מאדם שכבש יצרו ולא למד תורה. דהא בההוא עלמא לא יהבין רשו למיעל בר הני זכאי קשוט הני דמשתדלי בה באורייתא יומא ולילי ומתעטרי בפקודי אורייתא בהאי עלמא למיעל בהו לעלמא דאתי. שהרי בעולם הבא לא נותנים רשות להיכנס רק לאלו צדיקי אמת המשתדלים בתורה יומם ולילה ומתעטרים במצוות התורה כדי לזכות להיכנס עימם לעולם הבא.

וחכמת המסכן בזויה ודבריו אינם נשמעים. דהא בני נשא לא מסתכלין ביה ולא בעאן לאתחברא ביה ולאצית למלוי. וחכמת תלמידי החכמים בזויה ואין אנשים מתחברים עימו ושומעים לעיצותיו דתאנא כל מאן דאצית למלוי דאורייתא זכאה הוא בהאי עלמא וכאילו קביל תורה מסיני. ואפילו מכל בר נש נמי בעי למשמע מלוי דאורייתא. ומאן דארכין אודניה לקבליה. יהיב יקרא למלכא קדישא ויהיב יקרא לאורייתא. עליה כתיב "היום הזה נהיית לעם ליי" אלקיך". (דברים כז, 9).

זהר חדש מדרש רות מאמר כי שמענה וגו'

רבי חסדאי פתח, **עיר קטנה ואנשים בה מעט**. עיר קטנה, כך אמר רבי יוסי משמיה דרבי יצחק, עיר קטנה, דא גופו של אדם. ואנשים בה מעט, אלו האברים. **ובא אליה מלך גדול**, זה יצר הרע. שהוא מלך זקן וכסיל ובני אדם ג"כ משועבדים תחתיו, והוא מלך עליהם. **ומצא בה איש מסכן חכם**, זה יצר טוב, שהוא מסכן, ואין מאזין לו. **חכם**, שהוא מחכים למאזין לו, להנצל מעונשה של גיהנם:

ומלט הוא את העיר בחכמתו, זו נשמתו של אדם, שלא תחטא לפני בוראה. ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא. אין זוכר אותו, וישוב האדם לחטוא, בההוא יצר הרע:

אמר רבי בון, ההוא ינוקא דהוה יתיב לגבן, מאי אמר בהאי קרא. אלא הכי פתח, **עיר קטנה**, זו כנסת ישראל, שנקראת עיר הקדש, קרתא קדישא לגבי הקב"ה. **קטנה**, כמאן דאת אמר "אחות לנו קטנה". שנאמר "ושם הקטנה רחל". "ואנשים בה מעט", אלו האבות:

בא אדם הראשון, ירדה עמו שכינה, ושרתה בתוכו. חטא אדם הראשון, ונסתלקה ממנו. בא נח, והורידה לארץ. חטאו דור מנבול, ונסתלקה מן העולם. בא אברהם, והורידה. באו אנשי סדום, ונסתלקה. לפיכך ואנשים בה מעט להתקיים עמה בעולם. זמן מועט היו, ולא נתקיימו בה הרבה:

ובא אליה מלך גדול וסבב אותה, דא פלוני. **ומצא בה איש מסכן חכם**, דא יעקב, שבמסכנות היה בזמן שחטאו בניו ביוסף, ונמנע השפע ממנו, ונתפרשה מטרוניתא ממנו. **ומלט הוא את העיר בחכמתו**, דא משה. מהו וסבב אותה. שמתעסק פלוני שיחטאו ישראל בגלות, בשביל להתעכב המטרוניתא בגלות, דכתיב עמו אנכי וגו':

דבר אחר, **עיר קטנה**, דא ציון. **ואנשים בה מעט**, אלו ששת ימי בראשית. **ובא אליה מלך גדול וסבב אותה**, דא פלוני. **ומצא בה איש מסכן**, דא משיח בן דוד. שנאמר בו, עני ורוכב על חמור ונאמר הצדיק אבד. כל זמן שלא יבא עליו השפע. ועליו נאמר, ונהר יחרב ויבש:

חמור, דא סמאל. אדם, דא משיח בן דוד. ועליו נאמר, **ומלט הוא את העיר בחכמתו**. שיהיה גואל משיח בן אפרים, ודא הוא פרוקא מלעילא:

דבר אחר, **עיר קטנה**, זו תיבת נח. **ואנשים בה מעט**, אלו נו ואשתו ובניו. **ובא אליה מלך גדול**, דא יצר הרע, שסיבב לה. **ומצא בה איש מסכן חכם**, דא נח. **ומלט הוא את העיר בחכמתו**, דא אברהם, שבעבור אברהם שעתיד לבא, מילט את התיבה בחכמתו, ומלטו נח ובניו:

דבר אחר, **עיר קטנה** זו ירושלים, שהיא בזמן הזה קטנה וחריבה. **ואנשים בה מעט**, מעטים הם היהודים שיש בה. **ובא אליה מלך גדול וסבב אותה**, דא הוא מלכא מבני עשו, דאתמר עליה בדניאל "שקוהי די פרזל". די מרעע כל אילין תדיק ותרוע. די מלכיא וגו'. תדיק ותספ כל אילין מלכותא. ובזמן זהו סבב בירושלים, **מצא בה איש מסכן חכם**, דא משיח ראשון, **ומלט הוא את העיר בחכמתו**, דא משיח אחרון:

דבר אחר, **עיר קטנה** דא אורייתא. **ואנשים בה מעט**. ולמה היא קטנה, והכתיב ארוכה מארץ מדה וגו', אלא משום דאנשים בה מעט הם:

ובא אליה מלך גדול וסבב כו', דא סמא דמותא, דסבב לה, **ומצא בה איש מסכן**, דא דוד. **חכם**, דא שלמה המלך ע"ה, דאתקין לה שרגא, ואנהיר לה בנהירו, במשליו וספריו. **ומילט הוא את העיר בחכמתו**, מידא דאפיקורסים ומינים, דאיהו אתקין אזנים לתורה:

דתנינן, עד לא אתא שלמה, הות אורייתא כקלחת דלית לה אזנים, ומאן דקרב בהדה איתוקד. כיון דאתא שלמה, ועבד לה אזנים, ואשתיזבון בני עלמא בעצתיה. יהב בההיא עיר כביכול שזיבותא, ובמה. בחכמתו:

וכל דא בגין תיקונא דאתקין, ואשתדלותא דאשתדל אבתרה ההוא מסכן, דאיהו דוד. דלאו אית בר נש דאשתדל אבתרה, כדוד מלכא:

ותנינן, יאות הוה דוד מלכא, לאתקיימא בעלמא מאה שנין. דאלמלא אתקיים איהו מאה שנין, איהו הוה מתקן לבוצינא, תקונא תקיף, דלא אתעדי לעלמין, ולא אתחריב בי מקדשא. אבל כמה גרימו אינון שני דלא אתקיימו:

ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא, זה אדה"ר, דיהיב ליה משנוי קר ע' שנין. ואדם לא זכר ליה בשעה שבא ס"מ ורכיב על גמל, וסבב אותו שחטא, לא זכר את דוד, שבמסכנותא להוי על זה העון, שנחש סבב לחוה, וסמאל לאדם הראשון:

וסמאל לא הוה ליה כח דיהפוך לאדם, עד שבא נחש והפך לבה דחוה. וחוה הפכה לבו של אדם, וחטאו שניהם. ועל דא אמר, "האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל". (בראשית ג, 12) וסמאל אל הוה ליה רשות דיהפך לביה דאדם, עד שבאה חוה, וגרמה ליה דאכיל מיניה, ועל דא אתתא היא אתענשת:

אדם הראשון כד יהיב ליה משנוי אינון שבעין שנין, לא אידכר מיניה בקדמיתא, דאלמלי אידכר מיניה, מאה שנין ישאיר ליה משנוי, כמה דאתחזו ליה, בגין לאתקפא בעלמא, ויתקן תקונא דבוצינא. אלא לא אידכר מיניה, בר שבעין שנין, ולא יתיר:

תלתין שנין הוו, דהוה אזל מנהון במדברא, ומנהון בענא, ובההיא זמנא, וחכמת המסכן בזויה. ודבריו אינם נשמעין מקמי שאול מלכא. הא דלא אשתארו ביה אלא ארבעין

חסר אחת, דהא שתא חדא הוה עריק מקמי בריה אבשלום. ובגין כך נחתת תקונא דשרגא, עד דהוה כפשע בינו ובין המות:

וכל דא, מקמי דאדם לא אידכר מיניה בקדמיתא, לאוספא ליה אינון תלתין שנין לתתא, לאשלמא ליה למאה. ואתפגמו תלתין שנין לתתא, מאינון שבעין שנין, דהוה חכמתו בזויה ודבריו אינם נשמעין:

ואי תימא, דשלמה מלכא כל כך משבח גרמיה, וקרא איהו על נפשיה חכם. אלא בג"כ מאו איהו בקדמיתא, וגדולה היא אלי. מלה דא רברבא דאנא אתי לשבחא גרמאי. אלא הואיל ולא איתא אחרא דיימא ליה. אתו חברייה ונשקוהו, קרו עליה, וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך.

מדרש הנעלם פרשת אחרי מאמר שמות מ"ב וע"ב ונש"ב שבק"ש ורמ"ח תיבין פתח סבא דינוקא ואמר, **עיר קטנה ואנשים בה מעט וגו', ומצא בה ילד מסכן חכם וגו', ת"ח, עיר קטנה, דא תיבת נח. ואנשים בה מעט, אלו אשתו ובניו ונשי בניו, וחיות ועופות ובהמות. ובא אליה מלך גדול וסבב אותה, זה יצר הרע. ומצא בה איש מסכן וחכם, דא נח. ומלט הוא את העיר בחכמתו.**

ספר עבודת הקודש חלק ד פרק כא

והנה הוא בא לגלות הסוד והוא אמרו **עיר קטנה ואנשים בה מעט ובא אליה מלך גדול וסבב אותה ובנה עליה מצודים גדולים:**

ובמדרש רות הנעלם (ז"ח צ"ח ע"ב) אמרו בזה הלשון, **עיר קטנה** זו כנסת ישראל שנקראת **עיר הקדש** קרתא קדישא לגבי קודשא בריך הוא, כמה דאת אמר "אחות לנו קטנה", (שיר השירים ח, 8) **אחות כמה דאת אמר "אמר לחכמה אחותי את"** (משלי 4, 7) זו כנסת ישראל, ונקראת קטנה כמה דאת אמר "ושם הקטנה רחל", (בראשית כט, 16) ובגין כך **עיר קטנה ואנשים בה מעט**. בא אדם הראשון ירדה עמו מרקיע שביעי לששי וכו' ושירתה בתוכו חטא אדם הראשון ונסתלקה ממנו, בא נח והורידה לארץ בא דור המבול ונסתלקה מן העולם, בא שם בנו והורידה בא דור הפלגה ונסתלקה מן העולם הוי אומר ואנשים בה מעט, בא אברהם והורידה, באו אנשי דורו ונסתלקה וכן כלם, ולפיכך ואנשים בה מעט להתקיים עמה בעולם זמן מועט היה ולא

נתקיימו בה זמן הרבה, ובא אליה מלך גדול מאן מלך דא קודשא בריך הוא מלך שהשלום שלו:

מאי וסבב אותה למהוי נטירא מכל סטרינ, כמה דאת אמר ואני אהיה לה נאם יי' חומת אש סביב וגומר, ובנה עליה מצודים גדלים, מאן מצודים עונשי דאוריתא וגזרין וקנסין דאוריתא, כמה דאת אמר אשר היא מצודים וחרמים מצודים לתפשא חייביא דחטאין ועברין על פקודי אוריתא, ומצא בה איש מסכן וחכם וגומר ההוא מלך אשגח בכל בני עלמא ולא אשכח בר נש בעלמא דיתקיים בהדה וישתדל אבתרה תדיר יממא וליליא בר איש מסכן, ומאן איהו דא דוד מלכא כמה דאת אמר כי עני ואביון אני, וחכם דא שלמה מלכא מסכן חכם לא כתיב אלא מסכן וחכם דלא אשכח בכל עלמא מאן דישתדל אבתרה כדקא חזי בר דוד דאיהו מסכן, ושלמה דאיהו חכם דא אתקין שרגא ודא אנהיר לה בנהירו:

ומלט הוא את העיר בחכמתו דאיהו אתקין אזנים לאוריתא דתנינן עד לא אתא שלמה הות אוריתא כקלחת דלית לה אזניה, ומאן דקריב בהדה יתוקד כיון דאתא שלמה עבד לה אזנים ואשתזיבו בני עלמא יהב בההיא עיר כביכול שזבותא, ובמה בחכמתו ועל תקונא דאתקין ואשתדלותא דאשתדל אבתרה, ההוא מסכן דא דוד מלכא דלא הוה בר נש דאשתדל אבתרה כדוד מלכא עד כאן:

¹ דרושי "כלך יפה" וגו' לרמח"ל ז"ל

דרוש ז:

כלך יפה רעיתי ומום אין בך (שיר השירים ד, ז):

אילת אהבים ויעלת חן וגו' (משלי ה, ט):

ומצא בה איש מסכן חכם ומלט הוא את העיר בחכמתו ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא (קהלת ט, טו):

השכינה היא אילת אהבים, משפעת לתרין משיחין [בתחלה], "ויעלת חן" כשמוציאות אותם מתוך הקליפות. "דדיה" - כשנותנת להם ממשלה כל אחד לפי מדריגתו. "באהבתה תשגה" וגו', "והיו לאחדים בידך". זה סוד, "ומצא בה איש מסכן", בה ודאי, שהרי משיח סוד השכינה, הוא מסכן מצד מלכות, חכם בסוד חכמה, והיינו חכמה עילאה חכמה תתאה. "ומלט את העיר" דכתיב, "אכן חלינו הוא נשא", שהרי עד שהוא למטה הקב"ה מסתים כל הדרכים לו ולא נודע. וכל כך למה, כדי שהס"א לא תתאחז בו. אלא בשעה שיוצא משם, מיד נאמר, "הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד". באותו הזמן, "כלך" וגו', שהרי מה שבתחלה נאמר בו, "לא תאר לו ולא הדך" - נכלל

כל האור העליון ביופי שלו, הדא הוא דכתיב, "מלך ביפיו" וגו'. והרי יש לו ריוח שלא נדבק הס"א בהיותו סתום עד אותו הזמן, "כלך יפה רעיתי ומום אין בך" ודאי:

¹ זוהר ח"ג דף סט עמוד א

ואמרתי אני טובה חכמה מגבורה, דהא בההוא עלמא לא יהבין רשו למיעל בר הני זכאי קשוט הני דמשתדלי בה באורייתא יומא ולילי ומתעטרי בפקודי אורייתא בהאי עלמא למיעל בהו לעלמא דאתי. וחכמת המסכן בזויה ודבריו אינם נשמעים. דהא בני נשא לא מסתכלין ביה ולא בעאן לאתחברא ביה ולאצית למלוי. שהרי בני האדם אינם מסתכלים ואינם רוצים להתחבר אל החכם ולהאזין לדבריו דתאנא שלמדנו כל מאן דאצית למלוי דאורייתא כל המאזין לדברי תורה זכאה הוא בהאי עלמא וכאילו קביל תורה מסיני. אשריו בעולם הזה וכאילו קיבל תורה מסיני ואפילו מכל בר נש נמי בעי למשמע מלוי דאורייתא. ומאן דארכין אודניה לקבליה. יהיב יקרא למלכא קדישא ויהיב יקרא לאורייתא. עליה כתיב "היום הזה נהיית לעם ליי" אלקיך". (דברים כז, 9) ואפילו מכל אדם גם כן צריך לשמוע דברי תורה. ומי שמרכין אוזנו כנגדו נותן כבוד למלך הקדוש ונותן כבוד לתורה ועליו נאמר "היום הזה נהיית לעם לד' אלקיך".

¹ ספר לקוטי תורה – מגילת קהלת

דברי חכמים בנחת נשמעים. הנה נודע כי כל ז"ת הם מסוד אמא קדישא דילדה לת"ת הנקרא תורה והוא דברי חכמים בנחת נשמעים שהם סוד ד' (ג) מילואי אהי' עולה תנ"ה (קמ"ג + קנ"א + קס"א = תנה) וג' כוללים עולה נח"ת וזהו יכוין בדבור התורה ויועיל:

¹ ספר תיקונים זרשים – תיקונא שיבעין

ועוד, סיהרא הלבנה אית בה חשוכין באנפאה. פניה חשוכות ואינה מאירה כמו השמש וכלא רזא איהו. ויש לכך טעם על פי הסוד דהא לעילא שהרי בעולמות העליונים הרוחניים אשתכחו תרין מאורות עלאין. קיימים שני מאורות גדולים, היינו זו"ן ושמשא אספקלריא דנהרא. השמש נקראת מראה המאירה היא ספירת התפארת וכן סיהרא דלא נהרא הלבנה הנקראת מראה שאינה מאירה והנוטלת אורה מן השמש והיינו ספירת המלכות ונטלת מן שמשא. ובגין דצריכה לנטלא מיניה, אשתארו אתרין מרזא דילה חשיכין ודאי. וכיון שנוטלת אורה מהשמש נותרו

בה מקומות חשוכים והכא מתתקפן אינון דלבר, דהכי אצטריך. ובמקומות אלו מתחזקים כוחות הרע היינו הקלי' כי כך רצה הקב"ה שהעולם יונהג. כלומר נתן הבורא לכוחות הקלי' מקום יניקה מן הקדושה וזה מהמקומות החשוכים שבמלכות לזמנא דאתי יתעברון חשוכין אליו, וכלא בנהורא אשתאר. ולעתיד לבוא גם מקומות אלו יאירו והכל יאיר ורוח הטומאה תעבור מן הארץ יזהירו כזוהר הרקיע ודאי. ורזא דא "וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ" (ישעיה כה ח) (עיין במסכת סוכה דף נב ע"א "דרש רבי יהודה לעתיד לבא מביאו הקדוש ברוך הוא ליצר הרע ושוחטו"). דהשתא בגין דס"א משתרשן נמי תמן, בג"כ אית אתרין אליו דלא אתנהירו ואשתארו חשוכין. כעת, היינו בששת אלפים שנה של קילקול ותיקון, הס"א מתחזק ולכן יש בלבנה מקומות חשוכים דכתיב **וחוטא אחד יאבד טובה הרבה** (קהלת ט יח). בכל אתר דס"א בעיין לאתתקפא תמן, בכל מקום שהס"א מתחזקת ומתבססת נהירו אסתלק ואתגרע. האור מסתלק אבל בההוא זמנא "והיה אור הלבנה כאור החמה" (ישעיה ל, 26).

ספר חרדים - תנאים לקיום המצוות

לעולם יראה אדם את עצמו כאילו חציו זכאי וחציו חייב, בכל יום ובכל שעה כפשוטו ממש בסוף פרק קמא דקידושין (מ ב) תנו רבנן לעולם יראה אדם עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי, עשה מצוה אחת אשריו שהכריע עצמו לכף זכות, עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו לכף חובה, שנאמר **וחוטא אחד יאבד טובה הרבה**, בשביל חטא יחידי שחטא אובד ממנו טובות הרבה. (וכן פסק הרמב"ם הל' תשובה פ"ג הל' ד) רבי אלעזר ברבי שמעון אומר, לפי שהעולם נדון אחר רובו והיחיד נדון אחר רובו, עשה מצוה אחת אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות, עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה, שנאמר **וחוטא אחד וכו'**, בשביל חטא יחידי שעשה זה אבד ממנו ומכל העולם טובה הרבה עכ"ל הגמ':

וכתב הרב רבינו יצחק דמן עכו, מעשה היה ברב רבינו יוסף גיקטיליא שחלה עד קרוב למיתה, ונים ולא נים תיר ולא תיר, וראה שני אנשים שוקלין עונותיו וזכויותיו במאזנים [והיו] שקולין שווה בשוה, מיד נתעורר, ונתחזק, ושאל התפילין ושם אותם, מיד התחיל להרפא ועלה ממות לחיים כי הכריעה כף הזכויות:

ספר אמונות ודעות - מאמר חמישי - אות ג

זה שאנחנו מוצאים הכתוב אומר **וחוטא אחד יאבד טובה הרבה** וממשילו לזבוב שנפל לשמן מרוקח כמו שאמר אחריו זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח וגו', אינו אלא על

דרך קריאת השם בלבד כאלו יהיה לאדם מאתים מעשה ומעשה אחד, ומזה מאה זכויות ומאה חובות והרי הוא שקול, אם היה המעשה האחד זכות נקרא על ידי כך צדיק, ואם חובה נקרא רשע:

עוד עיין ב"ראשית חכמה" שער היראה פרק שישי ובשער האהבה פרק יא, מנורת המאור אות רלא.

1 דרושי "כלך יפה" וגו' לרמז"ל ז"ל

דרוש ג:

כלך יפה רעיתי (שיר השירים ד, ז):

אילת אהבים ויעלת חן וגו' (משלי ה, ט):

זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח יקר מחכמה מכבוד סכלות מעט (קהלת י, יא):

השכינה היא אילת אהבים, (השווה עם עירובין נד ע"ב, כתובות ע"ז ע"ב, עיין רמב"ם הל' איסורי ביאה פרקים כא כב) לא די שהיא משפעת השפע הצריכה לנשמות, אלא שמתקנתם בכמה הכנות. כמו שנאמר במן, "את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו", (שמות טז, 23) וזהו, "ויעלת חן", שמעלת חן על לומדיה, שהכל מתוקן ומוכן בתיקונים רבים, וזה, "דדיה ירווך" וגו', שדים הם המכינים את החלב שיהיה ראוי לולד, כך השכינה אינה שולחת שפע אלא מתוקן בתיקוניו כראוי. וסימנך, "אל תאכל ממנו נא". שהרי שפחה רעה אינה רוצה בתיקון, אלא "שרי בחיבורא ומסיים בפרודא", (מתוך מאמר הסבא פרשת משפטים דף צה ריש ע"א) הדא הוא דכתיב, "זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח", שאפילו הדבר שהוא טוב בתחילה הם מסריחים אותו לבסוף. בקדושה הוא להיפך, אפילו דבר שראשיתו רע מעט, היא מתקנתם ומחזירתם לטוב, דכתיב, "יקר מחכמה" וגו'. דכתיב, "באהבתה תשגה תמיד", שהרי האהבה היא הגורמת - הרע לטוב, "שמע ישראל" וגו' "ואהבת". וזהו, "כלך יפה", "כלך", לא נאמר כמו שרוצה הס"א שאינה משלמת התיקון ומעקשת באמצע, אלא, "כלך יפה". ולא די - אלא אפילו סכלות מעט חוזר לטוב, "ומום אין בך" ודאי:

להשלמת הרעיון אביא מהילקוט

ילקוט שמעוני משלי - פרק ה - המשך רמז תתקלז

אילת אהבים ויעלת חן. אמר רשב"נ א"ר יונתן למה נמשלו דברי תורה לאילה? לומר לך מה אילה זו רחמה צר וחביבה על בעלה כל שעה ושעה כשעה ראשונה,

אף דברי תורה חביבין על לומדיהן כל שעה ושעה כשעה ראשונה. "ויעלת חן" ללמדך שמעלת חן על לומדיה. "דדיה ירווך בכל עת" מה דד זה כל זמן שהתינוק ממשמש בו מוצא בו חלב אף דברי תורה כל זמן שאדם הוגה בהם מוצא בהם טעם. באהבתה תשיה ומיד כגון ר' אלעזר בן פדת, אמרו עליו על רבי אלעזר בן פדת שהיה יושב בשוק העליון בצפורי ועוסק בתורתו וסדינו מוטל בשוק התחתון של צפורי, רבי יצחק בן אלעזר אמר פעם אחת בא אדם אחד ליטול ומצא נחש כרוך עליו. דבר אחר מה אילה זו אבריה צופין וכל זמן שאדם רואה אותה נראית לו כחדשה, כך יהיו דברי תורה כחדשים:

¹ תיקוני זהר דף מט עמוד ב

והא תרי בתי לבא אינון למאן פתי מנייהו?, שואל והרי בחלל הלב יש שני חללים בימיני שורה היצר הטוב ובשמאלי היצר הרע, וכי גם היצר הטוב התפתה ונהפך לרע? ומתרץ לא, אלא ההוא דשמאלא הוא היצר הרע דאתמר ביה **לב כסיל לשמאלו**, כי הוא בא מסיגי הגבורות שבשמאל ועליה אתמר "ומוצא אני מר ממות את האישה", (קהלת ז, 26) כי היצר הרע שהוא מהגבורות הוא בחינת פלונית אבל **לב חכם לימינו** הוא היצר הטוב דא "אשת חיל עטרת בעלה", (משלי יב, 4) כי היצר הטוב הוא בחינת נפש שבלב שהיא בחינת אשה טובה ש עלה אתמר עליה נאמר "מצא אשה מצא טוב", (משלי יח 22) ומפרש דאיהי יצר הטוב והוא נקרא מזליה דבר נש, מזלו של האדם ומשם נמשכים לו חיים עלה אתמר עליה נאמר "להניח ברכה אל ביתך", (יחזקאל מד, 30) כי עשרה דברים זוכה האדם ע"י אשה טובה, והיצר הטוב שמצד נפש דקדושה הוא דוגמתה, ועל זה נאמר "ברכת ה' היא תעשיר", (משלי י, 22) שזוכה ע"י היצ"ט לעושר של תורה ומצוות ועלה אתמר עליה נאמר "ראה חיים עם האשה אשר אהבת" (קהלת ט, 9) כי ע"י היצ"ט נמשך לו חיים ממזלו (עיין מועד קטן דף כח ע"א אודות המזל) כנ"ל. על פי פירוש ה"מתוק מדבש" דף תקכא.

ספר מבוא לחכמת הקבלה חלק ב מאמר ב ולישרי לב שמחה
אמנם אחרי כן היינו אחרי חטא אדה"ר נכנס היצה"ר בתוכו ונחלק הלב לשנים, שנאמר, **לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו**, ואמרו רבותינו ז"ל, יצה"ר דומה לזבוב ויושב בין שני מפתחי הלב וכו'. (ברכות סא ע"א) ובנפש השקועה בבשר האדם כל התאוות ואפשרות כל החטאים, שנאמר, "ונפש כי תחטא", (ויקרא ה, 1) "נפש כי תמעול מעל וחטאה", (ויקרא ה, 15) ואז יכולה היא לרדת פלאים בהתגברות הלב

כסיל דשמאל. ולעומתה תסתלק הארת נשמתו הטהורה, ויחשך הלב חכם דימין, אז שבירת ו' החבור, ונקרע הלב לשנים ממש רח"ל. אז האדם מת בעצם, כנודע אות ו' על סוד החיים נכתבה, והרשעים בחייהם קרויים מתים:

ספר עץ חיים - שער נ פרק ד

ובזה תבין ענין לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו כי הלב יש לו ב' חללים ומן א' מהם יוצא רוח החיות של האדם והב' הוא מלוכלך בדם וגם הוא מתפשט בכל הגוף. ומלאך היצה"ט מתלבש בחלל ימין ומשם מתפשט בכל הגוף בפנים מלאך היצה"ר הבא מגבורות בחלל השמאל ומשם מתפשט לכל הגוף.

¹ ספר ישמוז בשיה - פרשת שופטים דף קיד עמוד ב

לבלתי רום לבבו מאחיו וגו' (דברים יז כ) וגו'. על פי זה פירשתי מאמר שלמה המלך ע"ה קהלת יו"ד פסוק ד' "אם רוח המושל תעלה עליך מקומך אל תנח" כי מרפא יניח חטאים גדולים. דידוע שהראשונים היו בורחים מן הגדולה, כמו שמצינו בשאול ובר' אלעזר בן חסמא ובר' יוחנן בן גודגדא (הוריות דף יו"ד י' ע"א) וטעמם היו שלא האמינו בעצמם שלא יחטאו מחמת התנשאות ורמות רוח, כמו שפירשתי (בפרשת שמות) על המדרש (שמו"ר פ"ב ה') הסנה (שמות ג ב), בגמטריא ק"ך, רמז לו ימי חייו, עד כאן. שמשא לא רצה לקבל גדולה כמבואר בתורה הקדושה ובדברי חז"ל, ובוודאי גם כן משום טעם הנ"ל.

¹ תיקוני זהר דף צג עמוד ב

טב מלגאו אדם שיש לו נשמה קדושה ולבושא דיליה ביש, וגופו נראה רע דא איהו זה הוא שעליו נאמר "עני ורוכב על חמור", (זכריה ט, 9) היינו צדיק הנקרא עני, והוא רוכב כלומר מלוכש בגוף חומרי רע רע מלגאו רע בתכונותיו ורק ולבושא דיליה שפיר מלבר, גופו נאה על האי אתמר ראיתי עבדים שהם רעים מבפנים כעין שנאמר "מרבח עבדים מרבח גזל" (אבות ב ז) על סוסים, שגופם נאה וכלא אשתמודע בעובדיו דבר נש, כל מהות האדם אפשר להכיר במעשיו מאן דאיהו מלגאו, מה שוכן בקרבו ולא למגנא אוקמוה קדמאין "לא המדרש הוא העיקר שהוא בחינת גוף אלא המעשה שהוא בחינת הנשמה הוא העיקר", (משנה אבות פרק א משנה יז) דשטיין מסתכלין בגופא דאיהו לבושא, השוטים אם רואים אדם שלבושו נאה הם מכבדים אותו הדא הוא דכתיב (איוב י') עור ובשר תלבישני, הרי שהבשר

והעור הם רק לבוש אל האדם וכן נאמר (שמות ל, 32) "על בשר אדם" וצדיקיא מעריכים את האדם לפי בעובדין טבין מעשיו הטובים. על פי ה"מתוק מדבש" דף תתקסג.

דרושי "כלך יפה" וגו' לרמח"ל ז"ל דרוש [ב]:

כלך יפה רעיתי ומום אין בך (שיר השירים ד, ז):

אילת אהבים ויעלת חן וגו' (משלי ה, ט):

ראיתי עבדים על סוסים ושרים הולכים כעבדים על הארץ:

השכינה היא "אילת אהבים ויעלת חן", שהרי אינה רואה [או, רוצה] כי אם בנסיונות, ועל ידיהם האהבה מתגלית למעלה, וכל המדרגות נתקנות בה. אבל אחר שנשלם, כמה אורות שנאספים, כולם מאירים בהשפעה, דכתיב, "דדיה ירווך בכל עת". ואם תאמר שבלבול המדרגות הוא, לא כן, אלא, "ויעלת" ודאי. לפיכך, "ראיתי עבדים" וגו', יש עבדים לא נאמר, אלא "ראיתי", שהרי כל מה שהקב"ה עושה רע לצדיקים אינו אלא לפניו, ונראה שהעבדים עומדים על מרכבותיהם לשלוט בעולם, והשרים בלא מרכבתן ושמשים. וזה סוד, "וילכו בלא כח", (איכה א, 6) "ושרים הולכים כעבדים" ודאי. אבל כל זה למראה עינים הוא, אבל באמת הכל עומד בתיקון שלם, "ומלכותו בכל משלה". הדא הוא דכתיב, "כלך יפה רעיתי", זו השכינה שמושלת על העבדים אפילו בזמן שנראית שניתנת להם הממשלה. שמא תאמר שיש בלבול בסדרים שלה, לא כן, אלא, "נכון כסאך מאז מעולם אתה", "ומום אין בך" ודאי:

¹ כתבי הרמ"ע מפאנו – מאמר הנפש – זולק ב פרק ה

ידע כי טבע המצוה הוא שימשוך ממנה הגמול כמו שהלחם לבב אנוש יסעד וכן האוכל סם חיים משלו יתנו לו, ומי שאוכל סם המות לא יצדק שיאמר שמת מצד העונש אלא בטבע ובחירה, כך הוא עונשן של עבירות טבעי ומוכרח בסגולת הפועל המגונה כטעם חופר גומץ בו יפול ופורץ גדר ישכנו נחש וזה ברור.

¹ דרושי "כלך יפה" וגו' לרמח"ל ז"ל

דרוש ו:

כלך יפה רעיתי ומום אין בך (ש"ה"ש ד, ז): אילת אהבים ויעלת חן וגו' (משלי ה, ט):

מסיע אבנים יעצב בהם בוקע עצים יסכן בהם

השכינה היא אילת אהבים, בשעת התיקונים שמתקנים אותה, נעשה באהבה, מפני האור שמאירה בנשמה, ואז, "ויעלת חן" שמעלת חן על לומדיה, וכל זה מפני ההשפעה. ובזמן השכר - "דדיה ירווך" וגו', "באהבתה תשגה" וגו', שהרי מוצא מה שתיקן, שהכל הם אורות גדולים ליהנות בהם. אבל בס"א נאמר בהם, "מסיע אבנים" וגו', שהרי המציאות עצמו של עבודות, דבר קשה הוא לגוף, ואין שום הנאה לנשמה, אלא עצבון. "ובוקע עצים", הם אילני סרק, שכמו ששמות הקדושים הם עצי השדה של הקדושה, כך שמות הטומאה הם אילני סרק, וזה שמתעסק בהם "יסכן" היינו בא לידי סכנה ודאי. אבל השכינה כל עניניה בקדושה - "כלך יפה". ושמותיה הקדושים - למי שהוא קדוש ומשתמש בהם, מין במינו אינו חוצץ, שלא יש ערבוביא, "ומום אין בך" ודאי:

מסכת בבא בתרא דף קמה עמוד ב

אמר רב משרשיא משמיה דרבא מאי דכתיב **מסיע אבנים יעצב בהם בוקע עצים יסכן בהם** "מסיע אבנים יעצב בהן" אלו בעלי משנה "בוקע עצים יסכן בהם" אלו בעלי גמרא. שלימוד התורה מועיל לו כשם שחום המדורה מועיל לבעל העצים.

הסבר הגמרא על דרך הסוד נמצא ב:

ספר ביאורי אגדות (אפיקי ים) - בבא דף בתרא דף קמה ע"ב

מסיע אבנים יעצב בהן וכו' אלו בעלי משנה וכו' כמ"ש בתיקונים (ד' מג ע"א) ובגין דא כרוזא כריז כמה גוברין מארי תריסין אתכנשו וכו' וכמה תריסין אתעבידו פסקות בגינה דברתא דמלכא וכו', וביאר רבינו הגדול בארוכה שם דהלכה למשה מסיני היא כלה דילי' ארוסתו סיהרא דעץ החיים, המלכות נקראת "הלכה למשה מסיני וכו' שע"י חטא הסלע אתגניז ואתטמיר בעץ הדעת טוב ורע שהוא הסלע קשה כאבן במט"ט ששם שית סטרין כשר פסול וכו', וכל הקרבא לתברא האי סלע שהוא ספר מלחמות ה', והמלחמה עם החוויא דמקנא בטורין, ובעלי תריסין אף דמגיחין בקרבא לתברא האי סלע אינו אלא למזכי לבתולות דילה כמ"ש (תהלים מה) כל כבודה בת מלך פנימה וכו' בתולות אחריה וכו', והם הלכות פסוקות שמוציאין לקבע הלכה כמותם אעפ"י שאין יכולים להשיג ברתא דמלכא דאיהי הלכה למשה מסיני. וסלע דמט"ט הוא משנה שהוא למלך כמ"ש ברע"מ פ' פנחס, והוא האבן סלע דמט"ט שעליו הנחש והוא עץ הדעת טוב ורע שגרם ע"י הנח"ש להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים שהוא משנה דמט"ט דשם נגזז סיהרא דעץ החיים, שאי אפשר לבוא שם אם לא ע"י נקיבה דמטה מעל"ע עד התהום כמ"ש ברע"מ פ' כי תצא

באריכות, והוא בזיעת אפך תאכל לחם וכו' בעצבון תאכלנה וכו' ואין לחם אלא תורה כמ"ש לכו לחמו בלחמי וכו' דאתערב בקוץ ודרדר וכו', וכמש"ל הכל צריכים למארי חיטיא וכו'. ולכן אמר **מסיע אבנים** שאינו מטריח את עצמו לעשות קרבא לעשות פסקות הלכות פסוקות, אז **יעצב בהם** בסוד דרך נחש עלי צור ויכול לטעות ח"ו בהוראה בקוץ ודרדר, **ובוקע עצים** וכו' הוא בבעלי תריסין דמבקעין בעץ הדעת טוב ורע להשיג הלכה מסוד עץ החיים, אף שאינו משיגו על בוריו זוכה להלכות פסוקות שהם בתולדות דידה, וז"ש **יסכן במ** והם האש שמוציאין מן הסלע ע"י הכאה בפטיש ובחרב בקרבא שמוציאין ניצוצי אש כמ"ש הלכה כה דברי כאש וכו', וז"ש אלו בעלי גמרא וכו':

1 דרושי "כלך יפה" וגו' לרמזו"ל ז"ל

כלך יפה רעיתי ומום אין בך, אילת אהבים ויעלת חן :

אם קהה הברזל והוא לא פנים קלקל וחילים יגבר ויתרון הכשר חכמה: השכינה היא "אילת אהבים ויעלת חן", נתקנת בד' אמהות. בהם, "אילת אהבים" - בלאה, סודה אילה. ועומדת למעלה בסוד אימא עלאה, אמת - אילת אהבים. אמת וגו' אותיות - מדת, "מדת ימי" לאה ודאי. וזה [האל] שנעשה לאה, "אילת אהבים". "ויעלת חן" - שפחה שלה. רחל - "דדיה ירווך בכל עת", שהרי דודים עומדים בה מן החזה ולמטה כשיעור קומה שלה. שפחה שלה - "באהבתה תשגה תמיד", שהרי בחסד נתקנת ודאי, מדת ימי:

ולפעמים שד' אמהות אינם מאירים לישראל, באותו הזמן, "אם קהה הברזל". למה, אלא, "והוא לא פנים קלקל", שאינם מסתכלים פנים בפנים. קלקל כאן סוד עשר הויות קלקל גימ' 260 עשר הויות (ה' לא ה). מהו תיקון, אלא, "וחילים יגבר", אלה י"ב שבטים שיוצאים מהם שעומדים לחזק כוחם. סוד זה, "ברזל בברזל יחד" (משלי כז, 17) על תלמידי חכמים נאמר, "ויתרון הכשר חכמה", בשעה שעוסקים בתורה ד' אמהות אלה מאירות בישראל. מיד ס"א בורחת מלפניהם, וזה ברזל שנאמר בו, "ברזל ונחושת מנעליך" (דברים לג, 25) וגו'. מיד, "אין כאל ישורון", (שם שם, 26) דכתיב, "כלך יפה" וגו', בשני גבירות שהם מצד פנים, "ומום אין בך", בשתי שפחות, אע"פ שהם לצד האחור - "וכל אחוריהם ביתה". מיד השכינה נתקנת בתיקון שלם לכל צד. "כלך יפה רעיתי ומום אין בך" ודאי:

1 מגיד מיישרים - ספר ישעיה פרק בו

המגיד מוכיח את מרן רבי יוסף קארו ואזדהר מלאתענגא במידי דהאי עלמא הזהר שלא להתענג בדברי העולם הזה ומלאסגאה במילולא דלאו צורכא ולהרבות בשיחה שאינה נחוצה כמא דאמור על רב כמו שאמרו על רב דלא שח שיחה בטלה כל ימיו. הכי אבעי למהוי כל בר נש על האי אתמר ואין יתרון לבעל הלשון דהא מפסיד זמניה ונפשיה בהווא מילולא דכדי ולא מסקא מידי לכן אזדהר מיניה טובא כך צריך להיזהר כל אדם שלא להרבות בשיחה ואפילו שאין בה איסור ועל זה נאמר "ואין יתרון (היינו מעלה או חשיבות) לבעל הלשון" שהרי מפסיד זמנו ונפשו בדיבור זה ואינו פועל דבר לכן היזהר מאד משיחה יתירה וכן אזדהר מלאתהנא ומלאתענגא בשום תפנוקא וענוגא בעולם ותדבק בדחלתי וביראתי ובאורייתי ובמשניותי ולא יעידון מפומך ולבך אפילו רגעא וכן היזהר מלהנות ומלהתענג בשום פינוק שבעולם ורק תדבק ביראת ד' ובתורתו ובמשניות ולא יסורו מפין אפילו לרגע אחד ועביד דתגמור סדר טהרות מקמי יום הכפורים וטוב לך וטובה לך להשתדל לסיים סדר טהרות לפני יום כיפורים ואתה שלום: ואז המגיד מסיים דבריו ואומר לו "ואתה שלום וכו'"

דרושי "כלך יפה" וגו' לרמח"ל ז"ל

"כלך יפה רעיתי" וגו' אילת אהבים ויעלת חן וגו' אם ישוך הנחש בלא לחש ואין יתרון לבעל הלשון

השכינה היא אילת אהבים, והיא באה מעוטרת מ 70 שמות מאימא עילאה. וכנגד זה 70 נפש לישראל, (בראשית 27, מו) **כָּל הַנֶּפֶשׁ לְבֵית יַעֲקֹב הִבָּאָה מִצְרֵימָה שְׁבָעִים**

מצד חסד המתגלה - "אילת אהבים ויעלת חן". וכל שם נעשה מעיין להמשיך ברכות לכל צד, דכתיב, "דדיה" וגו'. עד שמתלהטים כולם כאחד, סודם, "רשפיה רשפי אש שלהבת יה", לפיכך, "באהבתה תשגה תמיד". באותו הזמן הנחש נשקע למטה, דכתיב, "אם ישוך הנחש בלא לחש", כשאין לו לחש מלמעלה אין לו כח לפעול כלום, שהרי אין כחו בידו, אלא בשעה שהשכינה עומדת בחסרון, אז יראה שיש לו כח. אבל בשעה שמקבלת יתרון מאימא עילאה בסוד נפש יתירה, אין הנחש מתקיים. באותו הזמן, "ואין יתרון לבעל הלשון" ודאי. אלא אימתי יש לה יתרון זה, כשנוטלת ע' שמות אלה מאימא, והם כל"ך - "כלך יפה" ודאי. שהרי אימא עטרה שלה, שמתעטרת ביום שבת, לפיכך, "ומום אין בך". סודו - לשון של הנחש שלוחכת עפר, אינו יכול לינק משם, שאין עפר שיהיה ראוי, שהרי הכל מתקדש בקדושה עליונה - "ומום אין בך" ודאי:

¹ דרושי "כלך יפה" וגו' לרמח"ל ז"ל

דרוש ה:

כלך יפה רעיתי ומום אין בך, אילת אהבים

דברי פי חכם חן ושפתות כסיל תבלענו

השכינה היא אילת אהבים, והיא דבר ה', בה עומדות כל האותיות להצטרף בסוד דיבור. וזה, "אילת אהבים ויעלת חן", שכל האורות מצטרפים באהבה ומתלהטים כאחד, ועולים להמשיך השפעות העליונות, הדא הוא דכתיב, **"דברי פי חכם חן"**. ועל כן יש בו בדברי יופי של החכם להמשיך כמה אורות, שנאמר, "הוצק חן בשפתותיך", וזה, "דדיה ירווך" וגו'. שהרי כל האותיות ממשיכות כח לפי שמעוררים אותם, אבל העיקר ההתלהטות [בחכמה] "באהבתה תשגה תמיד". אבל הס"א מורה על כסיל ומחשכת נשמתו, וזה מעשה כשפים שאסרה תורה. אבל על השכינה נאמר, "כלך יפה רעיתי", בכמה שמות הקדושים, כולם אורות עליונים. "ומום אין בך", אלה מעשה כשפים שכל מעשיהם בטומאה להמשיך טומאה, אבל שכינה הקדושה שם אדני, שבה - כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה, כלה בקדושה, להמשיך קדושה - "ומום אין בך" ודאי:

¹ דרושי "כלך יפה" וגו' לרמח"ל ז"ל

דרוש ד:

כלך יפה רעיתי ומום אין בך, אילת אהבים ויעלת חן דדיה ירווך וגו'

והסכל ירבה דברים לא ידע האדם מה שיהיה ואשר יהיה מאחריו מי יגיד לו

השכינה היא אילת אהבים, כמו שנמשכת באהבה, כך מושכת כל הדברים אל היופי, ומתקנת הדברים. אפילו מה שאינו מתוקן, נתקנת בכוחה עד שיהיה הכל יפה, וזה סוד "את הכל עשה יפה בעתו". לפיכך, "דדיה ירווך בכל עת", שהם אלה העתים המתקנים כל דבר על בוריו. "באהבתה תשגה תמיד", להתדבק בה הנשמה, כמו שהיא מתדבקת בנשמות. אבל שפחה רעה להפך מזה, היא משחתת הדברים, ומה שהוא יפה מראה שהוא [בל] מתוקן, זה סוד, **"והסכל ירבה דברים"**, כי בריבוי דברים מגנה יופי החכמה. וכן הוא אומר, **"לא ידע האדם מה שיהיה"**, שהוא מייאש עצמו והאחרים, שכבר אי אפשר להתדבק ולהשיג האמת. אבל השכינה, אדרבה - דרך ישר, שמדרכת אותם להשיג האמת, זה סוד דרך קצרה, וזה, "כלך יפה" וגו', שכבר מחזרת הכל בסדר מתוקן, ואפילו מה שאינו מתוקן היא מתקנת, "ומום אין בך" ודאי:

¹ ספר לְקוּטֵי תוֹרָה – מְגִילַת קֶהֱלֶת

אי לך ארץ שמלך נער, הנה כבר בארנו שיש ב' ארצות ארץ תחתונה מלכות וארץ החיים העליונה בינה והתחתונה ומלכות וז"ס אי לך ארץ שמלך נער ששולטין במלכות בסוד הש"ך דינים ואין מי שימתיקם עי"ז גורם שישלוט בעולם סוד מט"ט הנק' נער מט"ט עם כולל דאיותיות גימ' נער גימ' שך ושריך שהם ישראל הנקראים שרים גורמים זה כי בבקר יאכלו ואינם מבררים הניצוצים בקדושת קריאת שמע ותפלה אלא אוכלים קודם התפלה. אך אח"כ אמר אשריך ארץ שמלך בן חורין שהוא עולה למעלה במקום או"א ששם מקום החירות בלי שום שטן ופגע רע ושריך שהוא ישראל בעת יאכלו שהם מזדווגים תפארת ומלכות הנקראת עת ויאכלו לשון זוג. כ"ז עושים ע"י זוג ותפלה:

¹ הגירסה בספרי הוזהר "בן זורין". לא נמצא בספר הוזהר "בן זורין" ככתוב אצלנו.

וזהר זלך א דף צה עמוד ב

פתח אידך ואמר, אשריך ארץ שמלך בן חורין ושריך בעת יאכלו, וכתוב אי לך ארץ שמלך נער ושריך בבקר יאכלו, הני קראי קשיין אהדדי, פסוקים אלו סותרים זה את זה לכאורה. מה הסתירה? בבאור ה"מתוק מדבש" שהביא מספר אשמורת הבוקר להרב יאודה הכהן ז"ל כותב שהסתירה שבפסוק אחד כתוב "מלך בן חורין" ובפסוק שני כתוב "שמלך נער". וכך פירש בעל הסולם. ראיתי בבאור "כתם פז" להרב שמעון לביא ז"ל שהסתירה שהיה לו לאמר "אי לך ארץ שמלך נער ואשריך ארץ שמלך זקן כי הפך הנער זקן או שהיה לו לאמר "אי לך ארץ שמלך נער.. ואשריך ארץ שמלך בן חורין ולמה תלה האוי בנער והאומר בבן חורין? אך באמת הפסוקים ולא קשיין, אינם סותרים וכעת אבאר בדרך "אשמורת הבקר" כפי שהובאה בבאור "מתוק מדבש" האי דכתיב אשריך ארץ דא ארץ דלעילא אשריך ארץ זו המלכות עולה לבינה שהיא הארץ העליונה דשלטא על כל אינון חיין דלעילא שהמשיכה מוחין הנקראים חיים ובגין כך אקרי ולכן נקראת הבינה ארץ החיים, על שם המשכת המוחין ועלה כתיב (דברים יא יב) "ארץ אשר יהו"ה אלהיך דורש אותה תמיד", וכתוב "ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם לא תחסר כל בה", לא תחסר כל בה דייקא, כי מקום הבינה מקום העושר וכל כך למה, משום דכתיב שמלך בן חורין דא קב"ה, שהוא ז"א שנמשך לו המוחין מהבינה ששם החרות

והאומר כמה דאת אמר (שמות ד') "בני בכורי ישראל", הוא ישראל העליון ז"א שהתגדל ע"י המוחין בן חורין, מהו בן חורין, למה נקרא הז"א "בן חורין" כמה דאת אמר (ויקרא כה יב) "יובל היא קדש תהיה לכם", וכתוב "וקראתם דרור בארץ", דהא כל חירו מיובלא קא אתי בגין כך בן חורין כיון שהז"א עלה לבינה הנקראת יובל נקרא הוא על שמה "בן חורין" שהרי ביובל יש חירות והעבדים משתחררים והקרקעות חוזרים לבעליהן ואי תימא בן חורין ולא כתיב בן חירות, שואל אם כך לפי פירוש זה צריך הז"א להקרא "בן חירות" ומדוע נקרא "בן חורין"? הכי הוא ודאי בן חירות מיבעי ליה, אמנם כן הוא "בן חירות" היה צריך להקרא אלא במתניתא סתימאה דילן תנינא, אלא כך למדנו כד מתחברן יו"ד בה', כאשר מתחברים חכמה הנקראת "יוד" עם בינה הנקראת "הי" כדין כתיב (בראשית ב י) ונהר יסוד אבא יוצא מעדן אימא להשקות את הגן, זו"ן ולא תימא כד מתחברן, ואל תאמר "כאשר מתחברים חכמה ובינה" אלא מתחברן ודאי, אלא מתחברים ודאי כיון שחכמה ובינה הם אבא ואימא שני ריעים שאינם נפרדים ובגין כך בן חורין כתיב, ולכן כתוב "בן חורין" לשון רבים, על שם שמקבל מוחין מאבא ואימא ועל דא אשריך ארץ הבינה שמלובש בה החכמה שמלכך זו"ן מקבלים מוחין דאו"א בן חורין, ושריך הם בני ישראל למטה. האריז"ל בשער הליקוטים כתב ש"ושריך" עם ה אותיותיו עולה גימ' ישראל בעת יאכלו, יקבלו שפע מזיווג תדירי בחדוותא מצד אימא בשלימו מצד אבא ברעוא מצד הכתר. אי לך ארץ שמלכך נער, האי ארץ דלתתא, העולם הזה הגשמי דתניא שלמדנו כל שאר ארעי דשאר עמין עכו"ם, כל שאר ארצות של אומות העולם אתיהבו לרברבין תריסין דממנן עליהו, ניתנו להשגחה על ידי שבעים שרים ועילא מכלהו ועליון מכולם ההוא דכתיב ביה (תהלים לז כה) נער הייתי גם זקנתי, מלאך מטט' ותאנא (יבמות טז ע"ב) האי קרא שרו של עולם אמרו, ולמדנו שפסוק זה שרו של עולם אמרו ועל דא כתיב אי לך ארץ שמלכך נער, ווי לעלמא דמסטרא דא ינקא, ולכן כתוב "אי לך ארץ שמלכך נער" אוי לעולם כאשר מקבל שפע ממלאך מטט' וכד ישראל בגלותא, ינקין כמאן דיניק מרשותא אחרא. וכאשר ישראל בגלות נחשב כאילו יונקים מהס"א.

ושריך בבקר יאכלו, ולא בכולי יומא, בבקר ולא בזמנא אחרא דיומא, בבקר יאכלו ולא בכל היום, בבקר ולא בזמן אחר ביום דתניא בשעתא דחמה זורחת, ואתיין וסגדין ליה לשמשא, רוגזא תלי בעלמא, שלמדנו שבשעה שהחמה זורחת ובאים ומשתחווים לה רוגז בא לעולם (ברכות ז ע"א, סנהדרין קה ע"ב) בשעתא דמנחה רוגזא תלייא בעלמא, בזמן המנחה רוגז יש בעולם (זוהר ח"ב דף פח ע"ב מתורגם "כאשר מגיע זמן תפילת מנחה דין תקיף שולט וכל הדינים מתעוררים") מאן גרים

האי, מי גורם את הדין הנ"ל? משום דמלכך נער, ההוא דאקרי נער, כאשר העולם הזה מקבל שפעו ממדרגת "נער" יש דין ואתון זכאי קשוט קדישי עליונים בני מלכא קדישא, לא ינקין מהאי סטרא, אלא מההוא אתר קדישא דלעילא מהבינה. אלו שזכו לנשמה בעולם הזה עלייכו כתיב (דברים ד ד) "ואתם הדבקים ביהוה אלהיכם חיים כלכם היום": הפירוש בעיקרו נלקט מבאור ה"מתוק מדבש" שליקט מספר אשמורת הבוקר להרב יאודה הכהן ז"ל.

זוהר חלק א דף קכד עמוד ב

רבי יהודה פתח, **אשריך ארץ שמלכך בן חורין ושריך בעת יאכלו**, האי קרא אוקמוה חברייא, פסוק זה כבר הוסבר היטב לעיל אבל אית לן לאסתכלא ביה, דזכאין אינון ישראל דקב"ה יהב לון אורייתא למנדע כל אורחין סתימין, ולא תגלייא לון רזין עלאין והא אתמר, אבל פסוק זה יש לעיין בו כיון שאשריהם ישראל שהקב"ה נתן להם תורת אמת לדעת בה כל הדרכים הסתומים וסודות עליונים **אשריך ארץ**, דא ארץ החיים זו המלכות הנקראת ארץ החיים בגין דמלכא דילה אזמין לה כל ברכאן, ונקראת כך כיון שהמלך, ז"א, משפיע לה כל הברכות דאתברכא מאבהן עלאין שהיא מתברכת דרכו מאבא ואימא רזא דוא"ו סוד הוא, תפארת דאיהו קיימא לארקא עלה ברכאן תדיר, שהוא עומד להשפיע לה ברכות תדיר ואיהו והתפארת נקרא בן חורין, בן יובלא דאפיק עבדין לחירו, ברא דעלמא עלאה דאפיק תדיר "בן חורין" בן היובל (בינה) המוציא עבדים לחירות בן העולם העליון המפשיע חיים לכל כל חיין, כנגד מח הדעת שיש בו חו"ג שהם מים חיים וכל נהירו, כנגד מח הבינה וכל משח רבות כנגד מח החכמה הנקרא "שמן" וכלא אנגיד ואת כל זה ממשיך האי ברא בוכרא להאי ארץ, התפארת הנקרא בני בכורי למלכות כמה דאת אמר (שמות ד כב) **בני בכורי ישראל, ובגין כך אשריך ארץ**. ואני הדל אענה חלקי: ארץ היינו מלכות הנקראת אלקים. ארץ גימ' 291 ואלקים במילוי אלפין כזה: אלף, למד, הא, יוד, ממ גימ' ארץ. אשריך רומז למצב בו מתברכת המלכות מהתפארת בזמן שהוא מקבל בכתר חכמה ובינה. וכך הרמז: ד"אשריך" רומז לכתר, ד"אשריך" רומז לחכמה ע"ש הפסוק "בְּאִשִּׁית חִכְמָה" ש ד"אשריך" רומז לבינה שהיא שְׁלִישִׁית בספירות, א ד"אשריך" רומז לתפארת שבו שם הוי"ה גימ' 26 ו"א" גימ' 26 (שני יודין ואות ו של הקו האלכסוני של האות א) אות י דאשריך רומז למלכות שהיא עשירית בספירות ומקבלת את השפע כאמור. והייע"ב.

ומה דאתמר **אי לך ארץ שמלכך נער**, כמה דאוקמוה דהאי ארץ תתאה ועלמא תתאה ומה שנאמר "אי לך ארץ שמלכך נער" זו הארץ התחתונה הגשמית והעולם

הגשמי לא ינקא אלא מגו שלטנותא (דעילא) דעלה, וכלא מההוא מלכא דאקרי נער כמה דאוקמוה, ווי לארעא דאצטריך לינקא הכי. והיא מקבלת שפעה דרך מלאך מטט' הנקרא "נער" ואוי לארץ שצריכה לקבל ממנו כי אז העולם ניזון בדין ולא בחסד.

זוהר חלק ב דף קעה עמוד א

תאנא **אשריך ארץ שמלכך בן חורין ושריך בעת יאכלו**, רבי יוסי אוקים להאי קרא במשה, בשעתא דאפיק להו לישראל ממצרים, ועבד לון בני חורין, ושריך בעת יאכלו, דכתיב (שמות יב יא) ואכלתם אותו בחפזון פסח הוא ליהו"ה. רבי יוסי הסביר פסוק זה על משה רע"ה בשעה שהוציא את בני ישראל ממצרים ועשה אותם בני חורין ועליו נאמר "שמלכך בן חורין". "ושריך בעת יאכלו" זה אכילת הפסח שעליו נאמר "ואכלתם אותו בחיפזון".

אמר רבי שמעון בר יוחאי, וכי לא אמינא דמלוי דשלמה מלכא, דכלהו בגו לגו היכלא קדישא הוו, העיר על כך רבי שמעון בר יוחאי. וכי לא אמרתי לכם שכל דברי שלמה המלך מכוונים כלפי הסוד? כל דבריו הם לפני ולפנים בפרצופים של עולם האצילות והאי דאמריתו כלא שפיר הוה, ולדרשא הוא דאתא, אבל האי קרא לעילא בהיכלא קדישא הוא. כל מה שאמרת זו דרשה נאה אבל הפסוק מכוון לסוד. תאנא, **אשריך ארץ שמלכך בן חורין**, מאי ארץ, ארץ סתם, ספירת המלכות דתניא מאי דכתיב (איכה ב א) השליך משמים ארץ תפארת ישראל, אלא האי ארץ, היא רזא בגו כתרי מלכא קדישא, ספירת המלכות שבעולם האצילות דכתיב ביה (בראשית ב ד) ביום עשות יהו"ה אלהי"ם או"א ארץ ושמים תו"מ, והאי ארץ כל מה דיניק ואתון, והמלכות כל שפעה מגיע לה מההוא אתר דאקרי שמים הוא, ולא אתזנת ארעא דא אלא משלימותא קדישא דאקרי שמים. מהתפארת הנקרא זעיר אנפין ונקרא "שמים" ובשעתא דבעא קודשא בריך הוא לאחרבא ביתיה דלתתא, וארעא קדישא דלתתא, אעבר להאי ארעא קדישא דלעילא בקדמיתא, ובשעה שרצה להחריב את בית המקדש למטה העביר את ספירת המלכות למעלה תחילה ונחית ליה מההוא דרגא דהוה ינקא משמים קדישא, והוריד אותה ממקומה שינקה מהתפארת לעולמות ביי"ע ולבתר חריב להאי דלתתא, ואח"כ החריב את בית המקדש למטה הדא הוא דכתיב "השליך משמים ארץ" זה הוא שנאמר "השליך משמים ארץ" תחילה בקדמיתא, ולבתר ולא זכר הדום רגליו. זה בית המקדש למטה דתניא, כך ארחוי דקודשא בריך הוא, כד בעי למידן עלמא, בקדמיתא עביד דינא לעילא, ולבתר

אתקיים לתתא, דכתיב (ישעיה כד כא) יפקוד יהו"ה על צבא המרום במרום בקדמיתא, ולבתר ועל מלכי האדמה על האדמה. כך דרכו של הקב"ה כשרוצה לדון את עולמו, תחילה עושה דין למעלה ואחר כך למטה. רעיון זה כתוב בפירוש רש"י במסכת מכות דף יב ע"א ד"ה "שרו של רומי", מדרש רבה שמות פרשה ט אות ט, ילקוט שמעוני שמות פרק ז רמז קפב ועוד.

אמר רבי שמעון, **אשריך ארץ שמלכך בן חורין**, דזן לך בסגיאנותא דכלא, בלא דחילו דאחרא, ומהווא מלכא עלאה אתזן כלא, א"ר שמעון "אשריך ארץ" זו המלכות בעת שמקבלת מזונה מהתפארת ללא פחד מיניקת הקלי' ומהמלך העליון ההוא ניזונים הכל **ושריך בעת יאכלו**, כמה דאת אמר (במדבר כג כג) כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל. שהם השרים.

אי לך ארץ שמלכך נער, כמה דאת אמר (ישעיה ג ד) ונתתי נערים שריהם, דווי לארעא כד ינקא משמאלא, אוי למלכות בעת שניזונת מצד הדין דהיינו כשהיא בשליטת מלאך מטט' הנקרא "נער" **ושריך בבקר יאכלו** בהווא קדרותא, במידת הדין ועד דלא נהיר ולא שלטא מה דשלטא: כל עוד לא הופיעה מידת הרחמים הכופה את הדין.

להלן דרוש כעין הנאמר לעיל לגבי מרע"ה:

זוהר חלק ג דף עט עמוד ב

זכאה דרא אשרי הדור דר"ש בן יוחאי שארי בגויה שהרשב"י שורה בו זכאה עדביה בין עלאין ותתאין. אשרי גורלו בעולם הזה והבא עליה כתיב **אשריך ארץ שמלכך בן חורין** מהו בן חורין דזקיף רישא לגלאה ולפרשא מלין ולא דחיל. כהאי דאיהו בן חורין ויימא מאי דבעיא ולא דחיל. על הרשב"י נאמר "אשריך ארץ שמלכך בן חורין" מה בין חורין זוקף ראשו ואינו ירא כך הרשב"י מפרש דבריו ואומר כל שברצונו ואינו ירא מהו **מלכך** דא הוא רשב"י מאריה דאורייתא מאריה דחכמתא. "מלכך" זה הרשב"י אדון התורה והחכמה דכד הוה רבי אבא וחברייא חמאן לרבי שמעון הוה רהטי אבתריה ואמרי אחרי יי' ילכו כאריה ישאג. (הושע יא, 10) שכאשר היה רבי אבא וחביריו רואים את הרשב"י היו רצים אחריו ואומרים "אחרי ד' ילכו וכו'".

¹ תלמוד בבלי מסכת תענית דף ז ע"ב

אמר רב קטינא אין הגשמים נעצרין אלא בשביל ביטול תורה שנאמר **בעצלתים ימך המקרה** בשביל עצלות שהיה בישראל שלא עסקו בתורה נעשה שונאו של הקדוש

ברוך הוא מך, ואין מך אלא עני שנאמר "ואם מך הוא מערכך" (ויקרא כז, 8) ואין מקרה אלא הקדוש ברוך הוא שנאמר "המקרה במים עליותיו". (תהילים קד, 3).

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יא עמוד א

רבי אלעזר פתח לה פתחא להא פרשתא מהכא כשהתחיל לדרוש במגילת אסתר **בעצלתים ימך המקרה ובשפלות ידים ידלוף הבית** בשביל עצלות שהיה להם לישראל שלא עסקו בתורה נעשה שונאו של הקדוש ברוך הוא מך ואין מך אלא עני שנאמר ואם מך הוא מערכך ואין מקרה אלא הקדוש ברוך הוא שנאמר המקרה במים עליותיו.

הסביר הענין המהר"ל מפראג ז"ל בספר אור חדש עמוד סז

רבי אלעזר פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא רבי אלעזר, כאשר פתח את דרשתו בעניין פורים בפסוק הבא **בעצלתים ימך המקרה כו'**, בשביל עצלות שהיה בהם בישראל שלא עסקו בתורה בימי המן, נעשה שונאו של מקום מך ואין מך אלא עני שנאמר (ויקרא כז, 8) "ואם מך הוא מערכך" ואין מקרה אלא הקב"ה שנאמר (תהילים ד, 3) "המקרה במים עליותיו", ומסביר המהר"ל ז"ל רצה לומר, כי מזה יש לך ללמוד כמה גדול כח התורה ולא אמר שלא עסקו במצות אף כי לשון בעצלתים משמע יותר שהם עצלים ממעשה המצות אבל רצה לומר כי כח התורה הוא גובר על עמלק לך כל זמן שלא עסקו בתורה היה המן שהוא מזרע עמלק גובר. ודבר זה ידוע מאד כי על ידי התורה ישראל מתעלים כי כל כך הוא מעלת התורה כמו שאמרו (אבות פרק ו' משנה ב') "כל העוסק בתורה הוא מתעלה" שנאמר (במדבר כא, יט) "ומנחליאל במות" ואם היו עוסקים בתורה היו מתעלים ע"י התורה והיו גוברים על המן שהיה רוצה להתגבר עליהם. אבל כאשר לא היו עוסקים בתורה ולא היו מתעלים מעלה מעלה היה המן גובר עליהם עד שהגיעו אל שערי מות. וזה שאמר **בעצלתים ימך המקרה** פירש כאשר ישראל אינם עוסקים בתורה שעל ידי התורה ישראל מתעלים והשם יתברך שהוא מלך ישראל על ידי זה מתעלה, ע"י ישראל ועל ידי זה שהשם יתברך מתעלה ואז משפיל האויבים של ישראל אבל כאשר אין עוסקים בתורה והקורה נמוכה ושפילה והשם יתברך שהוא אלקיהם מלך עליהם אין מתעלה עליהם ונעשה שונאו של מקום מך ואין מתעלה. ויש לך להבין דבר זה מאוד וזהו בודאי פתיחה אל המגלה מה היתה סיבה שגבר המן והוא דבר מופלא:

הערת המלקט: כל דברי המהר"ל ז"ל מיוסדים על דרך האמת רק שלא אמרם במפורש מסיבות ידועות.

וכן הסביר הענין על דרך הסוד בספר ביאורי אגדות (אפיקי ים) - מגילה דף יא ע"א

בעצלתים ימך המקרה וכו' בשביל עצלות שהי' להם לישראל שלא עסקו בתורה נעשה שונאו של הקב"ה מ"ך וכו' כי כנ"י היא בעצמה דלה ועני' לית לה מגרמה כלום ואין לה כי אם מה שמקבלת מדכורא שהוא תורה, זו ספירת התפארת הנקראת "תורת אמת" (מלאכי ב, 6) והפסוק אומר "תתן אמת ליעקב" (מיכה ז, 20) יעקב זו מידת התפארת ולכן אין לישראל מציאות בעולם אם לא כשעוסקים בתורה.

ספר מסילת ישרים פרק ו - בבאור מדת הזריזות

והנה אנחנו רואים בעינינו כמה וכמה פעמים שכבר לבו של האדם יודע חובתו ונתאמת אצלו מה שראוי לו להצלת נפשו ומה שחובה עליו מצד בוראו, ואף על פי כן יניחו, לא מחסרון הכרת החובה ההיא ולא לשום טעם אחר, אלא מפני שכבדות העצלה מתגברת עליו, והרי הוא אומר, אוכל קמעא, או אישן קמעא, או קשה עלי לצאת מביתי, פשטתי את כתנתי, איככה אלבשנה, חמה עזה בעולם, הקרה רבה או הגשמים, וכל שאר האמתלאות והתואנות אשר פי העצלים מלא מהם. ובין כך ובין כך, התורה מונחת, והעבודה מבוטלת, והאדם עוזב את בוראו. והא מה ששלמה אומר **בעצלתים ימך המקרה ובשפלות ידים ידלוף הבית**. ואולם אם תשאל את פי העצל, יבוא לך במאמרים רבים ממאמרי החכמים, והמקראות מן הכתובים, והטענות מן השכל, אשר כולם יורו לו, לפי דעתו המשובשת, להקל עליו ולהניחו במנוחת עצלותו. והוא איננו רואה שאין הטענות ההם והטעמים ההם נולדים לו מפני שיקול דעתו, אלא ממקור עצלותו הם נובעים, אשר בהיותה היא גוברת בו, מטה דעתו ושכלו אל הטענות האלה, אשר לא ישמע לקול החכמים ואנשי הדעה הנכונה. הוא מה ששלמה צווח ואומר (משלי כו): **"חכם עצל בעיניו משבעה משיבי טעם"**. כי העצלה איננה מנחת לו שיהיה אפלו חש לדברי המוכיחים אותו, אלא יחשוב הכל לתועים ושוטים והוא לבדו חכם:

¹ ספר תיקונים זודשים - הקדמה

קם אליהו נביאה מהימנא פתח ואמר, ר' ר' והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע וכו' (דניאל יב ג) דשוואו גרמייהו בדרגא דצדיק לאנהרא נהורין לכל סטר, בג"כ משכילים אקרון. "כזוהר הרקיע", דא זוהר דנטיל האי צדיק מההוא רקיע דקאים עליה. זוהר דנהיר ונציץ, זוהר דכליל כל זהרין דעלמא. שיתא זהרין אינון וחד דכליל לון וכלא אתכליל בהאי זוהר לאזדהרה ולנצצא לכל סטרי עלמא:

זוהר קדמאה, דא זוהר דנהיר ונציץ. ביה תליא נהירו דאורייתא ותורה אור דחסד אע"ג דביובלא קאים ומתמן מתפשט לכל סטר. אבל תוקפא דיליה בימינא אתתקף, וגבורה בשמאלא. וימינא מתמן זוהר דא אתכליל הכא לאנהרא נהירו דאורייתא כדקא יאות. זוהר תנינא, דא זוהר דביה תליא חדותא דאורייתא. ודא איקרי חמרא דאורייתא, דביה ויין ישמח חיים מסטרא דחכמה ובינה. ואלין מארי קבלה מסטרא דעץ החיים. אבל מסטרא דעץ הדעת טוב ורע אתמר ביה שתוי אל יורה (עירובין טז). דעץ הדעת תמן יורה יורה ידן ידן (סנהדרין ה). יורה לימינא יורה לשמאלא, ידן לימינא ידן לשמאלא, ותמן יין המשכר דאצטריך לאסתמרא מיניה. אבל מסטרא דעץ החיים, ויין ישמח חיים, חדותא דזוהר דא.

ספר תיקונים חדשים - תיקונא שבעין

ויין ישמח חיים (קהלת י ט) ב"חיים" דאלקים חיים. בינה. ידוע שכל הקשור לבינה קשור לחיים. ארצות החיים, בא"ר מים חיים וכו'.

¹ ספר לקוטי תורה – מגילת קהלת

הכסף יענה את הכל כ"ל הוא יסוד, כסף הם חסדים שאין ליסוד אור אלא כסף שהם החסדים וכנודע:

¹ זוהר זולקא א דף לך עמוד ב

ואת כל עוף כנף למינהו, כמה דאת אמר כי עוף השמים יוליך את הקול ובעל כנפים יגיד דבר, היינו אותם המלאכים שכתוב עליהם "כי עוף השמים יוליך את הקול" וכו' הם המלאכים הנמשכים מהתפארת הנקרא "קול" רבי יוסי אמר, כלהון משית גדפין, ולא משניין לעלמין, רבי יוסי אמר כולם הם בשש כנפים ואינם משנים עצמם לעולם. פירוש מחמת שנמשכו מהתפארת שיש בה שש ספירות הנקראות שש קצוות שהם חגתנה"י אומר ר"י שיש להם שש כנפים. ואין משנים עצמם לעולם, כלומר שלא מתלבשים בגוף כיון שגוף זו ספירת המלכות והם בחינת תפארת. ובגיני כך כתיב למינהו, מאי למינהו לזיינא דלעילא, ואלין טאסן ושאטן עלמא בשית, ומלאכים אלו מעופפים ומשוטטים העולם בשש עפיפות כנגד שש ספירות חגתנה"י וחמאן עובדין דבני נשא, וסלקין לון לעילא, ורואים מעשי בני אדם ומעלים אותם למעלה, לבית דין של מעלה ועל דא כתיב (שם) גם במדעך מלך אל תקלל וגו'. ולכן כתוב "גם במדעך מלך אל תקלל" דהיינו מלכו של עולם "כי עוף

השמים וכו' אלו המלאכים כנ"ל. על פי באור הסולם אות פרשת בראשית סעיף תי.

¹ אדרא זוטא דף רצד עמוד א

מאודנין אלן משני אוזני ז"א תליין תלויים ומושרשים כל מאריהון דגדפין כל המלאכים דנטלין קלא מעלמא המעלים את קול התורה והתפילה של בני האדם וכלהו הכי אקרון אזני יי' וכולם נקראים "אזני ד'" על שם שורשם דכתיב בהו כי עוף השמים יוליך את הקול וגו' כי עוף השמים יוליך את הקול האי קרא קשיא. פסוק זה קשה, השתא מאי קול איכא הכא. איזה קול יש כאן בפסוק זה? דהא רישא דקרא כתיב גם במדעך מלך אל תקלל במדעך כתיב ובחדרי משכבך וגו'. מאי טעמא כי עוף השמים יוליך את הקול והא ליכא הכא קלא שואל והרי בראשית הפסוק מזהיר על הירהור אם כן אין כאן קול כלל אלא ודאי כל מה דחשיב בר נש וכל מה דיסתכל בלבוי לא עביד מלה עד דאפיק ליה בשפוותיה והוא לא אתכוון ביה אלא ודאי כל מה שחושב אדם בליבו אינו עושה דבר עד שמוציא הדבר מפיו והרהר בו תחילה. ואף על פי שלא התכווין לדבר את המילה הוציאה מפיו בשוגג והיא מלה דאפיק ואזלא וסלקא וטסא בעלמא ואותה מילה הולכת ועולה ומשוטטת בעולם ואתעביד מניה קלא ונעשה מהדיבור הגשמי דיבור רוחני. שהרי דיבור גשמי אינו יכול לעלות למעלה עד שנפרד ממנו הצד הגשמי ונותר החלק הרוחני שבמילה ולכן אמרו "תפילה בלא כוונה כגוף בלא נשמה" כי הכוונה היא החלק הרוחני שבמילה וזה מה שעולה מהתפילה וההוא קלא נטלין ליה מארי דגדפין וסלקין ליה למלכא ואותו קול נוטלים אותו המלאכים למעלים אותו אל המלך ועייל באודנוי והקול נכנס באוזניו הדא הוא דכתיב וישמע יי' את קול דבריכם (דברים א, 34) וישמע יי' ויחר אפו. (במדבר יא 1) ובגין כך כל צלותא ובעותא דבעי בר נש מקמי קב"ה בעי לאפקא מלין בשפוותיה דאי לא אפיק לון לאו צלותיה צלותא ולא בעותיה בעותא. ולכן כל תפילה ובקשה שמבקש אדם מלפני הקב"ה צריך להוציא בשפתיו שאם לא מוציא אין תפילתו תפילה ובקשתו בקשה.

ספר זוסר לאברהם - מעין ה - נהר כז

נהר כז - לבאר סוד הכרוז העליון, ושיחת העופות:

דע כי כל מה שנגזר למעלה מכריזין אותו, ובפרט בעולם העשיה, אבל מצד עובי האויר אינו נשמע, אמנם כשהעופות פורחים דרך הפרחתם ועפיפתם הם חותכים האויר וחולקים אותו, ואז קול הכרוז עובר שם, ואלו הם העופות שאין להם דיבור הנקרא אבי"ש מודא"ש בלע"ז, ויש עופות ע"ד דיבורם וצפצופם נצטרף קול הכרוז. וגם כל העבירות שהאדם עובר כולם נכרזות ע"י ב"ד אחד ושליח ב"ד ההולך עמהם, אמנם מצד עובי האויר אינו נשמע כנזכר, וז"ס כי עוף השמים יוליך את הקול, כי מתערב קולו עם קול הכרוז ועי"ז הוא מוליך את הקול, וכנגד האלמים הנזכרים אמר ובעל כנפים, שהוא העוף שאין לו דיבור כלל רק בחינת היותו בעל כנפים לבד ע"י כנפיו מגיד דבר, כי כל הגדה הוא ברמז ובחשאי וכפי תנועות עפיפתו ניכר קול הכרוז, גם ב' העניינים יחד הם בעופות שהם בעלי צפצוף, כי לפעמים מצפצפים ולפעמים מעופפים. אמנם טעם העופות הנקראים אבי"ש מודא"ש דע כי אלו הם נמשכות מצד לילית ההורגת הילדים שעדיין לא הגיעו לערך דבור, וכל אותם הנשמות בפרט אם הם רשעים כולם הולכים ודבקים עם אלו העופות האילמים והולכים עמהם ועם לילית, ולכן אין להם כח דיבור:

ודע שיש עוף שממונה להודיע ענין גזירת רעב, ואחד על הדבר, ואחד על הארבה, וכן כיוצא, וכן יש ממונים על הטובות והבשורות הטובות, ויש ממונה על כמה מיני דברים חלוקים. אמנם העופות האלמים הם ממונים על גזירות הילדים המתים קטנים, וכן יש להם שליטה לידע על בשורות אחרות. והעורב כולו בשורות רעות ובפרט על הדבר והמגפה, ובדרך מקרה לפעמים אומר בשורה טובה. והנץ הנקרא מילא"נו מבשר בשורות טובות. והגולונדרינ"א הוא צפור דרור על בשורות טובות, ובפרט על בשורת עצירת המגיפה, וכמעט שכל ימי המגיפה אינה נמצאת בעיר ששם יש מגיפה. ודע כי אחר שנשרפה התורה נמסרו כחה וסודותיה ביד הקליפות בעוונות, ולכן אין כל נברא בעולם אפילו הטמאים ושקצים ורמשים השרים הממונים עליהם יודעים רזי התורה, ומי שיבין צפצוף הנבראים יוכל להבין סודות התורה, ולפעמים מצד הנשמות המגולגלים באותם הבריות והם היו יודעות בתחילה, ולפעמים כי נשמת צדיק מן עולם העליון מתלבש באותה הצורה. ודע כי אפילו שקצים ורמשים ובהמה וחיות קטנים עם גדולים כולם מצויים במקום בני אדם להגיד להם פשעם וקורתם. וזמש"ל. מהרי"א זלה"ה:

ספר ביאורי אגדות (אפיקי ים) - מועד קטן דף יג ע"א

וסוד עליית התפילה הוא ע"י שם מ"ב כמ"ש כי עוף השמים יוליך את הקול דא ק"ש ובעל כנפיים יגיד דבר דא תפילה כמ"ש בתיקונים, שהם שש כנפיים לאחד, שם מ"ב שבכל אחד ו' אתוון דבהם פרכת התפילה לעילא.

¹ ספר שיערי אורה – השער השביעי – הספירה השלישית

וחמשים עלו בני ישראל (שמות יג, 18) ובה נגאלו. בעצרת: תספרו חמשים יום (ויקרא כג, 16), והיא גרמה למתן תורה.

בסוכות: שמונה ימים עם חג העצרת, וכבר הודענוך שהם שמונה ספירות שמתחילות להימנות מספירת הבינה ושבע תחתיה, 'תן חלק לשבעה וגם לשמנה' (קהלת יא, ב). והנה רמז: הוא חמישים הוא שמונה, והמבין יתבונן. (שני מספרים אלו רומזים לבינה)

אבל שמונת ימי חנוכה שתיקנו, השמן בא מן הרצון לספירת הבינה, והבינה סוד המנורה ונרותיה; אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות (במדבר ח, ב). המנורה והנרות לפקוח עינים עוורות, פקח עיניך וראה כי שמונת ימי חנוכה הם סוד העניין והנס הגדול. והיודעים עיקרי הדברים יודעים כי הנס הנעשה בשמן - על ידי ספירת הבינה הוא, כי משם תולדת השמן מן הרצון, ולפיכך המנורה והנרות והשמן, סוד כל הספירות. והמגלה סוד זה מנורת זכריה: שני צנתרות הזהב המריקים מעליהם הזהב (זכריה ט, 12), שאינם צריכים להביא שמן ממקום אחר אלא שני הצנתרות מריקים בשנים זיתים עליה. המבין זה יבין סוד י"ה, וסוד 'כל הנשמה תהלל י"ה', וסוד הלל גמור בשמונה ימי חנוכה. הרי רמזנו לך רמזים גדולים וחזקים ועמוקים במה שתוכל להתבונן בסוד ההלל ובסוד כל מקום שנאמר בו תהילה. ולא לחינם אמרו: כל האומר תהילה לדוד בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא דברים גדולים רמזו הנה, כי סוד תהילה הוא סוד העולם הבא, כמו שפירשנו בשער זה. ואל תקשה ותאמר: והלא אמרנו כל האומר ההלל גמור בכל יום הרי זה מחרף ומגדף? הלל גמור לחוד, תהילה לחוד; הלל גמור אינו נאמר אלא על טעם ידוע, תהילה הוא סוד ערך תיקון הספירה ותכסיסה ומעלותיה אבל אינו גוף ההלל. ולפיכך אמרו 'כל האומר תהילה לדוד' וגו'; כלומר, כל האומר המזמור הזה בכל יום, שהוא מתחיל בלשון תהילה שהוא סוד ספירת הבינה ויש בו כמה תכסיסים ומעלות משתי הספירות המכוונות זו לזו שהן בינה ומלכו"ת, מובטח לו שהוא בן העולם הבא.

¹ ספר מזיד בישרים – פרשת ויזי

תן חלק לשבעה דהיינו שבע ספירן הבנין, ד"ת וגם לשמונה, היינו בינה דאית בה קצת דביקותא, יש לנו קצת שייכות בבינה דאילו לעילא מינה אתמר ואילו בחכמה נאמר "במופלא ממך אל תדרוש וכו' חגיגה יג ע"א בשם ספר בן סירה והיינו "כי לא תדע מה" כלומר לית לך ידיעא בחכמה דאיקריי מה. אי נמי הכי קאמר תן חלק לשבע ספירן הבנין, לאדבקא לון לחבר אותם בשמונה דהיא בינה, "כי לא תדע מה", כלומר

דאי לא תחבר יתהון בחכמה "דתדע" הוא מלשון וידע אדם, (בראשית ד, 25) והיה ח"ו ההוא סטרא דרע"ה אם לא תחבר הבינה לחכמה תוכל ח"ו הקלי' הנקראת "רעה" להתגבר על המלכות הנקראת ארץ ולשלוט בה. על הארץ דהיא כנסת ישראל מלכות. ונ"ל בס"ד שחיבור הבינה אל החכמה נעשה ע"י קביעת כללי הלכה, גזרים, סייגים, מנהגים ותקנות שזה נותן קיום לבינה. ולכן נקראים ת"ח "בוניך" מלשון בנין.

מדרש רבה קהלת פרשה יא פסקה ב

תן חלק לשבעה וגם לשמונה ר' אליעזר ור' יהושע ר' אליעזר אומר תן חלק לשבעה אלו שבעת ימי שבת המד"א (מלכים א' י"ח) ויהי בשביעית ביום השבת וגם לשמונה אלו ח' ימי המילה דכתיב (שם) וישם פניו בין ברכיו וגו' ולמה בין ברכיו אלא אמר לפני הקב"ה רבש"ע אפילו אין ביד בניך אלא זכות שתי מצות הללו שבת ומילה כדאי שתרחם עליהם.

רבי יהושע אומר תן חלק לשבעה אלו ז' ימי הפסח וגם לשמונה אלו שמונת ימי החג ומניין לרבות עצרת וראש השנה ויום הכפורים ת"ל גם וגם ריבויין.

ר' עזריה אומר תן חלק לשבעה זה דור שמל משה לשבעה וגם לשמונה זה דור שמל יהושע לשמונה דכתיב (יהושע ה') בעת ההיא אמר ה' אל יהושע וגו' מול את בני ישראל שנית מכלל שמלן בראשונה ויעש לו יהושע שעשו אותה גבעה בערלות.

ר' נחמיה פתר קרייא בנשיאים תן חלק לשבעה דכתיב (במדבר ד') ביום השביעי נשיא לבני אפרים וגם לשמונה דכתיב (שם) ביום השמיני נשיא לבני מנשה.

ר' יהודה פתר קרייא במלואים תן חלק לשבעה אלו שבעת ימי המלואים שנאמר (ויקרא ח') כי שבעת ימים ימלא את ידכם וגם לשמונה דכתיב (שם ט') ויהי ביום השמיני.

ר' הונא אמר תן חלק לשבעה אלו שבעת ימי הנדה וגם לשמונה אלו שמונה ימי המילה שנאמר (שם י"ב) וביום השמיני ימול.

ר' לוי אמר תן חלק לשבעה אלו ז' ימי הסוכה וגם לשמונה (במדבר כ"ט) ביום שמיני עצרת.

¹ ילקוט שמעוני קהלת רמז תתקפ"ט

בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך. תניא (יבמות סב ע"ב) רבי יהושע אומר נשא אשה בילדותו ישא אשה בזקנותו היו לו בנים בילדותו יהיו לו בנים בזקנותו, שנאמר

בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך, רבי עקיבא אומר למד תורה בילדותו ילמוד תורה בזקנותו שנאמר **בבקר זרע את זרעך**, היו לו תלמידים בילדותו יהיו לו תלמידים בזקנותו. כי אינך יודע אי זה יכשר הזה או זה ואם שניהם כאחד טובים. אמרו י"ב אלף זוגות תלמידים היו לו לר' עקיבא מגבת ועד אנטיפרס וכלום מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה בזה, והיה העולם שמם, עד שבא רבי עקיבא אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם, ר' מאיר ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון ור' אלעזר בן שמוע הן והן העמידו את השעה.

ספר שערי תשובה - שער שני אות ט

ודבר שלמה עליו השלום בענין ימי הזקנה שלא יתעצל האדם בהם מעבודת השם יתברך ואמר:

"בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך כי אינך יודע אי זה יכשר הזה או זה ואם שניהם כאחד טובים". המשיל ימי הילדות והשחרות לבקר וימי הזקנה לערב, והזרע דרך משל לבנים ותלמידים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (יבמות סב:): נשא אשה בילדותו ישא אשה בזקנותו, העמיד תלמידים בילדותו יעמיד תלמידים בזקנותו, כי אולי יצליחו בני הזקונים בתורה ובמצות מבני הנעורים, וכן התלמידים אשר יעמיד בזקנותו אולי יצליחו מן הראשונים או יהיו כאחד טובים.

¹ ספר עבודת הקודש זולק ב פרק כ

ואמרו במדרשו של ר' נחוניא בן הקנה אמר רבי רחמאי: "האורה קדמה לעולם שנאמר ענן וערפל סביביו וגו' ונאמר ויאמר אלהים יהי אור", אמר ליה: "קודם יצירת בנך תעשה לו עטרה?" אמר לו: "היך", משל למלך שהתאוה לבן ומצא עטרה נאה וקלס משובח אמר זה לבני לראשו כי לו נאה, אמר ליה ויודע הוא שבנו ראוי, אמר ליה שתוק במחשבה עלה ונודע שנאמר וחשב מחשבות וגו' עד כאן:

הנה העטרה הוא האור אשר נתגלה לתת הקיום לבן שהוא אדם בהיותו ראוי, כי כל זמן התמידו בעבודה והדעת את יי' העטרה ההיא כצנה רצון תעטרנו לתת לו הקיום בגוף ונפש, לפי שהעטרה ההיא הם החיים שאין להם הפסק והעובד השלם אוכל בטוב ההוא ומתענג בו באלה החיים, וזה אמרם כי לו נאה ובו מסתכל ומשיג הדברים העליונים שהם סבת קיומו, והוא שרמז קהלת ע"ה באמרו ומתוק האור וטוב לעינים לראות את השמש, אמר כי האור העליון שהוא סבת הנבראים כלם וקיומם הוא מתוק

מדבש ונפת צופים, והוא שאמר דוד אביו ע"ה על חלקי התורה הנובלת מהאור ההוא הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש וגו', והוא משל על הערבות והעונג המושפע מהאור ההוא, ואמר וטוב לעינים משל להתנוצצות בהשגות העליונות הנרמזים ונמשלים לעינים, ואמר לראות את השמש שהוא סבת הקיום המתמיד לראות את השמש והם החיים הנצחיים ולא יבא עוד שמשו בהיות האור ההוא עטרה על ראשו כששמן על ראשו אל יחסר להתמיד האור ההוא שלא יכבה, והוא משל על העבודה לאלהיו המתמדת האור ההוא שלא יסתלק מעליו.

¹ זוהר זולק ב דף קמה עמוד א

כד הוה מטי רב המנונא סבא קדמאה להאי קרא, שמח בחור בילדותך ויטיב לבך בימי בחורותך, הוה בכי, ואמר ודאי האי קרא יאות הוא, ואיהו בארח משל, ומאן יכיל למעבד דרשא במשל דא, ואי איהו דרשא, לית ביה דרשא אלא כמה דחמינן בעיינין, ואי חכמתא איהו, מאן יכיל למנדע לה. כאשר הגיע רב המנונא סבא לפסוק זה "שמח וכו' היה בוכה. אמר בודאי מקרא זה יפה הוא, והוא בדרך משל, ומי יכול לעשות דרוש במשל זה. אם הוא דרוש, אין בו דרוש (שיהיה אפשר להתבונן בו) אלא (בשטחיות) כפי שאנו רואים בעינים. ואם הוא בחכמה, מי יכול לדעת אותה? מיד הוה תב ואמר, מיד חזר ואמר כתיב (בראשית לז ב) אלה תולדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה וגו', האי קרא דקהלת איהו משל לחכמתא דקרא דא דאורייתא, הפסוק בקהלת הוא משל אל החכמה של הנאמר בבראשית ודא משל לדא, שמח בחור בילדותך, כנגד והוא נער, ויטיב לבך, כנגד היה רעה את אחיו בצאן, בימי בחורותך, כנגד את בני בלהה ואת בני זלפה נשי אביו, ודע כי על כל אלה, כנגד ויבא יוסף את דבתם רעה,

יביאך אלהים במשפט, כנגד אלה תולדות יעקב יוסף, יוסף אתכליל ביעקב, כי יוסף נכלל ביעקב (שנקרא משפט) ורזין דסתרי תורה מאן יכיל למנדע לון. אבל את הסודות הכמוסים מי יכול לדעת והאי משל אתפשט לתלת אלף משלים, וכלהו בהאי משל, בשעתא דיוסף אתכליל ביעקב, תלת אלף אינון באברהם יצחק ויעקב, דכלהו בהאי משל ברזא דחכמתא. וכאן כמה טייעין אינון בטוענין דטמירו, בהו דיירי תריסין, דלית להון חושבנא לטמירין דחכמתא. ומשל זה מתפשט לשלושת אלפי משל וכולם הם במשל הזה בשעה שיוסף נכלל ביעקב. שלושת אלפים הם אברהם יצחק ויעקב (חג"ת) שכולם במשל זה בסוד החכמה. וכאן כמה סוחרים (הם הצדיקים שבג"ע הנראים בעוה"ז בדמות סוחרים) הם במסחר הנסתר מהם

לובשי מגינים ואין להם חשבון לסתרי החכמה (שיש בה). הבאור לפי פירוש "הסולם" פרשת תרומה אותיות שנא-שנג.

פר שערי הלשם חלק א - סימן יח - פרק א - כל עניני העולם תיקונים
 וזהו סוד מאמרם ז"ל בראשית רבה פ"ב סי' ה'. מתחילת ברייתו של עולם צפה הקב"ה
 במעשיהן של צדיקים ומעשיהן של רשעים כו' אבל איני יודע באיזה מהם חפץ אם
 במעשה אלו ואם במעשה אלו כיון דכתיב "וירא אלהים את האור כי טוב" (בראשית
 א,4) הוי במעשיהן של צדיקים חפץ ואינו חפץ במעשיהן של רשעים כו'. וכבר
 נתחבטו רוב מפרשי המדרש בכוונת דבריהם ז"ל בזה ע"ש. וכן עד"ז ג"כ הוא בספרי
 פ' שלח ולא תתורו אחרי לבבכם למה נאמר. לפי שנאמר שמח בחור בילדותיך והלך
 בדרכי לבך אם בדרך ישרה או בכל דרך שירצה ת"ל ולא תתורו כו'. וכן בספרי ריש פ'
 ראה. ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. לפי שנאמר החיים והמות נתתי
 לפניך הברכה והקללה. שמא יאמרו ישראל הואיל ונתן הקב"ה לפנינו שני דרכים דרך
 החיים ודרך המות נלך באיזה מהם שנרצה ת"ל ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך
 כו' והדברים הללו הרי הם לכאורה נפלאים מאד. וראיתי בספר קהלת בן דוד (שהוא
 ביאור על קהלת למוהר"ר דוד חזן ז"ל) בתחילת הספר שם שנותן מקום להדברים על
 פי דברי החינוך במצוה ס"ט שאמר שם על מ"ש בגמרא עונש שמענו אזהרה מנין
 והקשה שכיון שמפורש העונש למאי איצטריך האזהרה ותירץ כי לולא האזהרה הייתי
 אומר שכאשר יחטא האדם ויענש הוא עושה ג"כ רצון קונו כמו במעשה המצוה ולכן
 אפשר שיאמר האדם שרשות הוא לילך בדרך שירצה לזה איצטריך האזהרה לומר
 שהקב"ה אינו חפץ במעשה הרע כלל אף שיענש וכמו שכתוב כי את כל אלה עשו
 ואקוץ בם. וזהו ג"כ מ"ש רז"ל. ויקרא רבה ריש פ' כ"ח שבקשו לגנוז ספר קהלת
 שמצאו בו דברים שהם נוטים לצד מינות והוא במ"ש שמח בחור בילדותיך כו' והלך
 בדרכי לבך כו' כיון שאמר ודע כי על כל אלה יביאך אלהים במשפט אמרו יפה אמר
 שלמה. ולכאורה יש לדקדק במ"ש שמצאו בו דברים שנוטים לצד מינות. הרי הם
 מינות ממש. ועוד וכי לא ראו בתחילה מה שמסיק בסוף פסוק ודע כי על כל אלה
 יביאך האלהים במשפט. אך על פי דברי החינוך ניחא כי גם מתחילה סברו שכוונתו
 הוא רק שבהעונש אשר יקבל עושה ג"כ רצון קונו כמו במעשה המצוה וניתן הרשות
 להלך באיזה דרך שירצה אם במעשה העבירה והעונש או במעשה המצוה ולכן אמרו
 שכל זה נוטה לצד מינות ובקשו לגנוזו. ואח"כ דקדקו במ"ש ודע כי על כל אלה כו'
 והרי לשון ודע משמע שהוא ידיעה מחודשת. וכן לשון על כל אלה הוא מיותר. והרי
 מבואר כוונתו שגם על זה גופה יבוא במשפט במה שבחר בהעונש כי רצונו של הקב"ה

הוא במעשה המצוות דוקא ולקבל שכרם וליהנות מטובם ולכן אמרו כי יפה אמר שלמה. ע"כ מספר קהלת בן דוד בשינוי לשון קצת ע"ש: והרב בן איש חי, כבוד הרב יוסף חיים ז"ל (מתוך הזיכרון) דרש פסוק זה כמין חומר. ותורף דבריו: הנה התורה לא אסרה עליך להנות מחיי העוה"ז כפשט הכתוב. אולם אותם כוחות, כספים ומאמצים שהינך משקיע בתענוגי העולם הזה עליך להשקיע גם בחיי העולם הבא. אינך יכול לאמר שאין לך כסף לחנך את בניך לתורה ובאותה העת לרכוש מוצרי חשמל באלפי ₪ לבית או להחליף רכב וכו'. טענת "אין לי כסף" לא תתקבל בבית דין של מעלה, "לא תהא כהנת כפונדקית"? (יבמות קכב ע"א) ועל זה אומר שהע"ה "ביאך האלקים במשפט".

¹ ספר ביאורי אגדות (אפיקי ים) – נדרים דף כב ע"א

גיהנם הוא נוקבא דס"מ כידוע, וז"ש כאן דכתיב והסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך שרעה הוא נוקבא בישא גיהנם כמ"ש במס' יבמות (סג ע"ב) כמה טובה אשה טובה שתורה נמשל בה כמה רעה אשה רעה שגיהנם נמשל בה, שכאן בנוקבא דקדושה כלת משה ברצון הוא מצא אשה מצא טוב, ובסט"א הוא ומוצא אני מר ממות את האשה וכו'.

¹ זוהר זולק א דף רג עמוד ב

תא חזי בכל יומא ויומא כד נהורא סלקא, בא וראה, בכל יום ויום כשעולה אור הבקר אתער חד ציפרא באילנא דגנתא דעדן, וקרי תלת זמנין, ושרביטא אזדקף. מתעוררת ציפור אחת (ספירת המלכות) באילן שבגן עדן (הוא עץ החיים שזו ספירת התפארת. ורצה לאמר שנעשה ייחוד ז"ן) וקורא שלוש פעמים (אולי נגד ג' ייחודים שבכתר, חב"ד וז"ת) והשרביט מזדקף (מידת היסוד עולה, בסוד "והקימותי את בריתי") וכרוזא קרי בחיל, לכון אמרין, הורמני דבוריירי, מאן מנכון דחמי ולא חמי, דקיימי בעלמא ולא ידעי על מה קיימי, לא משגחין ביקרא דמאריהון אורייתא קיימא קמיהו ולא משתדלי בה, וכרוז (זה מלאך גבריאל) קורא בכח כך: חוקי הבחירה אומרים לכם "מי בכם שרואה ואינו רואה, הנמצאים בעולם ואינם יודעים על מה הם נמצאים, אינם מסתכלים בכבוד ריבונם, התורה עומדת לפניהם ואינם משתדלים בה טב לון דלא יברון, על מה יקומון בלא סכלתנו, ווי לון כד יתערון יומי דרע עלייהו, ויטרדון להון מעלמא. טוב להם שלא נבראו (משנבראו) למה יקומו בלי תבונה, ווי להם, כשיתעוררו עליהם ימי הרע, ויגרשו אותם מן

העולם. שואל מאן אינן יומין דרע, אי סלקא דעתך דאינן יומי דסיבן, לאו הכי, דהא יומי דסיבן אי זכה בבנין ובני בנין יומי דטב אינן, מאן אינן יומין דרע, אלא אינן כמה דאתמר, דכתיב וזכור את בוראך בימי בחורותיך עד אשר לא יבאו ימי הרעה, לאו אינן יומין דסיבן. מה הם ימי רע אם יעלה על דעתך שהם ימי הזקנה? אינו כן, כי ימי הזקנה, אם זכה בבנים ובני בנים, הם ימי טוב ואם כן מה הם "ימי רע"? אלא רזא דמלה, כד ברא קב"ה עלמא, ברא ליה באתון דאורייתא, וכל את ואת עאלת קמיה, עד דאתקיימו כלהו אתון באת ב"ת, וכל אינן אלפא ביתות דאתגלגלו אתון, כלהו קיימי (כלהו) למברי עלמא. אלא הם כמו שלמדנו שכתוב "וזכור את בוראך בימי בחורותיך עד אשר לא יבואו ימי הרעה, הם אינם ימי זקנה, אלא סוד הדבר, כאשר ברא הקב"ה את העולם, ברא אותו באותיות התורה, וכל אות ואות נכנסה לפניו, עד שהתקיימו כל האותיות באות (מפני שבה סוד הברכה כמבואר בהקדמת ספר הזוהר דף כה) וכל אלו אלפא ביתות שהתגלגלו באותיות (דהיינו שהתגלגלו על ידי רל"א מיני אלפא ביתות פנים ועל רל"א אלפא ביתות אחר כנודע, כולם עומדים לברוא בהם העולם) (דהיינו אחר שקיבלו סוד הברכה מאות ב) כיון דאתגלגלו ואתחברו תרין אתון אלן ט"ר כחדא, סלקא ט"ת ולא אתיישבת, עד דגער בה קב"ה ואמר לה, ט"ת ט"ת על מה את סלקא ולא אתיישבת בדוכתיך, אמרה קמיה וכי עבדת לי למהוי את ברישא דטוב, דהא אורייתא פתח בי כי טוב, היך אנא מתחברא לאתיישבא באת רע. אמר לה תוב לאתריך דהא את צריך לה, דהא בר נש דאנא בעי למברי בכון, תרוויכו אתכליל כחדא ויתברי, אבל את לימינא ואיהי לשמאלא, וכדין תבו ואתיישבו דא בדא כחדא. כיוון שהתגלגלו האותיות ובאו באלפא ביתא ששם מתחברים שתי אותיות ט ר כאחד. עלתה ט ולא התיישבה עם האות ר עד שגער בה הקב"ה ואמר לה "ט ט על מה את עולה ואינך מתיישבת במקומך?" אמרה לפניו "הרי עשיתני להיות אות בראש מילה טוב והתורה פתחה בי "כי טוב" וזה שנאמר "וירא אלקים את האור כי טוב. כיצד אתחבר להתיישב באות ר שהיא ראש מילת רע?" אמר לה הקב"ה "שובי למקומך, כי את צריכה לאות ריש כי האדם שאני רוצה לברוא על ידיך, היינו ע"י אותיות ט ר, ואז יהיה נברא, אבל את תהיי בימין ואות ר בשמאל ואז חזרו האותיות ט ר והתיישבו זו בצד זו. בההיא שעתא פריש לון קב"ה וברא לון לכל חד וחד יומין ושנין ידיען, אלן לימינא ואלן לשמאלא, אלן דימינא אתקרון ימי הטוב, ואלן דשמאלא אתקרון ימי הרעה, ועל דא אמר שלמה, עד אשר לא יבאו ימי הרעה, דאלן מסחרין ליה לבר נש בחובוי דאיהו עביד, כיון דאתברון יומין דטוב ויומין דרע, כדין תבו ואתיישבו לאתכללא בהו בבר נש, ובגיני כך אמר דוד (תהלים מט 6) "למה אירא בימי רע עון עקבי יסובני", ימי רע ודאי. באותה שעה הפריד אותם הקב"ה

(כלומר שהפריד הארתם זו מזו, שזו האירה בתכלית הטוב וזו בתכלית הרע) וברא להם לכל אחד ואחד ימים ושנים ידועים (שהם סוד 28 עתים לעיל בפרק ג בספר) אלו לימין ואלו לשמאל (כלומר 14 עתים לימין ו 14 עתים לשמאל) אלו שבימין נקראים "ימי טוב" ואלו שבשמאל נקראים "ימי רע" ועל זה אמר שלמה המלך ע"ה "עד אשר לא יבואו ימי הרעה" שהם מסבבים את האדם, מחמת החטאים שחטא. כיוון שנבראו ימי הטוב וימי הרעה אז חזרו אותיות ט ו ר והתיישבו יחד כדי להתכלל באדם. כלומר: כי אחר שנבראו ימי הרעה בשליטת אות ר, שהיא הארת השמאל, כבר יכולה אות ט להתיישב עם אות ר ולקבל ממנה חכמה ולהשפיע מוחין אל האדם. ולכן אמר דוד הע"ה "למה אירא בימי רע עוון עקבי יסובני. "ימי רע" ודאי. על פי תרגום הסולם ובאור ה"מתוק מדבש".

¹ זוהר זולק א דף רכו עמוד א

רבי חזקיה פתח ואמר, (בראשית טו יב) ויהי השמש לבא ותרדמה נפלה על אברם וגו', האי קרא אוקמוה, רבי חזקיה פתח דרשתו בפסוק "ויהי השמש וכו'" פסוק זה כבר בארוהו כגון בספר שמות דף מ ותיקוני זוהר דף קכט ע"א ודף קמ ע"ב. אבל דא יומא דדינא קשיא דאפקי ליה לבר נש מהאי עלמא, דתניא ההוא יומא (זמנא דמטא) דבר נש נפיק מהאי עלמא, ההוא יומא (זמנא) דיומא דדינא רבא, דאתחשך שמשא מן סיהרא, כמה דכתיב (קהלת יב ב) **עד אשר לא תחשך השמש**, דא נשמתא קדישא דאתמנעת מבר נש תלתין יומין עד לא יפוק מעלמא, (והא חזי) וחמא דצולמא אתמנעת מניה ולא אתחזי, אבל זה סוד יום הדין הקשה המוציא את האדם מהעולם הזה. כי למדנו, כשהגיע הזמן שהאדם יוצא מהעולם הזה, זמן ההוא הוא יום הדין הגדול שנחשך השמש מלהאיר אל הלבנה, שנאמר "עד אשר לא תחשך השמש" זו הנשמה הקדושה שנמנעת מהאדם 30 יום מטרם שיצא מהעולם, ורואה שהצלם נמנע ממנו ואינו נראה. מאי טעמא אתמנעת מניה, בגין דנשמתא קדישא סלקת ואתעברת מניה ולא אתחזי. דלא תימא דכד מית בר נש ואתחלש האי נשמתא אתעברת מניה, אלא כד איהו בחייו בתוקפיה אתעברת מניה (ואתחלש) האי נשמתא, ולא נהרא לרוחא, ורוחא לא נהיר לנפשא, כדין צולמא אתעברת מניה ולא נהיר ליה, (אלא) מההוא יומא כלא מכרזי עליה ואפילו צפרי שמיא, מאי טעמא, בגין דנשמתא הא סלקא מניה, ורוחא לא נהיר לנפשא, כדין נפשא אתחלשת, ומיכלא וכל תיאובתא דגופא סלקא מניה ואתעבר. מה הטעם שהצלם חולף מהאדם? ומשיב "משום שהנשמה הקדושה הסתלקה ועברה ממנו ואינה נראית, שאל תאמר ,

כשהאדם מת ונחלש נעברה ממנו הנשמה, אלא כשהוא בחייו, בכל כוחו, נעברה ממנו הנשמה, ואינה מאירה אל הרוח, והרוח אינו מאיר אל הנפש, אז נעבר ממנו הצלם ואינו מאיר לו. מיום ההוא והלאה, הכל מכריזין עליו שימות, ואפילו עוף השמים, מה הטעם, משום שהנשמה הסתלקה ממנו, והרוח אינו מאיר אל הנפש, אז הנפש נחלשת, ואכילה וכל תאות הגוף מסתלקות ועוברות ממנו. על פי באור הסולם.

¹ בית עולמים – דף קל"ע"א – ד"ה לכתא

וז"ס הגלות כמ"ש רז"ל אית לן רחייא דתבירא (בכורות ח ע"ב) שבגלות אסתלק נצח חד כרוב וכן השניים היינו נצח והוד הם רחיים דטחנין מנא שנים עליונים ותחתונים נו"ה נצח סליק והוד נחית וכן אמר קהלת אמר קהלת ובטלו הטוחנות, רחיים הנ"ל דתבירא. והם דוגמא דעיינין שהם ג"כ דרגא דנו"ה כמש"ל וז"ש ובטלו הטוחנות כו' וחשכו הרואות בארובות.

¹ להלן שני פירושים מקיפים על פסוקים א-ז:

מדרש הנעלם שיר השירים מאמר ד' רוזנות שבנשיקות

ושלמה צווח ואומר, וזכור את בוראך בימי בחורותיך, היה מתתקן ומסרגל עצמך במצות ובמעשים טובים, בימי בחורותיך, בזמן שהמאור ההוא לוחב בפתילה:

דבר אחר על האור ההוא בזמן שהפתילה מתוקנת אמר לנגד אותו האור, וזכור את בוראיך. התעורר לנגד הקב"ה בשיר ותעורר האהבה:

עד אשר לא יבואו ימי הרעה, בזמן שהלבנה מתמעטת, ותשלוט הרעה, והימים שלה הם ימים שאין בהם חפץ, עד אשר לא תחשך השמש, זה נהר היוצא מעדן, דכתיב ונהר יוצא מעדן. דכתיב בו, ונהר יחרב ויבש. והאור, זה האור שברא הקב"ה, ונתעטף בו, והוא ימינו. הה"ד השיב אחור ימינו:

והירח, הוא הים המתמלא מאותו נהר, הה"ש אזלו מים מני ים ונהר יחרב ויבש. והכוכבים, אלו שנים עשר מזלות הידועים לה. **ושבו העבים**, אלו שרי אומות העולם. **אחר הגשם**, אחר בכייתן של מלאכי השרת. דכתיב, מלאכי שלום מר יבכיון:

ביום שיזועו שומרי הבית, אלו שומרי החומות. דכתיב על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים. **והתעותו אנשי החיל**, אלו הם ששים גבורים סביב לה, ובטלו הטוחנות, אלו הם אוכלי הקרבנות. **כי מעטו כנפי החיות**. **וחשכו הרואות בארובות**, אלו הם עיני ה' המשוטטות בכל הארץ, והם שבעה עיני ה':

וסוגרו דלתים בשוק, אלו הם השערים שכולם ננעלו, זולתי שערי דמעות שלא ננעלו. **בשפל קול הטחנה**, סוכת דוד שנפלה ונשפלה לעפר, וקולה שהיתה משוררה תמיד בשיר האהבה שפל. **וישחו כל בנות השיר**, הם המלאכים הנחלקים במשמרותיהם על השיר, מהם, משוררים ביום, ומהם משמרות משוררים הלילה:

גם מגבוה יראו, כי גבוה מעל גבוה שומר. ושומר זה מזה, ומקבל זה מזה, בנעימה ובקדושה. ובחורבן בית המקדש, יצתה מארה, ודין חזק מצוי לפניו. וגבוה ירא מגבוה ומדינו:

וחתחתים בדרך, כתיב הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה. ובאותו דרך, היה יורד ובא הטל מראשו של הקב"ה, וכל שמחה, וכל טוב, וכל רצון, באותו הדרך היה בא. ובחרבן בהמ"ק, תבירו על תבירו באותו הדרך נמצא, וכל רוגזא ואימתני ותקיפא ודינא, בההוא דרך הו:

וינאץ השקד, כמה דאת אמר, וישקוד ה' על הרעה. וכתיב מקל שקד אני רואה וצמיחת השקד אחד ועשרים יום. כך מ"ז בתמוז, עד תשעה באב. ומיום שהשקד מציץ, הפרח אין מוציא פרי, עד כ"א יום:

ויסתבל החגב, יותן הסבל על שכמו של בית דוד. ותפר האביונה, זו עבודת בית המקדש למטה. וצווחין בני נשא, ולא מתענון. מאי טעמא. כי הולך האדם אל בית עולמו, מסתלק הכבוד למעלה למעלה, ואינן צווחין ולית מאן דיגח בהו. בגין דאיהו אסתלק לבית עולמו, דנפק מיניה. ועל דא אשתכח מארה, וביש, ומות, ומאורעות רעות בעולם. וספדין וצווחין בכל יומא. דכתיב, כי עלה מות בחלונינו:

עד אשר לא ירתק חבל הכסף, חוט של חסד שנמשך מלמעלה למטה. **ותרוץ גולת הזהב**, דאיהי נחתא בההוא חוט. נשבר החוט, נפל הגולה. ותשבר כד על המבוע, שהתורה נשתכחה בגלותא, ואותו המשאב יופיא"ל השר, לא שאב ממעין התורה, ובני אדם נבוכים בה:

ונרוץ הגלגל אל הבור, ומלאך המשחית ניתן לו רשות לחבל בכל יום. וישׁוב העפר אל הארץ כשהיה, ויכלו כל הנשמות, והעולם יכלה, והעפר שהכל נהיה ממנו, ישוב כבתחלה, ויהיה העולם חרב כשהיה. והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה, ויתחדש העולם כבתחלה, ובאותו זמן כתיב "ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו". אתא ר' עזריה ורבי מרנוס ונשקוהו ברישיה. קרא עליה, לב נבון יקנה דעת ואזן חכמים תבקש דעת.

מדרש הנעלם מדרש איכה מאמר וזכר את בוראך בימי בחורתיך
איכה ישבה בדד, רבנן פתחי האי קרא, וזכור את בוראך בימי בחורתיך עד אשר לא יבאו ימי הרעה. האי קרא, אוקימנא ליה בישראל כד הוו בארעא קדישא. וזכור את בוראך, הוי דכיר כל אינון טבאן, וכל אינון אתין ונסין, דעבד לך קב"ה ביומין קדמאין, כד הוות רביא במהימנותא, כד"א, כי נער ישראל ואהבהו:

בימי בחורתיך, בזמנא דאיהו איתרעי בך מכל עמין דעלמא. עד אשר לא יבאו ימי הרעה, יומין דזקנה, דשלטין בך שאר עמין, וידרון לך בכל עממיא:

בימי בחורתיך, יומין דשתא, דאינון ברירין לך, ונטירו דלעילא עלך. ואינון ד' ירחי דשתא, אדר ניסן אייר סיון. אלן אינון יומין דבחר קב"ה בישראל, ועבד בהון עמהון ניסן. וכ"י מתעטרא בבעלה, ואתקריבת בהדיה:

עד אשר לא יבאו ימי הרעה, ימי הזקנה, ימי הרעה ממש, ואינון: תמוז אב טבת שבט. אע"ג דלא איתגלייא כל כך. וסימנך ושבט לגו חסר לב:

והגיעו שנים, שנים דגלותא, דאזלין ישראל מטולטלין. אין לי בהם חפץ, דתנינן, זמינן ביומא דגלותא, דלא ישתכח בידא דבר נש למיזבן בשוקא, וכדין תכלה פרוטה מן הכיס:

עד אשר לא תחשך השמש, דא קלסתר פנים של שכינה, מלעילא ומתתא. מתתא מאן אינון. מארי מתניתין דהוו בארעא דישראל, פטישי דפרזלא, מהדקין טגריין, ותלשין טורין רמאין:

והאור, זה התלמוד ירושלמי, דנהיר נהורא דאורייתא, לבתר דאתבטל דא, כביכול, אשתארו בחשוכא. דכתיב, במחשכים הושיבני, זה תלמוד בבלי, דאזלין ביה בני עלמא במחשכים:

והירח, אלן אינון הבריות, דהוו נהירין נהירו דחכמה סתימאה. והככבים, אלן אינון משכילים דהוו בארעא קדישא, כל אינון תנאים ואמוראים, דכל עלמא קיימא בגינייהו.

דכד הוּו קיימי כחדא, הוּה אמר בר נש לחבריה, מגו מלה דא דפרח מפומוי, אנא חמא מה דיהא יומא דא, או למחר, כך וכך:

דבר אחר, עד אשר לא תחשך השמש, נהירו דקלסתר פני שכינה, דהוּה נהיר לה בכל יומא, ומהוּה נהירו עלמא אתקיים, וישראל שראן על ארעא לרוחצנו:

והאור, אור שברא הקב"ה במעשה בראשית, דהוּה נהיר מסייפי עלמא לסייפי עלמא, ואתגניז והקב"ה הוּה נהיר, ואפיק מיניה חד חוטא דימינא דקב"ה, ואחיד לסיהרא. ובהוּה זימנא כתיב, השיב אחור ימינו:

והירח, דכתיב צדק ילין בה. והככבים, מלאכי השרת, שהיו באים בה וידועים אצלה, ובטלו מקיומיהו, ואלין איקרון מלאכי שלום. ושבּו העבים אחר הגשם, דכתיב מלאכי שלום מר יבכיון:

ביום שיזועו שומרי הבית, אלין תלת בית דין, דהוּו אולפי תורה בלשכת הגזית. והתעוּתוּ אנשי החיל, אלו סנהדרי גדולה וסנהדרי קטנה. ובטלו הטוחנות, אלו כהנים ולוים, וכלהו משמרות דהוּו קיימי בירושלים:

וחשכו הרואות בארובות, אלין נביאים וצופים, דהוּו חמאן בנבואה וברוח הקדש. וסגרו דלתים בשוק, דבני נשא צווחין, ולית מאן דיתיב עלייהו, דהא כל תרעין ננעלו, מן יומא דאתחרב בי מקדשא, ובטילת עבידת בית אלהנא:

בשפל קול הטחנה, אלין אינון כותשי קטורת, דהוּו יהבי קלא בכל יומא, בכתישו דיליה. ד"א קול הטחנה, קלא דשכינתא, צווחא בכל יומא, שובּו בנים שובבים, ולית מאן דיִשגח בה:

וישחו כל בנות השיר, אלין אינון דסלקין בדוכנא בכל יומא, ומנגני ניגונא דשיר. כל, לאסגאה מלאכי עילאה לעילא, דהוּו מתחלקי משמרות לעילא, לקבל אינון משמרות לתתא. שחו אלין דלתתא. כביכול, אף אלין דלעילא שחו. גם מגבוה ייראו. ואע"ג דמגבוה הוּו ננסא, הוּו דחלין:

שחו אינון בנות שיר, בגין דהא פ' אלף לויים, הוּו ידיהון מהדקן לאחורא. כד מטו לנהרות בבל, כנוריהון הוּו תליין על אילנין דתמן. הוּו שאלין לון לנגנא. ואמרי, איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר. נשכו בשניהון בוהני ידיהון וכרתו לון, ולא יכילו לנגנא, וקטלו לון:

וחתחתים בדרך, דהא הוּו אזלין בריחיין על צואריהון, ומהדוקא דהוּה תקיף, הוּו נפלו אצבעותיהו באורחא. וירמיה הוּה לקיט לון בטליתיה, ונשיק לון, ובכי עליהו. והוּה

אמר להו, בני, ולא אמרית לכו, תנו לה' אלקיכם כבוד בטרם יחשיך וגו'. ועל דא כתיב, על ההרים אשא בכי ונהי ועל נאות מדבר כו':

וינאץ השקד, מן יומא דנציץ אילנא דא לבלבין, עד יומא דעביד איבה, חד ועשרים יומא נינהו. כך מ"ז בתמוז עד ט' באב, כ"א יום בינייהו, הה"ד, מקל שקד אני רואה:

ויסתבל החגב, דאתיהב מטולא על כתפוי דזרעא דדוד. ותפר האביונה, דאתבטל עבידת בית אלהנא. כי הולך האדם לבית עולמו, דא הוא כבוד, דאסתלק לעילא. ובני נשא צווחין, ולית מאן דיגח בהו:

עד אשר לא ירתק חבל הכסף, אתר דכהנא מקטיר קטורת על מדבחא דלגאוו. ותרוץ גלת הזהב, דא הוא בית קדש הקדשים, דתמן כרובים דדהב. ותשבר כד על המבוע, דא מלכות בית דוד דאיתבר:

וישוב העפר על הארץ כשהיה, יתחרב בי מקדשא, ויהא כעפרא. והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה, דא שכינתא, ואסתלקותא דרוח נבואה מן עלמא: רבי יודאי פתח, ביום שיזועו שומרי הבית, אלין תנאים ואמוראים, דהוו נטרי עמא דארעא דישראל, ואזדעזעון מדוכתייהו:

והתעוותו אנשי חיל, כד"א, ויש במ אנשי חיל. חובא דבני יעקב, דהוו אנשי חיל, וסבלי עוות דינא, כד"א, האל יעות משפט. קבילו עוות דינא. אינון אנשי חיל. דכך אורחי דנחש, לבתר דקטיל לבר נש, אהדר ונשיך ליה נשיכו בלא רחמין, דא איהו עוות דינא:

¹ עיין הערה 2.

¹ דרושי "כלך יפה" וגו' לרמזו"ל ז"ל

כלך יפה רעיתי ומום אין בך. כי את כל מעשה האלקים יבא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע. אילת אהבים ויעלת חן דדיה ירווך בכל עת באהבתה תשגה תמיד (משלי ה, ט):

השכינה היא אילת אהבים, סודה אמת, חותמו של הקב"ה אמת, חותם ודאי, סוף כל הדברים, זהו אילת - אמת. "אהבים" - שהרי סוף הכל עומד רק בדביקות ישראל עם הקב"ה. והיינו, "כי את כל מעשה האלקים יבא במשפט", מעשה - מצד מלכות, "במשפט" - מצד ז"א, שהרי משפט זה צד"י, להתדבק אח"כ בדביקות גמורה. "על כל נעלם" - מצד אימא. ואריך ואבא כלולים בה, וזהו, "ויעלת חן". אם טוב אם רע, "דדיה

ירווך בכל עת", עת לימין עת לשמאל, הטוב - להגבירו, הרע - להחזירו לטובה. משם והלאה הדביקות שלט, וזהו, "באהבתה", זה שלימות פעולת השכינה, לתקן תיקון של גילוי השלימות העליון בלי שום חסרון, ונאמר בה, "סוף דבר הכל נשמע וגו' כי זה כל האדם", "כלך יפה וגו' ומום אין בך" ודאי:

**(א) דְּבָרֵי קֹהֶלֶת 27 בֶּן דָּוִד מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם: (ב) הֶבֶל הַבָּלִים
אָמַר קֹהֶלֶת הֶבֶל הַבָּלִים הַכֹּל הַבָּל 28: (ג) מִה יִתְרוֹן לְאָדָם 29**

²⁷ זוהר שמות פרשת בא דף לט עמוד א

ותנא שבעה שמות נקרא: כנגד ספירות חגתנהי"ס

1. שלמה – חסד
2. ידידי"ה – גבורה
3. אגור – תפארת
4. בן יק"א – נצח
5. איתיא"ל – הוד
6. למואל – יסוד
7. קהלת. – מלכות

קהלת כנגד כלם, וכלם נקרא כעין של מעלה, קהלת כנופיא קדישא דבי עשרה, בגין כך "קהל אין פחות מעשרה", וקהל אפילו מאה, וקהלת כללא דכלא, כמה דאת אמר (דברים לג ד) "קהלת יעקב". כלומר במלכות נקהלים כל הו"ק ותאנא שמותיו על שם החכמה אתקרון, שהם כנגד הו"ס הנ"ל ובגין כך ולפי שהיה חכם גדול תלת ספרין עבד חיבר ג' ספרים כנגד החג"ת שהם ענפי החב"ד (עיין בזה פ' אחרי מות שסידר את הספרים בחב"ד ואין סתירה כי החג"ת ענפי החב"ד – מק"ס) ובכך תיקן את המלכות הנקראת "חכמת שלמה" שיר השירים, קהלת ומשלי. וכלהו לאשלמא חכמתא: זו המלכות הנקראת חכמה תתאה: שיר השירים לקבל דחסד, שהוא מלא בדברי אהבה ריצוי ופיוס לכנ"י קהלת לקבל דדינא, שיש בו קריאת תגר כנגד היצר הרע, ההבלת העולם הזה ולכן נזכר בו רק שם אלקים משלי לקבל דרחמי, שהוא ממצע בין חסדים ודינים לפיכך חלקו דברים טובים וחלקו דברים קשים וכל זאת עשה בגין כדי לאשלמא חכמתא לתקן את המלכות. (הבאור מתוך ה"מתוק מדבש")

כתב הגלנטי בבאור שמותיו:

שלמה – זו מידת המלכות שמרבה "שלום" היינו היסוד "בעולם" בה.

ידידיה – שהיה אוהבו של המלכות הנראת י"ה

אגור – שהיה קשור למלכות האוגרת בה השפע העליון

בן יקא – שהקיא חכמתו על כל העולם

איתיאל – המלכות נקראת "אל" והיא היתה איתו, עם שלמה.

למואל – המלכות הנקראת "אל" היתה "למו" היינו שלו. כמו "וחש עתידות למו"

קהלת – המלכות שרינה כללות כל השפע העליון היתה עימו. עכ"ל.

נמצאנו אומרים שכל שבע השמות, לדעת רא"ג הם במלכות. וליישוב עם הנאמר לעיל נוכל

לאמר שהם ז"ת דמלכות. ולפי"ז כל אחד מהן ירמוז לספירה אחת:

איתיאל – חסד ע"ש (תהלים נב, 3) "חסד א-ל כל היום"

למולאל – גבורה קרי ביה מול אל הוא החסד

ידידיה – תפארת לפי שהיא עולה ומייחדת חו"ב הנקראים י"ה

בן יקא – נצח לפי ש"בן יקא" בגימ' "זה בנצח" ע"ה.

אגור – הוד גימ' גברה וההוד יונק מהגבורה.

שלמה – יסוד שה"שלוש" שלו היינו היסוד ואח"כ ראיתי שכוונתי לדעת הרמ"ז שכתב וז"ל "שלמה עיקרו בסוד היסוד כי הוא מבחינת משה, כי "שלמה" אותיות "למשה". אמר הכותב, משה ביסוד אבא אחוזו ושלמה ביסוד דנוק'. עוד, "אני שלמה" גימ' (משלי, 25) "וצדיק יסוד עולם" וכן (משלי כט, 7) "ידע צדיק דין דלים".

קהלת – מלכות כדלעיל.

²⁸ זוהר בראשית פ' ויצא דף קמו עמוד ב בסתרי תורה

אמר רבי אלעזר, שלמה מלכא האי ספרא ספר קהלת ואוקים ליה על שבע הבלים, שנאמר "הבל הבלים, הרי ג' הבלים וכפל הרי ו' וחתם "הכל הבל" הרי שבעה הבלים והם ז"ת דבינה (הסולם) המלכות נקראת "דיבור", התפארת "קול" והבינה "הבל". "הבל" גימ' לז שהוא מילוי ס"ג. הבינה מאירה את המלכות ולכן ז"פ לז גימ' "אור ב"ן" ועלמא והמלכות קאים עליהו, עומדת עליהם ואינון עמודין וסמכין קיומא דעלמא. והם עמודים ואדנים המהוים קיומו של העולם דבגין כך אקרון הבלים, ולכן נקראו הבלים מה גופא לא אתקיים בלא הבל, מה הגוף אינו מתקיים בלא הבל היינו רוח אוף הכי עלמא לא אתקיים אלא על הבלים כך העולם אינו מתקיים אלא על ההבלים דאמר שלמה מלכא, שאמר שלמה המלך ואינון שבע, דכתיב הבל הבלים, אמר קהלת, הבל הבלים, הכל הבל, הא שבע. ואי תימא, אי הכי דאינון מרגלאן טבאן דעלמא קיימא עליהו, הא באתר אחרא כתיב הבלים בישין, ואינון סתירו דעלמא, כגון (קהלת ו ב) זה הבל וחלי רע הוא, (שם ד ד) זה הבל ורעות רוח, אלא ודאי (אלין) אף על גב דהני שבע הבלים דאינון קדישין קיומא דעלמא, אית לקבל הני, שבע הבלים דכל דינין דעלמא (מנייהו) נפקין, ומנייהו מתפשטין (הבלים) אחרין, וכלא קיומא דגלותא (ס"א, דעלמא), בגין דאית בהני שבע, הבל דכל דינין דעלמא נפקי.

זוהר חלק ב דף י עמוד ב

שלמה מלכא עבד ספרא דא ספר קהלת ואוקים ליה על שבעה הבלים שהם ז"ת דז"א דעלמא שז"ת דנוק' קיימא עליהו נבנים מהם ואינון ז"ת דז"א שבעה עמודין סמכין דעלמא הסומכים את המלכות לקבל שבעה רקיעים, ואלין אינון:

1. וילון – מלכות דז"א
2. רקיע – יסוד דז"א
3. שחקים – נו"ה דז"א
4. זבול – תפארת דז"א
5. מעון – חסד דז"א
6. מכון – גבורה דז"א

7. ערבו"ת – בינה דז"א הכוללת בתוכה חכמה וכתר דז"א

ולקבליהו, הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל, וכנגדם אמר קהלת שבעה הבלים וכמה דאינון שבעה רקיעין ז"ת דז"א אית אחרנין דדבקי בהו, אלו ז"ת דנוק' ומתפשטי המתפשטות ונפקי מנייהו ויוצאות מז"ת דז"א הכי נמי אית הבלים אחרנין דמתפשטי ונפקי מאלין כך מז"ת דנוק' מתפשטים שבעה הבלים אחרים דבי"ע וכן דקלי' (והם שבע הפרות הרעות בחלום פרעה) וכלהו אמר שלמה (על פי ה"מתוק מדבש" שבאר לפי המק"מ)

רעיא מהימנא ספר במדבר פרשת נשא דף קכג עמוד ב

ורזא דמלה **הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל** אינון שבעה לקבל כורסייא ז"ת דמלכות ואינון שבעה לקבל יומי בראשית ז"ת דז"א וכנגדם אית כל בריין שהם שבעה בחינות דשמיא ימא וארעא שהם תפארת יסוד ולכות ומהם נבראו חיות עופות בהמות ודגים שהם חו"ג נ"ה (מתוך "מתוק מדבש" דף כט בשם הגר"א ודמשק אליעזר).

29 זוהר חלק א דף רכג עמוד א

רבי יצחק פתח ואמר, **"מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש"** בכמה אתר אתמר דאסתכלנא במלוי דשלמה, ואתחזי מלוי סתימין, אבל כלהו מלי דשלמה כלהו אקרון בחכמתא... בכמה מקומות למדנו, שהסתכלנו בדברי שלמה, ודבריו נראים סתומים. אבל כל דבריו של שלמה כולם נקראים חכמה. תאנא למדנו

"מה יתרון לאדם בכל עמלו", יכול אף עמלה דאורייתא, תלמוד לומר "שיעמול תחת השמש" (כתיב), שאני עמלה דאורייתא דלעילא מן שמשא הוא, (דבי ינאי הכי אמרי עיין גמ' שבת ל ע"ב) רבי חייא אמר, אף עמלה דאורייתא דאיהו עמל בגיניהון דבני נשא או בגין יקרא דיליה, האי תחת השמש כתיב, דהא לא סליק לעילא. למדנו, **"מה יתרון לאדם בכל עמלו?"** אפשר לומר, שגם עמלה של תורה כן, תלמוד לומר "שיעמול תחת השמש" ומשונה הוא עמלה של תורה שהוא למעלה מן השמש שהיא מעליונים. רבי חייא אומר: "אף בעמל תורה אני אומר **"מה יתרון וכו'"** אם האדם עמל בתורה בשביל בני אדם, או בשביל כבוד עצמו, תורה זו אינה עולה למעלה. (מתוך באור "הסולם" פרשת ויחי אותיות הער, רצג).

זוהר חלק ב דף קיב עמוד א

פתח ואמר **מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש**, וכי לא אתא שלמה אלא לאולפא מלה דא, אלו אמר (ס"א וכי מה אתא שלמה מלכא לאלפא במלה דא, ותו ואילו אמר) בעמלו שיעמול, יאות, דהא אשתאר עמל דאית ביה יתרון, אלא כיון דכתיב בכל עמלו, הא כללא דכלא, דלא אשתאר כלום דאית ביה יתרון? אלא, לאו לכל אדם אמר שלמה מלה דא, אלא אדם אית בעלמא, דאיהו משתדל תדיר בביש, ולאבאשא, ולא אשתדל בטב אפילו רגעא חדא, ועל דא כתיב עמלו, ולא כתיב יגיעו, יש הבדל בין עמל המורה על פעולה שלילית ובין המילה

“יגיע” המורה על פעולה חיובית כגון: עמלו – כמה דאת אמר (תהלים ז יז) “ישוב עמלו בראשו”, (במדבר כג כא) ולא ראה עמל בישראל,

יגיעו – כמה דאת אמר (תהלים קכח ב) יגיע כפיך כי תאכל וגו', וכתוב (בראשית לא מב) ואת יגיע כפי ראה אלהי"ם.

אבל עמלו כתיב, (תהלים י יד) עמל וכעס, אשתדלותיה הוא תדיר לביש, ועל דא איהו תחת השמש. בשעתא דהאי אדם אשתדל בביש, על האי כתיב (איוב יח יט) לא נין לו ולא נכד בעמו וגו', דהא קודשא בריך הוא בעי דלא יעביד תולדין, דאלמלא יעביד תולדין הוה מטשטש עלמא, ועל דא כתיב **מה יתרון לאדם בכל עמלו**, ומאן דלא ישתדל למעבד תולדין, אתדבק בהאי סטרא דאדם בישא, ועאל תחות גדפוי.

ספר מגלה עמוקות – אופן עשירי

ע"ד המדרש על פסוק מי הקדימני ואשלם. – רב לך בסוד רב טוב הצפון לצדיקים שדרשו רז"ל על שמם. – וזה סוד פני משה כחמה:

בא משה להודיע ענין התפלה לדורות שהקב"ה עושה עם האדם, שאי אפשר לו לאדם לשלם להקב"ה מה שנתן לאדם כבר, וכדאיתא במדרש (ויק"ר פכ"ז ב') מי הקדמני ואשלם (איוב מא ג), כלום עושה אדם מצות צצית עד שלא נתן לו הקב"ה טלית, וכן מזוה שנתן לו הקב"ה בית וכו'. ועל זה אמר משה אתה החלות להראות, כי בשביל זה אני מבקש מתנת חנם ולא בשביל מעשים טובים שלי, לפי שאתה החלות מקודם לעשות עם האדם טובות קודם שעשה האדם המצוה, והשיב לו הקב"ה רב לך שיש לך הרבה מצות ומעשים טובים, ואפילו הכי אל תוסף דבר אלי. או רמז במלת רב לך, מה שאמרו במדרש (קהלת דף פב [קה"ר פ"א ג']) על פסוק (שם קהלת א ג) **מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש**, אם יעשה האדם כל המצות בעולם אינו יכול לשלם להקב"ה מה שמזריח השמש שנקרא רב, בסוד רב טובך (תהלים לא כ) הצפון לצדיקים שאמרו רז"ל (זוהר ח"ב ר"כ ע"א) הוא מאור הגדול הגנוז לצדיקים. וגם רמז שפני משה כפני חמה (במאמרם ז"ל בב"ב דף ע"ה [ע"א]), והוא המאיר בכל העולם:

ספר תיקונים חדשים – תיקונא שבעין

תיקונא תליתאה דא מ' משיח דביה יתתקן עלמא ברזא שלים. דהשתא מצב העולם בששת אלפים שנה של קילקול ותיקון מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש? דהשתא לא אשתכח יתרונא לעילא לעלמא כלל, אלא "מה שהיה הוא שיהיה", עד דשמשא נהיר לעלמא, ודא שמש דלתתא. במצב זה באמת אין התעלות לעולם אלא מה שהיה הוא שיהיה ומאירה לנו השמש הגשמית אבל לזמנא דאתי אבל לע"ל יתקיים והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים וכו' (ישעיה ל כו). אלין שבע יומין דלעילא חג"ת נהי"ם דז"א דאצילות

דאינון דרגין עלאין קדישין דיתתקן במשיח, דאתמר ביה ונחה עליו רוח ה' וכו' (שם יא ב) דא חכמה סתימאה דמתמן יתתקנון מילין בתיקונא שלים לאשתלמא דיוקנא דא כדקא חזי:

ספר פתחי שערים נתיב עולם התיקון – פתח ו

השמש הוא הכולל כל שבעה כוכבים והמושל בהם וכולל כל חוקי הטבע, שעל זה אמר שלמה, "וראיתי תחת השמש" וגו' מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש וגו'. שהטבע עושה את שלה, ואינו לפי עמל האדם. אבל למעלה מן השמש יש יתרון, והוא אור הפנימי שהוא ע"פ התורה ועבודה לעשות נפלאות בעולם, לשדד הנהגת הטבע:

ספר ביאורי אגדות (אפיקי ים) – יומא דף כ ע"ב

"אלמלא קול גלגל חמה נשמע קול המונה של רומי ואלמלא קול המונה של רומי נשמע קול גלגל חמה"

רמזו בזה מליצה נפלאה ומוסר השכל, והוא שאנו רואים שיצה"ר דרכו לפתות בני אדם להראות נועם זיו עוה"ז כמ"ש (משלי ה ג) כי נופת תטופנה וכו', ויראה הצלחת הרשעים בעוה"ז שבוה יוכל לפתות האדם לילך בדרכי הרשעים. אבל המשכיל יבין כי כל עונג עוה"ז אין בו ממש במה שהוא נופל תחת הזמן, והזמן הוא פורח והולך ואין לו עמידה וקיום כלל כצלו של עוף הפורח. והארכתי במקום אחר כי הזמן מתחלק לעבר ועתיד, וההוא אין בו מהות נרגש, וא"כ במה יתענג האדם בדבר שאין בו ממש. והוא מ"ש למעלה דקול גלגל חמה המנסר ברקיעא והאי חירגא דיומא (ביאר הר"ן נדרים דף ח ע"ב אבק הנראה בחמה כשהיא נכנסת דרך חלון נקרא "חירגא") לא שמי' שמו נקרא "לא" (רש"י יומא דף כ ע"ב) וכו' רצה לומר שנטיעת החמה שסובבת בגלגלה במהירות גדול ומחסרת חלקי הזמן במהירות גדול, עד שהזמן הוא ממש לאפס ואין.

והנה המשילו חז"ל הצלחת הרשעים לקול המונה של עיר, לפי שבזמניהם הי' מלוכה זאת היותר מוצלחת מכל האומות ומלכי ארץ בעונג עוה"ז ושלוחה גדולה וממשלה רמה, והמשילו פיתוי היצר מצד הצלחת הרשעים לקול המונה של עיר שהוא הבוקע לאזני בני אדם לעורר לבו אל תענוג הזמן ולהתדמות במעשיהם. אבל ע"י קול גלגל חמה שהמשכיל יודע בזה לההביל עיני עונג הזמן כמאמר החכם **מה יתרון לאדם וכו' שיעמול תחת השמש** וכו', רצה לומר מצד שהוא תחת הזמן בזה נכבה תאות היצה"ר שלא יהי' נשמע לשלוות הרשעים שהוא המונה של עיר. אבל לעומת זה גם להיפוך שלווה הרשעים והצלחתם המרובה משכיח מאדם לזכור להם סופם וכי הזמן פורח והולך, וכמ"ש רז"ל בפ"ב דשבת ע"פ זה דרכם כסל למו וכו' (לא ע"ב), ולכן מצד זה נשאר הבחירה על משקל הטהרה, שאל"כ היתה הבחירה מתבטלת (ולא הי' מקום לקיבול שכר. אבל מצד שקול המונה וכו' משכיח קצת שלא יהי' נשמע לאדם קול גלגל חמה המנסר ברקיע שיראה הבל עוה"ז, בזה הבחירה מסורה על קו הטהרה והבן:

ספר שיח יצחק חלק א – דרוש לשבת שובה

ועל ענין זה אמר שלמה המלך ע"ה בקהלת, באמרו **"הבל הבלים וכו' מה יתרון לאדם וכו' וזרח השמש"** וכו', ורז"ל אמרו **"תחת השמש אין לו יתרון"**, אבל למעלה מן השמש יש יתרון", (אמרי דבי ינאי במסכת שבת דף ל ע"ב) והיינו ששלמה אמר זה דרך ויכוח, שלפי הנראה מסידור העולם, חיי האדם בעוה"ז הבל, ובריאתו ללא תועלת, כי לפי הנראה, העולם וסדורו לא ישתנה ע"י מעשה האדם, לא לטוב ולא להיפוך, ועוד שמעוה"ז למות, וימי חייו כצל, ולפי זה אפילו יסוד העפר שהוא הנברא היותר שפל והיותר תחתון של כל הנבראים, הוא משובח יותר מן האדם, שהרי **"דור הולך ודור בא"**, והנסיעה מחיי הבלו מתמדת, ואף על פי כן **"והארץ לעולם עומדת"**:

בְּכָל עֲמָלוֹ שְׁיַעֲמֹל תַּזוֹת הַשָּׁמַיִם: (ד) דוֹר הַלֵּךְ וְדוֹר בָּא 30 וְהָאָרֶץ מַלְכוּת לְעוֹלָם מַלְכוּת עֹמֶדֶת: (ה) וְרוּחַ הַשָּׁמַיִם 31 וּבָא

³⁰ תיקוני זהר דף צט עמוד ב

ובגין דא אתמר ביה **דור הולך ודור בא**, ולית דור פחות מששים רבוא, ולעילא דור הולך דא ו', תפארת שיש בה שש ספירות חג"ת נה"י דסליק לשתיין רבוא בשית ספירן, כל ספירה נחלקת לעשר ספירות וכן ע"ז הדרך עד לששים ריבוא **והארץ לעולם עומדת** דא שכינתא, ספירת המלכות דאיהי עומדת ליה.

"דור" אלו הנשמות ו"הארץ" זה הגוף:

ספר עבודת הקודש – חלק ב פרק ל

קבלו אנשי האמת והצדק, כי הנפש אשר עותה, ומרדה בבראה, וקלקלה דרכיה, תשוב לימי עלומיה, לתקן עוותיה, ולגדור פרצותיה, ואם בראשונה לא הצליחה תשוב שנית ושלישית:

ובמדרש רות הנעלם (ז"ח פ"ט ע"א) אמרו על זה משל לאדם שנטע אילן, ראה שלא הצליח עקרו ושתלו במקום אחר, וכן פעמים רבות הה"ד הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר עד כאן, ובפרק שואל אדם רמזו זה, אמרו שם תנו רבנן והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה, תננה לו כאשר נתנה לך בטרה אף אתה בטרה, משל למלך בשר ודם שחלק בגדי מלכות לעבדיו, פקחים שבהם קפלוס והניחוסם בקופסא, טפשים שבהם הלכו ועשו בהם מלאכה, לימים בקש המלך את כליו, פקחים שבהם החזירו לו כשהם מגוהצין, טפשים שבהם החזירו לו כשהם מלוכלכים, שמח המלך לקראת פקחים, וכעס לקראת טפשים, ועל פקחים אמר ינתנו כלו לאוצר והם ילכו לבתייהם לשלום, על טפשים אמר כלי ינתנו לכביסה והם יתחבשו בבית האסורין, אף הקב"ה על גופן של צדיקים אומר יבא שלום וגו', ועל נשמתם אומר והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים, על גופן של רשעים הוא אומר אין שלום אמר יי' לרשעים, ועל נשמתן הוא אומר ואת נפש אויבך יקלענה בתוך כף הקלע עד כאן:

הנה רמזו אל הענין הזה שאנו בו, כי כוונת הכתוב להודיע כי הנפש החוטאת נקלעת כאבן וחוזרת אל זה העולם:

ובמדרשו של רבי נחוניא בן הקנה אמרו, אמר ר' מאיר מאי דכתיב ימלוך יי' לעולם אלהיך ציון לדור ודור, אמר ר' פנחס דכתיב **דור הולך ודור בא** ואמר ר' עקיבא מאי דור הולך ודור בא שכבר בא, משל למה הדבר דומה למלך שהיו לו עבדים והלבישם כפי יכולתו בגדי משי ורקמה, קלקלו השורה והשליכן ודחפן מעליו, והפשיטן בגדיו והלכו להם, הלך לקח הבגדים ורחצן היטב עד שלא נותר בהם סיג והניחם אצלו מזומנים, וקנה עבדים אחרים והלבישם הבגדים ההם, והוא לא ידע אם הם טובים אותם העבדים אם לא, והרי זכו בבגדים שכבר באו לעולם ולבשום אחרים לפנייהם, אבל **הארץ לעולם עומדת**, והיינו וישוב העפר אל הארץ כשהיה והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה עד כאן:

הַשֶּׁמֶשׁ וְאֵל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף זִירוֹן הוּא שָׁם: (ו) הוֹלֵךְ אֶל הָרוֹם
וְסוֹבֵב אֶל צָפוֹן סוֹבֵב סִבֵּב הוֹלֵךְ הָרוֹן וְעַל סְבִיבוֹתָיו שָׁב

31 שער הפסוקים – ספר קהלת

זורח השמש ובא השמש וגו':

ירצה, **זורח השמש**, מאימא עילאה, בינה והיא הנקראת "שירותא דשמשא" בזוהר ח"ג במאמר הדגלים דף קנד ע"א. "שמש" זו מידת התפארת, תחילתה בבינה וסופה במלכות וזו מידת יעקב אנ"ה הבריח התיכון המבריח מן הקצה (בינה) אל הקצה (מלכות) כי משם זריחתו. **ובא השמש**, אל מדת המלכות, כי שם ביתו. וזה אינו אלא ביאה לבד, לשם איברים באיברים, סוד הנשיקין, ואין מאיר בה כל כך.

ואל מקומו שואף, ירצה, שהשי"ת רצה שיתנהג העולם בחסד ובדין. וברחמים הוא התפארת, בדין הוא המלכות. ולכן נטרדה, (כשאמרה אי אפשר לשני מלכים לשמש בכתר אחד) לפי שהדין אינו מן הראוי לעשות לפני המלך, ולא שנטרדה ח"ו, כי הכל אחדות אחד, אבל בערך שהיא עשירית, נקראת טרודה. והדין נעשה לצרכנו, וז"ש חז"ל "שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו" (אבות ג ב). א"כ כיון שמצדו נטרדה, להיותה מנהגת בדין, צריך שנתקן אותה. ומהו התיקון, לייחודה למעלה, ולא יחוד אברים באברים לבד, כי אין השמש מזריח בה כ"כ. והם רחמים ודין כאחד, וע"ז נאמר, ה' הוא אלהים ולא נאמר ה' הוא ה', שעדיין הוא בדין. אבל בעת הזווג, שהוא בעת כניסת היסוד אליה, לתת בה הטיפה, אז זורח בה כ"כ, עד שמאירה כמותו ממש, ואין ביניהם בחינת עילה ועלול, אלא שניהם מאירים באור אין סוף כאחד. וז"ש, **ואל מקומו שואף**, שהוא ברי' היסוד, הנשאב ונשאף בתוכה, והיא שואבת הטיפה, אז הוא זורח שם בעצם:

אמר שמואל, גם ביאור הפסוק הנזכר, כתב מורי ז"ל, שנמצא מכ"י הרב הגדול זלה"ה, ונראה שהוא מן הדרושים של הרמ"ק ז"ל:

ספר לקוטי תורה – מגילת קהלת

זורח השמש מאמא עילאה כי משם זריחתו **ובא השמש** אל מדת המלכות כי שם ביתו וזה אינו אלא ביאה ושם לבד איברים באיברים בסוד הנשיקין ואינו מאיר בה כל כך. ואל מקומו שואף רצה לומר שהשם יתברך רצה שיתנהג העולם בחסד ודין:

**הַרוּחַ 32: (ו) כָּל הַנְּזוּלִים הַלְכִים אֶל הַיָּם וְהַיָּם אֵינֶנּוּ מִלֵּא 33
אֶל מְקוֹם שֶׁהַנְּזוּלִים הַלְכִים שָׁם הֵם שְׁבִים 34 לְלֶכֶת: (ז) כָּל**

32 זוהר חלק א דף קלו עמוד א

פתח רבי יצחק ואמר, **זורח השמש ובא השמש, ואל מקומו שואף זורח הוא שם**, וזרח השמש, דא שמשא זה היסוד דנהיר לסיהרא, המאיר למלכות דכד אתחזי בהדה שכשרואה אותה, כלומר משפיע לה משפע החכמה הנקרא "ראיה" כדין נהרא הרי שאז היא מאירה ואתנהיר, והיא מאירה לבי"ע.

פירוש אחר: **זורח** מאתר עלאה דקיימא עליה, שהיסוד מאיר מהתפארת בשעה שהבינה מאירה בו מתמן זרח תדיר, ובא השמש היסוד לאזדוגא בהדה דסיהרא, להתחבר במלכות הולך אל דרום דאיהו ימינא, חסד וזה התעוררות האהבה ליחוד ושוי תוקפיה ביה, ובגין דתוקפיה ביה, כל חילא דגופא בימינא הוא וביה תליא, התעוררות האהבה בכל תוקף נמשכת מהחסד ולבתר טובב אל צפון, מידת הגבורה וזה גבול להתפשטות החסד בסוד מצאת דבש אכול דיך נהיר לסטרא דא ונהיר לסטרא דא.

טובב טובב הולך הרוח, בקדמיתא כתיב שמש, והשתא רוח!! אלא כלא חד ורזא חדא, כי בעת ההכנה ליחוד הוא בתוקף החמימות לכן נקרא שמש, אבל בעת היחוד יש נחת רוח ולכן נקרא "רוח". ועוד: שמש זו מדרגת התפארת שתמציתה מקבל היסוד ולכן גם היסוד נקרא שמש בסוד "אלה תולדות יעקב תפארת יוסף יסוד, בספירת התפארת יש את מדרגת הרוח. וכל דא בגין דסיהרא אתנהרא מניה, ויתחברון תרווייהו.

33 זוהר חלק א דף יט עמוד ב

ורזא דא **כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא וגו'**, אזלי לגבי ימא וימא נטיל לון ואכיל לון בגויה ולא אתמליא, ובתר אפיק לון כמלקדמין ואזלי.

זוהר פרשת בראשית דף כט עמוד א

כמה דאת אמר **כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא**, דהא הוא כניש כלא ושאיב ליה בגויה, כמה דאת אמר (שיר השירים ב א) אני חבצלת הערון שושנת העמקים, ואין שרון אלא אתר ימא רבא, דשאיב כל מימין דעלמא, דאפיק ושאיב, ונהיר (ועאלין ביה, בגיני כך דא אפיק ודא שאיב נהיר) דא בדא באורחין ידיען.

זוהר פרשת ויחי דף ריד ע"א

תנא אמר רבי שמעון, זמנא חדא סליקנא ונחיתנא לאנהרא במבועי דנחלין, וסליק בתראי רבי אבא, אמר לי במאי עסקיתו, אמרית ליה בהאי קרא **דכל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא**, מזיזיה אתבריא כל רברביא דמן עלמא, ומן זיזיה אתנביעו כל נחלייא, נחלייא הוו אינון להאי קרא דמאיכי בהאי גלותא, דהא חשוכא כמפלגא, חיבתא דאמא עביד להו, ואי לא נחלא עביד ברתיה, רברבא תנייתא הוא, הוא תחות קדישא, דגני אגנים דהיכלא, דהא רברבא דישראל

דאתמני עליהון בכל עידן דהות מטרוניתא עם מלכא, הוה נפיק ועאל קדמיהון מטטרו"ן, והוא קביל פולחנהון לקב"ה כנורא, כד אתבטיל נורא ואתגליא, אסתלק זיוה ואסתלקא מטרוניתא מן מלכא, הא לא הוה שלים עד דייתי גיסא אחרא דלא הוה בגלותא מניתא, ושמהן דאתקריאת יד, היא מבועא לכלא, ותשכח יד יהו"ה, (ישעיה נט) הן לא קצרה יד יהו"ה, דלא אדכר ידא אלא בשמא דחד.

זוהר חלק ב דף רכ עמוד א

רבי חייא פתח **כל הנחלים הולכים אל הים והים אינו מלא וגו'**, האי קרא אוקמוה ואתמר, אבל **כל הנחלים**, אליו רזין דנחלין, ומבועין קדישין, דאתמליין ונפקין (מבועין קדישין) לאנהרא, ולמליא להאי ימא רבא, מלכות וכיון דהאי ימא רבא אתמלי מסטרא דאינון נחלין, כדין הוא אפיק מיא, ואשקי לכל חיוון ברא, כמה דאת אמר (תהלים קד יא) ישקו כל חיתו שדי, מה כתיב לעילא, המשלח מעינים וגו', ("מבוע המעין" זו ספירת החכמה, "מעין" זו ספירת הבינה ממנה נמשכים "הנחלים" שהם חגתנה"י והם הולכים אל ה"ים" זו המלכות ומשם לעולמות שלמטה בבריאה יצירה ועשיה). ולבתר ישקו כל חיתו שדי (ישברו פראים צמאס), אליו אינון רתיכין דלתתא, דכד ימא נקיט לון, כלהו נקיט לון ושאיב לון בגויה, ולבתר אפיק מיין לסטרא אחרא דאינון רתיכין קדישין דלתתא, ואשקי לון, וכלהו אתמנון ואתפקדון בשמא, כמה דאת אמר (ישעיה מ כו) לכלם בשם יקרא:

ספר שערי אורה השער הראשון

ולפעמים נקרא שם אדנ"י מלכות בכינוי "ים", והטעם כי כל מיני הבריכות והשפע והאצילות נמשכים אליו כדמיון הנחלים, וזהו סוד **כל הנחלים ו"ק הולכים אל הים** מלכות.

³⁴ זוהר חלק ב דף נ עמוד ב

אל מקום שהנחלים הולכים, אף על גב דכלהו נחלין למרות שכל ההשפעות אתמשכן בהווא דרגא, בספירת היסוד והווא דרגא נחית (נ"א נגיד) לון להווא ימא, והיסוד ממשיך את השפע למלכות לא תימא דהא אריק לון, והא לא שריין ביה אחרנין, אל תאמר שאחר שהריק את השפע אין בו שפע נוסף ולא נגדין ביה כמלקדמין, ולא נמשך בו שפע נוסף כבעבר אהדר ואמר חזר ואמר **אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים**, אל מקום דהווא דרגא דנחלין אזלין זמנא חדא, **שם הם שבים ללכת**, תמן אינון תייבין מהווא אתר עלאה, מאבא ואימא ולא פסקין לעלמין, ומתכנשי כלהו בהווא אתר, שהווא היסוד ולמה הם שבים? כדי, **ללכת**, למהך להווא אתר דימא הם שבים ליסוד כדי ללכת למלכות כמה דאתמר, מה שמיה דהווא דרגא, צדיק אקרי. על פי פירוש "מתוק מדבש" שליקט מדברי הרמ"ק ז"ל.

תיקוני זוהר דף פה עמוד ב

נחלי ימא דאתחזרו לאתר דאתנטילו בשליחותא, הדא הוא דכתיב **כל הנחלים הולכים אל הים** וגומר, **אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת**, מאתר דאזלין תמן חזרין בשליחותא. כגלי הים שחוזרים לים לאחר שהגיעו לחוף כן הנחלים חוזרים אל הים לאחר שגמרו שליחותם. על פי ה"מתוק מדבש" שם דף תתפח.

הַדְּבָרִים יִגְעִים 35 לֹא יוּכַל אִישׁ לְדַבֵּר לֹא תִשָּׁעַ עֵין לְרֹאוֹת וְלֹא תִמָּלֵא אֶזְנוֹ מִשְׁמֹעַ: (ט) מִה שֶׁהָיָה הוּא שֶׁהָיָה 36 וּמִה

35 זוהר חלק א דף קצה עמוד א

פתח ואמר, **כל הדברים יגעים, לא יוכל איש לדבר, לא תשבע עין לראות, ולא תמלא און משמוע,** כל הדברים יגעים, וכי כל הדברים יגעים אינון למלא, דקאמר לא יוכל איש לדבר? וכי כל הדברים יגעים ולא יוכל אדם לדבר, הרי האדם יכול לדבר הרבה ולא להתייגע? ועוד שואל לא תשבע עין לראות ולא תמלא און משמוע, מאי טעמא אלין? מדוע מנה רק עינים און ופה? אלא בגין דתרין מנהון ואינון עיינין ואודנין לא קיימין ברשותיה דבר נש, ופומא איהו ברשותיה, וכל (מה) אלין תלת לא יכלין לאשלמא כלא ולאדבקא כלא, ומשיב: פה עין ואון כוללים כל כוחות האדם ולמרות זאת אינם יכולים להשלים ולגמור כל חפצם. לא רק העין והאון שאינם בשליטת האדם אלא אפילו הפה שבשליטת האדם אינו יכול להשיג כל חפצו ולדבר בו כל דברים שנעשים בעולם. אמר רבי חייא, הכי הוא, דדבורא דבר נש לא יכיל למלא, ועיינין למחמי, ואודנין למשמע, אמר רבי חייא שמה שאמר הפסוק שהדיבורים לא יוכל איש לדבר וכו' מתיחסים לפסוק הבא שאומר ואין כל חדש תחת השמש, כלומר שאין האדם יכול לדבר את כל הדברים הנעשים תחת השמש ותא חזי, אפילו בריין וקסטורין דעבד קודשא בריך הוא תחת השמש, לא יכלין למלא כל מלין דעלמא, ובא וראה, אפילו שדים ורוחות שעשה הקב"ה תחת השמש, לא יוכלו לדבר כל דברי העולם ועינא לא יכיל למשלט ולמחמי ואודנא למשמע, והעין לא תוכל לשלוט ולראות והאון לשמוע ובגין כך שלמה דהוה ידע כל מלה הוה אמר דא. ועל כן שלמה הע"ה שהיה יודע כל דבר אמר זאת. ותא חזי, כל עובדין דעלמא בכמה קסטורין תליין, ובא וראה, כל מעשי העולם, בכמה ממונים תלויים כגון מה שאמרו חז"ל "אין לך כל עשב למטה שאין לו ממונה למעלה שמכה אותו ואומר לו גדל" וכל בני עלמא לא ידעין ולא משגיחין על מה קיימי בעלמא, ואפילו שלמה מלכא דהוה חכים מכל בני עלמא, לא יכיל לקיימא בהו. וכל בני העולם לא יודעים ולא משגיחים על שורשם למה הם נמצאים בעולם. ואפילו שלמה המלך שהיה חכם מכל האדם לא עמד על סודם. על פי פירוש הסולם וה"מתוק מדבש".

זוהר חלק ב דף קיא עמוד ב

כל הדברים יגעים, לא יכיל איניש למלא, אפילו מלין דאורייתא יגעים אינון. גם בדברי תורה אין האדם יכול לדבר כל דברי התורה.

ספר אור תורה – אות ס

מי ששח שיחת חולין עושה שני דברים, אחד שבאותו העת הוא מתבטל מדברי תורה, והשני ששיחת חולין ודברים בטלים בעצמו הוא עון גדול, ולכן עובר בעשה ד"ודברת בס" וכו' (דברים ו, ז), רצה לומר שמבטל מדברי תורה וגם בלאו על דברים בטלים עצמם, ומביא ראיה דכתיב, **כל הדברים יגעים.** והוא כמו שכתבתי שכמו שכל העולם נברא בדבור פיו יתברך, והוא מתקיים גם כן על ידי הבל פיהם של העוסקים בתורה, כמו כן בהפוך ממש כל בניני הסטרא אחרא,

שהוא קומה שלמה ממש כמו כל סטרא דקדושה, כמו שנאמר, את זה לעומת זה עשה האלקים (קהלת ז, יד), היא מתבנה על ידי דבורים בטלים והבלי שוא. ועל זה אמר שלמה המלך עליו השלום "יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים שמגיע אלהם כמעשה הרשעים ויש רשעים שמגיע אלהם כמעשה הצדיקים" (שם ח, יד), והיינו על ידי הבלי שוא ודברים בטלים, נותנים כח ובנין לסטרא אחרא, ושיהיה גורם פגם בסטרא דקדושה, ומשם הוא יסורי הצדיקים וגלות ישראל. ולהפך נותן כח לסטרא אחרא והרשעים דאתין מסטרא דילה, וכמו שיש שבעה הבלים בסטרא דקדושה, שבהם נברא העולם בז' ימי בראשית, והם ז' קולות שחשב דוד על המים, ז' קולות דמתן תורה, והם נגד ז' ספרי תורות. כמו כן יש להפוך ז' הבלים בסטרא אחרא, שקיומם על ידי דברים בטלים שמדבר האדם, והם גם כן מ"ט הבלים נחשב בקהלת בכלל, נגד מ"ט שערי טמאה שבהפוכא בסטרא דקדושה, הם מ"ט שערי בינה כמו שנאמר, אמרות ה' אמרות טהרות כו' מזוקק שבעתים (תהלים יב, ז). ועל זה אמר שלמה המלך עליו השלום (קהלת יב, יב), ולהג הרבה יגיעת בשר, ואמרו חכמינו ז"ל (ערובין כא, ב), כל המלעיג על דברי חכמים, נדון ביגיעת בשר, והוא הסטרא אחרא שנקרא צואה רותחת, שהוא פסולת המאכל, והטוב נברר לקיום האדם, וכל הסטרא אחרא הוא סיגי הקדושה, וזה שנאמר, **כל הדברים יגעים לא יוכל איש לדבר**, שהם דברים בטלים שהוא בחינת יגיעת בשר הנזכר לעיל, והם הבלי שוא אותם לא יוכל איש לדבר:

36 ספר קול מבשר ח"א – פרשת יתרו

לך אל העם וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלותם (שמות י"ט יא). כשבאה לאדם קדושה, צריך לראות שתשאיר אצלו בקביעות היום ומחר. אבי ע"ה (השפת אמת זצ"ל), אמר בשם הר"ב מפרשיסחא ז"ל "אדם ביקר ולא יבין נמשל כבהמות נדמו" (תהלים מ"ט יג). כשבא לאדם איזה השגה והארה, שפוקח העינים ומאיר הלב, ואינה נשארת באדם למחרתו – אינו דבר של קיימא, ונמשל כבהמות נדמו. לך אל העם וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלותם, היינו, לטהר ולכבס לבבם, שעל ידי זה יוכל להיות בקביעות. וזה בכחו של משה רבינו ע"ה. כדאיתא, **מה שהיה הוא שיהיה** ר"ת משה. [אמרי אמת גור, שבועות תרס"ה].

ספר מגלה עמוקות – אופן רלב

וכבר אמר הכתוב (קהלת א ט) **מה שהיה הוא שיהיה**, כמו שהיה קודם חטא אדם יהיה גם כן לעתיד.

**שְׁנַעֲשֶׂה הוּא שְׁיַעֲשֶׂה וְאֵין כָּל זֶדֶשׁ תַּזוֹת הַשָּׁמַיִם 37: (י) יֵשׁ דָּבָר
שְׁיֵאמַר רְאֵה זֶה זֶדֶשׁ הוּא כָּכָר הִיא לְעֵלְמִים אֲשֶׁר הִיא 38**

³⁷ זוהר חלק ב דף קטו עמוד ב

אמר לון רעיא מהימנא, מארי דמתיבתאן ידענא בכו דאתון ידעין, אמר להם הרעיא מהימנא, שזו נשמת משה רבינו עליו השלום שהתגלתה בישיבת הרשב"י, יודע אני בכס שאתם יודעים סוד נדרים ושבועות אבל ההוא דמחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, זו ספירת החכמה המחודשת בכל יום את ספירת הבינה הנקראת "משנה בראשית" תחדש לנו חידושים שעדיין לא ידעתם יחדש לן חדושין, דהא ודאי אמר קהלת, (קהלת א ט) **אין כל חדש תחת השמש**, אבל למעלה מן השמש יש לו. ובסתרי תורה אנא בעינא למימר, (תהלים פד יב) שמש ומגן יהוה אלהי"ם צבאות, בעלמא דיליה ולא בעלמא דהדיוט, אף על גב דזה לעומת זה עשה האלהי"ם, מגו חשוכא נפיק נהורא, ובודאי עלמא דאתי בינה, איחי למעלה מהשמש דאיהו עמודא דאמצעייתא, שמש זו ספירת התפארת הכוללת ו"ק, למעלה מן השמש יש את ספירת הבינה והחכמה והכתר ושם יש חדש, למטה מן התפארת נמצאת ספירת המלכות ושם אין חדש נדרים מתמן על גבי שבועה עולים, וחלין על דבר שאין בו ממש, בגין דשבועה איהו עלמא דין, דלית ליה קיומא אלא על יסוד, הדא הוא דכתיב (משלי י כה) וצדיק יסוד עולם. השבועה אחוזה בספירת המלכות בסוד "בת שבע" והנדר בספירת הבינה הנקראת "חיי מלך". המלכות מתקיימת מהיסוד וממנו מקבלת שפעה. הנדרים תלויים בבינה וחלים על דבר שאין בו ממש כלומר שרחמי הבינה משפיעים למלכות שלא דרך היסוד. עוד אמרו "נדר על שבועה עולה" כלומר שרחמי הבינה גוברים על גזירת המלכות. על פי ה"מתוק מדבש" שם דפים רפז-רפח.

ספר "משכני עליון" – הקדמה

אין כל חדש תחת השמש, וכל הדברים המתחדשים בכל יום תמיד בכל ימי ששת האלפים שנה, כבר נגזרו מתחלה וכן נבראו. כי רק ככלות זה הגבול הראשון שית אלפי שני יהיה חידוש. וזה עיקר גדול, ואני לא אאריך בו עתה.

ספר שערי הלשם חלק א – סימן יב – פרק א – אור הגנוז יסוד הבריאה

אמנם מה שכתוב. **ואין כל חדש תחת השמש**. ואמר שם, **מה שהיה הוא שיהיה ומה שנעשה הוא שיעשה** כו', יש דבר שיאמר ראה זה חדש הוא, כבר היה לעולמים וגו', הנה עומק הכוונה בכל זה הוא כי הרי אמרנו שפעולת כל הנסים כולם הנה הם מגילויי דאור אין סוף יתברך שמו וכנ"ל.

והנה הגם כי עיקר גילוי, הנה הוא רק לעתיד, שהוא בהתכלית האחרון. אך הוא מתגלה גם עתה לפעמים באיזה הארה ממנו והם כל הנסים כולם והם ג"כ רק לצורך התכלית, ואמרו כי אור אין סוף הנה רק הוא לבד יסוד כל הבריאה כולה ועליה נתייסדה גם כל הטבע ג"כ שתתעלה ותתהפך היא עצמה ג"כ לבלי חק וגבול, והוא כ"כ עומק הכוונה בכל התנאים שאמרו כנ"ל, כי רק הוא היסוד דכל הבריאה כולה ודכל ההנהגה כולה, והנה הוא האור הגנוז אשר בו נברא העולם, וכמ"ש בב"ר פ' י"ב סי' ו', אותה האורה שנברא בה העולם אדם הראשון היה צופה בה מסוף העולם ועד סופו וכמ"ש בחגיגה י"ב א', וא"כ הרי מאחר שהאור הזה הוא כל יסוד העולם אשר רק עליו הוא עומד וכן הוא מסבב רק עליו להביאו אותו לגילוי, וא"כ הרי נמצא כי כל גילוי יתברך שמו אשר מתגלה לפעמים באור הנסיי, הנה הוא באמת אינו חדש כלל כי הוא נמשך מיסוד העיקרי דהעולם אשר עליו הוא מסבב תמיד, וזהו שאמר הכותב הנזכר, יש דבר שיאמר ראה זה חדש הוא, כבר היה לעולמים וגו', וכן אמר שם ג' ט"ו, מה שהיה כבר הוא, ואשר להיות כבר היה, ורצה לומר הן הנסים דלעבר, אשר עד הזמן דשלמה המלך ע"ה, והן כל הנסים דלעתיד, הרי כולם הם מהארת דאור הגנוז, אשר כבר נתגלה והיה בשעת ימי בראשית, וזהו שאמר, כבר היה, וכן הנה הוא באמת יסוד הפנימי והעיקרי דהעולם תמיד, וזהו שאמר, כבר הוא, ומשום שהנסים דלעתיד יהיו בכל גילוי העיקרי, וכמ"ש גנוז לצדיקים לעת"ל, לכן אמר על זה ואשר להיות (רצה לומר כל הנסים דלעתיד) כבר היה, כי כן היה ג"כ גילוי העיקרי דאור הגנוז בעת בריאת העולם. ע' דברינו בזה בספר הדע"ה ח"ב דרוש ד' ענף כ"ה סי' ג' ד', אבל כל הנסים דלעבר אשר בכל משך זמן דהעוה"ז, הנה הם רק מהארתו לבד, ולא מגילוי העיקרי שבו, ולכן נאמר עליהם בערך הנסים דלעתיד, בקהלת א' י"א, אין זכרון לראשונים, וכמ"ש במדרש שם וע' בגמרא ברכות סוף פרק א, ולכן לא אמר על הנסים דמצרים, כבר היה, כי הרי הם אינם מהגילוי העיקרי אשר היה בעת הבריאה אלא אמר עליהם, כבר הוא, ורצה לומר כי הרי הוא יסוד העולם תמיד, ע' זוה"ק תרומה קמ"ט ראשית ע"א ושם קס"ו ב' ופ' פקודי ר"כ ע"ב, כי מזוהר ניצוצי אורו הנה נעשו כל הנסים דיציאת מצרים, וזהו שאמר, מה שהיה כבר הוא, כי הרי הם היו מאותו אור הגנוז אשר הוא יסוד העולם תמיד ובו נברא העולם, ולכן אמר ואין כל חדש תחת השמש:

והרי נתבאר לנו, כי כל דברי קהלת א' פסוק ט' י' **מה שהיה הוא שיהיה** וגו' וגו' וכן שם ג' פסוק ט"ו, **מה שהיה כבר הוא** וגו', הנה הם עצמן כל עומק הכוונה אשר אמרנו לעיל אות ה' ו' בדברי המדרש בענין התנאים, כי כל המציאות כולו בכל סדרי בראשית שהטביע בהם, הנה הם תולים כולם תמיד רק על אור אין סוף יתברך שמו והוא יסוד העולם הפנימי, יסוד העיקרי שבו, והוא האור הגנוז, שבו נברא העולם, והוא רצונו וכוונתו יתברך שמו בכל המציאות כולו, ועליו הוא נסבב תמיד, רצה לומר לאותה הכוונה התכליתית, וכן כ"ז הוא התנאים שהתנה בה, והודיע אותה שינהיג אתה תמיד רק ע"פ אור רצונו, וכל חדשות ושינויים שנעשה בה בכל משך זמן דהעוה"ז, הנה הם כולם גילויים מאותו האור מה שנתגלה בהם לצורך שענה, ומתגלה לזה באותו העת, מאותו הרצון הנעלם, שהוא היסוד הפנימי והעיקרי שבה, והוא האור הגנוז שהוא מאור אין סוף, והרי נמצא שהאמת הוא שאין כל חדש תחת השמש, כי הרי כל חדשות שנעשו, הנה הם, מאותו האור שבו נברא העולם, וא"כ הרי הוא כבר היה לעולמים, ועליו היו כל התנאים, שיתנהג הכל תמיד רק ע"פ הראוי אליו.

ספר תיקונים חדשים להרמח"ל ז"ל – תיקונא שבעין –

תיקונא תליתאה דא מ' משיח דביה יתתקן עלמא ברזא שלים. דהשתא כעת בששת אלפי שנים של קילקול ותיקון עליהם נאמר מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש (קהלת א ג). דהשתא לא אשתכח יתרוןא לעילא לעלמא כלל, אלא **מה שהיה הוא שיהיה**, עד דשמשא נהיר לעלמא, ודא שמש דלתתא. אבל לזמנא דאתי אבל לעתיד לבא שעל זמן זה נאמר והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים וכו' (ישעיה ל כו). אלין שבע יומין דלעילא דאינון דרגין עלאין קדישין דיתתקן במשיח, דאתמר ביה ונחה עליו רוח ה' וכו' (שם יא ב) דא ח"ס דמתמן יתתקון מילין בתיקונא שלים לאשתלמא דיוקנא דא כדקא חזי:

38 ספר פתחי שערים נתיב פנימיות וחיצוניות – פתח ד

הזמן מתחלק לג' מדרגות: היה הוה ויהיה. והם, אחד קודם הבריאה ויציאת המדרגות קודם השבירה. ב' הוא בהנהגת ששת אלפי שנים בסוד הוה שהוא בסוד הבחירה שהוא כדרך עולה ויורד שמתחלק לפי הזמנים כגון בשבתות ויו"ט ובעת התפלות שבכל יום, ואח"כ חוזרים למקומם. הג' הוא באלף השביעי שאז הוא זמן העליה שאין בו ירידה, שאז נתקנים מכל הקלקולים שלהם ע"י אימא שהוא סוד התשובה דשם כולם סלקין בה בסוד העיבור להתברר מן התהו בסוד המים מקוה ישראל ה', מה מקוה מטהר כו', ונמצא שבעת הזה כל המדרגות הם כקודם השבירה ממשי. אבל בסוד הנצחיות מה שהיו המדרגות עולים הוא לאחר אלף השביעי בסוד הג' מוחין ועוד מדרגות זה למעלה מזה עד אין קץ:

וזה סוד התחלקות המדרגות בבינה וזו"נ שהם בסוד נר"ן של הכלים שהם בבחינת מדה וגבול, מה שאין כן חיה ויחידה שאינם מתלבשים בגבול ומדה כלל והיינו שמה שהיה קודם השבירה הוא בסוד מלכות שלכן נקראים מלכין קדמאין, והנהגות ששת אלפי שנים הוא בסוד ו"ק בהיה שבהם עליה וירידה כפי שינוי הזמן. ובאלף השביעי הוא בבינה בסוד יהיה בתיקון:

ועדיין אינו בנצחיות, רק בסוד חזרתם למקומם במה שירדו, ולכן הם בסוד נר"ן שמתלבשים בכלים אבל לאחר אלף השביעי באלף השמיני ומעלה שהם בסוד הנצחיות הם בסוד חיה ויחידה מה שאינו מתלבש כלל בגבול וכלים של מדות, וז"ש **מה שהיה** בתחלה קודם הקלקול **הוא שיהיה** באלף השביעי אחר שיחזרו לתיקונם, ונמצא ששם ההוה והיהיה הם שוים, והוא סוד מ"ש בסוף ספד"צ קרן ביובל אתעטר גו', חזרת מלכות נוקבא לאימא, היה ביהיה. וגם כל התיקונים ועלויות שנעשים ככל זמן עכשיו ע"י העבודה והזמנים המסוגלים לזה, אינו דבר חדש אלא חזרת מה שנתקלקל וז"ש יש דבר שיאמר ראה זה חדש הוא כבר היה לעולמים אשר היו מלפנינו, והם עלמין קדמאין כפי מה שהיו קודם השבירה:

וענין זה הוא ממש כמו העובר כשהוא בבטן אמו שאז נר דלוק על ראשו כו' ולומד כל התורה כולה, ואח"כ כשיוצא לאויר העולם בא מלאך וסוטר על פיו ומשכח כל תלמודו כו', ונמצא

מִלְפָּנָיו: (יא) אֵין זְכוֹן לְרַאשֵׁים וְגַם לְאַזְרָנִים שִׁיְהִיו לֹא יִהְיֶה
 לָהֶם זְכוֹן עִם שִׁיְהִיו לְאַזְרָנָה: (יב) אֲנִי קִהַלְתִּי הָיִיתִי בְּמִלְךָ עַל
 יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלַם 39: (יג) וְנָתַתִּי אֶת לִבִּי לְדָרוֹשׁ וּלְתוֹר בַּזְּכָמָה
 עַל כָּל אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה תַּזְזוֹת הַשָּׁמַיִם 40: הוּא עֲנִין רָע נָתַן אֱלֹהִים

שמה שהאדם יגע כל ימיו בתורה ולהשיג מדרגות גדולות אינו אלא חזרת הדברים שהיה לו מקודם, ואם לא היה לו הכנה זו בתחלה בזמן העיבור לא היה יכול להשיגו אח"כ:

וכמו כן היה כאן שלכך היו תחלה כל העולמות של המדרגות במדרגה העליונה, ושוב ירדו אח"כ כדי ליתן הכנה לאדם שיוכל לתקן אותם להעלותם למקומם הראשון, אבל כל העליות שנעשו אח"כ אחר אלף השביעי בסוד הנצחיות אינו נעשה ע"י האדם, אלא הוא בסוד קבלת שכר שזה נעשה ממילא. וכמה מדרגות ירידה היה לעולמות, האחד מצד השבירה, הב' מצד חסא אדה"ר, הג' מצד פגם קטרוג הלבנה, שכל אלו המדרגות ותיקונים המה ע"י העבודה:³⁹ הגמרא (גיטין סז עמוד ב) מספרת שאשמדאי מלך השדים זרק אותו מרחק רב למדבר תרמוד והתחפץ לשלמה המלך עי"ש. התלמוד הירושלמי (סנהדרין דף יג עמוד א) תולה זאת בחטאי שלמה. הגמרא (סנהדרין דף כ) מראה כיצד ירד שלמה המלך בהדרגה ממלך על עליונים ותחתונים עד שמלך על מקלו בלבד וכל זאת בגלל החטאים. והיה אומר אני שלמה המלך ולא היו מאמינים לו.

40 ספר עבודת הקודש חלק ג פרק כ

וכבר גלה חכם הרזים ע"ה בספר קהלת, קצור ההשגה האינושית וליאותה, בשני אלו המחקרים, (האחד מה שתקנה הידיעה בו באמצעות החושים והוא בכל מה שתחת גלגל הירח, והשני מה שאין יד החושים שולטת בו, ואי איפשר לדבר בו כי אם דרך אומד ומחשבה בלבד) אמר כאשר נתתי את לבי לדעת חכמה ולראות את הענין אשר נעשה על הארץ כי גם ביום ובלילה שנה בעיניו אינו רואה, וראיתי את כל מעשה האלהים כי לא יוכל האדם למצא את המעשה אשר נעשה תחת השמש בשל אשר יעמל האדם לבקש ולא ימצא וגם אם יאמר החכם לדעת לא יוכל למצא. אמר כי כבר נותן את לבו לדעת חכמה והוא חכמת הנמצאות על דרך העיון השכלי המופתי, ולראות את הענין אשר נעשה על הארץ ולראות אם יוכל להשיג על דרך החקירה המופתית טבעי הדברים השפלים, והרבתי בזה והגדלתי העיון והחקירה כי גם ביום ובלילה שנה בעיניו וגו', ועיניו שב אל לבו כמו ולבי ראה הרבה חכמה, שהוא העיון השכלי, וראיתי את כל מעשה האלהים כי לא יוכל האדם למצא. אמר כי עמדו בפניו שני מעיקים בזה, האחד עומק המושג, כי להיות הטבע מעשה אלהים מושוער בחכמתו וכמו שכתוב יי' בחכמה יסד ארץ ומי יבא עד תכונתו, והשני קוצר המשיג, כי לא יוכל האדם במה שהוא אדם, למצא האמת בטבעי הדברים השפלים להיות אין לו מבא בהם כי אם מן החוש והחוש יחטיא האמת על הרוב, בשל אשר יעמול האדם וגו', נעתק אל מה שאין לחוש מבא בו, והוא מתעמל בחקירתו דרך אומד ומחשבה בלבד, והוא בדברים אשר למעלה מגלגל הירח, ואמר כי מכל שכן בזה אם

יעמל האדם במה שהוא אדם לבקש על דרך האומד וההשערה השכלית, ולזה הוסיף בחקירה זו השנית לבקש ואמר ולא ימצא כי הוא נמנע מצד שהוא אדם:

לְבָנֵי הָאָדָם לַעֲנוֹת בּוֹ 41: (יֵד) רְאִיתִי אֶת כָּל הַמַּעֲשִׂים שֶׁנַּעֲשׂוּ תַּחַת הַשָּׁמַיִם וְהִנֵּה הַכֹּל הֶכֶל וְרַעוּת רֵוָח 42: (טו) מַעֲוֹת לֹא יוֹכֵל

⁴¹ ספר דרך עץ חיים

נמצאת למד, כי האדם לא לתכלית עמל נברא, ולא היה לו להשתדל בזה, אלא מפני שסר לדעתו של נחש – גרם לו שלא יוכל לצאת מתחת ידו עד עת קץ, וזהו מה שאמר שלמה (קהלת א יג): **“הוא ענין רע נתן אלהים לבני האדם לענות בו”**, ענין רע ממש מבחינת הרע, והוא להם למה שלא היו חורין ממנו עד זמן התיקון השלם. ולזאת הכוונה אמרו גם כן במדרש (בראשית רבה יט): **“איכה – איך הוה לך, אתמול היית לדעתי, ועכשיו לדעתו של נחש”**, כי לא היה לאדם לעשות אלא מה שהוא לתכליתו של הבורא יתברך שמו. וכשחטא, נתן עצמו להיות פועל לפי מה שגורם לו הנחש:

והנה על כן ראוי לו לאדם למאוס ודאי בכל ענייני העולם, ולהתאוות רק לפי מה שהוא לפי תכלית הבורא יתברך שמו. ומה שהוא מוכרח לעשות מדברי העולם, לא יעשהו באהבה כלל, אלא כמו שכפאוו שד. ולכן השלים אליפו (איוב ה ח): **“אולם אני אדרוש אל אל ואל אלהים אשים דברתי”** – אניח הבלי שוא של העולם כולו, ולכן אדרוש אל אל ואשים ענייני לפי מה שכיון בבריאתי הבורא יתברך שמו.

פירוש המצוות לרמח”ל ז”ל

מצוה י”א – לאהבה אותו, דכתיב, **“ואהבת את ה’ אלקיך”** ודאי, אהבה שאוהב אדם את המלך שצריך להניח כל שאר הדברים בעבורו, דכתיב, **“בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך”**. כאן סוד עליון, כתוב, **“הוא ענין רע נתן אלקים לבני האדם לענות בו”**. בא וראה, בזמן שיוצא בן אדם לעולם, מה כתיב, **“לפתח חטאת רובץ”**, כאן סוד, **“בעצב תלדי בניס”**, שהרי כשמשלחת הנשמה ממקום שמשלחת, היא מאירה בכמה אורות, ואין לה עול כלל, אלא עול השכינה. בזמן שיוצאה, רוצה הנחש להתדבק בה, שכינה מתחזקת להציל אותה בכמה קולות שמעלה למעלה. כאן כתוב, **“כאיל תערוג על אפיקי מים”**, והרי נאמר, **“שאיילה זו רחמה צר”**, כן נשמות בטורח רב יוצאים לעולם בעבור הנחש שרודף אחריהם, בגין זה למטה האשה [פועה] לגבי המלך בעבור הנחש שעומד שם, והיא ניצולה. אבל הנשמה שיורדת, מיד, אנ”ג שאותו (הנושאים) [הנחש אין] שולט עליה, זורק בה חשך אחד, ונשמה לא ניצולת ממנו עד שממנו הוא מת. וסוד זה, **“הילודים למות”** וכתיב, **“עת ללדת ועת למות”**, שהרי באותה השעה תוך הגוף, תוך הנשמה – סם המות, ואינו מתפרש ממנו עד שהורג אותו. זה סוד אותם שמתיים בעטיו של נחש, שהרי אחר שחטא אדם, רשות ניתן לו לזרוק זה החשך בתוך האדם כשיוצא לעולם, הדא הוא דכתיב, **“כי האדם לעמל יולד”**, יולד דייקא, שהרי בשעת הלידה כך נמצא:

בא וראה, זה עול נקרא שנותן ס”מ על הנשמה. משם והלאה מתרחקת [מרחקתה] הס”א מן המלך ומתחלת להתאות בדברי העולם, שהרי עול זה מכביד עליה. וכשאדם חוטא, אותם החטאים עולים על צוארו של אדם, מקום שעול זה נמצא, ומכביד אותו, הדא הוא דכתיב, **“ישתרגו עלו על צוארי הכשיל כחי”**. כאן סוד עליון ודאי, חוליא שניה של צואר מקום מעבר

הוא קשה מאד, שם עומדים כל אותם "הבל ורעות רוח", שהם מחשיכים לעולם, וזה "ענין רע" נקרא, אשר נתן אלקים לבני אדם לענות בו:

בא וראה, כאן מדריגה נודעת בסודות שם הקדוש, נקרא שמו "אל". כאן אור העולם, סדר סדרים – כל מדריגות העולם, שנאמר בו, "עולם חסד יבנה". מצד זה נראים כל דברי העולם להיות בלא עמל ובלא יגיעה, אלא בהבראם – בה', שאין שם עמל ויגיעה. וזה ה' דאברהם שמראה הכל במנוחה. אימתי ניתנה לו, בזמן שקבל ברית מילה, שהרי ברית מילה בו תלוי מנוחת הכל, זה סוד, "ויקרא את שמו נח לאמר זה ינחמנו", והרי העמידוהו, שנולד מהול. לנגד זה אברהם כשנטל המילה, מנוחה ניתנה לו ונשלם בזאת הה', בהבראם ודאי – באברהם. כך חזור הצירוף לתקן העולמות, שהרי בתחלה נברא בה' ולא נתקיים, עד שבא אברהם ונטל אותה, מיד נמתק העולם, על כן הכל במנוחה. וזה מדריגה אחת שכוללת כל הסדרים העליונים במנוחה כראוי:

כאן עומד אותו ענין רע שנאמר, "נתן אלקים לבני האדם לענות בו", וזה עמל ורעות רוח שנאמר בו, "בזעת אפך תאכל לחם", וסותם כל אור שבעולם. אם תאמר מי מחזיק אותו שם, אלא בני אדם למטה שכשיוצאים לעולם, עול זה ניתן לו. מקום שלו – בזאת החוליא הב', ואז מרכין ראשו לדברי העולם ואוהב היגיעה של זה העולם. וכמו שנמשך למטה, כך מתחזק למעלה. ואתו הצואר העליון, עול זה מתחזק עליו, מיד הכל נסתם והאור אינו יורד בדרכיו, ונמצא עמל לכל העולם. אוי למי... באותו הזמן, שהרי ודאי חייזר אינם חיים, ושערי הרוחה נסתמים ממנו. ונשמה נחשכת ולא נוטלת מן האור העליון כלל, אלא נטבע בעומק זה העולם כמו שנטבעים רגליו בטיט קשה. וכל כמה שמרבה בעונות, גורם לזה העול להתקף עליו, וכן מתרחק מצד הקדושה, הדא הוא דכתיב, "ישתרגו עלו על צוארי". מאי ישתרגו, אלא זה סוד, "וכעבות העגלה חטאה", שהרי כל העונות שעושה האדם, ס"מ נוטל אותם ועושה מהם עבותות, ואוסר מרכבתו בהם, וקושר אלה העבותות בזה העול. ואז בני העולם עומדים תוך זה העול, שנוטל מהם האור, והולכים כסומים בזה העולם. ועבותות קשורים במרכבתו של ס"מ הרשע, ואותם הרשעים מנהיגים אותה ולא יודעים, שהרי הם שקועים בחשך של זה העולם, בזה העול שעליהם. אם תאמר שיכולים לינצל ממנו, לא כן, אלא, "הכשיל כחי", שהרי הכח ניטל מהם, ולא רואים ולא מרימים ראש, והולכים כזאת הבהמה, ראשם למטה לגבי העפר, הדא הוא דכתיב, "נמשל כבהמות נדמו" ודאי. נשמה שלהם לא הולכת בקומה זקופה אלא כזאת הבהמה שהולכת על הארץ. אשריהם הצדיקים שנאמר בהם, "ואתה ה' מגן בעדי כבודי ומרים ראשי" – ראש, נשמתם שהוקמה בזקיפה כראוי. לנגד זה, עול אחר נמצא וזה עול תורה. ושני עולים אלה הם תמיד ביד שני יצרים. ואור נורק על הנשמה כגון מלאכי השרת, שנאמר, וכלם מקבלים עליהם עול מלכות שמים, שהרי בלא זה אי אפשר להנהיג המרכבה העליונה. מי שנוטל עול זה עליו, יש לו להתדבק באהבת הקב"ה, וכמו שהוא מניח אהבת דברי העולם בעבור אהבת המלך, כך עול יצר הרע ניטל ממנו, ועול יצה"ט מתחזק עליו. כמו – של יצר הרע גורם חשך לנשמה ומרחיק אותה מן המלך, כך עול יצר הטוב מאיר לה לנשמה:

רבי יוסי פתח, **ראיתי את כל המעשים הגשמיים שנעשו תחת השמש, והנה הכל הבל ורעות רוח**, כלומר שבר רוח שלמה מלכא דאסתלק בחכמתא יתירא על כל בני עלמא, היך אמר דכל עובדין הבל ורעות רוח, יכול אף מעשה הצדקה, והא כתיב (ישעיה לב יז) והיה מעשה הצדקה שלום? אלא הא אוקמוה, כל המעשים אשר נעשו תחת השמש כתיב, שאני מעשה הצדקה דאיהי לעילא מן שמשא. שלמה המלך שעלה בחוכמתו על כל בני אדם איך אמר שכל המעשים הבל ורעות רוח? האם גם על מעשה הצדקה אמר כן? והרי כתוב "והיה מעשה הצדקה שלום"? ומשיב: מעשה הצדקה הוא למעלה מן השמש והוא נחת רוח אך שאר המעשים אכן הם הבל ורעות רוח והנה הכל הבל ורעות רוח, מאי קא מיירי, אי תימא הכל הבל, כמה דאוקימנא דאיהו ברזא דחכמתא, כמה דאת אמר הבל הבלים אמר קהלת, ואינון הבלים קיומא דעלמא דלעילא ותתא, מאי תימא בהאי דכתיב הכא הכל הבל ורעות רוח, (והא מלתא דא תחת השמש כתיב), אלא הכי אוקמוה והכי הוא. שואל: על איזה הבל מדבר כאן שלמה המלך? אם אמר "רעות רוח" סמוך להבל הרי שאין מדבר על הבל קדוש המקיים את העולם, אלא ודאי כיון לדבר נוסף תא חזי, בשעתא דעובדין מתכשרן לתתא, ובר נש אשתדל בפולחנא דמלכא קדישא, ההוא מלה דעביד הבל אתעביד מיניה לעילא, ולית לך הבל דלית ליה קלא, דסליק ואתעטר לעילא, ואתעביד סניגורא קמי קודשא בריך הוא. בשעה שאדם עושה מעשיו לשם שמים נעשים מזה מלאכים סניגורים להגן על האדם והרמ"ק מפרש שכל מצווה גורמת ליחוד עליון שממנו נברא הבל רוחני וכן ע"י חטא נעשה הבל רע ואחר פטירתו מלווים את האדם ההבלים שנוצרו ממעשיו והם מוליכים את הנשמה לגן עדן או לכף הקלע וכל אינון עובדין דאשתדל בהו בר נש, דלאו אינון פולחנא דקודשא בריך הוא, ההוא מלה דעביד, הבל יתעביד מיניה, ואזלא ושאטת בעלמא, וכד נפקת נשמתיה דבר נש, ההוא הבל מגלגלא ליה בעלמא כאבנא בקוספיתא, כמה דכתיב (ש"א כה כט) "ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע", מאי יקלענה, ההוא הבל דמגלגל ליה סחרניה בעלמא, כדין כל מלין דמתעבדין (ואינון תחות שמשא) דלאו אינון פולחנא דקודשא בריך הוא, הבל יתעביד מנייהו, איהו תבירא דרוחא, דמתבר לרוחא דסליק ונחית ומתגלגל בעלמא, הדא הוא דכתיב הבל ורעות רוח. מעבודה שאינה עבודת ד' נוצרים מלאכי חבלה הנקראים "הבל ורעות רוח" המייסרים את האדם לאחר פטירתו בכף הקלע על מנת לשבר את הקליפה מעל הנשמה ולכן נקרא "רעות רוח" היינו שבירת רוח הטומאה אבל ההיא מלה דאיהי פולחנא דמריה, דא סליק (אקרי) לעילא מן שמשא, ואתעביד מניה הבל קדישא, ודא הוא זרעא דזרע בר נש בההוא עלמא, ומה שמיה, צדקה, דכתיב (הושע י יב) זרעו לכם לצדקה, האי מדבר ליה לבר נש כד תפוק נשמתיה מיניה, וסלקא לה באתרא דכבוד דלעילא אשתכח, לאתצורא בצרורא דחיי, הדא הוא דכתיב (ישעיה נח ח) והלך לפניך צדקך, בגין לדברא לך לסלקא לך (מן אתר) לאתר דאקרי כבוד יהו"ה, דכתיב (שם) כבוד יהו"ה יאספך. אבל עבודת ד' העולה למעלה מן השמש שזו הצדקה נעשה ממנה הבל קדוש המוליך את האדם לאחר פטירתו למקום הנקרא "צרור החיים" ונקרא "כבוד ד'" כל אינון נשמתין דההוא הבל קדישא מדבר להו, ההוא דאקרי כבוד יהו"ה כניש לון בגויה ואתצריך ביה, (הדא הוא דכתיב כבוד ה' יאספך), ודא אקרי נייחא דרוחא, אבל אחרא ורעות רוח אקרי, זכאין אינון צדיקיא דכל עובדיהון לעילא מן שמשא, וזרעין זרעא דצדקה למזכי לון לעלמא דאתי, ועל דא כתיב (מלאכי ג כ) "וזרחה לכם יראי

**לְתִקֵּן וְיִחְסְרוֹן לֹא יוּכַל לְהַמְנוֹת 43: (טו) דְּבַרְתִּי אֲנִי עִם לִבִּי
לֵאמֹר אֲנִי הִנֵּה הִגַּדְלֹתִי וְהוֹסַפְתִּי זִכְמָה עַל כָּל אֲשֶׁר הָיָה לִפְנֵי**

שמי שמש צדקה". אשרי הצדיקים שכל מעשיהם למעלה מן השמש. לפי פירוש "מתוק מדבש" דף קמו.

43 זוהר חלק ג דף כז עמוד ב

פקודא בתר דא לעשות החטאת המתקנת מה שפגם החוטא במידת הגבורה כמשפטה, תנאים האחוזים בנו"ה דז"א ואמוראים, האחוזים בחג"ת דמלכות (עיין שער מאמרי רשב"י דף א עמוד ד) אתון דמסטרא דמדות דקודשא בריך הוא אתיתו, אתם המושרשים בספירות הקב"ה דטרחתון סגי שטרחתם הרבה בלימוד התורה לנקאה בריתא דילי, לנקות ולטהר את השכינה שהיא הבת שלי ונקראת דאיהי הלכה, אותיות ה כלה ור"ת מלא כל הארץ כבודו (מרבי נחמן מברסלב) מאלין קליפין דערב רב, קושיין בישיין כי כל קושיא היא קליפה שהתערבה בהלכה והיא מצד הערב רב שהתערבו בישראל, וכן למעלה התערבה הקלי' בקדושה, והתירוף הוא תיקון הקלי'. יש קושיות ללא תירוף וזו קלי' שאין לה תיקון כלל וכנגדן יש רשעים שנאמר עליהם "גיהנם כלה והם אינם כלים" שאין להם תיקון כלל דלית לון תירוף ולא פרוקא, דעלייהו אתמר **מעוות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להמנות**, מעוות היא קושיא שההלכה נתעוותה על ידה. הרשב"י בגמ' חגיגה ט ע"א מסביר שמעוות חל על מי שהיה מתוקן בתחילה ונתעוות אלא אתמר תיקון בהון, אלו קושיות ללא תירוף וכל תיקון דאסורא לחומרא, שכל עניין האיסורים הוא להפריש את המלכות מהקלי' ולכך הוא לחומרא ואיהו תיקון חסר נ', שרומז דלית ליה תיקון, חסר נ"ן דאיהו עלמא דאתי, סוד נון שערי בינה דתיקו דעלמא דאתי שתיקה, שכל תיקון הוא מצד הבינה ששם אין אחיזת הקלי', אבל באלו הקושיות כשמגיעים לבינה אומרים כגון שתוק כך עלה במחשבה, לפי שהקושיא עלתה לבינה הנקראת עולם המחשבה שהוא עולם נעלם ולכן אי אפשר להשיג למטה את התירוף (לפי הגר"א והרמ"ק שהובאו בבאור "מתוק מדבש" דף צד) ואית קושיין דאינון לבושין דהלכה, ויש קושיות שיש להם תירוף דאתמר בהון משבצות זהב, הדא הוא דכתיב (תהלים מה יד) כל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה, אתם מחלקים את ההלכה לכמה חילוקים ואופנים כמו משבצות זהב ואתון פסקין לון בכמה פסקות, אתם התנאים לאחר שמקשים מחלקים ומישבים את ההדורים כגון: הכא במאי עסקינן ולבתר מתקנין ומפרקינן לון בכמה פרוקינן. ואי חסר שום פסק ממתניתא, כמה דאוקמוה זה חסר מן המשנה, היינו תירוף של חיסורי מחסרא והכי קתני אתון מתקנין לון, והאי הוא חסרון שיוכל להמנות. ואי ייתי טפש ויפיק שום ביש על ההוא אומנא דחתיך לבושין, ויימא וכי אורייתא איהי חסרה, והא כתיב (שם יט) תורת יהו"ה תמימה, תמימה בכל אברין דגופא, דאינון רמ"ח פקודין, הדא הוא דכתיב (שיר השירים ד ז) כלך יפה רעיתי ומום אין בך.

זוהר חלק ג דף כז עמוד א

אבל מי שלא חג יום טוב הראשון של חג, עליה אתמר **מעוות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להמנות**.

ספר נהר שלום – דף כג עמוד א

אם באה המצוה לידו ולא קיימה הנה הוא גורם להשליט אבר ארבע קליפות הנז"ל על אותו האבר שליטה מחדש על שליטתם הראשונה והרי אותו האבר מת לגמרי ועליו נאמר **וחסרון לא יוכל להמנות** וזה יותר חמור מכל איש אשר בו מום לא יקרב וכו'.

ספר נהר שלום – דף לט עמוד א

וכל שעה וכל רגע שאינו עסוק בד"ת נקרא **וחסרון לא יוכל** וגו' וכל שאינו עוסק בד"ת נקרא נזוף "כי דבר ה' בזה" ובכל יום בת קול יוצאת ואומרת אוי כו' ואפילו היושב בטל נקרא לך מד' כיתות כו' רחמנא ליצלן.

ספר שערי קדושה – חלק א שער ג

הנה האיש אשר נדבה רוחו אותו להיותו בא לטהר ולהתקדש לקבל עליו עול מלכות שמים על אמתתה, יכין עצמו בכל כחו ויזדרז לקיים כל תרי"ג מצות, כי בקיומם יושלמו תרי"ג איברים וגידים של נפשו השכלית כנזכר (בשער ראשון) כי אם תחסר ממנו מצוה אחת מן רמ"ח מצות עשה עדיין הוא חסר אבר אחד מנפשו ועליו נאמר (קהלת א' ט"ו) **וחסרון לא יוכל להמנות**, וזה יותר חמור מכלל כל איש אשר בו מום לא יקרב.

ספר אדיר במרום ח"א – שער א דנפיק מבתר אודנין

ועוד נוסף ענין אחר והוא, תיקונא שלים, ואפרש לך עתה סודו. הנה כתיב, **מעוות לא יוכל לתקן וחסרון לא יוכל להמנות**. והענין כי לס"א יש שני שרשים, אחד מסוד השבירה, והשני מסוד מיעוט הירח. ופירוש הענין, הנה כיון שנשברו הכלים אז נעשה הבירור לצורך התיקון, ומכל הספירות נדחה מה שנדחה שלא נראה לעמוד בקדושה, ויצאה הס"א. אך זה אינו נותן לה אלא המציאות שלה לבד, ואם כן לא היה צריך להיות לה תוספת ושינוי, אלא היא אחת מסודרת בסדרה לעמוד שם בחזק הבריאה. אך יען רצה המאציל ברוך הוא לצורך הבחירה שיהיה בה שינוי ושליטה, נעשה ענין מיעוט הירח. כי בהעשות הנקבא שהיתה ראויה להיות פנים בפנים עם ז"א, בסוד, שני המאורות הגדולים (בראשית א, טז), נולד קטרוג של הס"א שנתעוררה. והוא כי באמת לא נתקנה המלכות היטב, להיותה בסוד שם ב"ן שהוא השבירה והוא לא נשלם תיקונו, ומכח זה לא היתה יכולה להיות שוה עם ז"א, שהוא סוד, אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד (חולין ס ב), ואז נתמעטה. ובמיעוט זה ניתן כח לס"א להתפשט יותר ממציאותה הראשון. וסוד הענין, אמלאה החרבה (יחזקאל כו, ב). והענין, כי הנה אז לא נתמלאה הס"א מן חורבן המלכות, כי הט' ספירות שהם תוספת במלכות כמבואר במקום אחר, נטלו ממנה, אבל נכנסו בתוך ז"א. אך אז קבלה הכנה, שכאשר יחטאו בני אדם, אז יהיה כך שתתמלא החרבה מחורבנה. והבן היטב סדר הענינים, איך הכין המאציל ברוך הוא שורש לכל חקות ההנהגה;

עַל יְרוּשָׁלַם וְלִבִּי רָאָה הָרִבָּה זִכְמוֹת וְדַעַת 44: (יז) וְאַתָּנָה לִבִּי לְדַעַת זִכְמוֹת וְדַעַת הַלְלוֹת וְשִׁכְלוֹת יִדְעֵתִי שְׁנֵם זֶה הוּא רַעֲיוֹן

והנה על מציאות הס"א מסוד השבירה נאמר, מעות לא יוכל לתקן. ולמציאות התפשטות הס"א מכח מיעוט הירח נאמר, וחסרון לא יוכל להמנות, שהוא ממש גריעו דסיהרא. וסוד הענין הוא, לכי ומעטי את עצמך (חולין ס עמוד ב), שאין האורות מאירין בכל כחם שיש בהם, אלא נעלם כחם, ואינם מאירים אלא בחלק קטן שבהם. וזהו תמיד ענין כל הפגמים, שכשהס"א אוזחת ומקטרגת, מתעלם האור, בסוד, הסתר אסתיר פני (דברים לא, יח), וזהו למטה. והנה כשאין הס"א יכולה להסתיר האורות האלה, אז נקראים האורות שלמים. והסוד, ויבוא יעקב שלם (בראשית לג, יח). כי הלא הנה לא הגיעהו החסרון מה שהשתדלה הס"א לעשות בו. והנה למעלה בא"א אין החסרון מגיע, אלא אדרבה שם עומד הכל בסוד השלמות של המאורות. עד שכשהוא מתעורר, אדרבא הוא משלים החסרון שלמטה, כיון שבו לא הגיע החסרון. וסוד הענין הוא, והיה אור הלבנה כאור החמה (ישעיה ל, כו), שהוא לעתיד לבוא כשיתעורר א"א, כי לא יהיה עוד חסרון, כי החסרון נמשך מלמטה, אבל מלמעלה איננו כך. לכן כשיתעורר הא"א, משלים גם החסרון מלמטה:

44 זוהר חלק ב דף קטז עמוד ב

אמר ליה רבי שמעון לרעיא מהימנא, אתה הוא בוצינא קדישא, (נ"א רעיא מהימנא), נר קדוש על שם שאתה מאיר בתוכיות נשמות תלמידי החכמים שבכל דור ודור עם כל דא דאנת לא יכיל לאסתכלא בבני עלמא דאתי בעינין, רצה לומר בחינתו המתפשטת בנשמות הצדיקים המלובשים בגוף בעולם השפל, שאינם יכולים להשיג בנשמות שהם העולם הבא ולא במלאכיא, כל שכן בקודשא בריך הוא ובשכינתיה, אבל בעין השכל דלבך את חזי בכלא, בבני עלמא דאתי ובמלאכין, ובקודשא בריך הוא ושכינתיה דסחרין לך, וזו השגת החכם באלהות שהיא יותר נבחרת מהשגת הנביא וזה שאמר ובגין דא אמר שלמה, דכתיב ביה (מ"א ה יא) ויחכם מכל האדם, (קהלת א טז) ולבי ראה הרבה חכמה ודעת. בשכל ובמחשבת הלב ראה והשיג הרבה חכמה יותר מהנבואה. על פי פירוש "מתוק מדבש" דף רץ שליקט מדברי הרמ"ק והרא"ג.

ספר חסד לאברהם – מעין ב – נהר לה

נהר לה – לבאר סוד חכם עדיף מנביא:

הענין כי הנבואה לנביאים תהיה מן הספירות התחתונות שהם נצח והוד, ונודע שבהיות נביא בנבואתו כל כוחותיו וחושיו מתבטלים ואין בו יכולת להשיג במראה הנבואה רק אותו ענין הנפקד עליו מלמעלה, אמנם דעתו אז בלתי מכוון לשאלות וקושיות להקשות זה למה או זה למה אלא כפי חפץ האלקי השופע אז עליו בנבואתו, והבחירה המחקרית ניטלה ממנו עד שכמעט אין בו דעת באותה שעה רק להבין ענין ההוא, אמנם לא יחקרהו. ואין כן החכם היודע המבין שיחקור הדבר בבחירת הדעת אשר בו, והטעם לזה להיות ענין החכם על הנביא תוספות מעלה

רו"ז: (י"ז) כִּי בָרַב זָכְמָה רַב פָּעַס 45 וְיוֹסִיף דַּעַת יוֹסִיף מִכָּאוֹב :46

להיות הנבואה משני מדות התחתונים נ"ה כנזכר, והחכמה לחכם מלמעלה בסוד התבונה והחכמה ודע"ת, נמצאת הידיעה בחכמה היא מעלה יותר גדולה מן הידיעה שבנבואה, וא"כ השגה שישג החכם בהאלקות היא יותר נבחרת בבחינות האלו מן ההשגה שישג הנביא, עם היות שהנביא יסתכל וישג עין בעין וזש"ה **ולבי ראה הרבה חכמה ודעת** רצה לומר השכל והמחשבה שבלב ראה הרבה יותר מהנבואה חכמה ודעת, והטעם מפני שמזימת חכם ובחירתו בידו להתייעץ באשר יבין ולחקור בו, אבל לא כן הנביא כי תתבטל בשעת נבואתו כח בחירתו כנזכר.

ועוד טעם אחר, כי נשמת משה רבינו ע"ה אשר מעלתו רמה מעל כל הנביאים נשמתו מתפשטת בנשמת הצדיקים החכמים המלובשים בגוף בעולם הזה התחתון ושפע חכמתו מתפשט בהם כניצוץ השמש המתפשט בככבים, ובכחו של משה עליו השלום הם משיגים ומחדשים בתורה:

45 ספר ביאורי אגדות (אפיקי ים) – נדרים דף כב ע"ב

כל הכועס חכמתו מסתלקת וכו' (פסחים סו ע"ב) והיא סתימת מעיין החכמה שהוא מ"ש כאן שנאמר **כי ברוב חכמה רב כעס** ולכן תיכף ע"י שמת משה הסתתמו מעיינות החכמה ונשתכחו ג' אלפים הלכות כמ"ש רז"ל (תמורה טז ע"א):

46 שער הכוונות – דרושי הפסח דרוש א

וז"ס פסוק **ויוסיף דעת יוסיף מכאוב** כי בהיות הדעת נעלם ומכוסה תוך היסוד דאימא שהוא עד החזה אז אין הקליפות נאחזים בו ובהתגלותו למטה מן החזה אשר אז ודאי הארתו נתוספת שם בהיותו בגלוי אז יוסיף מכאוב שהם הקלי' הנאחזים שם ואין מכאוב גדול ממכאוב זה.

ספר תקט"ו תפילות – תפילה תיו

כל מה שבני אדם עולים במדריגות עליונות, כמה עצב להם וכמה צער גדול, אז נאמר **ויוסיף דעת יוסיף מכאוב**.

פרק ב

(א) אִמְרָתִי אֲנִי בְּלִבִּי לָכֵּה נָא אֲנִסְכָּה בְּשִׁמּוֹזָה וְרָאָה בְּטוֹב
וְהִנֵּה גַם הוּא הֶבֶל: (ב) לְשׁוֹזוֹק 47 אִמְרָתִי מְהוֹלָל וּלְשִׁמּוֹזָה מִה
זֶה עֲשֵׂה: (ג) תִּרְתִּי בְּלִבִּי לְמִשׁוֹךְ בֵּינָן אֶת בְּשָׁרִי וְלִבִּי נִהְגָּה
בְּזִזְכָּמָה וּלְאַזּוֹז בְּסִכְלוֹת 48 עַד אֲשֶׁר אֶרְאֶה אִי זֶה טוֹב לְבִנִי

47 ספר מסילת ישרים פרק ה – בבאור מפסידי הזהירות וההרחקה מהם

...אך השני, הנה הוא קשה מאד, והוא השחוק והלצון, כי מי שטובע במ, הוא כמי שטובע בים הגדול שקשה מאד להמלט ממנו. כי הנה השחוק הוא מאבד את לב האדם, שכבר אין הטעם והדיעה מושלת בו, והרי הוא כשכור או שוטה אשר אי אפשר לתת להם ערמה או להנהיגם, כי אינם מקבלים הנהגה, והוא מה שאמר שלמה המלך עליו השלום **לשחוק אמרתי מהולל ולשמחה מה זו עושה**. וחכמים זכרונם לברכה אמרו (אבות פרק ג): שחוק וקלות ראש מרגילים את האדם לערוה. כי אף על פי שחמורה היא הערוה אצל כל בן דעת ולבו ירא מקרב אליה מכח הציור שכבר נצטייר בשכלו מאמיתת גודל פשעה ורוב עונשה, הנה השחוק וקלות ראש ממשיכים אותו מעט מעט ומקריבים אותו הלוך וקרב שתהיה היראה סרה מעליו מעט מעט מדריגה אחר מדריגה, עד שיגיע על העון עצמו ויעשהו:

ספר אור תורה – אות פד

כי ידוע כי יש שני כחות בסטרא אחרא, והם ב' נוקבין דילה, מחלת ולילית, אחד הוא הגורם עצבות לאדם, שעל ידי זה מתבטל מעסק התורה ומעבודת ה', שעל זה אמר הנביא, ואת מי דאגת ותיראי כו' (ישעיה נז, יא), והוא מלילית שבתאי אוכמתא, והוא ממרה אוכמתא מסוגי הדם שבכבד, והשני הוא רב השחוק והוללות בעולם הזה, שעל זה נאמר, "לשחוק אמרתי מהולל, ולשמחה מה זה עשה" והוא מטחול כמו שאמרו (ברכות סא, ב) טחול שוחק.

48 זוהר חלק ג דף מז עמוד ב

ותניא (קהלת ב יג) **וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות**, מן הסכלות ממש אתי תועלתא לחכמתא, יש תועלת לחכמת התורה מהסיכלות שהם החיצונים דאלמלא לא אשתכח שטותא בעלמא, שהם סברות הפך החכמה לא אשתמודע חכמתא ומלוי. לא הייתה ניכרת מעלת החכמה, כי אין דבר מתחזק אלא מהפכו, שאם יש מתנגדים אל החכמה, היא מתאמצת בטענות וראיות ותוספת חכמה ותאנא, חיובא הוא על בר נש דאוליף חכמתא, למילף זעיר מן שטותא, ולמנדע לה, בגין דאתי תועלתא לחכמתא בגיניה, כמה דאתיא תועלתא לנהורא מחשוכא, דאלמלא חשוכא לא אשתמודע נהורא, ולא אתיאי (נ"א אתחזי) תועלתא לעלמא מניה. למדנו חיוב על אדם שלמד חכמה שילמד מעט מן השטות ולדעת אותה, משום שבא תועלת לחכמה בשבילה

**הָאָדָם אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה תַּזֹּזַת הַשָּׁמַיִם מִסֵּפֶר יָמָיו וַיֵּיָּהֶם: (ד) הַגִּדְלָתִי
מַעֲשֵׂי בְּנִיתִי לִי בָּתִּים נָטַעְתִּי לִי כְּרָמִים: (ה) עָשִׂיתִי לִי גִּנּוֹת
וּפְרִדְסִים וְנָטַעְתִּי בָּהֶם עֵץ כָּל פְּרִי: 49: (ו) עָשִׂיתִי לִי בְּרִכּוֹת מַיִם**

כמו שיש תועלת אל האור מן החושך, שלולא החשך לא היה נודע האור ולא בא לעולם תועלת ממנה

תאנא, **שיש יתרון לחכמה**, לחכמה סתם, היינו ספירת החכמה והחכמה המתפשטת בעולם דאמר רבי שמעון לרבי אבא, תא חזי רזא דמלה, לא נהיר חכמתא דלעילא ולא אתנהיר, אלא בגין שטותא דאתער מאתר אחרא, ואלמלא האי נהירו ורבו סגיא ויתיר, לא הוה (להוי) ולא אתחזיא תועלתא דחכמתא, ובגין שטותא אתנהיר יתיר, ונהירין ליה יתיר, הדא הוא דכתיב **שיש יתרון לחכמה** סתם, מן הסכלות סתם, וכך לתתא, אלמלא לא הוה שטותא שכיח בעלמא, לא הוי חכמתא שכיח בעלמא. שאמר רבי שמעון לרבי אבא, בא וראה סוד הדבר, שהחכמה שלמעלה אינה מאירה ואינה מוארת, אלא בשביל שטות, שזו הקלי' שמהם מבררים את הניצוצין, שנתעורר ממקום אחר, ולולא שטות זו, לא היה האור הגדול, שזה חו"ב דאבא מזדווגים לברר הברורים, ולא הייתה ניכרת גדלותם והיינו דרב המנונא סבא, כד הוה ילפין מניה חברייא רזי דחכמתא, הוה מסדר קמיהו פרקא דמלי דשטותא, בגין דייתי תועלתא לחכמתא בגיניה. הדא הוא דכתיב (קהלת י א) יקר מחכמה מכבוד סכלות מעט, משום דהיא תקונא דחכמתא ויקרא דחכמתא, ועל דא כתיב (שם ב ג) **ולבי נוהג בחכמה ולאחזו בסכלות**. והיינו שרב המנונא סבא, כשלמדו ממנו החברים סודות החכמה, היה מסדר לפנייהם פרקים של דברי שטות, כדי שתבוא תועלת לחכמה בשבילם, זה שאמר הפסוק "יקר וכו'". על פי ה"מתוק מדבש" דף קעט ובאור "הסולם" אותיות קב-קג. ועוד יעוין בבאור הסולם שם באריכות.

קטע זוהר זה התבאר גם ב -

ספר עבודת הקודש חלק ג פרק כ

הנה בארו כי הסכלות הידוע לחכמי לב תקון ושלמות לחכמה היא חכמת שלמה, ולזה חוייב שלמה לררוף אחריו ולהשלים האילן ההוא, אלא שנטה אחריו יותר מדאי ונענש, נמצא אם כן שהחכמה שהיא מפאת הרע שבאילן ההוא סכלות והוללות היא בערך החכמה המפוארת האמיתית, ולפי שלא רבים יחכמו ואין כל אדם יכול להשמר מחלקת לשון נכריה, שהרי גדול החכמים קרא והטה, הזהיר הוא עליה ואמר הרחק מעליה דרכך ואל תקרב אל פתח ביתה. וכבר באה המניעה בתורה על החקירה שמצד החוש, ועל החקירה שמצד העיון השכלי מצד האומד והמחשבה בסתרי התורה וטעמי המצות ועל האומד ומחשבת הלב ועיונו הזהיר באמרו ולא תתורו אחרי לבבכם, ועל החקירה שמצד החוש הזהיר באמרו ואחרי עיניכם. ובא זה הענין במצות הציצית, שהיא מן המצות המקובלות שאין להם טעם כפי השכל האינשי ללמוד על כל המצות לפי שהיא שקולה ככולן, ולא הותר כי אם הראיה בו בעינינו שממנה נבא לזכר בלבנו כל המצות לעשותם:

לְהִשְׁקוֹת מֵהֶם יַעַר צוֹמֵז עֲצִים: (ו) קָנִיתִי עֲבָדִים וּשְׁפֹזוֹת וּבְנֵי
בֵּית הָיָה לִי גַם מִקְנֶה בָּקָר וְצֹאן הָרֶבֶה הָיָה לִי מִכָּל שֶׁהָיוּ לִפְנֵי
בִּירוּשָׁלַם: (ז) פָּנִסְתִּי לִי גַם פֶּסֶף וְזָהָב וּסְגֻלַּת מְלָכִים
50 וְהַמְדִּינוֹת עָשִׂיתִי לִי שָׂרִים וְשָׂרוֹת וְתַעֲנָנוֹת בְּנֵי הָאָדָם שָׂדֶה
וּשְׂדוֹת 51: (ט) וְגָדְלִתִּי וְהוֹסַפְתִּי מִכָּל שֶׁהָיָה לִפְנֵי בִּירוּשָׁלַם אֵף

ולפי שהיה שלמה יודע דרך המשכת השפעת מירושלים לכל המקומות, אמר: **עשיתי לי גנות ופרדסים ונטעתי בהם עץ כל פרי** (קהלת ב, ה). וכי אפשר במקום אחד שיצמחו בו כל מיני אילנות שבעולם? אלא היה יודע שלמה איזה גיד נמשך לכוש, נטע בו פלפלין; וכן לכל צד וצד, והיינו דכתיב: מציון מכלל יופי אלהים הופיע (תהלים נ, ב), מציון, משתייתו של עולם ואם כן נמצאת השכינה משלחת הברכה כפי השיעור הראוי לכל הארצות מבית המקדש:

50 תיקוני זהר דף כ עמוד א

והאי אבן ספירת המלכות איהי סגולת מלכים, היא סגולת בני ישראל שהם בני מלכים איהי שיחת מלאכי השרת, שיחת חיוון ושרפים ואופנים, הם מלאכי בי"ע שכולם אומרים שירה למלכות שיחת כל עלאין ותתאין, ידיעת שמשא וסיהרא בעתים, (ובה איהי אית) עת וזמן לכלא: ידיעת התקופות וחשבונם וזמניהם של החמה והלבנה הם בה כל העיתים והזמנים הם בה ולכן היא נקראת עת וזמן. על פי ה"מתוק מדבש" דף רז בשם הגר"א ובאר לחי רואי.

51 שער הכוונות – דרושי חג הסוכות דרוש ז

דע, כי אין דבר בעולם שנברא אלא ע"י זוג וז"ל ומשם נולדו נשמות בני אדם ונשמות השדים כי הכל מעשה ידיו הם ואין דבר שאינו נמשך ונברא ע"י יתברך וזה פשוט. והנה נתבאר אצלנו בענין ק"ש שעל המיטה ובשער רוח הקודש בתיקון עון המוציא קרי לבטלה כי כל מה שיש למטה כנגדו הוא למעלה ממש וכמו שבהזדווג האדם עם בת זוגו מוליד נשמות בני אדם ובהיותו מזריע לבטלה זכר בלא נקבה נוצרים משם שדין ורוחין ולילין כו' הנקראים נגעי בני אדם כמו שמצינו באדה"ר באותם ק"ל שנים שפירש מאשתו שהיה מוליד שדין ורוחין כו' נקרא **נגעי בני אדם** רצה לומר בני דאדם קדמאה ממש הבאים מתענוגי בני אדם שידה ושידות שמתענוגות בלילה ומזדווג עם השידות הנקבות ומשם מתילדים נגעי בני אדם ממש כי העונג נהפך לנגע. והנה עד"ז ממש הוא למעלה כי כאשר ז"א מזדווג בנקבא בורא ומוליד נשמות בני אדם ואם ח"ו באותה העת חוטאים ישראל למטה גורמין שהנקבה העליונה תרד למטה ותתרחק מבעלה ח"ו ואז שפחה תירש גבירתה והשפחה החיצונית לוקחת הטיפות ההם ונוצרין בתוכה שדין ורוחין כו' הנקראים נגעי בני אדם והיא מולידה הגוף אבל הנשמה באה מלמעלה כנזכר באופן כי הנשמות של בני אדם הם באים מזווג זכר ונקבה עליונים אבל נשמות השדים הם באים מן הזכר לבדו בלי בת זוגו עמו.

שער הפסוקים – פרשת שמות

הנה נתבאר לעיל, בפסוק לכו אל יוסף אשר יאמר לכם תעשו, כי צפה ברוח הקדש, שהיו ניצוצות קרי של נשמות קדושות, שהוליד אדה"ר בק"ל שנים הראשונים, הנקראים נגעי בני אדם, רצה לומר, אדה"ר. וע"י ענוג שהיה מתענג בהוצאתם, בסוד **ותענוגות בני אדם שידה ושידות**, הם לילית ונעמ"ה וכו'. ונתהפכו ונעשו נגעים, תמורת ענוגים. ולכן גידם, ומהל אותם:

והנה הענין הוא, במה שנתבאר אצלינו, בענין קין והבל בפרשת בראשית שרוב הנשמות באות, מבחינת חו"ג המתפשטות בגופא דז"א, ולא מן הדעת עצמו. אמנם הטפות הנזרקות ע"י שכבת זרע לבטלה, הם מתאוות הזכר לבדו, שנתעורר דעתו אל הזוג, והוציא הטפות ההם מלמעלה, מן הדעת עצמו העליון, ולא מצא את נוקביה מוכנת לכך בעולם האצילות, כי ירדה למטה ע"י הפגם, ואז יצאו לחוץ, ולקחום הנקבות של הקליפות, ונצטיירו בגופם והולידום, והם שדין ורוחין ולילין, ונקראים נגעי בני אדם, כמבואר אצלינו באורך, בענין הק"ש של זמן השכיבה, וע"ש היטב:

ספר חסד לאברהם – מעין ז – נהר – כג

והנה על סוד אלו ירד שלמה ובדק ואמר, "אל גנת אגוז ירדתי", (שיה"ש פ"ו, 11) דהיינו סוד קליפות האגוז, וראה והסתכל בכל אותן הרוחות והשדים ולילין שהם קליפות, וידע שכל עונג אלו ועידונם אינו אלא להדבק אל בני אדם, כמה מינים ממינים שונים שהם יוכלו להחטיאו, ברצונו ושלא ברצונו בהקיץ ובחלומה, ברצותו להדבק ליהם, ובהיותו במקום סכנה או לבדו בחורבות או בשדות בלילה כשהוא יחידי, זה הכל מאת הארורה הזאת הקליפה הזאת הרודפת אחר בני אדם ומענגת אותם ומתענגת עמהם לרעתם, והיינו תענוגי בני אדם שאמר שלמה שהם המתענגים בשינה בחלום הלילה, שהם עושין **שידה ושידות** ע"י התענוגים הרעים שהם הקריין, והם מזומנים לרעתו להענישו, זולתי אם יקדים רפואה למכתו יבטל המשחיתים בתשובה ומעשים טובים ויסורים ותוכחות ויברח מיד הארורה הזאת.

פסיקתא דרב כהנא – פסקא ה אות ג

מהו **שידה ושידות**? שהיה רודה בשידים ובשידות.

זֹכַמְתִּי עֲמֻדָה לִי 52: (ו) וְכָל אֲשֶׁר שָׁאָלוּ עֵינַי לֹא אֶצְלֵתִי 53 מֵהֶם לֹא מִנֵּעַתִי אֶת לִבִּי מִכָּל שְׂמִינָה כִּי לִבִּי שְׂמִינָה מִכָּל עֲמֻלִּי

52 ספר עבודת הקודש חלק ג פרק יט

ובהיכל ששי של צד שמאל אמר המאור הקדוש ע"ה בזה הלשון, (ח"ב רס"ז ע"ב) זבחי שלמים עלי, עלי דווקא הוא זבחי שלמים עלי איהו בגין דלא אשתכח מקטרגא על עלמא ובגין כך היום שלמתי נדרי לפתאה בני עלמא תדיר, וסוד נער חסר לב הם סוד הבתים החלשים, הרמוזים במדרשו של ר' נחוניא בן הקנה ע"ה, וכמה שלוחים וחיילות יש למדה הרעה היא הכלולה בשמים, ומהם שנים אנשים מרגלים תחת מטתו של שלמה ושם שנים נשים זונות ומשם ומהם נמשכים כל מיני עבודה זרה ומינות ושאר תענוגות בני אדם והנאות הגוף, משם החמדה והתאוה אל העברות והאזהרות שבתורה לעבור עליהן, משם מחשבות והרהורים רעים, ומשם נטיה אל שרירות הלב ומראה העינים, ומשם מעוננים וקוסמים ישמעו, ומשם שאב בלעם באמרו מן ארם ינחני בלק מהררי קדם, ומשם חכמת בני קדם, ושלמה ע"ה היה רוכב על נשר אחד, והולך שמה אצל עז"א ועזא"ל ללמוד חכמתם, והן גרמו לו שנטרד ממלכותו, הוא שאמר **אף חכמתי עמדה לי**, חכמתי שבעבורה נמשכתי אחר הנשים והן עמדה לי, אבל באף דכתיב ויתאנף יי' בשלמה כי עזב ארצות יושר, היא חכמת שלמה האמיתית שנתנה לו במתנה, דכתיב "ויי' נתן חכמה לשלמה", (מלכים א' פ"ה, 26) אשר נאמר עליה "חכמת אדם תאיר פניו", (לקמן פ"ח, 11) וכתיב עליה "ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם" (מלכים א' פ"ה, 10) "ללכת בדרכי חשך", (משלי פ"ב, 13) שהיה הולך אל הרי חושך ששם עז"א ועזא"ל ללמוד חכמתם אשר הטעתו לנטות מאחרי יי', כי המינות מושך את הלב ומהנהו כי יפתה וגם יוכל, וכדאיתא כפרק קמא דעבודה זרה (דף טז ע"ב) שמא דבר מינות בא לידך והנאך ועליו נתפשת למינות וכו', והנאני בדבר ועל ידו נתפסתי למינות, ועברתי על מה שכתוב בתורה הרחק מעליה דרכך וגו', הרחק מעליה דרכך זו המינות וכו', כי האדם בטבע נוטה אל המורגשות הנמשכות מהסבה היא, וכשישמע דברי הורס ועוקר יערבו לו, כי לא יצטרך לטרוח ולהמית עצמו על התורה והחכמה, ולזה הזהיר ואמר בני לחכמתי הקשיבה לתבונתי הט אונך (משלי פרק ה, 1):

53 כתבי הרמ"ע מפאנו – מאמר מאה קשיטה – סימן ה

אצילות משמעו קרבה כמו "ואהיה אצלו אמונ" (משלי פרק ח, 30) ופירוש מאציל מעמיד העלול אצלו וכן נאצל מעמיד עצמו אצל העלה ומדאצטריך כולי האי שמע מינה שנתפשט ונתרבה כתרסו "וְאֶצְלָתִי" (במדבר יא, 17) "וארבי" וכן "וַיֵּאצֵּל" (במדבר יא, 25) "ורבי" האמור בנבואתם של ע' זקנים. והכוונה, כי בא מההעלם המוחלט אל ראשית הגילוי שנתרבה ונתגדל ונתחדש ואף על פי כן איננו מתפרד ולא מתרחק שאלו אמרנו תחלה חָדָשׁ או הוציא או גלה או רבה וכיוצא היינו מתחילים בגנות דהיינו מלה מורה ריחוק וצריכה פירוש לפירושה לסיים בשבח ולהרחיק הריחוק לפיכך בא מעיקרא לשון חכמים מרפא והוא לשון תורה ממש ללמדנו שמעולם לא נתרחק אעפ"י שנתרבה ויהיה הלשון עברי דוקא והתרגום מכללא איתמר וכן יפורש "הלא אצלת לי ברכה" (בראשית כו, 36) שיירת לי ברכה אצלך ויש במשמעו ג"כ שזכות המברך תהיה תמיד מעין נובע לא תפסוק ולא תתרחק ולא תמוש מהמתברך. וכיון שפתחנו בלשון חכמה ממילא

וְזֶה הָיָה זִלְקִי מִכָּל עַמִּלִּי: (יא) וּפָנִיתִי אֲנִי בְּכָל מַעֲשֵׂי שְׁעֵשׂוֹ יָדַי
 וּבְעֵמֶל שְׁעַמְלָתִי לַעֲשׂוֹת וְהִנֵּה הַכָּל הַבָּל וְרַעוֹת רוּחוֹ וְאֵין יִתְרוֹן
 תַּזְזוֹת הַשָּׁמַיִם: (יב) וּפָנִיתִי אֲנִי לִרְאוֹת זִזְכָּמָה וְהוֹלָלוֹת וְסִכְלוֹת 54
 כִּי מָה הָאָדָם מִ"ה שִׁיבּוֹא אַזְוָרִי הַמֶּלֶךְ אֶת אֲשֶׁר כָּבַר
 עֲשׂוּהוֹ: 27 (יג) 21 וְרֵאִיתִי אֲנִי 55 שִׁישׁ יִתְרוֹן לִזְכָּמָה מִן הַסִּכְלוֹת

משמע שזה האצילות מתפשט בלי שום ריחוק להטיב למי שהוא ראוי. ומאן דאמר "וכל אשר
 שאלו עיני לא אצלתי מהם" פי' לא קרבתי אל עצמי להרחיק הדבר הנשאל למנוע אותו מהם.

54 כתבי הרמ"ע מפאנו – ספר גלגולי נשמות – אות ו

**ופניתי [אני] לראות חכמה והוללות [וסכלות] כי מה האדם שיבוא אחרי המלך [את] אשר כבר
 עשוהו, ובכל מקום שאמר ופניתי רצה לומר שחכמה גדולה לראות הוללות על מה שנתגלגל
 שלמה המלך עליו השלום בירמיה הנביא, ועשוהו ישראל כמהולל וסכל ונשלך בבית הכלא כמה
 פעמים ממלכי יהודה, וכן הרבה צדיקים עושים מחכמתם פעמים סכלים ומהוללים, והטילו עצמן
 אחר הזמן להשלים רצון ה' יתברך, ולכך כתיב הוללות וסכלות, אמנם הוללות רומז להלל הזקן,
 סכלות זה שמאי הזקן שאין הלכה כמותו, ודע שהלל הזקן היה גלגול שלמה, וזה שכתוב ופניתי
 [אני] לראות חכמה והוללות דייקא, ושורשו היה מיסוד שהוא רחמים, ולפיכך לא היה כועס
 מעולם, שאותו מדה אינה מניח לכעוס, ושמאי היה מגלגול יהושע בן נון, וזה את אשר כבר
 עשוהו דייקא, ושורשו היה מלכות שהוא גבורה ודין, ולכן שמאי היה כעסן ואין הלכה כמותו,
 ועליהם נאמר במשלי (כ"ט י"ג) רש ואיש תככים נפגשו מאיר עיני שניהם ה', כי שניהם ינקו
 ממעיין היחוד, והבן:**

27 עיין הערה 27 לעיל.

21 עיין הערה 21 לעיל.

55 זוהר חלק ג דף מז עמוד ב

האי קרא אית לאסתכלא ביה, אמאי אמר **וראיתי אני**, וכי שאר בני עלמא לא ידעי ולא חמאן
 דא, אפילו מאן דלא ידע חכמתא מן יומיו ולא אשגח בה, ידע הא שיש יתרון לחכמה מן
 הסכלות כיתרון האור מן החושך, והוא שבח גרמיה ואמר ראיתי אני. פסוק זה יש לעיין בו מדוע
 אומר שלמה המלך ע"ה "וראיתי אני" וכי שאר בני אדם אינם יודעים שיש יתרון לחכמה
 מהסיכלות כיתרון האור מן החושך? אלא הכי תאנא, מאן חכים כשלמה, דבשבעה דרגין דחכמה
 אתקרי כגונא דלעילא, שיתא יומין לעילא, שביעאה עלאה עליהו, שיתא יומין לתתא, שביעאה
 עליהו, שיתא דרגין לכורסיא, הוא על כורסיא, דכתיב (דה"א כט כג) וישב שלמה על כסא
 יהו"ה למלך. שבעה כתרין דיומין לעילא, ז"ן וכדין לקבליהון שבעא שמהן לשלמה, לאתחזאה
 ביה חכמתא קדישא, ובגין כך אתקרי שבע שמהן: שלמה, ידידיה, אגור, בן יקה, למואל, איתאל,

מ"ה כִּיתְרוֹן הָאוֹר מִן הַזֶּשֶׁף מ"ה: (יד) הַזֶּשֶׁף עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ 56 ע"ב וְהַכְסִיל בַּזֶּשֶׁף הוֹלֵךְ וַיִּדְעֵתִי גַם אֲנִי שֶׁמִּקְרָה אֲזוֹד יִקְרָה

קהלת. ואמר שבעה הבלים, ומה דאיהו חמא לא חמא בר נש אחרא, וכד כנש חכמתא ואסתלק בדרגין דחכמתא, אקרי קהלת.

56 זוהר חלק ג דף קפז עמוד א מאמר הינוקא

פתח ואמר **החכם עיניו בראשו** וגו' וכי באן אתר עינוי דבר נש אלא בראשו דילמא בגופו או בדרועיה דאפיק לחכם יתיר מכל בני עלמא. שואל: וכי באיזה מקום עיני האדם לא בראשו שמא נאמר בגופו או בזרועו ובמה אם כן השתנה החכם משאר האדם? אלא קרא הכי הוא ודאי דתנן לא יהך בר נש בגלוי דרישא ד' אמות. מ"ט דשכינתא שריא על רישיה וכל חכים עינוי ומלוי בראשו אינן בהווא דשריא וקיימא על רישיה אלא באור הפסוק כך הוא בודאי. למדנו שלא ילך אדם ד' אמות בגילוי ראש וזאת מפני שהשכינה על ראשו וכל חכם עינוי ומעשיו מכוונים לשכינה ששורה על ראשו וכד עינוי תמן לינדע דהווא נהורא דאדליק על רישיה אצטריך למשחא בגין דגופא דבר נש איהו פתילה ונהורא אדליק לעילא ושלמה מלכא צווח ואמר "ושמן על ראשך אל יחסר" (קהלת ח, 8) דהא נהורא דבראשו אצטריך למשחא ואינן עובדין טבאן ועל דא החכם עינוי בראשו. ולא באתר אחרא. וכאשר מתבונן שהשכינה למעלה מראשו צריכה לקבל הארת שמן משחת קדש מהחכמה וזאת ע"י מעשיו הטובים. גוף האדם דומה לפתיל שבנר השכינה דומה לאור והשמן דומה למעשים הטובים וללא מעשים טובים לא יאיר האור בפתילה ולכן החכם עינוי בראשו להרבות מעשים טובים בגלל השכינה שלמעלה מראשו. (על פי באור ה"מתוק מדבש" שהביא ממפרשים שונים).

וכך הורה רבי ישראל בעש"ט בצוואתו:

וזהו **החכם עיניו בראשו** ר"ל על הראש של הדבר דהיינו על הרוחניות והחיות כגון:

כשמסתכל בשאר גשמיות כגון בכלי יחשוב מנין בא לכלי זה הנוי והצורה ע"כ החומר הוא הפסולת והנוי והצורה היא הרוחני והחיוני מזה הכלי והוא ג"כ חלק אלהי ממעל וכן כשאוכל יחשוב שהטעם והמתיקות של דבר המאכל ההיא בא מכח חיוני והמתיקות של מעלה שהוא חיותו.

וכך כותב נכדו של הבעש"ט בספר דגל מחנה אפרים – פרשת תרומה ד"ה ויקחו **החכם עיניו בראשו** והוא מסתכל ועושה תמיד רק לייחד חתן וכלה שהוא יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה ומשליך כל תענוגי עולם הזה אחר גוו.

בעל התניא, רבי שנאור זלמן מלאדי ז"ל הסביר מאמר הזוהר הזה כדלקמן:

ספר התניא – חלק ראשון – פרק לה

והנה ביאור משל זה שהמשיל אור השכינה לאור הנר שאינו מאיר ונאחז בפתילה בלי שמן וכך אין השכינה שורה על גוף האדם שנמשל לפתילה אלא ע"י מעשים טובים דווקא ולא די לו בנשמתו שהיא חלק אלוה ממעל להיות היא כשמן לפתילה מבואר ומובן לכל משכיל. כי הנה נשמת האדם אפילו הוא צדיק גמור עובד ה' ביראה ואהבה בתענוגים אף על פי כן אינה בטילה במציאות לגמרי ליבטל וליכלל באור ה' ממש להיות לאחדים ומיוחדים ביחוד גמור רק הוא דבר בפני עצמו ירא ה' ואוהבו. מה שאין כן המצות ומעשים טובים שהן רצונו יתברך ורצונו יתברך הוא מקור החיים לכל העולמות והברואים שיוורד אליהם על ידי צמצומים רבים והסתר פנים של רצון העליון ברוך הוא וירידת המדרגות עד שיוכלו להתהוות ולהבראות יש מאין ודבר נפרד בפני עצמו ולא יבטלו במציאות כנ"ל מה שאין כן המצות שהן פנימית רצונו יתברך ואין שם הסתר פנים כלל אין החיות שבהם דבר נפרד בפני עצמו כלל אלא הוא מיוחד ונכלל ברצונו יתברך והיו לאחדים ממש ביחוד גמור.

והנה ענין השראת השכינה הוא גילוי אלהותו יתברך ואור אין סוף ברוך הוא באיזה דבר והיינו לומר שאותו דבר נכלל באור ה' ובטל לו במציאות לגמרי שאז הוא ששורה ומתגלה בו ה' אחד, אבל כל מה שלא בטל אליו במציאות לגמרי אין אור ה' שורה ומתגלה בו. ואף צדיק גמור שמתדבק בו באהבה רבה הרי לית מחשבה תפיסא ביה כלל באמת כי אמיתת ה' אלהים אמת הוא יחודו ואחדותו שהוא לבדו הוא ואפס בלעדו ממש. וא"כ זה האוהב שהוא יש, ולא אפס, לית מחשבה דיליה תפיסא ביה כלל ואין אור ה' שורה ומתגלה בו אלא ע"י קיום המצות שהן רצונו וחכמתו יתברך ממש בלי שום הסתר פנים (וכאשר שמעתי ממורי ע"ה פירוש וטעם למה שכתוב בעץ חיים שאור אין סוף ברוך הוא אינו מתייחד אפילו בעולם האצילות אלא ע"י התלבשותו תחלה בספירת חכמה והיינו משום שאין סוף ברוך הוא הוא אחד האמת שהוא לבדו הוא ואין זולתו וזו היא מדרגת החכמה וכו') והנה כשהאדם עוסק בתורה אזי נשמתו שהיא נפשו האלהית עם שני לבושיה הפנימיים לבדם שהם כח הדבור ומחשבה נכללות באור ה' אין סוף ברוך הוא ומיוחדות בו ביחוד גמור והיא השראת השכינה על נפשו האלהית כמארז"ל "שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה שכינה עמו". (אבות פ"ג מ"ו) אך כדי להמשיך אור והארת השכינה גם על גופו ונפשו הבהמית שהיא החיונית המלובשת בגופו ממש צריך לקיים מצות מעשיות הנעשים ע"י הגוף ממש שאז כח הגוף ממש שבעשיה זו נכלל באור ה' ורצונו ומיוחד בו ביחוד גמור והוא לבוש השלישי של נפש האלהית ואזי גם כח נפש החיונית שבגופו ממש שמקליפת נוגה נתהפך מרע לטוב ונכלל ממש בקדושה כנפש האלהית ממש מאחר שהוא הוא הפועל ועושה מעשה המצוה שבלעדו לא היתה נפש האלהית פועלת בגוף כלל כי היא רוחנית והגוף גשמי וחומרי. והממוצע ביניהם, היא נפש החיונית הבהמית המלובשת בדם האדם שבלבו וכל הגוף ואף שמהותה ועצמותה של נפש הבהמית שבלבו שהן מדותיה הרעים עדיין לא נכללו בקדושה מכל מקום מאחר דִּאֲתִּכְפִּין (שהם נכפפים) לקדושה ובעל כורחם עונין אמן ומסכימין ומתרצין לעשיית המצוה ע"י התגברות נפשו האלהית שבמוח ששליט על הלב והן בשענה זו בבחינת גלות ושינה כנ"ל, ולכך אין זה מניעה מהשראת השכינה על גוף האדם בשענה זו דהיינו שכח נפש החיונית המלובשת בעשיית המצוה הוא נכלל ממש באור ה' ומיוחד בו ביחוד גמור, וע"י זה ממשיך הארה לכללות נפש החיונית שבכל הגוף וגם על הגוף הגשמי בבחינת מקיף מלמעלה מראשו ועד רגליו. וזה שאמר "ושכינתא שריא על רישיה" "על" דייקא וכן אכל בי עשרה שכינתא

את כלם: (טו) ואמרתי אני בלבי כמקרה הכסיל גם אני יקרני 57 ולמה זוכמתי אני אז יתר ודברתי בלבי שגם זה הכל: (טז) כי אין זכרון לזככם עם הכסיל לעולם בשכבר הימים הבאים הכל נשכח ואיך ימות הזככם עם הכסיל: (יז) ושנאתי את הזויים כי רע עלי המעשה שנעשה תזות השמש כי הכל הכל ורעות רוז: (יז) ושנאתי אני את כל עמלי שאני עמל תזות השמש שאניזנו לאדם שיהיה אזרי: (יט) ומי יודע הזככם יהיה או סכל וישלט בכל עמלי שעמלתי וישזכמתי תזות השמש גם זה הכל: (כ) וסבותי אני ליאש את לבי על כל העמל שעמלתי תזות השמש: (כא) כי יש אדם שעמלו בזכמה ובדעת ובכשרון ולאדם שלא עמל בו ע"ב יתננו זולקו גם זה הכל ורעה רבה: (כב) כי מה הנה מ"ה לאדם בכל עמלו וברעיון לבו שהוא עמל תזות השמש: (כג) כי כל ימיו מכאבים וכעס ענינו גם בלילה לא ישכב לבו גם זה הכל הוא: (כד) אין

שריא. והנה כל בחינת המשכת אור השכינה שהיא בחינת גילוי אור אין סוף ברוך הוא אינו נקרא שינוי חס ושלוש בו יתברך ולא ריבוי כדאיתא בסנהדרין דאמר ליה ההוא מינא לרבן גמליאל אמריתו כל בי עשרה שכינתא שריא כמה שכינתא אית לכו והשיב לו משל מאור השמש הנכנס בחלונות רבים כו' והמשכיל יבין:

שפת אמת ספר שמות – פרשת תרומה – שנת [תרנ"ב]
כי בעל תורה כל התשוקה תשוקתו להתבטל למה שלמעלה ממנו. והוא כמ"ש בזה"ק על פסוק
"החכם עיניו בראשו"

שפת אמת ספר במדבר – פרשת חקת – שנת [תרל"א]
וכתיב החכם עיניו בראשו ג"כ הפי' כנ"ל שמתדבק תמיד בשורש וכח הראשית וההתחלה של כל דבר והוא כח חיות השי"ת כנ"ל.
57 ספר עקידת יצחק – שער מד

ואמרתי אני בלבי כמקרה הכסיל גם אני יקרני וגו' כי אין זכרון לחכם וגו', יורה, כי בכל מה שחקר לדרש בכח העיון מיתרון החכמה על הסכלות, אשר הוא מותר האדם מן הבהמה בלי ספק, אינו מספיק להעלותו אל מדרגת הנבדל, אחר שהוא כח מעורב בגשם, שיחוייב שיפסד בהפסדו.

טוֹב בְּאָדָם שִׂיאֲכֹל וְשָׂתָה וְהִרְאָה אֶת נַפְשׁוֹ טוֹב בְּעֵמְלוֹ גַּם זֶה
 רָאִיתִי אָנִי כִּי מִיַּד הָאֱלֹהִים מ"ה הִיא: (כח) כִּי מִי יֹאכֵל וּמִי יִזְוֶשׁ
 זֶוֶן מִמֶּנִּי: (כו) כִּי לְאָדָם שְׂטוֹב לִפְנֵי נָתַן זִכְכָּמָה וְדַעַת וְשִׁמּוּזָה
 וְלִזְוֹטָא נָתַן עֲנִין לְאֶסּוֹף וְלִכְנוֹס לָתֵת לְטוֹב לִפְנֵי הָאֱלֹהִים גַּם
 זֶה הֶבֶל וְרַעוּת רוּחַ 58:

58 רעיא מהימנא ספר במדבר פרשת נשא דף קכג עמוד א

אית הבל ואית הבל, אית הבל טב מצד הקדושה דאתמר ביה כי על כל מוצא פי יי' יחיה
 האדם ואית הבל ביש מצד הקלי' דאתמר ביה **גם זה הבל ורעות רוח.**

פרק ג

(א) **לְכָל זְמַן וְעַתָּה לְכָל חֹפֶן תַּחַת הַשָּׁמַיִם 59: (ב) עַתָּה 60 לְכָתֹב וְעַתָּה לְבִמּוֹת עַתָּה לְטַעַת וְעַתָּה לְעֶקֶר זָטוּעַ: (ג) עַתָּה לְהַרְוֶה וְעַתָּה**

59 זוהר חלק א דף קצד עמוד א

רבי חזקיה פתח ואמר, **לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים**, לפי פשוטו, קשה למה כפל הענין במילים שונות? תא חזי, כל מה דעבד קב"ה לתתא לכלא שוי זמנא וזמן קצוב, בא וראה שכל מה שעשה הקב"ה למטה, לכל נתן זמן קצוב זמן שוי לנהורא ולחשוכא, זמן קצב לאור ולחושך זמנא שוי לנהורא דשאר עמין דאינון שלטין השתא על עלמא, וזמנא שוי לחשוכא דאיהו גלותא דישאל תחות שלטנותא דלהון, זמן נתן לשאר העמים לשלוט על העולם וזמן נתן לחושך שהוא גלות ישראל תחת שלטון הגוים זמנא שוי קב"ה לכלא, בגין כך **לכל זמן**. יש זמן לכל דבר הן לטוב הן למוטב מתי שיבואו, ואם יתמהמה חכה לו כי בא יבא, ועת לכל חפץ רצה לומר וכשיבוא, יש לו זמן ועת קצוב כמה יעמוד ויתמיד אותו העושר או החולי חס ושלוש וזה שאמר **ועת לכל חפץ**, מאי ועת לכל חפץ, זמנא ועדן הוא לכלא, לכל ההוא רעותא דאשתכח לתתא, רצה לומר דבר שחפץ בו השם יתברך שירד למטה אל התחתונים יש לו עת קצוב כמה יעמוד, וכל זה רק בתחתונים לכן אמר כל מה שעשה הקב"ה למטה, אבל מה שהוא למעלה בעולמות אצילות בריאה ויצירה ששם סוד האחדות, אינו תלוי בזמן אלא קיים לעולם.

דבר אחר, **ועת לכל חפץ**, מאי עת שאין הנהגת התחתונים במקרה חס ושלוש, אלא המלכות ממונה על הכל כדכתיב (תהלים קיט קכו) עת זו המלכות, והיא אינה מתוקנת ומקושטת וצריכה לעשות לתקנה ולייחדה ליהו"ה עם התפארת בגלל שבני האדם הפרו תורתך, הפרו התורה וגרמו בה פגם וכתיב (ויקרא יז ב) ואל יבא בכל עת אל הקדש, שתזדמן אליו שהיא עת רעה שהיא הקל' אלא בעת הידועה שהיא המלכות הנקראת זאת, כמו שכתוב בזאת יבא אהרון, הרי ראייה שהמלכות נקראת עת. ואייה דרגא ממנא והא אוקמוה, ובגין כך עת איהו ממנא לכל חפץ תחת השמים.

ספר אדיר במרום ח"א – ולבתר זימנא הוי מסתכל בהאי פרסא ואפרש לך עתה בזה הענין סוד עמוק מאד, והוא ענין השית אלפי שנין כו' (ר"ה לא א). דע כי שורש העוה"ז הוא ז' ימים, וסודם, שירותא וסיומא. והנה כל המאורות האלה צריכין ליתקן, כי הם שורש כל הנמצא בזה העולם. אמנם אם היה אדה"ר עומד במצותו, היו נתקנין כולם ברגע אחד. אך כיון שהוא חטא, הנה נשארו מיד בבחינת הזמן. והענין, כי נשאר זה הדבר בין בכלל ובין בפרט. פירוש – כי כל התיקונים שהיו צריכין לנקבא מן הנסירה ואילך, שנעשית עתה עד שמיני עצרת, היו נעשין אז ברגע אחד. וכיון שחטא הנה הוצרך שכל שנה תקבל תיקוניה בפני עצמו. וגם שפרטיות התיקון יהיה נעשה בכל מדריגה בפני עצמו, עד שהענין מתארך עד שמיני עצרת, והבן היטב:

נמצא לפי זה ששליטת החיצוניות הוא הגורם את הזמן. ושורש הכל הוא הרשימו והקו שסודם ו"ה, כי שליטת ה' עושה הזמן ושליטת ה' עושה הנצחיות. והנה זהו סוד, **לכל זמן ועת לכל חפץ**, כי מן המלכות נמשך זה הענין. והוא סוד חיי שעה (שבת י א). והנה העת הוא המלכות המגלה כל אור בפני עצמו, והוא סוד הלבנה שמסבבת בכל חדש, לגלות אור כל ההיוו"ת מן הי"ב היוו"ת הנכללות בשמש, כל אחד בפני עצמו. ומצדה, **לכל זמן**, כי האורות אינם מתגלים אלא זה אחר זה, ונעשה הזמן לתחתונים, והבן היטב.

פירוש מאמר ארימת ידי בצלותין

והנה זה סוד היחוד, המתגלה בכל זיווג, שהוא מתגלה מעט מעט, מדריגה אחר מדריגה, עד שיהיה הכל נשלם, כמו שביארנו למעלה כבר. וזה סוד הזמן, שבו, **"לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים"**. וסוד זה מ"ה וב"ן ממשי, הם תיקון האמצע, כי רק זה הוא המתגלה בכל היחוד הנשלם, דהיינו אם היה היחוד (ה)מתגלה בכל החלקים, היה מיד נשלם הכל. אבל מה שנעשה מכח כל התיקון של היחוד שאמרנו, אינו אלא גילוי אחד מן המדריגות לבד, המגיע לאותו היום, והיינו ממדריגות האמצע. כי כבר שמעת שהוא הצריך ליתקן, כדי שבסוף הכל יתחברו רישא וסופא. וסוד הכל תלוי במ"ה וב"ן, כי ב"ן – שרש כל קלקולי האמצע והעלמיו, ומ"ה – תיקוניהם בגילוי השם. ונעשה מתחלה מה שנעשה, והולך ונעשה תמיד עד הסוף, עד שבהשתלם מ"ה וב"ן להתחבר ביחד – יהיה סוף האמצע. וסוד זה, מ"ה וב"ן – עולה זמ"ן, כי כל הזמן רק בהם, וחלקי הזמן הם חלקי מ"ה וב"ן המתחברים זה לזה. ולכן היחוד עולה עד סוד הרישא וסופא. אך ההשפעה הבאה, וסוד גילוי מדריגת היחוד המתגלה באותו הזיווג, הולך הכל אל מ"ה וב"ן.

שפת אמת ספר בראשית – פרשת חיי שרה – שנת (תרס"א)

עיקר כח האבות היה לתקן הזמן שהוא תחת הטבע וזהו השלשה תפלות שתקנו לפי שינוי הזמנים. דאיתא תורה נקראת חיי עולם ותפלה חיי שעה (שבת דף י ע"א) שהתורה עצם עץ החיים. ותפלה חיי שעה, שיש עתים וזמנים שהחיות מתגלה גם בעולם הזה כמ"ש **לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים**. ובאמת זה החיות מתעורר רק ע"י תשוקות התחתונים. לכן נקראת חיי שעה מלשון רצון ותשוקה. וכ"כ **לכל חפץ תחת השמים** וזה מרוב הרצון ותשוקת האבות במסירות נפש מצאו גם תחת השמים אלה התיקונים והוא תיקון חטא האדם. וז"ש מתחלה אלוקי השמים ועתה אלוקי הארץ. (מדדש רבה בראשית נט פסקה ח) שהמשיכו חלק אלקות גם בארץ. וקבעו זמנים למצוא החיות כמו שכתוב "ונחלתם לעולם תהיה" (תהילים מזמור לז, 8).

60 ספר שנרי אורה – השער השני – הספירה התשיעית

ודע כי יש עתים לטובה ועתים לרעה, כבר גלה שלמה עליו השלום הסוד ואמר: **עת ללדת** (שם, ב). ויש כמו כן עת רצון ועת רעה, כמו שדרשו רז"ל בפרק חלק, והנני מגלה לך הסוד. דע כי מידת אדנ"י נקראת ע"ת, וכשהיא מחוברת לצדי"ק הנקרא טו"ב אזי היא 'עת טובה', שהרי טוב מתחבר עם עת. ואם חס ושלוש טוב נפרד מעת, הרי מתחבר עם עת עניין אחר שיושב חוץ

לספירות ונקרא רע, וזהו 'עץ הדעת טוב ורע'. וכבר פירשנו זה בעניין עץ הדעת טוב ורע, שהיא מידת אדנ"י הנקרא במידה זו. והכול כפי הדין הישר ומשפט האמת, וכבר גילה שלמה עליו השלום עניין זה בסוף קהלת ואמר; כי את כל מעשה האלהים יבא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע (שם יב, יד). ולפי דרך זה אחז"ל: חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה. וזהו סוד אמרו: דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש (ויקרא טז, ב). מאי בכל עת? כלומר, בכל עת שהיא עת רעה, שהדברים הנקראים רע מחוברים לעת. או שמא אותה העת היא באותם העתים החיצוניים הנקראים עתות טומאה. כי כמה עתים חיצוניים יש מחוץ לפרגוד, וכל אחד מהם מזומנת לפורענות, וגם הם בכלל 'ואל יבוא בכל עת אל הקדש'. ובאיזו עת ראוי לו לבוא? בזאת יבא אהרן אל הקדש (שם, ג), במידה הנקראת זא"ת. לפי שמידת 'זה אלי' שהוא טוב מחובר לה והוא טוב, ועל שמו נקראת זא"ת.

ספר שערי צדק – השער הראשון

וכשירד שלמה עליו השלום לעומק הידיעה זו פירש כמה דברים ואמר **עת ללדת ועת למות עת לטעת ועת לעקור** ושאר כל העתים שפירש באותן פסוקים ובא פירש פסוק אחד לתקן כל מיני עתים ואמר "בכל עת יהיו בגדיך לבנים" (לקמן פרק ט, 8) כלומר למשוך הלובן העליון על ידי הרצון ואז יהיו כל העתים בטובה ובשפע וכיצד הוא המריק השמן מלמעלה דרך הצינורות העליונות ואמר בסוף הפסוק "ושמן על ראשך אל יחסר" ואמר כשמן הטוב היורד על הזקן זקן אהרן בודאי שמושך עולם החסד והרחמים ולפכך היה נכנס לקדש הקדשים ביום הכפורים בבגדי לבן ולפי שהם מרצים ומתקנים כל העתים. כתיב אל יבא בכל ע"ת אל הקדש וכתיב בכל עת יהיו בגדיך לבנים וכתיב בזאת יבא אהרן אל הקדש כתנת בד קדש ילבש ומכנסי בד יהיו על בשרו בגדי קדש הם ורחץ במים את בשרו ולבשם בכאן הודיע סוד בכל עת יהיו בגדיך לבנים ואלו הם העיקרים הגדולים הנקראים ע"ת רצו"ן:

פירוש הרמ"ק לספר יצירה פרק רביעי

שבע כפולות בג"ד כפר"ת מתנהגות בשתי לשונות, יסודן חיי"ם שלו"ם חכמ"ה עוש"ר ח"ן זר"ע ממשל"ה:

יסודן – רצה עם היות שאמר שיש בהן כח הדין והרחמים, עם כל זה פעולתם העיקרית אינה אלא רחמים וטובה, וזהו שאמר יסודן חיים וכו'. אמנם כאשר יגרמו התחתונים הסתר הפנים הם מתהפכין מדות רחמים לדין, אבל עיקרם לא היה אלא לרחמים. חיי"ם – זה בחסד שהחכמה עליה כדכתיב והחכמה תחיה בעליה, והחסד י' שהיא ביה, ומתמן אתקרי חסי"ד. שלו"ם – הוא מצד הגבורה ששם המלחמה, אמנם בזכותו היא שלום והיינו שהיא פועלת על ידי היסוד, ועל דרך זה פועלת גם כן היסוד החיים מצד החסד ומשם נקרא א"ל ח"י, ומהגבורה שד"י שיש בו לשדד הכח החיצון ולהכניעו בחוזק הגבורה. חכמ"ה – מצד הת"ת, כי הוא נק' דעת ויונק חכמה מהימין ובינה מהשמאל, ונמצאו בו חכמה ותבונה ודעת, ופחות משלשתן אין חכמה ודאי. עוש"ר – הוא מצד הנצח, ועם היות שעיקרו בצפון, בנצח הוא מצד התחברו עמה שמשם היא נוצחת

בגבורה. ח"ן – בהוד, וזהו ונ"ח שהוא יסוד מצא ח"ן מהוד ודאי. זר"ע – יסוד, שהוא האבר הקדוש שדרך בו יוצא הזרע, וממשל"ה – היא מלכות, כאומרו ומלכותו בכל משלה. והם שבעה פעולות כוללות כל ענייני ההנהגה שבמציאות. והנה לפי זה הם חסד ב' חיים, גבורה ג' שלום, ד' ת"ת חכמה, כ' נצח עושר, פ' הוד חן, ר' יסוד זרע, ת' מלכות ממשלה; והנה אלו הם שבעה בעצם המדות, אמנם במלכות יהיו ארבעה עשר שהם שבעה נקביים ושבעה זכרים, והם י"ד עתים טובים שבקהלת, והם אלו:

א. עת ללדת ב. ועת למות:

ג. עת לטעת ד. ועת לעקור נטוע:

ה. עת להרוג ו. ועת לרפוא:

ז. עת לבנות ח. ועת לפרוץ:

ט. עת לבכות י. ועת לשחוק:

יא. עת ספור יב. ועת רקוד:

יג. עת השלך אבנים יד. ועת כנוס אבנים:

טו. את לחבוק טז. ועת לרחוק מחבק:

יז. עת לבקש יח. ועת לאבד:

יט. עת לשמור כ. ועת להשליך:

כא. עת לקרוע כב. ועת לתפור:

כג. עת לחשות כד. ועת לדבר:

כה. עת לאהוב כו. ועת לשנוא:

כז. עת מלחמה כח. ועת שלום:

הנה כ"ח עתים אלו הם י"ד טובים וי"ד רעים, הם סוד שבעה בשבעה ושבע בשבע, והם בסוד דבר ותמורתו אשר נבאר לקמן. ויורה על פעולת המלכות שהיא הנקראת ע"ת, ויש בה כ"ח עתים הללו שהם י"ד ימין וי"ד שמאל בסוד יהו"ה אל"הינ"ו יהו"ה, והם י"ד ימין, וי"ד שמאל כוז"ו במ"וכס"ז כוז"ו, והם בסוד שבעה בשבעה. וכבר פירשנו ענין אותיות אלו במקומות רבים, והכוונה שיורו על שבעת המדות מימין ומשמאל ועל סוד שבעה בשבעה. ולכך כ"ח עתים למלכות, ועל אלו נאמר ואל יבא בכל עת אל הקדש, עת לא יבא ועת יבא כפי העת.

וזהו חלק ב דף קנה עמוד ב

פתח ההוא טייעא ואמר, עת לעשות ליהו"ה הפרו תורתך, עת לעשות ליהו"ה, אית עת ואית עת, (קהלת ג, 8) **עת לאהב ועת לשנא**, עת איהו לעילא, דההוא עת רזא דמהימנותא איהו, ודא

לְרִפּוּא עֵת לְפְרוּץ וְעֵת לִבְנוֹת: (ד) עֵת לִבְכוֹת וְעֵת לְשִׁזּוֹק עֵת
 סְפוּד וְעֵת רִקּוּד: (ה) עֵת לְהִשְׁלִיךְ אַבְנִים וְעֵת כָּנוֹס אַבְנִים עֵת
 לְזֻבּוֹק וְעֵת לְרֻזּוֹק מִזֻּבֶּק: (ו) עֵת לִבְקֵשׁ וְעֵת לְאַבֵּד עֵת לְשִׁמּוֹר
 וְעֵת לְהִשְׁלִיךְ: (ז) עֵת לְקָרוֹעַ וְעֵת לְתַפּוֹר עֵת לְזֻשּׁוֹת וְעֵת
 לְדַבֵּר: (ח) עֵת לְאַהֲבָה וְעֵת לְשֹׂנְאָה עֵת מִלְּזֻמָּה וְעֵת שְׁלוֹם: (ט) מִה

אקרי עת רצון, והאי איהו דאתחייב בר נש למרחם ליהו"ה תדיר, כמה דאת אמר (דברים ו,ו) ואהבת את יהו"ה אלהיך, ועל דא עת לאהב, דא איהו עת דאתחייב בר נש לאהב. ואית עת אחרא דאיהי רזא דאלהי"ם אחרים, ואתחייב בר נש למשנא ליה, ולא יתמשך לביה אבתריה, ועל דא עת לשנא, ובגין כך כתיב (ויקרא טו,2) דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש. (והכא) בזמנא דישראל משתדלי באורייתא ופקודי אורייתא, ההוא עת רזא דמרימנותא קדישא מתתקנא בתקונהא, ומתקשטא בשלימותא כדקא יאות, ובזמנא דישראל מתבטלי מאורייתא, כביכול ההוא עת לאו איהו בתקונהא, ולא אשתכחת בשלימו ולא בנהורא. וכדין עת לעשות ליהו"ה, מאי לעשות, כמה דאת אמר (בראשית ב,3) אשר ברא אלהי"ם לעשות, מאי לעשות, דאשתארו גופי דשידי דאתקדש יומא ולא אתעבידו, ואשתארו לעשות, רוחין בלא גופי, אוף הכא עת לעשות, אשתאר בלא תקונא ובלא שלימו, מאי טעמא, משום דהפרו תורתך, בגין דאתבטלו ישראל לתתא מפתגמי אורייתא, בגין דההוא עת הכי קיימא, או סלקא או נחתא בגיניהון דישראל.

תיקוני זהר דף קא עמוד ב

תקונא שתין ותשנ:

הדא הוא דכתיב עת ללדת ועת למות עת לטעת וכו', ואינון י"ד י"ד, יד ימינא רחמי, ללדת לטעת לרפוא לבנות לשחוק לרקוד כנוס אבנים לחבוק לבקש לשמור לתפור לדבר לאהוב שלום. יד שמאלא דינא למדן, למות לעקור להרוג לפרוץ לבכות ספוד להשליך אבנים לרחוק לאבד להשליך לקרוע לחשות לשנוא מלחמה, יד ימינא איהי פשוטה לקבל שבים, דכתיב (שמות י"ד) ובני ישראל יוצאים ביד רמה, ימינך ה' נאדרי בכח, יד ימינא רחמי. יד שמאלא דינא, דכתיב (שם ט') הנה יד ה' הויה, (דברים ב') יד ה' היתה בס להמם:

ספר פתחי שערים נתיב עולם התיקון – פתח עשירי

וכן אמר שלמה, שכל רוע הסידור הנמצא בעולם ובבריאה, הוא הכל תחת השמש שהוא הנותן זמן לכל דבר, וע"ז אמר לכל זמן וגו' עת ללדת ועת למות וגו' שחושב כל כ"ח עתים של רע וטוב שהוא מסודר ע"י חיבור מ"ה וב"ן שנוהג בכל הזמן של ו' אלפי שנים שנקרא זמן, מה+בן גימ' זמן שלפעמים הטוב גובר ולפעמים להיפוך בסוד הבחירה כמ"ש.

**יִתְרוֹן הָעוֹשֶׂה בְּאִשֶּׁר הוּא עִמָּל 61: (י) רָאִיתִי אֶת הָעֵנָן אֲשֶׁר נָתַן
אֱלֹהִים לְבָנֵי הָאָדָם לְעֵנוֹת בּוֹ: (יא) אֶת הַכֹּל עָשָׂה יְפֶה בְּעֵתוֹ
גַּם אֶת הָעֵלָם נָתַן בְּלִבָּם 62 מִבְּלִי אֲשֶׁר לֹא יִמָּצֵא הָאָדָם אֶת**

61 תלמוד בבלי מסכת ברכות דף מג עמוד ב

ואמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב מאי דכתיב **את הכל עשה יפה בעתו** מלמד שכל אחד ואחד יפה לו הקדוש ברוך הוא אומנתו בפניו. ופירש רש"י שם "אפילו בורסי יפה לו אומנתו בעיניו כדי שלא יחסר העולם אומנותו".

ספר ביאורי אגדות (אפיקי ים) – יבמות דף מט ע"ב

וע"ז אמר שלמה המע"ה **לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים**, ר"ל שבנפש שמן הארץ שהיא דרגא דנוקבא שבו הוא תחת הזמן והעת והם הכ"ח עתים שבז' ימי השבוע חדשה של לבנה, ולזה אמר אח"כ **מה יתרון העושה באשר הוא עמל** וכך, שכל ענייני עוה"ז הם חיי שעה שהם תחת הזמן שתלויים בנפש היסודי, משא"כ בתורה ומצות שהם ברוח והם למעלה מן השמש.

ספר עקידת יצחק – שער סז

ועל הענינים האלה הנהגת הטבע וההשגחה הפרטית אמר החכם שלמה **את הכל עשה יפה בעתו, גם את העלם נתן בלבם מבלי אשר לא ימצא את המעשה אשר עשה האלהים מראש ועד סוף**. הנה על סדר הענין הטבעי בהנהגה אמר את הכל עשה יפה בעתו, כי הוא סדור נכון וקיים בלתי משתנה בעת מן העתים. אמנם על הסדור השני אשר לפי ההשגחה, אמר גם את העלם נתן בלבם, רצוני, בלב החכמים יודעי העתים לפי התורה והמצוה כנזכר. ואמר כי בבחינת אלו השתי הנהגות ישכיל האדם מאד בעניני ההנהגה, ויותר לו ספקות עצומים במעשה האלהים, עד שלא יאמר שלא ימצא האדם את המעשה אשר עשה האלהים מראש ועד סוף, אבל שימצאנו ויתן לו סבה ועלה כמו שכתבנו (בתחלת שער ג' הנזכר ובשער כ"ו) דרוש מאתם, כי הם עניינים ביארם בס' קהלת תכלית הביאור למתבונן בהם, כמו שפירשתי שם:

62 זוהר חלק א דף קצה עמוד ב

פתח ואמר, **את הכל עשה יפה בעתו, גם את העולם נתן בלבם, מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה אשר עשה האלהים וגו'**, תא חזי, זכאין אינון דמשתדלי באורייתא, וידעי לאסתכלא ברוחא (ס"א ברזא) דחכמתא, **את הכל עשה יפה בעתו**, כל עובדין דעבד קב"ה בעלמא, בכל עובדא ועובדא אית דרגא ממנא על ההוא עובדא בעלמא הן לטב הן לביש, מנהון דרגין לימינא, ומנהון דרגין לשמאלא. אזיל בר נש לימינא ההוא עובדא דעביד, ההוא דרגא ממנא (ס"א דימינא) לההוא סטרא, ועביד ליה סיועא, וכמה אינון דמסייעי ליה, אזל בר נש לשמאלא ועביד עובדוי, ההוא עובדא דעביד ממנא (ס"א דרגא דשמאלא) איהו לההוא סטרא, וקא מקטרג ליה ואוביל ליה לההוא סטרא ואסטי ליה. ובגין כך ההוא עובדא דעביד בר נש כדקא

הַמַּעֲשֵׂה אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים מֵרֹאשׁ וְעַד סוֹף: (יב) יָדַעְתִּי כִּי
אֵין טוֹב בָּם כִּי אִם לְשִׂמּוּחַ וְלַעֲשׂוֹת טוֹב בְּזִיּוּ: (יג) וְגַם כָּל
הָאָדָם שִׂיאֲכָל וְשִׂתָּה וְרָאָה טוֹב בְּכָל עֲמָלוֹ מִתַּת אֱלֹהִים
הִיא: (יד) יָדַעְתִּי כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאֱלֹהִים הוּא יִהְיֶה לְעוֹלָם
עָלָיו אֵין לְהוֹסִיף וּבְמִנּוֹ אֵין לְגַרְעֵ 63 וְהָאֱלֹהִים עָשָׂה שִׁירָאוֹ

חזי, ההוא ממנא דסטור ימינא קא מסייע ליה, ודא הוא בעתו, **יפה בעתו**, דההוא עובדא מתקשרא בעתו כדקא חזי ליה, **גם את העולם נתן בלבס**, כל עלמא וכל עובדוי דעלמא לאו אינון אלא ברעותא דלבא, כד סליק ברעותא (דלבא, וכד סליק ברעותא) דבר נש, זכאין אינון צדיקיא דאמשיכו עובדין טבין, לאוטבא לון ולכל עלמא, ואינון ידעין לאתדבקא בעת שלום, ובחילא דצדקה דעבדין לתתא, אינון משכין לההוא דרגא דאקרי כל, לאנהרא בעתו. ווי לון לחייביא דלא ידעין עת דההוא עובדא, ולא משגיחין למעבד עובדיהון בעלמא על תקונא דאצטריך ליה לעלמא, ולאתקנא עובדא בההוא דרגא דאתחזי ליה, מאי טעמא, בגין דלא ידעין. ועל דא אתייהב כלא ברעותהון דבני נשא, דכתיב **מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה אשר עשה האלהים מראש ועד סוף**, ובגין כך דאינון עובדין לא אתעבידו לאתקנא בדוגייהו כדקחזי, דיתכליל עובדא דא בדרגא דא, דלאו כתקונא אלא כפוס רעותא דבר נש, מה כתיב בתריה, **ידעתי כי אין טוב בם כי אם לשמוח ולעשות טוב בחייו**, ידעתי כי אין טוב בם, באינון עובדין דלא אתעבידו כדקא יאות, כי אם לשמוח בכל מה דייתי עלוי, ולמיהב הודאה לקב"ה, ולעשות טוב בחייו. דהא אי ההוא עובדא גרים ליה בישא, בגין ההוא דרגא דקא ממנא עלוי, אית ליה למחדי ביה ולאודאה עליה, דאיהו גרים ליה לנפשיה, ואיהו אזיל בלא ידיעא כציפרא דא בגו קוסטירא. וכל דא מנלן, דכתיב **כי גם לא ידע האדם את עתו, כדגים שנאחזים במצודה רעה, וכצפרים האחוזות בפח, כהם יוקשים בני האדם לעת רעה כשתפול עליהם פתאום, כי גם לא ידע האדם את עתו**, מאי עתו, עתו דההוא עובדא דקא עביד, כמה דאת אמר, את הכל עשה יפה בעתו, ובגין כך אינון כצפרים האחוזות בפח, ובגין כך זכאין אינון דמשתדלי באורייתא וידעי ארחוי ושבילוי דאורייתא דמלכא עלאה, למהך בה בארח קשוט.

ספר שערי אורה – השער השני – הספירה התשיעית

ויש לי לעוררך על סוד פנימי דק. דע כי בהתחבר מידת זכו"ר שהיא התפארת שבסופה מתנקזת אל היסוד ולכן ניתן לקרוא לה גם יסוד ע"ש סופה ושמו"ר שהיא המלכות אזי כל העולם במילוי ובשלימות, והסוד: **את הכל עשה יפה בעתו**, כי מידת זכור יסוד נקראת בסוד 'כל', ומידת שמור מלכות נקראת 'ע"ת'. וּפְשָׁזְכוֹר ושמור מתאחדות כאחד, בסוד כ"ל ובסוד ע"ת, אזי אומר: את הכל עשה יפה בעתו. והסוד, בעת ו' היינו חיבור המלכות הנקראת עת עם ו' שהוא התפארת:

ר' יהודה פתח ואמר **ידעתי כי כל אשר יעשה האלקים הוא יהיה לעולם עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע** וגו'. שלמה מלכא דחכמתיא יתיר על כל בני עלמא לא ידענא כי כל אשר יעשה האלקים הוא יהיה לעולם ואיהו אמר ידעתי מה דלא ידע בר נש אחרא אלא ודאי שלמה מלכא חכמתיא סלקא על כל בני עלמא ומה דאיהו ידע לא ידעי כל שאר בני עלמא. תא חזי שאר אומני דעלמא כד איהו עביד עבידתא אשגז ביה ואסתכל זמנא ותרין זמנין ועביד ליה ולבתר אוסיף עליה או גרע מניה וקב"ה לאו הכי אפיק עבידתא לאמתו מתהו דלית בה ממשות כלל ואיהו ממש אתתק כדקא יאות ולא אצטריך לאוספא ולאגרעא מניה בגין כך כתיב וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד. תו כל אשר יעשה האלקים לתקונא דעלמא ודאי הוא יהיה לעולם.

ספר שערי צדק – השער הששי

וזוה שאמר שלמה ע"ה **כי כל מעשה אלהים הוא יהיה לעולם עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע** והטעם לפי שהשם יתברך עשה כולם בתכלית השלימות אין דבר בעולם יכול להיות יותר מתוקן מן מתבונה שהכינו השם יתברך יתעלה לפיכך נזכר בכל מעשה בראשית אלקים לומר שהכל נעשה על פי הדין לפיכך אין צריך לשנות טבע מכל הטבעים שבעולם כדי לתקנו אמנם צריך לשנותו כדי להראות מלכותו ושלטנותו על כל הנבראים להודיע שהוא עשה הכל ובידו הכל:

ספר פתחי שערים נתיב פנימיות וחיצוניות – פתח א

עוד יש טעם לזה, כי הנהגה זאת ההשגחה הפרטית מתעלמת ועיקר הנהגה הקבועה הנהגת הטבע הוא רק בשם אלהים לבד הטבעיית, והוא כדי שיהיה הבחירה נמצאת ויהיה שכר היראה לאדם שאם לא כן היה הבחירה מתבטל, והוא מה שאמר שלמה, **ידעתי כי כל אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם, עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע, והאלהים עשה שייראו מלפניו**, והוא כמו שאמרנו שהנהגה הקבועה הנקרא בשם אלהים הוא אינו תלוי במעשה ואין שייכות שינוי וגירעון ותוספת כלל בהנהגה זו, והאלהים עשה שיהיה הבחירה ועבודה ושייכות יראה לאדם כמו שהתבאר:

**מִלְפָּנָיו 64:6 (טו) מַה שֶׁהָיָה כָּכָר הוּא 65 וְאֲשֶׁר לִהְיוֹת כָּכָר הָיָה
וְהָאֱלֹהִים יִבְקֹשׁ אֶת נִרְדָּף 66:6 (טו) וְעוֹד רָאִיתִי תַּזּוֹת הַשָּׁמַיִם**

⁶⁴ תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נט ע"א

אמר רבי אלכסנדר אמר רבי יהושע בן לוי לא נבראו רעמים אלא לפשוט עקמומית שבלב שנאמר **והאלהים עשה שיראו מלפניו**. וכן הוא בילקוט שמעוני קהלת פ"ג רמז תתקסח.

⁶⁵ זוהר חלק ג דף סא עמוד א

פתח ר' חייא ואמר **מה שהיה כבר הוא** (נקרא שמו ל"ג) **ואשר להיות** וגו'. מה שהיה כבר היינו דתנינן עד לא ברא קב"ה האי עלמא הוה בארי עלמין וחריב לון עד דקב"ה סליק ברעותיה למברי האי עלמא ואמליך באורייתא כדין אתתקן הוא בתקוני ואתעטר בעטרי וברא האי עלמא וכל מאי דאשתכח בהאי עלמא הא הוה קמיה (והא סליק מקמיה) ואתתקן קמיה ותאנא כל אינון דברי עלמא דאשתכחו בכל דרא ודרא עד לא ייתון לעלמא הא הוה קיימי קמיה בדיוקניהון. (והכי תאנא) אפילו כל אינון נשמתין דבני נשא עד לא ייחתון לעלמא כלהו גליפין קמיה ברקיעא בהוא דיוקנא ממש דאינון בהאי עלמא וכל מה דאולפין בהאי עלמא כלא ידעו עד לא ייתון לעלמא ותנינא האי באינון זכאי קשוט. וכל אינון דלא משתכחין זכאין בהאי עלמא אפילו תמן מתרחקין מקמי קב"ה ועאלין בנוקבא דתהומא רבא ודחקין שעתא ונחתין לעלמא. והוה נשמתא דלהון הא אוליפנא כמה דאינון קשי קדל בהאי עלמא כך הוה עד לא ייתון לעלמא. והוה חולקא קדישא דיהב לון רמאן ליה ואזלין ושאטין ואסתאבון בהוה נוקבא דתהומא רבא ונטלי חולקהון מתמן ודחקין שעתא ונחתין לעלמא אי זכי לבתר ותב בתיובתא קמי מאריה הוא נטיל הוא חולקא דיליה ממש הדא הוא דכתיב מה שהיה כבר (הוא) (נקרא שמו) ואשר להיות וגו'.

⁶⁶ ספר חדושי אגדות חלק שלישי עמוד נא – מסכת בבא מציעא

עד יעקב לא הוי חולשא כו'. ויש לך לדעת כי קודם שהיה יעקב לא היה שייך חולשא כי קודם היה כל אחד ואחד עומד במדריגה מבלתי שהיה נכנס אחד בגבול חבירו ולא היה כאן חולשא זאת לגוף, וכשבא יעקב הלא תראה כי היה נרדף תמיד מעשו ומלבן ויותר מזה שהיה לו צרות הרבה מאוד, עד שתמצא כי לא היה יעקב עומד בעצמו מבלי שיכנסו אחרים בגבולו אבל נכנסו אחרים בגבולו. ודבר [זה] הוא למעלת יעקב העליונה (שהוא) [שהיו] מקנאין בו ורודפים הפגעים והמקריים אחריו ועליו נאמר **והאלקים יבקש את הנרדף** ומדה זאת היה ליעקב. והיה נולד עשו בבטן עם יעקב שלא היה יעקב עולמו בלבד ועשו הוא הרודף אחריו ויעקב הוא הנרדף והרודף לוקח גבול הנרדף כמו שאמרנו. ודבר זה הוא מדת יעקב מידת התפארת בוודאי למי שמבין בסוד החכמה.

באור "כתם פז" להרב שמעון לביא ז"ל דף תמד ע"ב

מִקּוֹם הַמִּשְׁפָּט מו"ה שָׁמָּה הָרָשָׁע 67 וּמִקּוֹם הַצָּדֵק שָׁמָּה הָרָשָׁע: (יז) אָמַרְתִּי אֲנִי בְּלִבִּי אֶת הַצָּדִיק וְאֶת הָרָשָׁע יִשְׁפֹּט הָאֱלֹהִים כִּי עַתָּה לְכָל זֹפֵף וְעַל כָּל הַמַּעֲשֵׂה שָׁם: (יז) אָמַרְתִּי אֲנִי בְּלִבִּי עַל הַבֵּרֶת בְּנֵי הָאָדָם לְבָרֵם הָאֱלֹהִים וְלִרְאוֹת שָׁמָּה

ודוד גם כן, קודם שעלה למלוכה, היה גם כן בסוד עניוּתה של לבנה שעל כן חויב שיהיה נרדף משאול המלך, ובתור עניי אנויות אולא, ולכן זכה ביה (בה) דוד במלכות להיותו עניי כמוהו (כמוהו) שעל סוד זה היה קורא עצמו עניי, "כי עניי ואביון אני" כי מידתו מידה הנקראת עניי מידת המלכות הנקראת איספקלריא שאינה מאירה שאין לה מעצמה דבר חייבה עליו זה להיות נרדף והאלהים מידת המלכות הנקראת אלקים **יבקש את נרדף** כמוהו והבן זה.

67 ספר אגרא דכלה – דף רכד עמוד ב

פרשה ד' (ויק"ר פ"ד א'). נפש כי תחטא בשגגה וכו'. זה שאמר הכתוב (קהלת ג טז) **ועוד ראיתי תחת השמש מקום המשפט שמה הרשע**. (הנה דרש שם המדרש דרשות שונות כדרך המדרש בכל מקום, עד בואו אל המכוון לדרוש גם הדרשה השייכת להפסוק הנדרש עליו, והוא זה) ר' לוי ור' יצחק אמרו ב' דברים בימין, וב' דברים ביד (היינו שמאל), ב' דברים בימין תורה וצדקה, תורה מנין מימינו אש דת למו (דברים לג 2), צדקה מנין דכתיב (תהלים מז 11) צדק מלאה ימינך. ב' דברים ביד נפש ומשפט, נפש שנאמר (איוב יב 10) אשר בידו נפש כל חי, משפט דכתיב (דברים לב 41) ותאחז במשפט ידי, הנפש נתונה במקום המשפט, ונפש יוצאה ממקום המשפט וחוטאת, אמר ר' יצחק אמר לה הקב"ה לנפש אני כתבתי עליך (דברים יב 23) רק חזק בלבתי אכל הדם וכו', ואת יוצאת וחוטאת, נפש כי תחטא בשגגה, עכ"ל.

נ"ל לבאר כוונת המדרש דהוקשה לו אומרו נפש כי תחטא, ולא אמר אדם או איש. וגם כן לא אמר כי תחטא נפש, להקדים העשיה להעושה כדרך המקראות בכל מקום. על כן מפרשו בלשון תמיה שהכתוב מתמיה על הנפש, למה תהיה כזאת שתחטא אפילו בשגגה, ומביא הפסוק ועוד ראיתי תחת השמש, (דהנה שלמה דיבר דברי חידוש מה שראה דבר מתמיה, והוא) **מקום המשפט שמה הרשע**, להיות המשפט היא משמאל גבורה מדת שמאל פחד יצחק, והנפש יוצאה גם כן ממדת השמאל מהשכינה אשר נבנית מהיחוד, וגם כן הייחוד להולדת הנשמה משמאלא איתער, בסוד שמאלו תחת לראשי (שיר השירים ב ו), וכיון שהוא יוצאה ממקום המשפט, הנה מחויבת בטבע לירא מן המשפט כיון שהוא מקור מחצבה, ומחויבת להיות עיניה פקוחות לבל יבוא לידה אפילו חטא שוגג. וזה שסיפר שלמה דבר חידוש שראה מקום:

בְּהִמָּה הַמָּה לָהֶם 68: (יט) כִּי מִקֶּרֶה בְּנֵי הָאָדָם וּמִקֶּרֶה הַבְּהִמָּה וּמִקֶּרֶה אֶזְזֹד לָהֶם 69 כְּמוֹת זֶה כֵּן מוֹת זֶה וְרוּחַ אֶזְזֹד לְכָל וּמוֹתָר

68 ספר עבודת הקודש חלק ב פרק כ

ובמדרשו של רשב"י ע"ה (ז"ח ח"א י"ח ע"ב) תא חזי מה דעבד בר נש דהא קב"ה יהב ביה נשמתא קדישא לאחיא יתיה בעלמא ואיהו אתהדר בחובתיה ואתהפך להווא נפשא דבעירא, דאתמר עלה תוצא הארץ נפש חיה עד כאן:

ונראה שרמז קהלת זה באמרו **אמרתי אני בלבי על דברת בני האדם לברס האלהים ולראות שהם כהמה המה להם**, אמר כי הוא בלבו יספק כלומר מסתפק בעבור בני האדם והוא ישים על ספקם דבר דבור על אופניו, והוא בראותו כי בחרם האלהים, וזה פירוש המילה "לברס" היינו לבררם מהבהמות. והכוונה על בריאת האדם ביתר שאת מכל הנבראים שקדמוהו להורות על מעלתו עליהם וכמו שבארתי למעלה, ואף כי לא יהיה לו מעלה נוספת עליהם שזה היה מן הראוי, לפי שהוא התכלית למה יגרע מהם ולא ימצא בו השלמות הנמצא אתם, שהרי העליונים קיימים באיש עם שנבראו בעבורו והוא מת ולראות שהם כבהמה נדמים ונכרתים הנה זאת מבוכה ודבר מתמיה, שיהיו הדברים שנבראו בעבור התכלית מעולים ממנו. השיב ואמר, המה להם כלומר מידם היתה זאת להם והמה בחרו בדרכיהם כי יי' אלהים נפח באפיו נשמת חיים לתת לו קיום מתמיד, ובחטאו נסתלקה ממנו ואז יהי האדם לנפש חיה כאותה נפש חיה שבשאר הנבראים ולזה נמשל כבהמות נדמו. התבאר א"כ כי חטא ממית, ואלו לא חטא היה חי וקיים לעולם, וזו היא דעת חכמי האמת אשר לא ישפיקו בילדי נכרים:

69 זוהר חלק ג דף קנז עמוד א

רבי חזקיה ור' ייסא הוו אזלי בארצא אמר רבי ייסא לר' חזקיה חמינא באפך דהרהורא אית בגווק. אמר ליה הא ודאי האי קרא אסתכלנא ביה כיון דאמר שלמה **כי מקרה בני האדם ומקרה הבהמה ומקרה אחד להם** וגו'. ותנינן דכל מלוי דשלמה מלכא כלהו סתימין מדרגין דחכמתא. אי הכי האי קרא אית ביה לאסתכלא דהא פתחא לאינון דלאו מהימנותא אשתכח ביה אמר ליה ודאי הכי הוא ואית ביה למנדע ולאסתכלא. פירוש: הוקשה לו לרבי חזקיה באור הפסוק לעיל. והרי דברי שלמה המלך כולם דברי חכמה וכיצד אומר "כי מקרה בני האדם ומקרה הבהמה ומקרה אחד להם"? בנתיים פגשו סוחר שלאחר מיכן התברר שהוא רבי חגי ולאחר שנתנו לו מעט מים להשיב נפשו הסביר להם את הפסוק

אמר לון אותו סוחר שהתברר אח"כ שהוא רבי חגי על דא אמר שלמה האי קרא ולא אמר האי מגרמיה כשאר אינון מלין אלא אהדר אינון מלין דטפשאי עלמא דאמרי כך. דברי שלמה המלך הם ציטוט לדברי טפשי העולם ומאי אמרי כי מקרה האדם ומקרה הבהמה וגו' טפשאי דלא ידעי ולא מסתכלן בחכמתא אמרי דהאי עלמא אזיל במקרה וקב"ה לא אשגח עליהו אלא מקרה האדם ומקרה הבהמה ומקרה אחד וגו'. טפשי העולם אומרים שהעולם מתנהג במקרה ואין השגחה פרטית על בני האדם וכד שלמה אסתכל באלין טפשאין דקאמרי דא וכשראה שלמה דברי אלו הטפשים קרא לון בהמה דאינון עבדין גרמייהו בהמה ממש בגין דאמרי מלין

אלין. קרא להם "בהמה" שעושים מעשה בהמה ממש בכך שאומרים דברים הללו ומנלן ומנין לנו זה קרא דעליה אוכח הפסוק שלמעלה מוכיח דכתיב **אמרתי אני בלבי** הרהרתי בלבי **על דברת בני האדם** בגלל דברי טפשות שאומרים **לברם האלקים** ביררם והבדילם הקב"ה לבדם משאר בני אדם שיש להם אמונה **ולראות שהם בהמה** בעלי האמונה יראו בהם שהם כבהמה ממש **המה להם**. ומפרש הפסוק כך: **אמרתי אני בלבי** וחשיבנא בהאי לאסתכלא על מה. למה הבדילם הקב"ה משאר בני האמונה? **על דברת בני האדם** על ההוא מלה דטפשותא דאינון אמרי על דברי שטות שאמרו לברם האלקים בלחודייהו ביררם הקב"ה לבד ולא יתחברון בהדי בני נשא אחרין דאית לון מהימנותא שלא יתחברו עם בני האדם שיש להם אמונה **ולראות שהם בהמה המה להם** ומפרש את הפסוק. **ולראות** בהו אינון בני מהימנותא שהם בהמה ממש ודעתייהו כבעירא ולראות היינו שיראו בהם בני האמונה שהם בהמה ממש ודעתם כבהמה **המה להם** בלחודייהו ולא לאעלאה לבני מהימנותא בדעתא דטפשותא דא וע"ד **המה להם** ולא לאחרין המה להם היינו לעצמם שלא יתערבו עם בני האמונה עם דעתם הטפשית ולכן אומר "המה להם" ולא עם אחרים ומה דעתא דלהון ומה דעתם הטפשית? כי מקרה בני האדם ומקרה הבהמה ומקרה אחד לכלם וגו'. שהם אומרים שההשגחה על האדם והבהמה וזה תיפח רוחיהון דאינון בעירי. אינון טפשאי. אינון מחוסרי מהימנותא. ווי לון ווי לנפשייהו. טב להו דלא ייתון לעלמא. תיפח רוחם של הבהמות הללו הטפשים הללו, חסרי האמונה אוי להם ואוי לנפשם טוב להם שלא באו לעולם ומה אתיב לון שלמה על דא? ומה השיב להם שלמה על טענתם זו? קרא אבתריה ואמר. **ומי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ**. מי יודע באינון טפשאי דלא ידעי ביקרא דמלכא עלאה ולא מסתכלי באורייתא פסוק אחריו מוכיח ואומר וכו' מי יודע באלו הטפשים שאינם יודעים בכבוד המלך העליון ואינם מתבוננים בתורה **רוח בני האדם העולה היא למעלה** לאתר עלאה לאתר יקר לאתר קדישא לאתזנא מנהירו עלאה מנהירו דמלכא קדישא למהוי צרורא בצרורא דחיי ואשתכחת קמי מלכא קדישא עולה תמימה ודא הוא **העולה היא למעלה**. רוח בני האדם עולה למקום עליון ומכובד וקדוש וניזונת מאור עליון מאור של המלך הקדוש ולהיות מחוברת בצרור החיים ולהמצא לפני המלך הקדוש עולה תמימה **רוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ** ולאו להווא אתר דהוה כל בר נש רוח הבהמה יורדת ולא לאותו מקום של בני אדם דכתיב ביה בצלם אלקים עשה את האדם וכתיב נר יי נשמת אדם. שהרי כתוב בצלם אלקים וכו' היך אמרי אינון טפשאי דלאו מבני מהימנותא ורוח אחד לכל כיצד אם כן אומרים אלו הטפשים שאינם בני האמונה שרוח אחד לכולם? תיפח רוחיהון עלייהו כתיב יהיו כמוץ לפני רוח ומלאך יי דוחה. אלין ישתארון בגיהנם לאינון דרגין תתאין ולא יסתלקון לדרי דרין. אלו שאינם בני האמונה ישארו בגיהנם במדרגות התחתונות ולא יעלו משם לדורי דורות עלייהו כתיב יתמו חסאים מן הארץ ורשעים עוד אינם ברכי נפשי את יי הללויה. אתו רבי חזקיה ורבי ייסא ונשקו רישיה אמרו ומה כל כך הוה עמך ולא ידענא. זכאה האי שעתא דאערענא בך. על פי המתוק מדבע.

הָאָדָם מִן הַבְּהֵמָה מִ"ה אֵין 70 כִּי הַכֹּל הֶבֶל: (כ) הַכֹּל הוֹלֵךְ אֶל מָקוֹם אֲזוּד 71 הַכֹּל הָיָה מִן הָעֶפְרָת 72 מִ"ה וְהַכֹּל שָׁב אֶל

70 דעת תבונות להרמח"ל ז"ל – עא – צו

אמר השכל לנשמה ראי, יש העצמים הגשמיים והעצמים הרוחניים. והנך רואה כמה הפרש יש בין אלה לאלה, כי הגשמיות הוא פחיתות ודאי לגבי הרוחניות, אשר ענינה נכבד ומעולה. והנך רואה כמה מן ההארה יש ברוחניים וכמה מן החשך והחסרון יש בגשמיים. הרי לנו בכאן שני מיני בריאות, בריאה בהארה רבה והשפעה מרווחת לרוחניות ובריאה בהארה מועטת והשפעה ממועטת. לגשמיות ושתי מדות אלו, מדת הבריאה בהארה ומדת הבריאה בלא ההארה, מדת ההארה מתולדות חק טובו היא, ומדת הבריאה בלא הארה – מתולדות העלם טובו. וטראי, כי הרוחניים – כל עסקם בדברי קדושה; אך הגשמיים – עניניהם עניני חול ודברים שפלים ונבזים. ונמצא, שכל כלל עמל האדם תחת השמש אינו אלא הבל הבלים, **ומותר האדם מן הבהמה אין** לאכול ולשתות, ואת הארץ יסחרו, הן כל אלה דברים פחותים ונקלים ודאי. כללו של דבר, כל דברי הגשמיות והטבע הלז הם חשך ולא אור, מה שהאדון ב"ה מסתיר פניו מן העולם ואינו מאיר בו הארת קדושתו, אדרבא, מנחם בתוהו לא דרך, בדרכים שפלים אלה. אך עניני הרוחניים – זה הדרך ישכון אור פניו ית', שהוא מאיר להם בקדושתו, וזה פשוט.

ספר אדיר במרום ח"א – והוא מצחא אקרי רצון
וזהו באמת סוד עמוק, למה בבחינת אנ"י הנו"ן מוקדמת ל'. וגם למה בכאן הנו"ן כפופה, ובאי"ן היא פשוטה.

ושרש כל הענין הזה הוא מה שידעת, שכוונת המאציל בבריאת העולם היתה החזרת הרע לטוב. היינו הזדככות הכלים והפיכת הרצון לקבל לרצון להשפיע וזה תיקון עולם במלכות שד"י וכל זה כבר ידעת מהיכן נמשך, שהוא בהתחזק כח השרש שלא יניח לרע שיתפשט. כי בודאי הוא שהדין הוא שרש לס"א, אך קדושת המאציל ית"ש אשר אין לו שיעור כלל היא לבדה המושלת, ולא ימצא מציאות לרע ברצותו להגלות, כי כח קדושתו וטובו מעביר כל רע, והבן מאד מאד. ונמצא שבהתחזק השורש יחזור ההתפשטות ונאסף אליו. וסוד זה אי"ן כמ"ש לעיל, וזהו סוף השלימות והתיקון האחרון. אך רוצה הקב"ה שיהיה זה בזכות התחתונים, וזהו נעשה בפעולת המלכות שהיא השורש לתחתונים. ובאמת המלכות הנקראת אני הוכנה להיות מתעוררת עד אין סוף ואין תכלית, למלכות היכולת לעלות עד לכתר הנקרא אין לתקן התיקונים הצריכים כולם להגיע אל הסוף שהיא האי"ן. עד שבסוף הכל ישאר לעולם בסוד אי"ן:

והבן היטב, כי זה סוד, **ומותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל** (קהלת ג, יט). והענין, כי שם אלהים בהתפשטותו הרבה נותן מציאות לס"א. ובחזור הדבר לאי"ן, הנה ההתפשטות הזו לא ימצא כנ"ל. אך בעוד שהוא זמן הבחירה הנה הנהגת העולם הוא בסוד ההבלים שהם בחיצוניות, ומשם נמשך ההבל ורעות רוח שהוא אחיזת הס"א. אך בהסתלק הדבר בסוד האין, אז לא יהיה עוד מקום לס"א כלל, ויהיה בסוד, בלע המות לנצח (ישעיה כה, ח):

⁷¹ מדרש רבה בראשית פרשה יב פסקה יא

רבי אליעזר ור' יהושע רבי אליעזר אומר כל מה שיש בשמים ברייתו מן השמים כל מה שיש בארץ ברייתו מן הארץ ומייתי ליה מן הכא (תהלים קמח) הללו את ה' מן השמים וגו' הללו את ה' מן הארץ וגו'.

רבי יהושע אומר כל מה שיש בשמים ובארץ אין ברייתו אלא מן השמים ומייתי לה מהכא (איוב לו) כי לשלג יאמר הוא ארץ מה שלג אע"פ שהייתו בארץ אין ברייתו אלא בשמים כך כל מה שיש בשמים ובארץ אין ברייתו אלא מן השמים.

ר' הונא בשם ר' יוסף אמר כל מה שיש בשמים ובארץ אין ברייתו אלא מן הארץ הדא הוא דכתיב (ישעיה נז) כי כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים וגו' מה הגשם אע"פ שירידתו מן השמים אין ברייתו אלא מן הארץ כך כל מה שיש בשמים ובארץ אין ברייתו אלא מן הארץ.

רבי יודן שסובר שהכל מן הארץ מייתי ליה מהכא (קהלת ג) **הכל הולך אל מקום אחד הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר** רב נחמן אמר אפילו גלגל חמה שנאמר (איוב ט) האומר לחרס ולא יזרח.

רמב"ם יד החזקה – הלכות יסודי התורה פרק ד הלכה ג
וכל המחזבר מארבעה יסודות אלו הוא נפרד בסוף בבחינת והכל שב אל העפר.

ספר עבודת הקודש חלק ג פרק כג

ובמדרשו של רשב"י ע"ה (ח"ג דף ו' ע"ב) ותא חזי לית לך מלה דאמרי כלהו חבריא דא הכי ודא הכי בדאוריתא דלא אזיל כלא לאתר חד ולמבועא חד אתכנש הדא הוא דכתיב הולך כמה דאת אמר כל הנחלים הולכים אל הים (לעיל פרק א, 7) וכתיב **הכל הולך אל מקום אחד**. והכוונה כי כל הדברים יצאו מן המקור ראש המחשבה העליונה, מהכתר ומתפשטים והולכים עד סופה שהוא הים האחרון, המלכות והוא מקום אחד שהכל מתיחד שם ובו נשלם הייחוד, ולזה נאמר נתנו מרועה אחד, ואמרו כלן אל אחד נתנו, (גמ' חגיגה ג ע"ב) לומר שלא באו ההפוכים והשנויים מרשויות שונים, כי אם ממקום אחד מיוחד בא הכל עם שאין בו שום שנוי ותמורה.

⁷² זוהר חלק ג דף לד עמוד ב

רבי אלעזר פתח, (קהלת ג 21) **הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר**, הא תנינן, הכל היה מן העפר אפילו גלגל חמה (בספר נתיבות עולם ב – נתיב הענוה – פרק ג הסביר המהר"ל מפראג ז"ל "פירוש – שכשם שהחרס מן העפר כך גלגל חמה מן העפר") מאן העפר, ההוא דשריא תחות כורסי יקרא קדישא. עפר זו ספירת המלכות וממנה יצאו כל הנבראים בעולם הזה והיא נמצאת תחת ספירת התפארת שהיא כסא לבינה בספרא דבי רב ייסא סבא, הכל היה מן העפר, אתר דכניש לכלא, המלכות אוספת את כלל הספירות ומה שכתוב "נכל היה מן העפר" מלמד דנפקו

שבילין שיצאו ל"ב נתיבות חכמה מהבינה שעל ידה בראה המלכות את העולם הזה להאי סטרא ולהאי סטרא, ט"ז נתיבות מצד ימין וט"ז מצד שמאל ואתכנשו לאנהרא, והתאספו להאיר למלכות כעפרא דא כעפר שבעולם הזה דזרקין לה לכל עבר, שזורקים אותו לכל צד היינו שעושים בו כל מיני שימושים ועל דא הכל היה מן העפר, כל הבריאה הייתה מן המלכות, בכח והכל שב אל העפר ודאי. כי כל הספירות נותנות בה כח הבריאה. ואם כך, קשה שהיה צריך לומר הכל שב אליו ולמה כתב "והכל שב אל העפר" אלא כך הפירוש מן העפר דבי מקדשא קדישא, מספירת הבינה והאי עפר מעפרא עלאה, כמה דאת אמר (איוב כח 6) ועפרות זהב לו, הרי הבינה שהיא בחינת זהב נקראת ג"כ עפר וכמה דאשתכח עובדא לתתא, הכי נמי הוא לעילא כגונא דא. וכפי שנברא העולם הזה למטה כך נבראו ספירות חגתנהי"ם למעלה ע"י הבינה ואוקימנא עפר, עפר דבי מקדשא, דעלמא דא בה' אתברי, העולם הזה נבראם באות ה' שזו ספירת המלכות ועל דא אפילו גלגל חמה, כמה דאת אמר אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, בה' בראם, ובגיני כך הכל היה מן העפר, מאן עפר, ההוא דשארי תחות כורסי יקרא קדישא: הבאור על פי ה"מתוק מדבש" שם שהביא דברי הרמ"ק והמק"מ.

וזהר חלק א דף רמט עמוד ב

תא חזי מטורי דנהירו דתוקפא דשמשא דארעא ביני טורי כלהו עבדי דהב, ואלמלא חיוון בישין דרביאו תמן, בני נשא לא הוו מסכני, בגין דתוקפא דשמשא אסגי דהב. בגין כך ביומיו דשלמה אין כסף נחשב למאומה, הענין שהכסף גמילות חסדים לעני ובימי שלמה היה עושר בסוד הרוצה להעשיר יצפין, מצפון זהב יאתה, ואז המלכות יונקת מהזהב ע"י התפארת דהיינו שמש המשפיע זהב והמלכות עפר ובבחינותיה הרבות "עפרות זהב לו" דהא תקיפא דשמשא אסתכל בעפרא ואסגי ליה דהב, ועוד דההוא עפרא סטרא דדינא איהו, כד אסתכל ביה שמשא נטל תוקפא ואתרבי דהבא. ועוד שאותו עפר היינו המלכות נבנה ממידת הדין וכאשר נוטל שפע התפארת מקבל כח ומתרבה הזהב. הסביר הרמ"ק (הובאו דבריו ב"אור החמה" דף רמא) הזהב הוא דין וגבורת הצפון. אמנם כאשר בא אור השמש היינו שפע התפארת הנקראת מידת הרחמים מתמתקים דיני המלכות וזה הזהב, כלומר דין שנהפך לרחמים כיון דאסתכל שלמה בה, במלכות שבח, ואכריז ואמר **הכל היה מן העפר וגו'**, ועל דא שלמה לא אצטריך לנגנא כדוד, אלא שירתא דאיהו רחימו דעותרא, דהוא נהירו ורחימו דכל תושבחן דעלמא ביה הוו, תושבחחא דמטרוניתא, כד יתבא בכרסיא לקבליה דמלכא, קאמר. ולכן שלמה לא היה צריך לנגן כדוד אביו כי אביו כבר תיקן את המלכות ע"י הכינור. הכינור רומז לכנרת היינו המלכות כשהיא מחוברת אל התפארת בסוד כו נר. כו היינו התפארת ו"נר" זו המלכות "כנור" זה חיבור תו"מ. ואם תדייק תמצא שגם באותיות "כ" יש רמז לתו"מ באופן ש"כ" זו כנ"י ו זו התפארת, וכן באותיות "נר" יש רמז לתו"מ שהרי זה ראשי תיבות "נפש רוח" שאלו תו"מ. כאשר המלכות מתוקנת שלמה המלך אינו צריך לנגן בכינור אלא כבר אומר את שיר השירים שהוא אהבה ועושר שהיא אור ואהבה שכל השירה שבעולם בה היו בשירת שלמה על המלכות בעת שיושבת בכסא מול המלך, מצב של סיהרא באשלמותא, חיבור תו"מ פב"פ בקומה שווה, כתיב (מ"א י כז) ויתן המלך את הכסף בירושלם כאבנים, בגין דכלא הוה דהב, ועפרא שהיא המלכות אתקשר

**הָעֵפֶר: (כא) מִי יוֹדַע רוּחוֹ בְּנֵי הָאָדָם הָעֹלָה הִיא לְמַעַלָּה וְרוּחוֹ
הַבֹּהֶמָה הַיֵּרֶדֶת הִיא לְמַטָּה לְאָרֶץ: (כב) וְרָאִיתִי כִּי אֵין טוֹב
מֵאֲשֶׁר יִשְׁמֹחַ הָאָדָם בְּמַעֲשָׁיו כִּי הוּא זֹכֶקוֹ כִּי מִי יִבְיָאֵנוּ לְרֹאוֹת
בְּמָה שִׁיְהִיָּה אֲזֹרָיו:**

בשמאלא בסטרא דרחימו, דהיינו אהבת דודים הנוהג בשמאל כמה דאת אמר (שיר השירים ב 6) שמאלו תחת לראשי, ושמשא ז"א אתדבק בהדה, בנוק' ולא אתעדי מינה. שלמה טעה בהאי, דהא חמא דאתקריב סיהרא בשמשא, וימינא מחבקא ושמאלא תחות רישא, כיון דאתקריבו דא בדא, אמר הא אתקריבו כחדא, ימינא למה הכא, דהא ימינא לאו איהו אלא בגין לקרבה, כיון דאתקריבו דא בדא למאי אצטריך, מיד (דה"ב ט 20) אין כסף נחשב בימי שלמה, שלמה טעה בזו שהרי ראה שהתקרבה התפארת אל המלכות וכו' טעה וחשב שאין כבר צורך בחסדים ולכן דחה את הכסף הרומז לחסד ואמר שאין הכסף נחשב אמר ליה קב"ה, אנת דחית ימינא, חייך אנת תצטרך לחסד בני נשא ולא תשכח. מיד סטא שמשא מלקבל סיהרא, וסיהרא שריא לאתחשכא, אמר לו הקב"ה אתה דחית את הימין חייך שתצטרך לחסדי בני אדם ולא תמצא ומיד סטתה התפארת מן המלכות והמלכות נחשכה וזה מה שטרד את שלמה ממלכותו והוה שלמה מהדר על פתחין ואמר (קהלת א 12) אני קהלת, ולא הוה מאן דיעבד עמיה חסד, והוה שלמה מחזר על הפתחים ואומר "אֲנִי קְהֵלֶת הָיִיתִי מֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלַם" ולא היה מי שיעשה עימו חסד מאי טעמא בגין דדחה ימינא ולא חשיב ליה, הדא הוא דכתיב (דה"ב ט 20) אין כסף נחשב בימי שלמה למאומה.

פירוש משנה ראשונה לספר יצירה לרמח"ל ז"ל
דע, כי כל העולמות הנפרדים נעשו בסוד האותיות העליונות לפי כל הבחינות שיש בהם. ועוד, כשרצה א"ס ב"ה לברוא אלה העולמות התחתונים, אז קשר כל הספירות של האצילות ביחד ונקרא חותם העולם. ואז המציא מציאות חומר אחד היולי, וסודו מלכות. והוא חומר נפרד, אלא שנקרא מלכות – כשנקח כל המציאות כלו בערך אחד, שאז כל התפשטות האלקות הוא בסוד (הי"ס) [הט' ספירות] וכל הנפרדים בסוד מלכות. וזה החומר היה בלתי צורה, אלא שהיה מוכן לקבל הצורות, והוא סוד התהו. ובחינת החומר הזה נקרא עפר, להיותו בסוד ה' אחרונה של ה' [הוי"ה] ב"ה. וז"ס, "הכל היה מן העפר".

ספר מאור ושמש – פרשת דברים ד"ה כי
ישראל נמשלו לעפר. והנה עפר היא למטה מכולן שכל מיני מתכות באים ממנה וחוזרים אליו, אבל לבסוף הוא מכלה את כל המתכות ועולה על כולן וכדאיתא במאמרם **הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר** אפילו גלגל חמה, והכונה על עפר עליונה שהיא הא אחרונה.

פרק ד

(א) וְשַׁבְתִּי 73 אֲנִי וְאַרְאֶה אֶת כָּל הָעֹשִׂקִים 74 אֲשֶׁר נַעֲשִׂים 75 תַּחַת הַשָּׁמַיִם וְהִנֵּה דִמְעַת הָעֹשִׂקִים וְאֵין לָהֶם מְנוּחָם 76 וּמִיד

⁷³ זוהר חלק ב דף קיב עמוד ב

לנוחות הקריאה הבאתי את התרגום לפי הסולם ואת הבאור לפי ה"מתוק מדבש"

שלמה אמר **ושבתי אני ואראה את כל העשוקים אשר נעשו תחת השמש, והנה דמעת העשוקים ואין להם מנוח, ומיד עושקיהם כח, ואין להם מנוח**, פסוק זה רמזנו בו וכבר למדנו, אבל הכתוב אומר, **ושבתי אני**, וכי מהיכן חזר שלמה? ואם תאמר שהפירוש הוא, אחר שאמר דבר זה חזר כמקודם ואמר דבר אחר, ועל כן נאמר ושבתי, יפה הוא. אבל אם כך הפירוש היה לו לומר "שבתי ואראה" אבל הוא אומר "ושבתי אני ואראה" אלא כך למדנו:

בכל יום היה שלמה משכים בבקר, והיה שם פניו למזרח אולי כדי להשביע את כוחות הטומאה שיבואו לשאת אותו להרי החושך וראה מה שראה ואחר כך חזר לצד דרום, וראה מה שראה. ואחר כך חזר לצד צפון, ועמד שם. השפיל עיניו כדי לא להתבונן בס"א וזקף ראשו כדי שלא יהיה נראה כמשתחווה לכוחות הטומאה.

בשעה הריא, עמוד האש והענן הם שתי זרועות של לילי' נוק' דס"א והם ב' כוחות שלה אש וענן, ובהם התאחזו עז"א ועזא"ל בעת רדתם מן השמים, ולכן באו אל שלמה שני עמודים הללו מפאת עז"א ועזא"ל להוליכו אצלם היו באים, ועל עמוד הענן הוא בא נשר אחד. והנשר הוא היה גדול וחזק, וכך היה בא הנשר, כנף הימין היה על עמוד האש, והגוף וכנף שמאל על עמוד הענן. והנשר הוא היה מביא שני עלים בפיו. בא עמוד הענן ועמוד האש ונשר הוא עליהם ומשתחווים לפני שלמה המלך.

בא הנשר והרכין לפניו ונתן לו עלים האלו. לקחם שלמה המלך והיה מריח בהם, והיה יודע בהם סימן, ואמר זה הוא של נופל של עז"א וזה הוא של גלוי עינים. של עזא"ל בשעה שהיו שני העלים, היה יודע ששניהם, נופל וגלוי עינים, רוצים להודיע לו דברים.

מה עשה, חתם את הכסא שלו בחותם שהיה חזק בו השם הקדוש. מיראת אשמדאי פן יבאלישב על כסאו כאשר עשה פעם והוא לקח טבעת שהיה חזק עליה השם הקדוש לשמירה שלא יזיקו לו ולא יטמאו אותו ועלה לעליה, ורכב על אותו הנשר והלך לו. ונשר הוא היה מתעלה לרום עננים, ובכל מקום שעבר היה נחשך האור. החכמים שהיו באותו מקום שנחשך האור, היו יודעים, והיו אומרים, שלמה המלך הולך ועובר כאן. ולא יודעים לאיזה מקום הולך, הכסילים שהיו שם היו אומרים עננים הם שהולכים ומחשיכים העולם.

הנשר הגביה עוף עימו ופרח ארבע מאות פרסאות, עד שהגיע להרי החושך. ושם הוא תרמוד במדבר בהרים. והוא ירד שם. נשא את ראשו, וראה הרי החושך, והיה יודע כל מה שצריך. והיה יודע ששם צריך להיכנס. היה רוכב על הנשר כמקודם, ופרח ונכנס לתוך ההרים עד אותו מקום ששם הזית. קרא בכוח ואמר "ה' רמה ידך בל יחזיון".

נכנס שם עד שקרב לאותו מקום של הזית שם לפנייהם את הטבעת, וקרב, ושם היה יודע כל מה שרצה מאלו החכמות הזרות שרצה לדעת. כיוון שאמרו לו כל מה שרצה, אז היה רוכב על אותו הנשר ושב למקומו. כיוון שיש על כסאו, נתישב בדעתו, והיה מדבר בדעתו דברי חכמה היקרה. בשעה ההיא אמר **ושבתי אני ואראה. שבתי** ודאי מאותה הדרך, **שבתי** מאותה חכמה, ונתישבה בליבי ובדעתי. ואז ואראה את כל העשוקים. בעל הסולם טרח לבאר באריכות את המאמר המבאר סדר המשכת המוחין דחכמה של שלמה המלך, והמעמיק יעין שם.

74 זוהר חלק ב דף קיג עמוד א

וכדין **ואראה את כל העשוקים**. (וכי זעירין אינון בעלמא דאיהו אמר את כל העשוקים), (נ"א סלקא דעתך דכל עשיקין דהוו בעלמא הוה חמי שלמה מלכא), שואל כיצד אומר שלמה המלך ע"ה שראה את כל העשוקים? וכי מעט עושק יש בעולם? והרי יש עושק במשא ומתן בגזל ומרמה וכו' אלא מאי עשוקים אלין דהוא אמר, אלא לאלו עשוקים התכוין שלמה המלך ע"ה? אינון ינוקין תינוקות דמתין שמתים בתוקפא דאמהון, בחיק אמותם דקא עשוקים מכמה סטריין, עשוקים באתר עלאה דלעילא, הם עשוקים מצד רוחם היינו שנפלה נשמתם בבואם לעולם הזה במאזני מירמה של הס"א בסיבת עוונות הדור ועשוקים לתתא, הם עשוקים מצד גופם היינו שמתים בקטנותם מפני שעתידיים לחטוא והא חברייא אתעררו והכי הוא, אבל סגי אין אינון. אבל יש הרבה סוגים של עשוקים.

קום סבא אתער בחילך, סבא אימא מילך, דודאי בלא דחילו תימא, רב ייבא סבא מעודד את עצמו לומר דברי תורה ללא פחד לית עשוק כאינון עשוקים דהוה איהו עשיק בקדמיתא, יש עשוק שהיה עושק ורוצח בהיותו בעוה"ז בגילגול קודם או מתלתא לאחרא, כמה דכתיב (שמות כ ה) פוקד עון אבות על בנים ועל בני בנים על שלשים ועל רבעים. או שהוא עצמו לא עשק אך הוא דור שני או שלישי לעושק היך הוה עשיק, שלמה מלכא צווח ואמר, (משלי כח יז) אדם עשוק בדם נפש עד בור ינוס אל יתמכו בו, כיון דהוה עשוק בדם נפש, הוא או בנו או בן בנו יהון עשוקין בטיקלא, כיון שהוא עשק, הוא או בנו או בן בנו יהיו עשוקים במאזני המירמה של הס"א דכתיב עד בור ינוס אל יתמכו בו, עד ההוא בור הוא מדור הס"א המלא נחשים ועקרבים רק ינוס מאתר קדישא, נשמתו תשתלח ותנוס מעולם העליון, כי אין מכניסים אותה במחיצת הקב"ה ואל יתמכו בו בהאי עלמא, כשנשמתו תחזור להתגלגל בעוה"ז, אין לו שומרים ותומכים מן המלאכים, והוא מעותד למקרי הזמן ופגעיו, וסוף דבר יהיה נעשק הוא או זרעו מן הס"א כיון דאיהו עשוק בדם נפש, איהו או זרעיה ליהו עשוקים מההוא סטרא אחרא.

אית עשוק משאר עשוקים, יש עוד סוג של עשוקים כמה דאת אמר (ויקרא יט יג) לא תעשק את רעך, איהו עבר ועשק, הוא עשק שכר שכיר ולכן איהו עשוק בבנוי מההוא סטרא אחרא, הוא נעשק בבנוי מצד הס"א ובגין כך אמר את כל העשוקים, אמר שלמה, קאימנא בכל אינון עשוקים בכל סטריין דעשק, ואמאי אינון עשוקים.

⁷⁵ זוהר חלק ב דף קיג עמוד א

הבאתי כאן את תרגום זוהר לפי פירוש הסולם

אשר נעשו, אשר גרו היה צריך לומר, מהו אשר נעשו? ואם עשייה הוא לשבח, הרי אין עשייה שלהם אלא למעלה מן השמש, ששם מקום השבח והתיקונים ולמה אומר הכתוב תחת השמש? ומשיב אבל ודאי שנעשו, ואיך נעשו. אלא כיון שעשוקים שם מרוחיהם, למה באים לעולם הזה, בגילגול? כי עשייה, נופל על הגוף, שהוא בעולם עשייה. אלא הרוחות ודאי נעשו, שנעשו ברוח וגוף בעולם הזה. וכיוון שנשתכלל הגוף שלהם, ורוח ההוא נעשה ונתלבש בגוף זך ונקי בלא לכלוך של עוונות, בעולם הזה, אז נעשק הגוף כמו שנעשק הרוח. וזה הגוף שהס"א נהנית בו יותר מכל. ויש שם רוחות עשוקים אחרים בכמה מינים שלא נעשו בגופים, שלא נתגלגלו לעולם הזה, אבל אלו הם העשוקים שנעשו בגופים ועל כן אומר הכתוב אשר נעשו.

⁷⁶ זוהר חלק ב דף קיג עמוד א

והנה דמעת העשוקים, כלא אושדין דמעין עם טענה קמי קודשא בריך הוא, הכל שופכים דמעות עם טענה לפני הקב"ה, הני אושדין דמעין, דהא ערלה רבי לון וגדיל לון עד י"ג שנין, ולבתר עשוקין לון מערלה, ונטיל לון קודשא בריך הוא, הא לך עשוקין אשר נעשו כבר, אלו שופכים דמעות, כי הערלה שהיא הס"א, גידל אותם עד גיל יג שנים ואח"כ עושקים אותם מן הערלה, והקב"ה לוקח אותם. הרי לך עשוקים אשר נעשו.

בן יג שנה ויום אחד עבר עבירה קטלין ליה, לון הורגים אותו אית טענה וזמינין לומר, מארי דעלמא תינוק בר יומיה דחב דיינין ליה דינא, אנא בר יומא הוינא, דהא מההוא יומא קרי ליה קודשא בריך הוא בן, דכתיב (תהלים ב 7) יהו"ה אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך, מאריה דעלמא יליד בר יומא דינא עבדין ליה, הרי **דמעת אינון העשוקים ואין להם מנחם**. להם יש טענה, ועתידיס לומר, ריבון העולם, תינוק בן יומו שחטא האם כך דנים אותו בדין? הרי דמעת אלו העשוקים ואין להם מנחם.

ואית עשוק אחר, ההוא עשוק דאקרי ממזר, כד נפק מעלמא מיד מפרישין ליה מקהלתא דעמא קדישא, ההוא ממזר עניא מסכנא אושיד דמעין קמי קודשא בריך הוא ואטעין קמיה, מאריה דעלמא, אי אבהתי חאבו, אנא מה חובא עבידנא, הא עובדאי מתתקנן לקמך הו, והנה דמעת העשוקים ואין להם מנחם,

ויש עשוק אחר, עשוק ההוא הנקרא ממזר, כשנפטר מהעולם מבדילים אותו מיד מקהל עם הקודש. ממזר

וכן לכל אינון עשוקים אית לון טענה קמי קודשא בריך הוא, ואין להם מנחם, ומההיא טענה לית לון מנחם, ולית דיתיב מלה על לבהון. וכן לכל אלו העשוקים יש טענה לפני הקב"ה, ואין להם מנחם, היינו אין מי ששייב על טענתם.

ומה דאמר (את כל העשוקים) **והנה דמעת העשוקים**, ומה שאמר "והנה דמעת העשוקים" אליו אינון דמתין בתוקפא דאמהון, הם אלו שמתו בחיק אמם אליו עבדין לאושדא דמעין לכל בני עלמא, בגין דלית דמעין דנפקי מלבא כהני דמעין, אלו גורמים לכל בני העולם לבכות שהרי

אין דמעות היוצאות מהלב כאלו הדמעות דכל בני עלמא תוהין ואמרין, דינין דקודשא בריך הוא קשוט אינון, ועל ארז קשוט אזלי, הני מסכני ינוקי דלא חאבו אמאי מיתו, אן דינא דקשוט דעביד מארי עלמא, אי בחובי אבהתהון אסתלקי מעלמא, אמאי, ודאי **אין להם מנחם**. כי כל בני העולם תמהים ואומרים הרי דיני הקב"ה אמת, ועל דרך אמת הם הולכים, אלו ילדים המסכנים שלא חטאו למה מתו? היכן דין אמת שעושה ריבון העולם? ואם בעוון אבותם הסתלקו מהעולם למה הסתלקו? ודאי שאין להם מנחם.

תו **והנה דמעת העשוקים**, ההוא דמעה דלהון בההוא עלמא דקא מגינין על חייא, דתנן אתר אית מתתקנא לון בההוא עלמא, דאפילו צדיקים גמורים לא יכלין לקיימא תמן, וקודשא בריך הוא רחים לון ואתדבק בהו, ואתקין בהו מתיבתא עלאה דיליה, עוד פירוש, "והנה דמעת העשוקים" דמעה ההיא שלהם, בעולם ההוא, הם מגינים על החיים. שלמדנו, מקום יש המתקן להם בעולם ההוא, שאפילו צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד שם, והקב"ה אוהב אותם ומתדבק בהם, ומתקן בהם ישיבה עליונה שלו. ועלייהו כתיב (תהלים ח 3) מפי עוללים ויונקים יסדת עו, עליהם כתוב, מפי עוללים ויונקים יסדת עו. ומאי תועלתא עבדין תמן, ואמאי סלקין תמן, דכתיב (שם) למען צורריך להשבית אויב ומתנקם, ומה התועלת שעושים שם ולמה עולים שם הוא כמו שכתוב וכו' וכן אית אתר אחרא לבעלי תיובתא וכן יש מקום אחר לבעלי תשובה. התרגום לפי באור הסולם שם.

עֲשִׂיָּהֶם כֹּזֵן וְאֵין לָהֶם מְנוּחָה: (כ) וְשִׁבְחוּ אֹתִי אֶת הַמֵּתִים 77 שִׁכְבָּר מֵתוֹ 78 מִן הַחַיִּים מִ"ה אֲשֶׁר הֵמָּה חַיִּים עֲדָנָה: (ג) וְטוֹב

77 זוהר חלק ג דף קפב עמוד ב

שואל וכי שלמה מלכא משבח למתיא יתיר מן חייא? וכי שלמה המלך משבח למתים יותר מן החיים? והא לא אקרי חי אלא מאן דאיהו בארץ קשוט בהאי עלמא והרי לא נקרא חי אלא מי שהוא הולך בדרך אמת בעולם הזה כמה דאת אמר "ובניהו בן יהודע בן איש חי" (שמואל ב פרק כג, 20) והא אוקמוה חברייא כמו שנאמר וכו' וכבר הסבירו זאת החברים כגון הגמרא בברכות דף יח, הקדמת ספר הזוהר דף ו ע"א, זוהר חלק א דף קלב ע"א ועוד ורשע דלא אזיל בארץ קשוט אקרי מת ורשע שאינו הולך בדרך אמת נקרא מת ואיהו משבח למתים מן החיים וכיצד איפה משבח שלמה המלך ע"ה את המתים מן החיים? אלא ודאי כל מלוי דשלמה מלכא בחכמתא אתאמרו והא אתמר. אלא ודאי כל דברי שלמה המלך בחכמה נאמרו **ושבח אני את המתים** אילו לא כתיב יתיר הוה אמינא הכי אם היה אומר ושבח אני את המתים הייתי מגיע לתימה הנ"ל אבל כיון דכתיב **שכבר מתו** אשתכח מלה אחרא בחכמתא. אבל כיון שהוסיף ואמר "שכבר מתו" יש כאן רמז לדבר חכמה **שכבר מתו** זמנא אחרא אסתלקו מן עלמא ואתתקן בעפרא שכבר מתו, פירוש, שכבר מתו בזמן אחר, שהסתלקו מן העולם ונתקנו בעפר כלומר שחזרו והתגלגלו שוב בעולם הזה בגוף חומרי הדומה לעפר כל שכן דהא קביל עונשא זמנא ותרין כל שכן שקיבלו עונש פעמים כלומר התגלגלו יותר מפעם אחת ודא ודאי אתריה אתתקן בשבחא יתיר מאינן חיי דעד לא קבילו עונשא וזה שכבר התגלגל ודאי נתקן מקומו ביותר שבח מאלו החיים שעוד לא קיבלו עונש הגילגול ועל דא כתיב **ושבח אני את המתים שכבר מתו** דייקא אלן אינון חייין ואקרו מתים מאי טעמא אקרון מתים בגין דהא טעמו טעמא דמותא ואע"ג דקיימי בהאי עלמא מתים אינון ומבין מתייא אהדרו. ועל זה אמר שלמה המלך ע"ה "ושבח אני את המתים שכבר מתו" שכבר מתו היינו שהם חיים אמנם עימנו אך באו לעולם הזה בגילגול והם נקראים "מתים" משום שטעמו טעם מות ואע"פ שחיים בעולם הזה, הם נקראים מתים ומבין המתים הוחזרו. ועוד על עובדין קדמאין קיימין לאתקנא ואקרון מתים. ועוד על מעשים קודמים הם עומדים לתקן כלומר שהם באו בגילגול כדי לתקן את אשר עיוותו בגילגול קודם ולכן נקראים "מתים" כי הם נולדו כדי לתקן מעשי מי שמת.

מן החיים אשר המה חיים דעד לא טעמו טעמא דמותא ולא קבילו עונשיהו ולא ידעי אי זכאן בהווא עלמא ואי לאו. "מן החיים אשר המה חיים" כי עוד לא טעמו טעם המות, ולא קיבלו עונשם, ואינם יודעים אם הם זכאים בעולם ההוא אם לאו.

78 זוהר חלק ג דף ע עמוד ב

ותאנא ולמדנו בשעתא דאצטריך עלמא רחמי בשענה שהעולם צריך לרחמים, ואז ואינון צדיקייא זכאין. אלו הצדיקים הזכאים ההוא נפש דאשתכחנא בעלמא לאגנא על עלמא. נפש ההיא שלהם שנמצאת בעולם להגן על העולם נפש סליק ואזיל ושאט בעלמא ומודע לרוח. ורוח סליק ואתעטר ומודע לנשמה ונשמה לקב"ה. וכדין חס קב"ה על עלמא. נפש עולה והולך ומשוטט בעולם ומודיע לרוח, והרוח עולה ומתעטר ומודיע לנשמה, והנשמה להקב"ה ואז הקב"ה מרחם

מְשַׁנִּיָּהֶם אֶת אֲשֶׁר עָדָן לֹא הָיָה אֲשֶׁר לֹא רָאָה אֶת הַמַּעֲשֵׂה הָרַע אֲשֶׁר נַעֲשָׂה תַּחַת הַשָּׁמַיִם 79: (ד) וְרָאִיתִי אֲנִי אֶת כָּל עֲמָל

על העולם כדין נחתא מעילא לתתא. נשמה אודע לרוח ורוח אודע לנפשא. אז יורד ממעלה למטה. נשמה מודיעה לרוח והרוח לנפש ובכל שבתא ושבתא וריש ירחא כלהו מתחברין ומתעטרין כחד. עד דאזדוגו למיתי לסגדא למלכא עלאה. ובכל שבת ושבת וראש חודש מתחברים הנפש הרוח והנשמה לבוא להשתחוות למלך העליון ולבתר תייבין לאתריהו. הדא הוא דכתיב והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר וגו'. ואחר כך חוזרים למקומם. זה שנאמר "והיה מידי חודש בחדשו וכו'". ובשעתא דאצטריך עלמא רחמי ובשעה שנצרך העולם לרחמים וחייה אזלי ומודעי להו לנפשיהו דצדיקייא ובכאן על קברייהו אינון דאתחזו לאודעא להו. והחיים הולכים ומודיעים צערם לנפשות הצדיקים ובוכים על קברייהם, והם ראויים להודיע להם מאי טעמא דשוין רעותא דילהון לאתדבקא נפשא בנפשא כדין אתערין נפשיהו דצדיקייא ומתכנפי ואזלין ושאטין לדמיכי חברון ומודיעי להו צערא דעלמא וכלהו עאלין בהוא פתחא דג"ע ומודיעי לרוח. מה טעם שהם ראויים הוא משום ששמים רצונם להדבק נפש בנפש ורוח ברוח, אז מתעוררות נפשות הצדיקים ומתאספות והולכות ומשוטטות לישיני חברון, ומודיעים להם צער העולם וכולם עולים לפתח גן עדן ומודיעות לרוח ואינון רוחין דמתעטרין בגיע מלאכי עלאין אזלי בינייהו וכלהו מודיעין לנשמה. ונשמה אודעת לקב"ה וכלהו בעאן רחמי על חיון וחס קב"ה על עלמא בגיניהון ואלו הרוחות מתעטרות בגן עדן, מלאכים עליונים הולכים ביניהם, וכולם מודיעים לנשמה, והנשמה מודיעה להקב"ה. וכולם מבקשים רחמים על החיים. והקב"ה מרחם בשבילם על העולם. ועל דא אמר שלמה **ושבח אני את המתים שכבר מתו** וגו'. והביא שם הזהור מעשה עיין שם. התרגום לפי באור הסולם.

79 זוהר חלק א דף קפז עמוד ב

בא אל אשת אחיך ויבס אותה, לא היה צריך לומר לו את זה דהא יהודה וכלהו שבטין הוו ידעי דא, כי יהודה וכל השבטים היו יודעים זאת ועקרא דמלתא והקם זרע. אולם עיקר הציור היה במילים "והקם זרע וכו'" בגין דההוא זרע אצטריך לאתתקנא מלה, ולמגלם גולמא לתקונא, דלא יתפרש גזעא משרשיה כדקא יאות, הדא הוא דכתיב (איוב לד 15) ואדם על עפר ישוב, כדי שהדבר יתקן, ולהכין גולם, היינו תינוק, שיקבל תיקון כראוי, שלא יפרד הגזע משורשו, היינו האב מהבן, ועל ידי כך נחשב שהאב לא מת כיון שהניח בן מתוקן וכד מתתקן לבתר כדקא יאות, וכאשר ניתקן כראוי, היינו כאשר נפש הנפטר בלא בניס חוזרת בגילגול בתינוק הנולד מהיבוס אליו משתבחין בהוא עלמא, בגין דקב"ה אתרעי בהו, הם משובחים בעולם הבא והקב"ה חפץ בהם ובגין כך כתיב ולכן כתוב (קהלת ד 2) **ושבח אני את המתים, שכבר מתו** דייקא, **מן החיים אשר המה חיים עדנה**, מאי עדנה כמה דאת אמר (בראשית יח 12) אחרי בלותי היתה לי עדנה, וכתיב (איוב לג 25) ישוב לימי עלומי. היינו עידון ימי הנעורים חוזר להם בסיבת הגילגול.

וטוב משניהם את אשר עדן לא היה, (דלא שב לימי עלומי), **אשר לא ראה את המעשה הרע אשר נעשה תחת השמש**, וטוב משניהם את אשר עדן לא היה, דלא שב לימי עלומי, ולא אצטריך

**וְאֵת כָּל בְּשָׂרוֹן הַמַּעֲשֵׂה כִּי הִיא קִנְאָת אִישׁ מִרְעָהוּ זֶם זֶה הַכָּל
וְרַעוּת רוּחַ: (ה) הַכֶּסֶל זִכֶּק אֶת יָדָיו וְאָכַל אֶת בְּשָׂרוֹ 80: (ו) טוֹב**

לאתתקנא, ולא סביל חובין קדמאי בגין דקב"ה יהב ליה אתר מתקנא בהווא עלמא כדקא יאות. וטוב משניהם הוא הצדיק שלא נצרך לגילגול ואינו סובל מעוונותיו הראשונים כי הקב"ה נותן לו מקום מתוקן כראוי.

תא חזי מה כתיב (קהלת ח 10) ובכן ראיתי רשעים קבורים וגו' כמה דאתמר, "רשעים קבורים" אלו רשעים שחזרו לעולם בגילגול כדי לתקן מעשיהם בגין דקב"ה עביד טיבו ולא בעא לשיצאה עלמא, אלא כמה דאתמר, שהרי הקב"ה עושה עימם חסד ואינו רוצה לכלות אותם מהעולם כפי שהובהר וכל ארחוי כלו קשוט וזכו, לאוטבא להו בהאי עלמא ובעלמא דאתי, זכאה חולקהון דצדיקאי דאינון אזלי בארץ קשוט, עלייהו כתיב (תהלים לו 29) צדיקים יירשו ארץ: וכל דרכי הקב"ה אמת וחסד להטיב להם בעוה"ז ובעולם הבא וכו'.

80 ספר קנאת ה' צבאות – חלק שני

מעשה אסתר היה באונס

דע כי זהו סוד הוראות שעה, ואפרש לך זה הענין היטב, כי הנה חילוק יש בין מעשה אסתר למעשה יעל, שמעשה אסתר היה ע"י אונס, ומעשה יעל היה עבירה לשמה, ובאמת הדברים האלה הנה הנם מסתורין של מלך, אשר מי הוא יערב לבו לגלותו, ולולא כי צריכים אנחנו להעביר המכשלה הזאת מקרב עמנו, כי רבה היא, נשא לא נשאני לבי להוציא מפי בענין זה ריש מילין, כל שכן להרחיב לשון כאשר אני עושה עתה. אמנם רחמנא לבא בעי, ומחשבה טובה יצרפנה למעשה, לבלתי שום עלי עון בדבר זה. אבל עינים עורות יפקח לסור מדרכם הרעה, וישמח ה' במעשיו. עתה הט אזניך והבן מאד מאד, כי הדברים עתיקים גדולים ועמוקים, וכבוד אלהים הסתר דבר:

כשגרמו העונות, ירדה השכינה ונתלבשה בלילית שפחה רעה. והשפחה הרעה הזאת, שהיתה נקודה אחת לבד, נתפשטה לעשר נקודות, ונקראת פרצוף. והנה כל מדרגות הקליפות, כיון שרואים השכינה שם מלובשת, הנה הם חושבים שח"ו יוכלו לשלוט עליה, ובאמת הם מתקבצים בשאון גדול על לילית זונה בעבור השכינה אשר שם. ואז ברגע אחד השכינה מסתלקת ובורחת משם, והם נשארים בטומאתם, ואינם שולטים כלל. וסוד ענין זה הוא "מצה שמורה", שהיא השכינה השמורה לבעלה, ואז נאמר על ס"מ (קהלת ד, 5), "הכסיל חובק את ידיו ואוכל את בשרו":

וענין זה הוא ענין אסתר, שהיא השכינה הנמסרת ביד ס"א. ואחשוורוש חושב לשלוט עליה. אבל באמת שמרדכי היה משביע את השידה, ואחשוורוש לא היה שולט עליה כלל. והנה השידה הזאת היתה מבחינת הזוהמה של אסתר עצמה. ונמצא כך ממש כמו שנעשה בקליפה עצמה – שהשכינה בורחת משם. אמנם אף על פי כן, נמצא זה איזה פגם באסתר עצמה, כי זה גורם למעלה גם כן איזה פגם שצריך טהרה, ועל כן אסתר היתה טובלת ויושבת בחיקו של מרדכי. וענין ישיבתה בחיקו של מרדכי הוא ענין הזווג הנעשה למעלה בברחה מן הקליפות, והוא ענין (אסתר ב, 14),

”בערב היא באה ובבוקר היא שבה”, שהוא זמן הזדווגה עם הז”א. והענין הזה נקרא אונס, שהסט”א רוצה לאנס, ואינו עולה בידה:

**מִלֵּא כֹף נְזוּת 81 מִמְּלֵא זֶפְנִים עָמַל וְרַעוּת רוּחַ: (ו) וְשִׁבְתִּי אֲנִי
וְאַרְאֶה הַכֹּל תַּנּוּחַ הַשְּׁמֵשׁ: (ז) יֵשׁ אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי 82 גַם בֵּין וְאֶחָד**

81 ספר תיקונים חדשים – תיקונא שיתסר

ולכל היד החזקה דא שכינתא דאיהי יד ה', ובה וביד הנביאים אדמה (הושע יב 11). החזקה בגלותא, דלא יכלין לה כלהו מסאבין. ואיהי יד דאתמר בה וידי אדם תחת כנפיהם (יחזקאל א 8) ואוקמוהו ידו פשוטה תחת כסא וכו' לקבל שבים (פסחים קיט.). ודא שכינתא דאיהי פשוטה בגלותא לקבלא מאן דתב לגבה למהוי חסי בצלה. ובה ובצל ידי כסיתך (ישעיה נא 16):

ואיהי כף היד, דאתמר בה כף אחת עשרה זהב (במדבר ז 14) וכף איהו כף גימ' מאה מאה. ורוזא דא עשרה ודאי, עשרה דסלקין למאה. ובה ובשכינה נאמר **טוב מלא כף נחת** (קהלת ד 6). ואיהי ה' אצבעות ה' תתאה. ואיהי פס ירא דכתיבת מילין לבלשצר מנא מנא וכו' (דניאל ה 25). דהא בכל אתר דאצטריך לאתעבדא ניסא שכינתא אקדימת תמן, בג"כ לכל היד החזקה בגין נטירו דישאל. ולכל המורא הגדול דדחלין מינה כלהו סטרין בישין. דאי לאו הכי הוו מטשטשין ליה לעלמא. ואיהי יראת ה' למדחל מינה כלא:

ספר משכני עליון – הקדמה

רמז בברכת כהנים למידות ההיכל וקדש הקדשים

ונמצאו כל מאורות ההיכל הזה שישים מאורות, וכנגדם בברכת כהנים שישים אותיות. כי משם יוצאת הברכה אל ישראל על ידי הכהנים בהיות עליהם עבודת המקדש והמזבח, כאשר אפרש עוד בע"ה. והשישים האלה עם המ' שבקה"ק הם מאה, ושרשם – העשרים שהם ב' יודי"ן. וכל הסוד הזה נרמז בפסוק אחד, **"טוב מלא כף נחת"** וגו', כי הוא מדבר על מקום המנוחה והנחת רוח, ואמר עליו **"מלא כ"ף"** כי כ' הם שני יודי"ן, [שבנו] את קודש הקדשים לפני. ובהתפשטם ברוב תקפם, עשו בפנימי מ' ובהיכל ס', וכולם מאה. והוא **"מלא הכף"** – כ"ף מלאה, העולה מאה בחשבונה. ותראה שברכת הכהנים בשלש נחלקה, מפני חלוקות אלה המאורות שנתפשטו לשלש הרוחות. ונמצאו ג' יודי"ן לוי"ו, וג' לה' ועל כן ראשית הברכה ביו"ד והם יודי"ו הוי"ו, שמשם יוצאת הברכה, כמו שזכרתי. ובהתחברם עם יודי"ו הה"א נעשו כ"ף לכל רוח. ולכן סוף הברכות – כ', כי הכ"ף השלישית הוא ב"אליך" – ד"ישא" ושם הוא סיום ברכה. ומשם והלאה שתפשטה עוד ברכה, והיה סופה מ' של **"שלום"**, והם המ' שבקודש הקדשים:

פירוש הרמח"ל על נביאים

"ומפני שמי נחת הוא", הוא סוד הזיווג, שנאמר בו, **"טוב מלא כף נחת"** וגו'. דורש נחת כנחות.

82 זוהר חלק א דף קפז עמוד א

כתיב (תהלים קכז 2) שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת, אוכלי לחם העצבים, כן יתן לידידו שנה, תא חזי כמה חביבין אינון מלי דאורייתא, דכל מלה ומלה דאורייתא אית ביה רזין עלאין

**אין לו ואין קץ לכל עמלו גם עיניו עינו לא תשבע עשר ולמי
אני עמל ומזוסר את נפשי מטובה גם זה הכל וענין רע הוא: (ט)
טובים השנים מן האחד 83 מ"ה אשר יש להם שָׁכר טוב**

קדישין, והא אתמר דכד יהב קב"ה אורייתא לישראל, כל גניזין עלאין קדישין כלהו יהב להו, (וכלהו) באורייתא, וכלהו אתיהיבו להו לישראל בשענתא דקבילו אורייתא בסיני. למדנו, כאשר נתן הקב"ה את התורה לישראל, כל הסודות העליונים הקדושים כולם ניתנו בתורה במעמד הרב סיני.

תא חזי, שוא לכם משכימי קום, אלין אינון יחידיים רווקים דאשתכחו, דלאו אינון דכר ונוקבא כדקא יאות, ואקדמן בצפרא לעבידתיהו, המקדימים בבקר לעבודתם כמה דאת אמר (קהלת ד 8) **יש אחד ואין שני גם בן ואח אין לו ואין קץ לכל עמלו**, מאחרי שבת, מאחרין נייחא, שמתאחרים לשאת אישה שריא מנוחה לגבר כמה דאת אמר (בראשית ב 3) כי בו שבת, בגין דאתתא לגבי בר נש אידי נייחא לגביה ודאי....

יש אחד ואין שני וגו', יש אחד, דא הוא בר נש דאיהו יחידאי בעלמא, לאו יחידאי כדקא יאות, אלא דאיהו בלא זוגא, ואין שני, דלית עמיה סמך, גם בן דיוקים שמיא בישראל לא שבק, ואח לאייתא ליה לתקונא, ואין קץ לכל עמלו דאיהו עמל תדיר, דאקדים יממא וילילא, גם עינו לא תשבע עשר, ולית ליה לבא לאשגחא ולמימר למי אני עמל, ומחסר את נפשי מטובה, ואי תימא דבגין דייכול וישתה יתיר ויעבד משתיא בכל יומא תדיר, לאו הכי דהא נפשא לא אתהני מניה, אלא ודאי איהו מחסר לנפשיה מטיבו דנהורא דעלמא דאתי, בגין דדא היא נפשא חסרא דלא אשתלימת כדקא יאות, תא חזי כמה חס קב"ה על עובדיו, בגין דקא בעי דיתתקן ולא יתאביד מההוא עלמא דאתי כדקאמרן.

מדרש הנעלם פרשת כי תצא מאמר מת בלא בניס בא פעם ב' לעולם
רבי יצחק פתח, **יש אחד ואין שני גם בן ואח אין לו**. יש אחד, דין הוא בר נש דיתפטר מעלמא הדין חסר מן טבתא, דהוא חד, ולית ליה זכותא למעבד תניין. דתניא, אמר רבי יצחק, האי מאן דאתפטר מן עלמא הדין יחיד בלא תניין, איתמעט וישתיצי מדמיונא דכליל כל דמיונין:

83 דברי תורה בשם המגיד לרמח"ל ז"ל

לית עלמא מתקיימא אלא ברזא. ואי תימא דכל מילין ברזא אשתכחא, לאו הכי אלא אית. . . [חסר ההמשך]. ורזא דא "השכיבנו ה' אלקינו לשלום", ודא יוסף דחפי על אמיה. כדין כתיב, **"טובים השנים מן האחד"** ואיהו היסוד היינו יוסף טוב ואיהי טובה. המלכות המקבלת מהיסוד נקראת טובה והכוונה לרחל עקרת הבית אבל לעילא איהו, ורזא דא, "והעמידנו מלכנו לחיים". כאשר המלכות מחוברת ליסוד וגם לבינה הנקראת חיים הרי שאז ובגין דא, "אי תלתא אס שלווה אנשים הולכים ביחד אשתכחו כדין לא נראה ולא מזיק" הרי שהמזיק לא נראה אליהם ובודאי שגם לא מזיק אותם (ברכות מג) שג' האנשים הם כנגד בינה יסוד ומלכות הנ"ל דהא כגונא דיממא אתנטרו:

עוד דברי תורה בשם המגיד לרמח"ל ז"ל
בהג"א יום ד' ר"ח סיון ה'תפ"ז:

לגלגלה נחיתנא רזין טמירין דמלכא קדישא. המגיד שהוא מלאך המדבר מגורנו של מרן הרב יוסף קארו אומר "יירדתי לגלות לך סודות כמוסים של המלך הקדוש" זכאין אינון עמא דקב"ה חכי לאוטבא להו, הדא הוא דכתיב, "ולכן יחכה ה' לחננכם ולכן ירום לרחמכם" (ישעיה ל, 18). אשרי העם שהקב"ה מחכה להטיב להם דהא טיבו לא אתמשך לישראל לתתא עד דאתהנו מיניה כלהו עלמין לעילא, בג"כ, "יחכה לחננכם", יחכה ודאי. שהרי טוב לא נמשך למטה עד שנהנים ממנו כל העולמות למעלה משל לחלקה הנמצאת בסוף השדה ומוליכים מים דרך כל השדות להשקות אותה, עד שהמים מגיעים לחלקה שבסוף השדה נהנות כל השדות מהמים. כך עם ישראל הנמצא למטה מעולמות אבי"ע וכל כך למה, בגין דמאתר עלאה דעלאין שרי לאוטבא להו ולרחמא עליהו, וזאת מאחר שממקום עליון הוא מתחיל לרחם ובגין דא, "ולכן ירום לרחמכם", "ירום" – לעילא:

ת"ח כתיב, "נפלה ולא תוסיף קום בתולת ישראל" (עמוס ה, 2), וכתיב, "קומי שבי ירושלים" (ישעיה נב, 2). אלא רזא דא **"טובים השנים מן האחד"** (קהלת ד, 9), עד דשכינתא אשתכחת בלחודהא, ודאי "לא תוסיף קום", אבל לבתר דיתחבר עמה קב"ה, אתתקפת בהדיה ויכילת למיקם. ובקב"ה אתמר, "אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים" (ברכות ה), והא אוקמוה "עצמו", כמאן דאת אמר, "עצם מעצמי" (בראשית ב, 23). תו – "עצמו" גרמיה ממש, כביכול תשש כחו כנקבה (ברכות לב). ועד דיתחבר בשכינתיה, דהא כדין אימא עלאה אתגליאת עליה ויתתקף למעבד נסין בעלמא, ולמפרק להו לישראל. ובגין דא זמין קב"ה לאשתכחא עמה דשכינתא בקדמיתא, ולבתר הכי יפרקון להו לישראל תרויהו כחדא, מסטרא דאימא עלאה דתתגלי עליהו. ובגין דין כתיב, **"ואילו האחד שיפול ואין שני להקימו"** (קהלת ד, 10), כגונא דא – חוטא כד איהו יחידאי לא יכיל למיקם, כיון דאתחבר אחרא בהדיה, תרויהו אתתקפו כחדא, ובגין דין **"טובים השנים"** ודאי:

ובפירוש הרמח"ל על הכתובים מצאתי:

"טובים השנים מן האחד אשר יש להם שכר טוב בעמלם", כי בודאי אז הם טובים כשמקבלים מן האחד הזה, ויש להם שכר טוב. כי השכר הזה הוא יש – ש"י עולמות שהקב"ה מנחיל לכל צדיק וצדיק, שהוא בחינת היסוד צדיק. ואז יש להם שכר טוב בעמלם, זהו עמל שנאמר בו, "נפש עמל עמלה לו", בסוד הזיווג מזכר לנקבא, ומנוקבא לזכר. לפיכך הוא אומר, "למען תלך בדרך טובים", אלו הם **"טובים השנים"** "וארחות צדיקים תשמור", זהו מן האחד, כי מי שנדבק בדרך זו"ן הוא מקבל מן השפע הבא מלמעלה, שכתוב בו, "ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום", וסוד אורחא דפלגותא כמו שנתפרש. והנה כתוב, "כי ישרים ישכנו ארץ ותמימים יותרו בה", הישרים האלה הם כל החסידים שהיו בישראל, והם ישכנו ארץ לעתיד לבא, בסוד, "מורשה קהלת יעקב". אבל יש מעלה יותר עליונה – התרין משיחין, שנאמר עליהם, "והיה כל

**בְּעֶמְלָם: (י) כִּי אִם יִפְּלוּ הָאָזוּד יָקִים אֶת זֹזְבְּרוֹ וְאִילוּ הָאָזוּד
 שִׁיפּוֹל וְאִין שְׁנֵי לַהֲקִימוֹ: (יא) גַּם אִם יִשְׁכְּבוּ שְׁנַיִם וְזֶם לָהֶם
 וּלְאָזוּד אִיךְ יִזֶּם: (יב) וְאִם יִתְקַפּוּ הָאָזוּד הַשְּׁנַיִם יַעֲמִדוּ נִגְדּוֹ
 וְהַזֹּזֹט הַמִּשְׁלֵשׁ לֹא בְּמַהֲרָה יִנְתַּק: 84: (יג) טוֹב ר"ת שֶׁם בִּי"ט**

הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו, "ותמימים יותרו בה", כי הם נקראו תמימים. ולמה – אלא כי זה יתגלה בסוף הימים, וזהו תמימים – תם ימים, כי בהשלים קץ יגלה כל זה. אבל אע"פ שעשו וישמעאל שלטו על ארץ הקדושה, עכ"ז, "וכרת הזלזלים במזמרות", "ורשעים מארץ יכרתו". ולא זו בלבד, אלא גם זכר לא ישאר מהם, אע"פ שכבר היו מתדבקים בחיצוניות בסוד בגדים הצואים – "ובוגדים יסחו ממנה", בסוד היסח הדעת, כי לא יזכר עוד הצרות שעברו.

84 בית עולמים – דף קלה ע"א – ד"ה וכולהו

והחוט המשולש זה תיקון ג' קרין

להלן ציטוט מספרא דצניעותא הובא בזוהר ח"ב דף קעו ע"ב

"עד דרישא דכיסופא דכל כיסופין עד שרישא דעתיק יומין הנקרא ג"כ רישא דלא אתידע. ונקרא כאן "כיסופא דכל כיסופין" כיון שכל הפרצופים מתארים ונכספים להשיג מהארתו לבושי דיקר אתקין התקין לעצמו לבוש והוא אריך אנפין ואחסין והנחיל עתיק לאריך את כל שאר הפרצופים שיתלבש בהם, כי או"א מלבישים אותו מהגרון ועד הטבור וזו"ן מהטבור ועד רגליו".

עד כאן לשון הזוהר עם באור ה"מתוק מדבש" דפים תקלג–תקלד בשם היפה שעה ולהלן באור ה"בית עולמים"

"אתקין ואחסין" ר"ל לתת לעולמות שתחתיו. ועל זה מביא דמיון ממה שמצינו בעתיקא קדישא כמו כן הוא בכל דבר שכד רישא דעמא לא אתתקן כל עמא לא אתתקנו כמ"ש התקוששו וקושו קשט עצמך כו' וכן הוא בז"א שאחר שנתקן ראשו ובאו לו ג' מוחין אז נעשה בסוד מתקלא ונתקן כל פרצופו וכן הוא בכל דבר ר"ל בחגת ונה"י דנוק וכן מצינו באדם התחתון כאשר נתקן בכל ג"ר שלו בסוד הנשמה דהיינו שהשיג נר"ן אז הוא רחוק מן החטא בסוד **והחוט המשולש לא במהרה ינתק.**

החוט המשולש אלו ג' אבות

ספר שיח יצחק חלק א – דרוש לשבת פרשת בראשית
 ולכן אמרו רז"ל ש"אין קורין אבות אלא לשלשה", ברכות טז ע"ב שהם השרשים בקדושת האומה הנבחרת, ובהם תלוי קיום הבריאה, ועליהם נאמר **"והחוט המשולש לא במהרה ינתק."**
 ספר תקט"ו תפילות – תפילה שם

**יְלֵד מִסֵּכָן וְזֹכֶם מִמְלָךְ זָקֵן וְכֶסֶל 85 אֲשֶׁר לֹא יָדַע לְהִזְהֵר
עוֹד:(יֵד) כִּי מִבֵּית הַסּוּרִים מִ"ה יֵצֵא לְמֶלֶךְ כִּי גַם בְּמַלְכוּתוֹ**

"החוט המשולש" אלו ג' מוחין

היסוד הוא מקום אחד שאליו נקווים מימי השפע של תרי"ג איברי הגוף בסוד יקוו המים מתחת
השמים אל מקום אחד, בו גאולת ישראל בג' טיפין שימשכו ע"י משלושה מוחין

אל אחד יחיד ומיוחד שערי שמים תפתח לנו שנאמר בהם "זוה שער השמים" (בראשית כח
17) שהם בסוד צדיק, ר"ל היסוד נקרא "זה" והוא שער לתפארת הנקראת "שמים" פתחי הגוף
ודאי, היסוד הוא פתח הגוף, פתח התפארת הנקראת "גופא" שם ביסוד מאירים תרי"ג איברים
וגידים שבגוף כלם בחיבור אחד שנאמר בו "יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד" בראשית
א 9 "מקום אחד" זה היסוד.

"זוה שער השמים" ב' חוליין שלו שהם ג' ווין, "זוה" קו חוט השדרה שבו חי חוליות כחשבון
זוה, נאמר בו **"והחוט המשולש לא במהרה ינתק"**, ג' ווין שלו שבהם "רב עוד יוסף בני חי",
(בראשית מה, 28) לישראל מג' מוחין עליונים ג' טיפין ביחוד אחד, ומיד שאלה השערים יפתחו,
כל רוחה נמצא בשכינה שנאמר בה "ארץ היינו השכינה, ספירת המלכות אשר לא במסכנות תאכל
בה לחם לא תחסר כל בה", (דברים ח, 9) ובזה תגאל אותנו מן הגלות שהוא היסוד נקרא מלאך
הגואל, בו ביסוד יג"ל פז"ק, **יגלה פדיון זרע קדושים** ביחוד שלך שהוא יאהדונהי, מלאך ודאי,
גימ' מלאך. והכוונה שהיסוד מיחד תו"מ שבהם הויה ואדנות אל יחיד ומיוחד ביחודך בטחנו
לא נבוש לעד, ליחודך אנו מקוים באמת, עננו באמתת יחודך, ה' אל תאחר, לישועתך קויתי
ה'.

85 זוהר חלק א דף קעט עמוד א

רבי חייא פתח ואמר, (תהלים לד 20) רבות רעות צדיק ומכלם יצילנו יהו"ה, תא חזי כמה
מקטרגין אית ליה לבר נש מיומא דקב"ה יהב ביה נשמתא (ד"א ל"ג לבר נש) (לאתקיימא) בהאי
עלמא, דכיון דנפיק בר נש לאוירא דעלמא, מיד אזדמן לאשתתפא בהדיה יצר הרע כמה דאתמר,
דכתיב (בראשית ד 7) לפתח חטאת רובץ וגו', וכדין אשתתף בהדיה יצר הרע. ותא חזי דהכי
הוא, בא וראה שכך הוא שהיצר הרע בא לאדם מיום שנולד דהא בעירי מיומא דאתילידו,
כלהו נטרי גרמייהו וערקין מן גו נורא ומן כל אתרין בישין, ובר נש מיד אתי לארמא גרמיה גו
נורא, שהרי בעלי חיים נשמרים מהאש ואילו התינוק רוצה להשליך עצמו לאש וזאת בגלל בגין
דיצר הרע שארי בגיה, ומיד אסטי ליה לארחא בישא, שהיצר שורה בתינוק ומיד מכוין אותו
לדרך הרעה ואוקימנא וכך הסברנו זאת בפסוק דכתיב **טוב ילד מסכן וחכם, ממלך זקן וכסיל**
אשר לא ידע להזהר עוד, טוב ילד, דא הוא יצר טוב, דהוא ילד מיומין זעירין עמיה דבר נש,

דהא מתליסר שנין ואילך (עמיה) כמה דאתמר, יצר הטוב נחשב לילד כלפי היצר הרע שהרי הוא נלווה לאדם רק מגיל 13 שנים ואילך ממלך זקן וכסיל, "ממלך" דא הוא יצר הרע דאיהו אקרי מלך, ושליט בעלמא על בני נשא, זקן וכסיל, דאיהו זקן ודאי כמה דאוקמוה, דכד אתיליד בר נש ונפיק אזדמן עמיה דבר נש, ועל דא איהו מלך זקן וכסיל. יצר הרע הינו מלך כיון שהינו שולט על בני האדם ונקרא זקן כלפי היצר הטוב שהרי הוא נלווה לאדם מיום הלידה אשר לא ידע להזהר עוד, להזהר לא כתיב אלא להזהר, בגין דאיהו כסיל, ועליה אמר שלמה ע"ה (קהלת ב יד) והכסיל בחשך הולך, דהא מסוסייתא דחשך קא אתיא, ולית ליה נהורא לעלמין. ליצר הרע אין אור עצמי ולכן נבחן להולך בחושך.

רבי שמעון נותן כיוון נוסף בפסוק רבי שמעון אמר, תא חזי, כתיב **טוב ילד מסכן וחכם**, מאן ילד מסכן, הא אוקמוה ואתמר דאיהו יצר טוב, כבר הסבירו שטוב ילד זה היצר הטוב אבל **טוב ילד**, הדא הוא דכתיב (תהלים לו 25) נער הייתי גם זקנתי, ודא הוא נער דאיהו ילד, הוא מלאך מטט' שר של עולם הנקרא (עיין יבמות טז ע"ב) מסכן דלית ליה מגרמיה כלום, אין לו דבר אלא רק מה שמקבל מהשכינה ואמאי אקרי נער, בגין דאית ליה חדתו דסיהרא דמתחדשא תדיר, ותדיר איהו ילד מסכן כמה דאמרן, ומדוע נקרא נער? משום שהוא מקבל מהשכינה הנקראת נערה וכל השפע וההתחדשות המגיע מעליית מ"ן של בנ"א אל המלכות מגיע בסוף אליו. כאשר השפע מגיע אליו הוא נקרא "זקן" כי הוא מאיר מאורות ג"ר הנקראים זקנים. מלאך מטט' נקרא גם **וחכם** בגין דחכמה שריא ביה. כיון שהוא מקבל מהמלכות הנקראת חכמה תתאה או חכמת שלמה.

ממלך זקן, דא הוא יצר הרע כמה דאתמר, דהא מן יומא דהוה לא נפק ממסאבותיה לעלמין, ואיהו כסיל, דכל ארחי אינון לארץ בישא, ואזיל וסטי לבני נשא, ולא ידע לאזדהרא, ואיהו אתי עם בר נש בתסקופין, בגין לאסטאה לון מארץ טבא לארץ בישא. היצר הרע נקרא "מלך זקן" שהרי מיום שנברא לא יצא מטומאתו לעולם, והוא כסיל שהרי כל דרכיו לכיוון הרע והולך ומטעה בנ"א ולא יודע להזהר ובא עם בנ"א בעלילות כדי להטעותם מדרך הישרה לדרך רעה. תא חזי על דא אקדים עם בר נש ביומא דאתיליד בגין דיהימין ליה, דהא כד אתי יצר טוב לא יכיל בר נש למיהמנא ליה, ודמי עליה כמטולא, בא וראה, כיון שהוא בא בעלילות, הוא מקדים לבא אל האדם כבר מהלידה שנאמר "לפתח חטאת רובץ" (בראשית ד, 7 ברכות סא ע"א) וכאשר מגיע היצר הטוב אל האדם לא יכול האדם להאמין לו ודומה בעיניו היצר הטוב כמשא כבד כגונא דא תנינן, מאן הוא רשע ערום, דא הוא מאן דאקדים לאטענא מלוי לקמי דיינא עד לא ייתי חבריה מארי דדינא, כמה דאת אמר (משלי יז 17) צדיק הראשון בריבו וגו', כעין זה שנינו (סוטה כא ע"ב) איזהו רשע ערום זה המקדים לטעון דבריו לפני בעל דינו כגונא דא (הוא נ"א האי) רשע ערום, כמה דאת אמר (בראשית ג א) והנחש היה ערום, והוא אקדים ושרי עמיה דבר נש, עד לא ייתי חבריה לאשראה עליה, ובגין דאיהו אקדים והא אטעין טענתיה עמיה, כד אתי חבריה דאיהו יצר הטוב אבאיש ליה לבר נש בהדיה, ולא יכיל לזקפא רישיה, כאילו אטעין על כתפיה כל מטולין דעלמא, בגין ההוא רשע ערום דאקדים עמיה, ועל דא אמר שלמה **וחכמת המסכן בזויה ודבריו אינם נשמעים**, בגין דהא אקדים אחרא. היות ויצר הרע הקדים דבריו 13 שנים לפני היצר הטוב כבר אין דברי היצר הטוב נשמעים ועל זה אמר שלמה המלך "חכמת המסכן בזויה ודבריו אינם נשמעים" כיון שיצר הרע קדמו ועל דא, כל דיינא

נולד רש: (טו) ראיתי את כל הזוים המהלכים תחת השמש עם
הילד השני אשר יעמוד תחתיו: (טז) אין קץ לכל העם לכל אשר
היה לפניהם גם האזרונים לא ישמוזו בו כי גם זה הכל ורעיון

דקביל מבר נש מלה עד לא ייתי חברה, כאילו מקבל עליה טעווא אחרא למהימנותא, ולכן כל
דיין המקבל דברי צד אחד שלא בנוכחות הצד השני כאילו עובד עבודה זרה אלא (משלי שם)
ובא רעהו וחקרו, ודא הוא ארוח דבר נש זכאה, דהא בר נש זכאה דא הוא, דלא הימין לההוא
רשע ערום דיצר הרע, עד דייתי חברה דאיהו יצר טוב, ובגין דא בני נשא אינון כשלין לעלמא
דאתי. אלא כך צריך להיות שלא להאמין לצד אחד בלבד אלא לחקור את הדבר בנוכחות שני
הצדדים. ובגלל שבני אדם אינם חוקרים כראוי כושלים הם לעולם הבא. אבל ההוא זכאה
דאיהו דחיל למאריה, כמה בישין סביל בהאי עלמא בגין דלא הימין ולא אשתתף בההוא יצר
הרע, וקב"ה שזיב ליה מכלהו, הדא הוא דכתיב (תהלים לד 20) רבות רעות צדיק ומכלם יצילנו
יהו"ה, רבות רעות לצדיק לא כתיב, אלא צדיק, בגין דקב"ה אתרעי ביה, ובגין כך קב"ה אתרעי
בההוא בר נש ושזיב ליה מכלא, בהאי עלמא ובעלמא דאתי זכאה חולקיה. אבל הצדיק ירא
אדונו כמה רעות סובל בעולם הזה על שלא האמין ליצר הרע והקב"ה מצילו מכל רע שהרי
הקב"ה חפץ בו בעולם הזה ובעולם הבא.

מדרש רבה קהלת פרשה ד פסקה ט

ולמה קורא אותו זקן? שהוא מזדווג לו מילדותו ועד זקנתו. ולמה קורא אותו כסיל? שהוא מלמד
לאדם לדרך רעה.

רויוז: (יז) שְׁמוֹר רִגְלְךָ כַּאֲשֶׁר תִּלְךָ אֶל בֵּית הָאֱלֹהִים 86 וְקָרוֹב
לְשִׁמּוֹעַ מִתֵּת הַכְּסִילִים מִ"ה זָבוֹז 87 כִּי אֵינָם יוֹדְעִים לַעֲשׂוֹת רָע:

86 ספר שערי אורה – השער הראשון – הספירה העשירית

אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך (תהלים נא, 17) יסוד החכמה ועיקר הקבלה, אמונת ה' יתברך האמן, אם דרך נכוחה ידרכו מחשבותיך, 'אז תלך לבטח דרךך ורגלך לא תגוף' (משלי ג, 23). השם הראשון משמות הקודש הוא השם הנקרא אדני. אמר שלמה המלך עליו השלום: **שמור רגלך כאשר תלך אל בית האלהים** (קהלת ד, 17) הודיענו בפסוק זה שצריך האדם לבדוק עצמו ולהיזהר כשרוצה להתפלל לפני י"י יתברך, ולראות ולהבין אם יש לו מקטריגים ומעכבים לקבל תפילתו, ויש לו לסקל המסילה ולהרים מכשול מדרכיו. משל לאדם ההולך לחצר המלך להפיק שאלה, שהוא צריך להודרו ולדעת אם יש בדרך פגע או סכנה, ומלבד זה יש לו להתבונן כמה שערים יש בבית המלך, זה לפניו מזה, ולהכיר אותם השוערים הממונים לשמור השערים, ולהיותו אהוב אצל כולם, ולדעת אם יש בהם איש שונאו שישלים עמו. ומלבד כל זה ראוי לו לדעת ולהתבונן בגדים שהוא לבוש אם הוא ראוי להיכנס בהם בחצר המלך, כמו שאמר: כי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק (אסתר ד, 2). ומלבד כל זה ראוי לו לבדוק בעצמו אם הוא הגון לדבר לפני המלך והשרים והסגנים אשר לפניו, ואם יש בהם מי שיערער על בקשתו, וכמו כן אם יזמן לו שיתעכב בהיכל המלך שעה או שתיים אם יכול לסבול. ורז"ל הוצרכו להעיר אותנו ואמרו כלל גדול: מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא ואם במלכות בשר ודם יש לו להיזהר בכל אלו הדברים שאמרנו, כל שכן בהיות האדם נכנס להקביל פני מלך מלכי המלכים הקב"ה יתברך ויתברך. שיש לו לאדם להבין ולדעת כי מן הארץ ועד הרקיע אין שם מקום פנוי, אלא הכול מלא גדודים והמונים מהם טהורים בעלי חסד ורחמים, ויש למטה מהם כמה בריות טמאות מזיקים ומקטריגים, וכולם עומדים ופורחים באוויר. ואין מן הארץ ועד הרקיע מקום פנוי, אלא הכול מלא המונים; מהם לשלום מהם למלחמה, מהם לטובה ומהם לרעה, מהם לחיים ומהם למוות. ועל זה מיוסד שיר של פגעים: יושב בסתר עליון (תהלים צא, 1), כי הוא יצילך, באברתו, לא תירא, מדבר באופל יהלך, כי מלאכיו. וכל אלו המחנות בין הארץ ובין השמים. דוגמת ההולך בדרך במקום סכנה, כך תפילתו של אדם עוברת בין אלו הכיתות ועולה עד לרקיע; אם יש בו זכות, לא יפגעו למטים תפילתו, ואם אין בו זכות, כמה פגעים ומשחיתים פוגעים בדרך, ולפי זה הדרך תיקן דוד המלך עליו השלום הזמירות, כדי לפנות דרך לתפילות לעבור, כי כל אותן הכיתות הן כמו ענן מעכבין לעלות התפילה, ועל זה נאמר: "סכתה בענן לך מעבור תפלה" (איכה ג, 44). וכשבא דוד עליו השלום והתקין זמירות, בהיות האדם מסדר אותן הזמירות אזי מסתלקין והולכין להם אותם המשחיתים והמקלקלים והמעכבים. ונקראו זמירות מלשון מזמר; וכתר הזולזים במזמרות (ישעיה יח, 5), ועל זה אמר הכתוב: "זמירות היו לי חוקיך בבית מגורי" (תהלים קיט, 54). כלומר, באותם המקומות שהייתי מתיירא מהן בדרך והיה לי פחד ומגור, באותן הזמירות פזרתים והכרתים. ולפי זה הדרך נאמר: ברון יחד כוכבי בוקר וגו' (איוב לח, 6). ועניין רינה הם הזמירות הנאמרים בבוקר, ואזי יתפזרו ויתרועעו כל בעלי הדין הקשה הנקראים בני אלהים. ולשון יריעו מלשון רועה התרועעה הארץ (ישעיה כד, 19). ולפיכך צריך אדם לכוון עצמו בשעת תפילה ולכוון מחשבותיו כראוי, בעניין שלא תתעכב תפילתו ולא

תשוב ריקם בקשתו. ועל זה אמרו: לעולם ימוד אדם עצמו, אם יכול להתפלל, יתפלל, ואם לאו, אל יתפלל: (ברכות ל ע"ב)

ספר דרך עץ חיים

וזהו: **"שמור רגלך כאשר תלך אל בית האלהים"**, כי בתחילה צריך אתה לשמור הרגל של התי"ו זו ספירת המלכות ליישר אותה, לסלק מעליה אחיזת הקלי' ואחר כך תלך אל בית האלהים. או כי ידוע שמלכות נקראת "בית", וכבר אמרנו שאחיזת הסיטרא אחרא מן המדריגה התחתונה שבכל המדריגות שבמלכות. נמצאת זאת כוונתו, שמור רגלך כאשר תלך אל "בית", כלומר לתקן אותה הרגל שיש לה אחיזה בבית, זו היא בחינת מלכות. וכשתעשה התיקון הנזכר למעלה בתמימות, אזי התמימות תתן חיזוק לקדושה, כי בזמן הזה השכינה בסוד מגדל הפורח באויר:

ספר אדיר במרום ח"א – תנא רזא דרזין

שמור רגליך כאשר תלך אל בית האלהים. כי הרגלים הם ההולכין מן הו"א אל הנוק', ושם צריך שימור מן הס"א הרודפת אחר הרגלים, בסוד, נחש כרוך על עקבו (ברכות ל ע"ב). והנה זהו סוד התיבה שנאמר בה, תחתיים שניים ושלישים תעשה (בראשית ו, 16) ואמרו רז"ל, תחתיים לזבל (סנהדרין קח ב) והוא סוד גדול. כי אין הס"א נאחזת אלא אחר הרגלים, כי בכל מקום שתתאחז, ברגלים שבם היא נאחזת.

87 ספר תקט"ו תפילות – תפילה קנא

בזמן שמתעורר כח היחוד לשלוט בסוד אריך אנפין הוא משפיל את הס"א אל נוקבא דתהומא רבא ולכן בזמן שהוא אין לס"א אחיזה ברגלי הנוקבא שה"ס רגל אות תי"ו, ואין סכנה בהקרבת הנוקבא אל בעלה, שאין זר יכול לעלות עמה. אבל בזמן שליטת הספירות כשהעולם מתנהג בסטרא דזו"נ, אז רגלי הנוק' צריכים טהרה לפני שמקריבים אותה אל בעלה, מפני הס"א המתאחז בהם:

אל אחד יחיד ומיוחד, הלא ביחודך יש מבטח לצדיקים שבו צדיק מצרה נחלץ, בו נאמר אל יתן למוט רגלך אל ינוס שומרך, שהרי הנהגה שלך בשכר ועונש שולט בה ז"א שהוא כלול מימין ושמאל "לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו", (ירמיהו לב, 19) והשכינה היא ארץ מתקוממה לרשעים שנאמר בה "יגלו שמים עונו והארץ מתקוממה לו", (איוב כ, 27) ברגל שלה שנותן סימן לנחש להתעורר ולבא להיפרע מן הרשעים, וזה ת' אות אחרונה של א"ב, רגל העקום שלה בה רגליה יורדות מות, "נחש כרוך על עקבו", (ברכות פרק ה משנה א) ר"ל שהקלי' כרוך על סוף רגלי הנוק' בסוד "ורגליה יורדות מות" בזמן שהיא מתעוררת נותן סימן לזה הנחש והוא מתעורר לעשות דין ברשעים, וזה ת' תמות, (שבת נה ע"א) בעבור זה הרגל כמה מישראל נכשלו שלא נשתמרו ממנו במעשיהם, אותו שנאמר בו **שמור רגלך כאשר תלך אל בית האלהים**, כגון קין שנאמר בו

פרק ה

(א) אֵל תִּבְהַל עַל פִּיךָ וּלְבָבְךָ אֶל יִמְהַר לְהוֹצִיא דָּבָר לִפְנֵי
הָאֱלֹהִים כִּי הָאֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם וְאַתָּה עַל הָאָרֶץ עַל כֵּן יִהְיוּ
דְּבָרֶיךָ מְעֻטִּים: 88(ב) כִּי בָּא הַזֶּלְזוּל בָּרַב עֲנִין וְקוֹל כְּסִיל בָּרַב

"ויבא קין מפרי האדמה" (בראשית ד,3), שלא נטהר זה הרגל מן הנחש הכרוך בו ולפיכך "ואל קין ואל מנחתו לא שעה", (שם שם,5) וכן "זבח רשעים תועבה" (משלי עא,27) שהם מקריבים ת' זאת קודם שיטהרו רגליה, לפיכך **וקרוב לשמוע מתת הכסילים זבח**, שהרי זבח שלהם תועבה הוא בעבור הרע שלא נתפרש מזאת הת', אבל מצד היחוד שלך א"א שולט וכן הוא עושה חסד עם הכל, ועושה חסד לאלפים זה תיקון לאלפים שבו תשליך במצולות ים כל חטאתם, שהרי מצד שלו ס"א נשאת שקועה בנוק' דתהומא רבא ואינה יכולה לרדוף אחר הקדושה דכתיב אשירה לה' כי גאה גאה סוס ורוכבו רמה בים, מצד א"א שהוא גאה על הכל ומשפיל הס"א להשתקע בנוק' דתהומא רבא ועושה חסד לאלפים ודאי ישליך במצולות ים כל חטאתם, מצד שלו ת' תחיה שהרגל שלה טהור הוא והס"א אינה יכולה להתקרב שם, לפיכך אפי' נחש כרוך על עקבו לא יפסיק שהרי בזמן שהיחוד שלך מתגלה נחש אינו יכול להיות מפריד אלוף, אלא סוס ורוכבו רמה בים, לפיכך אל יתן למוט רגליך זה רגל שיורד למטה שהוא ת' תחיה ולא ת' תמות, אימתי כשא"א שולט שאין שם שינה, אל ינום שומרך, הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל ודאי, ישראל שלמעלה ע"ק שומר אותו, ליחוד שלך אנחנו מקוים וע"כ לא תתן למוט רגלינו שתהיה עבודה שלנו טהורה לפניך, ונחש שהוא נכרך על עקבה של הת' יאמר בו סוס ורוכבו רמה בים שלא יוכל לטמא את קדושת עבודתנו ח"ו, אלא מחץ מתנים קמיו ומשנאיו מן יקומון, ות' תהיה ת' של אמת מתוקנת ביחוד שלך שבו ת' תחיה, וזה השם נפשנו בחיים ולא נתן למוט רגלנו, ת' תחיה בחיים ודאי, מצד א"א עץ החיים, ולא מצד של מטה עץ הדעת טוב ורע, ה' אל תאחר, לישועתך קויתי ה'.

⁸⁸ כאן בא שלמה הע"ה להזהיר על עניין לשון הרע. וכך כתוב ב-

תלמוד ירושלמי מסכת פאה דף ד עמוד א

ארבעה דברים שהן נפרעין מן האדם בעולם הזה והקדשן קיימת לו לעולם הבא ואלו הן ע"ז גילוי עריות ש"ד ולשון הרע כנגד כולן.

ספר נר מצוה

ידוע שאין לך עון שמסלק השכינה כמו עון לשון הרע כמ"ש שלמה המע"ה "אל תבהל על פִּיךָ ולבך אל ימהר להוציא דבר לפני האלקים כי האלקים בשמים ואתה על הארץ על כן יהיו דבריך

**דְּבָרִים: 89(ג) כַּאֲשֶׁר תִּדְרֹךְ נֶדֶר לְאֱלֹהִים אַל תִּתְּאוֹזֵר לְשִׁלְמוֹ כִּי
אֵין זֶפֶץ בַּכִּסִּיּוֹת אֶת אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ שְׁלֹם: (ד) טוֹב אֲשֶׁר לֹא תִדְרֹךְ**

מעטים, "ר"ל שבא להזהיר את האדם לשמור פיו מאד מאד ולחשוב בלבו תמיד על כל דבור ודבור שיוציא אם הוא ראוי והגון או לא, וז"ש "ולבך אל ימהר להוציא" וכו', והטעם כי ע"י החטאים אז האלקים בשמים ואתה על הארץ ומסתלק ממך. והטעם בזה הוא בדרך משל לאחד שרצה להזמין המלך אצלו להיות שרוי בביתו בודאי ראוי לו לברור את הבית היותר יפה ויותר נאה ונקי להיות דירת המלך שם, וכמו כן האדם הוא מורכב מד' נפשות אחת נפש הדוממת ב' נפש הצומחת ג' נפש החיוני ד' נפש המדברת. והנה כל הג' נפשות הראשונות נמצאות גם בשאר נמצאים שבעולם, ומשא"כ נפש המדברת בזה הוא הנבחר מכולם ולכן עיקר השראת השכינה באדם הוא בנפש המדברת שבו, וכל זמן ששומר פיו בנקיות בקדושה וטהרה בתלמוד תורתו אז ראוי (הוא) להיות דירתו יתברך בו, וכמ"ש (ברכות ח). "אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד", מה שאין כן כשחס ושלום מטנף פיו בלה"ר ורכילות אז מטנף היכלו של מלך ואין ראוי להיות דירתו שם:

ספר שיח יצחק חלק ב – ליקוטים א

ובאמת כלל המעשה במ"ע ול"ת ידוע שהם פוגמים בשמים ובארץ, שהם נגד מצוות עשה ול"ת למי שיודע סודם, שהם ימין ושמאל, אבל ביטול התורה, וכ"ש ח"ו פגם הלשון בדברים אסורים, פוגם בדבר שהוא למעלה משמים וארץ, והוא נשמת רוח חיים ממקום עליון גבוה מאד, אשר תוך כל הנבראים כולם, וח"ו בעוון קלקול הפה ולשון גורם לסלק אור העליון השופע בשמים ובארץ, וע"ז אמר דוד המלך ע"ה "שתו בשמים פיהם ולשונם תהלך בארץ", וכן אמר שלמה המע"ה "אל תבהל על פיך, ולבך אל ימהר להוציא דבר לפני האלוקים, כי האלוקים בשמים ואתה על הארץ על כן יהיו דבריך מעטים", הורה בזה להגדיל מאד כח פגם הלשון והדיבור, שעולה הפגם למעלה עד כסא הכבוד, אשר משם הוא יתברך שופע רוח חיים בכל הנבראים, ותלויים במאמר פיו יתברך, שבאמת כח הדיבור שניתן באדם, מקורו גבוה מאד, שהוא יתברך כביכול האציל אור גדול מנשמת רוח פיו, כמ"ש "ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה", ותרגומו לרוח ממללא, וכל הנופח, מעצמותו כביכול נופח, והיינו שע"י נשמת רוח חיים שניתן לאדם, ניתן לו כח הדיבור, שבזה נעשה האדם עצמו נפש חיה ממש בכל הברואים כולם, וכמ"ש ישעיה "ואשים דברי בפיך לנטוע שמים וליסוד ארץ ולאמר לציון עמי אתה, אל תקרי עמי אתה, אלא עמי אתה, מה אנא במלולי דיילי עבדית שמים", וכו', כמ"ש בהקדמת זוהר בראשית, והרי בזה כביכול נדמה האדם אליו יתברך, כמו שבמאמר פיו ניתן רוח חיים לכל הברואים, כמו כן האדם ע"י דיבורו בקדושה בתורה, גורם קיום וחיות, משא"כ להיפוך ח"ו, ולכן הזהירו שלמה שלא ימהר להוציא דבר מפיו וכו', כי כמו שאלוקים בשמים, במאמר פיו תלוי כל העולם, כמו כן האדם, אף שהוא על הארץ הוא במצב זה ג"כ:

מִשְׁתַּדּוֹר וְלֹא תִשְׁלֹם: (ה) אֶל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ לְזוֹטִיָּא אֶת בְּשָׂרְךָ 90 וְאֶל תֹּאמַר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ כִּי שְׁגָגָה הָיָא לָמָּה יִקְצֹף הָאֱלֹהִים עָלַי

פתח רבי יוסי ואמר, **כי בא החלוס ברוב ענין, וקול כסיל ברוב דברים**, כי בא החלוס ברוב ענין, הא אוקמוה, דכמה אינון סמכין בחלמא, וממנן דרגין על דרגין, עד דחלמין מנהון קשוט כלהו, ומנהון דאית בהון קשוט וכדיבו, (עיינן ברכות דף נה ע"ב) אבל לאינון זכאי קשוט לא אתגלי לון מלין כדיבן כלום, אלא כלהו קשוט. תא חזי דניאל מה כתיב ביה, (דניאל ב 19) אדין לדניאל בחזו די ליליא רזא גלי, וכתיב (דניאל ז 1) דניאל חלם חזה, וחזוי ראשיה על משכביה, באדין חלמא כתב, ואי אית ביה מלין כדיבן, אמאי איכתיב בין כתובים, אלא אינון זכאי קשוט בשעתא דנשמתהון סלקין, לא מתחברן בהו אלא מלין קדישין, דאודעין ליה מלי דקשוט, מלין קיימן דלא משקרן לעלמין. ואי תימא הא תנן דדוד מלכא לא חמא חלמא טבא, הא אשתמע דהוה חמי דוד מלין דלא קשוט, אלא ודאי כל יומי הוה משתדל לאושדא דמין ואגח קרבין, וכל חלמוי לא הוה אלא חלמין בישין, חורבא ושוממותא ודמא ואושידו דדמין, ולא חלמא דשלם. ואי תימא לבר נש טב אחזיאו ליה חלמא בישא, הכי הוא ודאי, כל אינון בישין דזמינין לאתדבקא על אינון דעברי על פתגמי דאורייתא, ואינון עונשין דזמינין לאתענשא בהוהא עלמא, כלהו חמי, בגין דכל שעתא יהא דחילו דמריה עליה, והא אתער, דכתיב (קהלת ג, 14) והאלהים עשה שייראו מלפניו, זה חלוס רע, (דברי רבה בר רב חנה בשם רבי יוחנן בגמרא ברכות דף נה ע"א) ועל דא להוהא זכאה אחזיו ליה חלמא בישא כמה דאתמר. תא חזי דהא תנינן דהוהא בר נש דחמי חלמא, בעי ליה למפתח פומיה ביה קמי בני נשא דרחמי ליה, בגין דיסתלק רעותא דלהון לגביה לטב, ויפתחון פומיהו לטב, וישתכח רעותא ומלה כלא לטב, רעותא דאיהי מחשבה שרותא דכלא, ומלה דאיהי סיומא דכלא, ועל דא אשתכח דהא שלימו איהו ברזא עלאה, ובגין כך אתקיים כלא. ובעינן רחמינן דבר נש, (נ"א רחמין עליה דבר נש) בגין לאתקיימא בהוהא פשרא טבא, וכלא איהו כדקא יאות, ובגין כך קב"ה אודע ליה לבר נש כל חד וחד בהוהא דרגא דיליה כמה דאיהו, ובהוהא גוונא דכל חד וחד כמה דאיהו, אמר הוהא יודאי ודאי דחלמא לאו איהו אלא לבר נש זכאה דאיהו חמא חלמא כדקא חזי. ותא חזי, דכד בר נש נאים על ערסיה, נשמתיה נפקא ושטיא בעלמא לעילא, ועאלת באתרא דעאלת, וכמה חבילי טהירין קיימין ואזלין בעלמא, ופגעין בה בהוהא נשמתא, אי זכאה היא סלקא לעילא וחמאת מה דחמאת, ואי לאו, אתאחדת בהוהא סטרא, ומודיעין לה מלין כדיבן, או מלין דזמינין למיתי לזמן קריב, וכד אתער, ההיא נשמתא דביה איהי מודעא ליה מה דחמאת. ועל דא לבר נש דלאו איהו זכאה, מודיעין ליה חלמא טבא דלאו איהו קשוט כלא, בגין לאסטאה ליה מהוהא ארז קשוט, כיון דאיהו אסטוי אורחיה מארז קשוט מסאבין ליה, דכל מאן דאתי לאתדכאה מדכאין ליה, ומאן דאתי לאסתאבא מסאבין ליה, והא ודאי אתמר הכי, יתבו עד דסליק צפרא.

90 מדרש הנעלם שיר השירים מאמר ד' רוחות שבנשיקות

פתח ואמר, **אל תתן את פִיךָ לחטיא את בשרך ואל תאמר לפני המלאך כי שגגה היא למה יקצוף האלהים על קולך וחבל את מעשה ידיך**. כמה אית ליה לבר נש לאסתמרא בהאי עלמא. האי

קרא אתיבון לחברייא, דהכי אצטריך למיכתב, אל תתן את פיך לחטיא את נפשך, כמאן דאת אמר, נפש כי תחטא, ולא אשכחן קרא דכתיב ובשר כי יחטא, ויאות הוא: כמה יש לאדם להיזהר בעולם הזה. פסוק זה הוקשה לחברים שהרי מצאנו בתורה "נפש כי תחטא" ולא מצאנו בשר כי יחטא?

אלא הכי מסקנא, דאסור ליה לבר נש למשתעי מלי דזנותא אפילו באיתתיה, בגין דיתקשי, וייתי להרהורין בישין אחרנין, ויהא דש באידריה, ויזרע חטין אחרנין: ומסקנת החברים היא שכאן בא שלמה הע"ה להזהיר את האדם לדבר דברי זנות אפילו עם אשתו כדי שיתקשה ויבוא לידי הירהורים רעים ובשעה שיהיה עם אשתו יחשוב באותם הירהורים רעים.

הדא הוא דכתיב, אל תתן את פיך לחטיא את בשרך. דא בשר קדש דכתיב והיתה בריתי בבשרכם. ואל תאמר לפני המלאך, ההולך לימינו של אדם, אל תאמר דברים שאינן כהוגן, אלא כל דברריך בנחת ובמשקל. מאי טעמא. מפני כי שגגה היא. וחייב על זה קרבן שגגה: ולכן מובן הדיוק של המילה "בשר" זה אות הברית שעליה נאמר "והיתה בריתי בבשרכם".

ועוד. שעל זה, למה יקצוף האלהים על קולך. מפני שהקול יוליך אותו עוף השמים, ועמיד אותו לפני הקב"ה:

וחבל את מעשה ידיך, על חטא הבשר. מאי טעמא. מפני שכל אדם שיש לו ברית קודש, אין יכולים אותם השולטים בגיהנם להכניסו לשם. ובלבד שישמור אותו. ואם לא שמר אותו, מעבירים ממנו, ומשחיתים ומחבלים אותו. שזהו מעשה ידיו של אדם. ואחר כך מכניסים אותו בגיהנם, ואין להם על מה שיסמוכו. השתא ברי, הוי זהיר בכבוד חבירך יותר מגופך:

הרב אברהם אזולאי ז"ל דיבר על שמירת טהרת המחשבה בספרו ספר חסד לאברהם – השקת יט

שוקת ל – היאך ירגיל האדם עצמו במדות היסוד:

בזהר בראשית אמרו, שצריך אדם להזהר מהדיבור המביא לידי הרהור כדי שלא יבא לידי קרי, ואין צריך לומר שלא ידבר נבלה, אלא אפילו דבר טהור המביא לידי הרהור ראוי להשמר, והכי דייק לישנא דקרא **אל תתן את פיך להחטיא את בשרך**, דהיינו שנותן את פיו בדיבור שמביא להחטיא בשר קודש אות ברית בקרי, וכתיב למה יקצוף אלקים וגו', ואם היא נבלות הפה מאי להחטיא הרי הוא בעצמו חטא, אלא אפילו שהדיבור לא יהיה חטא שהוא דיבור טהור, אם מביא לידי הרהור צריך להזהר, ולזה אמר להחטיא את בשרך למה יקצוף ירצה אחר שמחטיא יקצוף על אותו הקול אפילו שהיה מותר, ע"י פעולה רעה חזרו הקול והדיבור רע, כל כך צריך זהירות באות ברית שלא להרהר שלא להשחית. וצריך להזהר שלא יתקשה בשום צד אלא לנכח אשתו בטהרה, מפני שזה אות ברית הקשת, והקשת אינו דרוכה למעלה אלא לשלח חיצים למטרת המלכות השומרת החיצים, ומאד מאד צריך הזהירות ועיקר השמירה בהיותו שומר הרהור.

קוֹלְךָ וְזוּבַל אֶת מַעֲשֵׂה יְדִיךָ: (ו) כִּי בָרַב זִלְמוֹת וְהַבָּלִים
וּדְבָרִים הֶרְבֵּה כִּי אֶת הָאֱלֹהִים יֵרָא: (ז) אִם עָשָׂה רָשׁ וְזוּל
מִשְׁפָּט וְצָדִיק תִּרְאֶה בַּמְדִּינָה אֶל תִּתְּמָה עַל הַזֹּפֶן כִּי גְבוּהַ מַעַל
גְּבוּהַ שֹׁמֵר וּגְבוּהֵם עֲלֵיהֶם: 91 (ז) וַיִּתְּרוֹן אֶרֶץ בְּכָל הַיָּא הוּא

91 זוהר חלק ב דף קיח עמוד ב

אית מלאכין דאינון משמשין לגופא, יש מלאכים שהם בערך גוף ומקבלים שפעם מהמלכות, והם ששים ריבוא מלאכי השכינה ותפקידם לשמש את גוף האדם שלא יזק בעולם הזה ומלאכין דמשמשין לנשמתא, ויש מלאכים המשמשים את הנשמה לאחר צאתה מהעולם הזה והם ששים ריבוא מלאכי הקב"ה וכגונא דאית אפרשותא בין גופא לנשמתא, הכי אית אפרשותא בין מלאכין דגופא למלאכין דנשמתא, כפי יחס הנשמה לגוף כן ערך המלאכים הנ"ל ואית נשמתא לנשמתא, ומלאכין למלאכין, ויש נשמה לנשמה ומלאך למלאך וזה רמז בפסוק **כי גבוה מעל גבוה שמר וגבוהים עליהם**. ואלין דאינון נשמתא לנשמתא שהם סוד האצילות כלוה חד, הם באחדות וקשר התפארת והמלכות בלי שום פירוד ואף על גב דארח מתלא אינון כגופא אצל נשמתא אלין לאלין, בגין דמקבלין אלין מאלין, הכי שכינתא (נשמתא) אף על גב דאיהי לקבל שאר נהורין דבריאא כנשמתא אצל גופא, לקבל קודשא בריך הוא חשיבא כגופא, למרות שיש מקום לדמות את השכינה לגוף כלפי הקב"ה שהרי היא מקבלת ממנו אבל כלא חד, הכא גופא ונשמתא כלא חד, הכל כאן באחדות גמורה מה דלאו הכי בבר נש, דגופיה ונשמתיה בפרודא, דא חומר ודא שכל, דא חיי ודא מותא, מה שאין כן בבן האדם שגופו ונשמתו בפירוד הגוף חומר והנשמה שכל, הגוף למיתה והנשמה לחיים אבל קודשא בריך הוא חיים ושכינתיה חיים, הדא הוא דכתיב (משלי ג 18) עץ חיים היא למחזיקים בה.

וזה אולי סוד המשנה במסכת חגיגה פרק ב משנה שביעית: "בגדי עם הארץ מדרס לפרושיין. בגדי פרושיין מדרס לאוכלי תרומה. בגדי אוכלי תרומה מדרס לקדש. בגדי קדש מדרס לחטאת". כתב הרמ"ע מפאנו – מאמר שבתות ה' מכ"י

תנן התם בגדי עם הארץ מדרס לפרושים וכלה מתני' והן חמש מדרגות לבד מעם הארץ דהא אוקמה חסורי מחסורא והכי קתני בגדי פרושים מדרס לאוכלי מעשר ואלה החמש מדרגות מכוונות לנפש רוח נשמה חיה יחידה ועליהם נאמר עולה היא אשה ריח נחוח וכלם להודות לידוד.

השמשות דף רסז עמוד א

ולמה נקרא שמו "זהב"? שבו כלולות שלש מדות (כח"ב עם) הו' מדות. (חגתנהי"ס) ה' של זהב ה' אחדות חגתנהי"ה ה' של זהב כנגד חכמה ובינה ונקראת נשמה זו על שם אצילות ה' ספירות אחרונות וה' שמות לנשמה: רוח, חיה, יחידה, נשמה ונפש. מאי עבידתיה? מה תפקיד הנפש? כסא

מֶלֶךְ לְשֹׁדָה זָעֵבָד: (ט) אֹהֶב כֶּסֶף לֹא יִשְׁבַּע כֶּסֶף 92 וּמִי אֹהֶב בְּהֶמוֹן לֹא תִבּוּאָה גַם זֶה הֶבֶל: (י) בְּרַבּוֹת הַטּוֹבָה רַבּוֹ אוֹכְלֶיהָ וּבִמָּה כְּשִׁירוֹן לִבְעָלֶיהָ כִּי אִם רִאִיתָ רֵאוּת עֵינָיו: (יא) מִתּוֹקָה שְׁנַת הָעֵבֶד 93 אִם מַעֵט וְאִם הֶרְבֵּה יֹאכֵל וְהִשְׁבַּע לְעֹשִׂיר אֵינֶנּוּ

היא ה' היא בחינת כסא לספירות שעליה והיא נבחנת לאות ה אחרונה שבשם לז' דכתיב כי גבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם.

סיכום: שהמלכות נקראת "גבוה" והיא אות ה של זהב, התפארת נקראת "מעל גבוה" והיא אות ז של זהב וכח"ב נקראים "גבוהים" והם אות ב של זהב.

92 ספר מסילת ישרים פרק יא – בפרטי מדת הנקיות

ותראה כי אחות הקנאה היא החמדה והתאווה, הלא היא המיגעת לב האדם עד יום מותו, וכמאמרם ז"ל (קהלת רבה א): אין אדם מת וחצי תאוותו בידו. ואמנם, עיקר התאוה פונה לשני ראשים: האחד הוא הממון והשני הוא הכבוד, שניהם כאחד רעים מאד וגורמים לאדם רעות רבות. הנה חמדת הממון היא האוסרת אותו במאסר העולם ונותנת עבדות העמל והעסק על זרועותיו, כענין הכתוב: **אוהב כסף לא ישבע כסף**, היא המסירה אותו מן העבודה, כי הנה כמה תפלות נאבדות וכמה מצות נשכחות מפני רוב העסק ויגיעת המון הסחורה, כל שכן תלמוד תורה. וכבר אמרו ז"ל (עירובין נה): לא מעבר לים היא, באותם שהולכים מעבר לים בסחורה. ובספרו אדיר במרום ח"א ד"ה "שערא דנפיק מבתר אודנין" באר הרב כסף מלשון כיסופין וזה לשונו:

אוהב כסף לא ישבע כסף, וגם כתיב, כי השביע נפש שוקקה (תהלים קז, 9), וזה סוד גדול בעניני היחוד לדעת עד היכן הוא מגיע. מן האהבה באמת נמשכת התשוקה, וההפרש שבין זה לזה הוא, כי האהבה היא קורבה וחיבור, והאהבה הולכת ומקשרת כל חלקי המאורות זה עם זה, עד שבהתגברת מאד אז תולד התשוקה המתחזקת. כן הנה יעלו הדברים עד שהא"ס ב"ה העומד בתוך כל הספירות, יהיה כולל אותם בכחו הפשוט, ששם אין חילוק בין אחד לאחד. וזהו סוף הדבקות וסוף היחוד המגיע עד א"ס. והבן היטב זה הענין כי הוא סוד גדול, וגם הוא ענין ארוך לדעת כח היחוד....

...כי כשהגיע אחד מן המאורות אל העליון ממנו בכח אהבה, לא יגמור שם החיבור. כי אדרבה, אז תולד התשוקה להיות מתדבק דבקות גמור. וכן להיפך מן העליון לתחתון. אלא כאשר התשוקה תעשה את שלה, לעורר היחוד בכחו כנ"ל, אז הוא סוף הענין, שאי אפשר לחשוב יותר מזה. ולכן, כי השביע נפש שוקקה, והוא מלכות, שבגילוי המאורות נמשך ממנה התשוקה הזאת:

93 שער הפסוקים – ספר קהלת

מיתוקה שנת העובד:

מִיֵּינוּ לֹא לִישׁוֹן: (יב) יֵשׁ רָעָה זֹוֹלָה רְאִיתִי תַּוֹּת הַשָּׁמֶשׁ עֶשֶׂר שָׁמֹר לְבַעְלִי לְרַעְתּוֹ: 94: (יג) וְאָבֹד הָעֶשֶׂר הֵהוּא בְּעֵינַי רָע

ר"ת משה, והכוונה היא במה שנודע, כי ע"י הפלת השינה והתרדמה על האדם ז"א, בבחינת משה, שהוא פנימיות זעיר אנפין, אז נדווגה לו מטרוניתא נוקביה, ולכן מתוקה היא שינה זו. ונודע, כי פנימיות ז"א שהוא משה, כאשר נופלת עליו השינה הנזכר, הוא עולה בסוד מ"ן לאימא, לכשתזדווג באבא, ואותו זוג עליון נקרא אכילה, כמבואר לעיל בפסוק אכלו רעים, וז"ש אם מעט ואם הרבה יאכל:

ספר לקוטי תורה – מגילת קהלת

מתוקה שנת העובד ר"ת משה והכוונה כי הלא ידעת כי ע"י ההפלת דורמיטא ושינה לז"א בסוד משה שהוא פנימי ז"א הנה בזה נדווגה אליו אשתו והנה הז"א עולה בעת שינה הזו בסוד מ"ן למעלה באו"א ואותו זוג העליון כבר בארנו שהוא סוד אכילה אכלו רעים וזהו אם מעט ואם הרבה יאכל ועיין לקמן:

94 זוהר חלק ב דף סה עמוד א

רבי אבא פתח ואמר, **יש רעה חולה ראיתי תחת השמש**, כמה בני נשא אטימין לבא בגין דלא משתדלי באורייתא, יש רעה חולה, וכי יש רעה דהיא חולה ויש רעה דלאו היא חולה, אלא ודאי יש רעה חולה, כמה בני אדם אטומי לב כיון שלא עוסקים בתורה. כתוב "יש רעה חולה" וכי יש רעה שאינה חולה? אלא ודאי כל רעה היא חולה אם כן מה בא שלמה המלך ע"ה ללמדנו? אלא דתנינן מסטרא דשמאלא נפקי כמה גרדיני נימוסין דבקען באורא, וכד בעיין למיפק, אזלין ואשתאבין בנוקבא דתהומא רבה, לבתר נפקין ומתחברן כחדא, ובקעין אורין ושאטין בעלמא, ומתקרבין לגביהו דבני נשא, למדנו מצד שמאל שהוא מידת הדין יוצאים כמה מזיקים מעוררי דין הבוקעים את אויר העולם הזה, וכשהם רוצים לצאת הולכים ראשית למדור הקלי' בנוקבא דתהומא רבא על מנת להתחזק בשורשם ולאחר מיכן מתחברים כאחד ושטים בעולם ומתקברים לבני האדם וכל חד אקרי רעה, כמה דאת אמר (תהלים צא 10) לא תאונה אליך רעה, מאי לא תאונה, בגין דאתיא בתסקופא על בני נשא. וכל אחד מאותם מזיקים נקרא "רעה" כפי שנאמר "לא תאונה אליך רעה". הביטוי "תאונה" בא לאמר לנו שהמזיקים הללו באים אל האדם בתואנות. נאמר על אותה רוח הנקראת רעה שהיא חולה, אמאי היא חולה, למה נקראת חולה? כד שריא האי על בני נשא עביד לון קמצנין מממוניהון, אתיין גבאי צדקה גביה, היא מחאת בידיה, ואמרה ליה לא תפוק מדידך, אתיין מסכני, היא מחאת בידיה, אתי הוא למיכל מממוניה, מחאת בידיה בגין לנטרא ליה לאחרא, ומן יומא דשריא עליה דבר נש היא חולה, כהאי שכיב מרע דלא אכיל ולא שתי, ועל דא היא רעה חולה. כאשר היא שורה על בני אדם הופכת היא אותם לקמצנים. כגון: באים גבאי צדקה היא מוחה בידו מליתן צדקה. באים עניים לבקש צדקה שוב מוחה בידו. יתר על כן אפילו כשהוא רוצה לאכול ולשתות מכספו מונעת היא ממנו את המזון וזאת כדי שישמור ממנו לאחרים. מיום שאותה רוח רעה שורה על האדם הופך הוא למעין חולה שאינו שותה ואינו אוכל ולכן היא נקראת חולה. ועוד פירוש

וְהוֹלִיד בֵּן וְאִין בְּיָדוֹ מֵאוֹמָה: (יד) כַּאֲשֶׁר יֵצֵא מִבֶּטֶן אִמּוֹ עָרוֹם
 יָשׁוּב לְלֶכֶת כְּשֶׁבָא וּמֵאוֹמָה לֹא יֵשֵׁא בַעֲמֻלּוֹ שְׂיִלָּךְ בְּיָדוֹ: (טו)
 וְגַם זֶה רָעָה זֹזְלָה כָּל עַמַּת שֶׁבָא כֵּן יִלָּךְ וּבִמָּה יִתְרוֹן לוֹ שְׂיַעֲמֹל
 לְרוּחוֹ: (טז) גַּם כָּל יָמָיו בְּזֹשֶׁף יֹאכֵל וְכַעַס הָרַבָּה וְזֹזְלִיו וְקֶצֶף: (יז)
 הִנֵּה אֲשֶׁר רָאִיתִי אֲנִי טוֹב אֲשֶׁר יָפָה לֶאֱכֹל וּלְשִׁתּוֹת וּלְרֵאוֹת
 טוֹבָה בְּכָל עֲמָלוֹ שְׂיַעֲמֹל תַּזְנוֹת הַשְּׁמִשׁ מִסֶּפֶר יָמֵי זֹזְיוֹ וְזֹזְיוֹ אֲשֶׁר
 נָתַן לוֹ הָאֱלֹהִים כִּי הוּא זֹזְלָקוֹ: (יח) גַּם כָּל הָאָדָם אֲשֶׁר נָתַן לוֹ
 הָאֱלֹהִים עֶשֶׂר וּנְכָסִים וְהַשְׁלִיטוֹ לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ וּלְשִׂאת אֶת זֹזְלָקוֹ
 וּלְשִׁמּוֹ בַעֲמָלוֹ זֶה מִתַּת אֱלֹהִים הִיא: (יט) כִּי לֹא הָרַבָּה יִזְכֹּר
 אֶת יָמֵי זֹזְיוֹ כִּי הָאֱלֹהִים מַעֲנֶה בְּשִׁמּוֹת לָבוֹ:

פרק ו

(א) יֵשׁ רוּחוֹ רָעָה אֲשֶׁר רָאִיתִי תַּזְנוֹת הַשְּׁמִשׁ וְרַבָּה הִיא וְהִיא
 מִפִּילָה הַרְבֵּה בְּנֵי אָדָם בְּרִשְׁתָּהּ עַל הָאָדָם: (ב) וּלְהֵלֵךְ תֹּאוֹר
 הַמִּקְרָה אִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן לוֹ הָאֱלֹהִים עֶשֶׂר וּנְכָסִים וְכָבוֹד וְאִינְנוּ

שאותה רוח חלה על ראשו לכן נקראת חולה... ושלמה מלכא צווח ואמר, **עֲשֹׂר שְׁמוֹר לְבַעֲלִיו**
לְרַעְתּוֹ, מאן בעליו, מי זה בעליו עליו התכווין שלמה הע"ה דא אחרא דירית ליה, זה השני
 היורש את הקמצן ולמה זכה האי אחרא למהוי בעליו דההוא עותרא, ולמה זכה האחר להיות
 בעליו של העושר? בגין דהאי הימין לההיא רעה ואתרעני בה, (הדא הוא דכתיב לרעתו, בשביל
 ההיא רעה), ואתדבק בה, בגין כך האי אחרא דלא אתדבק בההיא רעה זכה (האי) למהוי בעליו
 דההוא עותרא, הדא הוא דכתיב לרעתו, כלומר בגין רעתו דהוה מתדבק בה, רווח ליה האי.
 ומשיב בגלל רעתו של הראשון היינו אותה רוח הנקראת רעה חולה שהראשון האמין לה ודבק
 בה בא השני וזכה בעושר.

מכאן שהאדם הזוכה להנות מנכסיו זו מתנת שמים כמפורש בפסוק יח לקמן.

וכך פירש קטע זוהר זה הרב מנחם עזריה מפאנו בספר "מעולפת ספירים" יום תשענה ועשרים
 כתב בספר שמות דף ס"ה ע"א, **יֵשׁ רַעָה חוֹלָה שׁוֹרָה עַל בְּנֵי אָדָם**, ומעת ששורה זה הרוח על
 האדם, עושהו כשכיב מרע, הולך לתת צדקה ומעכב בידו, באים עניים ואינו נותן, בא לאכול
 לעצמו ומעכב בידו, וכל זה כדי לשומרו לאחר. וזה אמר החכם (קהלת ה"ב) עושר שְׁמוֹר לְבַעֲלִיו
 לְרַעְתּוֹ. פירש, עושר שְׁמוֹר לְיֹורְשִׁים. והטעם, לרעתו בשביל שהמוריש שנדבק באותו רוח רעה
 חולה, שלא הניחו להוציא הממון:

זֶסֶר לְנַפְשׁוֹ מִכָּל אֲשֶׁר יִתְּאֶנָּה יֵשׁ לוֹ הַכֹּל וְלֹא יִשְׁלִיטֵנוּ הָאֱלֹהִים 95 לְאָכֹל מִמֶּנּוּ כִּי אִישׁ נָכְרִי יֵאָכְלֵנוּ וְזֶה הַכֹּל וְזֶה רַע

95 זוהר חלק ב דף סה עמוד א

ושלמה מלכא צווח בחכמתא ואמר, **איש אשר יתן לו האלהים עושר ונכסים וכבוד וגו'**, האי קרא לאו רישיה סיפיה, ולא סיפיה רישיה, כתיב איש אשר יתן לו האלהים עושר ונכסים וכבוד וגו', מאי ולא ישריטנו האלהים לאכול ממנו, אי הכי לאו ברשותיה הוא דבר נש. ושלמה המלך צווח בחכמתו ואומר וכו' פסוק זה אין ראשו סופו ואין סופו ראשו כלומר קיימת סתירה בין הרישא לסיפא וכיצד? פתח בתאור אדם בעל נכסים ומסיים באדם שהנכסים אינם ברשותו? אלא אי כתיב ולא יעזבנו האלהים לאכול ממנו הוינא אמר הכי, אלא ולא ישריטנו, דבגין דהוא הימניה לההיא רעה ואחיד ביה, קודשא בריך הוא לא שלטיה עליה לאתבראה תחותיה, על דהוא אתרעי בה ואחיד ביה, וכל ארצוי כשכיב מרע דלא אכיל ולא שתי, ולא קריב לממוניה ולא אפיק מיניה, ונטיר ליה עד דהוא יפוק מעלמא, וייתי אחרא ויטול ליה דהוא בעליו ומתרץ כך: אם היה כתוב "ולא יעזבנו האלקים לכלול ממנו הייתי אומר שהנכסים אינם ברשותו אולם כתוב "ולא ישריטנו" כיון שהוא האמין לאותה רוח רעה כמפורש בפרק ה פסוק יב ואחוז בה, אין האלקים מניח אותו להנות מנכסיו שאין הוא אוכל או שותה וכו' אלא רק שומר על הממון עד שיפטר מהעולם ויבוא אחר, להלן יורש, שהוא בעליו ויקח את ממונו ושלמה מלכא צווח ואמר, (שם ה ב) **עשר שמור לבעליו לרעתו**, מאן בעליו? דא אחרא דירית ליה, ולמה זכה האי אחרא למהוי בעליו דההוא עותרא, בגין דהאי הימין לההיא רעה ואתרעי בה, (הדא הוא דכתיב לרעתו, בשביל ההיא רעה), ואתדבק בה, בגין כך האי אחרא דלא אתדבק בההיא רעה זכה (האי) למהוי בעליו דההוא עותרא, הדא הוא דכתיב **לרעתו**, כלומר בגין רעתו דהוא מתדבק בה, ורוח ליה האי. ושלמה המלך צווח ואומר "עשר שמור לבעליו לרעתו" מי זה "בעליו" זה האדם היורש ולה נקרא "בעליו" של אותו עשר? כיון שהראשון האמין לרוח הרעה שאומרת לו לקפוץ ידו מצדקה גמ"ח וכו' ורצה בה ונדבק בה וזה היורש לא נדבק בה זכה להיות בעלים של אותו עשר וזה שכתוב "לרעתו" כלומר בגלל אותו רוח רעה שדבקה בראשון.

זוהר חלק ג דף קנה עמוד ב

רבי אבא הוה יתיב ליליא חד ולעי באורייתא והוה עמיה ר' יוסי ור' חזקיה. אמר רבי יוסי כמה אינון בני נשא תקיפי לבא דלא משגחי במלי דההוא עלמא כלום. אמר רבי יוסי כמה אבירי לב הם האנשים שאינם משגיחים בעניי העולם הבא כלום אמר רבי אבא בישא דלבא דאחידא בכל שייפי גופא קא עביד לון. אמר לו רבי אבא הרע שבלב היינו היצר הרע האחוז בכל אברי גופו של האדם עושה להם כך. פתח ואמר **יש דעה אשר ראיתי תחת השמש ורבה היא על האדם**. יש רעה: דא איהי תוקפא בישא דלבא, דבעי לשלטאה במילי דהאי עלמא, ולא אשגח במילי דההוא עלמא מידי. "יש רעה" זה תוקף היצר הרע שרוצה רק לשלוט ולעסוק בעניי תאוות העולם הזה אמאי איהי רעה קרא דבתריה אוכח דכתיב **איש אשר יתן לו האלקים עושר ונכסים וגו'**. האי קרא קשיא כיון דכתיב **ואינו חסר לנפשו מכל אשר יתאוה אמאי ולא ישריטנו האלקים לאכול ממנו** דהא אינו חסר לנפשו כלום. אלא רזא איהו וכל מלוי דשלמה מלכא מתלבשן אינון

הוא: (ג) אם יוליד איש מאה ושנים רבות יזויה ורוב שיהיו ימי שניו ונפשו לא תשבע מן הטובה מ"ה וגם קבורה לא היתה לו אמרתי טוב ממנו הנפל מ"ה: (ד) כי בהכל בא ובזשך ילך ובזשך שבו יכסה: (ה) גם שמש לא ראה ולא ידע נזות לזה מזה: (ו) ואלו זויה אלה שנים פעמים וטובה לא ראה הלא אל מקום אזור הכל הולך: (ז) כל עמל האדם לפיהו: 96 וגם הנפש

במלין אחרנין כמלי דאורייתא דאינון מתלבשן בספורי עלמא. אלא סוד יש כאן וכל דברי שלמה המלך הינם מלבוש לרעיונות עמוקים כמו דברי התורה שנראים פשוטים אולם צופנים בתוכם רזים עליונים ת"ח אע"ג דבעינן לאסתכלא בלבושא בא וראה למרות שיש להתבונן בפשט שהרי "אין מקרא יוצא מידי פשוטו" כלומר למרות שדורשים את הפסוק לדברים אחרים אין הפסוק יוצא מהפשט (רש"י ביבמות כד ע"א) השתא כעת אני רוצה לפרשו על דרך הסוד האי קרא הכי קאמר והפסוק כך אומר דבר נש אזיל בהאי עלמא ויהיב ליה קב"ה עותרא בגין דיזכי ביה לעלמא דאתי וישתאר לגביה קרן שאדם החי בעולם הזה נותן לו הקב"ה עושר כדי שיזכה בו לעולם הבא וישאר לו קרן מאי קרן ההוא דאיהו קיים איזו קרן? קרן שהיא קיימת דאיהו אתר לאתצורא בית נשמתא. שזה מקום הנקרא "צרור החיים" שבזכות הצדקה תהיה נשמתו צרורה בצרור החיים שהוא ספירת היסוד בגין כך בעי לאשאר אבתריה (נ"א עותריה) להאי קרן והאי קרן יקבל ליה בתר דיפוק מהאי עלמא ולכן צריך שישאיר אחריו קרן זה ויתן מעושרו לצדקה ויתקן בכך את מידת היסוד ואותו קרן יקבל את נשמתו אחר הסתלקותו בגין דהאי קרן הוא אילנא דחיי הוא יסוד דז"א הנקרא "עץ החיים" דההוא עלמא ולא קיימא בהאי עלמא אלא ההוא איבא דנפיק מניה ובעולם הזה יש רק את השפע הנשפע ממנו וכלשון חכמים בתלמוד ירושלמי ריש מסכת פאה ובסידור התפילה "אלו דברים שאדם אוכל מפירותיהם בעולם הזה (מלכות) והקרן קיימת לו לעולם הבא (יסוד דז"א)" ועל דא איבא דיליה אכיל בר נש דזכי בהאי עלמא ולכן פירות אוכל אדם שזכה בעוה"ז והקרן קיימא ליה לההוא עלמא למזכי ביה בחיין עלאין דלעילא. והקרן קיימת לו לעולם הבא לזכות בזה לחיי העולם הבא ומאן דסאיב גרמיה ואתמשך בתר גרמיה וליתיה חסר לנפשיה ולגרמיה כלום וההוא אילנא אשתאר ולא שויה לקבליה בדחילו ולקבלא ליה לעילא, כדין **ולא ישליטנו האלקים לאכל ממנו** ולהמזכי בההוא עותרא ומי שמטמא עצמו ונמשך אחר הנאות עצמו ואינו חסר לנפשו וגופו דבר ואותו אילן שהוא הז"א נשאר בצד ואינו משגיח עליו ביראה ולקבלו לעתיד לבא למעלה ודאי על איש כזה נאמר **איש אחר יאכלנו** כדין את אמר "יכין וצדיק ילבש" (איוב כז, 17). בגין כך בעי בר נש למזכי במה דיהיב ליה קב"ה לההוא עלמא וכדין אכיל מיניה בהאי עלמא וישתאר לגביה ההוא קרן לעלמא אחרא למהוי צרורא בצרורא דחיי. לכן צריך אדם לעשות מצוות ממה שהקב"ה נותן לו כדי לזכות בו לחיי העולם הבא אמר רבי יוסי ודאי. כן הוא.

**לֹא תִמְלֹא: (זו) כִּי מִה יוֹתֵר לְזֹכֶם מִן הַכֶּסֶּל מִ"ה מִה מִ"ה לְעֵנִי
יִוְדַע לַהֲלֹךְ נֶגֶד הַזֵּיִם: (ט) טוֹב מִרְאֵה עֵינַיִם מִהֲלֹךְ נֶפֶשׁ 97 גַּם**

רבי יוסי פתח ואמר, **כל עמל האדם לפיהו וגו'**, אסתכלנא במלי דשלמה מלכא, וכלהו אחידן בחכמה עלאה, כל עמל האדם לפיהו, האי קרא בשעתא דדיינין ליה לבר נש בההוא עלמא כתיב, כל ההוא דינא, וכל מאי דסביל בההוא עלמא, ונקמין מיניה נקמתא דעלמא, לפיהו, בגין פיהו דלא נטיר ליה, וסאיב ליה לנפשיה, ולא אתדבק בסטרא דחיי, בסטרא דימינא. הסתכלתי בדברי שלמה הע"ה, אומר רבי יוסי, וראיתי אותם אחוזים בחכמה העליונה. "כל עמל אדם לפיהו" פסוק זה נאמר בשעה שדנים את בן האדם בעולם הבא על עברות שעשה בפיו כגון לשון הרע ורכילות וכו' ולא דיבר בדברי תורה **וגם הנפש לא תמלא**, לא תשתלים דינהא לעלם ולעלמי עלמין. הנפש החוטאת לא תסיים דינה לעולם בגין עברות הנ"ל דבר אחר, לא תמלא, לא תשתלם לסלקא לאתרהא לעלמין, בגין דהא אסתאבת ואתדבקת בסטרא אחרא. פירוש אחר "גם הנפש" לא תגיע לשלמות על מנת להגיע למקומה לעולם בגלל שנדבקה בצד שאינו טוב.

97 ספר רסיסי לילה אות [נד] ד"ה ונמצא

טוב מראה עיניים בעוה"ז מהלך נפש בעוה"ב
וזהו תכלית העונג כשמתענג אח"כ ממלאכתו ורואה דלא לריק יגע וכל אשר עשה הנה טוב מאוד ושכבר נשלם כל מלאכתו כולה ולא חסר כלום זהו תכלית שלימות העונג דעוה"ב שאז"ל (שמו"ר פ' נב) ע"פ הולך האדם לבית עולמו שכל אחד יש לו עולם בפני עצמו היינו מדת נפשו דהאדם נקרא עולם קטן וכאשר השלים כל בנין קומתו על תיקונה ושלימותה הרי התקין לו כל מלאכת עולמו בשלימות וזוכה לשביתה וניחא השלימה בעוה"ב דאין בו כו' אלא צדיקים יושבים (ברכות יז.). היינו לא מהלכים כבעוה"ז כי על אז נאמר **טוב מראה עיניים מהלך נפש** שבעוה"ז הוא הילוך הנפש ומאותו מהלך נבנה העוה"ב. ושם אין בו עוד הילוך אלא ראות עיניו כענין וירא אלהים את כל אשר עשה דמעשה בראשית והנה טוב מאוד.

ליקוטי מוהר"ן מהדורא קמא סימן יג אות ה
ובחינת שור שבנפש זה האור המצוחצח שנתוסף בנפש מחמת הקבוץ, שנתקבץ פזורי הנפש, ואז מאיר הנפש ביותר, כי כשהרצון אין מאיר, אז הנפש בבחינת נפש רעבה, כי עקר הרעב מחמת העדר האור, כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (יומא עד:):

"ויענך וירעיבך ויאכילך את המן" מכאן שהסומא אינו שבע, כי עקר השבע מחמת האור שיראה בעיניו, ועל ידי שאינו רואה, אין נתמלא נפשו, היינו רצונו, כי **"טוב מראה עיניים מהלך נפש"** (קהלת ו); וכשמצוחצח נפשו בצחצחות האור, אזי "ונפש רעבה מלא טוב" (תהלים ק"ז).

זֶה הַכֹּל וְרַעוּת רוּחוֹ: (י) מִה שֶׁהָיָה כְּכָר נִקְרָא שְׁמוֹ וְנוֹדַע אֲשֶׁר
 הוּא אָדָם וְלֹא יוֹכֵל לָדִין עִם שֶׁתִּקְיף מִמֶּנּוּ: (יא) כִּי יֵשׁ דְּבָרִים
 הָרַבָּה מִרַבִּים הַכֹּל מִ"ה מִה מִ"ה יֵתֵר לְאָדָם: (יב) כִּי מִי יוֹדֵעַ
 מִה טוֹב לְאָדָם בְּזוּיִים מִסֹּפֶר יָמֵי זֵינִי הַכֹּל וַיַּעֲשֵׂם כִּצֵּל אֲשֶׁר
 מִי יֵגִיד לְאָדָם מִה יִהְיֶה אַזְזָרִיו תַּזוּת הַשְּׂמִינִי:

בבחינת (ישעיהו נ"ח): "והשביע בצחצחות נפשך". וזה בחינת שור, לשון הסתכלות, בחינת מראה
 עינים מהלך נפש:

פרק ז

(א) **טוב שם משמן טוב 98 ויום המנוחות 99 מיום מ"ה הולדו**
מ"ה: (ב) טוב ללכת אל בית אכל מלכת אל בית משתה

98 זוהר חלק ב דף פו עמוד ב

רבי שמעון פתח... **טוב שם משמן טוב**, דשמא קדישא שם הוי' ב"ה משמן מספירת החכמה נפקא, לאתברא לאדלקא בוצינן קדישין, להאיר את הספירות הקדושות מאי שמן דא, (כמה דאת אמר (בראשית ב י) ונהר שהוא בינה יוצא מעדן שהוא חכמה להשקות את הגן שזו המלכות), רבי יצחק חולק ואומר שאין צריך להביא ראיה מפסוק ונהר יוצא מעדן אלא אמר, כמה דאת אמר (תהלים קלג ב) כשמן הטוב על הראש וגו', דהיינו שפע החכמה הנמשך דרך הספירות רבי אלעזר אמר, חולק ואומר שלא יתכן לפרש שהשמן מתחיל מחכמה או בינה אלא מהכתר אליו טורי דאפרסמונא דכיא. שבכתר אין אחיזה לחיצונים "ושמא קדישא" היינו חו"ב תו"מ הרמזים באותיות הוי' ב"ה כידוע אמר רבי שמעון, **טוב שם**, כמה טבא שמא עלאה, דבוצינן עלאין קדישין, כד כלהו נהרין **משמן טוב** כמה דאמינא. על פי "אור החמה" להרב אברהם אזולאי ז"ל דף קג.

ספר שערי צדק – השער העשירי

שלש כתרים הם: כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות וכתר שם טוב עולה על גביהם כתר שם טוב הוא סוד "ושער ראשה כעמר נקא" הוא סוד מקום הטוב שאין לו גבול והפסק הוא שם טוב בוודאי שהוא טוב הגמור השלם הטוב שאין בו תערובת דע כי למטה כתיב ועץ הדעת טוב ורע בסוד כחות החיצונות הנאחזות סביב הפנימיות ולפיכך וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו כך הוא השם הנמשך משם טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו הכל רמוז וזהו סוד טוב אחרית דבר מראשיתו היודעים סוד יכתירו דעת יודעים סוד נובלות חכמה של מעלה תורה וסד קוצו של יוד הכל רמוז בו:

בית עולמים – דף קלב ע"ב – ד"ה ואתעטר

וז"ס שאמרו רז"ל ג' כתרים הם כו' וכתר שם טוב עולה על גביהן כי ג' כתרים הם ג' מוחין דז"א כתר כהונה הוא חכמה סטרא דימינא כהנא רבא כידוע כתר מלכות הוא בינה דדינים מתערין מסטרהא וגבורות מלכות דז"א מקבלת מבינה והוא משיחת מלכות במשך בקרן היובל קרן עשיראה דמלכא דמתעטר ביובלא כמ"ש בסוף ס"ד והוא סוד שלשים מעלות של מלכות מסטרא דבינה שהיא סוד למ"ד מגדל הפורח באויר וכתר תורה דעת שמשם סוד התורה י' דברות חו"ג ב' עטרין והם מ"ע ומל"ת כידוע וכל תיקונם הוא ע"י מוחא סתימאה שמשם מאירים כמ"ש ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן שהוא מוחא סתימאה עדן עילאה והם משקים לגנתא ז"א ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים ד' מוחין בז"א מתחלקים משא"כ במו"ס שהם בחד חללא ומו"ס נקרא כתר שם טוב כמ"ש **טוב שם משמן טוב** משחא דרבותא כמ"ש. וז"ש

בְּאִשֶּׁר הוּא סוֹף כָּל הָאָדָם וְהַזֵּי יִתֵּן אֶל לִבּוֹ 100: (ג) טוֹב כַּעַס
 מִשְׁזֻזָּק 101 כִּי בָרַע פָּנִים יִיטֵב לֵב: (ד) לֵב זֻכָּמִים בְּבֵית אָכַל
 וְלֵב כְּסִילִים בְּבֵית שְׁמֻזָּה: (ה) טוֹב לְשִׁמְעַ זַעֲרַת זֻכָּם מֵאִישׁ
 שִׁמְעַ נְשִׁיר כְּסִילִים: (ו) כִּי כְּקוֹל הַסִּירִים תִּנּוֹת הַסִּיר כֵּן שְׁזֻזָּק

ואתעטר ואתטמר בטמירותא דתיקוני דיקנא. ר"ל נכנס כח תיקונים עד הפנימיות של הדיקנא כמבואר.

99 ספר תיקונים חדשים – תיקונא חמשין ושית

ת"ח, זכאי קשוט דקיימין בעלמא ומתקנין תיקונין עלאין בכל יומא קמי מאריהו, בא וראה צדיקי אמת שבעולם הזה עובדים את השם כראוי בתיקונים נכונים ביומא דמסתלק מעלמא כדין כלהו תיקונין דלהון מתתקפן כחדא. ביום שמסתלקים מהעולם, כל התיקונים שלהם מתחזקים כאחד ובהוא יומא אתמסר להו חילא מאי דלא הוה להו עד ההוא זמנא. ביום פטירתם נמסר להם כח מה שלא היה להם עד יום הפטירה ורזא דמלה וסוד הדבר בפסוק **ויום המות מיום הולדו** (קהלת ז א). דהא כדין כלהו תיקונין דלהון מתישבן באתריהו, מנהרן ומתתקפן כדקא חזי. שהרי ביום זה כל התיקונים שלהם מתישבים במקומם, מאירים ומתחזקים כראוי.

100 ספר מסילת ישרים פרק טו – בדרכי קניית הפרישות

והנה כמו שהתבונן על זה הדבר גורם קניית הפרישות, כך סכלותו מפסיד אותו וההתמדה בין השרים ואנשי הגדולות הרודפים אחר הכבוד ומרבים ההבל, כי בראותו את היקר ההוא והגדולה ההיא, אי אפשר שלא תתעורר תאוותו בו לחמוד אותם, ואפילו לא יניח את יצרו שינצח אותו, על כל פנים מידי מלחמה לא ימלט, והנה הוא בסכנה. וכענין זה אמר שלמה (קהלת ז): **טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה**. ויקר מן הכל הוא ההתבודדות, כי כמו שמסיר מעיניו עניני העולם כן מעביר חמדתם מלבו, וכבר הזכיר דוד המלך עליו השלום בשבח ההתבודדות ואמר (תהלים נה): מי יתן לי אבר כיונה וגו' הנה ארחיק נדוד אלין במדבר סלה.

101 רעיא מהימנא ספר במדבר פרשת פנחס דף רלב עמוד ב

וקהלת אמר (שם) **טוב כעס משחוק** טוב כעס דכבד דאיהי מרה רצועה דקב"ה רצועה לאלקאה בה צדיקייא בעלמא דין במרעין בישין. במכתשין משחוק דשחיק לון בטחון בכללכא דהאי עלמא דשחוק לון שעתא בעותרא. טובים ייסורים מהקב"ה משחוק ותיפלות של העוה"ז

הַכְּסִיל 102 וְגַם זֶה הַבָּל: (ו) כִּי הָעֶשֶׂק יְהוּלֵל וְזָכָם 103 וַיֵּאבֹד אֶת לֵב מִתְּנָה: (ז) טוֹב אַחֲרִית דְּבַר מִרְאשִׁיתוֹ 104 טוֹב אַרְךְ

102 ספר ארצות צדיקים – השער התשיעי – שער השמחה

השמחה המידה הזאת באה לאדם מחמת רוב שלווה בלבו בלי פגע רע. ואדם המשיג תאוותו ולא יארע לו דבר המעציב אותו, בזה יהיה שמח תדיר, ויאורו פניו, וזיוו מבהיק, וגופו בריא, ואין זקנה ממהרת לבוא עליו, כמו שנאמר (משלי יז כב): "לב שמח ייטיב גהה". ומן השמחה יבוא שחוק לאדם. ואין ראוי לאיש משכיל להרבות בשחוק, כי עם השחוק משתתפת דעת קלה, כמו שנאמר (קהלת ז ו): "כי נקול הסירים תחת הסיר כן שחוק הכסיל". וכבר נאמר: מאותות השוטה – ששחוק במקום שאין ראוי בו השחוק, ואין ראוי למי שיש לו מוסר להתנהג בשחוק במושבות ובמעמדות, מפני שאמר: מי שרב שחוק מתמעט מוראו, כי בשעת השחוק אין יכול לחשוב שום יראת שמים עליו. לכן ייסר אדם את עצמו שלא ישחוק ושלא יקנה לו רב או חבר משחק, שנאמר (ירמיה טו יז): "לא ישבתי בסוד משחקים ואעלוז", וכתוב (משלי יד כג): "בכל עצב יהיה מותר".

103 ספר דרך חיים – פרק ד משנה ט

למה הם הצדיקים עניים בעולם הזה שלא יעסקו בדברים אחרים וישכחו דברי תורה דכתיב כי **העושה יהולל חכם** ע"כ, ביאור המדרש, כי אותו שהוא צדיק גמור אף שלא יבטל תורה מעושר מ"מ אין לאדם שלא יפנה כלל אל עסקיו ודבר זה גורם קצת בטול, והקב"ה רוצה לצרף אותם לגמרי שלא יהיה פונים כלל אל עסקים.

104 פירוש הרמח"ל על הכתובים

טוב אחריית דבר מראשיתו טוב ארך רוח מגבה רוח (ז, ח). הנה רז"ל אמרו, הוי זנב לאריות ואל תהא ראש לשועלים, וזה סוד גדול. הנה נאמר שכשיצה המאציל יתברך לפשט קדושתו על התחתונים, עשה לו הרבה סדרים של חסד דין רחמים. והסדר הראשון היה הלבוש לאין סוף ברוך הוא, וזה סוד החז"ר שבכל העולמות והפרצופים, ונקרא שנשלם ענין אחד, שהוא מה שאין סוף ברוך הוא מפשט קדושתו בבחינת ג' קוים אלו. ומן הלבוש הזה עצמו יצא בתחילה אור אחד מבחינת השורש העליון, אבל אינו אלא תולדה שמוליד הלבוש. וכמו שהשורש העליון עשה לו לבוש, כך האור הזה המתאצל עשה לו לבוש של חז"ר, ונקרא הדרגה שניה. ומן הלבוש הזה השני יצא עוד אור בבחינת השורש, ועוד לבוש עליו, והרי זה הדרגה שלישית. ועל דרך זה הדרגות על הדרגות עד סוף עשיה. וכל זה נקרא שנמשכים העולמות אחר האין סוף ברוך הוא. ובסדר הזה נעשית כל הבריאה כולה, עד שיצאו התחתונים, והם הם המקבלים מן המדרגות אלה, ומתנהגים על פיהם, ומצד זה אין ממשלה והנהגה אלא לקדושה. אבל כשרצה האין סוף ברוך הוא ליתן הנהגה גם לס"א לצורך הבחירה, נאמר, אין הקב"ה מיחד שמו על הרעה, ואז

רוֹחוֹ מִגִּבְהַת רוּחוֹ: (ט) אֶל תִּבְהֵל בְּרוּחוֹךָ לְכַעֵס כִּי כַעַס בְּזוּיָהּ
כְּסִילִים יָנוּחַ 105: (י) אֶל תֹּאמַר מָה הָיָה מִ"ה שְׁהַיָּמִים

נתעלם. ואז הלבוש הזה שהיה מלביש לו לאין סוף ברוך הוא, שלא היה נחשב אלא לבחינת לבוש, הוא ממש נעשה ראשי בהנהגה. ומה שהיה משמש לפנימיות בחד"ר השני, נחשב ומשמש לו ללבוש וחיצוניות. וכן על דרך זה החיצוניות של חד"ר השני שלט ונעשה פנימיות, ולקח לו פנימיות השלישי ללבוש, וכן כולם, עד שחיצוניות מלכות דעשיה שלט לבדו, ולקח לו ללבוש העשר קליפין. ואז ניתנה הנהגה גם לס"א לשלוט בגופים התחתונים. ועל זה נאמר, **"טוב אחרית דבר מראשיתו"** – שיותר טוב הוא להיות חיצוניות ולבוש בסדר הנהגת הקדושה לבד, מלהיות ראשי, שרצה לומר פנימיות בשליטה והנהגה של הס"א. והראיה היא מבוארת, לפי ש**"טוב ארך רוח"** שהיא הקדושה, **"מגבה רוח"** שהיא הס"א, חוצפא ודאי, מלכותא בלא תגא, ולעיתיד לבא שיחזיר הסדר כמו שהיה בראשונה, לא יהיה שליטה אלא לקדושה לבד – **"ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד"**. [ו]:

פירוש הרמח"ל על התורה – ספר דברים

"סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם", כי הנה כתוב, **"טוב אחרית דבר מראשיתו"**, כי ודאי אמרו חכמים שהעולם נברא בדין, וזהו בראשית – ברית אש, וזהו המושג בשכינה בראשונה. אבל כשמשיגים יותר ומגיעים לאחרית דבר, אז משיגים היסוד, **"טוב אחרית דבר"**, אחרית ודאי, מלמטה למעלה, ועל כן, סוד ה' ליראיו, כי בתחילה נקשרים בשכינה בסוד יראה, ואז עושים ה' תיקונים – סוד, אבל בסוף הכל יסתלקו במדריגות עליונות, עד שיתחברו ביסוד, אות ברית קדש – **"ובריתו להודיעם"**, בריתו ודאי. כי ראשית הכל בדין בסוד בראשית. וסוף הכל בחסד, בסוד אחרית ותקוה – **"ויש תקוה לאחריתך"** בסוד סיומא, שלימו דכלא ודאי.

105 תיקוני זהר דף נג עמוד ב

וטחול איהו שחוק הכסיל, עליה אתמר **כי הכעס בחיק כסילים ינוח**.

רבנו הארי ז"ל הפליג בגנות הכעס. וכך כתוב בספר שערי קדושה – חלק ב שער ח המדות רעות היותר חמורות הן שתיים, הכעס שקולה כעובד עבודה זרה וטורף נפשו באפו נעקרת משם והולכת לה ומתחלפת בנפש אחרת רעה. למעלה ממנה הגאווה וגסות רוח, היא שקולה כעבודה זרה וכאשרה וכתועבה וככופר בעיקר, וכאילו גילה כל העריות כולם, ואין עפרו ננער בתחית המתים. ואמנם בעונש מצות לא תעשה יש מהם באסור לאו ואין לוקים עליהם, כגון לאו שאין בו מעשה ושנתק לעשה. למעלה מהם אותם שלוקים עליהם.

ספר שערי קדושה – חלק ב שער ד

**הָרָאשִׁים הָיוּ טוֹבִים מֵאֵלֶּה כִּי לֹא מִזְכָּמָה שְׁאֵלָתָ עַל זֶה: (יא)
טוֹבָה זִכָּמָה טוֹבָה סְפִירַת הַמַּלְכוּת כִּשְׁהִיא מִזְזוּבְרַת עִם
נְזִלָה 106 עִם הַתְּפָאֶרֶת אוֹלָם וְיֵתֶר יִתְרוֹן יֵשׁ לֹאזְזוּיִם לְרֹאִי**

הכעס הוא ענף הגאווה ושקול כמוהו. ואמרו רבותינו ז"ל (נדרים דף כ"ב ע"א) כל הכועס כל מיני פורעניות של גיהנם שולטין בו. ואמרו רבותינו ז"ל (שבת דף ק"ה ע"ב) המקרע בגדיו והמפזר מעותיו והמשבר כלים בחמתו יהא בעיניך כעובד עבודה זרה, שנאמר (תהלים פ"א י') לא יהיה בך אל זר, ואמרו רבותינו ז"ל (נדרים דף כ"ב ע"ב) כל הכועס אין שכינה חשובה כנגדו ומשכח תלמודו ומוסיף טפשות ובידוע שענותיו מרובים מזכיותיו שנאמר (משלי כ"ט כ"ב) ובעל חימה רב פשע, ואמרו רבותינו ז"ל (פסחים דף ס"ו ע"ב) כל הכועס אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו, מנלן ממשו ומאלישע וכו', ואמר ליה אליהו זכור לטוב (ברכות דף כ"ט ע"ב) לרב יהודה לא תרתח ולא תחטא.

בזהר פרשת תצוה מתורגם אם בן אדם כועס עוקר ממנו נשמה עליונה קדושה להשרות במקומה סטרא אחרא וזה הוא בן אדם שמורד באדונו ואסור להתקרב להיות עמו וזה הוא טורף נפשו באפו דטורף את נפשו ומשרה במקומה אל זר. כי במה נחשב הוא, ונקרא עבודה זרה, ומי שמדבר עמו כאלו מתחבר לע"ז ממש, דעבודה זרה ממש שורה בתוכו. ואסור להסתכל בפניו ועליו כתוב אל תפנו אל האלילים ועל זה כתוב אלהי מסכה לא תעשה לך. וכל טומאות יש להם טהרה חוץ מזה, בעבור שמטמא גופו מבית ומחוץ ומטמא את כל הנפש, ואפילו כאשר יבא בן אדם זה ויעקור לסטרא אחרא מתוכו מכל וכל לעולם ואחר כך ישתדל להתקדש ולהמשיך אותה נשמה של הקדושה עליו, אז הלואי שיתקדש, וכיון דנעקרא ממנו פעם אחת כמה יעשה הבן אדם עד שישוב למקומה:

106 זוהר חלק ג דף קפב עמוד א

פתח רבי שמעון ואמר **טובה חכמה עם נחלה ויותר לרואי השמש** אי לאו דהא אתגלייא מלה דא אם לא שנתגלה לי סוד הפסוק הזה לא (שמענא ולא) ידענא מאי קאמר לא הייתי יודע פירושו **טובה חכמה** על איזו חכמה מדבר הפסוק דא היא חכמה דהיא תחת השמש הפסוק מדבר על ספירת המלכות הנקראת חכמה זעירא או חכמת שלמה שהיא תחת ז"א בנה"י שלו (ס"א לכורסייא) כורסייא מתתקנא ליה טובה חכמה עם נחלה יאה ושפירא כד איהי שרייא עמהון דישראל כשריא יפה ומקושטת ע"י עליית מ"ן של הצדיקים שאז היא שורה עם ישראל דאינון נחלה ועדבא דילה כי אנחנו בניה של רחל שכינת עוזנו ונחלת גורלה לאתקשרא בה שישאל יתקשרו במלכות אבל תושבחתא יתיר לרואי השמש לאינון דזכו לאתחברא בשמשא בז"א כלומר זכו לרוח ולאיתקשרא ביה דהא אחיד באילנא דחיי ומאן דאחיד ביה בכלא אחיד בחיין דהאי עלמא ובחיי דעלמא דאתי ויותר טוב הוא אלו שזכו לאור הרוח ומקבלים שפע מספירת התפארת הנקראת "שמש" שמי שזכה לזה זוכה לחיי העולם הזה והעולם הבא ודא הוא דכתיב **ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה** מאי ויתרון דעת? על איזו דעת מדבר? דא אילנא דחיי זה עץ החיים, ספירת התפארת לפי שהוא מקבל מוחין מאו"א ומשפיע הארתם למלכות

הַשֶּׁמֶשׁ בַּסְפִּירַת הַתַּפְּאֶרֶת: (יב) כִּי בָּצַל הַזֹּחֲכָמָה בְּצֶל תַּלְמִידֵי הַזֹּחֲכָמִים לַע"ל בַּעוֹה"ב יוֹשְׁבִים עִימָם בָּצַל הַכֶּסֶף 107 אֱלוֹ שֶׁתִּמְכּוּ בָהֶם בַּעוֹה"ז, וַיִּתְּרוֹן אוֹלָם יוֹתֵר טוֹב מֵהֶם אֱלוֹ שֶׁהִשְׁיִגוּ אֶת אוֹר הַ- דַּעַת הַזֹּחֲכָמָה שֶׁהִיא תְּחוּזָה 108 בְּעֻלְיָה: (יג) רֵאָה

יתרון דיליה מהו? מה יתרונו? החכמה ודאי שנה"י דאבא מלובשים בו בסוד המוחין דהא תורה שבכתב שהיא ז"א מחכמה עלאה נפקא. מקבל מוחין מאבא עילאה. תו פירוש נוסף **טובה חכמה עם נחלה** טובה חכמה ודאי זו המלכות כשהיא מחוברת עם נחלה דא צדיקא דעלמא עם היסוד דאיהו נהורא דשמא שריסוד מקבל אור מהתפארת להשפיעו למלכות דהא תרין דרגין אלין יסוד ומלכות כחדא יתבי ביחוד אחד ודא הוא שפירו דלהון וזה יופים היינו מצב הרצוי אבל **ויותר לרואי השמש** לאינן דמתאחדין (לה) בשמשא אבל יש מעלה יתרה לאו שאחוזים בתפארת ומייחדים אותו עם המלכות שעל התפארת נאמר שהוא מאחד את הכל תוקפא דכלא מוחין דאימא שבחא דכלא ומוחין דאבא ודא הוא דעת אילנא דחייא והא אוקמוה. לכן נקרא הז"א דעת ועץ החיים על שם חיי המוחין שמקבל מאו"א.

107 ספר ביאורי אגדות (אפיקי ים) – כתובות דף קיא ע"ב

באמת אי אפשר לאדם לקום בתחיה כי אם ע"י עסק התורה... וז"ש טל אורות טליך שהוא של האדם עצמו שגרם ע"י עסק התורה שלו, ואמר רבי אלעזר לרבי יוחנן מצאתי להם למי שלא למד תורה תקנה וכו' כמ"ש (קהלת ז יב) **בצל החכמה בצל הכסף** וכתיב (משלי ג יח) כי עץ חיים היא למחזיקים בה שיש לו חלק בתורתו שגרם ע"י שמחזיקו לעסוק בתורה, והם תמכי אורייתא נ"ה.

108 זוהר חלק ב דף סא עמוד ב

חברייא דמשתדלי באורייתא מאתר אחרא עלאה יתיר אתזנו, מאי הוא, כמה דכתיב (קהלת ז יב) **החכמה תחיה בעליה**, אתר עלאה יתיר, תלמידי החכמים העוסקים בתורה ממקום עליון אחר הם ניזונים והוא החכמה שהיא מחיה אותם אמר ליה רבי אלעזר, אי הכי אמאי חלשא נפשיהו יתיר משאר בני עלמא, שאל רבי אלעזר את אביו ואם כך מדוע הם חלשים בגופם משאר בני אדם? דהא שאר בני נשא בחילא ותוקפא יתיר אתחזון ומשתכחן, שהרי שאר בני אדם נראים בריאים חזקים בגופם יותר מתלמידי החכמים אמר ליה יאות שאילתא, אמר לו הרשב"י יפה שאלת תא חזי, כל מזוני דבני עלמא מלעילא קא אתיין, דהווא מזונא דאתי מן שמיא וארעא, דא מזונא דכל עלמא, אמר לו בא וראה, כל מזונות בני האדם באים מן השמים והארץ היינו מהגשמים ויבול הארץ הגשמית, וזה מזון כל בני האדם והוא מזונא דכולא והוא מזונא גס ועב, והוא מזון גס ועב והווא מזונא דאתי יתיר מעילא הוא מזונא יתיר דקיק, דקא אתיאי מאתר דדינא אשתכח, ויש מזון שבא ממקום גבוה יותר מזון דק והוא מזון המגיע ממקום שבו נמצא הדין והכוונה לספירת המלכות ודא הוא מזונא דאכלו ישראל וזה המזון

את מעשיה האלהים מ"ה כי מי יוכל לתקן את אשר עותו ר"ת אע"א גימ' ע"ב:(יד) ביום ע"ב טובה ה'יה בטוב 109 וביום רעה

שאכלו ישראל במצרים הנקרא לחם עוני כד נפקו ממצרים (יתיר דקיקא), מזונא דאשתכח להו לישראל בההוא זמנא במדברא, מאתר עלאה דאקרי שמים, הוא מזונא יתיר דקיקא דעייל יתיר לנפשא מכלא, ומתפרש יתיר מגופא ואקרי לחם אבירים. כאשר יצאו ממצרים המזון שאכלו ישראל במדבר היה מזון יותר דק, רוחני, הנכנס לנפש יותר מכל הנקרא "לחם אבירים" הנמס באברי הגוף (יומא עה ע"ב) והוא הנקרא "לחם מן השמים" (שמות טז, 4) היינו מספירת התפארת הנקראת בכל מקום שמים מזונא עלאה יתיר מכלא, הוא מזונא דחברייא אינון דמשתדלי באורייתא, דאכלי מזונא דרוחא ונשמתא, ולא אכלי מזונא דגופא כלל, והיינו מאתר עלאה יקירא על כלא ואקרי חכמה, מזון עליון יותר מכל הוא מזון החברים העוסקים בתורה האוכלים מזון הרוח והנשמה ולא מזון הגוף כלל. מזון זה הינו ממקום עליון יותר מהתפארת והוא מספירת החכמה בגיני כך חליש גופא דחברייא יתיר מבני עלמא, דהא לא אכלי מזונא דגופא כלל, ואכלי מזונא דרוחא ונשמתא, מאתר רחיקא עילאה יקירא מכלא, ובגיני כך ההוא מזונא דקיק מן דקיקא יתיר מכלא, זכאה חולקהון הדא הוא דכתיב **החכמה תחיה בעליה**, זכאה חולקא דגופא דיכיל לאתונא במזונא דנפשא. לכן חלש גוף החברים יותר משאר אנשים שהרי אינם אוכלים מזון הגוף כלל ואוכלים מזון הרוח והנשמה ממקום עליון וחשוב מכל, אשרי חלקם ועל זה נאמר "החכמה תחיה בעליה" אשרי הגוף היכול להיזון ממזון הנפש. כך ראינו שהרשב"י ניזון מחורובים וכמוהו רבי חנינה בן דוסא (תענית כד ע"ב) וכן רבי אלעזר בן פדת (תענית כה ע"א) ועם כל זה היה גופם מתקיים בבריאות לעסוק בתורה בכוח וגבורה גדולה (ראה לגבי רבי אלעזר בן פדת בגמרא עירובין נד ע"ב) וזה היה בודאי ממזון הרוחני של החכמה. על פי דברי "אור החמה" דף עד.

ספר שערי הלשם חלק א – סימן ח – תורה

ספירת ה חכמה בראש שהוא הי' דהויה וחכמה בסוף שהוא הי' דאדני. ושם הוא מקור החיים וכמ"ש קהלת ז' י"ב **ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה** כי בחכמה שם שורה מקור החיים ולכן חכם גימ' חיים. ודעת החכמה שהוא הדעת המתפשט ממנו הנה דרך בו נמשך החיות לכל העולמות כולם. הדעת אשר מחכמה עלאה אבא. בו מתפשט אור א"ס לכל האצילות. והדעת אשר מחכמה תתאה מלכות. בו מתפשט החיות לכל העולמות בי"ע. ולכן נקרא הדעת עץ החיים.

109 זוהר חלק ג דף נד עמוד א

רבי חזקיה הוה יתיב קמיה דרבי אלעזר ליליא חד, קמו בפלגות ליליא למלעי באורייתא, פתח רבי אלעזר ואמר, **ביום טובה היה בטוב וגו' גם את זה לעומת זה עשה האלהים וגו'**, ביום טובה היה בטוב, בזמנא דאסגי קודשא בריך הוא חסד בעלמא, בעי בר נש למיהך בשוקי, ולא תחזאה קמי כלל, דהא כד שארי טיבותא דקודשא בריך הוא בעלמא, בכלל שארי, ובכלל עביד טיבו, ואסגי ליה בעלמא, ובגין כך יתחזי בר נש באתגלייא בשוקי, ויעביד טיבו, דלשרי עליה טיבו אחרא, הדא הוא דכתיב, **ביום טובה היה בטוב, היה בטוב ודאי.** בזמן שמדבה הקב"ה טובה

ראה גם את זה הטוב והקדושה לַעֲמֹת זֶה הרע והקלי' עֲשֵׂה הָאֱלֹהִים 110 עַל דְּבַרְתָּ שְׁלֹא יִמָּצֵא הָאָדָם אֲזֻזָּרִי מְאוּמָה: (טו)

בעולם צא החוצה בשוק והראה עצמך לכל שהרי הטוב נשפע ואז יקבל האדם מאותו טוב שהרי האדם צריך להתנהג לפי אותה מידה המתפשטת בעולם. אם ידאג בזמן שמחה הרי שהוא פוגם במידת השמחה (לפי דברי הרמ"ק שהובאו בדבריו ב"אור החמה" דף מד) כגון המתענה בשבת שצריך לישב בתענית נוספת על שהתענה בשבת והראה עצמו בצער (תענית יב ע"ב, רמבם הל' תענית פ"א הל' יב) **וביום רעה ראה**, לא כתיב וביום רעה היה ברע, אלא ביום רעה ראה, דהא בשעתא דדינא תלייא בעלמא, לא לבעי ליה לאיניש לאתחזאה בשוקא ולמיהך יחידאה בעלמא, דהא כד דינא שריא בעלמא על כלא שארי, ומאן דפגע ביה ואערע קמיה, יתדן בהווא דינא, בזמן שיש דין בעולם לא רצוי שאדם יראה עצמו בשוק או לילך יחיד שהרי בזמן שיש דין בעולם הוא שורה על הכל וזו שעת סכנה והנפתס בזמן הסכנה נידון וכדין כתיב (משלי יג כג) ויש נספה בלא משפט, ועל מצב זה נאמר "ויש נספה בלא משפט" (עיין חגיגה דף ד ע"ב) דהא משפט אסתלק מצדק, ולא שריין דא בדא על עלמא, שהרי משפט היינו עמודא דאמצעייתא היינו ספירת התפארת הנקרא ז"א הסתלק ואינו שורה על צדק זו ספירת המלכות ואז העולם נמצא בדין (עוד עיין זוהר ח"ג דף קצח ע"ב, ודף רפג ע"ב) ועל דא **ראה**, ראה והי נטיר, אשגח ועיין לכל סטור, והי ידע דבכלהו שריא דינא, ולא תפוק לבר, ולא תתחזי בשוקא, בגין דלא ישרי עלך, מאי טעמא, בגין דגם את זה לעומת זה עשה האלהים, כמה דכד שארי טיבו בעלמא, שרי על כלא, כך כד שריא דינא בעלמא, שרי על כלא, ומאן דאערע ביה אתפט.

110 זוהר חלק ב דף טו עמוד ב

אמר רבי יהודה, מאי דכתיב (קהלת ז יד) **גם את זה לעומת זה עשה האלהים**, כגוונא דרקיעא עבד קודשא בריך הוא בארעא, וכלהו רמיזא למה דלעילא, כעין הרקיע עשה הקב"ה בארץ. ומה שבארץ רומז למה שברקיע דכד הוה חמי רבי אבא חד אילנא דאביה אתעביד עופא דפרח מניה, הוה בכי ואמר, אי הוה בני נשא ידעי למאי רמיזאן, הוה מבזען מלבושיהון עד טבוריהון למאי דאתנשי חכמה מנהון, כל שכן בשאר מה דעבד קודשא בריך הוא בארעא. כאשר היה רואה רבי אבא אילן שמפרותיו פורחים עופות, היינו הפרי בדמות ציפור ומחובר לאילן בחרטומו וכאשר מבשיל הפרי הוא נושר מהאילן ונעשה עוף ופורח באויר, אילו היו יודעים בני אדם למה רומז אילן זה היו קורעים לבושם עד טבורם על חסרון חכמה שאבדה מהם וכל שכן שאר דברים שעשה הקב"ה בעולם.

ספר שערי אורה – השער השני – הספירה התשיעית

ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המוות ואת הרע (דברים ל, טו), לפי שהדיבוק במידת אל ח"י מידת היסוד ימצא חיים וטוב, והמתרחק מאל ח"י ימצא מות ורע, שהרי אלו כנגד אלו נערכות כל המערכות, וסימן: **גם את זה לעומת זה עשה האלהים**. הרמ"ק ז"ל בספרו "תומר דבורה" מנחה את האדם כיצד להתנהג במידת היסוד.

ספר חסד לאברהם – מעין ה – נהר ו

ודע כי כל קליפה וקליפה יש לה שם בפני עצמה המורה כל בחינה ובחינה, כמו שבקדושה כתוב
אשר שם שמות בארץ, **כי גם את זה לעומת זה עשה אלהים.**

ספר נהר שלום – דף מג עמוד ב

נודע כי **גם את זה לעומת זה עשה האלהים** וכמו שיש זעיר ונוקביה דקדושה כך יש זו"ן דקלי'.

פירוש הרמח"ל על התורה – ספר שמות

"וגם את זה לעומת זה עשה האלהים", וכמו שבפרצופי הקדושה, העליון משגיח על התחתון
להעמידו בסדר ראוי ונכון, כך בקליפה, הפרצופים העליונים משגיחים על התחתונים להעמידם
גם כן באותו סדר הראוי להם.

ספר דרך ה' – חלק ג פרק ב – בענין הפעולה בשמות ובכישוף

ענין גם את זה לעומת זה עשה האלקים

ז. והנה אחרי היות גזרת חכמתו שיהיה בעולם טוב ורע, היה הסידור שימצא באמת הרע בכל
המדריגות שאפשר לו לימצא, ותהיה העבודה לאדם שימנע ממנו השליטה והפעולה בכל דרכיו
ומדריגותיו, עד שיוסר ענינו לגמרי מן הבריאה כלה. ואולם תראה שהאדון ית"ש, הנה אמתת
ענינו שוללת ממנו כל מין חסרון שיהיה, כמ"ש בחלק א' פרק א', ורק בברואים אפשר שימצאו
החסרונות והרעות. והנה היה הסידור שיבראו מדריגות טוב לברואים, ויברא להם ההפך שהוא
הרע, שהוא המציאות מה שאפשר שיהיה לרע, ויבא האדם בעבודתו ויסיר מענינו ומן הבריאה
כלה את הרע כלו, ויקבע בו ובבריאה את הטוב לנצח נצחים. ועל כן היה הסידור, שכל ענין
טוב ימצא כנגדו ענין רע, והוא מה שאמר הכתוב, גם את זה לעומת זה עשה האלקים. ורק
בדבר אחד יתר הטוב על הרע, שהטוב שרשו הוא שלימותו יתברך הקדוש והנצחי, והרע אינו
אלא דבר נברא לשיבוטל, ואין לו לשמש אלא כל זמן ההשתדלות של האדם שזכרנו למעלה;

אֶת הַכֹּל רָאִיתִי בַיּוֹם הַבִּלְי יֵשׁ צָדִיק אֹבֵד בְּצַדְקוֹ 111 וַיֵּשׁ רָשָׁע בַּמָּאֲרִיץ בְּרָעָתוֹ: (טז) אֶל תִּהְיֶה צָדִיק הָרֵבָה 112 וְאֶל

111 זוהר חלק ב דף לח עמוד ב

פתח רבי שמעון ואמר, תא חזי כתיב **את הכל ראיתי בימי הבלי, יש צדיק אובד בצדקו ויש רשע מאריך ברעתו**, שלמה דהות חכמתיה יתירה (נ"א יקירא) על כלא, מאי קאמר בהאי קרא, אלא שלמה רמז דחכמתא קא רמז, דהא חזינן אורחוי דקודשא בריך הוא דלאו הכי, דהא כתיב (ירמיה לב 19) ולתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו. אלא תרי ענייני נינהו דקא רמז הכא, דתנינן כד עינוי דקודשא בריך הוא בעאן לאשגחא בעלמא ולעיינא ביה, כמה דכתיב (ס"א עיני יהו"ה המה משוטטות בכל הארץ (זכריה ד 10), וכתיב כי וגו') (דהי"ב טז 9) כי יהו"ה עיניו משוטטות בכל הארץ, ואשכחן חייבין בעלמא, ההוא צדיקא דאשתכח בדרא אתפס בחובייהו, וחייביא מאריך קודשא בריך הוא רוגזיה עמהון עד דיתובון, ואי לאו, לא ישתכח מאן דיתבע רחמי עליהון, הדא הוא דכתיב **יש צדיק אובד בצדקו**, משום דההוא זכאה אסתלק מעלמא, בגיני כך תנינן לעולם אל ידור אדם אלא במקום שאנשי מעשה דרים בתוכו, מאי טעמא משום דווי לההוא דמדוריה בין חייביא, דהוא אתפס בחובייהו, ואי דיוריה בין זכאין אוטיבין ליה בגיניהון. (דהא רב חסדא הוה דיוריה בקדמיתא בני קפוטקאי, והוה דחיקא ליה שעתא, ומרעין רדפין אבתורי, נטל ושוי מדוריה בין מארי תריסין דצפורי, וסליק וזכה לכמה טבין לכמה עותרא לכמה אורייתא, ואמר כל האי זכינא על דעאלית בין אינן דקודשא בריך הוא אשגח לאוטבא להו).

אדרא זוטא דף רצא עמוד ב

ווי לעלמא דמתון בההוא זמנא מהאי צדק, אוי לעולם בשעה שניזון מהמלכות בעת שאינה מקבלת מהיסוד ואז היא מלאה דינים כמה חבילי טריקין מתערין בעלמא כמה זכאין מסתלקין מעלמא כמה צרות מתעוררות בעולם כמה צדיקים מסתלקים מהעולם וכל כך למה בגין דאתרחק דכורא מן נוקבא ומשפט לא קרב בצדק דא. וכל זאת למה? בגלל שהתרחק הזכר מהנקבה כלומר התפארת מהמלכות ומשפט (תפארת) לא קרב לצדק (מלכות). כאשר המלכות ללא התפארת היא נקראת צדק ואז מלאה דינים. כאשר היסוד הנקרא צדיק מתחבר אליה היא נקראת צדקה ואז דיניה שקטים. ועל האי כתיב **ויש נספה בלא משפט** דמשפט אתרחק מהאי צדק ולא אתבסמא וצדק ינקא מאתר אחרא. ועל זנ נאמר "ויש נספה בלא משפט" (משלי פרק יג, 23) היינו שהמשפט הוא ספירת התפארת התרחק ממדיית צדק והיא מלאה דין וע"ד אמר שלמה מלכא **את הכל ראיתי בימי הבלי יש צדיק אובד בצדקו** וגו' הבל דא (בס"א ל"ג הבל דא) הבל חדא מהבלים דלעילא דאקרון אפי מלכא ודא איהו מלכותא קדישא דכד היא מתערא בדיני כתיב **יש צדיק אובד בצדקו**. מ"ט משום דמשפט אתרחק מצדק ובגין כך אקרי ויש נספה בלא משפט. ת"ח כד אשתכח זכאה עלאה בעלמא רחימא דקב"ה אפי' כד אתער צדק בלחודוי יכיל עלמא לאשתזבא בגיניה. בא וראה כאשר יש צדיק אהוב לפני הקב"ה יש בכוחו לכפות אף את מידת צדק ולהציל את העולם מן הדין.

ספר שערי אורה – השער השני – הספירה התשיעית

דע כי מידת אל ח"י הנקראת צדי"ק ספירת היסוד עומדת להסתכל ולראות ולהשקיף על בני אדם, ובראותה בני אדם שהם עוסקים בתורה ובמצוות, והם חפצים לטהר עצמם ולהתנהג בטהרה ונקיות, אזי מידת צדיק מתפשטת ומתרחבת ומתמלאת מכל מיני שפע ואצילות מלמעלה, להריק על מידת אדנ"י, ספירת המלכות כדי לתת שכר טוב לאותם המחזיקים בתורה ובמצוות ומטהרים עצמם, ונמצא כל העולם מתברך על ידי אותם הצדיקים וגם מידת אדנ"י מתברכת על ידיהם, וזהו סוד 'זכ"ר צדי"ק לברכה'. דהיינו חיבור מידת הצדיק (ספירת היסוד) עם ספירת המלכות הנקראת ברכה ואם ח"ו בני אדם מטמאים עצמן ומתרחקין מן התורה ומן המצוות ועושין רשע ועוול וחמס, אזי מידת צדיק עומדת להביט ולהסתכל ולהשקיף במעשיהן וכראותה בני אדם שמטמאים עצמן, מואסים בתורה ובמצוות ועושים עוול וחמס, אזי מידת צדיק מתאספת ומתכנסת ומסתלקת למעלה למעלה, ואז ייפסקו כל הצינורות וההמשכות, ונשארת מידת אדנ"י כארץ יבשה ריקנית וחסרה מכל טוב. וזהו סוד 'כי מפני הרעה נאסף הצדי"ק (ישעיהו נז, א). ושלמה עליו השלום צווח ואמר **יש צדיק אובד בצדקו ויש רשע מאריך ברעתו** והסוד הזה כולו רמז בפסוק: י"י משמים השקיף תפארת על בני אדם לראות היש משכיל יסוד דורש את אלהים מלכות הכל סר יחדיו נאלחו אין עושה טוב אין מי שמעורר את מידת היסוד הנקרא "טוב" האות ט מראה שריסוד תשיעי מהכתר, האות ו מראה שהוא שישי לחתנה"י והאות ב מראה שהוא שני מהמלכות אין גם אחד (תהלים יד, 3). הלא תראה היאך רמז הפסוק 'אין עושה טוב' כי כוח יש ביד התחתונים לבנות כמה עניינים למעלה, או להרוס ולהשחית, והסוד: עת לעשות לי"י הפרו תורתך (שם קיט, 127), וכתיב: או יחזק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי (ישעיהו כז, 5) והמבין זה הסוד, יבין כמה כוחו של אדם לבנות ולהרוס. ועתה בוא וראה כמה הוא כוחן של צדיקים המחזיקים בתורה ובמצוות, שיש להם כוח לחבר כל הספירות ולהטיל שלום בעליונים ובתחתונים, להיות האדם הישר והטהור מחבר מידת צדי"ק למידת צד"ק מחבר את ספירת היסוד למלכות ואז נקרא יהו"ה אחד, ונמצא מטיל שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה. נמצאו שמים וארץ אחדים על ידי אדם זה, אשרי חלקו ואשרי יולדתו, ועליו נאמר: ישמח אביך ואמך וגו' (משלי כג, 25) ואומר ישמח י"י במעשיו (תהלים קד, 31). ואם ח"ו נמצא אדם רשע וטמא ובליעל, חורש מחשבות און, רגלים ממהרות לרוץ לרעה, מאוס בטוב ובחור ברע, מאוס בתורה ובמצוות, להיות מידת צדי"ק עומדת להביט במעשיו הרעים, אזי המידה הנקראת צדיק מתקבצת ומתאספת למעלה, ונמצא אדנ"י נשאר לבדו יבש וחסר מכל טובותיו של צדיק, ומי גרם זה? רשעו של אותו רשע, ועליו נאמר: ונגן מפריד אלוף (משלי טז, 28). נמצא מחריב העולם ומקלקל סדר כל הנבראים, ועל זה הזהירו חז"ל במסכת קידושין פ"ק ואמרו: לעולם יראה אדם עצמו כאילו חציו זכאי וכו'. רבי אלעזר בן רבי שמעון אומר: לפי שהעולם נדון אחר רובו, עשה מצווה אחת אשריו שהכריע עצמו וכל העולם כולו לזכות. ועל דרך זה יש לך להתבונן מה שאמרו רז"ל העולם על מה הוא עומד, על עמוד אחד שהוא צדיק, שנאמר 'וצדיק יסוד עולם': (משלי פרק י פסוק כה)

תִּתְּנוּכֶם יוֹתֵר לְמִנְה תְּשׁוּמִים: 113 (יז) אֶל תִּרְשָׁע הָרַבָּה וְאֶל תִּהְיִי
סָכָל לְמִנְה תִּמּוּת בְּלֹא עֲתָף: (יז) טוֹב אֲשֶׁר תִּאָּזֵז בְּזֹה וְגַם בְּזֹה

יש פרישות שנצטוינו בו, ויש פרישות שהוזהרנו עליו לבלתי הכשל בו, והוא מה שאמר שלמה המלך עליו השלום (קהלת ז):

אל תהי צדיק הרבה... וזו הפרישות הרעה....

אך הפרישות הרע הוא כדרך הסכלים אשר לא די שאינם לוקחים מן העולם מה שאין להם הכרח בו, אלא שכבר ימנעו מעצמם גם את המוכרח וייסרו גופם ביסורין ודברים זרים אשר לא חפץ בהם ה' כלל, אלא אדרבא חכמים אמרו (תענית כב): אסור לאדם שיסגף עצמו, ובענין הצדקה אמרו (ירושלמי סוף פאה): כל מי שצריך לטול ואינו נוטל, הרי זה שופך דמים. וכן אמרו (תענית כב): "לנפש חיה", נשמה שנתתי בך החיה אותה, ואמרו (שם יא): כל היושב בתענית נקרא חוטא, והעמידוהו בדלא מצי מצער נפשה. והלל היה אומר (משלי יא): "גומל נפשו איש חסד" על אכילת הבוקר והיה רוחץ פניו וידייו לכבוד קונו, קל וחומר מדיוקנאות המלכים (ויקרא רבה לד). הרי לך הכלל האמיתי: שכל מה שאינו מוכרח לאדם בעניני העולם הזה ראוי לו שיפרוש מהם, וכל מה שהוא מוכרח לו מאיזה טעם שיהיה כיון שהוא מוכרח לו, אם הוא פורש ממנו הרי זה חוטא. הנה זה כלל נאמן, אך משפט הפרטים על פי הכלל הזה אינו מסור אלא אל שקול הדעת ולפי שכלו יהולל איש, כי אי אפשר לקבץ כל הפרטים כי רבים הם ואין שכל האדם יכול להקיף על כולם אלא דבר דבר בעתו:

113 ספר שערי הלשם חלק ב – סימן ב – פרק ג – חטא אדה"ר ותיקונו במהלך הדורות

וכן כל דבריהם ז"ל אשר בגזירות ותיקנות אינם ע"פ שכל אנושי כלל אלא כולם הם ברוח ה' אשר דיבר בס מקול ה' בכח קול גדול ולא יסף דמותן תורה והקול הזה היה ממשמש והולך בכל מייסדי התורה שבע"פ. כה תדברו אל בני ישראל וכה תאמרו לבני ישראל. והם כולם גזירות העליון ברוך הוא אשר האיר ונתגלה לנו ע"י קדושת תורתם וחכמתם והם רק כשלוחים בדבר זה לומר להם כזאת וכזאת עשו (וכמדומה לי שראיתי כ"ז בשל"ה) וזו היא סברת בה"ג מה שכולל המצוות דרבנן עם דאורייתא כי כולם ניתנו מרועה אחד כמ"ש בחגיגה ג' ע"ב. וע' בדברי הגר"א בספד"צ פ"ה בסוף דה"מ תליסר:

והרי נמצא מזה כי כל המתחכם על דבריהם להתבונן על אמיתתם הוא מכניס את עצמו בסכנה גדולה כי אין שכל אנושי אפשר להשיג אותם ועלול הוא לבוא לכפירה רחמ"ל ועל זה נאמר קהלת ז' ואל תתחכם יותר למה תשומם. כי המכניס עצמו בזה קשה לו מאד להלוך נגד דעתו והוא פוסח תמיד על שתי הסעיפים. ולכן אמרו במסכת עבודה זרה דף י"ז עמוד א' כי על כל דרכי מינות ואפיקורסות הנה על זה נאמר "כל באיה לא ישובן" ואם ישובו לא ישיגו ארחות חיים. אבל וצדיק באמונתו יחיה כי הוא יסוד כל התורה כולו:

**אֶל תֵּנוּז אֶת יָדְךָ 114 כִּי יֵרָא אֱלֹהִים יֵצֵא אֶת כָּלָם: (יט) הַזֹּכֶמָה
תֵּנוּ לְזֹכָם 115 מַעֲשֶׂה שְׁלִיטִים אֲשֶׁר הָיוּ בְּעִיר: (כ) כִּי אָדָם**

114 זוהר חלק ג דף מז עמוד ב

כיתרון האור מן החשך, תועלתא דנהורא לא אתיאי (נ"א אתחזי) אלא מן חשוכא, (ולעולם) תקונא דחורא מאי היא, אוכמא, אלמלא אוכמא, לא אשתמודע חורא, ובגין אוכמא אסתליק חורא ואתיקר. אמר רבי יצחק, משל למתוק במר, דלא ידע אינש טעמא דמתיקא עד דטעים מרירא, מאן עביד להאי מתיקא, הוי אומר האי מרירא, והיינו דכתיב (שם ז יד) גם את זה לעומת זה עשה האלהים, וכתיב (שם ז יח) **טוב אשר תאחזו בזה וגם מזה אל תנח ידך.**

115 החכמה תעוז לחכם זה משה רבנו בשעה שעלה למרום לקבל תורה. פירוש נוסף החכם זה הלומד תורה לשמה שהיא מגינה עליו בעת צרה.

זוהר חלק ב דף קנו עמוד ב

תו פתח ואמר, **החכמה תעוז לחכם מעשרה שליטים אשר היו בעיר**, החכמה תעוז לחכם, דא משה, כד סליק לטורא דסיני לקבלא אורייתא, אזדעזעו כל אינון רקיעין וכל אינון משריין עלאין, אמרו קמיה, מאריה דעלמא, ומה כל טובא וכל חדוה דילן לאו איהו אלא באורייתא, ואת בעי לנחתא לה בארעא, בשעה שעלה משה רבנו ע"ה למרום לקבל תורה אזדעזעו כל הרקיעים וכל המחנות העליונות לפני אדון העולם ואמרו לפני הקב"ה "ומה כל טוב חדוה שלנו אינו אלא בתורה ואתה רוצה ליתנה לבשר ודם על הארץ? אתכנישו על משה לאוקדיה בנורא, אתתקף משה וכולי, כמה דאוקמוה חברייא דקודשא בריך הוא אמר ליה למשה וכולי. התאספו כל מלאכי השרת על משה לשורפו בהל פיהם וכו' והקב"ה אמר לו למשה אחוז בכסא כבודי והחזר להם תשובה וכו' וכמבואר בפסיקתא רבתי פרשה כ ובילקוט שמעוני על ספר במדבר אות תשנ"ב ובילקוט שמעוני על ספר תהילים מזמור ח רמז תרמא אבל **החכמה תעוז לחכם**, כל מאן דאתעסק באורייתא, ואשתדל בה לשמה, אתתקף בה באורייתא בשעתא דאצטריך, למהוי ליה תוקפא וחילא לאגנא עליה בשעתא דאצטריך. והוא תוקפא וחילא מאן אתר אתתקף, הדר ואמר **מעשרה שליטים**, אינון עשר אמירן דכתיבין בה באורייתא, אבל "החכמה תעוז לחכם מעשרה שליטים" היינו שכל מי שעוסק בתורה ומשתדל בה לשמה בזמן שהוא צריך היא מגינה עליו. וכח ההגנה נובע מ"עשרה שליטים" הם עשרת הדברות שבתורה דאינון שליטין עלאין, דבר נש אתתקף בהו בהאי עלמא ובעלמא דאתי, כל רזין דעלמא, וכל פקודין, וכל חכמתא דעילא ותתא בהו תליא, ובהו אתכליל כלא וכלא איהו באורייתא, זכאה חולקיה מאן דאשתדל באורייתא, למהוי מתתקף בתוקפא לעלמא דאתי.

זוהר חלק ג דף קמד עמוד א

אִין צָדִיק בְּאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יִזָּטָא: **116** (כא) גַּם לְכָל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר יִדְּבָרוּ אֶל תֵּתֵן לִבְךָ אֲשֶׁר לֹא תִשְׁמַע אֶת עַבְדְּךָ מִקְלָלָךְ: (כב) כִּי גַם פְּעָמִים רַבּוֹת יָדַע לִבְךָ אֲשֶׁר גַּם אֶת אֶתָּה קָלַלְתָּ אֲזוּרִים: (כג) כָּל זֶה נִסִּיתִי בְּזוֹכְמָה תִּתָּא הִיא הַמַּלְכוּת אֲמַרְתִּי רָצִיתִי לַהֲגִיעַ אֲזוֹכְמָה **117** לְסַפִּירַת הַזּוֹכְמָה אוֹלָם וְהִיא

ותאנא ולמדנו כלהון מוחין תליין בהאי מוחא. כל המוחין תלויים בחכמה סתימאה והחכמה הוא כללא דכלא הוא ודא חכמה סתימא דבה אתתקיף ואתתקן תקונא דאדם לאתישבא כללא על תקוניה כל חד באתריה, הדא הוא דכתיב **החכמה תעוז לחכם מעשרה שליטים** דאינון תקונא שלימא דאדם. ואדם ואדם אין פירושו עור בשר גידים ועצמות, אלו הם בשר אדם, האדם הוא הנשמה המסתתרת בבשר הוא תקונא דלגו מניה קאים רוחא (הדא הוא דכתיב כי האדם יראה לעינים וי' יראה ללבב דאיהו בלגו לגו). ובהאי תקונא דאדם אתחזי שלימותא מהימנותא דכלא דקאים על כורסייא דכתיב "ודמות כמראה אדם עליו מלמעלה".

ספר מגלה עמוקות – אופן קצו

וכן בפסוק **מעשרה שליטים אשר היו בעיר**, שהם עשרה כחות שבגוף אדם.

¹¹⁶ שער הפסוקים – פרשת יתרו

הנה הנשמות כלם נתערבו טוב ורע בחטאו של אדה"ר, כנזכר שם. אבל כל אחד כפי מדרגתו. ויש מי שרובו רע ומעוטו טוב, ויש להפך. ובזה יש מדרגות רבות, אבל **אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא**, כי כלם מורכבים מטוב ורע כנזכר. ומי שרובו רע, נקרא רשע, ולהפך נקרא צדיק.

¹¹⁷ זוהר חלק א דף קלה עמוד א

תא חזי אתא שלמה ובעא למיקם על מלוי דאורייתא ועל דקדוקי אורייתא ולא יכיל, אמר **אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני**, דוד אמר (תהלים קיט יח) גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך.

זוהר חלק א דף רכה עמוד ב

רבי חייא פתח ואמר, **כל זה נסיתי בחכמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני**, הא תנינן, שלמה מלכא ירית סיהרא מכל סטרוי, וביומוי קיימא בשלמותא ההיא סיהרא דאתברכא מכלא, וכד בעא למיקם על נמוסי אורייתא, אמר, אמרתי אחכמה וגו'.

**רְחוּקָה סֵ"ת אֱהִי"ה מִמֶּנִּי: (כד) רְחוּקָה מֵה שְׁהִיָּה 118 וְעִמּוֹק עִמּוֹק
מִי יִמְצָאֵנוּ: (כה) סִבּוּתִי אֲנִי וְלִבִּי לִדְעַת וְלִתּוֹר וּבִקֵּשׁ וְזִכְמָה**

ספר שערי צדק – השער התשיעי

וזו היא הספירה הנקראת – חכמה כתיב ה' קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז קדם הוא קוצו של יוד א"ז הוא סוד הבינה וז' בינה, אז ישיר משה, אז ישיר ישראל, מעולם נסכתי מאז מקדמי ארץ, נכון כסאך מאז. וזה סוד חכמה שאמר שלמה **כל זה נסיתי בחכמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני** וכבר בארנו "רחוק מה שהיה ועמוק עמוק מי ימצאנו" "ממרחק תביא לחמה". ואם תאמר והא כתיב "וה' נתן חכמה לשלמה"? אלא זו חכמה אחרונה הנקראת מלכות ומתוך מלכות רצה שלמה להכנס לחכמה הנקראת ראשית המחשבה הדבק בכתר ואמר **כל זה נסיתי בחכמה הנקראת מלכות אמרתי אחכמה** אגיע עד הרצון שהוא סוד חכמה ראשונה **והיא רחוקה ממני**.

ספר פתחי שערים נתיב אבי"ע – פתח לב

וזה היה כל ענינו של שלמה המלך ע"ה שרצה לתקן זה ולזכות לדרגא דמשה להלכה למשה מסיני ולא השיגו כמ"ש, **אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני**.

ספר ביאורי אגדות (אפיקי ים) – סוטה דף יא ע"א

אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני שאמר שביקש קהלת כמשה וכו', שרצה לזכות לברתא דמלכא ולא הי' יכול דלא אתיהיבת רק למשה.

118 תיקוני זוהר דף קכז עמוד א

בזמנא דאסתלק יקו"ק מכורסיא דדין ומכורסיא דרחמי, לית תמן עונשא ולא אגרא, ובגין דיקו"ק אסתלק במזלא קדישא עלאה דאיהו כתר עלאה, בהווא זמנא "בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא, אלא במזלא תליא מלתא", ובהווא זמנא "הכל תלוי במזל ואפילו ספר תורה בדיכל", מה דהוה קרוב ה' לכל קוראיו, בהווא זמנא אתמר ביה **רחוק מה שהיה, ועמק עמק מי ימצאנו**, לית מאן דאשיג ליה אלא בחכמה ובבינה, ובגין דא כד אסתלק להאי אתר לא משיגין ליה בכל ספירן, אלא בחכמה ובבינה, דאינון י"ס י' חכמה מ' בינה, ובגין דא רחוק מה שהיה, ועמק עמק מ"י ימצאנו, ורזא דמלה "קרובים אל ה' אלקינו":

ספר שערי אורה – השער התשיעי – הספירה השנייה

והספירה הזאת חכמה נקראת מחשבה, כלומר נקודה מחשבת שהוא סוד התחלת התפשטות החפץ באצילות הבריאה וההמשכה, וזו היא יו"ד ראשונה של שס, שהיא יו"ד, נקודה מחשבת פנימית סתומה בכתר עליון כלולה באין סוף, לפי שמן הנקודה הזאת ולמעלה הוא עולם הרחמים הגמורים שאין לו סוף וקץ וגבול ושיעור, והיא מתפשטת בסוד רוחבם ועומקם בדיבוק הכתר

וּזְשִׁבּוֹן וְלִדְעַת רָשָׁע כָּסָל וְהַסְכָּלוֹת הוֹלָלוֹת: (כו) וּמוֹצָא 119 אֲנִי מֵר מִבְּנוֹת אֶת הָאִשָּׁה לִּילִי אֲשֶׁר הִיא מְצוּדִים וּזְרָמִים לִבָּהּ

ועליה נאמר 'מאד עמקו מחשבותיך', ואומר מחשבותיך לשון רבים, הם סוד ל"ב נתיבות המחשבה ואין מי שיוכל להתבונן בהם לפי שנקראים עומק רום, כלומר מתפשטים מן הכתר שהוא רום עליון. ואין מי שיוכל להתבונן בהם זולתי כמי ששואב מים בדלי מבאר עמוק שאין לו סוף, והדולה אינו נכנס בעצמו בבאר לדלות אלא בדלי שואב מים מן הבאר; כך אין כל בריה יכולה להתבונן בסוד עומק המחשבה אלא על ידי הבינה שהיא בדמיון הדלי שהיא נכנסת לשאוב מעומק באר המחשבה, והדולה עומד מחוץ, וסימן: מים עמוקים עצה בלב איש ואיש תבונה ידלנה (משלי כ, ה), שאין דרך לדלות מים מעומק המחשבה אלא על ידי תבונה. והמבין זה יתבונן מה שאמרנו למעלה, שלא נכנס אדם לעולם לפניו מן הבינה ואפילו משה רבנו ע"ה, ואם השיג כלום בב' הספירות העליונות, חוצה להם עמד ושאב מהן על ידי ספירת בינה. ומה שאמר **רחוק מה שהיה ועמוק עמוק מי ימצאנו**, מילת 'מ', ביארנו בשערים הקודמים, 'עמוק עמוק' הן ב' ספירות עליונות, הכתר והמחשבה שהיא דביקה בו, לפי שאין סוף וקץ וגבול ושיעור לעולם הרחמים, ואם ישיג המשיג בהם דבר – לא ימצאנו אלא על ידי הספירה הנקראת מ"י שהיא הבינה, וזהו **'עמוק עמוק מ"י ימצאנו'**

ספר שערי צדק – השער התשיעי

והנני רומז עומק המחשבה עליו נאמר שיר המעלות ממעמקים קראתיך י"י העולה עד המקום הנקרא ממעמקים תפלתו בלי ספק מתקבלת שהרי הוא דבק בכת"ר ועולה לעולם החסד והרחמים ויפק רצון סוד רמז הנה ולפיכך **רחוק מה שהיה ועמוק עמוק מי ימצאנו** אמנם הם שאשת ח"ל מתפלל לשם לנוכח מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה' ויפק רצון ממש וזה סוד ממרחק תביא לחמה ולפיכך הכל גלוי לעין כל משכיל:

ספר עבודת הקודש חלק ג פרק כ

וידוע שהדרכים אשר בהם תגיע הידיעה המחקרית והמדע האינושי, הם שנים, האחד מה שתקנה הידיעה בו באמצעות החושים והוא בכל מה שתחת גלגל הירח, והשני מה שאין יד החושים שולטת בו, ואי אפשר לדבר בו כי אם דרך אומד ומחשבה בלבד, וכבר הודה ולא בוש החוקר שכל מה שדבר בו מגלגל הלבנה ולמעלה, הוא בדמות אומד ומחשבה כי **רחוק מה שהיה ועמוק עמוק מי ימצאנו**:

119 תיקוני זהר דף קלד עמוד א

אם זכה אתמר ביה אעשה לו עזר, ואם לאו כנגדו יצר הרע, עליה אתמר **ומוצא אני מר ממות את האשה**, ודא טיחול שבתא"י, עזר דא שכיתנא, עלה אתמר מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה', ובגין דא הוו אמרי מארי מתניתין, מצא או מוצא (ברכות ח ע"א, יבמות סג ע"ב):

אֲסוּרִים יָדִיהָ טוֹב לִפְנֵי הָאֱלֹהִים יִמְלֹט מִמֶּנָּה וְזוּזָא יִלְכֹּד
 בָּהּ: (כז) רֵאָה זֶה מִצָּאתִי אִמָּרָה קִהְלֹת אֲזוֹת לְאֲזוֹת לְמִצָּא
 וְזִשְׁבוֹן: 120 (כח) אֲשֶׁר עוֹד בִּקְשָׁה ע"ב נִפְשִׁי ב"ן וְלֹא מִצָּאתִי
 אָדָם אֲזוֹד ר"ת מֵא"א גִּימ' מ"ב מֵאֶלֶף מ"ב מִצָּאתִי 121 וְאִשָּׁה

זהר חדש מדרש רות מאמר חרשין אינן יתיר בנשיא
 רב הונא הוה סליק מבבל לארץ ישראל, והוה סליק להתם, איערע בחד כפר, חמא הדיא אתתא
 דהוה אתיא אבתרי, ארמאת מיין אכתפוי, ונטלת עפרא מרגלוי. אהדר רישיה ואמר לה, עבידי
 וטול בתראי, דהא לא כלום גבאי, אבל גוזרני עליך בלבולא בדעתך: רב הונא עלה מבבל לארץ
 ישראל והגיע לכפר אחד. ראה אשה ההולכת אחריו שזרקה מים על כתפיו ונטלה עפר מתחת
 רגליו וכל זאת עשתה בכישוף. אמר לה עשי כל שברצונך לי זה לא יזיק כלל אבל אני גוזר
 עליך בילבולו הדעת. לבתר אמר, לא בגיני אלא בגין דלא תיקטלי בני אינשא אוחרנין. וכן הוה,
 איתבלבל דעתה, ולא ידעה מידי, ומתה. לאחר מיכן אמר לא בגללי אלא שלא תהרגי בני אדם
 אחרים. וכך היה דעתה התבלבלה ולא ידעה דבר ומתה. ועל דא כתיב, לא תאונה אליך רעה
 ונגע לא יקרב באהליך: תני ר' חייא, טוב לפני האלקים ימלט ממנה. ממאן. מההוא אשה דכתיב
 בה, אשר היא מצודים וחרמים כו'. וחוטא ילכד בה, ההוא דאזל בתר יצה"ר:

120 זוהר חלק ג דף רכ עמוד ב

אמר ר' יוסי כתיב **אחת לאחת למצא חשבון** חשבון דגימטריאות דקיימן בסיהרא. הסביר בספר
 "אור החמה" שכל גימטריא מקומה לפי ערכה המספרי. כגון: גימ' של שם אדנות (65) מקומה
 במלכות, שם הו"ה (26) בתפארת וכן על זה הדרך.
 הסביר בספר "מתוק מדבש" דף לז שכל ספירה וספירה של המלכות נבנית ע"י חשבון, וזאת לפי
 דברי האר"י ז"ל בעץ חיים שער יד פרק ה על הפסוק "עיניך ברכות בחשבון" הנזכר בזוהר
 פנחס ולפי באור הרמ"ק והמקדש מלך, שכל חשבון וגימ' הם במלכות של אותה ספירה מכאן
 "שכל בנין המלכות הוא ע"י החשבון והמספר של ט"ס דו"א.
 ובספר "גינת אגוז" דף תח להרב המקובל יוסף ג'קטיליא ז"ל חלק ב שער "בביאור גימ' הנקרא
 חשבון" ותורף דבריו שהערך המספרי גרידא שופך באור על מהות המילה, וקרוב לדבריו מצאתי
 בספר ערכי הכינויים להרב יחיאל הלפרין ז"ל בכללים לספר "ולפעמים כשתצטרך איזה תיבה
 דרך משל "אגרת" ולא תמצא בשער הכינויים או בחיבורי כלום מענין האגרת, על כן חשוב
 מספר אגרת שעולה תר"ד בשער הגימ' ותמצא את מבוקשך".

121 פירוש הגר"א לספרא דצניעותא – פ"א

בזוהר דויקרא א' זעירא שהיא המלכות ששם אתון זעירין והוא אלף חולקין דנטל ממשא היינו
 שמשא רבנו זכה לאלף זיוון. וראיתי בספר לקוטי תורה – פרשת דברים "יוסף ה' עליכם ככם וגו'
 פי' רז"ל זו משלי, צריך שתדע שמשא הוא סודו בבריאה ובסוד אל שדי שהם שמות הבריא'

**בְּכָל אֱלֹהִים לֹא מִצָּאתִי: (כט) לְבַד רָאָה זֶה מִצָּאתִי אֲשֶׁר עָשָׂה
הָאֱלֹהִים אֶת הָאָדָם 122 אָדָם הָרָאשׁוֹן אוֹ אִ"ק יִשְׂרָאֵל וְהִמָּוֶה
בְּקִשׁוֹ זִשְׁבֻּנוֹת ר"ת זִזְבוּ מִשְׁמוֹת ע"ב רַבִּים:**

ועולין כמנין משה (345) וזה כשתמלא אל שדי עול' אלף בסוד אלף אלפים מארי תריסין דעלמא קדמא' כנזכר, וז"ס האלף אלו שאני נותן הם משלי כי גם אני עולה אל שדי שהוא אלף וזהו משלי אמר הכותב: א-ל שדי במילוי עולה 999 כזה: אלף למד שין דלת יוד ועל זה אמר ...

ואשתאר חד והוא א' זעירא א' מאלף והוא מלכות עטרה ששם יתגלה. זה חד מאלף יומין זעירין וז"ס **אדם אחד מאלף מצאתי ואשה בכל אלה לא מצאתי** והוא כי כל המלכים לא אתקיימו בשביל שלא היו להם נוקבא ולא אתתקנו בתקונא דאדם וכמ"ש בזוהר ויקרא דעד דלא אתנסיב לא נקרא אדם ולא אתתקנו אלא בפוס אמה ששם דכר ונוקבא ושם הוא אדם וזהו אדם אחד מאלף מצאתי ואשה בכל אלה כו' כידוע שכל הו"ק נקראין אלה כמו שכתבתי כמה פעמים בזוהר ותיקוני ז"ח בסוד מי ברא אלה וכלם היו בלא נוקבא וזהו ואשה בכל אלה לא כו'.

122 אדם זה האדם הראשון:

זוהר חלק ב דף קנ עמוד א

כיון דאתברי אדם, עבד ליה מתתקן בארץ קשוט, הדא הוא דכתיב (קהלת ז כט) **אשר עשה האלהים את האדם ישר, והמה בקשו חשבונות רבים**, עבד ליה ישר, ולבתר סרזח ואתסריד מגנתא דעדן.

זוהר חלק ג דף יח עמוד ב

רבי שמעון פתח, (ישעיה לב ט) "נשים שאננות קומנה שמענה קולי" וגו', כמה אית ליה לבר נש לאסתכלא ביקרא דמאריה, כמה יש לו לאדם חובה להתבונן בכבוד קונו שלא יחטא ויתלכלך בחטאים בגין דישתכח בְּיָהּ שלים קמי קודשא בריך הוא, בלי שום פגם דכד ברא קודשא בריך הוא לבר נש, ברא ליה שלים כמה דאתמר, (קהלת ז כט) **אשר עשה האלהים את האדם ישר** וגו', את האדם דכר ונוקבא, ונוקבא אתכלילת בדכורא, וכדין ישר כתיב, כי זכר ונקבה בראם ויקרא שמם אדם ושניהם יחד נקראים אדם, לכן חייב לחזר אחר בת זוג כשרה וישרה להוליד בנקבה טהורה זרע כשר לבתר והמה בקשו חשבונות רבים. שהלכו אחר מראות עיניהם ואיבדו בת זוגם מפני חטאם. ברצוני להוסיף נופך לאמור לעיל, לפי דברי המהרז"ו ז"ל שאמר שאדם עולה גימ' הוי"ה במילוי אלפין כזה: יוד הא ואו הא גימ' אדם. חוה נבנתה מהצלע ואכן אותיות המילוי לבד עולות גימ' חוה כזה: וד א או א = 19. הרי שאדם וחוה כלולים יחד במילה "אדם".

פרק ז

(א) **מִי כִּהְזָחְכֶּם וּמִי יוֹדֵעַ פֶּשֶׁר דְּהָבָר זֶזְכַּמַּת אָדָם תְּאִיר פְּנֵיו 123**
וְעַז פְּנֵיו יִשְׁנָא: (ב) אֲנִי פִי מֶלֶךְ שְׂמֹר וְעַל דְּהָבָרָת שְׂבוּעַת

“אדם” זה עולם אדם קדמון (א”ק)

ספר עץ חיים – שער ח פרק א מ”ת

וז”ס הפסוק **אשר עשה אלקים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים** כי אדם קדמון היה בו בחינת יושר וזהו **עשה את האדם ישר** “והמה” שהם הנקודים “בקשו חשבונות רבים” שהם העגולים ולא נעשה בהם בחינת יושר ולכן נשברו ומתו.

123 תיקוני זהר דף קכה עמוד א

והכי שכינתא אשתמודעת בארבע גוונים שפירין נהירין, לעיל הסביר שיש בס”א ד’ גוונים ואמר כך גם בשכינה יש ד’ גוונים נאים ומאירים גוון חוור מסטרא דחסד, סומק מסטרא דגבורה, ירוק מסטרא דעמודא דאמצעיתא, אוכס מסטרא דאימא עלאה, צבע לבן נמשך לשכינה מצד החסד, אדום מצד הגבורה, ירוק (היינו זהוב) מצד התפארת ושחור מהבינה. צבע לבן מורה על החסד שהוא נמשך מהלובן העליון מקום שאין בו דין, האדום מראה על הדין התפארת מכריע בין לבן ואדום. צבע שחור מורה על הסתרה שנאמר “ישת חושך סתרו” (תהילים יח, 12) דאתמר בה “שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך” (משלי א, 8), ואתמר בה “שחורה אני ונאווה” (שיר השירים א, 5), אימא תתאה נטילת גוון מאימא עלאה, פסוק זה נאמר על המלכות בעת שנטלה גוון (היינו קיבלה שפע הבינה, קיבלה אור הנשמה, התקשטה בקישוטי האמא וכו’) מהבינה שוקא ימינא ספירת הנצח של המלכות נטיל גוון מדרועא ימינא קיבלה מהחסד של ז”א, הדא הוא דכתיב (תהילים ט”ז, 11) “נעימות בימינך נצח”, הנעימות שבחסד נמשך אל הנצח להיותם קו ימין חח”ן שוקא שמאלא נטיל גוון מדרועא שמאלא, ספירת ההוד של המלכות קיבלה מהוד דז”א אות ברית היסוד נטיל גוון מגופא, מהתפארת (עמודא דאמצעיתא ל”ג) עד כה הוזכרו בינה, חסד, גבורה ותפארת כעת עולה אל כתר וחכמה ואומר נטיל חכמה, אדם דרכיב על כלא, נוטל את החכמה האדם עליה אתמר **חכמת אדם תאיר פניו**, עליו נאמר “חכמת אדם תאיר פניו” כי בפנים ניכרים הגוונים וידוע שהפנים מגלים על הפנים ועליה אתמר “ה’ כלם בחכמה עשית” (תהילים קד, 24) כל הגוונים נעשו מהחכמה ולכן היא כוללת כל הגוונים והיא שורשם כתר עלאה כתר עליון איהו סתים ואין דרך לדעת איך הוא פועל בספירות כי הוא נעלם לא אשתמודע ביה גוון כלל לעילא, ולכן אין הוא מושג כי דבר שאין בו גוון אי אפשר להשיגו (ובעמודא דאמצעיתא אחזי כל גוונין ל”ג): על פי ה”מתוק מדבש” דף תתנח שליקט מהרמ”ק ומהגר”א. עוד יעוין על הגוונים בספר הפרדס שער הגוונים.

ספר עבודת הקודש חלק ג פרק יט

אֱלֹהִים: (ג) אֶל תִּבְהֵל מִפְּנֵי תִלְךָ אֶל תַּעֲמֹד בְּדָבָר רָע כִּי כָּל
אֲשֶׁר יִזְפֹּץ יַעֲשֶׂה: (ד) בְּאִשֶּׁר דָּבַר מְלָךְ שְׁלֹטֹן וּבִי יֹאמַר לוֹ מֶה
תַּעֲשֶׂה: 124 (ה) שׁוֹמֵר מִצְוָה לֹא יֵדַע דָּבָר רָע 125 וְעַתָּה וּבִשְׁפָט

חכמת שלמה האמיתית נתנה לו במתנה, דכתיב וי' נתן חכמה לשלמה, אשר נאמר עליה **חכמת אדם תאיר פניו**, וכתיב עליה ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם.

ספר מגיד מישרים – פרשת כי תשא

המגיד מוכיח את מרן רבי יוסף קארו זצ"ל ואומר לו:

ייחד לבבך ומחשבותיך לעבודתי ואזכך להיות כתוב במצחך האי הוא ריש מתיבתא וכו' כדין את אמר **חכמת אדם תאיר פניו** אם תשמור את כל האזהרות שלי הרי שיהיה כתוב על מצחך "זה הוא ראש הישיבה" שעל זה אמר שלמה המלך ע"ה "חכמת אדם תאיר פניו" כלומר אע"ג דחכימא דייכול לחס צר ומיס לחץ ופניו משונות מחמת הרעב, ועשיר דאכיל מאכלים טובים ואיהו בריא ושמן, כאשר חכם אוכל לחס צר או עשיר שאוכל בשר שמן הדבר ניכר היטב על גופם הא לענין נפשא הוא חכימא מנהרא נפשיה מחמת ההוא חכמתא די ביה, וההוא עתירא דלית ביה חכמתא פניו משונות, והיינו דכתיב ועוז פניו ישונא. אך לענין הנפש החכם מאירה נפשו מחמת החכמה שבו והריפך.

124 ספר מגלה עמוקות – אופן השלישי

ובדרך הדרש, הצדיק נקרא מ"י, כמו שאמרו רז"ל בתענית דף כ"ג (ע"א) ומו"ק דף ט"ז (ע"ב) ומדרש רבה פרשת האזינו (דב"ר פ"י ג'), צדיק מושל ביראת אלהים (שמואל ב' כג ג'), מי מושל בי צדיק, ר"ל הצדיק שנקרא מי מושל בי, והטעם שנקרא צדיק מי, לפי שהוא הולך מדרגי לדרגי, המלאך נקרא עומד והצדיק נקרא מהלך, כמ"ש "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה" (זכריה ג [ז]), שהוא הולך מדרגי לדרגי ושואלין אותו מי הוא זה לפי שאין מכירין אותו, אבל סוד נסתר יש דמדת בינה נקראת מ"י, דתמן נ' שערי בינה שהם סוד נדרים נ' דרים, אם כן יפה אמר משה דמיתי שמא הותר הנדר, (ואז יוכל להיכנס לארץ ישראל) ואם תאמר מי הוא המתיר, לזה אמר אשר מי אל, ר"ל מדת מ"י שהיא נ' שערי בינה, והיא המושלת בשמים וארץ, **ואשר דבר מלך שלטון מי יאמר לו מה תעשה**, ר"ל מדת מ"י יקום בחרון אפו ולפני זעמו מי יעמוד (נחום א ו), וכן הוא אומר (ישעיה מד כד) רוקע הארץ מאתי כתיב, וקרינן מי אתי, שהיא מדת מ"י, וכן הוא אומר "מי זה אמר ותהי ה' לא צוה" (איכה ג' [ז]). והשיב לו הקב"ה רב לך, שאתה רוצה להיות כדין רב שמתיר הנדר כשהוא יחיד מומחה:

125 "שומר מצווה" היינו ממתין ומצפה לקיימה:

ספר צוואת רבי ישראל בעל שם טוב – הנהגות ישרות

יִדַּע לֵב ס"ת ע"ב זָכָם: (ו) כִּי לְכָל זֹפֶן יֵשׁ עֵת וּמִשְׁפָּט כִּי רַעַת
הָאָדָם רַבָּה עָלָיו: (ז) כִּי אֵינֶנּוּ יִדַּע מַה שֶּׁיִּהְיֶה כִּי כֹאשֶׁר יִהְיֶה
מִי יָגִיד לוֹ: (ח) אֵין אָדָם שֶׁלִּיט בְּרוּחַ 126 לְכָלֹּא אֶת הָרוּחַ

יז. לא להניח שום יום בלא מצוה הן מצוה קלה או חמורה כמו שאמרו רז"ל "הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה" (אבות פ"ב משנה א) "זהיר" לשון והמשכילים יזהירו כו' דהיינו שהנשמה תאיר ותזהיר ממצוה קלה כבחמורה. כי רחמנא ליבא בעי והוא דבר גדול מאוד כי אז ידע שעשה פעולה ביום זה שברא מלאך אחד ואם יש עליו מלאך מליץ אחד וגו' וסימנך **שומר מצוה לא ידע דבר רע** היינו כשאדם מקבל על עצמו דבר זה אזי צריך להיות עומד על משמרתו מהבוקר עד ערב אולי יזדמן לו מצוה וזהו שומר מלשון ואביו שמר את הדבר אזי הסגולה שלא ידע דבר רע היינו שלא יבא לידי קרי הנקרע רע ח"ו וסימנך חסד אל כל היום היינו שבכל יום ויום צריך לעשות חסד לאל יתברך:

שפת אמת ספר דברים – פרשת האזינו – שנת (תרל"ד)

בטור הביא המדרש שבין יוהכ"פ וסוכות עוסקים במצות לולב וסוכה ואין עושין עונות והקב"ה אומר מה דאזיל אזיל כו'. והקשה בטורי זהב איך יהיו ימים אלו יותר (גדולים) מסוכות עצמו שמקיימים גוף המצוה ונאמר ראשון לחשבון עונות ע"ש. אבל אין הדבר רחוק שיותר כח והצלחה יש בהכנת המצוה מגוף קיום המצוה. אחד כי עשיות המצוה הוא רק לשעה וההכנה הוא לעולם. וע"ז נאמר ושמרתם ועשיתם וכפי מה שאדם שומר עצמו תמיד כדי שיהי' מוכן לקיים מצות השי"ת. כי בודאי כל היגיעה לשמור מהבלי עולם צריך להיות כדי להיות מוכן לקיים מצות השי"ת וכפי הטהרה יוכל לקיים המצוה. וע"י השמירה זוכה לקיימה ונשמר מכל דבר כמ"ש שומר מצוה לא ידע רע. ועוד כי מי יוכל לקיים המצוה כמשפטה. אבל הרצון והכנה להמצוה הוא לעשותו כרצונו ית' ולזאת ההכנה והשמחה לבוא להמצוה חשוב מאוד כנ"ל. ויש לדון קל וחומר ממה שאמרו ז"ל הרהורי עבירה קשים מעבירה. כל שכן מדה טובה הרהורי מצוה שאדם מהרהר ומשתוקק לקיים פקודת השי"ת טובים מהמצוה ושומרים האדם ועי"ז אין עושין עונות כנ"ל:

126 זוהר חלק א דף ר"ז עמוד ב

אמר רבי יוסי, כד הווא בר נש אתקריבו יומיו, תלתין יומין מכריזי עלוי בעלמא, ואפילו צפרי שמיא מכריזין עלוי, ואי זכאה הוא תלתין יומין מכריזין עלוי בין צדיקא בגינתא דעדן. אמר רבי יוסי כאשר קרבים ימיו של אדם להסתלק מהעולם, שלושים יום טרם הסתלקותו מכריזים עליו בעולם, ואפילו ציפורי השמים מכריזים עליו, ואם הוא צדיק שלושים יום מכריזים עליו בין הצדיקים בגן עדן (וכבר סופר בספר "עוד יוסף חי" על הרב הצדיק והמקובל הרב יוסף דיין שביום פטירתו ביום שישי ט' תמוז בשעות אחר הצהרים בא חסיד לבית ההליות שמגר וצעק "אבד חסיד מן הארץ" ושאלו אותו מנין לך? ואמר שאביו בא אליו בחלום והודיעו) תנא כל אינון תלתין יומין, נשמתי נפקת מניה בכל ליליא, וסלקת וחמאת דוכתה בהווא עלמא, והווא

וְאִין שְׁלִטוֹן בְּיוֹם הַמָּוֶת וְאִין מִשְׁלֹזֹת בַּמְלֻזָּמָה וְלֹא יִמְלִט רָשָׁע
 אֶת בְּעָלָיו: (ט) אֶת כָּל זֶה רָאִיתִי וְנָתַן אֶת לִבִּי לְכָל מַעֲשֵׂה אֲשֶׁר
 נַעֲשָׂה תַּחַת הַשָּׁמַיִם עֵת אֲשֶׁר שָׁלַט הָאָדָם בָּאָדָם לָרַע
 לוֹ: 127: (י) וּבִכֵּן רָאִיתִי רָשָׁעִים קְבָרִים 128 וּבָאוּ וּמִמָּקוֹם קָדוֹשׁ

בר נש לא ידע ולא אשגח ולא שליט בנשמתיה כל אינון תלתין יומין כמה דהוה בקדמיתא,
 דכתיב **אין אדם שליט ברוח לכלא את הרוח וגו'.**

למדנו, כל אותם שלושים יום, נשמתו יוצאת ממנו בכל לילה, ועולה ורואה מקומה בעולם הבא,
 ואותו אדם לא יודע ולא משגיח ולא שולט בנשמתו כל אותם שלושים יום שנאמר "אין אדם
 וכו'. וכך מסופר על רבי יצחק בווהר ויחי דף ריז שמעיד "נשמתי אסתלקת מיני בכל לילה,
 ולא אנהיר לי בחלמא כמה דהוה בקדמיתא" כלומר נשמתו עולה בכל לילה ולא מאיר לו החלום
 כפי שהיה קודם.

127 שער הפסוקים – ספר קהלת

את כל זה ראיתי ונתון אל לבי:

הָאָדָם בָּאָדָם לָרַע לוֹ, הוּא ר"ת הבל. הנה הבל רובו טוב כנודע. וכאשר האדם הבליעל החיצון
 של הקליפות, שלט באדם הקדוש, ועשק הנשמות של הבל, והכניסם בקליפות כנודע, אז הוא לרע
 לו, לאדם הבליעל. לפי שיען שאלו הנשמות הם מסטרא דטוב, ורובם טוב, אנפ"י שמעוטם רע,
 אח"כ מתגברים על הקליפה, ויוצאות משם, ומניחין אותם ריקנין מכל טוב:

128 זוהר חלק א דף קל עמוד א

מדרש הנעלם:

קמיה דמר, למנדע רזא דהאי פסוקא, ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה, אמר פירושא דהאי
 פסוקא כמה דגלו חברנא מארי מתניתין, דכד נשמתא ייתי בהווא גופא קדישא דילה, הא
 מיליאי הוו על חייביא דיקומון ויכשרון עובדין, ויתן להו מזיוא יקרא דיליה דינדעון ויתובון,
 ויזכון זכותא שלימתא, וכד חמא שלמה דא, הוה סגי (ד"א, תוה סגי) ואמר **ובכן ראיתי רשעים
 קבורים ובאו, וממקום קדוש יהלכו, שיבאו ויחיו ממקום קדוש.**

"רשעים" אלו הנפטרים ללא בנים

מדרש הנעלם פרשת כי תצא מאמר היבוס

רבי יהודה שלח ליה לר' אבא, אמר, אתון דקיימתון קמי מאריהון דמתניתין, מ"ט יבמה יבא
 עליה להקים שם המת, ולא באשה אחרת:

יהלכו 129 וישתכחו בעיר אשר כן עשו גם זה הכל: (יא) אשר אין נעשה פתגם מעשה הרעה מ"ה מהרה מ"ה על כן מלא לב

שלח ליה, "פרה למוד מדבר באגנת נפשה שאפה רוח". (ירמיהו ב, 24) איתרגיש רבי יהודה, ואמר, ודאי דא היא רזא דחכמתא, משמע דאמר שאפה רוח, רוח ממש: ואזלא הא כהאי דא"ר יוסי דכתיב, ובכן ראיתי רשעים קבורים ובאו, ובאו ממש.

129 זוהר חלק א דף קיד עמוד ב

מדרש הנעלם:

(ישעיה סב ד) "לא יאמר לך עוד עזובה ולא רצך לא יאמר עוד שממה", ובכל מקום שאתה מוצא לא לא היא שבועה, הדא הוא דכתיב (בראשית ט טו) ולא יהיה עוד המים למבול, ולא יכרת כל בשר עוד ממי המבול, וכתיב (ישעיה נד ט) אשר נשבעתי מעבור מי נח, מכאן ש"לא לא" שבועה, ומן לאו אתה שומע הן, ועתיד הקדוש ברוך הוא לקיים עולמו קיום, שלא תגלה כנסת ישראל, ולא תהרס בנין בית המקדש, לפיכך אין מקבלין נשמתן אלא במקום קיים לעולמים, כדי שתהיה הנשמה קיימת בגוף לעולמים, ודא הוא דכתיב "הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו" וגו'. אמר רבי חזקיה, מהכא (מקרא הוא) הוא קדוש, ירושלם קדוש, הנותר בה קדוש, הוא קדוש דכתיב (ישעיה ו ג) קדוש יהו"ה צבאות, וכתיב (הושע יא ט) "בקרבך קדוש", ירושלם קדוש, דכתיב "וממקום קדוש יהלכו", הנותר בה קדוש, דכתיב (ישעיה ד ג) "והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו", מה קדוש הראשון קיים, אף הנשאר קדוש קיים.

זוהר חלק א דף קל עמוד א

מדרש הנעלם:

קמיה דמר, למנדע רזא דהאי פסוקא, ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה, אמר פירושא דהאי פסוקא כמה דגלו חברנא מארי מתניתין, דכד נשמתא ייתי בההוא גופא קדישא דילה, הא מילייהו על חייביא דיקומון ויכשרון עובדין, ויתן להו מזיוא יקרא דיליה דינדעון ויתבון, ויזכון זכותא שלימתא, וכד חמא שלמה דא, הוה סגי (ד"א, תוה סגי) ואמר **ובכן ראיתי רשעים קבורים ובאו, וממקום קדוש יהלכו**, שיבאו ויחיו ממקום קדוש.

ספר לקוטי תורה – פרשת האזינו

ובכן ראיתי רשעים קבורים ואחר שנקברו מן הפעם הראשונה חוזרין ובאין לזה העולם וז"ש **ובאו** מפני שדחו אותם מג"ע וז"ש **וממקום קדוש יהלכו** שהוא ג"ע ואם היו זוכרים עונותיהם הראשונים שעליהם באה להם הצרה הזאת לא היו חוזרין עליהם אבל הם שוכחים כל מה שעשו בפעם הראשונה וז"ש וישתכחו בעיר בעולם הזה שהוא העיר שכחו אשר כן עשו בפעם הראשונה

**בְּנֵי הָאָדָם בָּהֶם לַעֲשׂוֹת רָע: (יב) אֲשֶׁר זֹטָא עֲשֵׂה רָע מֵאֵת
וּמֵאֲרִיף לֹא כִּי גַם יוֹדֵעַ אֲנִי אֲשֶׁר יִהְיֶה טוֹב לִירְאֵי הָאֱלֹהִים
אֲשֶׁר יִירָאוּ מִלְּפָנָיו: (יג) וְטוֹב לֹא יִהְיֶה לְרָשָׁע וְלֹא יֵאֲרִיף
יָמִים 130 כִּצֵּל אֲשֶׁר אֵינָנו יֵרָא מִלְּפָנֵי אֱלֹהִים: (יד) יֵשׁ הֶבֶל**

וחזורים על קיאם, נמצא שגם זה הפעם השני' או השלישית שבאו היה הבל שלא תקנו כלל אלא
אדרבא קלקלו יותר וז"ש גם זה הבל:

ספר שערי הלשם חלק א – סימן טו – פרק א – עולמות שעלו במחשבה והתיקון
והנה הם נשמות התקע"ד דורות שקומטו בלא עת כמפורש בגמרא חגיגה יג ע"ב מתתקנים
תמיד ע"י ששתלן בכל דור ודור, והגם שאמרו הן הן עזי פנים שבדור, אך ממנו ית"ש הנה לא
יפלא כל דבר והם מתתקנים עכ"פ, והיינו כי הנה הם מתגלגלים תמיד ובאים בגלגול אחזר גלגול
עד שמתתקנים עכ"פ, ועל זה נאמר, קהלת ח', **ראיתי רשעים קבורים ובאו** (כי הם קבורים ואח"כ
באו מחדש) **וממקום קדוש יהלכו** כי שרשם הוא בקודש, כי כל האלף דור שרשם הוא מהחזו"ג
שבדעת מהב' כתפין דא"א כמו שבארנו בספר הדע"ה שם וע"ש ענף י"ח, ולכן מטפל הקב"ה
בתקנתן עד שיתוקנו כולם על כל פנים.

130 ספר לקוטי תורה – מגילת קהלת

וטוב לא יהי' לרשע כצל אשר אינו ירא, כבר בארנו ענין צל הזה שאינו ירא מה ענינו בפרשת
נשא (בשער מאמרי רשב"י לקמן) בענין יראה ואהבה כמה ענינים בכ"י מורי ז"ל:
אמרתי שגם זה פירוש תיקון י"ב שעולה זה הבל וז"ס הבל היוצא מפומא דז"א:

ולעשות רצון הצדיק הובאו דבריו על אתר:

שער מאמרי רשב"י – פרשת נשא

והנה ספירת הכתר אין בה יראה זו כי אין ספירה עליונה הימנה והיא העליונה שבכולן ואמנם
הספירה הראשונה מכל עשר ספירות שיש בה זאת היראה היא ספירת החכמה לפי שיראה לעלות
אל מקום הכתר הגבוה ממנה פן תשרף באש שלה ולכן היא הנקראת יראה פנימית אבל הבינה
אעפ"י שהיא תחת החכמה אין לה יראה זו לפי שהבינה והחכמה זווגא חדא אינון וכחדא נפקי
וכחדא שריין (דף כ"ט ע"א) ואדרבה יש בה בחינת אהבה כי היא אוהבת את החכמה ומתקרבת
אצלה באופן כי החכמה נקראת יראה על כי יש לה יראה מלעלות אל הכתר והבינה נקראת
אהבה על שאוהבת את החכמה אהבה גמורה ואמר כאן כי צריך שהאדם יקנה בו שתי מידות
האלה, מדת האהבה את השי"ת הנרמזת בבינה האוהבת את החכמה ומדת היראה הנרמזת
בחכמה היראה מן הכתר כנ"ל. והואיל ואתא לידן לבאר ענין היראה החיצונית והפנימית נבאר
עתה ענין תועלת האדם בהיותו ירא יראה הפנימית הנזכרת כי גורם שגם הקלי' יתיראו מלעלות

אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יֵשׁ צְדִיקִים אֲשֶׁר מֵיַע אֱלֹהִים כְּמַעֲשֵׂה הָרָשָׁעִים 131 וַיֵּשׁ רָשָׁעִים שְׂמֵיַע אֱלֹהִים כְּמַעֲשֵׂה

אל הקודש פנימה פן ישרפו וכאשר האדם איננו ירא יראה הנזכרת מלפני האלהים גורם אל הקלי' שיתבטל מהם היראה הזאת ויעלו למעלה ליינק שפע מן הקדושה וזהו סוד פסוק **וטוב לא יהיה לרשע בצל אשר איננו ירא מלפני האלהים** (ד"ש ע"ד) כי רז"ל דרשוהו על התלמיד שאינו ירא מלפני רבו ואין בו מדת היראה ואמר כי הוא רשע העושה כן ולכן לא יהיה לו טוב כיון שנדמה אל הצל אשר איננו ירא מלפני האלהים והצל הזה הם בחינת הקליפ' אשר נאחזות בק"ך צירופי אלהים דקדושה שהם כמנין צ"ל והוא סוד צ"ל מו"ת אשר איננו מלפני האלהים. ועולה להתאחז בק"ך צירופי אלהים הנזכרים אשר הם בקדושה וכבר ביארנו זה בדרוש תיקון הגאון והליצנות וע"ש (ש' רוח הקודש די"ז ע"א):

131 זוהר חלק ב דף י עמוד ב

פתיח רבי אלעזר ואמר, **יש הבל אשר נעשה על הארץ, אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים** וגו' אמרתי שגם זה הבל, האי קרא אוקמוה ואתמר. פסוק זה כבר הוסבר בכמה מקומות בזוהר כגון הקטע שלפנינו וכו' אך כאן בא להוסיף פרוש אבל **יש הבל**, שלמה מלכא עבד ספרא דא ואוקים ליה על שבעה הבלים שהם הז"ת דז"א דעלמא קיימא עליהו, שהמלכות מתקיימת מהם ואינן שבעה עמודין סמכין דעלמא, והם שבעה עמודים הסומכים את המלכות לקבל שבעה רקיעים, וכנגדם יש שבעה רקיעים ואלין אינן: וילון, עטרת יסוד דז"א היינו בחינת המלכות של ז"א רקיע, יסוד שחקי"ם, נצח והוד זבו"ל, תפארת מעו"ן, חסד מכו"ן, גבורה ערבו"ת, בינה הכוללת בתוכה כתר וחכמה וסימנך שמו"ר זע"ם ולקבליהו, וכנגד שבעה רקיעים יש שבעה הבלים הבל הבלים הרי שלושה הבלים אמר קהלת הבל הבלים הרי שלושה הבלים נוספים הכל הבל הוא ההבל ההשביעי, וכמה דאינן שבעה רקיעין, אית אחרין דדבקי בהו, הם שבעה ספירות של המלכות ז"ס דנוק' ומתפשטי ונפקי מנייהו, הכי נמי אית הבלים אחרין ז"ס דבי"ע ודקלי' דמתפשטי ונפקי מאלין, וכלהו אמר שלמה. והכא רזא דחכמתא אית ביה, **יש הבל** הוא היסוד דנפקא מאינן שבעה הבלים עלאין שהם ז"ס דז"א דעלמא קיימא עליהו, ודא היסוד **נעשה על הארץ**, מלכות ואתקיים בקיומיה שהיסוד עומד בקיומו בסוד "והקימותי את בריתי" ואתתקף בתוקפיה, שמתחזק בעובדי ארעא, במעשי הצדיקים שבארץ התחתונה ובסליקו בהעלאת מ"ן, כלומר עשיית מעשים טובים ומצוות על מנת לעשות נחת רוח לאבינו שבשמים, דסלקא מארעא. שמעלים מלמטה ודא והיסוד אתמנא התמנה להשפיע על ארעא, למלכות וכל תוקפא וקיומא דיליה, ועיקר הקמתו של היסוד בסוד החסדים, הוא באינן נשמתין דצדיקא דאתלקיטו מארעא כד אינן זכאין, באותם נשמות הצדיקים שהסתלקו כבר מהעולם בעודם צדיקים עד לא סרחו בעוד דיהבי ריחא טב, טרם שקילקלו מעשיהם ועדין הם צדיקים כגון חנוך דכתיב ביה (בראשית ה כד) ואיננו כי לקח אותו אלהים, ונטל ליה עד לא מטא זמניה ואשתעשע ביה, וכן שאר זכאין דעלמא. דתנינן, על תרין מלין צדיקא מסתלקי מעלמא עד לא ימטי זמניהו, למדנו, על שני דברים צדיקים נפטרים מהעולם טרם זמנם חד על חובי דרא, דכד אסגיא חייביא בעלמא אינן זכאין דמשתכחי ביניהו אתפטון בחוביהו, סיבה ראשונה בגלל

ריבוי עוונות הדור, הם נענשים בגללם וחד כד אתגלי קמי קודשא בריך הוא דיסרחון לבתר, סליק לון מעלמא עד לא מטא זמנייהו, הדא הוא דכתיב **אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים**, מטי עלייהו דינא דלעילא כאילו עבדו חובין ועובדין דרשיעייא. וסיבה נוספת כאשר ידוע לפני הקב"ה שעתיד צדיק לחטוא הוא מסלקו טרם זמנו. ועל אמר שלמה המלך וכו' שהוא מביא עליהם דין עליון כאילו עברו עבירות.

דהא זמנא חדא שאיל רבי יוסי ב"ר יעקב איש כפר אונז בזמנא דרבי עקיבא וחברוי אסתלקו מעלמא ומיתו בההוא גוונא שהרי פעם אחת שאל רבי יוסי בן רבי יעקב איש כפר אונז בעת שרבי עקיבא ותשע הרוגי מלכות הסתלקו מהעולם במיתה משונה כמתואר בגמרא במסכת ברכות דף סא ע"ב לגבי רבי עקיבא לרבי מאיר, אמר ליה וכי כתיב דא בכל אורייתא כלה? שאל את רבי מאיר וכי כתוב עונש כזה לצדיק בתורה כולה? אמר ליה, ולא? ענה לו וכי לא? והא אמר שלמה **אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים**, מטי עלייהו דינא דלעילא כאילו עבדו חובין ועובדין דרשיעייא, שמגיע לצדיק עונש כאילו הוא רשע וכן ההיפך **יש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים**, יתבי בשקט ושלם בהאי עלמא, ודינא לא מטא עלייהו, כאילו עבדו עובדין דצדיקייא, יושבים בשקט בעולם הזה ודין לא מגיע עליהם כאילו היו צדיקים אמאי? וזאת למה? אי בגין דאתגלי קמי קודשא בריך הוא דיתובון בתיובתא, או דיפוק מנייהו זרעא דיהא קשוט בעלמא, או בגלל שגלוי וידוע לפני הקב"ה שישובו בתשובה לפניו או שיולידו צדיקים כגון תרח דנפק מניה זרעא דקשוט אברהם, אחז דנפק מניה חזקיהו, ושאר חייבין דעלמא, ובגין כך בסטרא דא צדיקים שמגיע להם עונש כרשעים ובסטרא דא, וההיפך, רשעים שמגיע להם שכר כמעשה הצדיקים נראה לנו בעיני בשר שזה **הבל דקאמרן נעשה** ואתתקף על הארץ כדאמרן.

דבר אחר, פירוש נוסף **יש הבל אשר נעשה על הארץ**, כדקאמרן דאתתקף (ואתתקף) על עלמא, במאי, בגין **דיש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים**, מטאן לידייהו כאינון עובדין דחייביא, כגון בת עובד ע"ז, או חד מאינון עובדין דאינון ממעשה הרשעים, ואינון קיימי בקיומיהו מדחילו דמאריהון, ולא בעאן לאסתאבא, כגון כמה זכאי קשוט דמטו לידייהו כעובדין אלן, ואינון גבורי כח דעבדי רעותא דמאריהון ולא חטאו, שמגיע לצדיק נסיון כאילו הוא רשע והם עומדים בנסיון ולא חוטאים ולא נטמאים כגון המסופר כמה מעשיות בגמרא בקידושין דף לט ע"ב על רב פפי ובדף מ ע"א על רבי צדוק ורב כהנא עיי"ש ועל דא **הבל נעשה על הארץ**, ואתתקף בתוקפיה, **יש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הצדיקים**, מטי לידייהו חד מצוה דאיהו עובדא דצדיקיא, וזכאן בה ועבדין יתה, כגון לסטים מקפחא דהוה משתכח בטורייא, בהדי אינון לסטים עובדי ע"ז, וכד הוה יודאי אעבר תמן הוה משזיב ליה, ונטר ליה מנייהו, והוה קרי עליה רבי עקיבא **יש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הצדיקים**, יש רשעים שמגיע אליהם מצוה כמעשה הצדיקים. כגון: שודד מזוין שהיה בקבוצת שודדים עובדי ע"ז וכאשר יהודי עובר שם הוא מצילו מידם וכגון ההוא חייבא דהוה בשבבותיה דרבי חייא, דליליא חד פגע בה בהריא אתתא דהות אזלת לבי ברתה, בעא למתקף בה, אמרה ליה במטו מינך אוקיר למרך ולא תחטי גבאי, שבקה ולא חב בה, או דוגמא נוספת: היה רשע שגר בשכנות לרבי חייא. לילה אחד פגש באישה שהלכה לבקר את ביתה ורצה לאונסה. ביקשה ממנו האישה ואמרה, כבד אדונך הכוונה להקב"ה ולא תפגע בי והניחה אותו הרשע ולא פגע בה. וזה נחשב לרשע כאילו

נעשה מצווה כמאמר הגמרא בקידושין דף לט ע"א "ישב ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כעושה מצווה" וכפירוש רש"י שם הרי אומר **ויש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הצדיקים, אמרתי שגם זה הבל**, כמה דאתתקף ההוא הבל בהדי אינון צדיקא דמטו לידיהו עובדי דחייביא ולא חטאן, אוקף הכי אתתקף בהדי אינון חייביא דמטי לידיהו עובדי דאינון צדיקא ועבדי להו. כשם שמתחזק ההבל על הצדיקים לעשות עברה ולא חוטאים כך מגיעות מצוות לידי הרשעים ועושים אותם דתנינן עבד קודשא בריך הוא צדיקים ורשעים בעלמא, וכמה דאתיקר איהו בעלמא בעובדי דצדיקא, הכי נמי אתיקר איהו ברשיעיא כד עבדי עובדא טבא בעלמא. שלמדנו עשה הקב"ה צדיקים ורשעים בעולם וכשם שמתעלה כבודו מהצדיקים כך מתעלה כבודו מהרשעים כאשר עושים טוב בעולם. הבאור מתוך ה"מתוך מדבש" דף כג שליקט מספר "מקדש מלך" ובאור הרמ"ק ז"ל ובתוספת נופך.

זוהר חלק א דף נו עמוד ב

ויתהלך חנוך את האלהי"ם ואינו כי לקח אותו אלהי"ם, רבי יוסי פתח, (שיר א יב) עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו, האי קרא אתמר, אבל תא חזי כך ארחוי דקב"ה, בשעתא דבר נש אתדבק ביה, והוא אשרי דיוריה עליה, בשעה שאדם דבק בהקב"ה נעשה מרכבה עליו (מרבי חיים ויטאל הובא בספר "מתוך מדבש" דף קעט) וידע דלבתר יומין יסרח, אקדים ולקייט ריחיה טב מניה, וסליק ליה מעלמא, ויודע הקב"ה שהצדיק לאחר זמן יחטא, מקדים הקב"ה ואוספו אליו טרם יחטא הדא הוא דכתיב עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו, עד שהמלך דא קב"ה, במסבו, דא ההוא בר נש דאתדבק ביה ואזיל בארחוי, במסיבו זה הצדיק הדבק בקב"ה והולך בדרכיו נרדי נתן ריחו, אינון עובדין טבין דביה, דבגניהון יסתלק מעלמא עד דלא מטא זמניה. "נרדי נתן ריחו" אלו המעשים הטובים שבגינם מסתלק הצדיק מהעולם. ועל דא הוה שלמה מלכא אמר, **יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים וגו', יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים**, כמה דאוקימנא דבגין דעובדיהון טבין קב"ה סליק לון מעלמא, (בגין דלא יסרחו (יחיו), ומגו רחמימותיה בהו מסלק לון) עד לא מטא זמניהו, ועביד בהון דינין, **ויש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הצדיקים**, דקב"ה אוריך לון יומין, ואוריך רוגזיה בהו, וכל דא כמה דאתמר, אלין בגין דלא יסרחון, ואלין בגין דלהדרו לגביה, או בגין דיפוק מניהו בנין דמעלי. יש רשעים שהקב"ה מאריך אפו אליהם או בגלל שנתידים להוליד בן צדיק או כדי שיחזרו בתשובה תא חזי חנוך זכאה הוה, וקב"ה חמא ליה דיסרח לבתר, ולקייט ליה עד לא יסרח, הדא הוא דכתיב (שיר ו ב) וללקוט שושנים, בגין דיהבי ריחא טב לקייט לון קב"ה עד לא יסרחו, ואינון כי לקח אותו אלהי"ם, ואינון לארכא יומין כשאר בני נשא דהוו אורכי יומין, מאי טעמא, בגין דלקח ליה קב"ה עד לא מטי זמניה.

תיקוני זוהר דף קב עמוד א

אמר רבי שמעון בגין דא כתיב (קהלת ה') **יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים** וגומר, והכא אתרמיז צדיק ורע לו רשע וטוב לו, צדיק ורע לו הכא אתרמיז, יש צדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים, ודא רזא דצדיק דאערע ליה כמעשה

הַצְדִּיקִים אָמְרָתִי שֶׁנָּם זֶה הַכָּל: (טו) וְשִׁבְחֹתִי אֲנִי אֶת הַשְּׁמִימָה 132 אֲשֶׁר אֵין טוֹב לָאָדָם תַּחַת הַשָּׁמַיִם כִּי אִם לֶאֱכֹל

הרשעים, לאו דאיהו רשע ולא בן רשע, אלא כמעשה הרשעים דחב בעובדא דחייביא, דאינון סמא"ל ונחש, אירע ליה עובדא דילהון, והאי איהו רזא פוקד עון אבות על בנים, בגין דמעשה אבותיהם בידיהם, דא גרים להבל מיתה, ומת בלא בן, ובגין דא אזיל בגלגולא, שי"ן דמשה איהו ש"ת מתמן רווח שי"ן (ס"א שת), הדא הוא דכתיב כי שת לי אלקי"ם זרע אחר תחת הבל כי הרגו קין, תחת הבל ודאי, דהבל רכיב עליה, ואתעביד שת הרכבה ליה, ואיהי סיומא דאלפא ביתא, ובגין דא תחת הבל:

ספר נהר שלום – דף מז עמוד א

ז"ל הרב ז"ל דע שהמגולגל המשלים נוטל חלקו וחלקו חבירו בסוד "יכין רשע וצדיק ילבש" לפי הגמרא בבא קמא קיט ע"א על הפסוק באיוב פרק כז, 17 כי אותו הלבוש שעשה רשע זה ע"י קצת צדקותיו ומעשיו (קכ"ה ע"א) הטובים ולא זכה ללבושו עתה המגולגל המשלים לובשו וזהו וצדיק ילבש. והנה יוחנן כהן גדול שמש בכהונה גדולה 80 שנה ובודאי שע"י עבודתו כמה וכמה לבושין דיקר עשה לו אלא שאח"כ נעשה צדוקי אז אבד כל החלקים הטובים ההם. והנה דוגמת יוחנן שימיו הראשונים היה צדיק ולבסוף חטא הנה מה שפגם הם ימיו האחרונים ולזה בא רבי אלעזר בן דורדייא שהיה פגום בכל ימיו הראשונים ובסוף ימיו עשה תשובה ונמצא שיש כאן ימים שלימים מתוקנים וימים שלמים מקולקלים והנה צד הרע שבימים אלו נטל יוחנן וצד הטוב שבימים האלו נטל ראב"ד וכמ"ש בפסוק "יגמור נא רע רשעים ותכון צדיק" (תהילים פרק 10, ז) ובפסוק "אם רעב שונאך כו' (משלי כה, 21) עכ"ל. וקשה איך לא לקחו הקב"ה ליוחנן קודם שחטא כמו שעשה לחנוך ולכיוצא בו שכך הוא דרכו של הקב"ה כמ"ש בזהר ע"פ ויתהלך חנוך וגו' או למה לא עשה לחנוך כמו שעשה ליוחנן ולא ליקח אותו ויתן תחילה ימיו הטובים למי שעשה תשובה בסוף ימיו ואפשר שלזה כיון שלמה המלך עליו השלום באומרו **יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים** כגון יוחנן כהן גדול ויש רשעים שמגיע להם כמעשה הצדיקים כגון רבי אלעזר בן דורדייא ע"ה כנ"ל.

132 זוהר חלק ב דף רנה עמוד א

כתיב (קהלת ח טו) **ושבחתי אני את השמחה אשר אין טוב לאדם תחת השמש כי אם לאכול ולשתות ולשמוח והוא ילונו בעמלו ימי חייו אשר נתן לו האלהים תחת השמש**, ושבחתי אני את השמחה, וכי שלמה מלכא משבח דא. וכי שלמה המלך ע"ה משבח את האכילה, השמחה והשתיה? אלא **ושבחתי אני את השמחה**, דא חדוותא דמלכא קדישא בזמנא דאיהו שלטא, אלא, ושבחתי אני את השמחה זו שמחת הקב"ה, ומתי שיש שמחה למעלה על האדם לשמוח למטה, ומתי? בשבתא וביומין טבין, דמכל עובדין טבין דבר נש עביד, **אין טוב לאדם תחת השמש, כי אם לאכול ולשתות**, ולאחזאה חדוותא בהווא סטרא, בגין דיהא ליה חולקא לעלמא דאתי. בשבתות

וְלִשְׁתּוֹת וְלִשְׁמוֹזֹן וְהוּא יִלְוֶנוּ בְּעַמְלֹו יָמֵי זִיָּיו אֲשֶׁר נָתַן לוֹ
הָאֱלֹהִים תְּזוֹת הַשְּׁמִשׁ: (טז) כֹּאֲשֶׁר נָתַתִּי אֶת לִבִּי לָדַעַת זִכְמָה
וְלִרְאוֹת אֶת הָעֵנִין אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה עַל הָאָרֶץ כִּי גַם בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה
שָׁנָה בְּעֵינָיו אֵינְנו רְאוֹה: 133 (יז) וְרֵאִיתִי אֶת כָּל מַעֲשֵׂה הָאֱלֹהִים

וימים טובים שבהם יש לשמוז, והשמחה של האדם זה בזמן שהוא אוכל ושותה ומראה שמחה בצד הקדושה ובזה בונה את עולמו הבא. על פי ה"מתוק מדבש" דף תתנא.

133 ספר עבודת הקודש חלק ג פרק כ

וכבר גלה חכם הרזים ע"ה בספר קהלת, קצור ההשגה האנושית וליאותה, בשני אלו המחקרים, אמר כאשר נתתי את לבי לדעת חכמה ולראות את הענין אשר נעשה על הארץ כי גם ביום ובלילה שנה בעיניו איננו רואה. וראיתי את כל מעשה האלהים כי לא יוכל האדם למצא את המעשה אשר נעשה תחת השמש בשל אשר יעמל האדם לבקש ולא ימצא וגם אם יאמר החכם לדעת לא יוכל למצא. אמר כי כבר נותן את לבו לדעת חכמה והוא חכמת הנמצאות על דרך העיון השכלי המופתי, ולראות את הענין אשר נעשה על הארץ ולראות אם יוכל להשיג על דרך החקירה המופתית טבעי הדברים השפלים, והרבתי בזה והגדלתי העיון והחקירה כי גם ביום ובלילה שנה בעיניו וגו', ועיניו שב אל לבו כמו ולבי ראה הרבה חכמה, שהוא העיון השכלי, וראיתי את כל מעשה האלהים כי לא יוכל האדם למצא. אמר כי עמדו בפניו שני מעיקים בזה, האחד עומק המושג, כי להיות הטבע מעשה אלהים מושוער בחכמתו וכמו שכתוב יי' בחכמה יסד ארץ ומי יבא עד תכונתו, והשני קוצר המשיג, כי לא יוכל האדם במה שהוא אדם, למצא האמת בטבעי הדברים השפלים להיות אין לו מבא בהם כי אם מן החוש והחוש יחטיא האמת על הרוב, בשל אשר יעמול האדם וגו', נעתק אל מה שאין לחוש מבא בו, והוא מתעמל בחקירתו דרך אומד ומחשבה בלבד, והוא בדברים אשר למעלה מגלגל הירח, ואמר כי מכל שכן בזה אם יעמל האדם במה שהוא אדם לבקש על דרך האומד וההשערה השכלית, ולזה הוסיף בחקירה זו השנית לבקש ואמר ולא ימצא כי הוא נמנע מצד שהוא אדם:

והזכיר האדם בשניהם, לפי שהחוקר בהם הוא אם מן החוש ואם מן השכל האינושי, ובהם הוא אדם אשר מצד זה תקצר השגתו, והוא ע"ה בא לחקור בשני המחקרים האלה מצד זה וידע כי נלאה בחקירתו, וזה היה בכוונה כדי שיכיר מעלת החכמה שנתנה לו במתנה אשר בה יעמוד על האמת, בכל מה שסכל קודם בהיותו חוקר בו מצד החוש ומצד השכל שהוא אדם בהם, והוא שאמר במקום אחר וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות, שרצה בזה כי מן הסכלות שסכל חכמת הנמצאות כשחקר בהם מצד שהוא אדם, ראה שיש יתרון ומעלה גדולה לאין חקר לחכמה שנתנה לו, שבה עמד על האמת בכל מה שסכל מקודם, ואלו לא חקר מקודם על זה אולי אחר שנתחכם לא היה רואה ומכיר היתרון שיש לחכמה, אבל היה אומר כי גם מצד שהוא אדם בלבד יוכל להשיג, ולדחות זה אמר וגם אם יאמר החכם לדעת כלומר וגם אם יאמר החכם אחר שנתחכם בחכמה שגם מצד השכל והעיון, יוכל לדעת ולהשיג מה שנתחכם בו אחר כך אמר כי לא יוכל למצא כי כבר עמד הוא על זה מצד הנסיון:

מ"ה כי לא יוכל האדם למצוא את המעשה אשר נעשה תוֹת
השמש בשל אשר יעמל האדם לבקש ולא ימצא וגם אם
יאמר הִזְכֶּם לְדַעַת לא יוכל למצא:

פרק ט

(א) כי את כל זה נתתי אל לבי ולבֹּר את כל זה אשר הצדיקים
והזכמים ועבדיהם ביד האלהים גם אהבה גם שנאה אין יודע
האדם הכל לפניָהם: (ב) הכל כאשר לכל מקרה אֲזוֹד לְצַדִּיק
וְלָרָע ¹³⁴ לטוב ס"ת ע"ב ולטהור ולטמא ולזבֹּז ולאשר איננו

¹³⁴ ספר דעת תבונות להרמח"ל ז"ל

יש שני אופני השגחה בעולם הנהגת שכר ועונש והנהגת המזל והם שולטים לפי מעשי בני אדם

(קסט) אמרה הנשמה – אמנם אם כן נגזר אומר שאין שכר ועונש בעולם הזה כלל, אלא בעולם
הבא?

(קע) אמר השכל – איננו כן; אבל צריך שתדעי הקדמה עיקרית, והיא, כי הנה אמרו חז"ל
(בראשית רבה כה, ג), "ויהי רעב בימי דוד" (שמואל ב כא, א) – עיקר אותנטיא שלו לא היה
ראוי להיות בימי דוד, אלא בימי שאול, אלא על ידי שהיה שאול גרופית של שקמה גלגלו
הקב"ה והביאו בימי דוד". וכן אמרו (ב"ר נה, ב), "הפשתני הזה כשהוא בודק פשתנו אינו בודק
אלא" וכו'. הרי לפניך שלא תמיד ישתמש האדון ב"ה מן הנהגת המזל הזה, אלא בזמן שהוא
יודע שטוב להשתמש בה. כי הנה האדון ב"ה הכין סדרים עמוקים בהשלמת הבריאה, כמו
שביארנו, ושם לו שני דרכים, דרך השכר ועונש ודרך המזל, והוא הבוחר, ומשתמש פעם מן
הדרך האחד ופעם מן הדרך האחר, מה שהוא יודע היותו יותר טוב לעולמו. אמנם בהשתמשו
מן הדרך השכר ועונש – יהיו כל העניינים הנולדים לפי סדרי השכר ועונש בחוקותיהם; ובהשתמשו
מדרך המזל – יהיו העניינים. הנולדים לפי סדר הנהגת המזל ותכונת הבריאה, כמו שביארנו:

והנה גם זה יוליד לצדיקים זכות יותר, כי אלמלי תמיד היה האדון ב"ה מענה את הצדיקים לבד – היה נסיון, אך לא כל כך גדול, כי על כל פנים היו מתנחמים לדעת שהם ודאי צדיקים, כיון שהם מעונים; וכל בן שכל היה בוחר באלה היסורים, שודאי אינם אלא יסורי הצדיקים, כי הרשעים אינם מיוסרים. אמנם רצה האדון ב"ה שיהיה מקום נסיון יותר גדול, שלא יוכלו בני האדם להבין בבירור מה שהקב"ה עושה בעולם עם כל איש ואיש. אבל מה שיראה לכאורה – הוא היות **"הכל כאשר לכל, מקרה אחד לצדיק ולרשע"** (קהלת ט, ב). וענין זה ביארוהו במדרש ז"ל (ילק"ש קהלת תתקפ"ט, וע"ש בסי' הקודם לו), שלמה מביט בכל הדורות ורואה דברים שמגיעים לרשעים מגיעים לצדיקים וכו'. פירוש, כי יראה הקב"ה שמקרה אחד שיולד לרשע שיהיה, עובר אחת מן העבירות בפרט, ויהיה העונש ההוא מתיחס לעבירה ההיא, יולד גם כן לצדיקים שיהיו ממש נזהרים עד מאוד באותה העבירה עצמה; והיינו, אברהם ונמרוד, וכל האחרים המוזכרים במדרש שם, שהמעשה מוכיח האמת הזאת שפך הוא ודאי. והנה זה עשוי כדי לתת שכר טוב יותר לצדיקים המתחזקים באמונתם, והוא מה שאמר הכתוב (חבקוק ב, ד), **"וצדיק באמונתו יחיה"**. כי אי אפשר לשום אדם לעמוד על בורים של הדברים שהקב"ה עושה עמו, כי הוא ית' מתנהג פעם בדרך השכר ועונש ופעם בדרך המזל, כמו שביארנו. וכל דבר שיתחדש על האדם, הנה אין שם מי שישפוט אם מן השכר ועונש הוא, וכפי מעשיו, אם מן המזל הגזור עליו; ויש בכל דבר ודבר פנים לכאן ולכאן, עד שהלב סוער מאוד ברוב מחשבותיו ושרעפיו בקרבו. אבל מי שהוא נאמן לה', צריך שיתקע יתד אמונתו חזק בל ימוט, לדעת שכל מעשה ה', יהיה באיזה דרך שיהיה, ישר ונאמן הוא ודאי, ואין עולה ח"ו, ולא כרשעים שהיו אומרים, לא יתכן דרך ה'; אלא על משמרתו יעמוד לעבוד את בוראו בעבודה תמה, בהשואה אחת בכל מידה ומידה שהוא מודד לו, ואז יקרא תמים ממש:

כללו של דבר – שני דרכים הם, דרך השכר ועונש ודרך המזל; והאדון ב"ה משתמש מהם לפי מה שהוא יודע היותו טוב לעולמו:

ובמדרשו של רשב"י נמצא מאמר אחד, שאף על פי שענינו עמוק בסתרי המידות, אבל שטחיותו נראה זר מאוד למי שלא ידע הקדמות אלה שהודעתיו. וז"ל המאמר (תיקוני זוהר, תיקון ע), **"ובזמנא דאסתלק הוי"ה מכרטיא דדין ומכרטיא דרחמי, לית תמן לא אגרא ולא עונשא"**, כי נראה כאילו ח"ו אין שכר ועונש. אמנם הכוונה האמיתית היא להודיענו שיש זמן שאין האדון ב"ה מנהג העולם בהנהגת השכר ועונש, אלא בהנהגת המזל, וכמו שביארנו, שהטוב והרע נמשך ובא לפי עניני ההנהגה לצורך התיקון הכללי. אך ודאי שהשכר ועונש יהיה לעולם הבא, לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו. אמנם הודיענו, שבזמן תוקף עקבות משיחא, לא יקשה עלינו אם הצדיקים נשפלים השפלה גדולה, ואם בני האדם צועקים ולא נענים, וכל שאר הדברים הרעים שאמרו רז"ל (סוטה מט ע"ב), **"בעקבות משיחא חוצפא יסגי"**, כי כל זה נולד לפי שאין הצדיקים יכולים אפילו בזכותם לתקן הקלקולים ההם, כי השענה גורמת כן, וכדי להוליד מזה התיקון השלם שיהיה אחר כך בגילוי יחודו ית', וכמו שביארנו:

וְזֶה רַע כְּטוֹב כְּזוֹטָא הַנִּשְׁכָּע כַּאֲשֶׁר שְׂבוּעָה יֵרָא: (ג) זֶה רַע בְּכָל
אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה תַּחַת הַשָּׁמַשׁ כִּי מִקָּרָה אֶחָד לְכָל וְגַם לֵב בְּנֵי
הָאָדָם מִלֹּא רַע וְהוֹלְלוֹת 135 בְּלִבָּבָם בְּזוּיָהֶם וְאֶחָד אֶל
הַמֵּתִים: (ד) כִּי מִי אֲשֶׁר יִזְכָּר אֶל כָּל הַזְּמַנִּים יֵשׁ בְּטוֹזוֹן כִּי לְכָל
זֶה הוּא טוֹב מִן הָאֲרִיָּה מִ"ה הַמֵּת: (ה) כִּי הַזְּמַנִּים יוֹדְעִים שְׂיָמָתוֹ
וְהַמֵּתִים אֵינֶם יוֹדְעִים מֵאוֹמָה 136 וְאֵין עוֹד לָהֶם שָׂכָר כִּי נִשְׁכָּזוּ

135 זוהר חלק ג דף קנח עמוד א

פתח ואמר **זה רע בכל אשר נעשה תחת השמש**. זה רע ודאי. מאי זה רע דא הוא מאן דאושיד זרעא בריקניא וחביל אורחוי בגין דהאי לאו מדוריה בקב"ה ולא יהא ליה חולקא בעלמא דאתי רע זה המוציא שז"ל שהרי זה אין מדורו עם הקב"ה בעולם הבא הדא הוא דכתיב "כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע". (תהילים ה, 5) על דא אמר **זה רע** דלא יהא ליה מדורא לעילא **כי מקרה אחד לכל וגם לב בני האדם מלא רע** (בגין דא) **והוללות בלבבם** בחייהם שטותא תקיע בלביהו ואינן מחוסרי מהימנותא ולית לון חולקא בקב"ה ובאינן בני מהימנותא לאו בעלמא דין ולא בעלמא דאתי הדא הוא דכתיב "**ואחריו אל המתים**". בחייהם שטות תקועה בליבם והם מחוסרי אמונה ואין להם חלק בקב"ה ובקהל המאמינים לא בעולם הזה ולא בעולם הבא ת"ח קב"ה אזהר לבני עלמא ואמר "ובחרת בחיים למען תחיה" (דברים 19, 19) (בהאי עלמא ובעלמא דאתי) וחיין דההוא עלמא נינהו. בא וראה, הקב"ה מזהיר את בני האדם ואומר להם "ובחרת בחיים למען תחיה" היינו חיי העולם הבא אינן דחייבין מחוסרי מהימנותא מאי קא אמרי **כי מי אשר יבחר** וגו'. אע"ג דיבחר בר נש בההוא עלמא כמה דאמר, לאו הוא כלום אלו מחוסרי האמונה מה אומרים? "כי מי אשר יבחר וכו'" שאף על פי שיבחר האדם בעולם הבא, כמו שאומר, אינו כלום. דהא מסירא דא בידנא **אל כל החיים יש בטחון** ומסירא דא בידיהו **כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת**. כי מסורת זה בידינו "אל כל החיים יש בטחון" היינו חיי העולם הזה, ומסורת בידם "כי לכלב חי טוב מן האריה המת" היך יהא לן חיין בההוא עלמא ואיך יהיה להם חיים בעולם הבא? ועל דא **זה רע** ודאי דלא ידורון במלכא עלאה ולא יהא לון חולקא ביה. ועל כן זה רע ודאי, שלא יגורו עם המלך ולא יהיה להם חלק בו ואע"ג דכל הני קראי תשכח סמיכין לחברייא במלין אחרנין. ולמרות שפסוקים אלו שימשו את החברים לדרשות אחרות אבל ודאי שלמה קא אתא לגלאה על אינן חייבין מחוסרי מהימנותא דלית לון חולקא בקב"ה בעלמא דין ובעלמא דאתי. אבל ודאי ששלמה המלך ע"ה בא לגלות על אלו הרשעים חסרי האמונה שאין להם חלק בעוה"ז ובבא. על פי ה"סולס" פרשת שלח אותיות כה-כו וה"מתוק מדבש" דף רכה.

136 זהר חדש מדרש רות מאמר כל זמן שהגוף לא נקבר, הנפש אינה נחה

יומא חד, רבי פרחיה הוה יתיב אבבא דפתחא דלוד, והוה עציב, דדחיקא ליה שענתא. היה דחוק במעות אתא חד בר נש לגביה, אמר ליה, רבי, תיבעי למיהך בדוך פלוני בהדאי, ואתן

**וְכָרָם: (ו) גַּם אֱהָבָתָם גַּם שִׁנְאָתָם גַּם קִנְאָתָם כְּכָר אֲבָרָה וְזֹלָקָא
אֵין לָהֶם עוֹד לְעוֹלָם בְּכָל אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה תְּנוּת הַשְּׁמַיִם: (ז) לֶךְ אֲכַל**

לך מאני כסף, בגין דנשתדל באורייתא כחדא באורחא, אמר ליה ניוזל. אזלו. אמר ליה, רבי, מאי דכתיב, כי החיים יודעים שימותו והמתים אינם יודעים מאומה. אמר ליה החיים אלו הצדיקים, והמתים אלו הרשעים:

א"ל חייך רבי, אפילו הרשעים בהווא עלמא, ידעין בצערא דידהו, וידעין ביקרא דצדיקייא, ובדינהו דרשיעיא. אמר ליה, אי הכי מאי והמתים אינן יודעים מאומה? הקשה לו אותו אדם לרבי פרחיה, כיצד יתכן לומר שהרשעים אינם יודעים מאומה? והרי אפילו רשעים בעולם הבא יודעים בצער העולם הזה וכמסופר בגיטין דף נז ע"א על פושעי ישראל.

אמר ליה, בהאי עלמא כתיב. דהא צדיקייא דאיקרון חיים, מסתכלין וידעין דימותון, וזמנין למיהב דינא, דאית דין ואית דיין. כד"א, "והחי יתן אל לבו". (לעיל פ"ז, 2) אבל רשעים דאיקרון מתים, לא ידעין, ולא משגיחין, ולא מסתכלין בעובדי דהווא עלמא כלום. ומאן דלא ידע בעובדא דהווא עלמא, איקרי מית בגין דהאי עלמא לאו מבני חייא. דהווא עלמא דנשמתין ורוחין איהו, והאי עלמא דגופא הוא: אמר לו רבי פרחיה, הפסוק מדבר על הרשעים בעולם הזה. הצדיקים בעוה"ז יודעים שימותו ויש דין ויש דיין אבל הרשעים אינם שמים על ליבם דבר מענייני העולם הבא ולכן נקראים מתים כי העולם הזה הוא עולם הגוף והעולם הבא הוא עולם הנשמות.

ספר שערי צדק – השער השמיני

דע כי כל מקום שנקרא "חיים" אין שם רע לא מעט ולא הרבה, ובכל מקום שנקרא "רע" אין בו (חיים) לא מעט ולא הרבה. כי הדבר הנקרא חיים הוא עיקר ועצם כל טובות ותענוגים וכל מיני הגמול העתידיים לצדיקים ולחסידים והמקום הנקרא מות הוא הפך החיים. לפיכך אמרה תורה "ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב את המות ואת הרע" (דברים פרק ל, 15) עם החיים יבא טוב ועם המות יבא רע כי החיים ממש הם עצם הדבר נקרא כך. והוא סוד הספירות העליונות מקום כל מיני אצילות ושפע ברכה וטובה והצלה ובריאות וחיים. והמות ממש הוא עצם דבר ובו כל כחות הטומאה החיצונית הנקראים אשה זרה וזונה ובאר צרה נכרייה. היודע סוד זה יבין סוד גויעה ואסיפה ומיתה האמורה בצדיקים וסוד מיתה האמורה ברשעים וסוד טומאת מת סודות גדולים תלויין בענין טומאת מת במה שרמזנו הנה. לפיכך רמזו במס' ברכות (דף יח ע"א) כי החיים יודעים שימותו והמתים אינם יודעים מאומה ואמר הצדיקים במיתתן קרוים חיים והרשעים בחייהם קרוים מתים. והנני רומז סודות נפלאות "לא המתים יהללו י"ה" (תהילים קטו, 17) והטעם כי הדבר נקרא מת הוא הפך עולם החיים הנקרא י"ה אבל "ואנחנו נברך י"ה מעתה ועד עולם" (שם שם, 18) עיין תלמוד ירושלמי מסכת סוכה דף יב עמוד ב:

רבי אבין בשם רבי יודה בר פזי (לולב) היבש פסול על שם "לא המתים יהללויה".

בְּשִׁמּוֹחַ 137 לְזִמְּךָ וּשְׂתִיָּה בְּלֵב טוֹב יִינֶה כִּי כָּבֵר רָצָה הָאֱלֹהִים אֶת מַעֲשֵׂיךָ: (ח) בְּכָל עֵת יִהְיֶה בְּגִדֶיךָ לְבָנִים 138 וְשָׂמַן

137 פירוש הרמח"ל על הכתובים

לך אכול בשמחה וגו' (ט, ז). זה שאמר הכתוב **"וַיְדַבֵּר אֵלַי זֶה הַשְּׁלֶחַן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'"** (יחזקאל מא, 22). כבר ידוע כי השכינה נקראת לחם, ושלמות התיקון – שיהיו אימא ונוקבא מחוברים ביחד, בסוד מי זאת כידוע. ולכך צריך היין ג"כ שהוא בסוד אימא, בסוד יין המשומר בענביו כידוע. ולכך, **"לך אכול בשמחה לחמך"**, מצד מלכות, **"ושתי בלב טוב יינך"**, מצד אימא המתחברת במלכות. עוד, כבר ידוע, שהזיווג של זו"ן נעשה על ידי אימא, בסוד, **"אלקים מושיב יחידיים ביתה"**, ולכך תיקון הוא – האכילה ושתייה ביחד, שתיקון האכילה הוא בסוד הזיווג, כידוע שמאכ"ל עולה בסוד יאקדונק"י. ולכך, **"לך אכול בשמחה לחמך"**, אכילה שהוא בסוד הזיווג. ולפי שאימא היא המזווגת אותם, ולכך צריך גם כן שתית יין, שהוא מאימא – **"ושתי בלב טוב יינך"**, שעל ידה נעשה הזיווג העליון:

ושמא תאמר, איך אומר, **"לך אכול"** וגו', והלא אכילה ושתייה הם דברים חומריים וגופניים והם"א נהנית מהם, והיה לו לאדם להתרחק מהם ולא להתקרב בהם, ואיך אומר, **"לך אכול בשמחה"** וגו'. לזה מתרץ ואומר, **"כי כבר רצה האלקים"** וגו', כאן מדבר שלמה בסעודת מצוה הנעשה לכבוד איזה מעשה טוב, לכבוד התורה או לכבוד מצוה אחרת (דרך משל כמו שאמרו במדרש, במוצאי יוה"כ בת קול יוצאת ואומרת לך אכול) שכיון שהקדושה נתרצתה וקבלה אותו המעשה, היא סעודה מצד הקדושה, ולא יש יךָאָה שהס"א תהנה מאותו הסעודה. וכמו שהיא סעודת שבת, כיון שהיא סעודת מצוה יש לו לאדם להרבות בה, ולא יש יראה מן הס"א. ולכך אומר, **"לך אכול"** וגו'.

הרי שתיקון האכילה הנעשית בקדושה ובטהרה הוא תיקון גדול, שהיא סוד הזיווג העליון, ובפרט אם היא סעודת מצוה. וזה סוד מה שאמר, **"וידבר אלי"** וגו', השכינה לפעמים היא עם הז"א אב"א, אבל התיקון הוא שתהיה פנים בפנים, ולכך אומר, **"וידבר אלי וגו' זה השלחן"**, שהיא המלכות, תיקונה הוא שתהיה **"לפני ה'"**, דהיינו שתהיה פנים בפנים עם הז"א. ואמרו רז"ל, פתח במזבח וסיים בשלחן וכו'. הסוד הוא, בזמן שבית המקדש קיים, על ידי הקרבנות שהיו נקרבים על גבי המזבח, העוונות היו מתכפרים. והטעם הוא, לפי שעל ידי הקרבן היה נעשה הזיווג העליון, וכשיש זיווג ההארות מתרבים, ובכח ההארות היו מתכפרים העוונות, והפגמים הולכים להם. ועכשיו השלחן משלים לזה, (ועכשיו שולחנו של אדם מכפר עליו" מימרא משם רבי יוחנן ור"ל ורבי אלעזר עיין גמרא ברכות נה ע"א, חגיגה כז ע"א ומנחות צז ע"א) לפי שעל ידי האכילה כשאדם אוכל בקדושה ובטהרה, ובפרט אם היא סעודת מצוה, הזיווג נעשה, ואז ההארות מתרבים והחסד גובר, ובכח החסד העוונות מתכפרים, והתיקון נשלם כראוי, בסוד היחוד העליון המתגלה, כמ"ש, **"והיה ה' למלך על כל הארץ"** וגו'.

138 זוהר חלק ב דף קנה עמוד א

רבי אלעזר פתח ואמר, **בכל עת יהיו בגדיך לבנים, ושמן על ראשך אל יחסר**, האי קרא אוקמוה ואתמר, פסוק זה כבר הוסבר ע"י החברים אבל תא חזי, קודשא בריך הוא ברא ליה לבר נש ברזא דחכמתא, ועבד ליה באומנותא סגי, ונפח באפוי נשמתא דחיי, למנדע ולאסתכלא ברזין דחכמתא, למנדע ביקרא דמאריה, כמה דאת אמר (ישעיה מג ז) כל הנקרא בשמי ולכבודי, בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, ולכבודי בראתיו דייקא, ורזא דא "ולכבודי בראתיו" אוליפנא, דהא כבוד דלתתא רזא דכורסייא קדישא לא אתתקן לעילא, אלא מגו תקונא דבני עלמא..... ועל דא כתיב **בכל עת יהיו בגדיך לבנים, ושמן על ראשך אל יחסר**, מה לכבוד עלאה ההוא משחא רבות קדשא לא אתמנע מניה מרזא דעלמא דאתי, אוף הכי לבר נש דעובדי מתלבנן תדיר, ההוא משח רבות קודשא לא יתמנע מניה תדיר. במאי זכי בר נש לאתעדנא בההוא עדונא עלאה, בשלחן דיליה, כמה דאיהו מעדן על פתוריה נפשא דמסכני, דכתיב (ישעיה נח י) "ונפש נענה תשביע", מה כתיב בתריה, "אז תתענג על יהוה וגו'", דאוף הכי קודשא בריך הוא רוי ליה בכל אינון עדונין דמשח רבות קודשא עלאה, דנגיד ואתמשך תדיר לההוא כבוד עלאה, כתיב ונפש נענה תשביע, מה כתיב בתריה, אז תתענג על יהוה.

ספר שערי צדק – השער הראשון

וכשירד שלמה עליו השלום לעומק הידיעה זו שהמלכות הנקראת ע"ת ונקראת "עץ הדעת טוב ורע יש בה עיתים לטובה וכו' פירש כמה דברים ואמר "עת ללדת ועת למות עת לטעת ועת לעקור" ושאר כל העתים שפירש באותן פסוקים. ובא ופירש פסוק אחד לתקן כל מיני עתים ואמר **בכל עת יהיו בגדיך לבנים** כלומר למשוך הלובן העליון על ידי הרצון ואז יהיו כל העתים בטובה ובשפע וכיצד הוא המריק השמן מלמעלה דרך הצינורות העליונות ואמר בסוף הפסוק **ושמן על ראשך אל יחסר** ואמר כשמן הטוב היורד על הזקן זקן אהרן בודאי שמושך עולם החסד והרחמים ולפיכך היה נכנס לקדש הקדשים ביום הכפורים בבגדי לבן ולפי שהם מרצים ומתקנים כל העתים כתיב אל יבא בכל ע"ת אל הקדש וכתוב **בכל עת יהיו בגדיך לבנים** וכתוב בזאת יבא אהרן אל הקדש כתנת בד קדש ילבש ומכנסי בד יהיו על בשרו בגדי קדש הם ורחץ במים את בשרו ולבשם בכאן הודיע סוד **בכל עת יהיו בגדיך לבנים** ואלו הם העיקרים הגדולים הנקראים ע"ת רצו":

ספר חסד לאברהם – מעין ב – נהר סח

וכן אמר שלמה המלך ע"ה להזהיר על השאר שאר אברי הגוף שלא יחטאו **בכל עת יהיו בגדיך לבנים** וגו', ירצה יהיה הגוף שהוא מלבוש ובגד לנשמה מלובן במצות להלביש הנשמה, **ושמן על ראשך** שהיא הנשמה שהיא נר ה' **אל יחסר**, שאם ח"ו יהיה להיפך יפגום בנשמה כנזכר ברמ"ח אבריה והם מלוכלכים, וצריך ללבנם באור גיהנם לשרוף המלבוש השחור וללבן הנשמה ולטהרה ולהחזירה למקומה שממנה חוצבה:

ספר פתחי שערים נתיב מ"ד ומ"ן – פתח יב

צריך להוסיף מצות ומעשים טובים בכל יום כמ"ש, **בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר** כמו שהאדם צריך לאכילה בכל יום.

ספר ביאורי אגדות (אפיקי יס) – עירובין דף נד ע"א
א"ל שמואל לרב יהודה שיננא חטוף ואכול חטוף ושתי וכו' כמ"ש (משלי מ ה) לכו לחמו בלחמי ושתי ביין מסכתי, והם שני חלקי התורה נגלה ונסתר, שנגלה הוא אכילה שהוא מזון הנפש וחיותו כמו שמזון הגוף ע"י אכילה גשמית כמו כן יש חלק נסתר שהוא מזון הרוח ונפש בתורה ומצות, וכמ"ש רבינו הגדול בפי' להיכלות במ"ש **בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר**, שכמו שהאדם צריך לאכול בכל יום למלאות תמורת הניתן כדי שלא ישרף גופו בחום אש הטבעי שבלב, כמו כן צריך בכל יום לעשות מצות ומעשים טובים שהוא מזון השכינה השורה בנפשו, כמ"ש (משלי כ כז) נר ה' נשמת אדם וכמ"ש (דברים ד כד) כי ה' אלקיך אש אוכלת הוא וכו', והוא נקרא אכילה כמ"ש (שמות כד יא) ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו וכו'. ושתי הוא חלק הנסתר שבתורה שהוא יין המשומר בענביו וכו'. והוא מ"ש "דעלמא דאזלינן מיני" כבי הילולא דמי" שבו מזדווג הרוח עם הנפש בסוד המתקלא, ועיקר ביאת האדם בעוה"ז הוא לתקן נפשו ע"י רוח שבו בסוד זיווגא דמ"ה וב"ן, ואם לא עכשיו אימתי וכו'. וז"ש רב לרב המנונא בני אם יש לך ממון היטב לך הטב לעצמך וכמבואר להלן בדברי תורה וכו' כי אין בשאול תענוג וכו' וכמ"ש (עירובין כב ע"א) היום לעשותם ולא למחר לעשותם וכו' וכמ"ש ויאכל בועז וישת ויטב לבו בתורה כמ"ש רז"ל (רש"י רות ג ז), שזהו טובתו של אדם.

ספר נר מצוה

אמרו רז"ל במס חגיגה (ה ע"א) ע"פ (משלי יג, כג) "ויש נספה בלא משפט וכו', הנך שנים מאי עבדת בהו אי איכא צורבא מרבנן דמעביר במיליה יהבינן [מוסיפנא] ליה". שלכאורה יקשה למה דוקא למי שיש לו מדה זאת של מעביר על מידותיו ולא למי שיש לו שאר מדות טובות? אבל יובן לפי מה שאמרו שכל אדם נקצבו לו מספר הימים כפי ניצוצי נשמתו שצריך לתקן ולכך מי שהוא רשע שאין בו תקוה לשיתקן שוב נכרת באמצע ימיו כמ"ש (תהלים נה, כד) "אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם" וכו', ולכך אם יש צדיק אחד בדור שמתקן ניצוצי נשמתו במהרה ע"י שמעביר במיליה שמביישים אותו ואינו עולב לזולתו עי"כ נוטל את כל המצוות של חבירו ומאירים בו כידוע, א"כ שוב אין לו ימים לחיות עוד ולכן נותנים לו הימים של חבירו כדי לתקן את חבירו כיון שאינו צריך עוד לתקן את עצמו:

והוא נמשל למי שנוסע עם חבריו לאיזה שוק לקנות סחורה ויש זמן קבוע כמה צריך לשהות שם בשוק עד זמן שוב חביריו עמו ועד זמן שמשער שיוכל לאסוף ולקנות כל מה שצריך, ומי שהוא זריז וזהיר לאסוף ולכנס אז מה עושה באותו זמן ששוהה ביריד, עוסק לקנות סחורה עבור חברו. וע"ז הזהיר שלמה המע"ה ואמר **"בכל עת יהיו בגדיך לבנים"** ר"ל שתמהר להשלים המוטל עליך ולגמור המלבושים של נשמתך, והוא מ"ש **"ושמן על ראשך אל יחסר"**, רמז בזה על עשיית

עַל רֹאשׁוֹ אֶל יְיָסֵר: (ט) רֹאֵה זֵמִים עִם אִשָּׁה אֲשֶׁר אָהַבְתָּ כָּל
יְמֵי זֵמִי הִבְלֶךְ אֲשֶׁר נָתַן לְךָ תַּנּוּת הַשָּׁמֶשׁ כָּל יְמֵי הִבְלֶךְ כִּי הוּא
זֹלְקֶךָ בַּזֵּמִים וּבַעֲמֻלָּךְ אֲשֶׁר אָתָּה עָמַל תַּנּוּת הַשָּׁמֶשׁ: 139 (י)

המצות שהם מאירים אל נשמתו שבראשו, כמ"ש "כי נר מצוה" וכו' כנ"ל. והתקנה לזה הוא עסק התורה שע"י היא מאירה לו הדרך אשר ילך בה וזוכר בית אביו ומקום אשר חוצבה נשמתו משם:

ספר נתיבות עולם א – נתיב העבודה – פרק טו

"בכל עת יהיו בגדיך לבנים" זה מצות ציצית **"ושמן על ראשך אל יחסר"** זה מצות תפילין בפרק שואל (שבת קנ"ג, א') מה ענין אלו שתי מצות שזכר הכתוב יותר משאר המצות. אבל פירוש זה הכתוב שאמר **"בכל עת יהיו בגדיך לבנים"**, ר"ל שיהיה אל האדם זכך הגוף עד שיהיה מסולק מן הפחיתות לגמרי וזהו **"בכל עת יהיו בגדיך לבנים"**, קרא הגוף בגד שהוא מלבוש הנשמה.

139 זוהר חלק א דף קצו עמוד ב

פתח ואמר, **ראה חיים עם אשה אשר אהבת וגו'**, תא חזי האי קרא ברזא עלאה איהו ואוקמוה, בא וראה פסוק זה מתבאר על דרך הסוד וכבר הוסבר **ראה חיים**, אלן חייך דעלמא דאתי, ראה חיים אלו חיי העולם הבא דזכאה הוא בר נש דזכי ביה כדקא יאות, אשרי האדם שזוכה בהם כראוי **עם אשה אשר אהבת**, דא כנסת ישראל, זו שכינת עוזינו, ספירת המלכות בגין דבה כתיב אהבה, דכתיב (ירמיה לא ג) ואהבת עולם אהבתיך, במלכות נאמר אהבה שנאמר "אהבת עולם" אהבתיך" אימתי בשעתא דסטרא דימינא אחיד בה, דכתיב (שם) על כן משכתיך חסד. ומתי המלכות נקראת אהובה? זה כאשר היא נשפעת מהחסד **כל ימי חיי הבלך**, בגין דאיהי אתקשרת בחיים, ואיהי עולם דחייך שריין ביה, כיון שהמלכות נקשרת עם הבינה הנקראת חיים דהא עלמא דא לא שריין ביה חיים, בגין דאינון **תחת השמש**, שהרי העולם הזה לא שורים בו חיים כיון שהמלכות מבחינת עצמותה היא אספקלריא דלא נהרא ולא מטאן הכא אינון נהורין דהווא שמשא, ואסתלקו מעלמא מיומא דאתחריב בי מקדשא, דכתיב (ישעיה יג י) חשך השמש בצאתו וגו', שהרי כעת לאחר חרבן בית המקדש הסתלקו האורות מהמלכות שהרי המלכות נפלה לבי"ע בסוד "ראש לשועלים" ואין לה אורות ז"א דאצילות מאי חשך השמש, דסליק נהוריה ולא נהיר, כמאן דאת אמר (שם נז א) הצדיק אבד וגו'. חשך השמש היינו שז"א סילק אורותיו ולא משפיעם ליסוד הנקרא צדיק ונקרא ציון. ולכן צער היסוד רב שהרי איבד כלי חמדתו ולכן אמרו הגולים (תהילים קלז) "שם ישבנו וגם בכינו בזכרנו את ציון" דייקא **כי הוא חלקך בחיים**, דא הוא שמשא בסיהרא, ובעינן למיעל סיהרא בשמשא, ושמשא בסיהרא, דלא לאפרשא לון, כי הוא חלקך בחיים היינו שעל האדם לחבר את המלכות עם התפארת כל ימי חייו. כי המלכות נקראת "חלק" והתפארת נקראת "חיים" ולכן יש לחברם תדיר (ויתכן לפרש כך: כי זו כנסת ישראל, חלק זה התפארת הנקרא "איש חלק" והכח המזווגם נקרא "הוא" בסוד "וישכב עימה בלילה הוא") ודא הוא חולקא דבר נש למיעל בהו לעלמא דאתי. מה כתיב בתריה, **כל אשר תמצא ידך לעשות**

בכחך עשה, כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול אשר אתה הולך שמה, האי קרא אית לאסתכלא ביה, פסוק זה יש לעיין בו **כל אשר תמצא ידך לעשות,** וכי הותרה רצועה למעבד בר נש כל מה דיכיל, וכי אין רצועה בעולם והאדם יכול לעשות ככל העולה על רוחו? אלא **לעשות בכחך** כתיב, מאי בכחך, דא נשמתיא דבר נש, דאיהי חילא דבר נש למזכי בה לעלמא דין ולעלמא דאתי. אלא "בכחך" זה כח הנשמה (היינו כח ך הבא מהכתר, אי נמי מ"הבכח" שלך תוציא אל "הפועל") ואל תתעצל ובוזה תזכה לעולם הזה והבא דבר אחר, **בכחך**, דא היא אשה דקאמרן, זו "אשת חיל" היינו המלכות דאיהי חילא לאתתקפא בה בעלמא דין ובעלמא דאתי, שהיא הכח להתחזק בעולם הזה והבא (יש במלכות הנקראת עולם הזה כח עיתים ובבינה הנקראת עולם הבא גנוז כתר וחכמה ר"ת כח) ובעי בר נש למזכי בה בהאי עלמא בהאי חילא, ועל האדם להתחזק בה כראוי בגין דיתתקף בה בההוא עלמא, כדי שיזכה בה לעולם הבא מאי טעמא, מה הטעם? בגין דלבתר דיפוק בר נש מהאי עלמא, כיון שלאחר פטירת האדם מהעולם הזה לית ביה חילא למעבד מידי, ולומר השתא מכאן ולהלאה אעביד עובדין טבין, אין לו כח לעשות דבר ולומר כעת אעשה מצוות ומעשים טובים דודאי **אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול אשר וגו',** אי לא זכי בר נש בהאי עלמא, לא יזכי ביה לבתר בההוא עלמא, ואוקמוה מאן דלא אתקין זוודין למיהך מהאי עלמא, לא ייכול בההוא עלמא, אם לא זכה האדם בעולם הזה לא יזכה בעולם הבא ואמרו לנו חז"ל "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת" (ע"ז דף ג"א, מסילת ישרים פרק א) ואית עובדין טבין דעביד בר נש בהאי עלמא דייכול מנייהו הכא, וכלא אשתאר לעלמא דאתי ולא תזנא מנייהו. ויש מעשים טובים שעושה האדם בעולם הזה שיאכל מהם בעולם הזה והכל נשאר לעולם הבא כדי להיזון מהם. (אלו דברים שאדם עושה אותם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא עיין שבת קכז ע"א, קידושין מ ע"א, ריש תלמוד ירושלמי פאה) על פי תרגום הסולם שם בפרשת מקץ.

וזה חלק ג דף קעז עמוד ב

רבי אלעזר הוה קאים קמיה דרבי שמעון אבוח. א"ל כתיב **ראה חיים עם אשה אשר אהבת כל ימי הבלך** שאל רבי אלעזר את אביו לפשר פירוש הפסוק אמר ליה תא חזי **ראה חיים עם אשה אשר אהבת כל ימי הבלך.** אמר ליה תא חזי ראה חיים עם אשה אשר אהבת דא הוא רזא דבעי בר נש לאכללא חיים באתר דא. פירוש הפסוק שעל האדם לחבר את התפארת הנקרא "עץ החיים" למלכות הנקראת "אשה" דא בלא דא לא אזלא. מלכות בלא תפארת או תפארת ללא מלכות לא הולכות. וביאר בספר "אור החמה" דף ל וזה לשונו: "אם ירצה האדם לאחוז במידת התפארת אי אפשר אם לא יהיה בידו מידת המלכות כי אי אפשר לשרות התפארת ללא המלכות (אין דילוג מדרגות) ואם לא יתפוס במלכות לא יהיה בידו התפארת ובעי בר נש ועל האדם לאכללא לחבר מידת יום התפארת בלילה במלכות ומדת לילה ביום ודא הוא **ראה חיים עם אשה אשר אהבת מ"ט בגין כי הוא חלקך בחיים** דחיים לא שראן אלא על דא ובעמלק אשר אתה עמל תחת השמש וזה עמל האדם בחייו ליחד קוב"ה ושכינתיה כגון מה שהביא בבאור "אור החמה" אם בונה בית יאמר אני בונה בית כנגד השכינה וכשישב שם יכוין שהוא כנגד התפארת (ע"ש "כתפארת אדם לשבת בית" (ישעיה מד, 13) או אם קונה לאישתו מלבוש או קישוט יאמר אלו קישוטי השכינה או אם מנשק בניו יכוין שזה נישוק החכמה לתפארת ולבנותיו

יכווין במלכות ועל זה נאמר כמה דאמר "בכל דרכיך דעהו והוא יישר ארחותיך" (משלי ג,6). דע הו היינו חבר אתה עם ו את המלכות שהיא אותה עם התפארת שהיא אות ו משם הויה ב"ה (רמב"ם הל' דעות פ"ג ה"ג – יב, פרק ה משמונה פרקים להרמב"ם, טור וש"ע סימן רלא, קיצור שו"ע סימן לא, צוואת הרב ישראל בעש"ט הנהגות ישרות, ספר התניא אגרת הקודש פרק יח וכתב בספר "הנהגות צדיקים" הנהגות מהרב שלום שרעבי ז"ל אות נב " בכל המצות המזדמנות לאדם שלא קבעו לה ברכה יאמר הרינו עושה מ"ע ליחזקא וכו' ויאמר פסוק בכל דרכיך דעהו והוא יישר ארחותיך, עיין בן איש חי שנה ראשונה פ' ויצא ופקודי וש"ס פ' שופטים, וזו עבודת הצדיקים עלי חלדס וכך הניחו בצוואתם) ות"ח כל מלוי דשלמה מלכא כלהו סתימין לגו בחכמתא בא וראה שכל דברי שלמה המלך כולם סתומים בחכמה הפנימית והני קראי אתחזון דהותרה רצועה כמה דכתיב בתריה **כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה כי אין מעשה וחשבון** וגו' האי קרא אית לאסתכלא ביה כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה וכי שלמה דחכמתא עלאה ביה יתיר על כל בני עלמא אמר הכי? ומאלו הפסוקים נראה שהותרה הרצועה וכו' וכי יעלה על הדעת ששלמה המלך שחכמה עעליונה הייתה בו יותר מכל בני העולם אמר כך? אלא כל מלוי דשלמה מלכא על רזא דחכמתא אתמרו. אלא, כל דברי שלמה המלך על חכמה עליונה נאמרו תא חזי, כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה דא הוא דבעי בר נש לאכללא שמאלא בימינא וכל מה דהוא עביד מבעי ליה דלא יהון אלא כלילן בימינא. בא וראה, כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה, זה הוא שאדם צריך לכלול שמאל בימין, וכל מה שעושה, צריך שלא יהיה כלול אלא בימין (כגון קידוש שאוחז הכוס בימין לאחר שהשמאל סייעה מעט, או כשמניח כפות ידיו זו על גבי זו יניח הימין על השמאל. ואפשר לבאר גם שימין זה "לשמה" ושמאל זה "לא לשמה" על פי הגמרא בשבת דף סג ע"א, ובבא בתרא כה ע"א) ומבאר **כל אשר תמצא ידך**. דא שמאלא. **לעשות בכחך** דא הוא ימינא כמאן דאת אמר "ימיןך יי' נאדרי בכחך" (שמות טו,6). וכיון דבר נש יזדהר דכל עובדוי יהון לסטרא דימינא ויכליל שמאלא בימינא כדין קב"ה שארי בגויה בהאי עלמא ויכניש ליה לגביה להווא עלמא דאתי וכשאדם נזהר שכל מעשיו יהיו לכלול השמאל בימין הרי שהקב"ה ישרה בו בעולם הזה ויתן לו חיי העולם הבא ולא יימא בר נש בשעתא דאתינא להווא עלמא כדין אתבע מן מלכא רחמי ואיתוב קמיה ולא יאמר אדם בשעה שאבוא לעולם האמת אבקש רחמים ואשוב בתשובה אלא **כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה** בתר דיסתלק בר נש מהאי עלמא אלא אי בעי בר נש דמלכא קדישא ינהיר ליה להווא עלמא ויתן ליה חולקא לעלמא דאתי ישתדל בהאי עלמא לאכללא עובדוי בימינא. אין מעשה וכו' לאחר שיסתלק אדם מהעולם הזה, אלא אם רוצה אדם שהקב"ה יאיר דרכו בעולם הבא ישתדל בעולם הזה לכלול מעשיו בימין וכל עובדוי יהון לשמאל דקב"ה ולעשות כל מעשיו לשם שמים (כלומר לחבר את המלכות הנקראת "שם", עם התפארת הנקראת "שמים") דהא לבתר כד יתכניש מהאי עלמא לאתדנא בדינא תקיפא בדינא דגיהנם לית תמן עיטא וחכמה וסכלתנו לאשתזבא מן דינא. שהרי לאחר שיפטר האדם מהעולם הזה ויקבל דינו בגיהנם, שם אין עיצה, חכמה ודעת להנצל מהדין.

דבר אחר, **כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול**. בגיהנם אית ביה מדורין על מדורין. פירוש נוסף: בגיהנם יש מדורים מדורים מדורא תתאה שאול. מדורא תתאה מניה אבדון ודא סמיך לדא. מדור תחתון נקרא שאול ותחתון ממנו נקרא אבדון והם סמוכים זל"ז מאן דנחית לשאול

ידונן ליה ומתמן יצפצף ועולה הדא הוא דכתיב "מוריד שאל ויעל" (שמו"א ב,6) ומאן דנחית לאבדון תו לא סליק לעלמין. היורד לשאול, דנים אותו ועולה משם אבל היורד לאבדון לא עולה לעולם מאן דאית ביה עובדא טבא אדם שיש בו מעשה טוב או דאיהו מארי דחושבנא או שהוא נותן דין וחשבון על מעשיו הא אוקמוה שהרי לימדונו דבכל ליליא ולילא עד לא ישכב ועד לא נאים בעי בר נש למעבד חושבנא מעובדוי דעבד כל ההוא יומא ויתוב מנייהו ויבעי עלייהו רחמי שבכל לילה ולילה עד שאדם לא שוכב לישן ולא נרדם, על האדם ליתן דין וחשבון על מעשיו שעשה באותו יום וישוב מהם ויבקש עליהם רחמים מאי טעמא בההיא שעתא מדוע דווקא בלילה בגין דההיא שעתא אילנא דמותא שארי בעלמא וכל בני עלמא טעמין טעמא דמותא ובעי בההיא שעתא למעבד חושבנא מעובדוי ויודי עלייהו בגין דאיהי שעתא דמותא ואלין אקרון מארי דחושבנא. כיון שבליילה ספירת המלכות שורה בעולם ובני אדם טועמים טעם מיתה (ברכות דף נז ע"ב "שינה אחד מששים למיתה) ועל האדם לעשות מאזן יומי והוא נקרא "בעלי החשבון" וכן מאן דאשתדל בדעת ובחכמה למנדע למאריה וכן מי שמשתדל בדעת וחכמה לדעת קונו כד יעברון ליה לאסתכאה ולאסתכלא באינון חייבין דאטטרידו בגיהנם ובדרגא דשאול וכלהו צווחין מאינון דרגין כאשר יעבירו אותו לראות ולהסתכל ברשעים הנידונים בגיהנם ובשאול שכולם צווחים הוא לא ישתאר תמן ולא ישתכח בינייהו הוא לא ישאר שם ולא ימצא ביניהם ועל דא ועל זה נאמר **אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול** "אין מעשה" זה מי שיש לו מעשה טוב כדלעיל, "אין חשבון" זה מי שהוא מבעלי החשבון ו"אין דעת וחכמה" זה מי שהשתדל בחכמה בעולם הזה אלו אנשים לא יהיו בשאול ולא ישתכח אלא לעילא לעילא באתר דכמה נהורין ובוצינן וכמה כסופין שארן ביה ולא ימצא אלא למעלה למעלה במקום שכמה אורות ונרות וחמודות שורים בו וקב"ה אתי לאשתעשעא עס שאר צדיקייא די בגן עדן. והקב"ה בא להשתעשע עס שאר הצדיקים שבגן עדן (אולי רמז במילה "שאר הצדיקים" למי שמשים עצמו כשירים בעולם הזה על פי הגמרות בר"ה יז ע"ב, מגילה טו ע"ב וסנהדרין קיא ע"ב) זכאה חולקהון דצדיקייא בהאי עלמא ובעלמא דאתי עלייהו כתיב "אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך" (תהילים קמ,14)

תיקוני זהר דף ל עמוד ב

ובגין דא "זכה לשמור ברית עזר", (יבמות סג ע"א) בת זוגיה אשתו דאיהי עזר ליה עוזרת לו באורייתא בפקודא בדחילו וברחימו, עזר לו בעלמא דין, ובעלמא דאתי, לקיים מצוות התורה מ"ע ומל"ת עוזרת חו בעולם הזה ובבא. ואלו ד דברים הם כנגד אותיות הוי"ה ב"ה. יראה ואהבה הם חו"ב תורה ומצוות הם תו"מ (באר לחי רואי דף מב) מצוות עשה ול"ת ואם לאו, ואם לא זכה לשמור ברית אז תודמן לו אישה אחרא דלאו איהו מיניה, איהי כנגדו, אחרת שאינה מינו ומפריעה לו בדרכו לאובדא ליה מתרין עלמין, ומאבדת אותו מהעולם הזה והבא וכל דא גרים ליה בגין דלא נטיר טפה קדמאה לבת זוגיה; וכל זה נגרם לו שלא שמר בריתו.

ועם כל דא אם חזר בתשובה, ועם כל זאת אם חזר בתשובה מחטא נעורים עליה אתמר "ושב ורפא לו", (ישעיה ו,10) ויהיב לו בת זוגיה, נותנים לו את זוגו כגון: שמת מי שנשאה והוא מגרש את שאינה ראויה לו דאתמר בה "רפאות תהי לשרך", (משלי פרק ג,8) ואיהי האישה הכשרה בת זוגו דיוקנא דאורייתא, נמשלה לתורה דאיהי אסוותא ואיהי חיים, שהיא מרפא וחיים שנאמר

כָּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכֹזֶף עֲשֵׂה כִּי אֵין מַעֲשֵׂה וְזֹשֶׁבֶן
וְדַעַת וְזֹכְמָה בְּשֵׂאוֹל אֲשֶׁר אֶתָּה הַלֵּךְ שָׂמָה: (יא) שִׁבְתִּי וְרָאָה
תַּזְזוֹת הַשָּׁמַיִם כִּי לֹא לַקָּלִים הַמֵּרוֹץ וְלֹא לַגְּבוּרִים הַמְּלֻזָּמָה וְגַם
לֹא לַזְּכָמִים לְזֶמֶם 140 וְגַם לַגְּבִיִּים עֶשֶׂר וְגַם לַיָּדָעִים
זֶזֶן כִּי עֵת וּפָגַע יִקְרָה אֶת כָּלָם: (יב) כִּי גַם לֹא יָדַע הָאָדָם אֶת
עֵתוֹ כִּדְגִים שֶׁנֶּאֱזָזִים בַּמִּצֹּדָה רָעָה וְכַצִּפִּרִּים הָאֲזֻזֹּת בַּפּוֹז

בה הדא הוא דכתיב "עץ חיים היא למחזיקים בה" (משלי פרק ג, 18) ואתתיה איהי בדיוקנהא, הדא הוא דכתיב **ראה חיים עם אשה אשר אהבת**, אורייתא איהי טוב, הדא הוא דכתיב "כי לקח טוב נתתי לכם" (משלי ד, 2) ואתתיה איהי בדיוקנהא, הדא הוא דכתיב "מצא אשה מצא טוב" (משלי פרק יח, 22) וכן בתורה ובאשה נאמר "חיים" ונאמר "טוב".

140 ספר ביאורי אגדות (אפיקי ים) – נדרים דף לח ע"א

אמר ר' חמא בר"ח לא העשיר משה אלא מפסולתם של לוחות וכו' להבין דברי חכמים וחידותם במאמר צח הזה צריך לבאר תחילה מאמרם בפרק חלק, והוא מ"ש שם (ד' צב ע"א) אמר ר' אלעזר כל אדם שיש בו דיעה לסוף מתעשר שנאמר "ובדעת חדרים ימלאו" (משלי כד, 4) וכו', ולכאורה הוא נגד מקרא מלא בקהלת (ט יא) **וגם לא לחכמים לחם וגם לא לנבונים עושר** וכו', אבל כיוונו בזה ענין נפלא והוא כי העושר וריבוי הנכסים לאדם אין שייך כי אם במה שמרויח ע"י טרחו והשתדלותו שבזה שייך ברכה וריבוי, משא"כ אם ניתן לו כסף וזהב ונכסים רבים במתנה והוא אינו עוסק בהם להרויח אין שייך בזה גדר העושר, כי מהרה יכלו אם אין עושים פירות, וכמו שהוא בעסקי עוה"ז וחפצי הדיוט כמו כן הוא בחפצי שמים שה' יתן חכמה וכו' והחכמה ובינה באדם ניתן מאתו ית', והאדם יכול להרויח הרבה בחכמה ובינה זאת, כמו הממון שנותן האב לבנו והוא עוסק בהם בפרקמטיא ומרויח הרבה כפליים, שמה שמרויח הוא נקרא עושר והוא שלו והוא עצם העושר, וע"ז רמזו רז"ל באמרם (אבות ד א) איזהו עשיר השמח בחלקו ר"ל מה שטרח בעצמו ולא ניתן לו משל אחרים, והוא ענין הדעת כידוע שדעת הוא תולדות החכמה והבינה שהוא מה שמחדש האדם ע"י פלפולו מתוך החכמה והבינה, והדבר היוצא מכלל שניהם הדבר המחדש הוא נק' דעת, ולכן כל אדם שיש בו דעת הוא מתעשר. ושורש הדעת הזה ניתן למשה רע"ה בתחילה, שהתורה והחכמה ובינה ניתן לו במתנה והיא ארוסה דילי' כלת משה, ולכן כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש הכל הוא מניצוצי משה רע"ה שמאיר בכל דור בת"ח שבדור, וע"ז נאמר למשה (שמות לד א) פסל לך שני לוחות אבנים וכתבתי על הלוחות וכו', שהלוחות עצמם הם ב' עטרין של הדעת ה"ח וה"ג ה' דברות על לוח זה וה' על לוח זה, והכתב שעליהם הם ב' ספרים ספר וספר שהם חו"ב שהם ב' אחסנתין דאור"א, אבל הלוחות הוא ע"י משה שזכה עליהם בטרחו והשתדלותו ומשם זכה אל הדעת שהוא העושר, ולכן מפסולתם של לוחות נתעשר משה.

כָּהֵם יוֹקֵשִׁים בְּנֵי הָאָדָם לָעֵת רָעָה כְּשֶׁתְּפֹל עֲלֵיהֶם פְּתָאִם: 141 (יג) **גַּם זֶה רָאִיתִי זֹכְמָה תַּזוֹת הַשָּׁמַיִשׁ זֶה זֹכְמָה תַּתְּאָה, סְפִירַת הַמַּלְכוּת, הַנִּקְרָאת "זֹכְמַת שֶׁלְמָה" וּלְכֹן אָמַר וַגְּדוּלָה הִיא אֵלַי: (יד) עִיר קְטָנָה 142 סְפִירַת הַמַּלְכוּת וְאֲנָשִׁים**

141 עיין הערה 36.

142 זוהר חלק ג דף סח עמוד ב

ר' אבא פתח ואמר **עיר קטנה ואנשים בה מעט** וגו' עיר קטנה. הא אוקמוה פסוק זה התבאר אבל **עיר קטנה** כמאן דאת אמר "עיר עז לנו ישועה ישית חומות וחיל" וגו'. (ישעיה כו, 1) וכתוב "ולא אבא בעיר". (הושע יא, 9) **עיר קטנה** זעירא היא. דהיא בתראה מכלא תתאה מכלא שורוי רברבין תקיפין קדישין. עיר הקדש אקרי. עיר קטנה זו ספירת המלכות ונקראת קטנה מצד איכותה יחסית לפרצופים שמעליה. היא פרצוף אחרון בעולם האצילות ועוד שהיא נתמעטה ונטרדה ממקומה (לאחר חרבן בית המקדש). **ואנשים בה מעט** זעירין אינון דזכאין לסלקא לגווה ולמשרי בה. כמאן דאת אמר "מי יעלה בהר יי' ומי יקום במקום קדשו" וגו'. (תהילים כד, 3) ועל דא **אנשים בה מעט**. מעטים הם המקדשים עצמם עד שזוכים לעלות ולהשאר דבוקים בשכינה תמיד. אם אדם עושה מצווה גדולה עולים אליה לזמן מה אבל מעשיהם הקודמים ידחו אותם מהשכינה (רמ"ק) **ובא אליה מלך גדול** דא קב"ה ז"א לאזדוגא בה ולמשרי בה. להתחבר אל המלכות ולשרות בה **וסבב אותה** כמאן דאת אמר ואני אהיה לה נאם יי' חומת אש סביב וגו'. (זכריה ב, 9) היינו אור מקיף **ובנה עליה מצודים גדולים**. כדי להרחיק ממנה הקלי' שלא ינקו ממנה דבנה שורוי רברבין מצד החסדים תקיפין מצד הגבורות יאיאן ושפירין חו"ג שבתפארת קדישין מצד התפארת ולכן המלכות בעת שמחזוברת לתפארת נקראת עיר הקדש אקרי. וכל יקרא דמלכא עייל בגווה וכל יקר המלך הכניס בתוכה היינו מוחין דז"א ובגין כך היא בלחודהא כלילא מכל עטרי דמלכא ולכן היא לבדה כלולה מכל עטרות המלך וכל עטרי מלכא בה מתעטרין. וכל עטרות המלך בה מתעטרים בגין כך **ואנשים בה מעט** כתיב. שאין כל אדם זוכה בה.

ומצא בה איש מסכן וחכם. הדא הוא דכתיב "נקי כפים ובר לבב". (תהילים כד, 4) זה האיש העולה למלכות ונשאר בה. **מסכן** כמאן דאת אמר "יבן ערי מסכנות לפרעה" (שמות א, 11) היינו שסיגל לעצמו אוצרות מצוות ומעשים טובים ועד שזכה מתעטר בעטרי תקיפין בעטרי אורייתא בעטרי פקודי אורייתא דמלכא להתעטר בעטרות חזקות. שעל ידי עסק התורה זוכה להמשיך אור רוחני מזו"ן דאצילות ונשמתו מתעטרת וזוכה להיכנס למלכות דאצילות.

וחכם דזכי בה בהאי חכמה וחכם דהוא חכים יתיר מכלא לעיינא בפולחנא דמאריה בגין למזכי בה ולאעלא בה. "וחכם" על ידי שעיין ודקדק בעבודת הבורא זכה למלכות דאצילות לעלות אליה ולהשאר בה. הדא הוא דכתיב **ומלט הוא את העיר בחכמתו**. ומלט כמו "אמלטה נא ואראה את אחי". (שמו"א כ, 29) "אמלטה נא שמה". (בראשית יט, 20) אוף הכא ומלט הוא את

העיר בחכמתו. ועליו נאמר "ומילט את העיר בחכמתו" היינו ע"י שניצל היטב את כשרונותיו יותר מאחרים זכה ונמלט אל מלכות דאצילות.

ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא. ואדם לא זכר למעבד פקודי אורייתא לאשתדלא באורייתא כהוא גבר מסכנא דאתחבר בכלא בגין למזכי בה. ואדם אחר שלא התעורר כמותו לא זכה במלכות כמוהו.

ואמרתי אני טובה חכמה מגבורה, טוב יותר מי שלומד חכמת התורה מאדם שכבש יצרו ולא למד תורה דהא בהוא עלמא לא יהבין רשו למיעל בר הני זכאי קשוט הני דמשתדלי בה באורייתא יומא ולילי ומתעטרי בפקודי אורייתא בהאי עלמא למיעל בהו לעלמא דאתי. שהרי בעולם הבא לא נותנים רשות להיכנס רק לאלו צדיקי אמת המשתדלים בתורה יומם ולילה ומתעטרים במצוות התורה כדי לזכות להיכנס עימם לעולם הבא.

וחכמת המסכן בזויה ודבריו אינם נשמעים. דהא בני נשא לא מסתכלין ביה ולא בעאן לאתחברא ביה ולאצית למלוי. וחכמת תלמידי החכמים בזויה ואין אנשים מתחברים עימו ושומעים לעיצותיו דתאנא כל מאן דאצית למלוי דאורייתא זכאה הוא בהאי עלמא וכאילו קביל תורה מסיני. ואפילו מכל בר נש נמי בעי למשמע מלוי דאורייתא. ומאן דארכין אודניה לקבליה. יהיב יקרא למלכא קדישא ויהיב יקרא לאורייתא. עליה כתיב "היום הזה נהיית לעם ליי' אלקיך". (דברים כז, 9).

זהו חדש מדרש רות מאמר כי שמעה וגו'

רבי חסדאי פתח, **עיר קטנה ואנשים בה מעט.** עיר קטנה, כך אמר רבי יוסי משמיה דרבי יצחק, עיר קטנה, דא גופו של אדם. ואנשים בה מעט, אלו האברים. **ובא אליה מלך גדול,** זה יצר הרע. שהוא מלך זקן וכסיל ובני אדם ג"כ משועבדים תחתיו, והוא מלך עליהם. **ומצא בה איש מסכן חכם,** זה יצר טוב, שהוא מסכן, ואין מאזין לו. **חכם,** שהוא מחכים למאזין לו, להנצל מעונשה של גיהנם:

ומלט הוא את העיר בחכמתו, זו נשמתו של אדם, שלא תחטא לפני בוראה. **ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא.** אין זוכר אותו, וישוב האדם לחטוא, בהוא יצר הרע:

אמר רבי בון, ההוא ינוקא דהוה יתיב לגבן, מאי אמר בהאי קרא. אלא הכי פתח, **עיר קטנה,** זו כנסת ישראל, שנקראת עיר הקדש, קרתא קדישא לגבי הקב"ה. **קטנה,** כמאן דאת אמר "אחות לנו קטנה". שנאמר "ושם הקטנה רחל". "ואנשים בה מעט", אלו האבות:

בא אדם הראשון, ירדה עמו שכינה, ושרתה בתוכו. חטא אדם הראשון, ונסתלקה ממנו. בא נח, והורידה לארץ. חטאו דור מנובל, ונסתלקה מן העולם. בא אברהם, והורידה. באו אנשי סדום, ונסתלקה. לפיכך ואנשים בה מעט להתקיים עמה בעולם. זמן מועט היו, ולא נתקיימו בה הרבה:

ובא אליה מלך גדול וסבב אותה, דא פלוני. **ומצא בה איש מסכן חכם,** דא יעקב, שבמסכנות היה בזמן שחטאו בניו ביוסף, ונמנע השפע ממנו, ונתפרשה מטרונותא ממנו. **ומלט הוא את העיר בחכמתו,** דא משה. מהו וסבב אותה. שמתעסק פלוני שיחטאו ישראל בגלות, בשביל להתעכב המטרונותא בגלות, דכתיב עמו אנכי וגו':

דבר אחר, **עיר קטנה**, דא ציון. **ואנשים בה מעט**, אלו ששת ימי בראשית. **ובא אליה מלך גדול וסבב אותה**, דא פלוני. **ומצא בה איש מסכן**, דא משיח בן דוד. שנאמר בו, עני ורוכב על חמור ונאמר הצדיק אבד. כל זמן שלא יבא עליו השפע. ועליו נאמר, ונהר יחרב ויבש:

חמור, דא סמאל. אדם, דא משיח בן דוד. ועליו נאמר, **ומלט הוא את העיר בחכמתו**. שיהיה גואל משיח בן אפרים, ודא הוא פרוקא מלעילא:

דבר אחר, **עיר קטנה**, זו תיבת נח. **ואנשים בה מעט**, אלו נח ואשתו ובניו. **ובא אליה מלך גדול**, דא יצר הרע, שסיבב לה. **ומצא בה איש מסכן חכם**, דא נח. **ומלט הוא את העיר בחכמתו**, דא אברהם, שבעבור אברהם שעתיד לבא, מילט את התיבה בחכמתו, ומלטו נח ובניו:

דבר אחר, **עיר קטנה** זו ירושלים, שהיא בזמן הזה קטנה וחרובה. **ואנשים בה מעט**, מעטים הם היהודים שיש בה. **ובא אליה מלך גדול וסבב אותה**, דא הוא מלכא מבני עשו, דאתמר עליה בדניאל "שקורי די פרזל". די מרעע כל אילין תדיק ותרוע. די מלכיא וגו'. תדיק ותספ כל אילין מלכותא. ובזמן זהא סיבב בירושלים, **מצא בה איש מסכן חכם**, דא משיח ראשון, **ומלט הוא את העיר בחכמתו**, דא משיח אחרון:

דבר אחר, **עיר קטנה** דא אורייתא. **ואנשים בה מעט**. ולמה היא קטנה, והכתיב ארוכה מארץ מדה וגו', אלא משום דאנשים בה מעט הם:

ובא אליה מלך גדול וסבב כו', דא סמא דמותא, דסבב לה, **ומצא בה איש מסכן**, דא דוד. **חכם**, דא שלמה המלך ע"ה, דאתקין לה שרגא, ואנהיר לה בנהירו, במשליו וספריו. **ומילט הוא את העיר בחכמתו**, מידא דאפיקורסים ומינים, דאיהו אתקין אזנים לתורה:

דתנינן, עד לא אתא שלמה, הות אורייתא כקלחת דלית לה אזנים, ומאן דקרב בהדה איתוקד. כיון דאתא שלמה, ועבד לה אזנים, ואשתיזבון בני עלמא בעצתיה. יחב בהדיא עיר כביכול שזיבותא, ובמה. בחכמתו:

וכל דא בגין תיקונא דאתקין, ואשתדלותא דאשתדל אבתרה ההוא מסכן, דאיהו דוד. דלאו אית בר נש דאשתדל אבתרה, כדוד מלכא:

ותנינן, יאות הוה דוד מלכא, לאתקיימא בעלמא מאה שנין. דאלמלא אתקיים איהו מאה שנין, איהו הוה מתקן לבוצינא, תקונא תקיף, דלא אתעדי לעלמין, ולא אתחריב בי מקדשא. אבל כמה גרימו אינון שני דלא אתקיימו:

ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא, זה אדה"ר, דיהיב ליה משנוי קר ע' שנין. ואדם לא זכר ליה בשעה שבא ס"מ ורכיב על גמל, וסבב אותו שחטא, לא זכר את דוד, שבמסכנותא להוי על זה העון, שנחש סבב לחוה, וסמאל לאדם הראשון:

וסמאל לא הוה ליה כח דיהפוך לאדם, עד שבא נחש והפך לבה דחוה. וחוה הפכה לבו של אדם, וחטאו שניהם. ועל דא אמר, "האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל". (בראשית 12,ג) וסמאל אל הוה ליה רשות דיהפך לביה דאדם, עד שבאה חוה, וגרמה ליה דאכיל מיניה, ועל דא אתתא היא אתענשת:

אדם הראשון כד יהיב ליה משנוי אינון שבעין שנין, לא אידכר מיניה בקדמיתא, דאלמלי אידכר מיניה, מאה שנין ישאיר ליה משנוי, כמה דאתחזו ליה, בגין לאתתקפא בעלמא, ויתקן תקונא דבוצינא. אלא לא אידכר מיניה, בר שבעין שנין, ולא יתיר:

תלתין שנין הוו, דהוה אזל מנהון במדברא, ומנהון בענא, ובהויה זמנא, וחכמת המסכן בזויה. ודבריו אינם נשמעין מקמי שאול מלכא. הא דלא אשתארו ביה אלא ארבעין חסר אחת, דהא שתא חדא הוה עריק מקמי בריה אבשלום. ובגין כך נחתת תקונא דשרגא, עד דהוה כפשע בינו ובין המות:

וכל דא, מקמי דאדם לא אידכר מיניה בקדמיתא, לאוספא ליה אינון תלתין שנין לתתא, לאשלמא ליה למאה. ואתפגימו תלתין שנין לתתא, מאינון שבעין שנין, דהוה חכמתו בזויה ודבריו אינם נשמעין:

ואי תימא, דשלמה מלכא כל כך משבח גרמיה, וקרא איהו על נפשיה חכם. אלא בג"כ מאו איהו בקדמיתא, וגדולה היא אלי. מלה דא רברבא דאנא אתי לשבחא גרמאי. אלא הואיל ולא איתא אחרא דיימא ליה. אתו חברייא ונשקוהו, קרו עליה, וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך.

מדרש הנעלם פרשת אחרי מאמר שמות מ"ב וע"ב ונש"ב שבק"ש ורמ"ח תיבין פתח סבא דינוקא ואמר, **עיר קטנה ואנשים בה מעט וגו', ומצא בה ילד מסכן חכם וגו', ת"ח, עיר קטנה**, דא תיבת נח. **ואנשים בה מעט**, אלו אשתו ובניו ונשי בניו, וחיות ועופות ובהמות. **ובא אליה מלך גדול וסבב אותה**, זה יצר הרע. **ומצא בה איש מסכן וחכם**, דא נח. ומלט הוא את העיר בחכמתו.

ספר עבודת הקודש חלק ד פרק כא

והנה הוא בא לגלות הסוד והוא אמרו **עיר קטנה ואנשים בה מעט ובא אליה מלך גדול וסבב אותה ובנה עליה מצודים גדולים:**

ובמדרש רות הנעלם (ז"ח צ"ח ע"ב) אמרו בזה הלשון, **עיר קטנה** זו כנסת ישראל שנקראת עיר הקדש קרתא קדישא לגבי קודשא בריך הוא, כמה דאת אמר "אחות לנו קטנה", (שיר השירים ח, 8) אחות כמה דאת אמר "אמר לחכמה אחותי את" (משלי ז, 4) זו כנסת ישראל, ונקראת קטנה כמה דאת אמר "ושם הקטנה רחל", (בראשית כט, 16) ובגין כך **עיר קטנה ואנשים בה מעט**. בא אדם הראשון ירדה עמו מרקיע שביעי לששי וכו' ושרתה בתוכו חטא אדם הראשון ונסתלקה ממנו, בא נח והורידה לארץ בא דור המבול ונסתלקה מן העולם, בא שם בנו והורידה בא דור הפלגה ונסתלקה מן העולם הוי אומר ואנשים בה מעט, בא אברהם והורידה, באו אנשי דורו ונסתלקה וכן כלם, ולפיכך ואנשים בה מעט להתקיים עמה בעולם זמן מועט היה ולא נתקיימו בה זמן הרבה, ובא אליה מלך גדול מאן מלך דא קודשא בריך הוא מלך שהשלום שלו:

בַּהּ מְעַט מְעַט אֲנָשִׁים זָכוּ בָּהּ וְהֵם נִקְרָאִים בְּעַלֵּי רוּחוֹ הַקּוֹדֵשׁ
וּבֹא אֵלֶיהָ מִכֶּלֶךְ גָּדוֹל הַקֵּב"ה וְסָבַב אֶתָּה בְּאוּרוֹ הַמִּקִּיף וּבִנְתָה
עָלֶיהָ מִצּוּדִים גְּדֹלִים: לַהֲרוֹזִיק אֶת הַקְּלִי"טו) וּמִצָּא בָּהּ אִישׁ
צָדִיק מְסִכֵּן מִלְּשׁוֹן "עֲרִי מִסְכְּנוֹת" הֵינּוּ מֶלֶךְ ב' – זָכָם זֹכְמָה
וּבְכַשְׁרוֹנוֹתָיו עֵלָה מַעֲלָה מַעֲלָה וּמִכְּלָט הוּא אֶת הָעִיר וְנִמְלֹט
אֶל הַמְּלָכוֹת הֵינּוּ הַשְׁכִּינָה הֵינּוּ שֶׁלֹּבֶשׁ רוּחוֹ הַקּוֹדֵשׁ בְּזֹכְמָתוֹ
בְּכַשְׁרוֹנוֹתָיו וְאָדָם אוֹלָם אָדָם לֹא זָכַר אֶת הָאִישׁ הַמְּסִכֵּן
הַהוּא: 143(טו) וְאֶמְרֵתִי אֲנִי טוֹבָה זֹכְמָה זָכָם עֲדִיף מִ–

מאי וסבב אותה למהוי נטירא מכל סטריין, כמה דאת אמר ואני אהיה לה נאם יי' חומת אש
סביב וגומר, ובנה עליה מצודים גדלים, מאן מצודים עונשי דאוריתא וגזרין וקנסין דאוריתא,
כמה דאת אמר אשר היא מצודים וחרמים מצודים לתפשא חייביא דחטאין ועברין על פקודי
אוריתא, ומצא בה איש מסכן וחכם וגומר ההוא מלך אשגח בכל בני עלמא ולא אשכח בר נש
בעלמא דיתקיים בהדה וישתדל אבתרה תדיר יממא וליליא בר איש מסכן, ומאן איהו דא דוד
מלכא כמה דאת אמר כי עני ואביון אני, וחכם דא שלמה מלכא מסכן חכם לא כתיב אלא
מסכן וחכם דלא אשכח בכל עלמא מאן דישתדל אבתרה כדקא חזי בר דוד דאיהו מסכן,
ושלמה דאיהו חכם דא אתקין שרגא ודא אנהיר לה בנהירו:

ומלט הוא את העיר בחכמתו דאיהו אתקין אזנים לאוריתא דתנין עד לא אתא שלמה הות
אוריתא כקלחת דלית לה אזניה, ומאן דקריב בהדה יתוקד כיון דאתא שלמה עבד לה אזנים
ואשתזיבו בני עלמא יהב בההיא עיר כביכול שזבותא, ובמה בחכמתו ועל תקונא דאתקין
ואשתדלותא דאשתדל אבתרה, ההוא מסכן דא דוד מלכא דלא הוה בר נש דאשתדל אבתרה
כדוד מלכא עד כאן:

143 דרושי "כלך יפה" וגו' לרמח"ל ז"ל

דרוש ז:

כלך יפה רעיתי ומוס אין בך (שיר השירים ד, ז):

אילת אהבים ויעלת חן וגו' (משלי ה, ט):

ומצא בה איש מסכן חכם ומלט הוא את העיר בחכמתו ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא
(קהלת ט, טו):

השכינה היא אילת אהבים, משפעת לתרין משיחין [בתחלה], "ויעלת חן" כשמוציאות אותם
מתוך הקליפות. "דדיה" – כשנותנת להם ממשלה כל אחד לפי מדריגתו. "באהבתה תשגה" וגו',
והיו לאחדים בידך. זה סוד, "ומצא בה איש מסכן", בה ודאי, שהרי משיח סוד השכינה, הוא
מסכן מצד מלכות, חכם בסוד חכמה, והיינו חכמה עילאה חכמה תתאה. "ומלט את העיר"

**מַגְבוּרָה גִּיבוֹר הַכּוֹבֵשׁ אֶת יִצְרוֹ כִּי הַזֹּכֶם פֶּעִיל וְהַגִּיבוֹר סָבִיל
וְזִכְמוֹת הַמִּסְכֵּן בּוֹיָה וּדְבָרָיו אֵינָם נִשְׁמָעִים 144 לְרֹב בְּנֵי
הָאָדָם (יז) דְּבָרֵי זִכְמוֹת בְּנֵי 145 מוֹעֶקֶת מוֹשִׁיל
בְּכִסְיָלִים: (יז) טוֹבָה זִכְמוֹת בְּכָלִי קָרֵב וְזוֹטָא אֲזוֹד זֶה הִס"א
יֵאבֵד טוֹבָה הֶרְבֵּה: 146**

דכתיב, "אכן חלינו הוא נשא", שהרי עד שהוא למטה הקב"ה מסתים כל הדרכים לו ולא נודע. וכל כך למה, כדי שהס"א לא תתאחז בו. אלא בשענה שיוצא משם, מיד נאמר, "הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד". באותו הזמן, "כלך" וגו', שהרי מה שבתחלה נאמר בו, "לא תאר לו ולא הדר" – נכלל כל האור העליון ביופי שלו, הדא הוא דכתיב, "מלך ביפיו" וגו'. והרי יש לו ריוח שלא נדבק הס"א בהיותו סתום עד אותו הזמן, "כלך יפה רעיתי ומוס אין בך" ודאי:

144 זוהר ח"ג דף סט עמוד א

ואמרתי אני טובה חכמה מגבורה, דהא בההוא עלמא לא יהבין רשו למיעל בר הני זכאי קשוט הני דמשתדלי בה באורייתא יומא ולילי ומתעטרי בפקודי אורייתא בהאי עלמא למיעל בהו לעלמא דאתי. **וחכמת המסכן בויה ודבריו אינם נשמעים**. דהא בני נשא לא מסתכלין ביה ולא בעאן להתחברא ביה ולאצית למלוי. שהרי בני האדם אינם מסתכלים ואינם רוצים להתחבר אל החכם ולהאזין לדבריו דתאנא שלמדנו כל מאן דאצית למלוי דאורייתא כל המאזין לדברי תורה זכאה הוא בהאי עלמא וכאילו קביל תורה מסיני. אשריו בעולם הזה וכאילו קיבל תורה מסיני ואפילו מכל בר נש נמי בעי למשמע מלוי דאורייתא. ומאן דארכין אודניה לקבליה. יהיב יקרא למלכא קדישא ויהיב יקרא לאורייתא. עליה כתיב "היום הזה נהיית לעם ליי" אלקיך". (דברים כו, 9) ואפילו מכל אדם גם כן צריך לשמוע דברי תורה. ומי שמרכין אוזנו כנגדו נותן כבוד למלך הקדוש ונותן כבוד לתורה ועליו נאמר "היום הזה נהיית לעם לד' אלקיך".

145 ספר לקוטי תורה – מגילת קהלת

דברי חכמים בנחת נשמעים. הנה נודע כי כל ז"ת הם מסוד אמא קדישא דילדה לת"ת הנקרא תורה והוא דברי חכמים בנחת נשמעים שהם סוד ד' (ג) מילואי אהי' עולה תנ"ה (קמ"ג + קנ"א + קס"א = תנה) וג' כוללים עולה נח"ת וזהו יכוין בדבור התורה ויועיל:

146 ספר תיקונים חדשים – תיקונא שבעין

ועוד, סיהרא הלבנה אית בה חשוכין באנפאה. פניה חשוכות ואינה מאירה כמו השמש וכלא רזא איהו. ויש לכך טעם על פי הסוד דהא לעילא שהרי בעולמות העליונים הרוחניים אשתכחו תרין מאורות עלאין. קיימים שני מאורות גדולים, היינו זו"ן ושמשא אספקלריא דנהרא. השמש נקראת מראה המאירה היא ספירת התפארת וכן סיהרא דלא נהרא הלבנה הנקראת מראה שאינה מאירה והנוטלת אורה מן השמש והיינו ספירת המלכות ונטלת מן שמשא. ובגין דצריכה לנטלא מיניה,

אשתארו אתרין מרזא דילה חשיכין ודאי. וכיון שנוטלת אורה מהשמש נותרו בה מקומות חשוכים והכא מתתקפן אינון דלבר, דהכי אצטריך. ובמקומות אלו מתחזקים כוחות הרע היינו הקלי' כי כך רצה הקב"ה שהעולם יונהג. כלומר נתן הבורא לכוחות הקלי' מקום יניקה מן הקדושה וזה מהמקומות החשוכים שבמלכות לזמנא דאתי יתעברון חשוכין אלין, וכלא בנהורא אשתאר. ולעתיד לבוא גם מקומות אלו יאירו והכל יאיר ורוח הטומאה תעבור מן הארץ יזהירו כזוהר הרקיע ודאי. ורזא דא "וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ" (ישעיה כה ח) (עיין במסכת סוכה דף נב ע"א "דרש רבי יהודה לעתיד לבא מביאו הקדוש ברוך הוא ליצר הרע ושוחטו"). דהשתא בגין דס"א משתרשן נמי תמן, בג"כ אית אתרין אלין דלא אתנהירו ואשתארו חשוכין. כעת, היינו בששת אלפים שנה של קילקול ותיקון, הס"א מתחזק ולכן יש בלבנה מקומות חשוכים דכתיב **וחוטא אחד יאבד טובה הרבה** (קהלת ט יח). בכל אתר דס"א בעיין לאתתקפא תמן, בכל מקום שהס"א מתחזקת ומתבססת נהירו אסתלק ואתגרע. האור מסתלק אבל בהווא זמנא "והיה אור הלבנה כאור החמה" (ישעיה 26).

ספר חרדים – תנאים לקיום המצוות

לעולם יראה אדם את עצמו כאילו חציו זכאי וחציו חייב, בכל יום ובכל שעה כפשוטו ממש בסוף פרק קמא דקידושין (מ ב) תנו רבנן לעולם יראה אדם עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי, עשה מצוה אחת אשריו שהכריע עצמו לכף זכות, עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו לכף חובה, שנאמר **וחוטא אחד יאבד טובה הרבה**, בשביל חטא יחידי שחטא אובד ממנו טובות הרבה. (וכן פסק הרמב"ם הל' תשובה פ"ג הל' ד) רבי אלעזר ברבי שמעון אומר, לפי שהעולם נדון אחר רובו וריחיד נדון אחר רובו, עשה מצוה אחת אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות, עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה, שנאמר **וחוטא אחד וכו'**, בשביל חטא יחידי שעשה זה אבד ממנו ומכל העולם טובה הרבה עכ"ל הגמ'; וכתב הרב רבינו יצחק דמן עכו, מעשה היה ברב רבינו יוסף גיקטיליא שחלה עד קרוב למיתה, ונים ולא נים תיר ולא תיר, וראה שני אנשים שוקלין עונותיו וזכויותיו במאזנים [והיו] שקולין שווה בשוה, מיד נתעורר, ונתחזק, ושאל התפילין ושם אותם, מיד התחיל להרפא ועלה ממות לחיים כי הכריעה כף הזכויות:

ספר אמונות ודעות – מאמר חמישי – אות ג

זה שאנחנו מוצאים הכתוב אומר **וחוטא אחד יאבד טובה הרבה** וממשילו לזבוב שנפל לשמן מרוקח כמו שאמר אחריו זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח וגו', אינו אלא על דרך קריאת השם בלבד כאלו יהיה לאדם מאתים מעשה ומעשה אחד, ומזה מאה זכויות ומאה חובות והרי הוא שקול, אם היה המעשה האחד זכות נקרא על ידי כך צדיק, ואם חובה נקרא רשע: עוד עיין ב"ראשית חכמה" שער היראה פרק שישי ובשער האהבה פרק יא, מנורת המאור אות רלא.

פרק י

(א) זְבוּבֵי מוֹת יִבְאִישׁ יִבְיַע שֶׁמֶן רוֹקַח יִקַּר מִזֹּחֲמָה מִכְבוֹד
סְכָלוֹת מִעֵט: (ב) לֵב זֶכֶם לִימִינוּ וְלֵב כָּסִיל לְשִׁמְאֹלוֹ: 148: (ג)

147 דרושי "כלך יפה" וגו' לרמח"ל ז"ל

דרוש ג:

כלך יפה רעיתי (שיר השירים ד, ז):

אילת אהבים ויעלת חן וגו' (משלי ה, ט):

זְבוּבֵי מוֹת יִבְאִישׁ יִבְיַע שֶׁמֶן רוֹקַח יִקַּר מִזֹּחֲמָה מִכְבוֹד סְכָלוֹת מִעֵט (קהלת י, יא):

השכינה היא אילת אהבים, (השווה עם עירובין נד ע"ב, כתובות ע"ז ע"ב, עיין רמב"ם הל' איסורי ביאה פרקים כא כב) לא די שהיא משפעת השפעת הצריכה לנשמות, אלא שמתקנתם בכמה הכנות. כמו שנאמר במן, "את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו", (שמות טז, 23) וזהו, "ויעלת חן", שמעלת חן על לומדיה, שהכל מתוקן ומוכן בתיקונים רבים, וזה, "דדיה ירווך" וגו', שדים הם המכניס את החלב שיהיה ראוי לולד, כך השכינה אינה שולחת שפע אלא מתוקן בתיקוניו כראוי. וסימנך, "אל תאכל ממנו נא". שהרי שפחה רעה אינה רוצה בתיקון, אלא "שרי בחיבורא ומסיים בפרודא", (מתוך מאמר הסבא פרשת משפטים דף צה ריש ע"א) הדא הוא דכתיב, "זְבוּבֵי מוֹת יִבְאִישׁ יִבְיַע שֶׁמֶן רוֹקַח", שאפילו הדבר שהוא טוב בתחילה הם מסריחים אותו לבסוף. בקדושה הוא להיפך, אפילו דבר שראשיתו רע מעט, היא מתקנתם ומחזירתם לטוב, דכתיב, "יקר מזחמה" וגו'. דכתיב, "באהבתה תשגה תמיד", שהרי האהבה היא הגורמת – הרע לטוב, "שמע ישראל" וגו' "ואהבת". וזהו, "כלך יפה", "כלך", לא נאמר כמו שרוצה הס"א שאינה משלמת התיקון ומעקשת באמצע, אלא, "כלך יפה". ולא די – אלא אפילו סכלות מעט חוזר לטוב, "ומום אין בך" ודאי:

להשלמת הרעיון אביא מהילקוט

ילקוט שמעוני משלי – פרק ה – המשך רמז תתקלז

אילת אהבים ויעלת חן. אמר רשב"נ א"ר יונתן למה נמשלו דברי תורה לאילה? לומר לך מה אילה זו רחמה צר וחביבה על בעלה כל שעה ושעה כשעה ראשונה, אף דברי תורה חביבין על לומדיהן כל שעה ושעה כשעה ראשונה. "ויעלת חן" ללמדך שמעלת חן על לומדיה. "דדיה ירווך בכל עת" מה דד זה כל זמן שהתינוק ממשמש בו מוצא בו חלב אף דברי תורה כל זמן שאדם הוגה בהם מוצא בהם טעם. באהבתה תשיה ומיד כגון ר' אלעזר בן פדת, אמרו עליו על רבי אלעזר בן פדת שהיה יושב בשוק העליון בצפורי ועוסק בתורתו וסדינו מוטל בשוק התחתון של צפורי, רבי יצחק בן אלעזר אמר פעם אחת בא אדם אחד ליטול ומצא נחש כרוך עליו. דבר אחר מה אילה זו אבריה צפופין וכל זמן שאדם רואה אותה נראית לו כחדשה, כך יהיו דברי תורה כחדשים:

וְגַם בַּדֶּרֶךְ כְּשֶׁהֶסְכֵּל כְּשֶׁסָּכַל הֵלֶךְ לָבוֹ זָזָר וְאָמַר לְכָל סָכַל
הוּא: (ד) אִם רוּחוֹ הַמּוֹשֵׁל תַּעֲלֶה עָלֶיךָ מִקּוֹמָה אֶל תַּנּוּז כִּי מִרְפָּא
יִנְיֹז וְזָטָאִים גְּדוֹלִים: 149 (ה) יֵשׁ רָעָה רָאִיתִי תַנּוּזַת הַשְּׂמִישׁ

148 תיקוני זהר דף מט עמוד ב

והא תרי בתי לבא אינון למאן פתי מנייהו? שואל והרי בחלל הלב יש שני חללים בימיני שורה היצר הטוב ובשמאלי היצר הרע, וכי גם היצר הטוב התפתה ונהפך לרע? ומתרץ לא, אלא ההוא דשמאלא הוא היצר הרע דאתמר ביה **לב כסיל לשמאלו**, כי הוא בא מסיגי הגבורות שבשמאל ועליה אתמר "ומוצא אני מר ממות את האיש", (קהלת ז, 26) כי היצר הרע שהוא מהגבורות הוא בחינת פלונית אבל **לב חכם לימינו** הוא היצר הטוב דא "אשת חיל עטרת בעלה", (משלי יב, 4) כי היצר הטוב הוא בחינת נפש שבלב שהיא בחינת אשה טובה ש עלה אתמר עליה נאמר "מצא אשה מצא טוב", (משלי יח 22) ומפרש דאיהי יצר הטוב והוא נקרא מזליה דבר נש, מזלו של האדם ומשם נמשכים לו חיים עלה אתמר עליה נאמר "להניח ברכה אל ביתך", (יחזקאל מד, 30) כי עשרה דברים זוכה האדם ע"י אשה טובה, והיצר הטוב שמצד נפש דקדושה הוא דוגמתה, ועל זה נאמר "ברכת ה' היא תעשיר", (משלי י, 22) שזוכה ע"י היצ"ט לעושר של תורה ומצוות ועלה אתמר עליה נאמר "ראה חיים עם האשה אשר אהבת" (קהלת ט, 9) כי ע"י היצ"ט נמשך לו חיים ממזלו (עיין מועד קטן דף כח ע"א אודות המזל) כנ"ל. על פי פירוש ה"מתוק מדבש" דף תקכא.

ספר מבוא לחכמת הקבלה חלק ב מאמר ב ולישרי לב שמחה
אמנם אחרי כן היינו אחרי חטא אדה"ר נכנס היצה"ר בתוכו ונחלק הלב לשנים, שנאמר, **לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו**, ואמרו רבותינו ז"ל, יצה"ר דומה לזבוב ויושב בין שני מפתחי הלב וכו'. (ברכות סא ע"א) ובנפש השקועה בבשר האדם כל התאוות ואפשרות כל החטאים, שנאמר, "ונפש כי תחטא", (ויקרא ה, 1) "נפש כי תמעול מעל וחטאה", (ויקרא ה, 15) ואז יכולה היא לרדת פלאים בהתגברות הלב כסיל דשמאל. ולעומתה תסתלק הארת נשמתו הטהורה, ויחשך הלב חכם דימין, אז שבירת ו' החבור, ונקרע הלב לשנים ממש רח"ל. אז האדם מת בעצם, כנודע אות ו' על סוד החיים נכתבה, והרשעים בחייהם קרויים מתים:

ספר עץ חיים – שער נ פרק ד

ובזה תבין ענין **לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו** כי הלב יש לו ב' חללים ומן א' מהם יוצא רוח החיות של האדם והב' הוא מלוכלך בדם וגם הוא מתפשט בכל הגוף. ומלאך היצה"ט מתלבש בחלל ימין ומשם מתפשט בכל הגוף בפנים מלאך היצה"ר הבא מגבורות בחלל השמאל ומשם מתפשט לכל הגוף.

149 ספר ישמח משה – פרשת שופטים דף קיד עמוד ב

כְּשֶׁנֶּגְזָה שִׁיזָּא מִלְּפָנֵי הַשֵּׁלִיט מ"ה: (ו) נָתַן הַסֵּכֶל בַּמְרוּמִים רַבִּים וְעֲשִׂירִים בַּשֵּׁכֶל יִשְׁבּוּ: (ו) רָאִיתִי עֲבָדִים עַל סוּסִים 150 וְשָׂרִים

לבלתי רום לבבו מאחיו וגו' (דברים יז כ) וגו'. על פי זה פירשתי מאמר שלמה המלך ע"ה קהלת יו"ד פסוק ד' "אם רוח המושל תעלה עליך מקומך אל תנח" כי מרפא יניח חטאים גדולים. דידוע שהראשונים היו בורחים מן הגדולה, כמו שמצינו בשאול ובר' אלעזר בן חסמא ובר' יוחנן בן גודגדא (הוריות דף יו"ד י' ע"א) וטעמם היו שלא האמינו בעצמם שלא יחטאו מחמת התנשאות ורמות רוח, כמו שפירשתי (בפרשת שמות) על המדרש (שמו"ר פ"ב ה') הסנה (שמות ג ב), בגמטריא ק"ך, רמז לו ימי חייו, עד כאן. שמשה לא רצה לקבל גדולה כמבואר בתורה הקדושה ובדברי חז"ל, ובוודאי גם כן משום טעם הנ"ל.

150 תיקוני זהר דף צג עמוד ב

טב מלגאו אדם שיש לו נשמה קדושה ולבושא דיליה ביש, וגופו נראה רע דא איהו זה הוא שעליו נאמר "עני ורוכב על חמור", (זכריה ט, 9) היינו צדיק הנקרא עני, והוא רוכב כלומר מלובש בגוף חומרי רע רע מלגאו רע בתכונותיו ורק ולבושא דיליה שפיר מלבר, גופו נאה על האי אתמר **ראיתי עבדים** שהם רעים מבפנים כעין שנאמר "מרבה עבדים מרבה גזל" (אבות ב ז) **על סוסים**, שגופם נאה וכלא אשתמודע בעובדיו דבר נש, כל מהות האדם אפשר להכיר במעשיו מאן דאיהו מלגאו, מה שוכן בקרבו ולא למגנא אוקמוה קדמאין "לא המדרש הוא העיקר שהוא בחינת גוף אלא המעשה שהוא בחינת הנשמה הוא העיקר", (משנה אבות פרק א משנה יז) דשטיין מסתכלין בגופא דאיהו לבושא, השוטים אם רואים אדם שלבושו נאה הם מכבדים אותו הדא הוא דכתיב (איוב י') עור ובשר תלבישני, הרי שהבשר והעור הם רק לבוש אל האדם וכן נאמר (שמות ל, 32) "על בשר אדם" וצדיקא מעריכים את האדם לפי בעובדין טבין מעשיו הטובים. על פי ה"מתוק מדבש" דף תתקסג.

דרושי "כלך יפה" וגו' לרמח"ל ז"ל דרוש [ב]:

כלך יפה רעיתי ומוס אין בך (שיר השירים ד, ז):

אילת אהבים ויעלת חן וגו' (משלי ה, ט):

ראיתי עבדים על סוסים ושרים הולכים כעבדים על הארץ:

השכינה היא "אילת אהבים ויעלת חן", שהרי אינה רואה [או, רוצה] כי אם בנסיונות, ועל ידיהם האהבה מתגלית למעלה, וכל המדרגות נתקנות בה. אבל אחר שנשלם, כמה אורות שנאספים, כולם מאירים בהשפעה, דכתיב, "דדיה ירווך בכל עת". ואם תאמר שבלבול המדרגות הוא, לא כן, אלא, "ויעלת" ודאי. לפיכך, **"ראיתי עבדים"** וגו', יש עבדים לא נאמר, אלא "ראיתי", שהרי כל מה שהקב"ה עושה רע לצדיקים אינו אלא לפניו, ונראה שהעבדים עומדים על מרכבותיהם לשלוט בעולם, והשרים בלא מרכבתן ושמשים. וזה סוד, "וילכו בלא כח", (איכה א, 6) **"ושרים"**

הַלְכִים פְּעֻבָּדִים עַל הָאָרֶץ: (וז) זֹפֶר גּוֹמֵץ בּוּ יִפּוֹל וּפּוֹרֵץ גָּדֵר
 יִשְׁכְּנוּ נָחֵשׁ: 151 (ט) מְסִיעַ אֲבָנִים יַעֲצֵב בָּהֶם בּוֹקֵעַ עֲצִים יִסְכֵּן
 בָּם: 152 (י) אִם קָהָה הַבְּרִיָּא וְהוּא לֹא פָנִים קִלְקַל וְזִזְלִים יִצְבֵּר

הולכים כעבדים ודאי. אבל כל זה למראה עיניים הוא, אבל באמת הכל עומד בתיקון שלם, "ומלכותו בכל משלה". הדא הוא דכתיב, "כלך יפה רעיתי", זו השכינה שמושלטת על העבדים אפילו בזמן שנראית שניתנת להם הממשלה. שמא תאמר שיש בלבול בסדרים שלה, לא כן, אלא, "נכון כסאך מאז מעולם אתה", "ומוס אין בך" ודאי:

151 כתבי הרמ"ע מפאנו – מאמר הנפש – חלק ב פרק ה

ידע כי טבע המצוה הוא שימשוך ממנה הגמול כמו שהלחם לבב אנוש יסעד וכן האוכל סם חיים משלו יתנו לו, ומי שאוכל סם המות לא יצדק שיאמר שמת מצד העונש אלא בטבע ובחירה, כך הוא עונשן של עבירות טבעי ומוכרח בסגולת הפועל המגונה כטעם **חופר גומץ בו יפול ופורץ גדר ישכנו נחש** וזה ברור.

152 דרושי "כלך יפה" וגו' לרמח"ל ז"ל

דרוש ו:

כלך יפה רעיתי ומוס אין בך (שירה"ש ד, ז): אילת אהבים ויעלת חן וגו' (משלי ה, ט):

מסיע אבנים יעצב בהם בוקע עצים יסכן בס

השכינה היא אילת אהבים, בשעת התיקונים שמתקנים אותה, נעשה באהבה, מפני האור שמאירה בנשמה, ואז, "ויעלת חן" שמעלת חן על לומדיה, וכל זה מפני ההשפעה. ובזמן השכר – "דדיה ירווך" וגו', "באהבתה תשגה" וגו', שהרי מוצא מה שתיקן, שהכל הם אורות גדולים ליהנות בהם. אבל בס"א נאמר בהם, **"מסיע אבנים"** וגו', שהרי המציאות עצמו של עבודות, דבר קשה הוא לגוף, ואין שום הנאה לנשמה, אלא עצבון. **"ובוקע עצים"**, הם אילני סרק, שכמו ששמות הקדושים הם עצי השדה של הקדושה, כך שמות הטומאה הם אילני סרק, וזה שמתעסק בהם "יסכן" היינו בא לידי סכנה ודאי. אבל השכינה כל עניניה בקדושה – "כלך יפה". ושמותיה הקדושים – למי שהוא קדוש ומשתמש בהם, מין במינו אינו חוצץ, שלא יש ערבוביא, "ומוס אין בך" ודאי:

מסכת בבא בתרא דף קמה עמוד ב

אמר רב משרשיא משמיה דרבא מאי דכתיב **מסיע אבנים יעצב בהם בוקע עצים יסכן בס** "מסיע אבנים יעצב בהן" אלו בעלי משנה "בוקע עצים יסכן בס" אלו בעלי גמרא. שלימוד התורה מועיל לו כשם שחוסם המדורה מועיל לבעל העצים.

הסבר הגמרא על דרך הסוד נמצא ב:

ספר ביאורי אגדות (אפיקי יס) – בבא דף בתרא דף קמה ע"ב

מסיע אבנים יעצב בהן וכו' אלו בעלי משנה וכו' כמ"ש בתיקונים (ד' מג ע"א) ובגין דא כרוזא כריז כמה גוברין מארי תריסין אתכנשו וכו' וכמה תריסין אתעבידו פסקות בגינה דברתא דמלכא וכו', וביאר רבינו הגדול בארוכה שם דהלכה למשה מסיני היא כלה דילי' ארוסתו סיהרא דעץ החיים, המלכות נקראת "הלכה למשה מסיני וכו' שע"י חטא הסלע אתגניז ואתטמיר בעץ הדעת טוב ורע שהוא הסלע קשה כאבן במט"ט ששם שית סטרין כשר פסול וכו', וכל הקרבא לתברא האי סלע שהוא ספר מלחמות ה', והמלחמה עם החוויא דמקנא בטורין, ובעלי תריסין אף דמגיחין בקרבא לתברא האי סלע אינו אלא למזכי לבתולות דילה כמ"ש (תהלים מה) כל כבודה בת מלך פנימה וכו' בתולות אחריה וכו', והם הלכות פסוקות שמוציאין לקבע הלכה כמותם אנפ"י שאין יכולים להשיג בריתא דמלכא דאיהי הלכה למשה מסיני. וסלע דמט"ט הוא משנה שהוא משנה למלך כמ"ש ברע"מ פ' פנחס, והוא האבן סלע דמט"ט שעליו הנחש והוא עץ הדעת טוב ורע שגרם ע"י הנח"ש להט' החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים שהוא משנה דמט"ט דשם נגזר סיהרא דעץ החיים, שאי אפשר לבוא שם אם לא ע"י נקיבה דמטה מעל"ע עד התהום כמ"ש ברע"מ פ' כי תצא באריכות, והוא בזיעת אפך תאכל לחם וכו' בעצבון תאכלנה וכו' ואין לחם אלא תורה כמ"ש לכו לחמו בלחמי וכו' דאתערב בקוץ ודרדר וכו', וכמש"ל הכל צריכים למארי חיטיא וכו'. ולכן אמר **מסיע אבנים** שאינו מטריח את עצמו לעשות קרבא לעשות פסקות הלכות פסוקות, אז **יעצב בהם** בסוד דרך נחש עלי צור ויכול לטעות ח"ו בהוראה בקוץ ודרדר, **ובוקע עצים** וכו' הוא בבעלי תריסין דמבקעין בעץ הדעת טוב ורע להשיג הלכה מסוד עץ החיים, אף שאינו משיגו על בוריו זוכה להלכות פסוקות שהם בתולות ידיה, וז"ש **יסכן בס** והם האש שמוציאין מן הסלע ע"י הכאה בפטיש ובחרב בקרבא שמוציאין ניצוצי אש כמ"ש הלכה כה דברי כאש וכו', וז"ש אלו בעלי גמרא וכו'.

**וַיִּתְּרוֹן הַכְּשִׁיר זֶכְמָה: 153 (יא) אִם יִשָּׁף הַנְּזוּשׁ בְּלוֹא לְזוּשׁ וַאֲיִן
וַיִּתְּרוֹן לְבַעַל הַלְשׁוֹן: 154 (יב) דְּבָרֵי פִי זֶכְם זֶזֶן וְשִׁפְתוֹת כְּסִיל**

153 דרושי "כלך יפה" וגו' לרמח"ל ז"ל

כלך יפה רעיתי ומוס אין בך, אילת אהבים ויעלת חן :

אם קהה הברזל והוא לא פנים קלקל וחילים יגבר ויתרון הכשר חכמה: השכינה היא "אילת אהבים ויעלת חן", נתקנת בד' אמהות. בהם, "אילת אהבים" – בלאה, סודה אילה. ועומדת למעלה בסוד אימא עלאה, אמת – אילת אהבים. אמת וגו' אותיות – מדת, "מדת ימי" לאה ודאי. וזה [האל] שנעשה לאה, "אילת אהבים". "ויעלת חן" – שפחה שלה. רחל – "דדיה ירווך בכל עת", שהרי דודים עומדים בה מן החזה ולמטה כשיעור קומה שלה. שפחה שלה – "באהבתה תשגה תמיד", שהרי בחסד נתקנת ודאי, מדת ימי:

ולפעמים שד' אמהות אינם מאירים לישראל, באותו הזמן, **"אם קהה הברזל"**. למה, אלא, **"והוא לא פנים קלקל"**, שאינם מסתכלים פנים בפנים. קלקל כאן סוד עשר הויות קלקל גימ' 260 עשר הויות (ה' לא הה). מהו תיקון, אלא, "וחילים יגבר", אלה י"ב שבטים שיוצאים מהם שעומדים לחזק כוחם. סוד זה, "ברזל בברזל יחד" (משלי כז, 17) על תלמידי חכמים נאמר, "ויתרון הכשר חכמה", בשעה שעוסקים בתורה ד' אמהות אלה מאירות בישראל. מיד ס"א בורחת מלפניהם, וזה ברזל שנאמר בו, "ברזל ונחושת מנעליך" (דברים לג, 25) וגו'. מיד, "אין כאל ישורון", (שם שם, 26) דכתיב, "כלך יפה" וגו', בשני גבירות שהם מצד פנים, "ומוס אין בך", בשתי שפחות, אע"פ שהם לצד האחור – "וכל אחוריהם ביתה". מיד השכינה נתקנת בתיקון שלם לכל צד. "כלך יפה רעיתי ומוס אין בך" ודאי:

154 מגיד מישרים – ספר ישעיה פרק מ

המגיד מוכיח את מרן רבי יוסף קארו ואזדהר מלאתענגא במידי דהאי עלמא הזהר שלא להתענג בדברי העולם הזה ומלאסגאה במילולא דלאו צורכא ולהרבות בשיחה שאינה נחוצה כמא דאמור על רב כמו שאמרו על רב דלא שח שיחה בטלה כל ימיו. הכי אבעי למהוי כל בר נש על האי אתמר **ואין יתרון לבעל הלשון** דהא מפסיד זמניה ונפשיה בהווא מילולא דכדי ולא מסקא מידי לכן אזדהר מיניה טובא כך צריך להיזהר כל אדם שלא להרבות בשיחה ואפילו שאין בה איסור ועל זה נאמר "ואין יתרון (היינו מעלה או חשיבות) לבעל הלשון" שהרי מפסיד זמנו ונפשו בדיבור זה ואינו פועל דבר לכן היזהר מאד משיחה יתירה וכן אזדהר מלאתהנא ומלאתענגא בשום תפנוקא וענוגא בעולם ותדבק בדחלתי וביראתי ובאורייתי ובמשניותי ולא יעידון מפומך ולבך אפילו רגעא וכן היזהר מלהנות ומלהתענג בשום פינוק שבעולם ורק תדבק ביראת ד' ובתורתו ובמשניות ולא יסורו מפין אפילו לרגע אחד ועביד דתגמור סדר טהרות מקמי יום הכפורים וטוב לך וטוה לך להשתדל לסיים סדר טהרות לפני יום כיפורים ואתה שלום: ואז המגיד מסיים דבריו ואומר לו "ואתה שלום וכו'"

תְּבַלְעֵנוּ: 155 (יג) תִּזְזַלְתָּ דְּבָרִי פִּיהוּ סְכָלוֹת וְאַזְרִית פִּיהוּ הוֹלָלוֹת רָעָה: (יד) וְהַסְכֵּל יִרְבֶּה דְּבָרִים לֹא יֵדַע הָאָדָם מִה שִׁיְהִיָּה וְאִשֶּׁר יִהְיֶה מֵאַזְזָרִיו מִי יֵצִיד לוֹ: 156 (טו) עֲמַל הַכְּסִילִים

דרושי "כלך יפה" וגו' לרמח"ל ז"ל

"כלך יפה רעיתי" וגו' אילת אהבים ויעלת חן וגו' **אם ישוך הנחש בלא לחש ואין יתרון לבעל הלשון**

השכינה היא אילת אהבים, והיא באה מעוטרת מ 70 שמות מאימא עילאה. וכנגד זה 70 נפש לישראל, (בראשית מו, 27 כָּל הַנֶּפֶשׁ לְבֵית יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרֵימָה שְׁבָעִים)

מצד חסד המתגלה – "אילת אהבים ויעלת חן". וכל שם נעשה מעיין להמשיך ברכות לכל צד, דכתיב, "דדיה" וגו'. עד שמתלהטים כולם כאחד, סודם, "רשפיה רשפי אש שלהבת יה", לפיכך, "באהבתה תשגה תמיד". באותו הזמן הנחש נשקע למטה, דכתיב, "אם ישוך הנחש בלא לחש", כשארין לו לחש מלמעלה אין לו כח לפעול כלום, שהרי אין כחו בידו, אלא בשעה שהשכינה עומדת בחסרון, אז יראה שיש לו כח. אבל בשעה שמקבלת יתרון מאימא עילאה בסוד נפש יתירה, אין הנחש מתקיים. באותו הזמן, **"ואין יתרון לבעל הלשון"** ודאי. אלא אימתי יש לה יתרון זה, כשנוטלת ע' שמות אלה מאימא, והם כל"ך – "כלך יפה" ודאי. שהרי אימא עטרה שלה, שמתעטרת ביום שבת, לפיכך, "ומום אין בך". סודו – לשון של הנחש שלוחכת עפר, אינו יכול לינק משם, שאין עפר שיהיה ראוי, שהרי הכל מתקדש בקדושה עליונה – "ומום אין בך" ודאי:

155 דרושי "כלך יפה" וגו' לרמח"ל ז"ל

דרוש ה':

כלך יפה רעיתי ומום אין בך, אילת אהבים

דברי פי חכם חן ושפתות כסיל תבלענו

השכינה היא אילת אהבים, והיא דבר ה', בה עומדות כל האותיות להצטרף בסוד דיבור. וזה, "אילת אהבים ויעלת חן", שכל האורות מצטרפים באהבה ומתלהטים כאחד, ועולים להמשיך השפעות העליונות, הדא הוא דכתיב, **"דברי פי חכם חן"**. ועל כן יש בו בדברי יופי של החכם להמשיך כמה אורות, שנאמר, "הוצק חן בשפתותיך", וזה, "דדיה ירווך" וגו'. שהרי כל האותיות ממשיכות כח לפי שמעוררים אותם, אבל העיקר ההתלהטות [בזכמה] "באהבתה תשגה תמיד". אבל הס"א מורה על כסיל ומחשכת נשמתו, וזה מעשה כשפים שאסרה תורה. אבל על השכינה נאמר, "כלך יפה רעיתי", בכמה שמות הקדושים, כולם אורות עליונים. "ומום אין בך", אלה מעשה כשפים שכל מעשיהם בטומאה להמשיך טומאה, אבל שכינה הקדושה שם אדנ"י, שבה – כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה, כלה בקדושה, להמשיך קדושה – "ומום אין בך" ודאי:

156 דרושי "כלך יפה" וגו' לרמח"ל ז"ל

דרוש ד':

תִּיגְעֵנוּ אֲשֶׁר לֹא יָדַע לָלֶכֶת אֶל עִיר: (טז) אִי לָךְ אֶרֶץ אִי לָךְ
הָאָרֶץ הַגִּשְׁמִית הַתְּזוּזִתוֹנָה שְׁמִלְכָךְ נֶעַר 157 בַּעַת שֶׁאֵת
מִקְבֶּלֶת שִׁפְעָךְ מִמִּלְאָךְ מִטְט' הַנִּקְרָא בְּכָל מְקוֹם "נֶעַר" וְשִׁרְיָךְ
בְּבִקֵּר יֹאכְלוּ: טֶרֶם יֵאִיר הַזֹּסֵד וְהֵם יוֹנְקִים מִהַרְיָנִים (יז)
אֲשִׁרְיָךְ אֶרֶץ מִלְכוּת שְׁמִלְכָךְ כִּשְׁז"א בֶּן זֹזְרִים 158 נִיּוֹן

כלך יפה רעיתי ומוס אין בך, אילת אהבים ויעלת חן דדיה ירווך וגו'

והסכל ירבה דברים לא ידע האדם מה שיהיה ואשר יהיה מאחריו מי יגיד לו

השכינה היא אילת אהבים, כמו שנמשכת באהבה, כך מושכת כל הדברים אל היופי, ומתקנת הדברים. אפילו מה שאינו מתוקן, נתקנת בכוחה עד שיהיה הכל יפה, וזה סוד "את הכל עשה יפה בעתו". לפיכך, "דדיה ירווך בכל עת", שהם אלה העתים המתקנים כל דבר על בוריו. "באהבתה תשגה תמיד", להתדבק בה הנשמה, כמו שהיא מתדבקת בנשמות. אבל שפחה רעה להפך מזה, היא משחתת הדברים, ומה שהוא יפה, מראה שהוא [בל] מתוקן, זה סוד, "והסכל ירבה דברים", כי בריבוי דברים מגנה יופי החכמה. וכן הוא אומר, "לא ידע האדם מה שיהיה", שהוא מייאש עצמו והאחרים, שכבר אי אפשר להתדבק ולהשיג האמת. אבל השכינה, אדרבה – דרך ישר, שמדרכת אותם להשיג האמת, זה סוד דרך קצרה, וזה, "כלך יפה" וגו', שכבר מחזרת הכל בסדר מתוקן, ואפילו מה שאינו מתוקן היא מתקנת, "ומוס אין בך" ודאי:

157 ספר לקוטי תורה – מגילת קהלת

אִי לָכֶךְ אֶרֶץ שְׁמִלְכָךְ נֶעַר, הנה כבר בארנו שיש ב' ארצות ארץ תחתונה מלכות וארץ החיים העליונה בינה והתחתונה ומלכות וז"ס אִי לָךְ אֶרֶץ שְׁמִלְכָךְ נֶעַר ששולטין במלכות בסוד הש"ך דינים ואין מי שימתיקם עי"ז גורם שישלוט בעולם סוד מט"ט הנק' נער מטט' עם כולל דאותיות גימ' נער גימ' שך ושריך שהם ישראל הנקראים שרים גורמים זה כי בבקר יאכלו ואינם מבררים הניצוצים בקדושת קריאת שמע ותפלה אלא אוכלים קודם התפלה. אך אח"כ אמר אֲשִׁרְיָךְ אֶרֶץ שְׁמִלְכָךְ בֶּן חוּרִין שהוא עולה למעלה במקום או"א ששם מקום החירות בלי שום שטן ופגע רע ושריך שהוא ישראל בעת יאכלו שהם מזדווגים תפארת ומלכות הנקראת עת ויאכלו לשון זוג. כ"ז עושים עי"ז זוג ותפלה:

158 הגירסה בספרי הזוהר "בן חורין". לא נמצא בספר הזוהר "בן חורין" ככתוב אצלנו.

זוהר חלק א דף צה עמוד ב

פתח אידך ואמר, אֲשִׁרְיָךְ אֶרֶץ שְׁמִלְכָךְ בֶּן חוּרִין ושריך בעת יאכלו, וכתוב אִי לָךְ אֶרֶץ שְׁמִלְכָךְ נֶעַר ושריך בבקר יאכלו, הני קראי קשיין אהדדי, פסוקים אלו סותרים זה את זה לכאורה. מה הסתירה? בבאור ה"מתוק מדבש" שהביא מספר אשמורת הבוקר להרב יאודה הכהן ז"ל כותב שהסתירה שבפסוק אחד כתוב "מלכך בן חורין" ובפסוק שני כתוב "שְׁמִלְכָךְ נֶעַר". וכך פירש

בעל הסולם, ראיתי בבאור "כתם פז" להרב שמעון לביא ז"ל שהסתירה שהיה לו לאמר "אי לך ארץ שמלכך נער ואשריך ארץ שמלכך זקן כי הפך הנער זקן או שהיה לו לאמר "אי לך ארץ שמלכך עבד.. ואשריך ארץ שמלכך בן חורין ולמה תלה האוי בנער והאומר בן חורין? אך באמת הפסוקים ולא קשיין, אינם סותרים וכעת אבאר בדרך "אשמורת הבקר" כפי שהובאה בבאור "מתוק מדבש" האי דכתיב **אשריך ארץ** דא ארץ דלעילא אשריך ארץ זו המלכות עולה לבינה שהיא הארץ העליונה דשלטא על כל אינון חייך דלעילא שהמשיכה מוחין הנקראים חיים ובגין כך אקרי ולכן נקראת הבינה ארץ החיים, על שם המשכת המוחין ועלה כתיב (דברים יא יב) "ארץ אשר יהו"ה אלהיך דורש אותה תמיד", וכתיב "ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם לא תחסר כל בה", לא תחסר כל בה דייקא, כי מקום הבינה מקום העושר וכל כך למה, משום דכתיב שמלכך בן חורין דא קב"ה, שהוא ז"א שנמשך לו המוחין מהבינה ששם החרות והאומר כמה דאת אמר (שמות ד') "בני בכורי ישראל", הוא ישראל העליון ז"א שהתגדל ע"י המוחין בן חורין, מהו בן חורין, למה נקרא הז"א "בן חורין" כמה דאת אמר (ויקרא כה יב) "יובל היא קדש תהיה לכם", וכתיב "וקראתם דרור בארץ", דהא כל חירו מיובלא קא אתי בגין כך בן חורין כיון שהז"א עלה לבינה הנקראת יובל נקרא הוא על שמה "בן חורין" שהרי יובל יש חירות והעבדים משתחררים והקרקעות חוזרים לבעליהן ואי תימא בן חורין ולא כתיב בן חירות, שואל אם כך לפי פירוש זה צריך הז"א להקרא "בן חירות" ומדוע נקרא "בן חורין"? הכי הוא ודאי בן חירות מיבעי ליה, אמנם כן הוא "בן חירות" היה צריך להקרא אלא במתניתא סתימאה דילן תנינא, אלא כך למדנו כד מתחברן יו"ד בה', כאשר מתחברים חכמה הנקראת "יוד" עם בינה הנקראת "הי" כדין כתיב (בראשית ב י) ונהר יסוד אבא יוצא מעדן אימא להשקות את הגן, זו"ן ולא תימא כד מתחברן, ואל תאמר "כאשר מתחברים חכמה ובינה" אלא מתחברן ודאי, אלא מתחברים ודאי כיון שחכמה ובינה הם אבא ואימא שני ריעים שאינם נפרדים ובגין כך בן חורין כתיב, ולכן כתוב "בן חורין" לשון רבים, על שם שמקבל מוחין מאבא ואימא ועל דא **אשריך ארץ** הבינה שמלובש בה החכמה **שמלכך** זו"ן מקבלים מוחין דאו"א **בן חורין**, ושריך הם בני ישראל למטה הארז"ל בשער הליקוטים כתב ש"ושריך" עם ה אותיותיו עולה גימ' ישראל **בעת יאכלו**, יקבלו שפע מזיווג תדירי בחדוותא מצד אימא בשלימו מצד אבא ברעוא מצד הכתר. **אי לך ארץ שמלכך נער**, האי ארץ דלתתא, העולם הזה הגשמי דתניא שלמדנו כל שאר ארעי דשאר עמין עכו"ם, כל שאר ארצות של אומות העולם אתיהבו לרברבין תריסין דממנן עלייהו, ניתנו להשגחה על ידי שבעים שרים ועילא מכלהו ועליון מכולם ההוא דכתיב ביה (תהלים לז כה) נער הייתי גם זקנתי, מלאך מטט' ותאנא (יבמות טז ע"ב) האי קרא שרו של עולם אמרו, ולמדנו שפסוק זה שרו של עולם אמרו ועל דא כתיב אי לך ארץ שמלכך נער, ווי לעלמא דמסטר דא ינקא, ולכן כתוב "אי לך ארץ שמלכך נער" אוי לעולם כאשר מקבל שפע ממלאך מטט' וכד ישראל בגלותא, ינקין כמאן דיניק מרשותא אחרא. וכאשר ישראל בגלות נחשב כאילו יונקים מהס"א.

ושריך בבקר יאכלו, ולא בכולי יומא, בבקר ולא בזמנא אחרא דיומא, בבקר יאכלו ולא בכל היום, בבקר ולא בזמן אחר ביום דתניא בשענתא דחמה זורחת, ואתיין וסגדין ליה לשמשא, רוגזא תלי בעלמא, שלמדנו שבשעה שהחמה זורחת ובאים ומשתחווים לה רוגז בא לעולם (ברכות ז ע"א, סנהדרין קה ע"ב) בשענתא דמנחה רוגזא תליא בעלמא, בזמן המנחה רוגז יש

בעולם (זוהר ח"ב דף פח ע"ב מתורגם "כאשר מגיע זמן תפילת מנחה דין תקיף שולט וכל הדינים מתעוררים") מאן גרים האי, מי גורם את הדין הנ"ל? משום דמלכך נער, ההוא דאקרי נער, כאשר העולם הזה מקבל שפעו ממדרגת "נער" יש דין ואתון זכאי קשוט קדישי עליוני בני מלכא קדישא, לא ינקין מהאי סטרא, אלא מההוא אתר קדישא דלעילא מהבינה. אלו שזכו לנשמה בעולם הזה עלייכו כתיב (דברים ד ד) "ואתם הדבקים ביהו"ה אלהיכם חיים כלכם היום". הפירוש בעיקרו נלקט מבאור ה"מתוק מדבש" שליקט מספר אשמורת הבוקר להרב יאודה הכהן ז"ל.

זוהר חלק א דף קכד עמוד ב

רבי יהודה פתח, **אשריך ארץ שמלכך בן חורין ושריך בעת יאכלו**, האי קרא אוקמוה חברייא, פסוק זה כבר הוסבר היטב לעיל אבל אית לן לאסתכלא ביה, דזכאין אינון ישראל דקב"ה יהב לון אורייתא למנדע כל אורחין סתימין, ולא תגלייא לון רזין עלאין והא אתמר, אבל פסוק זה יש לעיין בו כיון שאשריהם ישראל שהקב"ה נתן להם תורת אמת לדעת בה כל הדרכים הסתומים וסודות עליונים **אשריך ארץ**, דא ארץ החיים זו המלכות הנקראת ארץ החיים בגין דמלכא דילה אומין לה כל ברכאן, ונקראת כך כיון שהמלך, ז"א, משפיע לה כל הברכות דאתברכא מאבהן עלאין שהיא מתברכת דרכו מאבא ואימא רזא דוא"ו סוד הוא, תפארת דאיהו קיימא לארקא עלה ברכאן תדיר, שהוא עומד להשפיע לה ברכות תדיר ואיהו והתפארת נקרא בן חורין, בן יובלא דאפיק עבדין לחירו, ברא דעלמא עלאה דאפיק תדיר "בן חורין" בן היובל (בינה) המוציא עבדים לחירות בן העולם העליון המפשיע חיים לכל כל חיין, כנגד מזח הדעת שיש בו חו"ג שהם מים חיים וכל נהירו, כנגד מזח הבינה וכל משח רבות כנגד מזח החכמה הנקרא "שמן" וכלא אנגיד ואת כל זה ממשיך האי ברא בוכרא להאי ארץ, התפארת הנקרא בני בכורי למלכות כמה דאת אמר (שמות ד כב) בני בכורי ישראל, ובגין כך **אשריך ארץ**, ואני הדל אענה חלקי: ארץ היינו מלכות הנקראת אלקים. ארץ גימ' 291 ואלקים במילוי אלפין כזה: אלף, למד, הא, יוד, ממ גימ' ארץ. אשריך רומז למצב בו מתברכת המלכות מהתפארת בזמן שהוא מקבל בכתר חכמה ובינה. וכך הרמז: ד"אשריך" רומז לכתר, ר "דאשריך" רומז לחכמה ע"ש הפסוק "בְּאִשִּׁית חֲכָמָה" ש ד"אשריך" רומז לבינה שהיא שלישית בספירות, א ד"אשריך" רומז לתפארת שבו שם הו"ה גימ' 26 ו"א" גימ' 26 (שני יודין ואות ו של הקו האלכסוני של האות א) אות י דאשריך רומז למלכות שהיא עשירית בספירות ומקבלת את השפע כאמור. והייע"ב. ומה דאתמר **אי לך ארץ שמלכך נער**, כמה דאוקמוה דהאי ארץ תתאה ועלמא תתאה ומה שנאמר "אי לך ארץ שמלכך נער" זו הארץ התחתונה הגשמית והעולם הגשמי לא ינקא אלא מגו שלטנותא (דעילא) דעלה, וכלא מההוא מלכא דאקרי נער כמה דאוקמוה, ווי לארעא דאצטריך לינקא הכי. והיא מקבלת שפעה דרך מלאך מטט' הנקרא "נער" ואוי לארץ שצריכה לקבל ממנו כי אז העולם ניזון בדיון ולא בחסד.

זוהר חלק ב דף קעה עמוד א

תאנא **אשריך ארץ שמלכך בן חורין ושריך בעת יאכלו**, רבי יוסי אוקים להאי קרא במשה, בשעתא דאפיק להו לישראל ממצרים, ועבד לון בני חורין, ושריך בעת יאכלו, דכתיב (שמות יב יא) ואכלתם אותו בחפזון פסח הוא ליהו"ה. רבי יוסי הסביר פסוק זה על משה רע"ה בשעה שהוציא את בני ישראל ממצרים ועשה אותם בני חורין ועליו נאמר "שמלכך בן חורין". "ושריך בעת יאכלו" זה אכילת הפסח שעליו נאמר "ואכלתם אותו בחפזון".

אמר רבי שמעון בר יוחאי, וכי לא אמינא דמלוי דשלמה מלכא, דכלהו בגו לגו היכלא קדישא הוו, העיר על כך רבי שמעון בר יוחאי. וכי לא אמרתי לכם שכל דברי שלמה המלך מכוונים כלפי הסוד? כל דבריו הם לפני ולפנים בפרצופים של עולם האצילות והאי דאמרינו כלא שפיר הוה, ולדרשא הוא דאתא, אבל האי קרא לעילא בהיכלא קדישא הוא. כל מה שאמרת זו דרשה נאה אבל הפסוק מכוון לסוד.

תאנא, **אשריך ארץ שמלכך בן חורין**, מאי ארץ, ארץ סתם, ספירת המלכות דתניא מאי דכתיב (איכה ב א) השליך משמים ארץ תפארת ישראל, אלא האי ארץ, היא רזא בגו כתר מלכא קדישא, ספירת המלכות שבעולם האצילות דכתיב ביה (בראשית ב ד) ביום עשות יהו"ה אלהי"ם או"א ארץ ושמים תו"מ, והאי ארץ כל מה דיניק ואתון, והמלכות כל שפעה מגיע לה מההוא אתר דאקרי שמים הוא, ולא אתזנת ארעא דא אלא משלימותא קדישא דאקרי שמים. מהתפארת הנקרא זעיר אנפין ונקרא "שמים" ובשעתא דבעא קודשא בריך הוא לאחזרבא ביתיה דלתתא, וארעא קדישא דלתתא, אעבר להאי ארעא קדישא דלעילא בקדמיתא, ובשעה שרצה להחריב את בית המקדש למטה העביר את ספירת המלכות למעלה תחילה ונחית ליה מההוא דרגא דהוה ינקא משמים קדישא, והוריד אותה ממקומה שינקה מהתפארת לעולמות ב"ע ולבתר חריב להאי דלתתא, ואח"כ החריב את בית המקדש למטה הדא הוא דכתיב "השליך משמים ארץ" זה הוא שנאמר "השליך משמים ארץ" תחילה בקדמיתא, ולבתר ולא זכר הדום רגליו. זה בית המקדש למטה דתניא, כך ארחוי דקודשא בריך הוא, כד בעי למידן עלמא, בקדמיתא עביד דינא לעילא, ולבתר אתקיים לתתא, דכתיב (ישעיה כד כא) יפקוד יהו"ה על צבא המרום במרום בקדמיתא, ולבתר ועל מלכי האדמה על האדמה. כך דרכו של הקב"ה כשרוצה לדון את עולמו, תחילה עושה דין למעלה ואחר כך למטה. רעיון זה כתוב בפירושו רש"י במסכת מכות דף יב ע"א ד"ה "שרו של רומי", מדרש רבה שמות פרשה ט אות ט, ילקוט שמעוני שמות פרק ז רמז קפב ועוד.

אמר רבי שמעון, **אשריך ארץ שמלכך בן חורין**, דון לך בסגיאנותא דכלא, בלא דחילו דאחרא, ומההוא מלכא עלאה אתזן כלא, א"ר שמעון "אשריך ארץ" זו המלכות בעת שמקבלת מזונה מהתפארת ללא פחד מיניקת הקלי' ומהמלך העליון ההוא ניזונים הכל **ושריך בעת יאכלו**, כמה דאת אמר (במדבר כג כג) כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל. שהם השרים.

אי לך ארץ שמלכך נער, כמה דאת אמר (ישעיה ג ד) ונתתי נערים שריהם, דווי לארעא כד ינקא משמאלא, אוי למלכות בעת שניזונת מצד הדין דהיינו כשהיא בשליטת מלאך מטט' הנקרא "נער" **ושריך בבקר יאכלו** בההוא קדרותא, במידת הדין ועד דלא נהיר ולא שלטא מה דשלטא: כל עוד לא הופיעה מידת הרחמים הכופה את הדין.

להלן דרוש כעין הנאמר לעיל לגבי מרע"ה:

מהבינה שאז וְשִׁרְיָהּ כָּל זִיכְרוֹתֶיהָ יִקְבְּלוּ בְּעֵת יֵאָכְלוּ שְׁפַע מִתּוֹקֵן בְּגִבּוֹרָה וְלֹא בְשִׁתִּי: (יז) בְּעֲצָלָתִים יִמָּךְ הַמִּקְרָה 159

זוהר חלק ג דף עט עמוד ב

זכאה דרא אשרי הדור דר"ש בן יוחאי שארי בגויה שהרשב"י שורה בו זכאה עדביה בין עלאין ותתאין. אשרי גורלו בעולם הזה והבא עליה כתיב **אשריך ארץ שמלכך בן חורין** מהו בן חורין דזקיף רישא לגלאה ולפרשא מלין ולא דחיל. כהאי דאיהו בן חורין ויימא מאי דבעיא ולא דחיל. על הרשב"י נאמר "אשריך ארץ שמלכך בן חורין" מה בין חורין זוקף ראשו ואינו ירא כך הרשב"י מפרש דבריו ואומר כל שברצונו ואינו ירא מהו **מלכך** דא הוא רשב"י מאריה דאורייתא מאריה דחכמתא. "מלכך" זה הרשב"י אדון התורה והחכמה דכד הוה רבי אבא וחברייא חמאן לרבי שמעון הוה רהטי אבתריה ואמרי אחרי יי' ילכו כאריה ישאג. (הושע יא, 10) שכאשר היה רבי אבא וחבריו רואים את הרשב"י היו רצים אחריו ואומרים "אחרי ד' ילכו וכו'".

159 תלמוד בבלי מסכת תענית דף ז ע"ב

אמר רב קטינא אין הגשמים נעצרים אלא בשביל ביטול תורה שנאמר **בעצלתים ימך המקרה** בשביל עצלות שהיה בישראל שלא עסקו בתורה נעשה שונאו של הקדוש ברוך הוא מך, ואין מך אלא עני שנאמר "ואם מך הוא מערכך" (ויקרא כז, 8) ואין מקרה אלא הקדוש ברוך הוא שנאמר "המקרה במים עליותיו". (תהילים קד, 3).

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יא עמוד א

רבי אלעזר פתח לה פתחא להא פרשתא מהכא כשהתחיל לדרוש במגילת אסתר **בעצלתים ימך המקרה ובשפלות ידים ידלוף הבית** בשביל עצלות שהיה להם לישראל שלא עסקו בתורה נעשה שונאו של הקדוש ברוך הוא מך ואין מך אלא עני שנאמר ואם מך הוא מערכך ואין מקרה אלא הקדוש ברוך הוא שנאמר המקרה במים עליותיו.

הסביר הענין המהר"ל מפראג ז"ל בספר אור חדש עמוד סז

רבי אלעזר פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא רבי אלעזר, כאשר פתח את דרשתו בענין פורים בפסוק הבא **בעצלתים ימך המקרה** כו', בשביל עצלות שהיה בהם בישראל שלא עסקו בתורה בימי המן, נעשה שונאו של מקום מך ואין מך אלא עני שנאמר (ויקרא כז, 8) "ואם מך הוא מערכך" ואין מקרה אלא הקב"ה שנאמר (תהלים ד, 3) "המקרה במים עליותיו", ומסביר המהר"ל ז"ל רצה לומר, כי מזה יש לך ללמוד כמה גדול כח התורה ולא אמר שלא עסקו במצות אף כי לשון בעצלתים משמע יותר שהם עצלים ממעשה המצות אבל רצה לומר כי כח התורה הוא גובר על עמלק לכך כל זמן שלא עסקו בתורה היה המן שהוא מזרע עמלק גובר. ודבר זה ידוע מאד כי על ידי התורה ישראל מתעלים כי כל כך הוא מעלת התורה כמו שאמרו (אבות פרק ו' משנה ב') "כל העוסק בתורה הוא מתעלה" שנאמר (במדבר כא, יט) "ומנחילא במות" ואם היו עוסקים בתורה היו מתעלים ע"י התורה והיו גוברים על המן שהיה רוצה להתגבר

עליהם. אבל כאשר לא היו עוסקים בתורה ולא היו מתעלים מעלה מעלה היה המן גובר עליהם עד שהגיעו אל שערי מות. וזה שאמר **בעצלתים ימך המקרה** פירש כאשר ישראל אינם עוסקים בתורה שעל ידי התורה ישראל מתעלים והשם יתברך שהוא מלך ישראל על ידי זה מתעלה, ע"י ישראל ועל ידי זה שהשם יתברך מתעלה ואז משפיל האויבים של ישראל אבל כאשר אין עוסקים בתורה והקורה נמוכה ושפילה והשם יתברך שהוא אלקיהם מלך עליהם אין מתעלה עליהם ונעשה שונאו של מקום מך ואין מתעלה. ויש לך להבין דבר זה מאוד וזהו בודאי פתיחה אל המגלה מה היתה סיבה שגבר המן והוא דבר מופלא: הערת המלקט: כל דברי המהר"ל ז"ל מיוסדים על דרך האמת רק שלא אמרם במפורש מסיבות ידועות.

וכן הסביר הענין על דרך הסוד בספר ביאורי אגדות (אפיקי ים) – מגילה דף יא ע"א **בעצלתים ימך המקרה** וכו' בשביל עצלות שהי' להם לישראל שלא עסקו בתורה נעשה שונאו של הקב"ה מ"ך וכו' כי כנ"י היא בעצמה דלה ועני' לית לה מגרמה כלום ואין לה כי אם מה שמקבלת מדכורא שהוא תורה, זו ספירת התפארת הנקראת "תורת אמת" (מלאכי ב, 6) והפסוק אומר "תתן אמת ליעקב" (מיכה ז, 20) יעקב זו מידת התפארת ולכן אין לישראל מציאות בעולם אם לא כשעוסקים בתורה.

ספר מסילת ישרים פרק ו – בבאור מדת הזריזות

והנה אנחנו רואים בעינינו כמה וכמה פעמים שכבר לבו של האדם יודע חובתו ונתאמת אצלו מה שראוי לו להצלת נפשו ומה שחובה עליו מצד בוראו, ואף על פי כן יניחהו, לא מחסרון הכרת החובה ההיא ולא לשום טעם אחר, אלא מפני שכבדות העצלה מתגברת עליו, והרי הוא אומר, אוכל קמעא, או אישן קמעא, או קשה עלי לצאת מביתי, פשטתי את כתנתי, איככה אלבשנה, חמה עזה בעולם, הקרה רבה או הגשמים, וכל שאר האמתלאות והתואנות אשר פי העצלים מלא מהם. ובין כך ובין כך, התורה מונחת, והעבודה מבוטלת, והאדם עוזב את בוראו. והא מה ששלמה אומר **בעצלתים ימך המקרה ובשפלות ידים ידלוף הבית**. ואולם אם תשאל את פי העצל, יבוא לך במאמרים רבים ממאמרי החכמים, והמקראות מן הכתובים, והטענות מן השכל, אשר כולם יורו לו, לפי דעתו המשובשת, להקל עליו ולהניחו במנוחת עצלותו. והוא אינו רואה שאין הטענות ההם והטעמים ההם נולדים לו מפני שיקול דעתו, אלא ממקור עצלותו הם נובעים, אשר בהיותה היא גוברת בו, מטה דעתו ושכלו אל הטענות האלה, אשר לא ישמע לקול החכמים ואנשי הדעה הנכונה. הוא מה ששלמה צווח ואומר (משלי כו): "חכם עצל בעיניו משבעה משיבי טעם". כי העצלה איננה מנחת לו שיהיה אפלו חש לדברי המוכיחים אותו, אלא יחשוב הכל לתועים ושוטים והוא לבדו חכם:

וּבְשִׁפְלוֹת יָדִים יִדְלָף הַבַּיִת: (יט) לְשׁוֹזוֹק עֲשִׂים לָזֶם וַיֵּין יִשְׁמְזוּ
 זַיִּים 160 וְהַכֶּסֶף יַעֲנֶה אֶת הַכֹּל 161: (כ) גַּם בְּמִדְעָךְ מִלֶּךְ אֵל
 תִּקְלָל 162 וּבִזְדָּרִי מִשְׁכַּבְּךָ אֵל תִּקְלָל עֲשִׂיר כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם

160 ספר תיקונים חדשים – הקדמה

קם אליהו נביאה מהימנא פתח ואמר, ר' ר' והמשכילים יזהירו כוזהר הרקיע וכו' (דניאל יב ג) דשוואו גרמייהו בדרגא דצדיק לאנהרא נהורין לכל סטר, בג"כ משכילים אקרון. "כוזהר הרקיע", דא זוהר דנטיל האי צדיק מההוא רקיע דקאים עליה. זוהר דנהיר ונציץ, זוהר דכליל כל זהרין דעלמא. שיתא זהרין אינון וחד דכליל לון וכלא אתכליל בהאי זוהר לאזדהרה ולנצצא לכל סטרי עלמא:

זוהר קדמא, דא זוהר דנהיר ונציץ. ביה תליא נהירו דאוריתא ותורה אור דחסד אע"ג דביובלא קאים ומתמן מתפשט לכל סטר. אבל תוקפא דיליה בימינא אתתקף, וגבורה בשמאלא. וימינא מתמן זוהר דא אתכליל הכא לאנהרא נהירו דאוריתא כדקא יאות. זוהר תנינא, דא זוהר דביה תליא חדותא דאוריתא. ודא איקרי חמרא דאוריתא, דביה ויין ישמח חיים מסטרא דחכמה ובינה. ואלין מארי קבלה מסטרא דעץ החיים. אבל מסטרא דעץ הדעת טוב ורע אתמר ביה שתוי אל יורה (עירובין סד). דעץ הדעת תמן יורה ידן ידן (סנהדרין ה). יורה לימינא יורה לשמאלא, ידן לימינא ידן לשמאלא, ותמן יין המשכר דאצטריך לאסתמרא מיניה. אבל מסטרא דעץ החיים, ויין ישמח חיים, חדותא דזוהר דא.

ספר תיקונים חדשים – תיקונא שבעין

ויין ישמח חיים (קהלת י יט) ב"חיים" דאלקים חיים. בינה. ידוע שכל הקשור לבינה קשור לחיים. ארצות החיים, בא"ר מים חיים וכו'.

161 ספר לקוטי תורה – מגילת קהלת

הכסף יענה את הכל כ"ל הוא יסוד, כסף הם חסדים שאין ליסוד אור אלא כסף שהם החסדים וכנודע:

162 זוהר חלק א דף לד עמוד ב

ואת כל עוף כנף למינהו, כמה דאת אמר כי עוף השמים יוליך את הקול ובעל כנפים יגיד דבר, היינו אותם המלאכים שכתוב עליהם "כי עוף השמים יוליך את הקול" וכו' הם המלאכים הנמשכים מהתפארת הנקרא "קול" רבי יוסי אמר, כלהון משית גדפין, ולא משניין לעלמין, רבי יוסי אמר כולם הם בשש כנפים ואינם משנים עצמם לעולם. פירוש מחמת שנמשכו מהתפארת שיש בה שש ספירות הנקראות שש קצוות שהם חגתנה"י אומר ר"י שיש להם שש כנפים. ואין משנים עצמם לעולם, כלומר שלא מתלבשים בגוף כיון שגוף זו ספירת המלכות והם בחינת תפארת. ובגיני כך כתיב למינהו, מאי למינהו לזיינא דלעילא, ואלין טאסן ושאטן עלמא בשית, ומלאכים

היסוד, כי עוף גימ' יוסף, יוליה' ימשיך את שפע התפארת הנקראת "שמים" את הקול 163 תפארת ובעל כנפים מלאך מטט' יגיד ימשיך את השפע מה- דבר מלכות:

אלו מעופפים ומשוטטים העולם בשש עפירות כנגד שש ספירות חגתנה"י וחמאן עובדין דבני נשא, וסלקין לון לעילא, ורואים מעשי בני אדם ומעלים אותם למעלה, לבית דין של מעלה ועל דא כתיב (שם) **גם במדעך מלך אל תקלל וגו'.** ולכן כתוב "גם במדעך מלך אל תקלל" דהיינו מלכו של עולם "כי עוף השמים וכו' אלו המלאכים כנ"ל. על פי באור הסולם אות פרשת בראשית סעיף תי.

163 אדרא זוטא דף רצד עמוד א

מאודנין אלין משני אוזני ז"א תליין תלויים ומושרשים כל מאריהון דגדפין כל המלאכים דנטלין קלא מעלמא המעלים את קול התורה והתפילה של בני האדם וכלהו הכי אקרון אוזני יי' וכולם נקראים "אוזני ד" על שם שורשם דכתיב בהו **כי עוף השמים יוליך את הקול וגו' כי עוף השמים יוליך את הקול** האי קרא קשיא. פסוק זה קשה, השתא מאי קול איכא הכא. איזה קול יש כאן בפסוק זה? דהא רישא דקרא כתיב **גם במדעך מלך אל תקלל במדעך כתיב ובחדרי משכבך וגו'.** מאי טעמא **כי עוף השמים יוליך את הקול** והא ליכא הכא קלא שואל והרי בראשית הפסוק מזהיר על הירהור אם כן אין כאן קול כלל אלא ודאי כל מה דחשיב בר נש וכל מה דיסתכל בלבו לא עביד מלה עד דאפיק ליה בשפוותיה והוא לא אתכוון ביה אלא ודאי כל מה שחושב אדם בליבו אינו עושה דבר עד שמוציא הדבר מפיו והרהר בו תחילה. ואף על פי שלא התכוון לדבר את המילה הוציאה מפיו בשוגג. וההיא מלה דאפיק ואזלא וסלקא וטסא בעלמא ואותה מילה הולכת ועולה ומשוטטת בעולם ואתעביד מניה קלא ונעשה מהדיבור הגשמי דיבור רוחני. שהרי דיבור גשמי אינו יכול לעלות למעלה עד שנפרד ממנו הצד הגשמי ונותר החלק הרוחני שבמילה ולכן אמרו "תפילה בלא כוונה כגוף בלא נשמה" כי הכוונה היא החלק הרוחני שבמילה וזה מה שעולה מהתפילה והוא קלא נטלין ליה מארי דגדפין וסלקין ליה למלכא ואותו קול נטלים אותו המלאכים למעלים אותו אל המלך ועייל באודנוי והקול נכנס באוזניו הדא הוא דכתיב וישמע יי' את קול דבריכם (דברים א, 34) וישמע יי' ויחר אפו. (במדבר יא 1) ובגין כך כל צלותא ובעותא דבעי בר נש מקמי קב"ה בעי לאפקא מלין בשפוותיה דאי לא אפיק לון לאו צלותיה צלותא ולא בעותיה בעותא. ולכן כל תפילה ובקשה שמבקש אדם מלפני הקב"ה צריך להוציא בשפתיו שאם לא מוציא אין תפילתו תפילה ובקשתו בקשה.

ספר חסד לאברהם – מעין ה – נהר כז

נהר כז – לבאר סוד הכרוז העליון, ושיחת העופות:

פרק יא

(א) שִׁלּוֹחַ לְזִמְרָה עַל פְּנֵי הַמַּיִם כִּי בָרַב הַיָּמִים תִּמְצָאֲנוּ: (ב) הֵן
זִלְקָה לְשִׁבְעָה בֵּינָה וְגַם לְשִׁמּוֹנָה 164 זֹכְמָה כִּי לֹא תִדְרַע מִה

דע כי כל מה שנגזר למעלה מכריזין אותו, ובפרט בעולם העשיה, אבל מצד עובי האויר אינו נשמע, אמנם כשהעופות פורחים דרך הפרחתם ועפיפתם הם חותכים האויר וחולקים אותו, ואז קול הכרוז עובר שם, ואלו הם העופות שאין להם דיבור הנקרא אבי"ש מודא"ש בלע"ז, ויש עופות ע"ד דיבורם וצפצופם נצטרף קול הכרוז. וגם כל העבירות שהאדם עובר כולם נכרות ע"י ב"ד אחד ושליח ב"ד ההולך עמהם, אמנם מצד עובי האויר אינו נשמע כנזכר, וז"ש **כי עוף השמים יוליך את הקול**, כי מתערב קולו עם קול הכרוז ועי"ז הוא מוליך את הקול, וכנגד האלמים הנזכרים אמר **ובעל כנפים**, שהוא העוף שאין לו דיבור כלל רק בחינת היותו בעל כנפים לבד ע"י כנפיו **מגיד דבר**, כי כל הגדה הוא ברמז ובחשאי וכפי תנועות עפיפתו ניכר קול הכרוז, גם ב' העניינים יחד הם בעופות שהם בעלי צפצוף, כי לפעמים מצפצפים ולפעמים מעופפים. אמנם טעם העופות הנקראים אבי"ש מודא"ש דע כי אלו הם נמשכות מצד לילית ההורגת הילדים שעדיין לא הגיעו לערך דבור, וכל אותם הנשמות בפרט אם הם רשעים כולם הולכים ודבקים עם אלו העופות האילמים והולכים עמהם ועם לילית, ולכן אין להם כח דיבור:

ודע שיש עוף שממונה להודיע ענין גזירת רעב, ואחד על הדבר, ואחד על הארבה, וכן כיוצא, וכן יש ממונים על הטובות והבשורות הטובות, ויש ממונה על כמה מיני דברים חלוקים. אמנם העופות האלמים הם ממונים על גזירות הילדים המתים קטנים, וכן יש להם שליטה לידע על בשורות אחרות. והעורב כולו בשורות רעות ובפרט על הדבר והמגפה, ובדרך מקרה לפעמים אומר בשורה טובה. והנץ הנקרא מילא"נו מבשר בשורות טובות. והגולונדרינ"א הוא צפור דרוור על בשורות טובות, ובפרט על בשורת עצירת המגיפה, וכמעט שכל ימי המגיפה אינה נמצאת בעיר ששם יש מגיפה. ודע כי אחר שנשרפה התורה נמסרו כחה וסודותיה ביד הקליפות בעוונות, ולכן אין כל נברא בעולם אפילו הטמאים ושקצים ורמשים השרים הממונים עליהם יודעים רזי התורה, ומי שיבין צפצוף הנבראים יוכל להבין סודות התורה, ולפעמים מצד הנשמות המגולגלים באותם הבריות והם היו יודעות בתחילה, ולפעמים כי נשמת צדיק מן עולם העליון מתלבש באותה הצורה. ודע כי אפילו שקצים ורמשים ובהמה וחיות קטנים עם גדולים כולם מצויים במקום בני אדם להגיד להם פשעם וקורתם. וזמ"ל. מהרי"א זלה"ה:

ספר ביאורי אגדות (אפיקי ים) – מועד קטן דף יג ע"א

וסוד עליית התפילה הוא ע"י שם מ"ב כמ"ש **כי עוף השמים יוליך את הקול** דא ק"ש **ובעל כנפיים יגיד דבר** דא תפילה כמ"ש בתיקונים, שהם שש כנפיים לאחד, שם מ"ב שבכל אחד ו' אתון דבהם פרוחת התפילה לעילא.

יְהִיָּה רָעָה עַל הָאָרֶץ 165: (ג) אִם יִמָּלְאוּ הָעָבִים זָשִׁים עַל הָאָרֶץ יִרְיָקוּ וְאִם יִפֹּל עֵץ בַּדְּרוֹם ע"ב וְאִם בַּצָּפוֹן מִקּוֹם שִׁיפֹל הָעֵץ

וחמשים עלו בני ישראל (שמות יג, 18) ובה נגאלו. בעצרת: תספרו חמשים יום (ויקרא כג, 16), והיא גרמה למתן תורה.

בסוכות: שמונה ימים עם חג העצרת, וכבר הודענו שם שמונה ספירות שמתחילות להימנות מספירת הבינה ושבע תחתיה, 'תן חלק לשבעה וגם לשמונה' (קהלת יא, ב). והנה רמז: הוא חמישים הוא שמונה, והמבין יתבונן. (שני מספרים אלו רומזים לבינה)

אבל שמונת ימי חנוכה שתיקנו, השמן בא מן הרצון לספירת הבינה, והבינה סוד המנורה ונרותיה; אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות (במדבר ח, ב). המנורה והנרות לפקוח עינים עוורות, פקח עיניך וראה כי שמונת ימי חנוכה הם סוד העניין והנס הגדול. והיודעים עיקרי הדברים יודעים כי הנס הנעשה בשמן – על ידי ספירת הבינה הוא, כי משם תולדת השמן מן הרצון, ולפיכך המנורה והנרות והשמן, סוד כל הספירות. והמגלה סוד זה מנורת זכריה; שני צנורות הזהב המריקים מעליהם הזהב (זכריה ד, 12), שאינם צריכים להביא שמן ממקום אחר אלא שני הצנורות מריקים בשנים זיתים עליה. המבין זה יבין סוד י"ה, וסוד 'כל הנשמה תהלל י"ה', וסוד הלל גמור בשמונה ימי חנוכה. הרי רמזנו לך רמזים גדולים וחזקים ועמוקים במה שתוכל להתבונן בסוד ההלל ובסוד כל מקום שנאמר בו תהילה. ולא לחינם אמרו: כל האומר תהילה לדוד בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא דברים גדולים רמזו הנה, כי סוד תהילה הוא סוד העולם הבא, כמו שפירשנו בשער זה. ואל תקשה ותאמר: והלא אמרנו כל האומר ההלל גמור בכל יום הרי זה מחזק ומגדף? הלל גמור לחוד, תהילה לחוד; הלל גמור אינו נאמר אלא על טעם ידוע, תהילה הוא סוד ערך תיקון הספירה ותכסיסה ומעלותיה אבל אינו גוף ההלל. ולפיכך אמרו 'כל האומר תהילה לדוד' וגו'; כלומר, כל האומר המזמור הזה בכל יום, שהוא מתחיל בלשון תהילה שהוא סוד ספירת הבינה ויש בו כמה תכסיסים ומעלות משתי הספירות המכוונות זו לזו שהן בינה ומלכות, מובטח לו שהוא בן העולם הבא.

165 ספר מגיד מישרים – פרשת ויחי

תן חלק לשבעה דהיינו שבע ספירות הבנין, ז"ת **וגם לשמונה**, היינו בינה דאית בה קצת דביקותא, יש לנו קצת שייכות בבינה דאילו לעילא מינה אתמר ואילו בחכמה נאמר "במופלא ממך אל תדרוש וכו' חגיגה יג ע"א בשם ספר בן סירה והיינו "כי לא תדע מה" כלומר לית לך ידיעא בחכמה דאיקריי אמה. אי נמי הכי קאמר תן חלק לשבע ספירות הבנין, לאדבקא לון לחבר אותם בשמונה דהיא בינה, "כי לא תדע מה", כלומר דאי לא תחבר יתהון בחכמה "דתדע" הוא מלשון וידע אדם, (בראשית ד, 25) והיה ח"ו ההוא סטרא דרע"ה אם לא תחבר הבינה לחכמה תוכל ח"ו הקלי' הנקראת "רעה" להתגבר על המלכות הנקראת ארץ ולשלוט בה. על הארץ דהיא כנסת

שֵׁם יְהוָה: (ד) שִׁמְרֵם רוּחַ לֹא יִזְרַע וְרֵאָה בְּעֵבִים לֹא יִקְצֹר: (ה) כֹּאשֶׁר אֵינָהּ יוֹדֵעַ מִה דֶּרֶךְ הָרוּחַ כְּעֶצְמִים בְּבֶטֶן הַמִּלָּאָה כִּכָּה לֹא תִדַּע אֶת מַעֲשֵׂה הָאֱלֹהִים מִ"ה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת הַכֹּל: (ו) בְּבִקֵּר זֶרַע אֶת זֶרְעָהּ וְלַעֲרֹב אֶל תַּנּוּז יִדְּךָ כִּי אֵינָהּ יוֹדֵעַ אִי זֶה יִכְשֶׁר הִזֶּה אוֹ זֶה וְאִם שְׁנֵיהֶם כְּאֶזְזֹד טוֹבִים 166: (ז) וּמִתּוֹק

ישראל מלכות. ונ"ל בס"ד שחיבור הבינה אל החכמה נעשה ע"י קביעת כללי הלכה, גדרים, סייגים, מנהגים ותקנות שזה נותן קיום לבינה ולכן נקראים ת"ח "בוניך" מלשון בנין.

מדרש רבה קהלת פרשה יא פסקה ב

תן חלק לשבעה וגם לשמונה ר' אליעזר ור' יהושע ר' אליעזר אומר תן חלק לשבעה אלו שבעת ימי שבת המד"א (מלכים א' י"ח) ויהי בשביעית ביום השבת וגם לשמונה אלו ח' ימי המילה דכתיב (שם) וישם פניו בין ברכיו וגו' ולמה בין ברכיו אלא אמר לפני הקב"ה רבש"ע אפילו אין ביד בניך אלא זכות שתי מצות הללו שבת ומילה כדאי שתרחם עליהם. רבי יהושע אומר תן חלק לשבעה אלו ז' ימי הפסח וגם לשמונה אלו שמונת ימי החג ומניין לרבות עצרת וראש השנה ויום הכפורים ת"ל גם וגם ריבויין. ר' עזריה אומר תן חלק לשבעה זה דור שמל משה לשבעה וגם לשמונה זה דור שמל יהושע לשמונה דכתיב (יהושע ה') בעת ההיא אמר ה' אל יהושע וגו' מול את בני ישראל שנית מכלל שמלן בראשונה ויעש לו יהושע שעשו אותה גבעה בערלות. ר' נחמיה פתר קרייא בנשיאים תן חלק לשבעה דכתיב (במדבר ז') ביום השביעי נשיא לבני אפרים וגם לשמונה דכתיב (שם) ביום השמיני נשיא לבני מנשה. ר' יהודה פתר קרייא במלואים תן חלק לשבעה אלו שבעת ימי המלואים שנאמר (ויקרא ח') כי שבעת ימים ימלא את ידכם וגם לשמונה דכתיב (שם ט') ויהי ביום השמיני. ר' הונא אמר תן חלק לשבעה אלו שבעת ימי הנדה וגם לשמונה אלו שמונה ימי המילה שנאמר (שם י"ב) וביום השמיני ימול. ר' לוי אמר תן חלק לשבעה אלו ז' ימי הסוכה וגם לשמונה (במדבר כ"ט) ביום שמיני עצרת.

166 ילקוט שמעוני קהלת רמז תתקפ"ט

בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך. תניא (יבמות סב ע"ב) רבי יהושע אומר נשא אשה בילדותו ישא אשה בזקנותו היו לו בנים בילדותו יהיו לו בנים בזקנותו, שנאמר **בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך**, רבי עקיבא אומר למד תורה בילדותו ילמוד תורה בזקנותו שנאמר **בבקר זרע את זרעך**, היו לו תלמידים בילדותו יהיו לו תלמידים בזקנותו. כי אינך יודע אי זה יכשר הזה או זה ואם שניהם כאחד טובים. אמרו י"ב אלף זוגות תלמידים היו לו לר' עקיבא מגבת ועד אנטיפרס וכלום מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה בזה, והיה העולם שמם,

האור 167 וְטוֹב לְעֵינַיִם לִרְאוֹת אֶת הַשָּׁמַיִם: (ו) כִּי אִם שְׁנַיִם הָרַבָּה יִזְיֶה הָאָדָם בְּכֻלָּם יִשְׁמְחוּ וַיִּזְכֹּר אֶת יְמֵי הַזִּזְשָׁף כִּי הָרַבָּה

עד שבא רבי עקיבא אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם, ר' מאיר ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון ור' אלעזר בן שמוע הן והן העמידו את השנה.

ספר שערי תשובה – שער שני אות ט

ודבר שלמה עליו השלום בענין ימי הזקנה שלא יתעצל האדם בהם מעבודת השם יתברך ואמר:

”בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך כי אינך יודע אי זה יכשר הזה או זה ואם שניהם כאחד טובים”. המשיל ימי הילדות והשחרות לבקר וימי הזקנה לערב, והזרע דרך משל לבנים ותלמידים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (יבמות סב): נשא אשה בילדותו ישא אשה בזקנותו, העמיד תלמידים בילדותו יעמיד תלמידים בזקנותו, כי אולי יצליחו בני הזקונים בתורה ובמצות מבני הנעורים, וכן התלמידים אשר יעמיד בזקנותו אולי יצליחו מן הראשונים או יהיו כאחד טובים.

167 ספר עבודת הקודש חלק ב פרק כ

ואמרו במדרשו של ר' נחוניא בן הקנה אמר רבי רחמאי: “האורה קדמה לעולם שנאמר ענן וערפל סביביו וגו’ ונאמר ויאמר אלהים יהי אור”, אמר ליה: “קודם יצירת בנך תעשה לו עטרה?” אמר לו: “הין”, משל למלך שהתאוה לבן ומצא עטרה נאה וקלס משובח אמר זה לבני לראשו כי לו נאה, אמר ליה ויודע הוא שבנו ראוי, אמר ליה שתוק במחשבה עלה ונדע שנאמר וחשב מחשבות וגו’ עד כאן:

הנה העטרה הוא האור אשר נתגלה לתת הקיום לבן שהוא אדם בהיותו ראוי, כי כל זמן התמידו בעבודה והדעת את יי' העטרה היא כצנה רצון תעטרנו לתת לו הקיום בגוף ונפש, לפי שהעטרה היא הם החיים שאין להם הפסק והעובד השלם אוכל בטוב ההוא ומתענג בו באלה החיים, וזה אמרם כי לו נאה ובו מסתכל ומשיג הדברים העליונים שהם סבת קיומו, והוא שרמז קהלת ע”ה באמרו **ומתוק האור וטוב לעינים לראות את השמש**, אמר כי האור העליון שהוא סבת הנבראים כלם וקיומם הוא מתוק מדבש ונפת צופים, והוא שאמר דוד אביו ע”ה על חלקי התורה הנובלת מהאור ההוא הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש וגו’, והוא משל על הערבות והעונג המושפע מהאור ההוא, ואמר וטוב לעינים משל להתנוצצות בהשגות העליונות הנרמזים ונמשלים לעינים, ואמר לראות את השמש שהוא סבת הקיום המתמיד לראות את השמש והם החיים הנצחיים ולא יבא עוד שמשו בהיות האור ההוא עטרה על ראשו כששמן על ראשו אל יחסר להתמיד האור ההוא שלא יכבה, והוא משל על העבודה לאלהיו המתמדת האור ההוא שלא יסתלק מעליו.

יְהִי כָּל עֲשָׂא הָבָל: (ט) שְׁמוֹז בְּזוֹר בִּלְדוּתִיָּה 168 וִיטִיבָּה לְבָךְ בִּימֵי בְּזוֹרוּתֶךָ וְהֵלֶךְ בְּדַרְכֵי לְבָךְ וּבְמַרְאֵי עֵינֶיךָ וְדַע כִּי עַל כָּל

168 זוהר חלק ב דף קמה עמוד א

כד הוה מטי רב המנונא סבא קדמאה להאי קרא, שמח בחור בילדותך ויטיבך לבך בימי בחורותך, הוה בכי, ואמר ודאי האי קרא יאות הוא, ואיהו בארוח משל, ומאן יכיל למעבד דרשא במשל דא, ואי איהו דרשא, לית ביה דרשא אלא כמה דחמינן בעיינן, ואי חכמתא איהו, מאן יכיל למנדע לה. כאשר הגיע רב המנונא סבא לפסוק זה "שמח וכו' היה בוכה. אמר בודאי מקרא זה יפה הוא, והוא בדרך משל, ומי יכול לעשות דרוש במשל זה. אם הוא דרוש, אין בו דרוש (שיהיה אפשר להתבונן בו) אלא (בשטחיות) כפי שאנו רואים בעינים. ואם הוא בחכמה, מי יכול לדעת אותה? מיד הוה תב ואמר, מיד חזר ואמר כתיב (בראשית לו ב) אלה תולדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה וגו', האי קרא דקהלת איהו משל לחכמתא דקרא דא דאורייתא, הפסוק בקהלת הוא משל אל החכמה של הנאמר בבראשית ודא משל לדא, שמח בחור בילדותך, כנגד והוא נער,

וִיטִיבָּה לְבָךְ, כנגד היה רעה את אחיו בצאן, בימי בחורותיך, כנגד את בני בלהה ואת בני זלפה נשי אביו,

ודע כי על כל אלה, כנגד ויבא יוסף את דבתם רעה,

יְבִיאֵךְ אֱלֹהִים בְּמִשְׁפָּט, כנגד אלה תולדות יעקב יוסף, יוסף אתכליל ביעקב, כי יוסף נכלל ביעקב (שנקרא משפט) ורזין דסתרי תורה מאן יכיל למנדע לון. אבל את הסודות הכמוסים מי יכול לדעת והאי משל אתפשט לתלת אלף משלים, וכלהו בהאי משל, בשעתא דיוסף אתכליל ביעקב, תלת אלף אינון באברהם יצחק ויעקב, דכלהו בהאי משל ברזא דחכמתא. וכאן כמה טייעין אינון בטוענין דטמירו, בהו דיירי תריסין, דלית להון חושבנא לסמירין דחכמתא. ומשל זה מתפשט לשלשת אלפי משל וכולם הם במשל הזה בשעה שיוסף נכלל ביעקב. שלוש אלפים הם אברהם יצחק ויעקב (חג"ת) שכולם במשל זה בסוד החכמה. וכאן כמה סוחרים (הם הצדיקים שבג"ע הנראים בעוה"ז בדמות סוחרים) הם במסחר הנסתר מהם לובשי מגינים ואין להם חשבון לסתרי החכמה (שיש בה). הבאור לפי פירוש "הסולם" פרשת תרומה אותיות שנא-שנג.

פר שערי הלשם חלק א – סימן יח – פרק א – כל עניני העולם תיקונים
וזהו סוד מאמרם ז"ל בראשית רבה פ"ב סי' ה'. מתחילת ברייתו של עולם צפה הקב"ה במעשיות של צדיקים ומעשיות של רשעים כו' אבל איני יודע באיזה מהם חפץ אם במעשה אלו ואם במעשה אלו כיון דכתיב "וירא אלהים את האור כי טוב" (בראשית א, 4) הוי במעשיות של צדיקים חפץ ואינו חפץ במעשיות של רשעים כו'. וכבר נתחבטו רוב מפרשי המדרש בכוונת דבריהם ז"ל בזה ע"ש. וכן עד"ז ג"כ הוא בספרי פ' שלח ולא תתורו אחרי לבבכם למה נאמר. לפי שנאמר שמח בחור בילדותיך והלך בדרכי לבך אם בדרך ישרה או בכל דרך שירצה ת"ל ולא תתורו כו'. וכן בספרי ריש פ' ראה. ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. לפי שנאמר החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה. שמא יאמרו ישראל הואיל ונתן הקב"ה לפנינו שני

אֱלֹהִים יְבִיאֶךָ הָאֱלֹהִים בְּמִשְׁפָּטֵי: (י) וְהִסֵּר כַּעַס מִלִּבְךָ וְהִעֲבֵר רָעָה מִבְּשָׁרְךָ 169 כִּי הִילָדוֹת וְהַשְׁזָרוֹת הֶבְלִ:

דרכים דרך החיים ודרך המוות נלך באיזה מהם שנרצה ת"ל ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך כו' והדברים הללו הרי הם לכאורה נפלאים מאד. וראיתי בספר קהלת בן דוד (שהוא ביאור על קהלת למוהר"ר דוד חזן ז"ל) בתחילת הספר שם שנותן מקום להדברים על פי דברי החינוך במצוה ס"ט שאמר שם על מ"ש בגמרא עונש שמענו אזהרה מנין והקשה שכיון שמפורש העונש למאי איצטריך האזהרה ותירץ כי לולא האזהרה הייתי אומר שכאשר יחטא האדם ויענש הוא עושה ג"כ רצון קונו כמו במעשה המצוה ולכן אפשר שיאמר האדם שרשות הוא לילך בדרך שירצה לזה איצטריך האזהרה לומר שהקב"ה אינו חפץ במעשה הרע כלל אף שיענש וכמו שכתוב כי את כל אלה עשו ואקוץ בס. וזהו ג"כ מ"ש רז"ל. ויקרא רבה ריש פ' כ"ח שבקשו לגנוז ספר קהלת שמצאו בו דברים שהם נוטים לצד מינות והוא במ"ש שמח בחור בילדותיך כו' והלך בדרכי לבך כו' כיון שאמר ודע כי על כל אלה יביאך אלהים במשפט אמרו יפה אמר שלמה. ולכאורה יש לדקדק במ"ש שמצאו בו דברים שנוטים לצד מינות. הרי הם מינות ממש. ועוד וכי לא ראו בתחילה מה שמסיק בסוף פסוק ודע כי על כל אלה יביאך האלהים במשפט. אך על פי דברי החינוך ניחא כי גם מתחילה סברו שכוונתו הוא רק שבהעונש אשר יקבל עושה ג"כ רצון קונו כמו במעשה המצוה וניתן הרשות להלן באיזה דרך שירצה אם במעשה העבירה והעונש או במעשה המצוה ולכן אמרו שכל זה נוטה לצד מינות ובקשו לגנוז. ואח"כ דקדקו במ"ש **ודע כי על כל אלה** כו' והרי לשון ודע משמע שהוא ידיעה מחודשת. וכן לשון על כל אלה הוא מיותר. והרי מבואר כוונתו שגם על זה גופה יבוא במשפט במה שבחר בהעונש כי רצונו של הקב"ה הוא במעשה המצוות דוקא ולקבל שכרם וליהנות מטובם ולכן אמרו כי יפה אמר שלמה. ע"כ מספר קהלת בן דוד בשינוי לשון קצת ע"ש:

והרב בן איש חי, כבוד הרב יוסף חיים ז"ל (מתוך הזיכרון) דרש פסוק זה כמין חומר. ותורף דבריו: הנה התורה לא אסרה עליך להנות מחיי העוה"ז כפשט הכתוב. אולם אותם כוחות, כספים ומאמצים שהינך משקיע בתענוגי העולם הזה עליך להשקיע גם בחיי העולם הבא. אינך יכול לאמר שאין לך כסף לחנך את בניך לתורה ובאותה העת לרכוש מוצרי חשמל באלפי ₪ לבית או להחליף רכב וכו'. טענת "אין לי כסף" לא תתקבל בבית דין של מעלה, "לא תהא כהנת כפונדקית"? (יבמות קכב ע"א) ועל זה אומר שהע"ה **"יביאך האלקים במשפט"**.

169 ספר ביאורי אגדות (אפיקי ים) – נדדים דף כב ע"א

גיהנם הוא נוקבא דס"מ כידוע, וז"ש כאן דכתיב **והסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך** שרעה הוא נוקבא בישא גיהנם כמ"ש במס' יבמות (סג ע"ב) כמה טובה אשה טובה שתורה נמשל בה כמה רעה אשה רעה שגיהנם נמשל בה, שכאן בנוקבא דקדושה כלת משה ברצון הוא מצא אשה מצא טוב, ובסט"א הוא ומוצא אני מר ממות את האשה וכו'.

פרק יב

(א) וְזָכַר אֶת בּוֹרְאֵיהֶּ בַּיּוֹם בְּחֻזְרוֹתֶיהָ עַד ע"ב אֲשֶׁר לֹא יָבֹאוּ יָמֵי
הָרָעָה 170 וְהִגִּיעוּ יְה"ו שָׁנִים אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵין לִי בָהֶם זֶפֶץ: (ב)

170 זוהר חלק א דף רג עמוד ב

תא חזי בכל יומא ויומא כד נהורא סלקא, בא וראה, בכל יום ויום כשעולה אור הבקר אתער חד ציפרא באילנא דגנתא דעדן, וקרי תלת זמנין, ושרביטא אזדקף. מתעוררת ציפור אחת (ספירת המלכות) באילן שבגן עדן (הוא עץ החיים שזו ספירת התפארת. ורצה לאמר שנעשה ייחוד ז"ן) וקורא שלוש פעמים (אולי נגד ג' ייחודים שבכתר, חב"ד וז"ת) והשרביט מזדקף (מידת היסוד עולה, בסוד "והקימותי את בריתי") וכרוזא קרי בחיל, לכון אמרין, הורמני דבוריירי, מאן מנכון דחמי ולא חמי, דקיימי בעלמא ולא ידעי על מה קיימי, לא משגחין ביקרא דמאריהון אורייתא קיימא קמיהו ולא משתדלי בה, וכרוז (זה מלאך גבריאל) קורא בכח כך: חוקי הבחירה אומרים לכם "מי בכס שרואה ואינו רואה, הנמצאים בעולם ואינם יודעים על מה הם נמצאים, אינם מסתכלים בכבוד ריבונם, התורה עומדת לפניהם ואינם משתדלים בה טוב לון דלא יברון, על מה יקומון בלא סכלתנו, ווי לון כד יתערון יומי דרע עלייהו, ויטרדון להון מעלמא. טוב להם שלא נבראו (משנבראו) למה יקומו בלי תבונה, ווי להם, כשיתעוררו עליהם ימי הרע, ויגרשו אותם מן העולם. שואל מאן אינון יומין דרע, אי סלקא דעתך דאינון יומי דסיבו, לאו הכי, דהא יומי דסיבו אי זכה בבנין ובני בנין יומי דטב אינון, מאן אינון יומין דרע, אלא אינון כמה דאתמר, דכתיב **וזכור את בוראך בימי בחורותיך עד אשר לא יבאו ימי הרעה**, לאו אינון יומין דסיבו. מה הם ימי רע אם יעלה על דעתך שהם ימי הזקנה? אינו כן, כי ימי הזקנה, אם זכה בבנים ובני בנים, הם ימי טוב ואם כן מה הם "ימי רע"? אלא רזא דמלה, כד ברא קב"ה עלמא, ברא ליה באתון דאורייתא, וכל את ואת עאלת קמיה, עד דאתקיימו כלהו אתון באת בי"ת, וכל אינון אלפא ביתות דאתגלגלו אתון, כלהו קיימי (כלהו) למברי עלמא. אלא הם כמו שלמדנו שכתוב "וזכור את בוראך בימי בחורותיך עד אשר לא יבאו ימי הרעה, הם אינם ימי זקנה, אלא סוד הדבר, כאשר ברא הקב"ה את העולם, ברא אותו באותיות התורה, וכל אות ואות נכנסה לפניו, עד שהתקיימו כל האותיות באות (במפני שבה סוד הברכה כמבואר בהקדמת ספר הזהר דף כה) וכל אלו אלפא ביתות שהתגלגלו באותיות (דהיינו שהתגלגלו על ידי רל"א מיני אלפא ביתות פנים ועל רל"א אלפא ביתות אחר כנודע, כולם עומדים לברוא בהם העולם (דהיינו אחר שקיבלו סוד הברכה מאות ב) כיון דאתגלגלו ואתחברו תרין אתון אלין ט"ד כחדא, סלקא טי"ת ולא אתיישבת, עד דגער בה קב"ה ואמר לה, טי"ת טי"ת על מה את סלקא ולא אתיישבת בדוכתיך, אמרה קמיה וכי עבדת לי למהוי את ברישא דטוב, דהא אורייתא פתח בי כי טוב, היך אנא מתחברא לאתיישבא באת רע. אמר לה טוב לאתריך דהא את צריך לה, דהא בר נש דאנא בעי למברי בכון, תרווייכו אתכליל כחדא ויתברי, אבל את לימינא ואיהי לשמאלא, וכדין תבו ואתיישבו דא בדא כחדא. כיוון שהתגלגלו האותיות ובאו באלפא ביתא ששם מתחברים שתי אותיות ט ו ר כאחד. עלתה ט ולא התיישבה עם האות ר עד שגער בה הקב"ה ואמר לה "ט ט על מה את עולה ואינך מתיישבת במקומך?" אמרה לפניו "הרי עשיתי

עַד אֲשֶׁר לֹא תִזְשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ 171 וְהָאֹר וְהַיָּרֹחַ וְהַכּוֹכָבִים וְשָׁבוּ הָעַבִּים אֲחֵר הַנָּשִׁים: (ג) בַּיּוֹם שִׁינְעוּ שְׂמֵרֵי הַבַּיִת וְהַתְּעוּתוֹ אֲנָשֵׁי

להיות אות בראש מילה טוב והתורה פתחה בי "כי טוב" וזה שנאמר "וירא אלקים את האור כי טוב. כיצד אתחבר להתיישב באות ר שהיא ראש מילת רע?" אמר לה הקב"ה "שובי למקומך, כי את צריכה לאות ריש כי האדם שאני רוצה לבדו על ידיך, היינו ע"י אותיות ט ר, ואז יהיה נברא, אבל את תהיי בימין ואות ר בשמאל ואז חזרו האותיות ט ר והתיישבו זו בצד זו. בההיא שעתא פריש לון קב"ה וברא לון לכל חד וחד יומין ושנין ידיען, אלין לימינא ואלין לשמאלא, אלין דימינא אתקרון ימי הטוב, ואלין דשמאלא אתקרון ימי הרעה, ועל דא אמר שלמה, **עד אשר לא יבאו ימי הרעה**, דאלין מסחרין ליה לבר נש בחובוי דאיהו עביד, כיון דאתברון יומין דטוב ויומין דרע, כדין תבו ואתיישבו לאתכללא בהו בבר נש, ובגיני כך אמר דוד (תהלים מט 6) "למה אירא בימי רע עון עקבי יסובני", ימי רע ודאי. באותה שעה הפריד אותם הקב"ה (כלומר שהפריד הארתם זו מזו, שזו האירה בתכלית הטוב וזו בתכלית הרע) וברא להם לכל אחד ואחד ימים ושנים ידועים (שהם סוד 28 עתים לעיל בפרק ג בספר) אלו לימין ואלו לשמאל (כלומר 14 עתים לימין ו 14 עתים לשמאל) אלו שבימין נקראים "ימי טוב" ואלו שבשמאל נקראים "ימי רע" ועל זה אמר שלמה המלך ע"ה "עד אשר לא יבואו ימי הרעה" שהם מסבבים את האדם, מחמת החטאים שחטא. כיוון שנבראו ימי הטוב וימי הרעה אז חזרו אותיות ט ר והתיישבו יחד כדי להתכלל באדם. כלומר: כי אחר שנבראו ימי הרעה בשליטת אות ר, שהיא הארת השמאל, כבר יכולה אות ט להתיישב עם אות ר ולקבל ממנה חכמה ולהשפיע מוחין אל האדם. ולכן אמר דוד הע"ה "למה אירא בימי רע עון עקבי יסובני. "ימי רע" ודאי. על פי תרגום הסולם ובאור ה"מתוק מדבש".

171 זוהר חלק א דף רכז עמוד א

רבי חזקיה פתח ואמר, (בראשית טו יב) ויהי השמש לבא ותרדמה נפלה על אברם וגו', האי קרא אוקמוה, רבי חזקיה פתח דרשתו בפסוק "ויהי השמש וכו'" פסוק זה כבר בארוהו כגון בספר שמות דף מ ותיקוני זוהר דף קכט ע"א ודף קמ ע"ב. אבל דא יומא דדינא קשיא דאפקי ליה לבר נש מהאי עלמא, דתניא ההוא יומא (זמנא דמטא) דבר נש נפיק מהאי עלמא, ההוא יומא (זמנא) דיומא דדינא רבא, דאתחשך שמשא מן סיהרא, כמה דכתיב (קהלת יב ב) **עד אשר לא תחשך השמש**, דא נשמתא קדישא דאתמנעת מבר נש תלתין יומין עד לא יפוק מעלמא, (והא חזי) וחמא דצולמא אתמנעת מניה ולא אתחזי, אבל זה סוד יום הדין הקשה המוציא את האדם מהעולם הזה. כי למדנו, כשהגיע הזמן שהאדם יוצא מהעולם הזה, זמן ההוא הוא יום הדין הגדול שנחשך השמש מלהאיר אל הלבנה, שנאמר "עד אשר לא תחשך השמש" זו הנשמה הקדושה שנמנעת מהאדם 30 יום מטרם שיצא מהעולם, ורואה שהצלם נמנע ממנו ואינו נראה. מאי טעמא אתמנעת מניה, בגין דנשמתא קדישא סלקת ואתעברת מניה ולא אתחזי. דלא תימא דכד מית בר נש ואתחלש האי נשמתא אתעברת מניה, אלא כד איהו בחייו בתוקפיה אתעברת מניה (ואתחלש) האי נשמתא, ולא נהרא לרוחא, ורוחא לא נהיר לנפשא, כדין צולמא אתעברת מניה ולא נהיר ליה, (אלא) מההוא יומא כלא מכרזי עליה ואפילו צפרי שמיא, מאי טעמא, בגין

הַזֵּיכַר וּבִטְלוֹ הַטּוֹחוֹנוֹת 172 כִּי מַעֲטוֹ וְזָשְׁכוּ הָרָאוֹת בְּאַרְבוֹת: (ד)
 וְסָגְרוּ דְלָתֵיהֶם בְּשֹׁק בְּשֹׁפֶל קוֹל הַטּוֹחוֹנָה וַיָּקוּם לְקוֹל הַצִּפּוֹר
 וַיִּשְׁוֹזוּ כָּל בָּנוֹת הַשִּׁיר: (ה) גַּם מִגִּבְהַת יִרְאוּ וְזִתְוֹתֵיהֶם בְּדֶרֶךְ וַיִּנְאֹץ
 הַשֶּׁקֶד וַיִּסְתַּבֵּל הַזֹּהֵב וַתִּפָּר הָאֲבִיוָנָה כִּי הִלֵּךְ הָאָדָם אֶל בֵּית
 עוֹלָמוֹ ע"ב וְסָבְבוּ בְּשֹׁק הַסּוּפָדִים: (ו) עַד אֲשֶׁר לֹא יִרְתֶּק זֶזְכַּל
 הַכֶּסֶף וַתֵּרֶץ גִּלְתָּ הַזֹּהֵב וַתִּשְׁבֶּר כֹּד עַל הַמִּבּוּעַ וַנֶּרֶץ הַגִּלְגָּל אֶל
 הַבּוֹר: (ז) וַיֵּשֶׁב הָעֶפֶר עַל הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה וְהָרוּזוּ תָשׁוּב אֶל
 הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נִתְּנָה: 173 (ח) הֵבֵל הַבָּלִים אָמַר הַקּוֹהֶלֶת הַכֹּל

דנשממא הא סלקא מניה, ורוחא לא נהיר לנפשא, כדין נפשא אתחלשת, ומיכלא וכל תיאובתא דגופא סלקא מניה ואתעבר. מה הטעם שהצלם חולף מהאדם? ומשיב "משום שהנשמה הקדושה הסתלקה ועברה ממנו ואינה נראית, שאל תאמר, כשהאדם מת ונחלש נעברה ממנו הנשמה, אלא כשהוא בחייו, בכל כוחו, נעברה ממנו הנשמה, ואינה מאירה אל הרוח, והרוח אינו מאיר אל הנפש, אז נעבר ממנו הצלם ואינו מאיר לו. מיום ההוא והלאה, הכל מכריזין עליו שימות, ואפילו עוף השמים, מה הטעם, משום שהנשמה הסתלקה ממנו, והרוח אינו מאיר אל הנפש, אז הנפש נחלשת, ואכילה וכל תאות הגוף מסתלקות ועוברות ממנו. על פי באור הסולם.

¹⁷² בית עולמים – דף קלז ע"א – ד"ה לתתא

וז"ס הגלות כמ"ש רז"ל אית לן רחייא דתבירא (בכורות ח ע"ב) שבגלות אסתלק נצח חד כרוב וכן השניים היינו נצח והוד הם רחיים דטחנין מנא שנים עליונים ותחתונים נר"ה נצח סליק והוד נחית וכן אמר קהלת אמר קהלת **ובטלו הטוחנות**, רחיים הנ"ל דתבירא. והם דוגמא דעיינין שהם ג"כ דרגא דנר"ה כמ"ש רז"ל **ובטלו הטוחנות** כו' **וחשכו הוראות בארובות**.

¹⁷³ להלן שני פירושים מקיפים על פסוקים א–ז:

מדרש הנעלם שיר השירים מאמר ד' רוחות שבנשיקות

ושלמה צווח ואומר, **וזכור את בוראך בימי בחורותיך**, היה מתתקן ומסרגל עצמך במצות ובמעשים טובים, בימי בחורותיך, בזמן שהמאור ההוא לזהב בפתילה:

דבר אחר על האור ההוא בזמן שהפתילה מתוקנת אמר לנגד אותו האור, וזכור את בוראיך. התעורר לנגד הקב"ה בשיר ותעורר האהבה:

עד אשר לא יבואו ימי הרעה, בזמן שהלבנה מתמעטת, ותשלוט הרעה, והימים שלה הם ימים שאין בהם חפץ, עד אשר לא תחשך השמש, זה נהר היוצא מעדן, דכתיב ונהר יוצא מעדן. דכתיב בו, ונהר יחרב ויבש. והאור, זה האור שברא הקב"ה, ונתעטף בו, והוא ימינו. הה"ד השיב אחר ימינו:

והירח, הוא הים המתמלא מאותו נהר, הה"ש אזלו מים מני ים ונהר יחרב ויבש. **והכוכבים,** אלו שנים עשר מזלות הידועים לה. **ושבו העבים,** אלו שרי אומות העולם. **אחר הגשם,** אחר בכייתן של מלאכי השרת. דכתיב, מלאכי שלום מר יבכיון:

ביום שיוענו שומרי הבית, אלו שומרי החומות. דכתיב על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים. **והתעותו אנשי החיל,** אלו הם ששים גבורים סביב לה, **ובטלו הטוחנות,** אלו הם אוכלי הקרבנות. **כי מעטו כנפי החיות.** **וחשכו הרואות בארובות,** אלו הם עיני ה' המשוטטות בכל הארץ, והם שבעה עיני ה':

וסוגרו דלתים בשוק, אלו הם השערים שכולם ננעלו, זולתי שערי דמעות שלא ננעלו. **בשפל קול הטחנה,** סוכת דוד שנפלה ושנשפלה לעפר, וקולה שהיתה משוררה תמיד בשיר האהבה שפל. **וישחו כל בנות השיר,** הם המלאכים הנחלקים במשמרותיהם על השיר, מהם, משוררים ביום, ומהם משמרות משוררים הלילה:

גם מגבוה ייראו, כי גבוה מעל גבוה שומר. ושומר זה מזה, ומקבל זה מזה, בנעימה ובקדושה. ובחורבן בית המקדש, יצתה מארה, ודין חזק מצוי לפניו. וגבוה יירא מגבוה ומדינו:

וחתחתים בדרך, כתיב הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה. ובאותו דרך, היה יורד ובא הטל מראשו של הקב"ה, וכל שמחה, וכל טוב, וכל רצון, באותו הדרך היה בא. ובחורבן בהמ"ק, תבירו על תבירו באותו הדרך נמצא, וכל רוגז ואימתני ותקיפא ודינא, בהוא דרך הו:

וינאץ השקד, כמה דאת אמר, וישקוד ה' על הרעה. וכתיב מקל שקד אני רואה וצמיחת השקד אחד ועשרים יום. כך מ"ז בתמוז, עד תשעה באב. ומיום שהשקד מציץ, הפרח אין מוציא פרי, עד כ"א יום:

ויסתבל החגב, יותן הסבל על שכמו של בית דוד. ותפר האביונה, זו עבודת בית המקדש למטה. וצווחין בני נשא, ולא מתענון. מאי טעמא. כי הולך האדם אל בית עולמו, מסתלק הכבוד למעלה למעלה, ואינו צווחין ולית מאן דישגח בהו. בגין דאיהו אסתלק לבית עולמו, דנפק מיניה. ועל דא אשתכח מארה, וביש, ומות, ומאורעות רעות בעולם. וספדין וצווחין בכל יומא. דכתיב, כי עלה מות בחלונינו:

עד אשר לא ירתק חבל הכסף, חוט של חסד שנמשך מלמעלה למטה. **ותרוץ גולת הזהב,** דאיהי נחתא בהוא חוט. נשבר החוט, נפל הגולה. ותשבר כד על המבוע, שהתורה נשתכחה בגלותא, ואותו המשאב יופיא"ל השר, לא שאב ממעין התורה, ובני אדם נבוכים בה:

ונרוץ הגלגל אל הבור, ומלאך המשחית ניתן לו רשות לחבל בכל יום. **וישוב העפר אל הארץ כשהיה,** ויכלו כל הנשמות, והעולם יכלה, והעפר שהכל נהיה ממנו, ישוב כבתחלה, ויהיה העולם חרב כשהיה. **והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה,** ויתחדש העולם כבתחלה, ובאותו זמן כתיב

”ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו”. אתא ר’ עזריה ורבי מרונס ונשקוהו ברישית. קרא עליה, לב נבון יקנה דעת ואזן חכמים תבקש דעת.

מדרש הנעלם מדרש איכה מאמר וזכר את בוראיך בימי בחורתיך
איכה ישבה בדד, רבנן פתחי האי קרא, **וזכור את בוראך בימי בחורתיך עד אשר לא יבאו ימי הרעה**. האי קרא, אוקימנא ליה בישראל כד הוו בארעא קדישא, **וזכור את בוראיך**, הוי דכיר כל אינון טבאן, וכל אינון אתין ונסין, דעבד לך קב”ה ביומין קדמאין, כד הוות רביא במהימנותא, כד”א, כי נער ישראל ואהבהו:

בימי בחורתיך, בזמנא דאיהו איתרעי בך מכל עמין דעלמא. עד אשר לא יבאו ימי הרעה, יומין דזקנה, דשלטין בך שאר עמין, וידרון לך בכל עממיא:

בימי בחורתיך, יומין דשתא, דאינון ברירין לך, ונטירו דלעילא עלך. ואינון ד’ ירחי דשתא, אדר ניסן אייר סיון. אלין אינון יומין דבחר קב”ה בישראל, ועבד בהון עמהון נסין. וכ”י מתעטרא בבעלה, ואתקריבת בהדיה:

עד אשר לא יבאו ימי הרעה, ימי הזקנה, ימי הרעה ממש, ואינון: תמוז אב טבת שבט. אנ”ג דלא איתגלייא כל כך. וסימנך ושבת לגו חסר לב:

והגיעו שנים, שנים דגלותא, דאזלין ישראל מטולטלין. **אין לי בהם חפץ**, דתנינן, זמינן ביומא דגלותא, דלא ישתכח בידא דבר נש למיזבן בשוקא, וכדין תכלה פרוטה מן הכיס:

עד אשר לא תחשך השמש, דא קלסתר פנים של שכינה, מלעילא ומתתא. מתתא מאן אינון. מארי מתניתין דהוו בארעא דישראל, פטישי דפרזלא, מהדקין טנרין, ותלשין טורין רמאין:

והאור, זה התלמוד ירושלמי, דנהיר נהורא דאורייתא, לבתר דאתבטל דא, כביכול, אשתארו בחשוכא. דכתיב, במחשכים הושיבני, זה תלמוד בבלי, דאזלין ביה בני עלמא במחשכים: **והירח**, אלין אינון הברייתות, דהוו נהירין נהירו דחכמה סתימאה. **והכוכבים**, אלין אינון משכילים דהוו בארעא קדישא, כל אינון תנאים ואמוראים, דכל עלמא קיימא בגינייהו. דכד הוו קיימי כחדא, הוה אמר בר נש לחבריה, מגו מלה דא דפרח מפומי, אנא חמא מה דיהא יומא דא, או למחר, כך וכך:

דבר אחר, **עד אשר לא תחשך השמש**, נהירו דקלסתר פני שכינה, דהוה נהיר לה בכל יומא, ומהוהא נהירו עלמא אתקיים, וישראל שראן על ארעא לרוחצנו:

והאור, אור שברא הקב”ה במעשה בראשית, דהוה נהיר מסייפי עלמא לסייפי עלמא, ואתגניז והקב”ה הוה נהיר, ואפיק מיניה חד חוטא דימינא דקב”ה, ואחיד לסיהרא. ובהוהא זימנא כתיב, השיב אחר ימינו:

והירח, דכתיב צדק ילין בה, והככבים, מלאכי השרת, שהיו באים בה וידועים אצלה, ובטלו מקיומיהו, ואלין איקרון מלאכי שלום, ושבו העבים אחר הגשם, דכתיב מלאכי שלום מר יבכיון:

ביום שיזועו שומרי הבית, אלין תלת בית דין, דהוו אולפי תורה בלשכת הגזית. **והתעוותו אנשי החיל,** אלו סנהדרי גדולה וסנהדרי קטנה. **ובטלו הטוחנות,** אלו כהנים ולוים, וכלהו משמרות דהוו קיימי בירושלים:

וחשכו הרואות בארובות, אלין נביאים וצופים, דהוו חמאן בנבואה וברוח הקדש. **וסגרו דלתים בשוק,** דבני נשא צווחין, ולית מאן דיתיב עלייהו, דהא כל תרעין ננעלו, מן יומא דאתחרב בי מקדשא, ובטילת עבדות בית אלהנא:

בשפל קול הטחנה, אלין אינון כותשי קטורת, דהוו יהבי קלא בכל יומא, בכתישו דיליה. ד"א **קול הטחנה,** קלא דשכינתא, צווחא בכל יומא, שובו בנים שובבים, ולית מאן דישגח בה:

וישחו כל בנות השיר, אלין אינון דסלקין בדוכנא בכל יומא, ומנגני ניגונא דשיר. כל, לאסגאה מלאכי עילאה לעילא, דהוו מתחלקי משמרות לעילא, לקבל אינון משמרות לתתא. שחו אלין דלתתא. כביכול, אף אלין דלעילא שחו. גם מגבוה ייראו. ואע"ג דמגבוה הוו ננסא, הוו דחלין: **שחו אינון בנות שיר,** בגין דהא פ' אלף לויים, הוו ידיהון מהדקן לאחורא. כד מטו לנהרות בבל, כנוריהון הוו תליין על אילנין דתמן. הוו שאלין לון לגנא. ואמרי, איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר. נשכו בשניהון בונהי ידיהון וכרתו לון, ולא יכילו לגנא, וקטלו לון:

וחתחתים בדרך, דהא הוו אזלין בריחיין על צואריהון, ומהדוקא דהוה תקיף, הוו נפלו אצבעותיהו באורחא. וירמיה הוה לקיט לון בטליתיה, ונשיק לון, ובכי עלייהו. והוה אמר להו, בני, ולא אמרית לכו, תנו לה' אלקיכם כבוד בטרם יחשיך וגו'. ועל דא כתיב, על ההרים אשא בכי ונהי ועל נאות מדבר כו':

וינאץ השקד, מן יומא דנציץ אילנא דא לבלבין, עד יומא דעביד איבה, חד ועשרים יומא נינהו. כך מ"ז בתמוז עד ט' באב, כ"א יום ביניהו, הה"ד, מקל שקד אני רואה:

ויסתבל החגב, דאתיהב מטולא על כתפי דזרעא דדוד. ותפר האביונה, דאתבטל עבדות בית אלהנא. כי הולך האדם לבית עולמו, דא הוא כבוד, דאסתלק לעילא. ובני נשא צווחין, ולית מאן דישגח בהו:

עד אשר לא ירתק חבל הכסף, אתר דכהנא מקטיר קטורת על מדבחא דלגא. **ותרוץ גלת הזהב,** דא הוא בית קדש הקדשים, דתמן כרובים דדהב. ותשבר כד על המבוע, דא מלכות בית דוד דאיתבר:

וישוב העפר על הארץ כשהיה, יתחרב בי מקדשא, ויהא כעפרא. **והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה,** דא שכינתא, ואסתלקותא דרוח נבואה מן עלמא: רבי יודאי פתח, **ביום שיזועו שומרי הבית,** אלין תנאים ואמוראים, דהוו נטרי עמא דארעא דישראל, ואזדעזעון מדוכתייהו:

הַבָּל: 174 (ט) וַיִּתֵּר שְׁהִיָּה קִהְלֹת זֹכֶם עוֹד לְמוֹד דַּעַת אֶת הָעָם
וְאֵן וְזִקְר תִּקֵּן מִשְׁלִים הֶרְבֵּה מו"ה: (י) בִּקֵּשׁ קִהְלֹת לְמִצָּא דְבָרִי
זֹפֶץ וְכָתוּב יֵשֶׁר דְּבָרִי אֲמוֹת: (יא) דְּבָרִי זֹכָמִים כְּדָרְבָּנוֹת
וְכַמִּשְׁמֵרוֹת נְטוּעִים בְּעָלִי ב"ן אֲסָפוֹת נִתְּנוּ מִרְעָה אֶזְזוֹד: (יב) וַיִּתֵּר
מִהֶמָּה בְּנֵי הַזֹּהָר עֲשׂוֹת סְפָרִים הֶרְבֵּה אֵין קֵץ וְלִהְיֶה הֶרְבֵּה יִגְעַת
בְּשָׁר: (יג) סוֹף דְּבָר הַכֹּל נִשְׁמָע אֶת הָאֱלֹהִים יֵרָא וְאֶת מִצְוֹתָיו
יִשְׁמֹר כִּי זֶה כָּל הָאָדָם: (יד) כִּי אֶת כָּל מַעֲשֵׂה הָאֱלֹהִים מו"ה
יָבֹא בְּמִשְׁפָּט עַל כָּל נַעֲלָם אִם טוֹב וְאִם רָע: 175

תם ונשלם

בעזר בורא עולם

בקשה לך אשא

אנא תפילתי שא

והתענותו אנשי חיל, כד"א, ויש במ אנשי חיל. חובא דבני יעקב, דהוו אנשי חיל, וסבלי עוות
דינא, כד"א, האל יעות משפט. קבילו עוות דינא. אינון אנשי חיל. דכך אורחי דנחש, לבתר
דקטיל לבר נש, אהדר ונשיך ליה נשיכו בלא רחמין, דא איהו עוות דינא:

174 עיין הערה 2.

175 דרושי "כלך יפה" וגו' לרמח"ל ז"ל

כלך יפה רעיתי ומוס אין בך. **כי את כל מעשה האלקים יבא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם
רע.** אילת אהבים ויעלת חן דדיה ירווך בכל עת באהבתה תשגה תמיד (משלי ה, ט):

השכינה היא אילת אהבים, סודה אמת, חותמו של הקב"ה אמת, חותם ודאי, סוף כל הדברים,
זהו אילת – אמת. "אהבים" – שהרי סוף הכל עומד רק בדביקות ישראל עם הקב"ה. והיינו, "כי
את כל מעשה האלקים יביא במשפט", מעשה – מצד מלכות, "במשפט" – מצד ז"א, שהרי משפט
זה צד"י, להתדבק אח"כ בדביקות גמורה. "על כל נעלם" – מצד אימא. ואריך ואבא כלולים
בה, וזהו, "ויעלת חן". אם טוב אם רע, "דדיה ירווך בכל עת", עת לימין עת לשמאל, הטוב –
להגבירו, הרע – להחזירו לטובה. משם והלאה הדביקות שלט, וזהו, "באהבתה", זה שלימות
פעולת השכינה, לתקן תיקון של גילוי השלימות העליון בלי שום חסרון, ונאמר בה, "סוף דבר
הכל נשמע וגו' כי זה כל האדם", "כלך יפה וגו' ומוס אין בך" ודאי:

וזקני במגילת רות
וסייעני במגילת המרידות
את משלי אבאר במרץ
בעזרת שוכן ארץ